Google

6
40-c
11
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
23 C
43
6-40-c-11

II a 119

f 30-

MAR. TVL.

CICERONIS EPISTOLÆ AD ATTICVM,

ad Brutum, & ad Q. Fratrem,

Ita poſtrema hac editione caſtigatæ, vt nulla ferè quibus ſcatebant, menda ſuperſint.

Ioannis Michaelis Bruti in eaſdem ſcholia, quibus loci obſcuriores illuſtrantur.

VENETIIS,

Apud Dominicum Nicolinum.
M D LXXXIIII.

IOANNES MICHAEL BRVTVS BACCIO TINGIO S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

NEmo eſt, Tingi, cui meus in te amor ſit perſpectus, quin idem cauſam omnem amandi tui mihi in te vno eſſe poſitam intelligat. Tanta enim tua virtus eſt, pudor, elegantia morum, ſuauitas, vt omnes iam tibi hoc tribuant, te vnum alijs maximè amandum, mihi vni qua parentes coli pietate par eſt, colendum, obſeruandumque eſſe. Quæ autem tu in me officia contuliſti, & ſi minimè obſcura latent, quo minus tamen illuſtria mea prædicatione ſint, plurimum tu illa eleuando, pudore & moderatione tua ſumma facis. Cuius quidem tuæ virtutis fructum facile patior te maximum referre, ſed ita tamen, vt minimè mihi grati animi fructum, quo eſt nihil vberius præreptum velim. In eo viciſti, vt de me bene merendo, omnem mihi ſpem tolleres beneficia æquandi tua: in eo non

faciam vt me vincas, vt cùm ſingularia tua merita in me ſint, non illa à me monumentis literarum conſignata, poſteritas cognita teſtataque habeat. Atque alius mihi dabitur locus fuſius hoc & prolixius agẽdi. Nunc meæ hæ lucubrationes, & vigiliæ, quicquid illæ vſus ſint hominibus allaturæ, tuo nomini inſcriptæ edentur, optimo quidem omine, vt quando poſitæ ſunt iis epiſtolis illuſtrandis, in quibus monumenta ſummi amoris & coniunctionis duorum veræ amicorum extant, amiciſſimi mihi hominis & coniunctiſſimi nomine honeſtata in lucem proferantur. Vale. Datum Lugd. CIↃ.IↃ.LXVII. *Cal. April.*

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS noſtræ, quam tibi ſummæ curæ eſſe ſcio, huiuſmodi ratio eſt, quòd adhuc coniectura prouideri poſſit. Prenſat vnus P. Galba. ſine fuco ac fallacijs, more maiorũ, negatur, Vt opinio eſt hominum, non aliena rationi noſtræ fuit illius hæc præpropera penſatio. Nam illi ita negant vulgò, vt mihi ſe debere dicant. Ita quiddã ſpero nobis profici, cùm hoc percrebreſcit, plurimos noſtros amicos inueniri. Nos autem initium prenſandi facere cogitaramus eo ipſo tempore, quo tuum puerũ cum his literis proficiſci Cincius dicebat, in campo comitijs tribunitijs ad XVI. Calend. Sext. Competitores, qui certi eſſe videantur, Galba, & Antonius. & Q. Cornificius. Puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingemuiſſe, vt frontem ferias. Sunt qui etiam Cæſonium putent. Aquilium non arbitramur: qui denegat & iurauit morbum, & illud ſuum re-

gnum iudiciale oppoſuit. * Cantilena, ſi iudicatum erit meridie non lucere, certus erit competitor. De Aufidio, & Palicano, non puto te expectare, dum ſcribam, de ijs qui nunc petunt, Cæſar certus putatur. Thermus cum Syllano contendere exiſtimatur: qui ſic inopes & ab amicis, & exiſtimatione ſunt, vt mihi videatur non eſſe ἀδύνατον Curium obducere. ſed hoc præter me nemini videtur. Noſtri rationibus maximè conducere videtur, Thermum fieri cum Cæſare. Nemo eſt enim ex ijs qui nunc petunt, qui ſi in noſtrum annum reciderit, firmior candidatus fore videatur, propterea quòd curator eſt viæ Flaminiæ, * quæ cùm erit abſoluta, ſanè facilè eum libenter, nunc cæteri conſuli acciderint. Petitorum hæc eſt adhuc informata cogitatio. Nos in omni munere candidatorio fungendo ſummam adhibebimus diligentiam: & fortaſſe, quoniam videtur in ſuffragijs multum poſſe Gallia, cùm Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus menſe Setembri legati ad Piſonem, tu Ianuario reuertamus. Cum perſpero volũtates nobiliũ ſcribam ad te. Cętera ſpero prolixa eſſe, his duntaxat vrbanis competitoribus. Illam manum tu mihi cura vt pręſtes, quoniam propius abes, Pompeij, noſtri amici. Nega me ei iratum fore, ſi ad mea commitia non venerit. Atque hæc huiuſmodi ſunt. Sed eſt, quod abs te mihi ignoſci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario, cùm magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio

Satyro

Satyro de ijs rebus quas eum dolo malo mā-cipio accepiſſe de Vario diceret. Vnà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is quem putabant magiſtrum fore ſi bona venirent, L. Pontius. Verum hoc ridiculum eſt de magiſtro nunc cognoſcere. Rogauit me Cæcilius, vt adeſſem contra Satyrum. Dies ferè nullus eſt, quin hic Satyrus domum meam ventitet: obſeruat L. Domitium maximè: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno vſui in noſtris petitionibus. Sanè ſum perturbatus cùm ipſius Satyri familiaritate, tum Domitij: in quo vno maximè ambitio noſtra nititur. Demonſtraui hæc Cæcilio: ſimul & illud oſtendi, ſi ipſe vnus cum illo vno contenderet, me ei ſatisfacturum fuiſſe. Nunc in cauſa vniuerſorum creditorum, hominum præſertim ampliſſimorum, qui ſine eo, quem Cæcilius ſuo nomine perhiberet, facilè communem cauſam ſuſtinerent: æquū eſſe: eum & officio meo conſulere, & tempori. Durius accipere hoc mihi viſus eſt, quàm vellem, & quam homines belli ſolēt: & poſtea prorſus ab inſtituta noſtra paucorum dierum conſuetudine longè refugit. Abs te peto, vt mihi hoc ignoſcas, & me exiſtimes humanitate eſſe prohibitum, ne contra amici ſummam exiſtimationem miſerrimo eius tempore venirem, cùm is omnia ſua ſtudia, & officia in me contuliſſet. Quòd ſi voles in me eſſe durior, ambitionem mihi putabis obſtetiſſe. Ego autem arbitror, etiam ſi id ſit, mihi igno-

ſcendum eſſe : * E'ΠEI ȣ̓κἱερήιον,ȣ̓δὲβοείην. Vides enim in quo curſu ſumus, & quam omnes gratias non modò retinendus, verũ etiam acquirenda s putemus. Spero tibi me cauſam probaſſe, cupio quidem certè. Hermathena tua valde me delectat, & poſita ita bellè eſt, vt totum gymnaſium * ἠλίσο ἀνάθημα eſſe videatur. Multum te amamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

L. Iulio Cæſare, C. Martio Figulo COSS. filiolo me auctum ſcito, ſalua Terentia. abs te tandiu nihil literarum ? Ego de meis ad te rationibus ſcripſi anteà diligenter. Hoc tempore Catilinam competitorem noſtrum defendere cogitamus. Iudices habemus quos volumus, ſumma accuſatoris voluntate. Spero, ſi abſolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione petitionis: ſin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo aduentu nobis opus eſt maturo: nam prorſus ſumma hominum eſt opinio, tuos familiareis nobiles homines, aduerſarios honori noſtro fore. ad eorum voluntatem mihi conciliandam maximo te mihi vſui fore video. Quare Ianuario ineunte, vt conſtituiſti, cura vt Romæ ſis.

CICERO ATTICO S. 3

AViam *, tuam ſcito deſiderio tui mortuam eſſe, & ſimul quòd verita ſit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem

tem

tem Albanum hoſtias non adducerent : eius rei conſolationem ad te L. Sauſeium miſſurum eſſe arbitror. Nos hic te ad menſem Ianuarium expectamus : ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis? nam ad me de eo nihil ſcripſiſti. Signa,quę nobis curaſti, ea ſunt ad Caietam expoſita : nos ea non vidimus : neque enim exeundi Roma poteſtas nobis fuit: miſimus, qui pro vectura ſolueret. Te multùm amamus, ꝙ ea abs te diligenter, paruoque curata ſunt. Quòd ad me ſępe ſcripſiſti de noſtro amico placando feci,& expertus ſum omnia, ſed mirandum in modum eſt animo abalienato: quibus de ſuſpicionibus, etſi audijſſe te arbitror: tamen ex me, cùm veneris, cognoſces. Salluſtium præſentem reſtituere in eius veterem gratiam non potui. Hoc eò ad te ſcripſi, quod is qui me accuſare de te ſolebat: in ſe expertus eſt illum eſſe minus exorabilem, meum ſtudium nec ſibi defuiſſe. Tulliolam C. Piſoni, L. F. Frugi deſpondimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

CRebras expectationes nobis tui commoues. Nuper quidem, cùm te iam aduentare arbitraremur, repentè abs te in menſem Quintilem reiecti ſumus. Nunc vero ſentio (quod commodo tuo facere poteris) venias ad id tempus, quod ſcribis: obieris Q. fratris comitia : nos lon-

go interuallo viſceris : Acutilianam controuerſiam tranſegeris. Hoc me etiam Peduceus, vt ad te ſcriberem, admonuit: putamus enim vtile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea interceſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili, ac ſingulari populi voluntate de C. Macro tranſegimus: cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorem fructum ex populi exiſtimatione illo dãnato cœpimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Quòd ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt: ornamentum Academiæ proprium meæ: quòd & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare eſt eius gymnaſij. Quare velim vt ſcribis, cęteris quoque rebus quàm plurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea ſigna miſiſti, ea nondum vidi: in Formiano ſunt: quò ego nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum deportabo. Caietam, ſiquando abundare cœpero ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe: quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs, atque omniũ vicos & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

QVantum dolorem acceperim, & quanto fructũ ſim priuatus & forenſi, & domeſtico Lucij fratris noſtri morte, in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes. Nam mihi omnia quæ iucunda ex humanite alterius, & moribus homini accidere poſſunt, ex illo accidebant.

Quare

Quare non dubito, quin tibi quoque id moleſtum ſit, cùm & meo dolore mouearé, & ipſe omni virtute, officioque ornatiſſimum, tuique & ſua ſponte & meo ſermone amantem, affinem, amicumque amiſeris. Quòd ad me ſcribis de ſorore tua, teſtis erit tibi ipſa, quantæ mihi curæ fuerit, vt Qu. fratris animus in eam eſſet is, qui eſſe deberet. Quem cum eſſe offenſiorem arbitrarer, eas literas ad eum miſi, quibus & placarem vt fratrem, & monerem vt minorem, & obiurgarem vt errantem. Itaque ex ijs, quæ poſtea ſæpe ab eo ad me ſcripta ſunt, confido ita eſſe omnia, vt & oporteat, & velimus. De literarum miſſione ſine cauſa abs te accuſor: nuuquam enim à Pomponia noſtra certior ſum factus, eſſe cui literas dare poſſem. Porrò autem neque mihi accidit, vt haberem qui in Epeirem proficiſceretur: neque dum te Athenius eſſe audiebamus. De Acutiliano autem negotio, quod mihi mandaras, vt primùm à tuo digreſſis Romam veni, confeceram. ſed accidit, vt & contentione nihil opus eſſe, & ego, qui in te ſatis conſilij ſtatuerim eſſe, mallem Peduceum tibi conſilium per literas, quàm me dare. Et enim cum multos dies aureis meas Acutio dediſſem cuius ſermonis genus tibi notum eſſe arbitror, non mihi graue * duxi, ſcribere ad te de illius quærimonijs, cùm eas audire (quod erat ſubodioſum) leue putaſſem. Sed ab te ipſo, qui me accuſas, vnas mihi ſcito literas redditas eſſe: cùm & otij ad ſcribendum plus,

plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quòd ſcribis, etiam ſi cuius animus in te eſſet offenſior, à me recolligi oportere: * quid dicas? neque id neglexi: ſed eſt miro quodam modo affectus. Ego autem quæ dicenda fuerunt de te, non prę-terijt. Quid autem contendendum eſſet, ex tua putabam voluntate ſtatuere oportere: quam ſi ad me perſcripſeris, intelliges me neque diligentiorem eſſe voluiſſe, quàm tu eſſes, neque negligentiorem fore, quàm tu velis. De Tadiana re, mecum Tadius locutus eſt, te ita ſcripſiſſe, nihil eſſe iam quod laboraret, quoniam hæreditas vſucapta eſſet. id mirabamur te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur eſſe puella, nihil vſucapi poſſe. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quę tu intelliges conuenire noſtro Tuſculano, velim, vt ſcribis, cures, quod ſine moleſtia tua facere poteris. nam nos ex omnibus moleſtijs, & laboribus, vno illo in loco conquieſcimus * quo fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores, habet, & te, ſororemque tuam, & matrem maximè diligit, ſalutemque tibi plurimam aſcribit & Tulliola deliciæ noſtræ. Cura vt valeas, & nos ames. & tibi perſuadeas, te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S. 6

NOn committam poſthac, vt me accuſare de epiſtolarum negligentia poſſis: tu modò

modò videto, in tanto otio vt par mihi ſis. Domum Rabirianam Neapoli, quam tu iam dimenſam & exædificatam animo habebas, M. Fontius emit H-S. CCCIↃↃↃXXX. Id te ſcire volui, ſi quid fortè ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater (vt mihi videtur) quo volumus animo eſt in Pomponiam, & cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & ſecum habebat hominem * χρηστομαθῆ D. Turranium. Pater nobis deceſſit ad VIII. cal. Decembr. Hæc habebam ferè, quæ te ſcire vellem. tu velim, ſi qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci ſint eius, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Tuſculano ita delectamur, vt nobiſmetipſis tum denique, cùm illo venimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus ſis, fac nos quàm diligentiſſimè certiores. Apud matrem rectè eſt, eaque nobis curæ eſt. L. Cincio H-S. XXCD. conſtitui me curaturum idib. Feb. Tu velim, ea quæ nobis emiſſe, & paraſſe ſcribis, des operam, vt quamprimùm habeamus: & velim cogites (id quod mihi pollicitus es) quemadmodum bibliothecam nobis conficere poſſis. Omnem ſpem delectationis noſtræ, quàm, cùm in otium venerimus, habere volumus, in tua humanitate poſitam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

APVD te eſt, vt volumus: mater tua, & ſoror à me, Quintoque fratre diligitur. Cum Acutilio ſum locutus: is ſibi negat

a ſuo

à ſuo procuratore quicquam ſcriptum eſſe: & miratur iſtam controuerſiam fuiſſe, quòd ille recuſarat ſatiſdari amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidiſſe ſcribis, id ego Tadio & gratum eſſe intellexi, & magnopere iucundum. Ille * noſter amicus & mehercule vir optimus, & mihi amiciſſimus ſanè tibi iratus eſt. Hoc ſi quanti tu æſtimes, ſciam, tum quid mihi elaborandum ſit, ſcire poſſim.

L. Cincio H-S. C C I Ɔ Ɔ. C C I Ɔ Ɔ. C C C C. pro ſignis Megaricis vt tu ad me ſcripſeras, curaui. Herme tui Pentelici, cum capitibus æneis, de quibus ad me ſcripſiſti, iam nunc admodum delectant. Quare velim & eos, & ſigna, & cætera quæ tibi eius loci, & noſtri ſtudij, & tuæ elegantiæ eſſe videbuntur, quàm plurima, quāprimùmq; mittas, & maximè quę tibi gymnaſij xyſtique videbūtur eſſe. Nam in eo genere ſic ſtudio efferimur, vt abs te addiuuandi, ab alijs propè reprehendendi ſimus. Si Lentuli nauis non erit, quò tibi placebit, imponito. Tuliola deliciolæ noſtræ tuum munuſculum flagitat, & me, vt ſponſorem, appellat: mihi autem abiurare certius eſt, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

NImiùm raró nobis abs te literæ afferuntur, cùm & multò tu faciliùs reperias, qui Romam proficiſcantur, quàm ego qui Athenas, & certius tibi ſit, me eſſe Romæ, quam mihi te Athenis. Itaque propter hanc

dubi-

dubitationem meam breuior hæc ipſa epiſtola eſt, quòd, cùm incertus eſſem vbi eſſes, nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire. Signa Megarica, & Hermas, de quibus ad me ſcripſiſti, vehementer expecto: quicquid eiuſdem generis habebis, dignum Academia tibi quod videbitur, ne dubitaris mittere, & arcæ noſtræ confidito. Genus hoc eſt voluptatis meæ. quæ γυμνασιώδη maximè ſunt, ea quæro. Lentulus naueis ſuas pollicetur. Peto abs te, vt hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu ἐυμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

CVm eſſem in Tuſculano (erit hoc tibi pro illo tuo, cùm eſſem in Ceramico) veruntamen cùm ibi eſſem, Roma puer à ſorore tua miſſus epiſtolam mihi abs te allatā dedit: nunciauitque, eo ipſo die poſt meridiem miſſuram eum qui ad te proficiſceretur. Eo factum eſt, vt epiſtolæ tuæ reſcriberem aliquid. breuitate temporis tam pauca cogerer ſcribere. Primùm tibi de noſtro amico placādo, aut etiam planè reſtituendo polliceor. Quod ego etſi mea ſponte antè faciebam: eo nunc tamen & agam ſtudioſiùs, & contendam ab illo vehementius: quòd tantam ex epiſtola voluntatem eius rei tuam perſpicere videor. Hoc te intelligere volo, pergrauiter illum eſſe offenſum: ſed quia nullam video grauem ſubeſſe cauſam,

ma-

magnopere confido illum fore in officio, & in noſtra poteſtate. Signa noſtra, & Hermeraclas, vt ſcribis, cùm commodiſſimè poteris, velim imponas, & ſiquod aliud οἰκεῖον eius loci, quem non ignoras, reperies: & maximè quæ tibi paleſtra, gymnaſijque videbuntur, eſſe. Etenim ibi ſedens hæc ad te ſcribebam, vt me locus ipſe admoneret. prætereà typos tibi mando, quos in tectorio atrioli poſſim includere, & putealia ſigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam deſpondeas, quamuis acrem amatorem inueneris. nam ego omnes meas vindemiolas eò reſeruo: vt illud ſubſidium ſenectuti parem. De fratre confido ita eſſe, vt ſemper volui, & elaboraui. multa ſigna ſunt eius rei: nòn minimum, quòd ſoror prægnans eſt. De comitijs meis, & tibi me permiſiſſe memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectant, * prædico: & te non modò non accerſam, ſed prohibebo, quòd intelligam multò magis intereſſe tua, te agere quod agendum eſt hoc tempore, quàm mea, te adeſſe comitijs. Proinde eo animo te velim eſſe, quaſi mei negotij cauſa in iſta loca miſſus eſſes: me autem eum & offendes erga te, & audies, quaſi mihi ſiqua parta erunt, non modò te præſente, ſed per te parta ſint. Tulliola tibi diem dat, * ſponſorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

Et mea ſponte faciebam anteà, & pòſt duabus epiſtolis tuis perdiligenter in

eandem

eandem rationem ſcriptis, magnopere ſum
commotus, eò accedebat hortator aſſiduus
Salluſtius, vt agerem quàm diligentiſſimè
cùm Luceio de veſtra vetere gratia recon-
cilianda. Sed cùm omnia feciſſem, non
modo eam voluntatem eius, quæ fuerat
erga te, recuperare non potui, verùm ne
cauſam quidem elicere immutatæ volunta-
tis. Tametſi iactat ille quidem illud ſuum
arbitrium, & ea, quæ iam tum, cùm ade-
ras, offendere eius animum intelligebam:
tamen habet quiddam profectò, quod ma-
gis in animo eius inſederit, quod neque
epiſtolæ tuæ, neque noſtra * allegato tam po
teſt facilè delere, quàm tu præſens non
modò oratione, ſed tuo vultu illo fami-
liari tolles: ſi modo tanti putabis: id, quod,
ſi me audies, & ſi humanitati tuæ conſtare
voles, certè putabis. Ac ne illud mirere,
cur cùm ego anteà ſignificarem tibi per lite-
ras, me ſperare illum in noſtra poteſtate
fore, nunc idem videar diffidere: incredibi-
le eſt, quantò mihi videatur illius voluntas
obſtinatior, & in hac iracundia obfirma-
tior. Sed hæc aut ſanabuntur cùm vene-
ris, aut ei moleſta erunt, in vtro culpa e-
rit. Quòd in epiſtola tua ſcriptum erat,
me iam arbitrari deſignatum eſſe, ſcito ni-
hil tam exercitum eſſe nunc Romæ, quam
candidatos omnibus iniquitatibus: nec
quando futura ſint comitia, ſciri. Verùm
hęc audies de Philadelpho. Tu velim, quæ
Academiæ noſtræ paraſti, quamprimum
mittas. * mirum, quàm illius loci non modò
vſus, ſed etiã cogitatio delectet. Libros verò

tuos caue cuiquam tradas: nobis eos, quemadmodum ſcribis, conſerua. ſummũ me eorũ rerũ ſtudiũ tenet, ſicut odium iã cæterarum rerum: quas tu, incredibile eſt, quàm breui tempore, quãtò deteriores offenſurus ſis, quàm reliquiſti.

CICERO ATTICO S. II

TEucris illa, lentum ſanè negotium: neq; Cornelius ad Terentiam poſteà redijt. opinor ad Conſidium, Axium, Selicium cõfugiendum eſt: nã à Cæcilio propinqui minore centeſimis nummum mouere non poſſunt. Sed vt ad prima illa redeam, nihil ego illa impudentius, aſtutius lentius vidi. Libertum mitto. Tito mandaui.* σκήψεις atq; ἀναβολαί. ſed neſcio an ταυτόματον ἡμῶν. nã mihi Pompeiani prodromi nũtiant, apertè Pompeium acturum, Antonio ſuccedi oportere: eodemque tempore aget prætor ad populum. Res eiuſmodi eſt, vt ego nec per bonorum, nec per popularem exiſtimationẽ honeſtè poſſim hominem defendere, nec mihi libeat, quod vel maximum eſt. Etenim accidit hoc, quod totum cuiuſmodi ſit, mando tibi, vt perſpicias. Libertum ego habeo ſanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. De eo mihi Valerius interpres nuntiat, Chiliuſque ſe audijſſe ſcribit hæc, eſſe hominem cum Antonio: Antonium porrò in cogẽdis pecunijs dictitare partem mihi quæri, & a me cuſtodem communis quæſtus libertum eſſe miſſum. Non ſum mediocriter commotus, neq;

tamen

tamen credidi : ſed certè aliquid ſermonis fuit. totum inueſtiga, cognoſce, perſpice, & nebulonem illum, ſi quo pacto potes, ex iſtis locis amoue. Huius ſermonis Valerius authorem Cn. Plancium nominabat: mando tibi planè, totum vt videas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe : diuortium Mutiæ vehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audijſſe cum veſte muliebri deprehenſum domi C. Cęſaris, cùm pro populo fieret, eùmque per manus ſeruulæ ſeruatum, & eductum : rem eſſe inſigni infamia : quod te moleſtè ferre certò ſcio. * Quod præterea ad te ſcribam, non habeo, & mehercule eram cōturbatior : nã puer feſtiuus anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, meque plus, quàm ſerui mors debere videbatur, commouerat. Tu velim ſæpe ad nos ſcribas: ſi rem nullam habebis, quod in buccam venerit, ſcribito. Vale. calend. Ianuar. M. Meſſala, & M. Piſone COSS.

CICERO ATTICO S. 12

ACcepi tuas treis iam epiſtolas : vnam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Taberbernis (vt opinor) dediſti: alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit: tertiam, quam (vt ſcribis) * anchoris ſolutis, de phaſelo dediſti : quę fuerunt omnes rhetorum putę loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. Quibus epiſtolis ſum equidem abs te laceſſitus ad * ſcribendum : ſed iccirco ſum tardior quod non inuenio fidelem tabellariũ. quotus enim quiſque

que eſt, qui epiſtolam paulò grauiorem ferre poſſet, niſi eam * per lectionem releuarit? Accedit eò, quòd mihi non eſt notum, vt quiſq; in Eperium proficiſcatur. Ego enim te arbitror cæſis apud Amaltheam tuam victimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnãdam profectum: neque id ipſum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiſcare, aut quid in Epeiro temporis ponas. ita neque Achaicis hominibus, neque Epeiroticis paulò liberiores literas committere audeo. Sunt autem poſt diſceſſum à me tuum, res dignæ literis noſtris, ſed non committendę eiuſmodi periculò, vt aut interire, aut aperiri, aut intercipi poſſint. Primùm igitur, ſcito, primum me non eſſe rogatum ſententiam, prępoſitumque eſſe nobis pacificatorem Allobrogum, idque admurmurante ſenatu, neque me inuito eſſe factum: ſum enim & ab obſeruando homine peruerſo liber, & ad dignitatem in repub. retinendam contra illius voluntatem ſolutus, & ille ſecundus in dicendo locus habet authoritatem penè principis, & voluntatem non nimis deuinctam beneficio conſulis. tertius eſt Catulus. quartus (ſi etiam hoc quæris) Hortenſius. Conſul autem ipſe paruo animo, & prauo tantum cauillator genere illo moroſo: quod etiam ſine dicacitate ridetur facie magis, quàm facetijs ridiculus, nihil agens cum republ. ſeiunctus ab optimatibus: à quo nil ſperes boni reip. quia non vult, nil metuas mali, quia non audet. Eius autem collega & in

me

me perhonorificus, & partium ſtudioſus, ac defenſor bonarum : * quin imò leuiter inter ſe diffident . Sed vereor, ne hoc quod infectum eſt, ſerpat longiùs . Credo enim te audiſſe , cùm apud Cęſarem pro populo fieret, veniſſe eo muliebri veſtitu virum , idque ſacrificium cùm virgines inſtauraſſent, mentionem à Q. Cornificio in ſenatu factam (is fuit princeps , ne tu fortè aliquem noſtrum putes) poſteà rem ex S. C. ad virgines, & pontifices relatam , idque ab ijs nefas eſſe decretum : deinde ex S. C. conſules rogationem promulgaſſe , vxori Cæſarem nuntium remiſiſſe . In hac cauſa Piſo amicitia P. Clodij ductus operam dat vt ea rogatio , quam ipſe fert, & fert ex S. C. & de religione , antiquetur : Meſſala vehementer adhuc agit & ſeuerè : boni viri , precibus Clodij , remouentur à cauſa : operæ comparantur : noſmetipſi , qui Licurgei à principio fuiſſemus , quotidie * demitigamur : inſtat & vrget Cato . Quid multa ? vereor , ne hæc neglecta à bonis , defenſa ab improbis , magnorum reip. malorum cauſa ſit. Tuus autem ille amicus (ſcin' quem dicam ? de quo tu ad me ſcripſiſti , poſteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpiſſe) nos (vt oſtendit) admodum diligit, amplectitur , amat , apertè laudat , occultè (ſed ita , vt perſpicuum ſit) inuidet , nihil come , nihil ſimplex , nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honeſtum , nihil illuſtre , nihil forte , nihil liberum . Sed hæc ad te ſcribam alias ſubtilius . nam neque adhuc

 mihi

mihi ſatis nota ſunt, & huic terræ filio neſcio cui committere epiſtolam tantis de rebus non audeo. Prouincias prætores nōdum ſortiti ſunt. res eodem eſt loco, quo reliquiſti. Τοποθεσίαν, quàm poſtulas, Miſeni & Puteolorum includam orationi meæ: ad III. non. Decemb. mendosè fuiſſe animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus (mihi crede) valde mihi placebant, ſed non audebam antè dicere: nunc vero, quòd à te probata ſunt, multo mihi Ἀττικώτερα videntur. In illam orationem Metellinam addidi quædã: liber tibi mittetur, quoniam te amor noſtri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam ſcribam? quid? etiam Meſſula cos. Antonianam domũ emit H-S. CCCCXXXVII. Quid id ad me, inquies? tantum, quòd ea emptione & nos bene emiſſe iudicati ſumus, & homines intelligere cœperũt licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: ſed tamen eſt in ſpe. Tu iſta confice: à nobis liberiorum epiſtolam expecta. Vale. VI. cal. Febr. M. Meſſala, & M. Piſone Coſſ.

CICERO ATTICO S. 15

VEreor ne putidum ſit, ſcribere ad te, quàm ſim occupatus, ſed tamen ita diſtinebar, vt vix huic tantulę epiſtolæ tempus habuerim, atque id * ereptum è ſummis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuiſſet, ſcripſi ad te anteà: non iucunda miſeris, inanis improbis, beatis non grata, bo-

nis non grauis. itaque frigebat. tum Piſonis cos. impulſu leuiſſimus tribu. plebis. L. Fufius in concionem produxit Pompeium. Res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipſo loco, * ipſo die nundinarum πανήγυρις. Quæſiuit ex eo, placeretne ei iudices à prætore legi, quo conſilio idem prætor vtêretur (id autem erat de Clodiana religione ab ſenatu conſtitutum) tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus eſt, ſenatùsque authoritatem ſibi omnibus in rebus maximam videri, ſemperque viſam eſſe reſpondit, & id multis verbis. Poſteà Meſſala cos. in ſenatu de Pompeio quæſiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione ſentiret. Locutus ita eſt in ſenatu, vt omnia illius ordinis conſulta γενικῶς laudaret: mihique, vt aſſedit, dixit ſe putare ſatis ab ſe etiam de * noſtris rebus reſponſum. Craſſus poſteaquam vidit illum excêpiſſe laudem, ex eo quod ij ſuſpicarentur homines, ei conſulatum meum placere: ſurrexit, ornatiſſimeque de meo conſulatu locutus eſt: vt ita diceret, ſe, quòd eſſet ſenator, quòd ciuis, quòd liber, quod viueret, mihi acceptum referre: quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam videret, toties ſe beneficium meum videre. Quid multa? totum hunc locum quem Ariſtocratia ego variè meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro (noſti illas ληκύθους) valde grauiter pertexuit. Proximus Pompeio ſedebam: intellexi hominem moueri, vtrùm Craſſum inire eam

gratiam, quam ipſe prætermiſiſſet, an eſſe tantas res noſtras, quæ tam libenti ſenatu laudarentur: ab eo præſertim, qui mihi laudem illam eò minus deberet, quod meis omnibus literis in Pompeiana laude perſtrictus eſſet. Hic dies me valde Craſſo adiunxit: & tamen ab illo apertè, tectè quicquid eſt datum, libenter accepi. Ego autem ipſe, dij boni, quomodo ἀνεπερπερευσάμην, nouo auditori Pompeio: ſi vnquam mihi ἐπιχειρήματα ſuppeditauerunt, illo tempore. Qua multa? clamores (etenim hæc erat ὑπόθεσις de grauitate ordinis, de equeſtri concordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de vilitate, de otio. Noſti iam in hac materia ſonitus noſtros) tanti fuerunt, vt ego eò breuior ſim, quòd eos vſque iſtinc exauditos putem. Romanæ autem res ſic ſe habent: Senatus ἄρειος πάγος. nil conſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. Nam cum dies veniſſet rogationi ex S. C. ferendæ, concurſabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis: & populum, vt antiquaret rogabant. Piſo autem conſul lator rogationis, idem erat diſſuaſor: operæ Clodianæ ponteis occuparant: tabellæ miniſtrabantur: ita vt nulla daretur, VTI ROGAS. Hic tibi roſtra Cato aduolat, conuitium Piſoni COS. mirificum facit: ſi id eſt conuitium, vox plena grauitatis, plena authoritatis, plena denique ſalutis. Accedit eodem etiam noſter Hortenſius, multi præterea boni: inſi-

inſignis verò opera Fauonij fuit. Hoc concurſu optimatum comitia dimittuntur, ſenatus vocatur. Cùm decerneretur frequenti ſenatu, contra pugnante Piſone, ad pedes omnium ſigillatim accidente Clodio, vt conſules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad XV. Curioni nullum S.C. facienti aſſenſerunt: facile ex altera parte CCCC. affuerunt. acta res eſt. Fuſius tertiùm conceſſit. Clodius conciones miſeras habebat: in quibus Lucullum, Hortenſium, C. Piſonem, Meſſalam COS. contumelioſe lædebat: me tantùm comperiſſe omnia criminabatur. Senatus & de prouincijs prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat: vt antequàm rogatio lata eſſet, ne quid ageretur. Habes res Romanas, ſed tamen etiam illud, quod ego non ſperaram, audi, Meſſala COS. eſt egregius, fortis, conſtans, diligens, noſtri laudator, amator, imitator. ille alter vno vitio minùs vitioſus, quòd iners, quòd ſomni plenus, quòd imperitus, quòd ἀπρακτότατος: ſed voluntate ita καχέκτης, vt Pompeium poſt illam concionem, qua ab eo ſenatus laudatus eſt, ediſſe cœperit. Itaque mirum in modum omneis à ſe bonos alienauit: neque id magis amicitia Clodij adductus fecit, quàm ſtudio perditarum rerum, atque partium: ſed habet ſui ſimilem in magiſtratibus præter Fuſium, neminem. Bonis vtimur tribunis ple. Cornutó verò Pſeudocatone. Quid quæris? nunc ad *priuata redeam. Τεῦκρις

promiſſa patrauit. tu mandata effice, quæ recepiſti. Quintus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrantem emit. H. S. DCCXXV. Tuſculanum venditat, vt, ſi poſſit, emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi: * videro hominem: * valde petitur: renouabo operam. Tu quid agas, vbi ſis, cuiuſmodi iſtæ res ſint, fac me quàm diligentiſſimè certiorem. Id ib. Febr. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

ASIAM Quinto ſuauiſſimo fratri obtigiſſe audiſti: non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm vllius noſtrum literæ nuntiarint. Nunc quoniam & laudis auidiſſimi ſemper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & ſumus, & habemur, & multorum odia atque inimicitia reip. cauſa ſuſcepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curaque, & efficere, vt ab omnibus & laudemur, & amemur. His rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribam, quam ipſi. Quinto dabo. Tu me velim certiorem facias, quid de meis mandatis egeris, atque etiam, quid de tuo negotio: nam ſi t Brundiſio profectus es, nullæ mihi abs te ſunt redditæ literæ. Valde aueo ſcire quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

QVæris ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam prҿter opinionem omnium factum

factum ſit : & ſimul vis ſcire, quomodo ego
minùs, quàm ſoleam, prælíatus ſim : re-
ſpondebo tibi ὕςερον πρότερον, Ὁμηρικῶς.
Ego enim, quandiu ſenatus authoritas mi-
hi defendenda fuit, ſic acriter & vehemen-
ter prælíatus ſum, vt clamor, concurſusque
maxima cum mea laude fierent. Quòd ſi
tibi vnquam ſum viſus in repu. fortis, cer-
tè me in illa cauſa admiratus eſſes. Cùm
enim ille ad conciones confugiſſet, in his-
que meo nomine ad inuidiam vteretur: dij
immortales, quas ego pugnas, & quantas
ſtrages edidi quos impetus in Piſonem,
in Curionem, in totam illam manum feci
quomodo ſum inſectatus leuitatem ſenum,
libidinem iuuētutis : Sæpe, ita me dij iuuēt,
te non ſolùm in authorem conſiliorum
meorum, verùm etiam ſpectatorem pu-
gnarum mirificarum deſideraui. Poſtea
verò quàm Hortenſius excogitauit, vt legem
de religione Fuſius trib. pleb. ferret, in qua
nihil aliud à conſulari rogatione differe-
bat, niſi iudicum genus (in eo autem
erant omnia) pugnauitque vt ita fieret,
quòd & ſibi, & alijs perſuaſerat, nullis il-
lum iudicibus effugere poſſe : contraxi ve-
la, perſpiciens inopiam iudicum, neque
dixi quicquam pro teſtimonio, niſi quod
erat ita notum atque teſtatum, vt non poſ-
ſem præterire. Itaque ſi cauſam quæ-
ris abſolutionis, vt iam πρὸς τὸ πρότερον re-
uertar, egeſtas iudicum fuit, & turpitu-
do : id autem vt accideret, commiſſum
eſt Hortenſij conſilio : qui dum veritus eſt,
ne Fuſius ei legi intercederet, quæ ex s. c.

fere-

ferebatur, non vidit illud, ſatius eſſe, * illum in infamiæ relinqui ſordibus, quàm infirmo iudicio committi: ſed ductus odio, properauit rem deducere in iudicium, cùm illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. Sed iudicium, ſi quæris quale fuerit, incredibili exitu: ſic, vti nunc ex euentu ab alijs, à me tamen ex ipſo initio conſilium Hortenſij reprehendatur. Nam vt reiectio facta eſt, clamoribus maximis, cum accuſator tanquam cenſor bonus, homines nequiſſimos reijceret, reus tanquam clemens laniſta, frugaliſſimum quemque ſecerneret, vt primùm iudices conſederunt, valde diffidere boni cœperunt: non enim vnquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit, maculoſi ſenatores, nudi equites, * tribuni non tam ærarij, vt appellantur, quàm ærati: pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœſti inter ſui diſſimileis, & mœrentes ſedebant, & contagione turpitudinis vehementer permouebantur. Hic, vt quæque res ad conſilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat ſeueritas, nulla varietate ſententiarum: nihil impetrabat, reus, plus accuſatori dabator, quàm poſtulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortenſius, ſe vidiſſe tantum. Nemo erat qui illum reum, ac non millies condemnatum arbitraretur: me verò teſte producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocatorum audijſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, vt me circunſteterint, vt apertè

iugu-

iugula ſua pro meo capite P. Clodio oſtentarint. Quæ mihi res multò honorificentior viſa eſt, quàm aut illa, cùm iurare tui ciues Xenocratem a teſtimonium dicentem prohibuerunt, aut cùm tabulas Metelli Numidici, cùm hæ (vt mos eſt) circunferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt: multò hæc, inquam, noſtra res maior. Itaque iudicum vocibus (cùm ego ſic ab his, vt ſalus patriæ, defenderer) fractus reus, & vnà patroni omnes conciderunt: Ad me autem eadem frequentia poſtridie conuenit, qua cum abiens conſulátu ſum domum reductus. Clamare præclari Areopagitæ ſe non eſſe venturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium: vna ſola ſententia præſidium non deſiderauit: defertur res ad ſenatum grauiſſimè, ornatiſſimeque decernitur, laudantur iudices: datur negotium magiſtratibus: reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι: ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. Noſti Caluum, ex Nanneianis * illum, illum laudatorem meum, de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram: biduo per vnum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio confecit totum negotium: accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. Iam verò (ô dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum atque adoleſcentulorum nobilium * introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. Ita ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum, XX. iudices ita fortes tamen fuerunt,

vt

vt ſummo propoſito periculo, vel perire maluerint, quàm perdere omnia . XXXI. fuerunt, quos fames magis, quàm fama commouerit: quorum Catulus cùm vidiſſet quẽdam, quid vos (inquio) præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne nummi vobis eriperentur, timebatis? Habes, vt breuiſſimè potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis. Quæris deinceps, qui nunc ſit* ſtatus reipu. & qui meus, reip. ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & authoritate conſulatus mei fixus, & fundatus videbatur, niſi quis nos Deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus vno hoc iudicio: ſi iudicium eſt, triginta homines populi Rom. leuiſſimos ac nequiſſimos, nummulis acceptis, ius & fas omne delere: & quod omnes non modò homines, verùm etiam pecudes factum eſſe* ſciant, id * Caluum, & Plautum, & Spongiam, & cæteras huiuſmodi quiſquilias ſtatuere nunquam eſſe factum. Sed tamen, vt te de repub. conſoler, non ita, vt ſperarunt mali, tanto impoſito reipub. vulnere, alacris exultat improbitas in victoria. Nam planè ita putauerunt, cùm religio, cùm pudicitia, cùm iudiciorum fides, cùm ſenatus authoritas concidiſſet, fore vt apertè victrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret ſui doloris, quem improbiſſimo cuique inuſſerat ſeueritas conſulatus mei. Idem ego ille (non enim mihi videor inſolenter gloriari, cùm de me apud te loquor: in ea præſertim epiſtola, quam nolo alijs legi) idem, inquam, ego recreaui

creaui afflictos animos bonorum, vnumquẽque confirmans, & excitans: inſectandis verò, exagitandisq; nummarijs iudicibus omnem omnibus ſtudioſis, ac fautoribus illius victoriæ παῤῥησίαν eripui. Piſonem COS. nulla in re conſiſtere vnquam ſum paſſus: deſponſam homini iam Syriam ademi: ſenatum ad priſtinam ſuam ſeueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præſentem fregi in ſenatu cùm oratione perpetua, pleniſſima grauitatis, tum altercatione eiuſmodi, ex qua licet pauca deguſtes: nam cętera non poſſum habere eandem neque vim, neque venuſtatem, remoto illo ſtudio contentionis, quem ἀγῶνα vos appellatis. Nam vt ibid. Maij in ſenatum conuenimus, rogatus ego ſententiam, multa dixi de ſumma republ. atque ille locus inductus eſt à me diuinitus, Ne vna plaga accepta patres conſcripti conciderent, ne deficerent: vulnus eſſe eiuſmodi, quod mihi neque diſſimulandum, neque pertimeſcendum videretur, * ne aut ignorando ſtultiſſimi iudicaremur: bis abſolutum eſſe Lentulum, bis Catilinam, hunc tertium iam eſſe à iudicibus in rempu. immiſſum. Erras Clodi: non te iudices vrbi, ſed carceri reſeruarunt: neq; retinere in ciuitate, ſed exilio priuare voluerunt. Quamobrem patres conſcripti erigite animos, retineto veſtram dignitatem: manet illa in repub. bonorum conſenſio: dolor acceſſit bonis viris, virtus non eſt imminuta: nihil eſt damni factum noui, ſed quod erat, inuentum eſt, in vnius hominis perditi iudicio plures ſimiles reperti ſunt. Sed quid

ago?

ago? penè orationem in epiſtolam incluſi. Redeo ad altercationem: ſurgit pulchellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuiſſe. Falsũ: ſed tamè quid huic ſimile eſt, inquam? quaſi in operto dicas fuiſſe. Quid, inquit, homini Arpinati cum aquis calidis? Narra, inquam, patrono tuo qui Arpinateis aquas concupiuit: noſti enim * marinas. Quouſq;, inquit, hunc regẽ feremus? regem appellas, inquã, cùm rex tui mentionem nullam fecerit? ille autem regis hæreditatem ſpe deuorarat. Domum, inquit, emiſti. Putas, inquam, dicere, iudices emiſti? Iuranti, inquit, tibi non crediderunt. Mihi verò, inquam XX. iudices crediderunt XXXI. quoniam nummos antè acceperunt, tibi nil crediderunt. Magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit. Noſter autem ſtatus eſt hic: apud bonos ijdem ſumus, quos reliquiſti: apud ſordem vrbis, & fæcem multò meliùs, quàm reliquiſti: nã & illud nobis non obeſt, videri noſtrum teſtimonium non valuiſſe: miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore: atq; etiam hoc magis, quod omnes illi fautores illius flagitij, rem manifeſtam illam redemptam eſſe à iudicibus confitentur. Accedit illud, quòd illa cõcionalis hirudo ærarij, miſera. & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno vnicè diligi putat. & hercule multa, & iucunda conſuetudine coniuncti inter nos ſumus, vſq; eò, vt noſtri iſti comeſſatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in ſermonibus Cneum Ciceronem appellent. Itaq; & ludis & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας ſine vlla paſtoritia fiſtula auferebamus. Nunc eſt expe-

ctatio comitiorum,in quę,omnibus inuitis, trudit noſter Magnus Auli filium,atq; in eo neque authoritate, neque gratia pugnat, ſed quibus Philippus omnia caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modò aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere.Conſul autem ille deterioris hiſtrionis ſimilis ſuſcepiſſe negocium dicitur, & domi diuiores habere:quod ego non credo. Sed S.C. duo iam facta ſunt odiòſa, quòd in conſulem facta putantur,Catone,& Domitio poſtulante: vnũ, vt apud magiſtratus inquiri liceret:alterũ, * cuius domi diuiſores haberent,aduerſus rẽpub.facere videri . Lurco autẽ trib.pleb.qui magiſtratum ſimul cum lege Aelia, inijt,ſolutus eſt & Aelia,& Fuſia, vt legem de ambitu ferret, quam ille bono auſpicio claudus homo promulgauit.Ita comitia in ante VI. Cal.Sex.dilata ſunt.Noui eſt in lege hoc, vt qui nummos in tribu pronunciauerit, ſi nõ dederit,impunè ſit:ſin dederit, vt quoad viuat, ſingulis tribubus H. S. ∞ ∞ ∞ debeat. Dixi,hanc legem P.Clodium iam antea ſeruaſſe:pronunciare enim ſolitum eſſe, & nõ dare.Sed heus tu,videsne conſulatum illum noſtrum quem Curio anteà ἀποθέωσιν vocabat, ſi hic factus erit.* fabam mimum futurum.Quare,vt opinor, φιλοσοφητέον,id quod tu facis:& iſtos * conſulatus non ἐλαφητέον; Quod me ſcribis, te in Aſiam ſtatuiſſe non ire,equidem mallem , vt ires: ac vereor, nequid in iſta re minus commodè fiat : ſed tamen non poſſum reprehendere conſilium tuum , præſertim cùm egomet in prouinciã non ſim profectus . Epigrammatis tuis, quæ

in prouinciam non ſim profectus: Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo poſuiſti, contenti erimus, præſertim cùm & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me ſcripſerit. ac vereor, ne Lucullus, quoniam Græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam ſpectet. Antonio tuo homine gratias egi, eamq́; epiſtolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius ſcripſi, quòd non habebam idoneum, cui darem, nec ſatis ſciebam, quid darem. te valde * vindicaui. Cincius ſi quid ad me tui negotij detulerit, ſuſcipiam: ſed nunc magis in ſuo eſt occupatus, in quo ego ei non deſum tu, ſi vno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, aſt plures etiam ipſe mittito. Velim ad me ſcribas, cuiuſmodi ſit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία: & quæ poemata, quaſq́; hiſtorias de Ἀμαλθείᾳ habes: ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati: ego tibi aliquid de meis ſcriptis mittam. nihil erat abſoluti. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

MAgna mihi varietas voluntatis, & diſſimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonſtrata eſt ex literis tuis, in quibus ad me epiſtolarum illius exempla miſiſti. qua ex re & moleſtia ſum tanta affectus, quam tam mihi meus amor ſummus erga vtrunque veſtrum afferre debuit, & admiratione, quidnam accidiſſet, quod afferret Quinto fratri meo aut offenſionem tam grauem, aut commutationem tãtam volun-

tatis. Atque illud à me iam antè intelligebatur, quod te quoque ipſum diſcedentem à nobis ſuſpicari videbam, ſubeſſe neſcio quid opinionis incommodæ, ſauciumque eſſe eius animum, & inſediſſe quaſdam odioſas ſuſpiciones: quibus ego mederi cum cuperem, & antea ſæpe & vehementius etiã poſt ſortitionem prouinciæ, nec tantum intelligebam ei eſſe offenſionis quantum literæ tuæ declarant, nec tantum proficiebam, quantum volebam: ſed tamen hòc me ipſo conſolabar, quòd non dubitabam, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in iſtis locis vſpiam viſurus eſſet. Quod cùm accidiſſet, confidebam, ac mihi perſuaſeram fore, vt omnia placarentur inter vos, non modo ſermone, ac diſputatione, ſed conſpectu ipſo, congreſſuque veſtro. nam quanta ſit in Quinto fratre meo comitas, quanta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offenſionem, nihil attinet me ad te, qui ea noſti, ſcribere. Sed accidit perincommodè, quod eum nuſquam vidiſti. valuit enim plus quod erat illi nonnullorũ artificiis inculcatũ, quàm aut officium, aut neceſſitudo, aut amor veſter ille priſtinus, qui plurimum valere debuit. Atque huius incommodi culpa vbi reſideat, facilius poſſum exiſtimare, quàm ſcribere vereor enim ne, dum defendam meos, non parcam tuis. nam ſic intelligo, vt nil à domeſticis vulneris factum ſit illud quidem, quod erat, eos certe ſanare potuiſſe. ſed huiuſce rei vitium totius, quod aliquantò etiam latius patet, quàm videtur, præſenti tibi com-

modius exponam. De his literis, quas ad te Theſſalonicã miſit, & de ſermonibus, quos ab illo & Romę apud amicos tuos, & in itinere habitos putas ecquid tantum cauſę ſit, ignoro: ſed omnis in tua poſita eſt humanitate, mihi ſpes huius leuandę moleſtię. * nã ſi ita ſtatueris, & irritabiles animos eſſe optimorum ſæpe hominum, & eoſdem placabiles, & eſſe hanc agilitatem, vt ita dicam, mulliciamque naturæ plerunque bonitati, & id quod caput eſt, nobis inter nos] noſtra ſiue incommoda, ſiue vitia, ſiue iniurias eſſe tolerandas: facile hæc, quemadmodum ſpero, mitigabuntur, quod ego, vt facias, te rogo. nam ad me, qui te vnicè diligo, maximè pertinet, neminem eſſe meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epiſtolæ tuæ minimè fuit neceſſaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut vrbanorum commodorum, & alijs temporibus, & me ipſo conſule prætermiſeris. mihi enim perſpecta eſt & * integritas, & magnitudo animi tui: neque ego inter me, atque te quicquam intereſſe vnquam duxi, præter voluntatem inſtitutæ vitæ: quòd me ambitio quædam ad honorum ſtudium, te autem alia minimè reprehendenda ratio ad honeſtum otium duxit: vera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis, neque me tibi, neque quenquam antepono: amoris verò erga me, cum à fraterno amore, domeſticoque diſceſſi, tibi primas defero. vici enim, vidi, penituſque perſpexi in meis varijs temporibus & ſolitudi-

tudines, & lætitias tuas, fuit enim mihi ſæpe & laudis noſtræ gratulatio tua iucunda; & timoris cõſolatio grata. Quin mihi nũc, te abſente, non ſolũ conſilium, quo tu excellis, ſed etiam ſermonis communicatio, quæ mihi ſuauiſſima tecum ſolet eſſe, maxime deeſt. quid dicam in publica re? quo in genere mihi negligenti eſſe non licet. an in forenſi labore? quem antea propter ambitionem ſuſtinebam, nunc vt dignitatem tueri gratia poſſim? an in ipſis domeſticis negotijs? in quibus ego cum anteà, tum verò poſt diſceſſum fratris te ſermonesque noſtros deſidero? poſtremo non labor meus, non requies, non negotium, non otium: non forenſes res, non domeſticæ: non publicæ, non priuatæ carere diutius tuo ſuauiſſimo, atque amantiſſimo conſilio, ac ſermone poſſunt. Atque harum rerum commemorationem verecũdia ſępe impediuit vtriuſque noſtrum. nũc autem ea fuit neceſſaria, propter eam partem epiſtolæ tuæ, per quam te ac mores tuos, mihi purgatos, ac probatos eſſe voluiſti. Atque in iſta incommodatione alienati illius animi, & offenſi, illud ineſt tamen commodi, quod & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando teſtificata tua voluntas omittendæ prouinciæ, vt quòd vnà non eſtis, non diſſenſione, ac diſſidio veſtro, ſed voluntate ac iudicio tuo factum eſſe videatur. quare & illa quæ violata expiabuntur: & hæc noſtra, quæ ſunt ſanctiſſimè conſeruata, ſuam religionem obtinebunt. Nos hic in rep. infirma, miſera, commutabiliq; verſamur. credo

enim te audiſſe, noſtros equites penè à ſenatu eſſe diſiunctos, qui primum illud valde grauiter tulerũt, promulgatum ex s. c. fuiſſe, vt de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepiſſent, quæreretur, qua in re decernenda cùm ego caſu non affuiſſem, ſenſiſſemque id equeſtrem ordinem ferre moleſtè, neque aperte dicere, obiurgaui ſenatu, vt mihi viſus ſum, ſumma cum autoritate, & in cauſa non verecunda, admodum grauis, & copioſus fui. Ecce aliæ delitiæ equitum vix ferendæ, quas ego non ſolùm tuli, ſed etiam ornaui. Aſiani, qui de cenſoribus conduxerunt, quæſti ſunt in ſenatu, ſe cupiditate prolapſos, nimium magno conduxiſſe: vt induceretur locatio, poſtulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeò ſecundus. nam, vt illi auderent hoc poſtulare, Craſſus eos impulit inuidioſa res, turpius poſtulatio, & cõfeſſio temeritatis, ſummum erat periculum, ne, ſi nihil impetraſſent, plane alienarentur à ſenatu. huic quoque rei ſubuentum eſt maximè à nobis, perfectumque vt frequentiſſimo ſenatu, & libẽtiſſimo vterentur, multaque à me de ordinũ dignitate, & concordia dicta ſunt cal. Dec. & poſtridie: neque adhuc res confecta eſt, ſed voluntas ſenatus perſpecta. vnus enim contradixerat Metellus COS. deſſ. diu erat dicturus ad quem propter diei breuitatem peruentum non eſt, heros ille noſter Cato. ſic ego conſeruans rationem, inſtitutionemque noſtram, tueor, vt poſſum, illam à me conglutinatam concordiam. ſed tamen quoniam iſta ſunt infirma, munitur

quædam nobis ad retinendas opes noſtras, tuta, vt ſpero, via: quam tibi literis ſatis explicare non poſſum, ſignificatione parua oſtendam tamen. vtor Pompeio familiariſſimè. video quid dicas. cauebo quæ ſunt cauenda, ac ſcribam alias ad te de meis conſilijs capeſſendæ reipubl. plura. Lucceium ſcito conſulatum habere in animo ſtatim petere, duo enim ſoli dicuntur patitari. Cæſar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulius cum hoc ſe putat per C. Piſonem poſſe coniungi. Rides? non ſunt hæc ridicula, mihi crede quid aliud ſcribam ad te? quid? multa ſunt. ſed in aliud tempus. te ſi expectari velis, cures vt ſciam. Iam illud moleſtè rogo, quod maximè cupio, vt quamprimum venias. non. Dec. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

NIhil mihi nunc ſcito tam deſſe, quam hominem eum, quicum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, vnà communicem, qui me amet, qui ſapiat, quicum loquar, nihil fingam, nihil diſſimulem, nihil obtegam. abeſt enim frater ἀφελέστατος, & amantiſſimus * mei, non homo, ſed litus atque aer, & ſolitudo mera. Tu autem qui ſæpiſſimè curam, & angorem animi mei ſermone, & conſilio leuaſti tuo: qui mihi & in publica reſocius, & in priuatis omnibus conſcius, & omnium meorum ſermonum & conſiliorum particeps eſſe ſoles, vbinam es? ita ſum deſtitutus,

tus, vt tantum requietis habeam, quantum cum vxore, & filiola, & mellito Cicerone conſumitur. nam illæ ambitioſæ noſtrę, fucoſæq; amicitiæ ſunt in quodam ſplendore forenſi, fructum domeſticum non habent. itaque cùm bene completa domus eſt, tempore matutino, cùm ad forum ſtipati gregibus amicorum deſcendimus, reperire ex magna turba neminem poſſumus, quocum aut iocari liberè, aut ſuſpirare familiariter poſſimus. Quare te expectamus, te deſideramus, te iam etiam accerſimus. multa ſunt enim, quæ me ſolicitant, anguntque: quę mihi videor, aureis nactus tuas, vnius ambulationis ſermone exaurire poſſe. ac domeſticarum quidem ſolicitudinum aculeos omnes & ſcrupulos occultabo, neque ego huic epiſtolæ, atque ignoto tabellario committam atque hi (nolo enim te promoueri) non ſunt permoleſti, ſed tamen inſident & vrgent: & nullius amantis conſilio, aut ſermone requieſcunt. In repub. verò, quanquam animus eſt pręſens, tamen voluntas etiam atque etiam ipſa me deficit: nam vt ea breuiter, quæ poſt tuum diſceſſum acta ſunt, colligam: iam exclames neceſſe eſt, res Romanas diutius ſtare non poſſe. etenim poſt profectionem tuam primus (vt opinor) introitus fuit in cauſam fabulę Clodianę: in qua ego nactus, vt mihi videbar, locum reſecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, vehemens fui, & omneis profudi vires animi, atque ingenij mei: non odio adductus alicuius, ſed ſpe corrigędę, & ſanan-

ſanandę ciuitatis. Afflicta reſpubl. eſt empto, conſtupratoque iudicio. vide quæ ſint poſtea conſecuta. Conſul eſt impoſitus is nobis, quem nemo præter nos Philoſophos aſpicere ſine ſuſpirio poſſet. Quantum hoc vlnus facto s.c. de ambitu, de iudicijs: nulla lex perlata: exagitatus ſenatus, alienati equites Rom. ſic ille annus duo firmamenta reipub. per me vnum conſtituta euertit. nam & ſenatus autoritatem abiecit, & ordinum concordiam diſiunxit. Inſtat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiuſmodi fuit, vt anniuerſario ſacra * Iuuentutis non committerentur. nam M. Luculli vxorem Memmius ſnis ſacris initiauit. Menelaus ægrè id paſſus diuortium fecit: quanquam ille paſtor Idęus Menelaum ſolùm contempſerat: hic noſter Paris tam Menelaum, quàm Agamenonem liberum non putauit. Eſt autem C. Herennius quidam trib. pleb. quem tu fortaſſe ne noſtri quidem, tametſi poteris noſſe: tribulis enim tuus eſt, & Sextus pater eius nummos vobis diuidere ſolebat. is ad plebem P. Clodium traducit, idemque fert, vt vniuerſus populus in campo Martio ſuffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in ſenatu, vt ſoleo: ſed nihil eſt illo homine lentius. Metellus eſt conſul egregius, & nos amat, ſed imminuit autoritatem ſuam, *quòd habere dicit cauſam promulgatam, illud idem de Clodio. Auli autem filius, o dij immortales, quàm ignauus, ac ſine animo, miliesque dignus, qui Palicano, ſicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat.

Agraria

Agraria autem promulgata eſt à Flauio, ſanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia ſed interea πολιτικός ἀνήρ οὐδ᾽ ὄναρ quiſquam inueniri poteſt: qui poterat, familiaris noſter (ſic enim: volo te hoc ſcire) Pompeius togulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam. Craſſus verbum nullum contra gratiam. cæteros iam noſti: qui ita ſunt ſtulti, vt miſſa rep. piſcinas ſuas fore ſaluas ſperare videantur. vnus eſt, qui curret; conſtantia magis & integritate, quàm (vt mihi videtur) conſilio aut ingenio, Cato, qui miſeros publicanos, quos habuit amantiſſimos ſui, tertium iam menſem vexat, neque ijs à ſenatu reſponſum dari patitur: ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere antè, quàm publicanis reſponſum ſit. quare etiam legationes reiectum iri puto. Nunc vides quibus fluctibus iactemur: & ſi ex ijs quæ ſcripſimus, tamen etiam à me non ſcripta perſpicis: reuiſe nos aliquando, & quanquam ſunt hæc fugienda, quò te voco, tamen fac vt amorem noſtrum tanti æſtimes, vt eò, vel cum his moleſtijs, peruenire velis. nam ne abſens cenſeare. curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. ſub luſtrum autem cenſeri, germani negotiatoris eſt. Quare cura, vt te quamprimum videamus. Vale xı. calend. Febra. Q. Metello, & L. Africano coss.

CICERO ATTICO S. 18

NOn modò, ſi mihi tantum eſſet otij, quantum eſt tibi; verum etiam ſi tam

breueis

breueis epiſtolas velim mittere (quod tu ſoles facere) te ſuperarem, & in ſcripto multò eſſem crebrior, quàm tu: ſed ad ſummas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epiſtolam ad te ſino abſque argumento, ac ſententia venire. & primum tibi (vt æquum eſt) ciui amanti patriam, quæ ſunt in repub. exponam: deinde quoniam tibi amore nox proximi ſumus, ſcribemus etiam de nobis ea, quæ ſcire te non nolle arbitramur. Atque in repub. nunc quidem maximè Gallici belli ver ſatur metus: nam Edui fratres noſtri pugnant: Sequani malè pugnarunt: & Heluetij ſine dubio ſunt in armis, excurſioneſque in prouinciam faciunt. Senatus decreuit, vt conſules duas Gallias ſortirentur, delectus haberetur, vacationes ne valerent, legati cum autoritate mitterentur, qui audirent Galliæ ciuitates, darentque operam ne hæ cum Heruetijs ſe iungerent. Legati ſunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, & τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus Clodiæ filius. Atque hoc loco illud non queo præterire, quòd cùm de conſularibus mea prima ſors exiſſet, vna voce ſenatus frequens retinendum me in vrbe cenſuit. hoc idem, poſt me, Pompeio accidit: vt nos duo quaſi pignora reip. retineri videremur. quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα exſpectem, cùm hæc domi * naſcantur? Vrbanæ autem res ſic ſe habent. Agraria lex à Flauio trib. pleb. vehementer agitabatur autore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter autorem. Ex hac ego lege

ſecunda

ſecunda concionis voluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant. liberabam agrum eum, qui P.Mutio, L.Calphurnio c o s s. publicus fuiſſet: Syllanorum hominum poſſeſſiones confirmabam: Volateranos, &* Artemitanos, quorum agnum Sylla publicarat, neque diuiſerat, in ſua poſſeſſione retinebam: vnam rationem non reijciebam, vt ager hac aduentitia pecunia emeretur: quæ ex nouis vectigalibus per quinquennium * reciperetur. Huic toti rationi agrariæ ſenatus aduerſabatur, ſuſpicans. Pompeio nouam quandam potentiam quæri Pompeius verò ad voluntatem perferendæ legis incubuerat. Ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum poſſeſſiones: is enim eſt noſter exercitus, hominum, vt tute ſcis, locupletium. Populo autem, Pompeioque (nam id quoque volebant) ſatisfaciebam emptione: qua conſtituta diligenter, & ſentinam vrbis exhauriri, & Italiæ ſolitudinem frequentari poſſe arbitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus eſt conſul, ſanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil eſt, vt planè quid emerit, neſciat. Hæc ſunt in rep. niſi illud etiam ad remp.* putes pertinere, Herennium quendam trib. pleb. tribulem tuum, ſanè hominem nequam, atque egentem ſæpe iam de P.Clodio ad plebem traducendo agere cœpiſſe. huic frequenter interceditur, hæc ſunt (vt opinor) in rep. Ego autem, vt ſemel nonarum illarum

Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiam quandam, atque immortalem glòriam conſecutus ſum: non deſtiti eadem animi magnitudine in repub. verſari, & illam inſtitutam, ac ſuſceptam dignitatem tueri, ſed poſtea quàm primùm Clodij abſolutione leuitatem, infirmitatemque iudiciorum perſpexi: deinde vidi noſtros publicanos facilè à ſenatu diſiungi, quanquam à meipſo non diuellerentur: tum autem beatos homines (hos piſcinarios dico, amicos tuos) non obſcurè nobis inuidere: putaui mihi maiores quaſdam opes, & firmiora præſidia eſſe quærenda. Itaque primùm eum, qui nimium diu de rebus noſtris tacuerat, Pompeium adduxi in eam voluntatem, vt in ſenatu non ſemel, ſed ſæpe multisque verbis ſuis mihi ſalutem imperij: atque orbis terrarum adiudicarit. quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita ſunt obſcuræ, vt teſtimonium: aut ita dubiæ, vt laudationem deſiderent) quàm reip. quòd erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio ex illarum rerum diſſenſione, arbitrarentur. Cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, vt vterque noſtrum in ſua ratione munitior, & in rep. firmior hac coniunctione eſſe poſſit. odia autem illa libidinoſæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, ſic mitigata ſunt quadam comitate mea, me vnum vt omnes illi colant, nihil iam denique à me aſperum in quenquam fit, nec tamen quic-

quam

quam populare ac diſſolutum: ſed ita temperata tota ratio eſt, vt reipub. conſtantiam præſtem: priuatis rebus meis propter infirmitatem bonorum, iniquitatem maleuolorum; odium in me improborum adhibeam quandam cautionem, & diligentiam, atque ita tamen nouis amicitijs implicati ſumus, vt crebrò mihi vafer ille Siculus inſuſurret Epicharmus cantilenam illam ſuam νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιςεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac noſtræ quidem rationis, ac vitæ quaſi quandam formam (vt opinor) vides. De tuo autem negotio ſæpe ad me ſcribis; cui mederi nunc non poſſumus, eſt enim illud s. c. ſumma pedariorum voluntate, nullius noſtrum authoritate factum. * nam quòd me non eſſe adſcriptum vides, ex ipſo s. c. intelligere potes, aliam rem tum relatam. Hoc autem, De populis liberis, ſine cauſa additum, & ita factum eſt à P. Seruilio filio, qui in poſtremis ſententiam dixit: ſed immutari hoc tempore non poteſt. Itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri deſierunt. Tu ſi tuis blanditijs tamen à Sicyonis nummulorum aliquid expreſſeris, velim me facias certiorem. Commentarium conſulatus mei Græcè compoſitum miſi ad te. in quo ſi quid erit, quod homini Attico minus Græcum, eruditumque videatur, non dicam quod tibi (vt opinor) Panormi Lucullus de ſuis hiſtorijs dixerat, ſe, quò facilius illas probaret Romani hominis eſſe, iccirco barbara quædam & ſolœca * diſperſiſſe: apud me ſiquid erit huiuſmodi,

me imprudente erit, & inuito. Lacinum ſi perfecero, ad te mittam. tertium poema expectato, ne quod genus à meipſo laudis meæ prætermittatur. Hic tu caue dicas, τίς * πατέρ' αἰνήσει. ſi eſt enim apud homines quicquam, quod potius ſit, laudetur. nos vituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ ſunt hæc, ſed ἱστορικὰ quæ ſcribimus. Quintus frater purgat ſe mihi per literas, & affirmat nihil à ſe cuiquam de te ſecus eſſe dictum. verùm hęc nobis coràm ſumma cura & diligentia ſunt agenda. tu modò nos reuiſe aliquando. Coſſinius hic, cui dedi literas, valde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui viſus eſt, & talis qualem eſſe eum tuę mihi literæ nuntiarant. Vale. Idib. Martijs.

CICERO ATTICO S. 19

CVm è Pompeiano me Romam recepiſſem ad IIII. id. Maij, Cincius noſter eam mihi abs te epiſtolam reddidit, quam tu idib. Feb. dederas. ei nunc epiſtolæ literis his reſpondebo. Ac primum tibi perſpectum eſſe iudicium de te meum lætor. deinde te in ijs rebus, quæ mihi aſperius à nobis atque à noſtris, & iniucundius actæ videbantur, moderatiſſimum fuiſſe, vehementiſſimè gaudeo: idque neque amoris mediocris & ingenij ſummi, ac ſapientiæ iudico. Qua ab re cùm ab me ita ſuauiter, diligenter, officioſè, humaniter ſcripſeris, vt non modò hortari te amplius non debeam,

debeam, ſed ne expectare quidem abs te, aut ab vllo homine tantum facilitatis, ac manſuetudinis potuerim: nihil duco eſſe cōmodius, quàm de his rebus nihil amplius ſcribere, cùm erimus congreſſi, tum * ſi quid res feret, coram inter nos conferemus. Quod ad me de rep. ſcribis, diſputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis conſilijs ratio tua non abhorret: nam neq; de ſtatu nobis noſtrę dignitatis eſt recedendum, neque ſine noſtris copijs intra alterius præſidia veniendum: & is de quo ſcribis, nihil habet amplum, nihil excelſum, nihil non ſummiſſum atque populare. veruntamen fuit ratio mihi fortaſſe ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, ſed mehercule reipub. multò etiam vtilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis ampliſſima fortuna, autoritate, gratia fluctuantem ſententiam confirmaſſem, & à ſpe malorum ad mearum rerum laudem conuertiſſem. quòd ſi cum aliqua leuitate mihi faciendum fuiſſet, nullam rem tanti exiſtimaſſem: ſed tamen a me ita acta ſunt omnia, non vt ego illi aſſentiens leuior, ſed vt ille me probans grauior videretur. reliqua ſic à me aguntur & agentur, vt non committamus, vt ea quæ geſſimus, fortuitò geſſiſſe videamur. eos bonos viros, illos quos ſignificas, & eam quam mihi dicis obtigiſſe, σπαρτὰν, non modò nunquam deſeram, ſed etiam, ſi ego ab illa deſerar, tamen in mea priſtina ſententia permanebo. Illud tamen velim exiſtimes, me hanc

viam

viam optimatum poſt Catuli mortem nec præſidio vllo, nec comitatu tenere. nam vt ait Rhinton, vt opinor, οἱ μὲν πάρ' οὐδὲν εἰσι, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi verò vt inuideant piſcinarij noſtri, aut ſcribam ad te aliàs, aut in congreſſum noſtrum reſeruabo. à curia autem nulla me res diuellet: vel quòd ita rectum eſt, vel quòd rebus meis maximè conſentaneum, vel quòd à ſenatu quanti ſiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs (vt ſcripſi ad te antea) non multum ſpei eſt in ſenatu. nemo eſt enim iam, qui quæratur. quare, ſi id expectas, longum eſt: alia via, ſi qua potes, pugna. cùm eſt actum, neque animaduerſum eſt ad quos pertineret, & raptim in eam ſententiam pedarij * concurrerunt. iudicendi S. C. maturitas nondum eſt: quòd neque ſunt, qui querantur: & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus eſt egregius conſul. vnum reprehendo, quòd otium è Gallia nõ magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc vellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius verò ita ſe gerit, vt eius conſulatus non conſulatus ſit, ſed magni noſtri ὑπώπιον. De meis ſcriptis miſi ad te Græcè perfectum conſulatum meum. eum librum L. Coſſinio dedi. Puto te Latinis meis delectari, huic autem Græco Græcum inuidere. alij ſi ſcripſerint, mittemus ad te: ſed mihi crede, ſimulatque hoc noſtrum legerunt, neſcio quo pacto retardantur. Nunc (vt ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, vir bonus, amatorque noſter, mi-

hi libros eos, quos Ser. Clodius reliquit, donauit. cum mihi per legem Ciciam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me accepturum, ſi attuliſſet. nunc ſi me amas, ſi te à me amari ſcis, enitere per amicos, clientes, hoſpites, libertos deniq; ac ſeruos tuos, vt ſcheda nequa depereat. nam & Græcis his libris, quos ſuſpicor & Latinis, quos ſcio illum reliquiſſe, mihi vehementer opus eſt. Ego autem quotidie magis, quod mihi de forenſi labore temporis datur, in his ſtudijs conquieſco. Per mihi, per, inquã, gratum feceris, ſi in hoc tam diligens fueris, quam ſoles in his rebus, quas me valde velle arbitraris, ipſiusque Pæti tibi negotia commendo: de quibus tibi ille aget maximas gratias. & vt tam inuiſas nos non ſolùm rogo, ſed etiam ſuadeo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum

LIBER II.

CICERO ATTICO S. 1

CAL. Iun. eūti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupidè relinquenti, venit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium conſulatus mei Græcè ſcriptum reddidit, in quo lætatus ſum, me aliquantò antè de iiſdem rebus Græcè item ſcriptum librum L. Coſſinio ad te perferendum dediſſe. nam ſi ego tuum antè legiſſem, furatum me abs te eſſe diceres: quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi atque incompta viſa ſunt: ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quòd ornamenta neglexerant: &, vt mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur. meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omneis eius diſcipulorum arculas, ac nonnihil etiam Ariſtotelia pigmenta conſumpſit: quem tu Corcyræ, vt mihi alijs literis ſignificas, ſtrictim attingiſti: poſt autem, vt arbitror, à Coſſinio accepiſti, quem tibi ego non eſſem auſus mittere, niſi eum lentè ac faſtidioſè probauiſſem.

quanquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſſidonius, ſe noſtrum illud ὑπόμνημα cùm legeret, quod ego ad eum, vt ornatius de iiſdem rebus ſcriberet, miſeram, non modò non excitatum eſſe ad ſcribendum, ſed etiam planè * perterritum. Quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, vulgò qui inſtabant, vt darem ſibi quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt: tu, ſi tibi placuerit liber, curabis vt & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ. Videtur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam, mittam, quoniam quidem ea quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant. fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, vt σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος videretur, curare vt meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur. quarum vna eſt in ſenatu calendario Ianuario altera ad populum de lege Agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs, ſexta cùm prouinciam in concione depoſui: ſeptima, qua Catilinam emiſi: octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit: nona in concione, quo die Allobroges * indicarunt: decima in ſenatu nono Decembris. ſunt præterea

rea

rea duæ breues , quaſi ἀποσπασμάτια
legis Agrariæ . hoc totum σῶμα cura-
bo vt habeas . & quoniam te cùm ſcri-
pta , tum res meæ delectant , iiſdem
ex libris perſpicies , & quæ geſſerim , &
quæ dixerim . * at ni popoſciſſes , ego
me tibi non offerebam . Quòd quæris,
quid ſit , quò te accerſam : ac ſimul im-
peditum te negotijs eſſe ſignificas : ne-
que recuſas, quin non modò ſi opus ſit,
ſed etiam ſi velim , accurras : nihil ſanè
eſt neceſſe . veruntamen videbare mihi
tempora peregrinationis commodiùs poſ-
ſe diſtribuere . nimis abes diu, præſer-
tim cùm ſis in propinquis locis . neque
nos te fruimur, & tu nobis cares . ac nunc
quidem otium eſt . ſed ſi paulò plus furor
Pulchelli progredi poſſet, valde te ego iſtinc
excitarem. verùm præclarè Metellus impe-
dit, & impediet. Quid quæris? eſt conſul
φιλόπατρις,&(vt ſemper iudicaui)natura bo-
nus. ille autem non ſimulat , ſed planè
tribunus plebus fieri cupit . qua de re
cùm in ſenatu ageretur, fregi hominem,
& inconſtantiam reprehendi , qui Romæ
tribunatum plebus peteret , cùm in Si-
cilia ædilitatem ſæpe dictitaſſet : ſed ne-
que magnopere dixi eſſe nobis laboran-
dum, quòd nihilo magis ei liciturum eſ-
ſet plebeio rempublicam perdere, quam
ſimilibus eius, me conſule patritijs eſſet li-
citum . Iam cùm ſe ille ſeptimo die veniſ-
ſe à freto,neq; ſibi obuiam quemquam pro-
dire potuiſſe , & noctu ſe introiſſe dixiſſet,
in eoq; ſe in cõcione iactaſſet: nihil ei noui

dixi accidiſſe: ex Sicilia ſeptimo die Romam; tribus horis Roma Interamnã. noctu introiſſe: item antè: non eſſe itum obuiam, ne tum quidem, cũ iri maximè debuit. quid quæris? hominem petulantem modeſtũ reddeo, non ſolũ perpetua grauitate orationis, ſed etiam hoc genere dictorum. Itaque iam familiariter cum ipſo cauillor etiã ac iocor. quin etiam cùm candidatum * deducerem, is quærit ex me, Num conſueſſum Siculis locum gladiatoribus dare, Negaui. At ego, inquit, * nouos patronos inſtituam, ſed ſoror, quæ tantum habeat conſularis loci, vnum mihi ſolum pedem dat. Noli inquã, de vno pede ſororis queri, licet etiam alterũ tollas. Non conſulare inquies dictum: Fateor, ſed ego odi illam malè, conſularem. ea eſt enim ſeditioſa, ea cum viro bellum gerit, neq; ſolum cum Metello, ſed etiam cũ Fabio, quòd eos mihi eſſe amicos moleſtè fert. Quòd de agraria lege quæris, ſanè iã videtur refrixiſſe. Quòd me quodãmodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim ita exiſtimes, me mei præſidij cauſa cum illo cõiunctum eſſe: ſed ita res erat inſtituta, vt ſi inter nos eſſet aliqua fortè diſſenſio, maximas in republ. diſcordia verſari: eſſet neceſſe: quod à me ita præcautum, atque ita prouiſum eſt. non vt ego de* optima illa mea ratione decederem, ſed vt ille eſſet melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quẽ de meis rebus, in quas eum multi incitarãt, multò ſcito glorioſius, quàm de ſuis prædicare, ſibi enim bene geſtæ, mihi conſeruatæ reipubl. dat teſtimonium. hoc facere illum,

mihi quàm proſit, neſcio: reipub. certè pródeſt. Quid ſi etiam Cæſarem, cuius nunc venti valde ſunt ſecundi, reddo meliorem? num tamen obſum reipubl. quin etiam ſi mihi nemo inuideret, ſi omnes, vt erat ęquũ fauerent, tamen non minus eſſet probanda medicina, quę ſcnaret vitioſas partes reip: quàm quæ execaret. Nunc verò cùm equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te ſignifero ac principe collocarem, ſenatum deſeruerit: noſtri autem principes digito ſe cœlum putent attingere, ſe muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant: alij autem negligant: nonne tibi ſatis prodeſſe videor, ſi perficio, vt nolint obeſſe, qui poſſunt? nam Catonem noſtrum non tu, amas plus quàm ego: ſed tamen ille optimo animo vtens, & ſumma fide, nocet interdum reipubl. dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fæce ſententiam. Quid verius quàm in iudicium venire, qui ob rem iudicandum pecuniam acceperit? cenſuit hoc Cato. aſſenſit ſenatus. equites curiæ bellum, non mihi: nam ego diſſenſi. Quid impudentius * publicanis renuntiantibus? fuit tamen retinendi ordinis cauſa facienda iactura. reſtitit, & peruicit Cato. itaque nunc conſule in carcere incluſo, ſæpe item ſeditione commota, aſpirauit nemo eorum, quorum ego concurſu, itemque conſules, qui poſt me fuerunt rempublica defendere ſolebant. Quid? ergo iſtos inquies, mercede conductos habimus? Quid faciemur, ſi aliter non poſſumus? an liber-

tinis,atque etiam ſeruis ſeruiemus? ſed (vt tu ais) ἄλις σπουδῆς. Fauonius meam tribũ tulit honeſtius,quàm ſuam,Luccij perdidit, accuſauit Naſicam inhoneſtè,ac modeſtè tamen dixit, vt Rhodi videretur molis potius quàm Moloni operam dediſſe. mihi quod defendiſſem,leuiter ſuccenſuit. nunc tamẽ petit iterum reipublicæ cauſa Lucceius quid agat,ſcribam ad te,cùm Cęſarem videro,qui aderit biduo. Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. Quid? ea plaga nonne ad multos bonos viros pertinet? ſed ſi ita placuit, laudemus, deinde* in diſſenſionibus ſoli relinquamur. Amalthea mea te expectat; & indiget tui. Tuſculanum, & Pompeianum valde me delectant, niſi quòd me illum ipſum vindicem æris alieni ære non Corinthio, ſed hoc circunforaneo obruerunt. in Gallia ſperamus eſſe otium. Prognoſtica mea cum oratiunculis propediem expecta: & tamen quid cogites de aduentu tuo, ſcribe ad nos. nam mihi Pomponia nuntiari iuſſit, te menſe Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad me de * acceſſu tuo miſeras,diſcrepabat. Pætus, vt antea ad te ſcripſi, omneis libros quos frater ſuus reliquiſſet, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia poſitum eſt. ſi me amas cura vt conſeruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil poteſt eſſe gratius. & tum Græcos, tum verò Latinos diligenter vt conſerues, velim. tuum eſſe hoc munuſculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipſo nil eram locutus. neque enim iſta tua

negotia

negotia prouincialia eſſe putabam : neque te in * Toculionibus habebam . ſed ſcripſi, vt debui, diligenter . Vale.

CICERO ATTICO S. 2

CVRA, amabo te, Ciceronem noſtrum, ei nos θεῖοι videmur . Πελληναίων in manibus tenebam . & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram . O magnum hominem & à quo multò plura didiceris, quàm de Procillio . Κορινθίων. καὶ Ἀθηναίων, puto me Romæ habere . mihi * credas . lege . hoc doceo . mirabilis vir eſt . Ἡρώδης ſi homo eſſet, eum potius legeret, quam vnam iteram ſciberet : qui me epiſtola petiuit : ad te, vt video, comminus acceſſit . coniuraſſe mallem, quàm reſtitiſſe coniurationi, ſi illum mihi audiendum putaſſem . De Lolio ſanus non es . de * vino laudo, ſed heus tu, ecquid vides Calend. venire, Antonium non venire ? iudices cogi ? nam ita ad me mittunt : Nigidium minari in concione, ſe iudicem, qui non affuerit, compellaturum. velim tamen ſi quid eſt de Antonij aduentu, quod audieris, ſcribas ad me . & quoniam huc non venis, cœnes apud nos vtique pridie Calend. caue aliter facias . Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 3

PRimùm, vt opinor. εὐαγγέλια. Valerius abſolutus eſt Hortenſio defendente, id iudicium * Attillio condonatum putabatur, & Epicratem ſuſpicor, vt ſcribis, laſciuum fuiſſe: etenim mihi caligæ eius, vt faſciç cretatę, non placebant. quid ſit, ſciemus, cum veneris. Feneſtrarum anguſtias quòd reprehendis, ſcito te Κύρου παιδείαν reprehendere. nam cùm ego idem iſthuc dicerem, * Cyrus aiebat, radiorum πὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam eſſe ſuaues. Etenim ἔστω ὄψις δὲ ἡ α ι τὸ δὲ ὁρώμενον ζ, γ: ἀκτῖνες κοι θ καὶ ι: vides enim cætera. na ſi κα τὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις videremus, valde laborant εἴδωλα in anguſtijs. nũc fit lepidè illa ἔκχυσις radiorum. cætera ſi reprehenderis, non feres tacitũ, niſi ſiquid erit eiuſmodi, quod ſine ſumptu corrigi poſſit. Venio nunc ad menſem Ianuarium, & ad *ὑπόστασιν noſtram, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, ſed tamen ad extremum, vt illi ſolebant, τὴν ἀρέσκουσαν. Eſt res ſanè magni conſilij: nam aut fortiter reſiſtendum eſt legi agrariæ, in quo eſt quædam dimicatio, ſed plena laudis: aut quieſcendum, quod eſt non diſſimile atque ire in Solonium, aut Antium, aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cęſarem ſic expectare, vt non dubitet. nam fuit apud me Cornelius: hunc dico Balbum Cæſaris familiarem. is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij conſilio vſurum, daturumque operam, vt cum Pompeio Craſſum coniungeret. Hic ſunt hæc: coniunctio mihi

ſumma cum Pompeio ſi placet, etiam cum Cæſare: reditus in gratiam cui inimicis, pax cum multitudine, ſenectutis otium. Sed me κατάκρισις mea illa commouet, quæ eſt in libro III.

Interea curſus, quos prima à parte iuuentæ,
Quoſque adeò conſul virtute, animoq; petiſti,
Hos retinere, atque auge famam, laudeſque bonorum

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa ſunt ſcripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipſa præſcripſerit, non opinor eſſe dubitandum, quin ſemper nobis videatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: ſed hæc ambulationibus compitalitijs reſeruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terētia rogat: matrem adiungemus: Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

Feciſti mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me miſiſti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) milleſimā partem vix intelligo. pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui impetraui, ne tu expenſum muneribus ferres. At quoniam nummorū mentio facta eſt, amabo te, cura vt cum Ticinio, quoquomodo poteris, tranſigas: ſi in eo, quod oſtenderat, non ſtat, mihi maximè placet ea, quæ malè empta ſunt reddi, ſi voluntate Pomponiæ fieri poterit: ſi ne id quidem, nummi potius reddantur, quàm vllus ſit ſcrupulus.

ſcrupulus. valde hoc velim antequàm proficiſcare, amanter, vt ſoles, diligenterque conficias. Clodius ergo, vt ais, ad Tigranem? velim, * Syrpiæ conditione: ſed facilè patior. accommodatius enim nobis eſt ad liberam legationem tempus illud, cùm & Quintus noſter iam, vt ſperamus, in otio conſederit, & iſte ſacerdos Bonæ deæ cuiuſmodi futurus ſit, * ſciri poſſit. interea quidem cum muſis nos delectabimus animo æquo, imò verò etiam gaudenti, ac libenti, neque mihi vnquam veniet in mentem Craſſo inuidere, neque pœnitere, quòd à me ipſe non deſciuerim. De geographia, dabo operam, vt tibi ſatisfaciam: ſed nihil certi polliceor, magnum opus eſt: ſed tamen, vt iubes, curabo, vt huius peregrinationis tibi opus extet. tu quicquid indagaris de repub. & maximè quos conſules futuros putes, facito vt ſciam. Tametſi nimis ſum curioſus: ſtatui enim nihil iam de repub. cogitare. Terentiæ ſaltum perſpeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæam nihil deſideramus, quo minus Epeirum ipſam poſſidere videamur. Nos circiter Calendas aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano, tu ſi in Formiano non erimus (ſi nos amas) in Pompeianum venito. id & nobis erit periucundum, & tibi non ſanè deuium. De muro imperaui Philotimo ne impediret quò minus id fieret, quod tibi videretur. cenſeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia vita optimi cuiuſque, magni æſtimo vnius æſtatis fructum palæſtræ Palatinæ, ſed ita tamen, vt nihil minus

velim,

velim,quàm Pomponiam, & puerum verſa-
ri in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

CVPIO equidem, & iampridem cupio Alexandriam,reliquamque Ægyptum viſere,& ſimul ab hac hominum ſatietate noſtri diſcedere,& cum aliquo deſiderio reuerti. ſed hoc tempore, & ijs mittentibus αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. q̃d enim noſtri oprimates,ſi qui reliqui ſunt,loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductum? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Cato ille noſter, qui mihi vnus eſt pro centum milibus? Quid verò hiſtoriæ de nobis ad annos D. C. prædicarint? quas quidem ego multò magis vereor, quàm eorum hominum, qui hodie viuunt, rumuſculos, ſed opinor excipiamus, & expectemus.ſi enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas,& tum deliberabimus, * & iam hercule eſt in non accipiendo nonnullam gloria. Quare ſi quid Θεοφάνης tecum fortè contulerit,ne omnino repudiaris: de iſtis rebus:expecto tuas literas, quid Arrius narret,quo animo ſe deſtitutum ferat,& qui conſules parentur,vtrum(vt populi ſermo) Pompeius, & Craſſus,an vt mihi ſcribitur, cũ Gabinio Ser.Sulpitius,& nũquæ nouæ leges, & numquid noui omnino:& qm̃ nepos proficiſcitur,cuinã auguratus deferatur: quo quidem vno ego ab iſtis capi poſſum.* videte ciuitatem meam. Sed quid ego hæc, quæ cupio deponere,& toto aīo, atq; omni cura

φιλο-

φιλοτοτεῖ; ſic, inquam, in animo vellem ab initio. Nunc verò, quoniam quæ putaui eſſe præclara, expertus ſum quàm eſſent inania: cum omnibus muſis rationem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me reſcribe certius. & num quis in eius locum paretur. & quid de P. Clodio fiat: & omnia, quemadmodum tu policeris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe, & quo die Roma te exiturum putes, velim ad me ſcribas, vt certiorem te faciam, quibus in locis futurus ſim: epiſtolamque ſtatim des de his rebus, de quibus ad te ſcripſi, valde enim expecto literas tuas. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

QVod tibi ſuperioribus literis promiſeram, fore, vt opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo: ſic enim ſum complexus otium, vt ab eo diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij feſtiuam copiam: aut fluctus numero. nam ad lacertas captandas tempeſtates non ſunt idoneæ. à ſcribendo prorſus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ quæ conſtitueram, magnum opus eſt: ita valde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς, nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm videbantur: & quod caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſa ceſſandi eſt. Quinetiam dubitem, an hic Antij conſidã, & hoc tempus omne conſumam: vbi quidẽ

ego mallem diu nimirùm, quàm Romæ fuiſſe. tu verò ſapientior Buthroti domum paraſti. ſed mihi crede, proxima eſt illi municipio hæc Antiatum ciuitas eſſe locum tam prope Romam, vbi multi ſint, qui Vatinium nunquam viderint? vbi nemo ſit, præter me * qui quenquam ex viginti viris vnũ eſſe ſaluum velit? vbi me interpellet nemo, diligant omnes? hic, hic nimirum πολιτευτέον. nam iſtic non ſolùm non licet, ſed etiã tædet. itaque ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi vni legamus, Theopompinio genere, aut etiam aſperiore multò pangentur. neque aliud iã quicquam πολιτεύομαι, niſi odioſe improbos, & idipſum nullo cum ſtomacho, ſed potiùs cum aliqua ſcribendi voluptate. Sed vt ad rem, ſcripſi ad quæſtores vrbis, de Quinti fratris negotio. vide quid narrent, ecqua ſpes ſit denarij, an ciſtophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro ſtatue quid faciendum ſit. Aliud quid? etiam. quando te proficiſci iſtinc putes fac vt ſciam.

CICERO ATTICO S. 7

DE Geographia etiam atque etiam deliberabimus. Orationes à me autem duas poſtulas: quarum alteram non libebat mihi ſcribere, quia abſcideram: alteram, ne laudarem eum, quem non amabam ſed id quoq; videbimus. denique aliquid extabit, ne tibi planè ceſſaſſe videamur. De Publico quæ ad me ſcribis, ſane mihi iucunda ſunt: eaq; etiam velim omnibus veſtigijs indagata ad me afferas, cùm venies: & interea ſcribas, ſi

quid

quid intelliges,aut ſuſpicabere, & maximè de legatione quid ſit acturus. equidem antè quàm tuas legi literas,* hominem ire cupiebam,non mehercule vt differrem cùm eo vadimonium : nam mira ſunt alacritate ad litigandum:ſed videbatur mihi, ſi quid eſſet in eo populare,quod plebeius factus eſſet,id amiſſuras.Quid enim? ad plebem tranſiſti, vt Tigranem ires ſalutatum?narra mihi.Reges Armenij patritios * ſalutare non ſolent? quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem.Quam ſi ille contemnit,& ſi (vt ſcribis) bilem id commouet. & latoribus,& auſpicibus legis curiatæ ſpectaculum egregium : hercule, verum vt loquamur, ſub contumelioſè tractatur noſter Publius : primùm qui cùm in domo Cæſaris quondam vnus vir fuerit,nunc ne in viginti quidem eſſe potuerit: deinde alia legatio dicta erat,alia data eſt. illa * optima ad exigendas pecunias Druſo,vt opinor, Piſaurenſi an epuloni Vatinio reſeruatur : hæc ieiuna , ac bella relegatio datur ei, cuius tribunatus ad iſtorum tempora reſeruatur, incende hominem.amabo te,* quoad potes . Vna ſpes eſt ſalutis , iſtorum inter iſtos diſſentio : cuius ego quædam initia ſenſi ex Curione . iam verò Arrius cõſulatum ſibi ereptum fremit. * Megabocchus, & hæc ſanguinaria iuuentus inimiciſſima eſt.accedat verò, accedat etiam iſta rixa auguratus.ſpero me præclaras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum. Sed illud quid ſit, ſcire cupio,]quod iacis obſcurè, iam etiam ex ipſis quinq; viris loqui quoſdam.quidnam id eſt . Et eſt enim ali-

quid,

quid, plus eſt boni, quàm putaram, atque hæc ſic velim exiſtimes, non me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quòd geſtiat animus aliquid agere in republ. Iam pridiem gubernare me tædebat, etiam cum licebat. nunc verò, cùm cogar exire de naui non abiectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum naufragia ex terra intueri: cupio, vt ait tuus amicus Sophocles, καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος, εὑδούσῃ φρενί. De muro quid opus ſit, videbis. Caſtritianum mendum nos corrigemus, & tamen ad me Quintus CIↃ. CCIↃↃ. IↃↃↃↃ. ſcripſerat, non ad ſororem tuam H-S. XXX. Terentia tibi ſalutem dicit. Cicero tibi mandat, vt Ariſtomedo idem de ſe reſpondeas, quod de fratre ſuo ſororis tuæ filio reſpondiſti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 8

EPISTOLAM cùm à te auidè expectarem ad veſperum, vt ſoleo, ecce tibi nuntius, pueros veniſſe Roma. voco, quæro, Ecquid literarum? negant. Quid ais, inquam, nihilne à Pomponio? perterriti voce, & vultu. confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in via. quid quæris permoleſtè tuli. nulla enim abs te per hos dies epiſtola inanis aliq; re * vtili, & ſuaui. nunc ſiquid in ea epiſtola, quam ante diem XVI. cal. Maij. dediſti, fuit hiſtoria dignũ, ſcribe quamprimùm, ne ignoremꝰ. ſin nihil p̄ter iocationẽ, redde

idipſum, & ſcito Curionem adoleſcentem veniſſe ad me ſalutatum. valde eius ſermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipſe verò mirandum in modum REGES ODISSE SVPERBOS, peræque narrabat incenſam eſſe iuuentutem, neque hæc ferre poſſe. bene habemus nos, ſi in ijs ſpes, opinor, * aliud agamus. Ego me do hiſtoriæ, quanquam licet me Saufeium putes eſſe. nihil me eſt inertius. Sed cognoſce itinera noſtra, vt ſtatuas vbi nos viſurus ſis. In Formianum volumus venire Parilibus: inde (quoniam putas prætermittendum nobis eſſe hoc tempore cratera illum * delicatum) Calend. Maijs de Formiano proficiſceremur, vt Antij ſimus ad V. non. Maij. ludi enim Antij futuri ſunt à IIII. Calend. ad prid. non. Maij: eos Tulia ſpectare vult. inde cogito in Tuſculanum, deinde Arpinũ, Romam ad Calend. Iun. te aut in Formiano aut Antij, aut in Tuſculano, cura vt videamus. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

SVBITO cùm mihi dixiſſet Cæcilius quæſtor puerum ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, vt tuos elicerem mirificos cũ Publio dialogos, cùm eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem * addis, & ais longum eſſe quæ ad ea reſponderis, præſcribere: illum verò, qui nondum habitus eſt, quem illa ὦπις, cùm è Solonio redierit, ad te eſt relatura: ſic velim putes, nihil hoc

poſſe

poſſe mihi eſſe iucundius. ſi verò quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum: vt ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quam bonam meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta diuinam παλινῳδίαν. etenim quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum ijs dynaſtis in gratia, non modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem Piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare. non enim poterimus vlla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. veruntamen inuehatur. Feſtiuè, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in repub. eſt conuerſus: citius omnino quàm potuit. id culpa Catonis: ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Æliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt, qui omnia remedia reipubl. effuderunt: qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. Video iam quò inuidia tranſeat, & vbi ſit habitatura: nihil me exiſtimaris, neque vſu, neque à Theophraſtro didiciſſe, niſi breui tempore deſiderari noſtra illa tempora, videris. etenim ſi fuit inuidioſa ſenatus potentia: cùm ea non ad populum, ſed ad treis homines immoderatos redacta ſit, * quidnam cenſes fore? proinde iſti licet faciant, quos volent, conſules, tribunos ple. denique etiam Vatinij ſtrumam ſacerdotij διφθέρᾳ veſtiant: videbis breui tempore magnos non modò eos, qui nihil titubarunt, ſed etiã

illum ipſum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, ſi per iſtum tuum ſodalem Publium licebit, σοφιςεύειν cogitamus: ſi ille * cogitat, tantum duntaxat nos defendere, * &, quod eſt proprium artis huius ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅ τε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia ſit: habeat à nobis etiam ſi non plus, quàm debitum eſt plus certè, quàm poſtulatum eſt. Malè vehi malo alio gubernante, quàm tam ingratis vectoribus bene gubernare, ſed hæc coràm commodius. nunc audi quod quæris. Antium me ex Formiano recipere cogito ad V. non. Maias. Antio volo non. Maijs proficiſci in Tuſculanum, ſed cùm è Formiano rediero (ibi eſſe volo vſque ad prid. Calend. Maias) faciam ſtatim te certiorem. Terentia tibi ſalutem. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S. 10

VOLO ames conſtantiam meam. ludos Antij ſpectare non placet: eſt enim ὑποσόλοικον. cum velim vitare omnium deliciarum ſuſpicionem, repentè ἀναφαίνεσθαι non ſolùm delicatè, ſed etiam ineptè peregrinantem. quare vſque ad non. Maias te in Formiano expectabo. nunc fac vt ſciam, quo die te viſuri ſumus. Ab Appij foro hora quarta: dederam aliam paulò antè à tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

NARRO tibi: planè relegatus mihi videor poſteaquam in Formiano ſum. dies enim nullus erat, Antij cùm eſſem, quo die non melius ſcirem Romę quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ. etenim literæ tuę, non ſolùm quid Romæ, ſed etiam quid in repub. neque ſolùm quid fieret, verum etiã quid futurum eſſet, indicabant. nunc niſi ſiquid ex prætereunte viatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. quare quanquam iam te ipſum expecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim iuſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modò actorum, ſed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma ſis exiturus, cura vt ſciam. Nos in Formiano eſſe volumus vſque ad prid. non. Maias, eò ſi ante eam diem non veneris, Romæ te fortaſſe videbo, nam Arpinum quid ego te inuitem? τρηχεῖ ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος: οὔτοι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. Hæc igitur. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 12

NEGENT illi Publium trib. pleb. factũ eſſe. hoc verò regnum eſſe, ferri nullo pacto poteſt. emittat ad me Publius, qui obſignent. iurabo Cneum noſtrum, collegam Balbi, Antij mihi narraſſe, in auſpicio fuiſſe. O ſuaues epiſtolas tuas vno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, neſcio; deberi quidem

planè fateor. ſed vide συγκύρημα. emerſe-ram commodè ex Antio in Appiam ad Tres-Tabernas, ipſis Cerealibus, cùm in me incur rit Roma veniens Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epiſtolis ille ex me, nihilne audiſſem noui? ego negare. Publius inquit, tribunatum ple. petit. Quid ais? & inimi-ciſſimus quidem Cæſaris, & vt omnia, in-quit, iſta reſcindat. Quid Cæſar, inquam? Negat ſe quicquam de illius adoptione tu-liſſe: deinde ſuum, Memmij, Metelli Nepo-tis exprompſit odium. complexus iuuenem dimiſi, properans ad epiſtolas. Vbi ſunt qui aiunt ζώσης φωνῆς: quãto magis vidi ex tuis literis, quàm ex illius ſermone, quid agere-tur de ruminatione quotidiana, de cogita-tione Publij, de lituis βοώπιδος, de ſignifero Athenione, de literis miſſis ad Cneum, de Theophanis, Memmijque ſermone, quan-tam porrò mihi expectationem dediſti con-uiuij iſtius ἀσελγοῦς? ſum in curioſitate ὀξύ-πεινος. ſed tamen facilè patior te id ad me συμπόσιον non ſcribere: præſentem audire malo. Quòd me, vt ſcribam aliquid, horta-ris: creſcit mihi quidem materies. vt dicis: ſed tota res etiam nunc fluctuat: κατὰ ἀπώ-ραν τραχὺς: quæ ſi deſiderit, magis erunt iu-dicata, quæ ſcribam: quæ ſi ſtatim à me fer-re non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu ſolus. Dicæarchum rectè amas: luculentus homo eſt, & ciuis haud paulò melior, quàm iſti noſtri ἀδικαίαρχοι. Literas ſcripſi hora decima Cerealibus, ſtatim vt tu-as legeram: ſed eas eram daturus, vt puta-ram, poſtridie ei, qui mihi primus obuiam

veniſſet. Terentia delectata eſt tuis literis: & impertit tibi multum ſalutis. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν, Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO. S. 13

FAcinus indignum. epiſtolam αὐθωρεὶ tibi a tribus Tabernis reſcriptam ad tuas ſuauiſſimas epiſtolas neminem reddidiſſe? at ſcito eum faſciculum, quò illam conieceram, domum eo ipſo die latum eſſe quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum eſſe. itaque tibi tuam epiſtolam iuſſi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tum illæ gratæ fuiſſent. Romę quòd ſcribis ſileri, ita putabam. at hercule in agris non ſiletur: nec iam ipſi agri regnum veſtrum ferre poſſunt. ſi verò in hanc Τηλέπυλον veneris λαιστρυγονίην. (Formias dico) qui fremitus hominum? quam irati animi? quanto in odio noſter amicus Magnus? cuius cognomen vnà cum Craſſi Diuitis cognomine conſeneſcit. credas mihi velim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lentè, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti. Tu ſi literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: vnde nos prid. non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO. S. 14

QVantam tu mihi moues expectationem de ſermone Bibuli? quantam de collo-

quio βοώπιδος: quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac venias ad ſitientes aures. quanquam nihil eſt iam quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noſter Sampſiceramus, cum ſe omnium ſermonibus ſentiet vapulare, & cum has actiones εὐανατρέπτους videbit, ruere incipiat. ego autem vſque eo ſum eneruatus, vt hoc otio, quo nunc tabeſcimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima ſpe dimicare. De pangendo quod me crebrò adhortaris, fieri nihil poteſt baſilicam habeo, non villam, frequentia Formianorum. at comparem baſilicę? tribum Æmiliam. ſed omitto vulgus. poſt horam quartam moleſti cæteri non ſunt. C. Arrius proximus eſt vicinus, imò ille quidem iam contubernalis: qui etiam ſe idcirco Romam ire negat, vt hic mecum totos dies philoſophetur. Ecce ex altera parte Seboſus ille Catuli familiaris. quo me vertam? ſtatim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodiſſimè expectari viderem, duntaxat ad pridie non. Maij. vide enim quibus hominibus aures ſint deditæ meæ. occaſionem mirificam, ſiquis nunc, dum ij apud me ſunt, emere de me fundum Formianum velit. & tamē illud probem. magnum quid aggrediebamur, & multæ cogitationis, atque otij: ſed tamen ſatisfiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

VT ſcribis, ita video, non minus incerta in repub. quàm in epiſtola tua, ſed tamen

men iſta ipſa me varietas ſermonum, opinionumque delectat. Romæ enim videor eſſe, cum tuas literas lego, & , vt fit in tantis rebus, modò hoc, modò illud audire. illud tamen explicare non poſſum, quidnam inueniri poſſit, nullo recuſante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem iſta magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet niſi ipſius iudicium ſine vlla correctione reip. nimirum in Publio ſpes eſt. fiat, fiat tribunus pl. ſi nihil aliud, vt eo citius tu ex Epeiro reuertare (nam vt illo tu careas, non video fieri poſſe), præſertim ſi mecum aliquid volet diſputare. ſed id quidem non dubium eſt, quin, ſiquid erit eiuſmodi, ſis aduolaturus. verùm vt hoc non ſit, tamē ſeruet rempûb. præclarum ſpectaculum mihi propono, modò te conſeſſore ſpectare liceat. Cum hæc maximè ſcriberem, ecce tibi Seboſus. nondum plane ingemueram, Salue, inquit Arrius, hoc eſt Roma decedere? quos ego homines effugi, cùm in hos incidi? ego verò in montes patrios, & ad incunabula noſtra pergam: denique ſi ſolus non potuero, cùm ruſticis potius, quàm cum ijs perurbanis, ita tamen, vt quoniam tu certi nihil ſcribis, in Formiano tibi prȩſtor vſque ad III. non. Maias. Terentiæ pergrata eſt aſſiduitas tua, & diligentia in controuerſia Muluiana neſcit omnino te communem cauſam defendere eorum, qui agror publicos poſſideant. ſed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recuſat ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς ſalutem dicunt.

CICE-

CICERO ATTICO S. 16

CÆnato mihi & iam dormitanti pridie Calendas Maias epiſtola eſt illa reddita, in qua de agro Campano ſcribis. quid quæris? primùm ita me pupugit, vt ſomnum mihi ademerit, ſed id cogitatione magis, quàm moleſtia. Cogitanti autem hæc ferè ſuccurrebant. primùm ex eo, quòd ſuperioribus literis ſcripſeras ex familiari te illius audiſſe, prolatum iri aliquid, quòd nemo improbaret, maius aliquid timuerã: hoc mihi eiuſmodi non videbatur. deinde vt me ego conſoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum videtur eſſe deriuata. qui ager, vt dena iugera ſint, non amplius hominum quinque millia poteſt ſuſtinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, neceſſe eſt, præterea, ſi vlla res eſt, quæ bonorum animos, quos iam video eſſe commotos vehementius poſſit incendere, hæc certè eſt: & eò magis, quòd portoriis Italiæ ſublatis, agro Campano diuiſo, quod vectigal ſupereſt domeſticum, præter viceſimam? quæ mihi videtur vna conciuncula, clamore pediſequorum noſtrorum eſſe peritura. Cneis quidem noſter iam planè quid cogitet, neſcio. φυσᾶ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι ἀλλ' ἀγρίαις φυσαισι φορβείας ἄτερ. qui quidem etiam iſtuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο ſe leges Cæſaris probare, actiones ipſum præſtare debere: agrariam legem ſibi placuiſſe: potuerit intercedi necne, nihil ad ſe pertinere: de rege Alexandrino placuiſſe ſibi aliquando

quando confici : Bibulus de cœlo tum ſeruaſſet necne, ſibi quærendum non fuiſſe : de publicanis, voluiſſe illi ordini commoda re: quid futurum fuerit, ſi Bibulus tum in forum deſcendiſſet, ſe diuinare non potuiſſe. Nunc verò Sanpſiceramé, quid dices? vectigal te nobis in monte Antelibano conſtituiſſe, agri Campani abſtuliſſe: quid? hoc quemadmodum obtinebis? Oppreſſos vos, inquit, tenebo exercitu Cæſaris: non me hercule me tu quidem tam iſto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum qui appellantur boni: qui mihi non modò præmiorum, ſed ne ſermonum quidem vnquam fructum vllum, aut gratiam retulerunt. Quòd ſi in eam me partem incitarent, profectò iam aliquam reperiem reſiſtendi viam. Nunc prorſus hoc ſtatui, vt quoniam tanta controuerſia eſt Dicæarcho familiari tuo cum Theophraſto amico meo, vt ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longè omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικὸν, vtrique à me mos geſtus eſſe videatur. Puto enim me Dicæarcho affatim ſatisfeciſſe. reſpicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modò vt requieſcam, permitti; ſed reprehendit, quia non ſemper quierim. quare incumbamus o noſter Tite, ad illa præclara ſtudia, & eò vnde diſcedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit ἀπρ-σθε λέων, ὄπισθεν δὲ, quid dicam, neſcio nam ita deplorat primis verſibus manſionem ſuam, vt quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, vt me roget, vt annales ſuos emen-

dem,

dem,& edam. Illud tamen quod ſcribit animaduertas velim, de portorio circunuectionis: ait ſe de conſilij ſententia rem ad ſenatum reieciſſe. nondum videlicet meas literas legerat: quibus ad eum re cõſulta, & explorata, perſcripſeram, non deberi. Velim ſi qui Græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa venerunt, videas, & (ſi tibi videbitur) ijs demonſtres quid ego de ea re ſentiam. ſi poſſum diſcedere, ne cauſa optima in ſenatu pereat, ego ſatisfaciam publicanis: εἰ δὲ μὴ. (vere tecum loquor) in hac re malo vniuerſæ Aſiæ, & negotiatoribus, nam eorum quoque vehementer intereſt. hoc ego ſentio valde nobis opus eſſe, ſed tu id videbis. Quæſtores autem, quæſo, num etiam de ciſtophoro dubitant? nam ſi aliud nihil erit, cùm erimus omnia experti, ego ne illud quidem contemnam quod extremum eſt.

Te in Arpinati videbimus, & hoſpitio agrelli accipiemus: quoniam maritimum hoc contempſiſti. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

PRORSVS; vt ſcribis, ita ſentio. turbatur Sampſiceramus. nihil eſt, quod non timendum ſit. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. quid enim iſta repentina affinitatis coniunctio, quid ager Campanus, quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen * eſſet nimium mali: ſed ea natura rei eſt, vt hæc extrema eſſe non poſſint. quid enim eos hæc ipſa per ſe delectare poſſunt? nunquam huc veniſſent, niſi

ad

ad alias res peſtiferas aditus ſibi compararent. Dij immortales. verùm, vt ſcribis, hæc in Arpinati a.d. VI. circiter Id. Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ noſtræ perierit: ſed conferemus tranquillo animo. neque tam me εὐελπιστία conſolatur, vt antea, quàm ἀδιαφορία. qua nulla in re tã vtor, quàm in hac ciuili & publica. quinetiã quod eſt ſubinane in nobis, & non ἀφιλόδοξον (bellum eſt enim ſua vitia noſſe) id afficitur quadam delectatione. ſolebat enim me pungere, ne Sampſicerami merita in patriam ad annos DC. maiora viderentur, q̃ noſtra. Hac quidem cura certè iam vacuus ſum. * iacent enim illa, hæc ſic, vt focus Curianus, ſtare videntur. Sed hæc coràm. Tu tamen videris mihi Romæ fore ad noſtrum aduentum. quod ſanè facilè patior, ſi tuo commodo fieri poſſit. ſin vt ſcribis, ita venies. velim è Theophane expiſcere, quonã in me animo ſit Arabarches. quæ res ſcilicet κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, & ad me ab eo quaſi ὑποθήκας afferes.. quemadmodum me gerã, aliquid ex eius ſermone poterimus περὶ τῶν ὅλων ſuſpicari. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

ACCEPI aliquot epiſtolas tuas, ex quibus intellexi quam ſuſpenſo animo & ſolicito ſcire aueres, quid eſſet noui. Tenemur vndique * neque iam quò minus ſeruiamus, recuſamus: ſed mortem, & eiectionem, quaſi maiora, timemus. quæ multò ſunt minora. atq; hic ſtatus, qui vna voce

omnium

omnium gemitur, neque verbo cuiuſquam ſubleuatur, σκοπός eſt, vt ſuſpicor illis qui timent vllam cuiuſquam largitionem relinquere. vnus loquitur, & palam aduerſatur adoleſcens Curio. Huic plauſus maximi, cõſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fuſium clamoribus, & conuitijs, & ſibilis conſectantur. his ex rebus non ſpes, ſed dolor eſt maior, cùm videas ciuitatis voluntatem ſolutam; virtutem alligatam. Ac ne fortè quæras κατὰ λεπτὸν de ſingulis rebus: vniuerſa res eſt eò deducta, ſpes vt nulla ſit, aliquando non modò priuatos, verumetiam magiſtratus liberos fore. attamen in oppreſſione ſermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs eſt liberior, quàm fuit. vincere incipit timorem dolor, ſed ita, vt omnia ſint pleniſſima deſperationis. Habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, ſi mentionem fecerint, quod aliter ager poſſideatur; atque vt ex legibus Iulijs. non dubitant iurare cæteri. Laterenſis exiſtimatur rectè feciſſe, quod tribunatum pleb. petere deſtitit. ne iuraret ſed de republic. non libet plura ſcribere. Diſpliceo mihi, nec ſine ſummo ſcribo dolore. me tueor, vt oppreſſis omnibus, non demiſsè: vt tantis rebus geſtis, parum fortiter. A Cæſare valde liberaliter inuitor in legationem illam, ſibi vt ſim legatus: atque etiam libera legatio voti cauſa datur. ſed hæc & præſidij apud *pudorem Pulchelli non habet ſatis, & à fratris aduentu me ablegat: illa & munitior eſt, & non impedit quò minus adſim, cùm velim:

velim : hanc ego teneo, ſed vſurum me non puto, neque tamen ſcit quiſquam . non libet fugere, aueo pugnare . magnà ſunt hominum ſtudia, ſed nihil affirmo . tu hæc ſilebis . De Statio manumiſſo & nonnullis alijs rebus angor equidem, ſed iam prorſus occalui. tu,vellem ego & cuperem, adeſſes: nec mihi conſilium,nec conſolatio deeſſet . ſed ita te para, vt ſi inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

MVlta me ſolicitant, & ex reipub. tanto motu,& ex periculis, quæ mihi ipſi intenduntur : & ſexcenta ſunt,ſed mihi nihil eſt moleſtius, quàm Statium mànumiſſum, nec meum imperium,age mitto imperium: non ſimultatem meam reuereri ſaltem ? nec quid faciam ſcio : neque tantum eſt in re, quantus eſt ſermo . Ego autem ne iraſci quidem poſſum ijs,quos valde amo.tantùm doleo,ac mirificè quidem. cætera in magnis rebus , minæ Clodij , contentionesque quæ mihi proponuntur, modicè me tangunt. etenim vel ſubire eas videor, mihi ſummá cum dignitate, vel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſe, Dignitatis ἅλις tanquam δρυὸς ſaluti,ſi me amas,conſule. Me miſerum,cur non ades? nihil te profectò præteriret.ego fortaſſe τυφλώττω,& nimium τῷ καλῷ προσπέονθα . ſcito nihil vnquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tam peræquè omnibus generibus,ordinibus, ætatibus offenſum , quàm hunc ſtatum , qui nunc eſt, magis

magis mehercule, quàm vellem non modò quàm putaram. populares iſti iam etiam modeſtos homines ſibilare docuerunt. Bibulus in cœlo eſt: nec quare, ſcio, ſed ita laudatur, quaſi vnus homo nobis cunctando reſtituat rem. Pompeius, noſtri amores quod mihi ſummo dolori eſt, ipſe ſe afflixit. neminem tenet. voluntate, an metu neceſſe ſit ijs vti, vereor. Ego autem neque pugno cum illa cauſa propter illam amicitiam: neque approbo, ne omnia improbem, quæ antea geſſi. vtor via. populi ſenſus maximè in theatro, & ſpectaculis perſpectus eſt. nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati ſibilis conſciſſi: ludis Appollinaribus Diphilus tragœdus in noſtrum Pompeium petulanter inuectus eſt. Noſtra miſeria tues Magnus: millies coactus eſt dicere eadem „ Virtutem iſtam, veniet tempus, tum grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itemque cætera. nam eiuſmodi ſunt ij verſus, vti in tempus ab inimico Pompeij ſcripti eſſe videantur „ Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera magno cum fremitu & clamore ſunt dicta. Cæſar cùm veniſſet mortuo plauſu, Curio filius eſt inſecutus. huic ita plauſum eſt, vt ſalua rep. Pompeio plaudi ſolebat. tulit Cæſar grauiter, literæ Capuam ad Pompeium volare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni ſtantes plauſuerant: hoſtes omnibus: Roſciæ legi, etiam frumentariæ minitabantur. ſanè res erat perturbata. equidem malueram quòd * erat ſuſceptum ab illis, ſilentio tranſiri: ſed vereor ne non liceat. non ſe

iunt

runt homines, quod videtur eſſe tamen ferendum. ſed eſt iam vna vox omnium magis odio firmata, quàm præſidio. Noſter autem Publius mihi minitatur, inimicus eſt: impendet negotium: ad quod tu ſcilicet aduolabis. Videor mihi noſtrum illum conſularem exercitum bonorum omnium, etiam ſatis bonorum, habere firmiſſimum. Pompeius ſignificat ſtudium erga me non mediocre. Idem affirmat verbum de me illum non eſſe facturum. in quo non me ille fallit, ſed ipſe fallitur. Coſconio mortuo, ſum in eius locum inuitatus. id erat vocari in locum mortui. Nil me turpius apud homines fuiſſet: neq; verò ad iſtam ipſam ἀσφάλειαν quicquam alienius. ſunt enim illi apud bonos inuidioſi: ego apud improbos meam retinuiſſem inuidiam, alienam aſſumpſiſſem. Cæſar me ſibi vellet eſſe legatum. honeſtior hæc declinatio periculi, ſed ego hoc non repudio. Quid ergo eſt? pugnare malo, nil tamen certi. iterũ dico, Vtinam adeſſes: ſed tamẽ, ſi erit neceſſe, arceſſemus. Quid aliud? quid? hoc, opinor. certi ſumus perijſſe omnia. quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? ſed hæc ſcripſi properans, & mehercule timidè. poſthac ad te, aut ſi perfidelem habebo cui dem, ſcribam planè omnia: aut ſi obſcurè ſcribã, tu tamen intelliges. in his epiſtolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν. Hic Cæcilium colimus & obſeruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te miſſa. his ardet dolore, & ira noſter Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

ANicato, vt te velle intellexeram, nullo loco defui. Numeſtium ex literis tuis ſtudioſe ſcriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæcilium quibus rebus poſſum, tueor diligenter. Varro ſatisfacit nobis. Pompeius amat nos, charoſque habet. Credis? inquies. Credo: prorſus mihi perſuadet. ſed quia, vt video, pragmatici homines omnibus hiſtorijs, pręceptis, verſibus denique cauere iubēt & vetant credere: alterum facio, vt caueam: alterum, vt non credam, facere non poſſum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeis affirmat non eſſe periculum: adiurat: addit etiam ſe prius occiſum iri ab eo, quàm me violatum iri. tractatur res. ſimul quid erit certi ſcribam ad te, ſi erit pugnandum, arceſſam ad ſocietatē laboris. ſi quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De repu. breuiter ad te ſcribam: iam enim, charta ipſa ne nos prodat, pertimeſco. itaque poſthac, ſi erunt mihi plura ad te ſcribēda, ἀλληγορίαις obſcurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur: vt cū omnes ea quæ ſunt acta improbent, quærantur, doleant, varietas in re nulla ſit, aperteque loquantur, & iam clarè gemant: tamen medicina nulla afferatur. neque enim reſiſti ſine internecione poſſe arbitramur: nec videmus, qui finis cedendi, præter exitium, futurus ſit. Bibulus hominum admiratione & beneuolentia in cœlo eſt. edicta eius & conciones deſcribunt & legunt. nouo quodam genere in ſummam gloriam ve-

nit.populare nunc nil tam eſt, quàm odium popularium.hæc quo ſint eruptura, timeo. ſed ſi diſpicere quid cœpero, ſcribam ad te apertius. tu ſi me amas tantum, quantum profectò amas: expeditus facito vt ſis,ſi inclamaro vt accurras,ſed do operam,& dabo, ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram,te Furium ſcripturum:nil neceſſe eſt tuum nomen mutare.me faciam Lælium,& te Atticum,neq; vtar meo chirographo,neque ſigno, ſi modò erunt eiuſmodi literæ,quas in alienum incidere nolim. Diodotus mortuus eſt:reliquit nobis H-S. fortaſſe centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante die XV. Calendas diſtulit. A Vibio libros accepi, poeta ineptus: nec tamen ſcit nihil, & eſt non inutilis.deſcribo,& remitto. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

DE republ. quid ego tibi ſubtiliter, tota perijt:atque hoc eſt miſerior, quàm reliquiſti, quòd tum videbatur eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe, quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta, vt tamen ſine pernicie: nunc repentè tanto in odio eſt omnibus, vt quorſum eruptura ſit, horreamus. nam iracundiam atque intemperantia illorum ſumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. ſed ita lenibus vti videbantur venenis, vt poſſe videremur ſine dolore interire. nunc verò ſibilis vulgi, ſermonibus honeſtorum, fremitu Italiæ, vereor ne exarceſcant. Equidem ſperabam, vt ſæpe etiam

loqui tecum ſolebam, ſic orbem reipublicæ eſſe conuerſum, vt vix ſonitum audire, vix impreſſam orbitam videre poſſemus: & fuiſſet ita, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare potuiſſent: ſed cum diu occulti ſuſpiraſſent, poſtea iam gemere, ad extremum verò loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaque amicus ille noſter inſolens infamiæ, ſemper in laude verſatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò ſe conferat, neſcit, progreſſum præcipitem, inconſtantem reditum videt: bonos inimicos habet, improbos ipſos non amicos. ac vide molliciem animi: non tenui lacrymas, cum illum ante VIII. calend. Sext. vidi de edictis Bibuli concionantem: qui antea ſolitus eſſet iactare ſe magnificentiſſimè illo in loco, ſummo cum amore populi, cunctis fauentibus. Vt ille tum humilis, vt demiſſus erat: vt ipſe etiam ſibi, non ijs ſolum qui aderant, diſplicebat. O ſpectaculum vni Craſſo iucundum, cæteris non item? nam quia deciderat ex aſtris, lapſus potius, quàm progreſſus videbatur. &, vt Apelles, ſi Venerem, aut, ſi Protegenes Ialyſum illum ſuum cœno oblitum videret, magnum, credo, acciperet dolorem: ſic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, ſubitò deformatũ non ſine magno dolore vidi. quã quàm nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum eſſe debere. tamen tantus fuit amor, vt exhauriri nulla poſſet iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita ſunt iucunda, vt

eum

eum locum, vbi proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, trãſire nequeamus: ipſi ita acerba, vt tabeſcat dolore: mihi mehercule moleſta, quòd & eum quem ſemper dilexi, nimis excruciant: & timeo, tam vehemens vir, tam acer in ferro, & tam inſuetus contumeliæ, ne omni animi impetu, dolori & iracundiæ pareat. Bibuli qui ſit exitus futurus, neſcio. vt nunc res ſe habet, admirabili gloria eſt. qui cùm omnia in menſem Oct. diſtuliſſet: quod ſolet ea res populi voluntatem offendere, putarat Cæſar oratione ſua poſſe impelli concionem, vt iret ad Bibulum: multa cùm ſeditioſiſſimè diceret, vocem exprimere non potuit. Quid quęris? ſentiunt ſe nullam vllius partis voluntatem tenere. eò magis vis nobis eſt timenda. Clodius inimicus eſt nobis. Pompeius confirmat, eum nil eſſe facturum contra me. mihi periculoſum eſt credere. ad reſiſtendum me paro. ſtudia ſpero me ſumma habiturum omnium ordinum. te cum ego deſidero, tum verò res ad tempus illud vocat. plurimum conſilij, animi, præſidij denique mihi, ſi te ad tempus videro acceſſerit. Varro ſatis mihi facit. Pompeius loquitur diuinitus, ſpero nos aut cum ſumma gloria, aut certè ſine moleſtia eſſe diſceſſuros. Tu quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, vt ſciam, cura. Vale

CICERO ATTICO S. 22

QVAM vellem Romæ manſiſſes. quod égiſſes, profectò, ſi hæc fore putaſſemus.

ſemus. nam Pulchellum noſtrum facillimè teneremus, aut certe, quid eſſet facturus, ſcire poſſemus. nunc ſe res ſic habet. volitat, furit, nil habet certi, multis denuntiat: quod ſors obtulerit, id acturus videtur. cùm videt, quo ſit in odio ſtatus hic rerum: in eos, qui hæc egerũt, impetum facturus videtur. cùm autem rurſus opes * eorum, & vim exercitus recordatur, conuerterit ſe in nos. nobis autem ipſis tum vim, tum iudicium minatur. cùm hoc Pompeius egit, & vt ad me ipſe referebat (alium enim habeo neminem teſtem) vehementer egit, cùm diceret, in ſumma ſe perfidiæ & ſceleris infamia fore, ſi mihi periculum crearetur ab eo, quem ipſe armaſſet, *quem plebeium fieri paſſus eſſet: ſed fidem * recipiſſe ſibi & ipſum, & Appiũ de me: hanc ſi ille non ſeruaret, ita laturum, vt omnes intelligerent, nihil ſibi antiquius amicitia noſtra fuiſſe. hæc & in eam ſententiam cùm multa dixiſſet, aiebat illum primò ſanè diu multa contra, ad extremum autem manus dediſſe, & affirmaſſe nil ſe contra eius voluntatem eſſe facturum. ſed poſtea tamen ille non deſtitit de nobis aſperrimè loqui quod ſi non faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia, ſicut facimus, pararemus. Nunc ita nos gerimus, vt in dies ſingulos & ſtudia in nos hominum, & opes noſtræ augeantur. rempub. nulla ex parte attingimus. in cauſis, atque in illa opera noſtra forenſi, ſumma induſtria verſamur. quod egregiè non modò ijs qui vtuntur opera, ſed etiam in vulgus gratum eſſe ſentimus: domus celebratur; occurritur:

renouatur memoria conſulatus : ſtudia ſignificantur:in eam ſpem adducimur, vt nobis ea contentio quæ impendet, interdum non ſugienda videatur. nunc mihi & conſilijs opus eſt tuis,& amore,& fide. quare aduola.expedita mihi eruntomnia, ſi te habebo.Multa per Varronem noſtrum agi poſſunt, quæ te vrgente erunt firmiora : multa ab ipſo Publio elici,multa cognoſci, quæ tibi occulta eſſe non poterunt : multa etiam : ſed abſurdum eſt ſingula explicare, cùm ego te requiram ad omnia vnum illud tibi perſuadas velim , omnia mihi fore explicata, ſi te videro . Sed totum eſt in eo, ſi antequàm ille ineat magiſtratum.puto, Pompeiũ Craſſo vrgente,ſi tu aderis,qui per *βοώπιδα* ex ipſo intelligere poſſis,qua fide ab illis agatur, nos aut ſine moleſtia , aut certè ſine errore futuros.precibus noſtris, & cohortatione nõ indiges. quid mea voluntas , quid tempus , quid rei magnitudo poſtulet,intelligis . De republ.nihil habeo ad te ſcribere , niſi ſummum odium omnium hominum in eos qui tenentomnia . mutationis tamen ſpes nulla,ſed quod facile ſentias,tædet ipſum Pompeium,vehementerque pœnitet.non prouideo ſatis , quem exitum futurum putet. ſed certè videntur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis , & non boni poetæ,ſed tamen non inutilis, tibi remiſi . Numierum Numeſtium libenter accepi in amicitiam , & hominem grauem , & prudentem , & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

NVnquam antè arbitror te epiſtolã meã legiſſe, niſi mea manu ſcriptam ex eo colligere poteris, quanta occupatione diſtinear. nam cum vacui temporis nil haberem, & cùm recreandę vocułę cauſa neceſſe eſſet mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primum igitur illud te ſcire volo, Sampſiceramum, noſtrum amicum vehementer ſui ſtatus pœnitere, reſtituique in eum locum cupere, ex quod decidit, doloremque ſuum impertire nobis, & medicinam interdum apertè quærere, quam ego inuenire nullam poſſum. deinde omnes illius partis autores ac ſocios nullo aduerſario conſeneſcere conſenſionem vniuerſorum nec voluntate, nec ſermone maiorem vnquam fuiſſe. Nos autem (nam id te ſcire cupere certò ſcio) publicis conſilijs nullis interſumus, totosque nos ad forenſem operam laboremque contulimus. ex quo, quòd facile intelligi poſſit, in multa commemoratione earum rerum, quas geſſimus, deſiderioque verſamur. ſed βοώπιδος noſtræ conſanguineus non mediocreis terrores iacit, atque denuntiat, & Sampſiceramo negat, cæteris præ ſe fert, & oſtentat. Quamobrem ſi me amas tantum, quantum profectò amas, ſi dormis, expergiſcere: ſi ſtas, ingredere: ſi ingrederis, curre: ſi curris, aduola. credibile non eſt, quantum ego in conſilijs, & prudentia tua, quodque maximum eſt, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortaſſe deſiderat, coniunctio verò noſtro-

rum animorum breuitate contenta eſt. permagni noſtra intereſt. te ſi comitijs non potueris, ac declarato illo, eſſe Romæ. Curas vt valeas.

CICERO ATTICO S. 24

QVAS Numeſtio literas dedi, ſic te his euocabam, vt nihil acrius, neque incitatius fieri poſſet. ad illa * κειλεύματα adde etiam ſiquid potes, ac ne ſis perturbatus: noui enim te, & non ignoro, quàm ſit amor omnis ſolicitus, atque anxius. ſed res eſt, vt ſpero, non tam exitu moleſta, quam auditu. Vectius ille, ille nr̄ index, Cæſari, vt perſpicimus, pollicitus eſt, ſeſe curaturum, vt in aliquā ſuſpicionem facinoris Curio filius adduceretur. Itaque inſinuatus in familiaritatem adoleſcentis, & cum eo, vt res indicat, ſæpe congreſſus, rem in eum locum deduxit, vt diceret ſibi certum eſſe cum ſuis ſeruis in Pompeium impetum facere, eumque occidere. Hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium. Res delata ad ſenatum eſt introductus Vectius, primò negabat ſe vnquam cum Curione reſtitiſſe, neq; id ſanè diu. nam ſtatim fidem publicam poſtulauit. * relatum eſt. tum expoſuit manū fuiſſe iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuiſſet, * & Q. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius conſcio patre, poſtea C. Septinium ſcribam Bibuli pugionem ſibi à Bibulo attuliſſe. quod totum irriſum eſt: Vectio pugionem defuiſſe, niſi ei conſul dediſſet. eoque magis

id

id reiectum eſt,quòd ad III. id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, vt caueret inſidias in quo ei Pompeius gratias egerit. introductus Curio filius,dixit ad ea quę Vectius dixerat: maximeq; in eo tum quidem Vectius eſt reprehenſus,quòd dixerat adoleſcentium conſilium, vt in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur: in eo principem Paulum fuiſſe, quem cõſtabat eo tempore in Macedonia fuiſſe. fit s. c. vt Vectius,quòd cõfeſſus eſſet ſe cum telo fuiſſe,in vincula conijceretur: qui eum emiſiſſe,eum contra remp. eſſe facturum.Res erat in ea opinione, vt putarent id eſſe factum, vt Vectius in foro cum pugione, & item ſerui eius comprehenderentur cum telis:deinde ille ſe diceret indicaturum: idq; ita actũ eſſet,niſi Curiones rem antè ad Pompeium detuliſſent.tum s.c. in concione recitatum eſt.Poſtero autem die Cæſar,is,qui olim prętor cùm eſſet, Q. Catulum ex inferiore loco iuſſerat dicere, Vectium in Roſtra produxit eumque in eo loco conſtituit, quo Bibulo cos. aſpirare nõ liceret.hic ille omnia quę voluit,de rep. dixit, vt qui illuc factus inſtitutusque veniſſet.primùm Cæpionẽ de oratione ſua ſuſtulit,quẽ ĩ ſenatu accerrimè nominarat:vt appareret noctem & nocturnam deprecationem interceſſiſſe. deinde quos in ſenatu ne tenuiſſima quidem ſuſpicione attigerat,eos nominauit: Lucullum, à quo ſolitum eſſe ad ſe mitti C. Fannium, illũ, qui in P. Clodium ſubſcripſerat: L. Domitium, cuius domum conſtitutam fuiſſe, vnde eruptio fieret me non nominauit,ſed dixit, cõ-

ſularem

ſularem diſertum, vicinum conſuli, ſibi dixiſſe, Ahalam Seuilium aliquem, aut etiam Brutum opus eſſe reperire. Addidit ad extremum, cùm iam, dimiſſa concione, reuocatus à Vatinio fuiſſet, ſe audiſſe à Curione, his de rebus conſcium eſſe Piſonem generum meum & M. Laterenſem nūc reus erat apud Craſſum Diuitem de vi: & cùm eſſet damnatus, erat iudicium poſtulaturus: quod ſi impetraſſet, iudicia fore videbantur. ea nos, vt pote qui nihil contemnère ſolemus, nō pertimeſcebamus. hominū quidem ſumma erga nos ſtudia ſignificabantur: ſed prorſus vitæ tædet: ita ſunt omnia omnium miſeriarum pleniſſima. modò cædē timueramus, quam oratio fortiſſimi ſenis Q. Conſidij diſcuſſerat: ea quam quotidie timuere potueramus ſubitò exorta eſt. Quid quæris? nil me in fortunatius ** & Catulo, cum ſplendore vitæ, tum * tempore. nos tamen in his etiam miſerijs erecto animo, & minimè perturbato ſumus, honeſtiſſimeque dignitatem noſtram, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos eſſe ſine cura, & ſummā in nos beneuolentiam omni * ratione ſignificat. te habere conſiliorum autorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogitatione coniunctum cupio. Quare vt Numeſtio mandaui, tecum vt ageret, item, atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo, vt planè ad nos aduoles, reſpiraro, ſi te videro. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, volam illum ſcire ex te, me

id

id feciſſe: vt nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de Varronis erga me officio, te ad me reſcripſiſſe eam rem ſummę tibi voluptati eſſe. ſed ego mallem ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatisfacere. mirabiliter enim * moratus eſt, ſicut noſti, ἐλικτὰ, ϗ οὐδέν. nos tenemus præceptum illud, τὰς τῶν κρατούντων. At hercule alter tuus familiaris Hortenſius quam plena manu, quàm ingenuè, quàm ornatè noſtras laudes in aſtra ſuſtulit, cùm de Flacci prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret? ſic habeto, nec amantiùs, nec honorificentiùs, nec copioſiùs potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe miſſum ſanè volo. ſed quid tu ſcribas, quem iam ego venire, atque adeſſe arbitror? ita enim egi tecum ſuperioribus literis. valde te expecto, valde deſidero, neque ego magis quàm ipſa res, & tempus poſcit. his de negotijs quid ſcribam ad te, niſi idem quod ſæpe? repub. nil deſperatius: his, quorum opera, nihil maiore odio. Nos vt opinio, & ſpes & coniectura noſtra fert, firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus. quare aduola. aut expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps. Ideo ſum breuior, quòd (vt ſpero) coràm breui conferre, quæ volumus, licebit.

Vale.

M. T.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

Liber III.

CICERO ATTICO S. 1

CVm antea maximè noſtra intereſſe arbitrabar, te eſſe nobiſcum: tum verò vt legi rogationem, intellexi ad iter quod conſtitui, nil mihi optatius cadere poſſe, quàm vt tu me quamprimum conſequare, vt, cùm ex Italia profecti eſſemus ſiue per Epeirum iter eſſet faciundum, tuo, tuorumque præſidio, vteremur: ſiue aliud quid agendum eſſet, certum conſilium de tua ſententia capere poſſemus. Quamobrē te oro, des operam vt me ſtatim conſequare, faciliùs potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex eſt. Pluribus verbis tecum agerem, niſi pro me apud te res ipſa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ITineris noſtri cauſa fuit, quòd non habebam locum, vbi pro meo iure diutius eſſe poſſem, quàm in fundo Siccæ, præſertim nōdum rogatione correcta, & ſimul intellige-

bam,

bam, ex eo loco ſi iter haberem, poſſe me * Brundiſium referre: ſine te autem non eſſe nobis illas parteis tenẽdas propter Autronium. Nunc, vt ad te antea ſcripſi, ſi ad nos veneris, conſilium totius rei capiemus. iter eſſe moleſtũ ſcio, ſed tota calamitas omneis moleſtias habet. Plura ſcribere non poſſum, ita ſum animo perculſo, & abiecto. Cura vt valeas. D. VI. Id. April. * Thurij Lucaniæ.

CICERO ATTICO S. 3

VTINAM illum diem videam cùm tibi agam gratias quòd me viuere coegiſti. adhuc quidem valde me pœnitet. ſed te oro, vt ad me Vibonẽ ſtatim venias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum, ſed eò ſi veneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere potero, ſi id non feceris, mirabor, ſed confido te eſſe facturum. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

MISERIAE noſtræ potius velim, quã inconſtantiæ tribuas, quòd à Vibone, quo te arceſſebamus, ſubitò diſceſſimus: allata eſt enim nobis rogatio de pnicie mea, in qua quod confectum eſſe audieramus, erat huiuſmodi, vt mihi vltra quadringenta millia liceret eſſe. Illò cùm peruenire non liceret, ſtatim iter Brundiſium verſus contuli ante diem rogationis, ne & Sica, apud quem eram, periret, & quòd Melitæ eſſe non licebat. Nunc tu propera vt nos conſequare, ſi modò recipiemur. adhuc inuitamur beni-

gnè: ſed quod ſupereſt, timemus. Me, mi Põponi, valde pœnitet viuere: qua in re apud me tu plurimùm valuiſti, ſed hæc coràm. fac modò vt venias. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

TERENTIA tibi & ſæpe, & maximas gratias agit, id eſt mihi gratiſſimum. ego viuo miſerrimus, & maximo dolore conficior. Ad te quid ſcribam neſcio. ſi enim es Romæ, iam me aſſequi non potes: ſin es in via, cùm eris me aſſecutus, coràm agemus quæ erunt agenda. tantùm te oro, vt quoniã me ipſum ſemper amaſti, eodem amore ſis: ego enim idem ſum. Inimici mei mea mihi, non me ipſum ademerunt. Cura vt valeas. VIII. id. April. Thurij.

CICERO ATTICO S. 6

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarẽti, aut Brundiſij viſurus eſſem: idque ad multa pertinuit: in eis, vt & in Epeiro cõſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio vteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero noſtrorum malorum. Nobis iter eſt in Aſiam, maximè Cyzicum. tibi meos commendo. me vix, miſereque ſuſtento. Vale. D. XIIII. cal. Maij, Tarenti.

CICERO ATTICO S. 7

BRVNDISIVM veni ad calend. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddide-

omnia, quæ putes aliquam ſpem mihi poſſe afferre mutandarum rerum: quę quanquam exigua ſunt, tamen quoniam placet, expectemus. Tu nihilominus, ſi properaris, nos conſequere. nam aut accedemus in Epeirũ, aut per Cãdauiam tardè ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconſtantia noſtra afferebat, ſed quòd de fratre, vbi eum viſuri eſſemus, neſciebamus. quem quidem ego nec quomodo viſurus, nec vbi dimiſſurus ſim, ſcio. id eſt maximum, & miſerrimũ mearum omnium miſeriarũ. Ego & ſæpius ad te, & plura ſcriberem, niſi mihi dolor meus cùm omneis parteis mẽtis, tum maximè huius generis facultatem ademiſſet. videre te cupio. Cura vt valeas. Prid. calend. Maij, Brundiſij, proficiſcens.

CICERO ATTICO S. 8

SCripſeram ad te, quas ob cauſas in Epeirũ non eſſemus profecti: quòd & Achaia propè eſſet, plena audaciſſimorum inimicorum, & exitus difficiles haberet, cùm inde proficiſceremur. Acceſſit, cùm Dyrrhachij eſſemus, vt duo nuntij afferrentur: vnus, claſſe fratrem Epheſo Athenas: alter, pedibus per Macedoniam veniret. Itaq; illi obuiam miſimus Athenas, vt inde Theſſalonicam veniret. ipſi proceſſimus, & Theſſalonicam ad x. cal. Iun. venimus. neque de illius itinere quicquam certi habebamus, niſi eum ab Epheſo ante aliquantò profectum. Nunc, iſtic quid agatur, magnopere timeo. quãquã tu altera epiſtola ſcribis te

idib. Maijs, audire, fore vt acrius * poſtularet: altera, iam eſſe mitiora. ſed hæc pridie data, quàm illa, quò conturbor magis. Itaq; cùm meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit, tum verò hæc addita cura vix mihi vitam reliquam facit. Sed & nauigatio perdifficilis fuit: & ille incertus, vbi ego eſſem, fortaſſe alium curſum petiuit. nã Phaeto lib. eum non vidit: vento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præſto fuit. Reliqua quàm mihi timenda ſint, video. nec quid ſcribam, habeo: & omnia timeo. nec tã miſerum eſt quicquam, quod non in noſtrã fortunam cadere videatur. Equidem adhuc miſer in maximis meis ærumnis, & luctibus hoc metu adiecto maneo Theſſalonicæ ſuſpenſus, nec audeo quicquam. Nunc ad ea quæ ſcripſiſti. Tryphonem Cæcilium non vidi. Sermonem tuum, & Pompeij cognoui ex tuis literis. Motum in rep. non tantum ego video, quantum tu aut vides, aut ad me conſolandum affers. Tigrane enim neglecto, ſublata ſunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypſeo. Quod ſuades, ne longius diſcedamus, dum acta menſis Maij ad nos perferantur, puto me ita eſſe facturum: ſed vbi, nondum ſtatui. atque ita perturbato ſum animo de Quinto, vt nihil queam ſtatuere. ſed tamen ſtatim te faciam certiorem. Ex epiſtolarum mearum inconſtantia puto te mentis meæ motum videre. qui, etſi incredibili, & ſingulari calamitate afflictus ſum, tamen non tam eſt ex miſeria, quàm ex culpa noſtræ recordatione commotus. cuius

ius enim ſcelere impulſi ac proditi ſimus, iam profectò vides: atque vtinam iam antè vidiſſes, neque totum animum tuum mœrori mecũ ſimul dediſſes. Quare, cùm me afflictũ, & confectum luctu audies, exiſtimato me ſtultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quàm eventi, quòd ei crediderim, quem eſſe nefarium non putaram. Me & meorum malorũ memoria, & metus de fratre in ſcribendo impendit. Tu iſta omnia vide & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium ſcripſi, miſi tibi. Vale. D. III. calen. Maij. Theſſalonica.

CICERO ATTICO S. 9

QVintus frater cũ ex Aſia diſceſſiſſet ante calend. Maias, & Athenas veniſſet idibus, valde fuit ei properandum, nequid abſens acciperet calamitatis, ſi quis forte fuiſſet qui cõtentus noſtris malis non eſſet. Itaque malui eum properare Romam, quam ad me venire. & ſimul (dicam enim quòd verum eſt, ex quo magnitudinem miſeriarum mearum perſpicere poſſis) animum inducere non potui, vt aut illum amantiſſimũ mei, molliſſimo animo, tanto in mœrore aſpicerẽ, aut meas miſerias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo aſpici paterer. Atque etiam illud timebã, quod profectò accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. verſabatur mihi tẽpus illud ante oculos, cũ ille aut lictores dimitteret. aut vi* euellеretur ex complexus meo. huius acerbitatis

euentum altera acerbitate non videndi fratris vitaui. in hunc me caſum vos viuendi autores impuliſtis. Itaque mei peccati tuo pœnas: quanquam tuæ me literæ ſuſtentãt, ex quibus, quãtum tu ipſe ſperes, facilè perſpicio. quæ quidem tamen aliquid habebãt ſolatij antè quàm eò veniſti, A POMPEIO. Nunc Hortenſium allice, & eiuſmodi viros. Obſecro, mi Pomponi, nondum perſpicis, quorum opera, quorum inſidijs, quorum ſcelere perierimus? Sed tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod ſcire te puto: nos nõ inimici, ſed inuidi perdiderunt. Nunc ſi ita ſunt, quæ ſperas, ſuſtinebimus nos, & ſpe, qua iubes, nitemur: ſin, vt mihi videntur infirma. ſunt: quod optimo tempore facere nõ licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiam vnum de malis in metu eſt, fratris miſeri negotiũ: quod ſi ſciã cuiuſmodi ſit, ſciã quid agendum mihi ſit. Me etiam nunc iſtorum beneficiorum, & literarum expectatio, vt tibi placet, Theſſalonicæ tenet. Si quid erit noui allatum, ſciam de reliquo quid agendum ſit. Tu ſi, vt ſcribis cal. Iu. Roma profectus es, propediem nos videbis. Literas quas ad Pompeium ſcripſi, tibi miſi. Vale. Idib. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 10

ACta quæ eſſent vſque ad VIII. cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam (vt tibi placebat) Theſſalonicæ: quibus allatis, facilius ſtatuere potero vbi ſim, nam ſi erit cauſa, ſi quid agetur, ſi ſpem vie-

ro, aut ibidem opperiar, aut me ad te conſe-
ram: ſin, vt tu ſcribis, iſta euanuerint, aliquid
* aliud videbimus. omnino adhuc nihil mi-
hi ſignificatis, niſi diſcordiam iſtorum: quæ
tamē inter eos de omnibus potius rebus eſt,
quam de me. Itaque quid ea mihi proſit,
neſcio. ſed tamen, quoad me vos ſperare vul
tis, vobis obtemperabo. Nam quod me tam
ſæpe, & tam vehementer obiurgas, & animo
infirmo eſſe dicis: quæſo, ecquod tantum
malum eſt, quod in mea calamitate non ſit?
Ecquis vnquam ex tam amplo ſtatu, in tam
bona cauſa, tantis facultatibus ingenij, con-
ſilij, gratiæ, tantis præſidijs bonorum omniū
concidit? Poſſum obliuiſci qui fuerim, non
ſentire qui ſim? quo caream honore? qua glo
ria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fra
tre? quem ego (vt nouum calamitatis genus
attendas) cum pluris facerem, quàm me ip-
ſum, ſemperque feciſſem, vitaui ne viderē:
ne aut illius luctum, ſqualloremque aſpice-
rem: aut me, quem ille florentiſſimum re-
liquerat, perditum illi, afflictumque offerrē.
Mitto cætera intolerabilia: etenim fletu im-
pedior. Hic vtrum tandem ſum accuſan-
dus, quòd doleo, an quòd commiſi, vt hæc
aut non retinerem (quod facile fuiſſet, niſi
intra parietes meos de mea pernicie conſi-
lia inirentur) aut certè viuus amitterem?
Hæc eò ſcripſi, vt potius† releuares me, quod
facis, quàm aut caſtigatione, aut obiurgatio-
ne dignum putares, eoque ad te minus mul-
ta ſcribo, quòd & mœrore impedior: &
quid expectem iſtinc, magis habeo, quàm
quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt alla-

ta, faciam te noſtri conſilij certiorem. tu, vt adhuc feciſti, quamplurimis de rebus ad me velim ſcribas, vt prorſus nequid ignorem. Vale. XIIII. cal. Quin. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. II

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuntij, non optimis tamen autoribus, & expectatio veſtrarum literarum, & quòd tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. Si accepero literas, quas expecto: ſi ſpes erit ea quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: ſi non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, vt facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurgare verò noli. quod cum facis, * vt ego tuum amorem, & dolorem deſidero: quem ita affectum mea ærumna eſſe arbitror, vt te ipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum, humaniſſimumque ſuſtenta. Ad me, obſecro te, vt omnia certa perſcribas. Vale. D. IIII. cal. Quint.

CICERO ATTICO S. I2

TV quidem ſedulò argumentaris, quid ſit ſperandum, & maximè per ſenatum: idemque caput rogationis proponi ſcribis quare in ſenatu dici nihil liceat * itaque ſiletur. Hic tu me accuſas, quòd me affliſtem, cùm ita ſim afflictus, vt nemo vnquam: quod tute intelligis. Spem oſtendis ſecundum comitia. quæ iſta eſt eodem trib. pleb. & inimico conſule deſi? Percuſſiſti autem

me

me etiam de oratione prolata. cui vlneri, vt ſcribis, medere, ſi quid potes. Scripſi equidem olim ei iratus, quòd ille prior ſcripſerat, ſed ita compreſſeram, vt nunquam ematuram putarem, quomodo exciderit, neſcio, ſed quia nunquam accidit, vt cum eo verbo vno concertarem, & quia ſcripta mihi videtur negligentius, quam cæteræ: puto poſſe probari, non eſſe meam. id, ſi putas me poſſe ſanari, cures velim. ſin planè perij, minus laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo ſine ſermone vllo, ſine cogitatione vlla. Licet tibi (vt ſcribis) ſignificarem, vt ad me venires * Dodona: tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne verbo quidem leuarem poſſe. Nō queo plura ſcribere: nec eſt quod ſcribā. veſtra magis expecto. Vale. XVI. cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 13

QVod ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurum: poſteaquam extenuari ſpem noſtram & euaneſcere vidi, mutaui conſilium: nec me Theſſalonica commoui, vbi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore, vti ſecundum comitia aliquid de nobis in ſenatu ageretur: id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re, quoniam comitia habita ſunt, tuque nil ad me ſcribis, perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe: meque temporis non longinqui ſpe ductum eſſe moleſtè feram. Quem autē motum te vidêre ſcripſeras, qui nobis vtilis fore videretur, eum nuntiant,

qui veniunt, nullum fore. In trib. pleb. deſ- reliqua ſpes eſt. quam ſi expectaro, non erit quòd putes me cauſæ meę. ac voluntati meorum defuiſſe. Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram: debes ignoſcere, cùm ita me afflictum videas, vt neminem vnquam nec videris, n̄ec audieris. Nam quòd ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici, mihi verò mēs integra eſt, atque vtinam tam in periculo fuiſſet, cum ego ijs quibus meam ſalutem chariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimisque vſus ſum: qui vt me paulū inclinari timore viderunt, ſic impuluerunt, vt omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. Nunc, quoniam eſt Cyzicum nobis eundum, quo rarius ad me literæ perferentur, hòc velim diligentius omnia quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miſer ſi incolumem relinquo, nō me totum periſſe arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S. 14

Ex tuis literis plenus ſum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut oſtendat. comitia enim credo eſſe habita: quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. Si tibi ſtultùs eſſe videor, qui ſperem, facio tuo iuſſu * & ſcio te me ijs epiſtolis potius & meas ſpes ſolitum eſſe remorari, nunc velim mihi planè perſcribas, quid videas. Scio nos noſtris multis peccatis in hanc ærumnam incidiſſe. ea ſiqui caſus ex

ex parte correxerit, minus moleſtè feremus nos vixiſſe, & adhuc viuere. Ego propter viæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Theſſalonica. ſed iam extrudimur, nō à Plancio (nam is quidem retinet) verùm ab ipſo loco minimè appoſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. in Epeirum ideo, vt ſcripſeram, non iui, quod ſubiti mihi vniuerſi nuntij venerant, & literæ, quare nihil eſſet neceſſe quàm proximè Italiam eſſe. hinc ſi aliquid à comitijs audierimus, nos in Aſiam conuertemus: neque adhuc ſtabat, quò potiſſimùm: ſed ſcies. Vale XII. cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 15

ACcepi idib. Sext. quatuor epiſtolas à te miſſas: vnquam qua me obiurgas, & rogas vt ſim firmior: alteram, qua Craſſi libertum ais tibi de me ſolicitudinem macieque narraſſe: tertiam, qua demonſtras acta in ſenatu: quartam, de eo quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de voluntate Pompeij. Ad primam tibi hoc ſcribo, me ita dolere, vt non modò à mēte non deſerar, ſed id ipſum doleam, me tam firma mente vbi vtar, & quibuſcum, non habere. nam ſi me vno non ſine mærore cares, quid me cenſes, qui & te & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris, * quomodo à me ipſam incolumitatem deſiderari putas? Nolo commemorare quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindā ipſe

dolorem meum. hoc confirmo,neque tantis bonis eſſe priuatum quenquam, neque in tantas miſerias incidiſſe. Dies autem non modò non leuat luctum hunc,ſed etiam auget. nam cæteri dolores mitigantur vetuſtate,hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ,& recordatione præteritæ vitæ quotidie augeri. deſidero enim non mea ſolùm, neque meos,ſed me ipſum.quid enim ſum? ſed non faciam vt aut tuum animum angã querelis, aut meis vulneribus ſæpius manus afferam.Nam quòd purgas eos,quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe. & in eis Catonem: ego verò tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, vt maximè doleam plus apud me ſimulationem aliorum,quàm iſtius fidem valuiſſe. cæteri quos purgas,debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſerò agimus. Craſſi libertum nihil puto ſyncerè locutũ. In ſenatu rem probè ſcribis actam.Sed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ vnde ſit prolata,neſcio. Sed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat Curionem,ac poteſt ille aliquid prætermittere: tu niſi quod erat,profectò non ſcripſiſti.Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque vtinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profectò cùm ſua ſponte, tum te inſtante faciet. Ego, ſi me aliquando veſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit,certè efficiam, vt maximè lætere vnus ex omnibus amicis:meaque officia & ſtudia quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim)ſic exequar,vt me æquè tibi,ac fratri, & liberis noſtris,reſtitutum putes.Siquid in te peccaui,

ac potius quoniam peccaui, ignoſce. in me
enim ipſum peccaui vehementius. neque
hæc eò ſcribo, quò te non meo caſu maximo
dolore eſſe affectum ſciam: ſed profectò, ſi,
quantum me amas & amaſti, tantum amare
deberes ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus
me quo tu abundas, egere conſilio: nec eſſes
paſſus mihi perſuaderi, vtile nobis eſſe le-
gem de collegijs perferri. Sed tu tantum
lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat
amoris, tãquam ipſe egò: quod meritis meis
perfectum eſſe potuit, vt dies & noctes quid
mihi faciendum eſſet, cogitares, id abs te
meo nõ tuo ſcelere prætermiſſum eſt. Quòd
ſi non modò tu, ſed quiſquam fuiſſet, qui
me Pompeij minus liberali reſponſo perter-
ritum è turpiſſimo conſilio reuocaret, quod
vnus tu facere maxime potuiſti: aut occu-
buiſſem honeſtè, aut victores hodie viuere-
mus. Hic mihi * ignoſcas. me enim ipſum
multò magis accuſo: deinde te quaſi me al-
terum: & ſimul meæ culpæ ſocium quæro. ſi
reſtituor, etiam minus videbimur deliquiſ-
ſe: abs teque certè, quoniam nullo noſtro,
tuo ipſius beneficio diligemur.

Quòd te cum Culleone ſcribis de priuile-
gio locutũ, eſt aliquid, ſed multò eſt melius
abrogari, ſi enim nemo impediet. * ſic eſt fir
mius: ſin erit, qui ferri non ſinat, idem S. C.
intercedet. nec quicquã aliud opus eſt, quã
abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat.
quam ſi, vt eſt promulgata, laudare voluiſſe-
mus, aut vt erat negligenda, negligere:
nocere omnino nobis non potuiſſet. Hic
mihi, primum non modò conſilium defuit,
ſed

ſed etiam obfuit. cæci, inquam fuimus in veſtitu mutando, in populo rogando. quod, niſi nominatim mecum agi cœptum eſſet, fieri pernicioſum fuit. Sed pergo præterita: veruntamen ob hanc cauſam, vt ſiquid ageretur, legem illã, in qua popularia multa ſunt, ne tangatis. verum eſt ſtultum me præcipere quid agatis, aut quomodo, vtinam modò agatur aliquid.* Multa occultant tuæ literę, credo ne vehementius deſperatione perturber. quid enim vides agi poſſe, aut quomodo? per ſenatum ne? at tute ſcripſiſti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poſte fixiſſe, ne referri, neue dici liceret. Quomodo igitur Domitius ſe dixit relaturum? quomodo autem ijs, quos tu ſcribis, & dedicentibus, & vt referretur poſtulantibus, Clodius tacuit? At ſi per populum, poteritne niſi de omnium tribunorum plebis ſententia? quid de bonis? quid de domo? poteritne reſtitui? aut ſi non poterit, egomet quomodo potero? hæc niſi vides expediri, quam in ſpem me vocas? ſin autem ſpei nihil eſt, quæ eſt mihi vita? Itaque expecto Theſſalonicæ acta cal. Sext. ex quibus ſtatuam, in tuos ne agros confugiam, vt neque videam homines, quos nolim, & te, vt ſcribis, videam, & propius ſim, ſiquid agatur: idque intellexi cùm tibi, tum Quinto fratri placere: an habeam Cyzicum. Nunc Pomponi, quoniam nil impertiſti tuæ prudentiæ ad ſalutem meam, quod aut in me ipſo ſatis eſſe conſilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm vt præſto eſſes: quandoquidem ego proditus, indu-

ctus

ctus coniectus in fraudem, omnia mea præſidia neglexi, totam Italiam in me erectam ad me defendendum deſtitui, & reliqui: me meis tradidi inimicis, inſpectante & tacente te: qui ſi non plus ingenio volebas quàm ego, certe timebas minus: ſi potes erige afflictos, & in eo nos iuua. ſin omnia ſunt obſtructa, id ipſum fac vt ſciamus: & nos aliquando aut obiurgare, aut * communiter conſolari deſine. Ego ſi tuam fidem accuſarem, non me potiſſimum tuis tectis crederem: meam amentiam accuſo, quòd à te tantum amari, quãtum ego vellem, putaui. quod ſi fuiſſet, fidem eandem, curam maiorem adhibuiſſes, me certè ad exitium præcipitantem retinuiſſes, iſtos labores, quos nũc in naufragijs noſtris ſuſcipis, non ſubiſſes. Quare fac vt omnia ad me perſpecta & explorata perſcribas, meq; vt facis, velis eſſe aliquem: quoniam qui fui, & qui eſſe potui, iam eſſe non poſſum: & vt his literis, non te, ſed me ipſum à me eſſe accuſatum putes. Siqui erunt, quibus putes opus eſſe meo nomine literas dari, velim conſcribas, curesque dandas. Vale. D. XIIII. cal. Septemb.

CICERO ATTICO S. 16

TOtum iter mihi incertum facit expectatio literarum * tuarum cal. Sex. datarum. non aliud aliquid. ſi ſpes erit, Epeirum: ſin minus, Cyzicum, aut aliud quid ſequemur. Tuæ quidem literæ, quò ſæpius à me leguntur, hoc ſpem faciunt mihi minorem, * q̃ cùm lætæ ſunt, tũ id, quod attulerũt ad

ſpem,

ſpem,infirmant:vt facilè appareat te & conſolationi ſeruire & veritati.itaq; te rogo planè vt ad me,quæ ſcis, vt erunt quæ putabis, ita ſcribas.Vale. D.X.II.cal. Septem.

CICERO ATTICO S. 17

DE Quinto fratre nuntij nobis triſtes, nec varij venerant ex ante diem non. Iun.vſus ad prid.cal.Sept. eo autem die * Liuinus M.Reguli lib. ad me à Regulo miſſus venit. is omnino mētionem nullam factam eſſe nuntiauit, ſed fuiſſe tamen ſermonem de C.Clodij filio, iſque mihi tum à fratre * literas attulit.Sed poſtridie Seſtij pueri venerunt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm ſermo Liuini fuerat. ſanè ſum in meo infinito mœrore ſolicitus, & eò magis, quòd Appij quæſtio eſt. Cætera quæ ad me eiſdem literis ſcribis de noſtra ſpe,intelligo, eſſe languidiora, quàm alij oſtendunt. Ego autem, quoniam non longè ab eo tempore abſumus, in quo res dijudicabitur, aut ad te conferam me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia ſua per te vnum ſuſtineri.quid te aut horter,quod facis: aut agam gratias, quod non ſpectas? tantùm velim fortuna det nobis poteſtatem, vt incolumes amore noſtro perfruamur.Tuas literas ſemper maximè expecto, in quibus caue ne aut diligentia tua mihi moleſta,aut veritas acerba ſit.Vale. D.prid.non. Sept.

CICE-

CICERO ATTICO S. 18

EXpectationem nobis non paruam attuleras, cùm ſcripſeras Varronem tibi pro amicitia confirmaſſe, cauſam noſtram Pompeium certè ſuſcepturum, & ſimul à Cæſare ei literæ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, autorem etiam daturum. Vtrum id nihil fuit, an aduerſatæ ſunt Cæſaris literæ? an eſt aliquid in ſpe? etiam illud ſcripſeras, eundem ſecundum comitia dixiſſe. fac (ſi vides quantis in malis iaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorem: nam Q. frater homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens, credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ ſunt variæ: neque enim me deſperare vis, nec temerè ſperare. Fac, obſecro te, vt omnia, quæ proſpici à te poſſunt, ſciamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

QVòd * eiuſmodi mihi literæ à vobis afferebantur, vt aliquid ex ijs eſſet expectandum: ſpe, & cupiditate Theſſalonicæ detẽtus ſum. Poſteaquam omnis actio huius anni confecta nobis videbatur, in Aſiam ire nolui, quòd & celebritas mihi odio eſt, & ſi fieret aliquid à nouis magiſtratibus, abeſſe longè nolebam. itaque in Epeirum ad te ſtatui me conferre: non quò mea intereſſet loci natura, qui lucem omnino fugerem: ſed aut ad ſalutem libentiſſimè ex

tuo portu proficiſcar: aut, ſi ea præciſa erit, nuſquam facilius hanc miſerrimam vitam vel ſuſtentabo, vel, quòd multo eſt melius, abiecero. ero cum paucis. multitudinem dimittam. me tuæ literæ nunquam in tantū ſpem adduxerunt, quanta aliorum. attamen mea ſpes etiam tenuior ſemper fuit, quàm tuæ literæ, ſed tamen, quoniam cœptum eſt, age quoquo modo cœptum eſt, & quacunq; de cauſa, non deſeram neque optimi, atque vnici fratris miſeras, atque luctuoſas preces, nec Seſtij, cæterorumque promiſſa, nec ſpem ærumnoſiſſimæ mulieris Terētiæ, nec miſerrimæ mulieris Tulliolæ obſecrationem & fideles literas tuas. Mihi Epeirus aut iter ad ſalutem dabit, aut, quod ſcripſi ſupra. Te oro, & obſecro, Pomponi, ſi me omnibus ampliſſimis, chariſſimis, iucundiſſimisque rebus perfidia hominum ſpoliatum, ſi me à meis conſiliarijs proditum, & proiectum vides. ſi intelligis me coactum vt ipſe me & meos perderem: vt me tua miſericordia iuues, & Quintum fratrem, qui poteſt eſſe ſaluus, ſuſtentes: Terētiam, liberos meos tueare: me, ſi putas te iſtic viſurum, expectes: ſi minus, inuiſas, ſi potes: mihique ex agro tuo tantum aſſignes, quantum meo corpore occupari poteſt, & pueros ad me literis quamprimum, & quàm ſæpiſſimè mittas. Vale. XVI. cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. Pomponiano Attico. 20

QVod quidem ita eſſe, & auunculū tuum functum eſſe officio, vehementiſſimè probo.

probo. gaudere me tum dicam, ſi mihi hoc verbo licebit vti, Me miſerum, quàm omnia eſſent ex ſententia, ſi nobis animus, ſi conſilium, ſi fides eorum, quibus credidimus, non defuiſſet? quæ colligere nolo, ne augeam mœrorem. Sed tibi venire in mentem certò ſcio, quæ vita eſſet noſtra, quæ ſuauitas, quę dignitas: ad quæ recuperanda per fortunas incumbe, vt facies, diemq́ue natalē reditus mei cura vt in tuis ædibus amœniſſimis agam tecum, & cum meis. Ego huic ſpei, & expectationi, quæ nobis proponitur, maximè tamen volui præſtolari apud te in Epeiro. ſed ita ad me ſcribitur, vt putem eſſe commodius nos eiſdem in locis eſſe. De domo, & Curionis oratione, vt ſcribis, ita eſt. in vniuerſa ſalute, ſi ea modò nobis reſtituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quàm domum. ſed tibi nihil mando nominatim. me totum tuo amori, fideiq́ue commendo. Quòd te in tanta hæreditate ab omni occupatione expediſti, valde mihi gratum eſt. Quòd facultates tuas ad meam ſalutem polliceris, vt omnibus rebus à te præter cæteros tuear: id quantum ſit præſidiū, video: intelligoq́ue, te multas parteis meæ ſalutis & ſuſcipere, & poſſe ſuſtinere: neq;, vt ita facias, rogandum eſſe. Quòd me vetas quicquam ſuſpicari accidiſſe ad animum tuū, quod ſecus à me erga te cōmiſſum, aut prætermiſſum videretur: geram tibi morē, & liberabor iſta cura: tibi tamen eò plus debeo, quò tua in me humanitas fuerit excelſior, quàm in te mea. Velim, quid videas, quid intelligas, quid agatur, ad me ſcribas,

omneisque ad noſtram ſalutem adhortere. Rogatio Seſtij neque dignitatis ſatis habet, nec cautionis: nã & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius ſcribi: & id animaduertas velim. Vale. I I I I. non. Octob. Theſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 21

TRiginta dies erant ipſi, cùm has dabam litteras, per quos nullas à vobis acceperã. mihi autem erat in animo, iam, vt antea ad te ſcripſi, ire in Epeirum, & ibi omnem caſum potiſſimùm expectare. Te oro, vt ſi quid erit, quod perſpicias, quancunque in partẽ, quàm pleniſſimè ad me ſcribas, & meo nomine, vt ſcribis, literas, quibus putabis opus eſſe, vt des. Vale. v. calend. Non.

CICERO ATTICO S. 22

ETSI diligenter ad me Quintus frater, & Piſo, quæ eſſent acta, ſcripſerant: tamen vellem tua te occupatio non impediſſet, quò minus, vt conſueſti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perſcriberes. Me adhuc Plancius liberalitate ſua retinet, iam aliquoties conatum ire in Epeirum. ſpes homini eſt iniecta non eadem, quæ mihi, poſſe nos vnà decedere. quam rem ſibi magno honori ſperat fore. ſed iam, cùm aduentare milites dicantur, faciẽdum nobis erit, vt ab eo diſcedamus. quòd cum faciemus, ad te ſtatim mittemus, vt ſcias vbi ſimus. Lentulus ſuo in nos officio, quod & re, & promiſſis, &

literis declarat, ſpem nobis nonnullam affert Pompeij voluntatis: ſæpe enim tu ad me ſcripſiſti, eum totum eſſe in illius poteſtate. De Metello ſcripſit ad me frater, quantum ſperaret, profectum eſſe per te. mi Pomponi, pugna, vt tecum, & cum meis mihi liceat viuere: & ſcribe ad me omnia. * premor cùm luctu, tum deſiderio rerum omnium, tũ eorum, qui mihi me chariores ſemper fuerunt. Cura vt valeas.

Ego, quòd, per Theſſaliam ſi irem in Epeirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei ſtudioſos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cùm illa ſuperiora Theſſalonicę ſcripſiſſem. inde cùm ad te me conuertam, faciã vt ſcias, tuq; ad me velim omnia quàm diligentiſſimè, cuicuimodi ſunt, ſcribas. ego iam aut rem, aut ne ſpem quidem expecto. Vale. v i. cal. Decemb. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S. 23

AD. v. cal. Decemb. treis epiſtolas à te accepi. vnam datam ad v i i i. cal. Nouem. in qua me hortaris vt forti animo menſem Ianua. expectem: eaque, quæ ad ſpem putas pertinere, de Lentuli ſtudio, de Metelli voluntate, de tota Pompeij ratione perſcribis. In altera epiſtola præter cõſuetudinem tuã, diem non adſcribis, ſed ſatis ſignificas tempus. lege enim ab octo tribunis pl. promulgata, ſcribis te eas literas eo ipſo die dediſſe, id eſt, a. d. i i i i. calen. Non. & quod putes, vtilitatis eam promulgationẽ attuliſſe, ſcribis. in quo ſi etiam noſtra ſalus cũ hac lege

 deſpe-

deſperata erit, velim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miſerabilem potius, quàm ineptam putes: ſin eſt aliquid ſpei, des operam. vt maiore diligentia poſthac à noſtris magiſtratibꝰ defendamur. Nam ea veterum tribunorum pleb. rogatio tria capita habuit: vnum de reditu meo, ſcriptum incautè. nihil enim reſtituetur præter ciuitatem, & ordinem quod mihi pro meo caſu ſatis eſt: ſed quæ cauenda fuerint, & quomodo, te non fugit. alterum caput eſt tralatitium de impunitate, ſi quid contra alias leges eius legis ergò factum ſit, tertium caput, mi Pomponi, quo conſilio, & à quo ſit inculcatum, vide: ſcis enim Clodium ſanxiſſe, vt vix, aut omnino non poſſet nec per ſenatum, nec per populum infirmari ſua lex. Sed vides nunquam eſſe obſeruatas ſanctiones earum legum, quæ abrogarentur. nam ſi id eſſet, nulla ferè abrogari poſſet: neque enim nulla eſt, quę non ipſa ſe ſepiat difficultate abrogationis. ſed cùm lex abrogatur, illud ipſum * abrogatur, quo non eam abrogari oporteat. hoc cùm re vera ita ſit: cùm ſemper ita habitum obſeruatumq; ſit: octo noſtri tribuni pleb. caput poſuerunt hoc: SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBISVE SCITA, HOC EST, QVOD PER LEGEM CLODIAM PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT: QVOD, VEL QVI PRO-

MVL-

MVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTE'VE SIT E.H.L.N.R. atque hoc in illis tribunis pleb. non lædebat: lege enim collegij ſui non tenebantur: quò maior eſt ſuſpicio malitiæ alicuius, cùm id, quod ad ipſos nihil pertinebat, erat autem contra me, ſcripſerunt, vt noui tribuni pl. ſi eſſent timidiores, multò magis ſibi eo capite vtendum putarent. neque id à Clodio prætermiſſum eſt: dixit enim in concione ad III. non. hoc capite deſignatis tribunus pleb. præſcriptū eſſe quid liceret. tamen, in lege nulla eſſe eiuſmodi caput, te non fallit. quod ſi opus eſſet, omnes in abrogando vterentur. * Vt Ninnium ac cæteros fugerit. inueſtiges velim, & quis attulerit, & quare octo tribuni pleb. ad ſenatum de me referre non dubitarint. ſi enim quòd obſeruandum illud caput non putabant, cur ijdem in abrogando tam cauti fuerunt, vt id metuerent, ſoluti cùm eſſent, quod ne ijs quidem, qui lege tenentur, eſt curandum? Id caput ſanè nolim nouos tribunos pleb. ferre: ſed perferant modò quid libet: vno capite, quo reuocabor (modò res conficiatur) ero contentus. Iandudum pudet tam multa ſcribere. vereor enim, ne re iam deſperata legas: vt hæc mea diligentia miſerabilis tibi, alijs irridenda videatur. ſed ſi eſt aliquid in ſpe, vide legem, quam T. Fabio ſcripſi T. Viſcelli[9], ea mihi perplacet. nam Seſtij noſtri, quam tu tibi probari ſcribis. mihi non placet. Tertia eſt epiſtola pridie id. Non. data: in qua exponis prudenter & diligenter, quæ ſint, quæ rem diſtine-

te videantur, de Craſſo, de Pompeio, de cæteris. quare oro te, vt ſi qua ſpes erit poſſe ſtudiis bonorum, autoritate, multitudine comparata rem confici, des operam vt non impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæteroſque excites, ſin, vt ego perſpicio, cùm tua coniectura, tum etiam meæ ſpei nihil eſt: oro, obteſtorq; te, vt Quintum fratrẽ ames, quem ego miſerum miſerè perdidi: neve quid eum patiare grauius conſulere de ſe, quàm expediat ſororis tuæ filio. meum Ciceronem, cui nihil miſello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis meĩ, tueare, quoad poteris: Terentiam vnam, omnium ærumnoſiſſimam ſuſtentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiſcar, cùm primorum dierum nuntios excepero. Tu ad me velim proximis literis, vt ſe initia dederint, perſcribas. Vale. pridie Calendas Decemb.

CICERO ATTICO S. 24

ANTEA, cùm ad me ſcripſiſſetis veſtro conſenſu conſulares prouincias ornatas eſſe, etſi verebar quorſum id caſurum eſſet, tamen ſperam vos aliquando vidiſſe prudẽtius. Poſteaquàm mihi & dictum eſt, & ſcriptum, vehementer conſilium veſtrum reprehendi: grauiter ſum commotus, quòd illa ipſa ſpes exigua quæ erat, * videtur eſſe ſublata. nam ſi tribuni pleb. nobis ſuccenſent, quæ poteſt ſpes eſſe? ac videntur iure ſuccenſere, cùm & expertes conſilij fuerint. qui cauſam noſtram ſuſceperant, & noſtra

con-

cõceſſione omnem vim ſui iuris amiſerint: præſertim cùm ita dicant, ſe noſtra cauſa vo luiſſe ſuam poteſtatem eſſe de conſulibus ornandis, non vt eos impedirent, ſed vt ad noſtram cauſam adiungerent. nunc ſi conſules à nobis alieniores eſſe velint, poſſe id liberè facere: ſin vellent noſtra cauſa, nihil poſſe ſe inuitis. Nam ꝙ ſcribis, ni ita nobis placuiſſet, illos hoc idem per populum aſſecuturos fuiſſe: inuitis tribunis pleb. fieri nullo modo potuit, ita vereor, ne & ſtudia tribunorũ amiſerimus: &, ſi ſtudia maneãt, vinculum illud adiungendorum conſulum amiſſum ſit. accedit aliud non paruum incõmodum, ꝙ grauis illa opinio, vt quidem ad nos perferebatur, ſenatum nihil decernere antè quàm de nobis actum eſſet, amiſſa eſt: præſertim in ea cauſa, quæ non modò neceſſaria non fuit, ſed etiam inuſitata, ac noua. neque enim vnquam arbitror ornatas eſſe prouincias deſignatorum: vt, cùm in hoc illa conſtantia, quæ erat mea cauſa ſuſcepta, * immutata ſit, nihil iam poſſit nõ decerni. iam his, ad quos relatum eſt, amicis placuiſſe non mirum ſit: erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum conſulum palàm ſententiam diceret: & fuit omnino difficile non obſequi vel amiciſſimo homini Lentulo, vel Metello, qui ſimultatem humaniſſimè deponeret. ſed vereor ne hos cùm tenere potuerimus, trib. pleb. amiſerimus. hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco ſit, velim ad me ſcribas, & ita vt inſtituiſti: nam iſta veritas, etiam ſi iucunda non

 eſt,

eſt, mihi tamen grata eſt. Vale. D. IIII. id. Decemb.

CICERO ATTICO S. 25

POST tuum à me diſceſſum literæ mihi Roma allatæ ſunt, ex quibus proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe. neq; enim (ſed bonam in partem accipies) ſi vlla ſpes ſalutis noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tempore diſceſſiſſes. Sed ne ingrati aut ne omnia velle nobiſcum vnà interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmaſti, vt ante Calend. Ianuar. vbicũq; erimus, ſiſtas. Vale.

CICERO ATTICO S. 26

LITERA mihi à Quinto fratre cum S. C. quod de me eſt factum, allatæ ſunt. mihi in animo eſt legum lationem expectare. ſi obtrectabitur, vtár autoritate ſenatus: & potius vita, quàm patria, carebo. Tu quæſo feſtina ad nos venire, Vale. VI. cal. Ian.

CICERO ATTICO S. 27

EX tuis literis, & ex re ipſa nos funditus periſſe video. Te oro, vt quibus in rebus mei tui indigebunt, noſtris miſeriis ne deſis. Ego te, vt ſcribis, citò videbo plura non cribo. Cura, vt valeas.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER IIII.

CICERO ATTICO S. I

CVM primùm Romam veni, fuitq; cui rectè ad te literas darem. nil prius faciendum mihi putaui, quàm vt ibi abſenti de reditu noſtro gratularer: cognoram enim (vt verè ſcribam) te in conſilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm me ipſum: nec etiam propter tuã in me obſeruantiam nimium in cuſtodia ſalutis meæ diligentem, eundemque te, qui primis temporibus erroris noſtri, aut totius furoris particeps, & falſi rumoris ſocius fuiſſes, acerbiſſime diſſidium noſtrum tuliſſe: plurimumque operæ, ſtudij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meũ contuliſſe. Itaque hoc tibi verè affirmo, in maxima lætitia, & exoptatiſſima gratulatione vnum ad cumulandum gaudium cõſpectum, aut potius complexum mihi tuũ

defuiſſe.

Digitized by Google

deſuiſſe, quem ſemel nactus, nunquam dimiſero. ac niſi etiam prætermiſſos fructus tua ſuauitatis præteriti temporis exegero, profectò hac reſtitutione fortunæ me ipſe non ſatis dignum iudicabo. Nos adhuc in noſtro ſtatis, quod difficillimè recuperari poſſe arbitrati ſumus, ſplendorem noſtrum illum forenſem, & in ſenatu autoritatem, & apud viros bonos gratiam magis, quàm optaramus, conſecuti ſumus. in re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, diſſipata, direpra ſit, non ignoras, valde laboramus: tuarumque non tam facultatum, quas ego noſtras eſſe iudicio, quàm conſiliorum ad colligendas, & conſtituendas reliquias noſtras indigemus, Nunc, etſi omnia aut ſcripta eſſe à tuis arbitror, aut etiam nuntijs, ac rumore perlata, tamen ea ſcribam breui, quæ te puto potiſſimum ex meis literis velle cognoſcere. Prid. non. Sext. Dyrrhachio ſum profectus, ipſo illo die, quo lex eſt lata de nobis Brundiſium veni non. Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præſtò natali ſuo ipſo die: qui caſu idem natalis erat & Brundiſinæ coloniæ, & tuæ vicinæ Salutis. quæ res animaduerſa à multitudine ſumma Brundiſinorum gratulatione celebrata eſt. Ante diem VI. idus Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico ſtudio omnium ætatum, atque ordinum, incredibili concurſu Italiæ legem comitijs centuriatis eſſe perlatam. inde à Brundiſinis honeſtiſſimis ornatus, iter ita feci, vt vndique ad me cum gratulatione legati cõuenerint. ad vrbem ita veni, vt nemo vllius ordinis

homo

homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiam non venerit, præter eos inimicos, quibus idipſum non liceret aut diſſimulare, aut negare. Cùm veniſſem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant, à qua plauſu maximo cùm eſſet mihi gratulatio ſignificata, ſimilis & frequentia, & plauſus me vſque ad Capitolium celebrauit, in foro, & in ipſo Capitolio miranda multitudo fuit. Poſtridie in ſenatu, qui fuit dies non. Sept. ſenatui gratias egimus. Eo biduo, cùm eſſet annona ſumma caritas, & homines ad theatrum primò, deinde ad ſenatum concurriſſent impulſu Clodij, mea opera frumenti inopiam eſſe clamarent: cùm per eos dies ſenatus de annona haberetur, & ad eius procurationẽ ſermone non ſolum plebis verùm etiam bonorum Pompeius vocaretur, idque ipſe cuperet, multitudoque à me nominatim, vt id decernerem, poſtularet ſeci, & accuratè ſententiam dixi, cùm abeſſent conſulares, ꝙ tutò ſe negarent poſſe ſententiam dicere, præter Meſſalam, & Afranium. factum eſt S. C. in meam ſententiam, vt cum Pompeio ageretur, vt eam rem ſuſciperet, lexque ferretur. quo S. C. recitato, cùm concio more hoc inſulſo, & nouo, plauſum, meo nomine recitando, dediſſet: habui concionem: omnes magiſtratus præſentes, præter vnum prætorem & duos tribunos pleb. dederunt. poſtridie ſenatus frequens, & omnes conſulares nihil Pompeio poſtulanti negarunt. Ille legatos quindecim cùm poſtularet, me principem nominauit, & ad * omnia me

alterum

alterum ſe fore dixit. legem COSS. conſcripſerunt: qua Pompeio per quinquennium omnis poteſtas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur. alteram * Meſſinius, qui omnis dat pecuniæ poteſtatem, & adiunxit claſſem, & exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm ſit eorum, qui eas obtineant. Illa noſtra lex conſularis nunc modeſta videtur, hæc Meſſinij non ferenda. Pompeius illam velle ſe dicit, familiares hanc. conſulares, duce Fauonio, fremunt. nos tacemus, & eò magis, quòd de domo noſtra nihil adhuc pontifices reſponderunt. qui ſi ſuſtulerint religionem, arcam præclaram habebimus: ſuperficiem conſules ex S. C. æſtimabunt: ſin aliter, demolientur, ſuo nomine locabunt, rem totam æſtimabunt ita ſunt res noſtræ, vt in ſecundis, fluxæ: vt in aduerſis, bonæ. In re familiari valde ſumus, vt ſcis, perturbati. præterea ſunt quædam domeſtica, quæ literis non committo Quintum fratrem inſigni pietate virtute, fide præditum ſic amo, vt debeo. Te expecto, & oro vt matures venire: eoque animo venias, vt me tuo conſilio egere non ſinas. alterius vitæ quoddam initium ordimur. Iam quidem, qui nos abſentes defenderunt, incipiunt præſentibus occultè iraſci, apertè inuidere. vehementer te requirimus, Vale.

CICERO ATTICO S. 2

SI fortè rarius tibi à me, quàm à cæteris, literæ redduntur, peto à te, vt id non

modò non negligentiæ meæ, ſed ne occupationi quidem tribuas, quæ etſi ſumma eſt, tamen nulla eſſe poteſt tanta, vt interrumpat iter amoris noſtri, & officij mei. Nam vt veni Romam, iterum nunc ſum certior factus, eſſe cui darem literas: itaque has alteras dedi. Prioribus tibi declaraui, aduentus noſter qualis fuiſſet, & quis eſſet ſtatus, atq; omnes res noſtræ quemadmodum eſſent, vt in ſecundis, fluxæ: vt in aduerſis, bonæ. Poſt illas datas, ſecuta eſt ſumma contentio de domo. Diximus apud pontifices prid. Calen. Octo. acta res eſt accuratè à nobis, & ſi vnquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam ſi nunquam alias fuimus, tum profectò doloris magnitudo vim quandam nobis dicendi dedit. Itaque oratio iuuentuti noſtræ deberi non poteſt: quàm tibi, etiam ſi non deſideras: tamen mittam citò. Cùm pontifices decreſſent ita, Si neque populi iuſſu, neque plebiſcito is.* qui ſe dedicaſſe diceret, nominatim ei rei præfectus eſſet, neque populi iuſſu, aut plebiſcito id facere iuſſus eſſet, videti, poſſe ſine religione eam partem areæ mihi reſtitui: mihi facta ſtatim eſt gratulatio. Nemo enim dubitat quin domus nobis eſſet adiudicata. Tũ ſubitò ille in concionẽ aſcendit, quam Appius ei dedit: nuntiatq; populo pontifices ſecundũ ſe decreuiſſe, me autem vi conari in poſſeſſionem venire. hortatur vt ſe, & Appium ſequantur, & ſuam libertatem vt defendant. Hic cùm etiam illi * infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amantiã, ego ſtatuerã illuc nõ accedere, niſi cùm cõſules ex S. C. porticum

Catuli

Catuli reſtituendam locaſſent. Calendas Octob. habetur ſenatus frequens: adhibentur omnes pontifices, qui erant ſenatores: à quibus Marcellinus, qui erat cupidiſſimus mei, ſententiam primus rogatus, quæſiuit, quid eſſent in decernendo ſecuti. Tum Lucullus de omnium collegarum ſententia reſpondit, religionis iudices pontifices fuiſſe, legis ſenatum: ſe, & collegas ſuos de religione ſtatuiſſe, in ſenatu de lege ſtatuturos. Quiſque * horum loco ſententiam rogatus, multa ſecundum cauſam noſtram diſputauit. Cùm ad Clodium ventum eſt, cupijt diem conſumere: neque ei finis eſt factus, ſed tamen, cùm horas treis ferrè dixiſſet, odio, & ſtrepitu ſenatus coactus eſt aliquando perorare. Cùm fieret S.C. in ſententiam Marcellini, omnibus præter vnum aſſentientibus, Serranus interceſſit: de interceſſione ſtatim ambo conſules referre cœperunt. Cum ſententiæ grauiſſimæ dicerentur, ſenatui placere mihi domum reſtitui, porticum Catuli locari, authoritatem ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi: ſiqua vis eſſet facta, ſenatum exiſtimaturum eius opera factum eſſe, qui S.C. interceſſiſſet, Serranus pertimuit, & Cornicinus ad ſuam veterem fabulam rediit, abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. Ille noctem ſibi poſtulauit: non concedebant: reminiſcebantur enim Cal. Ian. vix tamen ſibi de mea voluntate conceſſum eſt. Poſtridie S.C. factum eſt id, quod ad te miſi. Deinde conſules porticum Catuli reſtituendā locarunt: illam porticum redemptores ſta-

tim

tim ſunt demoliti l.bentiſſimis oĩbus. Nobis ſuperficiem ædium conſules de conſilijs ſententia æſtimarunt H-S. vicies, cætera valde illiberaliter, Tuſculanum villam quingentis millibus, Formianum H-S. ducentis quinquaginta millibus: quæ æſtimatio nõ modò vehementer ab optimo quoque, ſed etiam à plebe reprehenditur. Dices, Quid igitur cauſæ fuit? Dicunt illi quidem pudorem meum, quòd neque negarim, neque vehementer poſtularim: ſed non eſt id (nam hoc quidem etiam profuiſſet) verùm idem, mi T. Pomponi, ijdem, inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, nolunt eaſdem renaſci: ſed, vt ſpero, iã renaſcuntur. Tu modò ad nos veni: quod vereor, ne tardius interuentu Varronis tui, noſtrique facias. Quoniam acta quæ ſint, habes: de reliqua noſtra cogitatione cognoſco. Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, vt nulla re impedirer, * quin, ſi vellem, mihi eſſet integrum: aut ſi comitia cenſorum proximi conſules haberent, petere me: aut votiuam legationem ſuſciperem, propè omnium * fanorum, ac ſacrorum locorum ſic enim noſtræ rationes poſtulabãt) ſed volui meam poteſtatem eſſe vel petendi, vel ineunte æſtate exeundi: & interea me eſſe in oculis ciuium de me optimè meritorum, non alienum putaui. Ac forenſium quidem rerum hæc noſtra conſilia ſunt, domeſticarum autem valde impedita. Domus ædificatur. ſcis quo ſumptu, qua moleſtia reſſicitur Formianum: quod ego nec relinquere poſſum, nec videre. Tuſculanum

proſcripſi.

proſcripſi. ſuburbano non facilè careo. Amicorum benignitas exhauſta eſt in ea re, quæ nihil habuit prçter dedecus, quod ſenſiſti tu abſens, * præſentes ij quorum ſtudijs ego, & copijs, ſi eſſet per meos defenſores licitum, facilè eſſem omnia conſecutus. quo in genere nunc vehementer laboratur. Cætera, quæ me ſollicitant, μυστικώτερα ſunt. Amamur à fratre, & à filia. Te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

AVere te certò ſcio cùm ſcire quid hic agatur, tum à me ſcire: nòn quòd certiora ſint ea quæ in oculis omnium geruntur, ſi à me ſcribantur, quàm cùm ab alijs aut ſcribuntur tibi, aut nuntiantur: uerùm vt perſpicias ex meis literis, quo modo ea feram, quę geruntur, & qui ſit hoc tẽpore aut mẽtis meę ſenſus, aut omnino vitę ſtatus. Armatis hominibus antè diẽ tertium non. Nou. expulſi sũt fabri de area noſtra, diſturbata porticus Catuli, quæ ex s. c. conſulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primò fracta coniectu lapidum ex area noſtra, deinde inflammata, iuſſu Clodij, inſpectante vrbe coniectis ignibus, magna querela, & gemitu non dicã bonorum, qui neſcio an vlli ſint, ſed planè hominum omniũ. Ille vehemens, * furere poſt hunc verò furorẽ nil niſi cędem inimicorum cogitare, uicatim ambire, ſeruis apertè ſpẽ libertatis oſtẽdere. Etenim anteà cũ iudicium

noſcebat,

nolebat,habebat ille quidem difficilem,ma
nifeſtamque cauſam,ſed tamen cauſam : id
poterat inficiari, poterat in alios deriuare,
poterat etiam aliquid iure factum defende-
re. Poſt has ruinas,incendia, rapinas deſer-
tus à ſuis, vix iam Decimum deſignatorem,
vix Gellium retinet. Seruorum conſilijs vti-
tur: videt,ſi omneis quos vult,palàm occide-
rit, nihilò ſuam cauſam difficiliorem,
quàm adhuc ſit, in iudicio futuram. Itaque
ante diem tertium id. Nouemb. cùm ſacra
via * diſcederem, inſecutus eſt me cum ſuis.
clamor,lapides,fuſtes,gladij: hæc improuiſa
omnia. Diſceſſimus in veſtibulum M. Te-
tij Damionis: qui erant mecum facilè ope-
ras aditu prohibuerunt. ipſe occidi potuit.
Sed ego diæta curari incipio. chirurgiæ tæ-
det. Ille omnium vocibus cùm ſe non ad
iudicium, ſed ad ſupplicium præſens tru-
di videret, omneis Catilinas Acidines po-
ſteà reddidit. * Nam Milonis domum
meamque in Ceramio * pridie id. Nouemb.
expugnare, & incendere ita conatus eſt, vt
palam hora V. cum ſcutis homines edu-
ctis gladijs, alios cum accenſis facibus ad-
duxerit : ipſe domum P. Sullæ pro ca-
ſtris ſibi ad eam * impugnationem ſum-
pſerat. Tum ex Anniana Milonis domo
Q. Flaccus eduxit viros acreis, ocidit ho-
mines ex omni latrocinio Clodiano notiſſi-
mos, ipſum cupiuit, ſed ille ſe in * interio-
ra ædium abdidit Sullæ. Is ſe in ſenatu po-
ſtridie idib. domi Clodius: egregius Marcel-
linus, omnes acres. Metellus calumnia dicē-
di tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam

hercule familiari tuo: de cuius conſtantia *virtute, tuæ veriſſimæ literæ. Sectius furere. Ille poſtea, ſi comitia ſua non fierēt, vrbi minari. Propoſita Marcellini ſententia, quam ille de ſcripto ita dixerat, vt totam noſtram cauſam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaq; omnia comitijs anteferret: proſcripſit ſe per omneis dies comitialeis de cœlo ſeruaturum. Conciones turbulenta Metelli, temerariæ Appij, furioſiſſimæ Publij. Hæc tamen ſumma. niſi Milo in campum obnuntiaſſet, comitia futura. Ante diem XII. Decembr. Milo media nocte cum magna manis in campum venit. Clodius cùm haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non eſt auſus. Milo permanſit ad meridiem mirifica hominum lætitia, ſumma cum gloria. Contentio fratrum trium turpis, fracta vis, contemptus furor. Metellus tamen poſtulat, vt ſibi poſtero die in foro obnuntietur: nihil eſſe, quòd in campum nocte veniretur: ſe hora prima in comitio fore. Itaque ante diem XI. Calend. Ian. in comitium Milo de nocte venit: Metellus cum prima luce furtim in campū itineribus propè deuijs currebat: aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat: ille ſe recipit magno turpique Q. Flacci conuitio. Ante diem X. Calend. nūndinæ. concio biduo nulla. Ante diem VIII. Calend. hæc ego ſcribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Martellus candidatus ita ſtertebat, vt ego vicinus audirem. Clodij veſtibulum vacuum ſane mihi nuntiabatur. * paucis; pannoſis ſine laterna:

laterna: meo conſilio illi omnia fieri quærebantur, ignari quantum in illo heroe eſſet animi, quantum etiam conſilij. miranda virtus eſt. noua quędam, diuina mitto. Sed hæc ſumma eſt: comitia fore non arbitror. Publium reum (niſi antè occiſus erit) à Milone fore puto, ſi ſe* inter viam obtulerit, occiſum iri ab ipſo Milone video: non dubitat facere: præ ſe fert: caſum illum noſtrum non extimeſcit: nunquam enim cuiuſquam inuidi & perfidi conſilio eſt vſus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat vigemus: etiam magis, quàm cùm florebamus: re familiari comminuti ſumus. Quinti fratris tamen liberalitati pro facultatibus noſtris, ne omnino exhauſtus eſſem, illo recuſante ſubſidijs amicorũ reſpondemus. Quid conſilij de omni noſtro ſtatu capiamus, te abſente neſcimus: quare appropera.

CICERO ATTICO S. 4

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diem tertium Calend. Febr. ante lucem: dixit enim mihi te eſſe in Italia, ſeſeque ad te pueros mittere, quos ſine meis literis ire nolui. non quòd haberem quod tibi, præſertim iam propè præſenti ſcriberem: ſed, vt hoc ipſum ſignificarem, mihi aduentum tuum ſuauiſſimum, expectatiſſimumq́; eſſe. quare aduola ad nos, eo animo, vt nos ames, & te amari ſcias. cætera coràm agem*, hæc properantes ſcripſimus. Quo die venis, vtiq; cum tuis apud me ſis. perbellè feceris,

ſi ad nos veneris. * offendes deſignationem Tyrannionis, mirificam librorum meorum bibliothecam: quorum reliquiæ multò meliores ſunt, quàm putaram. Etiam velim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio vtatur glutinatoribus, ad cætera adminiſtris: ijsque imperes, vt ſumãt membranulam, ex qua indices fiant, quos vos Græci (vt opinor) σιλλύβας appellatis. Sed hæc, ſi tibi erit commodum: ipſe verò vtique fac venias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere: ita enim & æquum eſt, & cupit Tullia. Me Dius Fidius * næ tu emiſti locum præclarum. Gladiatores audio pugnare mirificè: ſi locare voluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. Sed hæc poſterius. Tu fac venias, & de librariis, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

AIn' tu? * mene exiſtimas ab vllo malle mea legi, probarique, quàm à te? cur igitur cuiquam miſi prius? vrgebar ab eo ad quem miſi, & nõ habebam exemplar. Quid? etiam (dudum enim circumrodo, quod deuorandum eſt) ſub turpicula mihi videbatur eſſe παλινῳδία: ſed valeant recta, vera, honeſta conſilia. Non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, vt volunt eſſe, & vt eſſent, ſi quicquam haberent fidei. Senſeram, noram inductus, relictus, proiectus ab ijs: tamẽ hoc erat in animo, vt cùm ijs in rep. conſentirem, ijdem erant, qui fuerant vix aliquando te autore reſipiui. Dices ea te

monuiſſe,

monuiſſe,ſuaſiſſe,quo facerem, non etiam vt ſcriberem.Ego mehercule mihi neceſſitatem volui imponere huius nouæ coniũctionis,ne quà mihi liceret labi ab illos,qui etiã tuũ,cùm miſereri mei debent,non deſinunt inuidere.ſed tamẽ modici fuimus. ὑποθέσει vt ſcripſi,erimus vberiores, ſi & ille libenter accipiet,& ij ſubringentur,qui villam me moleſtè fuerunt habere, quæ Catuli fuerat, à * Vettio emiſſe non cogitant: qui domũ negant oportuiſſe me ædificare, vendere aiunt oportuiſſe. Sed quid ad hoc ?: ſi quibus in ſententijs dixi quod & ipſi probarẽt, lætati ſunt tamen me contra Pompeii voluntate dixiſſe?Sed quoniam qui nihil poſſunt, ij me nolunt amare: demus operam, vt ab ijs qui poſſunt,diligamur. Dices, vellem iam pridem. Scio te voluiſſe,& me:aſt * nugigeram manum fuiſſe. iam tempus eſt me ipſum à me amari,quando ab illis nullo modo poſſum. Domum meam quòd crebrò inuiſis, eſt mihi valde gratum Viaticum Craſſipes præripit.Tu de via recta in hortos, videtur commodius.ad te poſtridie ſcilicet. quid enim tua? ſed viderimus. Bibliothecam mihi tui pinxerunt conſtructione,& ſittybis.eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

DE Lentulo ſcilicet ſic fero,vt debeo. Virum bonum,& magnum hominem, & in ſumma magnitudine aĩ multã humani-

tate temperatum perdidimus : noſq; malo ſolatio, ſed non * vllo, tamen conſolamur, quod ipſius vicem minimè dolemus, non vt Sauſeius, & veſtri, mehercule, quia ſic amabat patriam, vt mihi aliquo deorum beneficio videatur ex eius incendio eſſe ereptus. Nā quid fœdius noſtra vita, præcipuè mea? nam tu quidem & ſi es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriam ſeruitutem: communi frueris nomine. Ego verò, qui ſi loquor de repub. quod oportet, inſanas: ſi quod opus eſt: ſeruus exiſtimor: ſi taceo, oppreſſus & captus: quo dolore eſſe debeo? quo ſum ſcilicet: hoc etiam acriore, quòd ne dolere quidem poſſum, vt nō ingratus videar. Quid ſi ceſſare libet, & in otij portum confugere? nequicquam. imò etiam in bellum, & in caſtra. Ergo erimus ὀπαδοὶ qui ταγοὶ eſſe noluimus? Sic faciendum eſt. tibi enim ipſi (cui vtinam ſemper paruiſſem) ſic vide placere. Reliquum eſt, σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει. non mehercule poſſum, & philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. veruntamē id ipſum mecum in his locis commentor, vt iſta improbem: idque tu cùm vnà erimus, confirmabis. * A te literas crebrò ad me ſcribi video: ſed omnes vno tempore accepi. Quæ res etiam auxit dolorem meum. caſu enim trinas antè legerā, quibus meliuſculè Lentulo eſſe ſcriptum erat: ecce quartæ fulmen. ſed ille, vt ſcripſi, non miſer: nos verò ſerui. Quod me admones, vt ſcribam illa Hortenſiana: in alia incidi, non immemor iſtius mandati tui: ſed mehercule incipiendo refugi, ne,

qui

qui videor ſtultè illius amici intemperiem tuliſſe, rursùs ſtultè iniuriam illius ſaciam illuſtrem, ſiquid ſcripſero: & ſimul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior, & aliquid ſatisfactio leuitatis habere videatur. Sed viderimus. Tu modò quàm ſæpiſſimè ad me aliquid. Epiſtolã, Luceio quam miſi, quæ res meas vt ſcribat, rogo, fac vt ab eo ſumas. valde bella eſt: eũque, vt approperet, adhorteris: &, quod mihi ſe ita facturum reſcripſit, agas gratias. Domum noſtram, quoad poteris, inuiſas. Veſtorio aliquid ſignifices: valde enim eſt in me liberalis. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

NIhil εὐκαιρότερον. epiſtola tua me ſolicitum de Quinto noſtro puero optimo valde leuauit. venerat horis duabus antè Cherippus: mera monſtra nuntiarat. De Apollonio quod ſcribis, qui illi dij irati, homini Græco qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus Rom. nam Terentius ſuo iure. De Metello οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν: ſed tamen multis annis * ciuis nemo erat mortuus. Quid quidem tibi? nummi meo periculo ſint. Quid enim vereris, quencumque hæredem fecit? niſi Publium fecit. verùm fecit non improbè, quanquam fuit ipſe. Quare in hoc thecam nummariam non retexeris, in alijs eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præſidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatium fremitus eſt incredibilis de Laterio. Quid quæris? equidem

 dolui.

dolui. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod ſupereſt, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, vt facis. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

MVLTA me in epiſtola, tua delectarūt, ſed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nā de rauduſculo qđ ſcribis, μήπω μέγαν εἴπην πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio: in oppido eſt quiddam, de quo eſt dubium ſitne venale: ac proximū quidem noſtris ædibus. Hoc ſcito, Antium, Buthrotum eſſe Romæ, vt Corcyræ illud tuum. nihil quietius, nihil alſius, nihil amœnius * ἐμοὶ ἔστω φίλος οἶκος. poſtea verò quàm Tyrannio mihi libros diſpoſuit, mens addita videtur, meis ædibus: qua quidem in re mirifica opera Dionyſij, & Menophili tui fuit. Nihil venuſtius, quàm illa tua pægmata: * poſt quæ ſittybæ, libros illuſtrarūt valde. & ſcribas ad me velim de gladiatoribus, ſed ita, bene ſi rem gerunt: non quæro, malè * ſi ſe geſſere. Apenas vix diſceſſerat, cùm epiſtola. Quid ais? putasne fore, vt legem non ferat? Dic, oro te, clarius, vix enim mihi exaudiſſe videor: verùm ſtatim fac vt ſciam, ſi modò eſt commodum. Ludis quidem quoniam dies eſt additus, eò etiam melius hic eum diem cum Dionyſio conteremus. De Trebonio prorſus tibi aſſentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quàm eſt iſta περίστασις noſtra: vel quòd ab

ijſdem.

iiſdem, vel quòd præter opinionem: vel ꝙ viri boni nuſquam: vnum diſſimile, quòd huic meritò. nam de ipſo caſu neſcio, an illud melius. quid enim hoc miſerius, quàm eum qui tot annos, quos habet, deſ. conſul fuerit, fieri conſulem non poſſe, præſertim cùm aut ſolus aut certe non plus quàm cum altero petat? Si verò id eſt, quod neſcio an ſcit, vt non minus longas iam in codicillorum factis futurorum conſulum paginulas habeat, quàm factorum, quid illo miſerius? niſi reſpub. in qua ne ſperatur quidem melius quicquam. De Natta ex tuis primùm ſciui literis. oderam hominem. De poemate quòd quæris, quid ſi cupiat effugere? quid ſi ſinat? De Fabio Luſco quod eram exorſus, homo peramans ſemper noſtri fuit, nec mihi vnquam odio. ſatis enim acutus, & permodeſtus, ac bene frugi. eum quia nõ videbam, abeſſe putabam. Audiui ex Gauio hoc Firmano. Romæ eſſe hominem, & fuiſſe aſſiduum, percuſſit animum. Dices, tantulane cauſa? Permulta ad me detulerat non dubia de Firmanis fratribus. quid ſit, quòd ſe à me remouit, ſi modò remouit, ignoro. De eo quòd me mones, vt & me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam: ita faciam: ſed opus eſt maiore prudentia, quam à te, vt ſoleo, petam. Tu velim & Fabium, ſiquem habes aditum, odorere: & iſtũ conuiuam tuum deguſtes, & ad me de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas. Vbi nihil erit quod ſcribas, idipſum ſcribito. Cura vt valeas.

CICE-

CICERO ATTICO S. 9

SAnè velim ſcire, num cenſum impediant tribuni diebus vitiandis (eſt enim hic rumor) totaq; de cenſura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pompeio fuimus: multa mecum de repub. ſanè ſibi diſplicens, vt loquebatur (ſic eſt enim in hoc homine dicẽdum) Syriam ſpernens, Hiſpaniam iactans: hic quoque, vt loquebatur: & opinor vſquequaque, de hoc cùm dicemus, ſit hoc quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου. Tibi etiam gratias agebat, quòd ſigna componenda ſuſcepiſſes: in nos verò * ſuauiſſimè hercule eſt effuſus: venit etiam ad me in Cumanum, ac ſe nihil minùs velle mihi viſus eſt, quàm Meſſalam conſulatum petere: de quo ipſo ſi quid ſcis, velim ſcire. Quòd Luceio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium noſtrum quòd crebrò inuiſis, gratum. Quintus frater ad me ſcripſit ſe, quoniam Ciceronẽ ſuauiſſimum ſecũ haberet, ad te non. Maijs venturum. Ego me de Cumano moui ante diẽ V. Calen. Maij: eo die Neapoli apud Lætum. Ante diem IIII. Calend. Maij iens in Pompeianum bene manè hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor Ptolemæũ eſſe in regno. ſiquid habes certius, velim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti: fortaſſe tu putabas his rebus Puteolanis, & Lucrinenſibus: ne iſtæ quidem deſunt. Sed mehercule à cæteris oblectationibus deſeror, & voluptatibus propter rempub. ſic literis ſuſtentor & recreor, maloq; tu illa tua ſedecula,

quam

quam habes ſub imagine Ariſtotelis ſedere, quam in iſtorum ſella curuli: tecumque apud te ambulare, quàm cũ eo, quocum video eſſe ambulandum, ſed de illa ambulatione ſors viderit, aut ſiquis eſt, qui curet, deus. Noſtram ambulationem, & Laconicũ, eaque quæ Cyrea ſint, velim, cùm poteris, inuiſas, & vrgeas Philotimum, vt properet, vt poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cumanum Parilibus venit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nuntiaret. ad eum poſtridie manè vadebam, cùm hæc ſcripſi. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

DElectarunt me epiſtolæ tuæ, quas accepi vno tempore duas ante diem v. Calend. Perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia. etiam illud cuiuſmodi ſit, velim perſpicias: potes à Demetrio. Dixit Põpeius mihi Craſſum à ſe in Albano expectari ante diẽ quartum cal. Is cùm veniſſet, Romam eſſe ſtatim vẽturos, vt rationes cum publicanis putarent. Quæſiui, gladiatoribusne? reſpondit, Antè quàm indurerentur. Id cuiuſmodi ſit, aut nunc, ſi ſcias, aut cum is Romam venerit, ad me mittas velim. Nos hic voramus literas cum homine mirifico (ita mehercule ſentio) Dionyſio, qui te, omneisque vos ſalutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. Quare, vt homini curioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid cenſores, quid Appius, quid illa populi Apuleia: deniq; etiam quid ad te fiat, ad me ve-

ſim ſcribas.non enim (vt verè loquamur) tã rebus nouis, quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionyſium eduxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector. Tu Luccio noſtrum librum dabis, Demetrij Magnetis tibi mitto, ſtatim vt ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

EGnatius Romæ eſt: ſed ego cum eo de re Halimeti vehementer * Antij egi. Grauiter ſe acturum cum Aquilio confirmauit. Videbis ergo hominem ſi voles. Macroni vix vi deor præſtò eſſe poſſe. Idibus enim auctioné Larini video, & biduum præterea. Id tu, quoniam Macronem tanti facis, ignoſcas mihi velim.

Sed ſi me diligis, poſtridie Cal. cęna apud me cum Pilia: prorſus id facies. Cal. cogito in hortis Craſſipides, quaſi in diuerſorio cœnare. facio fraudem S. C. inde domum cœnatus, vt ſim mæne præſtò Milioni. Ibi te igitur videbo, & * præmonebo, Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

NOs in Tuſculanum veniſſe ad XVII. Cal. Decemb. video te ſcire: ibi Dionyſius nobis præſto fuit, Romæ a.d. XIIII. Calend. volumus eſſe: quid dico, volumus? imò verò cogimur. Milonis nuptiæ. Comitiorum nõnulla opinio eſt. * ergo vt ſit rata. Abfuiſſe

me in altercationibus,quas in ſenatu factas audio fero non moleſtè. Nam haud defendiſſem,quod non placeret: aut defuiſſem, cui non oporteret. Sed mehercule velim res iſtas, & * pręſentem ſtatum reipublicæ, & quo animo conſules ferant hunc σκυλμὸν, reſcribas ad me, quantum potes, & vales. Sũ ὀξύπεινος: &, ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidem noſtrum minore dignitate aiunt profectum paludatũ, quàm olim ęqualem eius L. Paulum: item Ti. iterum COSS. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter: diu multumque in manibus fuerunt: deſcribas licet. Illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, ne iſtuc hoſpes veniam. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

VEctorius noſter me per literas facit certiorem, te Roma ad VII. id. Maij putare profectum eſſe: tardius quàm dixerat: quòd minùs valuiſſes. ſi iam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos ſcribas, vt mihi tui libri pateant, non ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cum cæteri, tum Varronis: eſt enim mihi vtendum quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo: quos, vt ſpero, tibi valde probabo. Velim ſiquid forte noui habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid fortè de comitijs, de rep. (ſoles enim tu hæc feſtinè odorari) conſcribas ad me. Si nihil habebis, tamen ſcribas aliquid: nunquã

enim

enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax viſa eſt. Maximè autem rogo, rebus tuis totoq; itinere ex ſententia cōfecto, nos quamprimùm reuiſas. Dionyſium iube ſaluere. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 14.

DE Eutychide gratum, qui vetere prænomine nouo nomine T. erit Cæcilius: vt eſt ex me, & ex te iunctus Dionyſius, M. Pomponius. Valde mehercule mihi gratum, ſi Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoſcet, ſuam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obſcuram, neque pòſt ingratam fuiſſe. Iter Aſiaticum tuum puto tibi ſuſcipiendum fuiſſe. nunquam enim tu ſine iuſtiſſima cauſa tam longè à tot tuis & hominibus, & rebus chariſſimis, & ſuauiſſimis abeſſe voluiſſes: ſed humanitatem tuam, amoremque in tuos reditus celeritas declarabit. Sed vereor ne te lepore ſuo detineat diutius L. Clodius, & homo pereruditus, vt aiunt, & nunc quidem deditus Græcis literis Pituanius. Sed ſi vis homo eſſe, recipe te ad nos ad quod tempus confirmaſti. cum illis tum, cùm ſalui venerint, Romæ viuere licebit. Auere te ſcribis, accipere aliquid à me literarum. dedi, ac multis quidem de rebus ἡμερόλεγδον perſcripta omnia: ſed, vt conijcio, quoniam mihi non videris in Epeiro diu fuiſſe, redditas tibi non arbitror. Genus autem mearum ad te literarum eiuſmodi ferè eſt, vt non libeat cuiquam dare, niſi de quo exploratum ſit, tibi eum redditurum.

turum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. non. Quint. Suffenas, & Cato abſoluti. Procilius cōdemnatus. Ex quo intellectum eſt, θείας ἀρεοπαγιτας ambitū, comitia, inter regnum, maieſtatem, totam deniq; remp. flocci non facere, *patrem familias domi ſuæ occidere nole: neque tamen id ipſum abūdè: nam abſuluerunt XXII. condemnauerunt XXIII. Publius ſane diſerto epilogo criminās, mentes iudicum mouerat. Hortalus in ea cauſa fuit, cuiuſmodi ſolet nos verbū nullum: veritas eſt enim puſilla, quæ nunc laborat, ne animum Publij offenderem. His rebus actis, Reatini me ad ſua τέμπη duxerunt, vt agerem cauſam contra Interamnatos apūd conſulem, & decem legatos, quod lacus Velinus à M. Curio emiſſus interciſo monte in Nar defluit: ex quo eſt illa ſiccata, & humida tamen modicè Roſea. Vixi cum Axio: qui etiam me ad Septem aquas duxit. Redij Romam Fonteij cauſa: a. d. VII. id. Quintil. veni in ſpectaculum primùm magno, & æquabili planſu (ſed hoc ne curaris: ego ineptus qui ſcripſerim) deinde Antiphonti operam: is erat antè manumiſſus, quàm productus. Nediutius pendeas palmam tulit. ſed nihil tam puſillum, nihil tam ſine voce, nihil tam verum. Hæc tu tecum habeto. In Andromacha tamen maior fuit, quàm Aſtyanax: in cæteris parem habuit neminem. Quæris nunc de Arbuſcula. valde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δ' ἐτοι ἐρέω. Fœnus ex triente idib.

idib. Quint. factum erat beſſibus. Dices, iſtuc quidem non moleſtè fero. O virum, ò ciuem? Memmium Cæſaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium cos. iunxerunt, qua pactione, epiſtolæ committere non audeo. Pompeius fremit, quæritur. Scauro ſtudet: ſed vtrum fronte, ac mente, dubitatur. *ἐξοχὴ nulla eſt: pecunia omnium dignitatem exęquat. Meſſala languet, non quòd aut animus deſit, aut amici: ſed coitio conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia puto fore vt ducantur. Tribunitij candidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. Apud eum H-S. quinquagena depoſuerunt, vt qui à Catone damnatus eſſet id perderet, & competitoribus tribueretur. Hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. Sed ad te v. Calen. Sept. ſi facta erant, & tabellárius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, vt putantur, gratuita fuerint, plus vnus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus. nam eum Cæſaris legarat Appius. Seruilius edixit, vt adeſſet. Tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter, agitur tamen ſatis. Deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. Parantur orationibus iudices glorioſi: fortaſſe accedent etiam conſules deſ. in quibus ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio valde laborabit. Ex Quinti fratris literis ſuſpicor iam eum eſſe in Britannia. ſuſpenſo animo expecto quid agat. Illud quidem ſumus adepti, quod multis, & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari & chariſ-

ſimos:

ſimos: & iucundiſſimos eſſe. Dionyſiū velim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere vt quamprimum veniat, vt poſſit Ciceronem meum atq; etiam meipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

Occupationum mearum vel hoc ſignum erit, quòd epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarum frequentia te nihil accuſo: ſed pleræque tantummodo mihi nūtiabant vbi eſſes quod erant abs te: vel etiam ſignificabant rectè eſſe. Quo in genere maximè delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te * Bruto datæ. Scire enim volebam te commode nauigaſſe. Sed hæc epiſtolarum frequentia non tam vbertate ſua, quàm celeritate delectauit: illa fuit grauis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius hoſpes tuus reddidit. Ad eam reſcribam igitur, & hoc primùm. Paccio re, & verbis oſtendi, quia tua commendatio ponderis haberet. Itaque in intimis eſt meis, cùm anteà notus non fuiſſet. Nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me ſcribis, includetur in aliquem locum, ſi modò erit locus: ſed noſti genus dialogorum meorum: vt in Oratorijs, quos tu in cœlum fers, non potuit mētio fieri cuiuſquam ab ijs qui diſputant, niſi eius, qui illis notus, aut auditus eſſet. Hanc ego de republica, quā inſtitui, diſputationem in Africani perſonam, & Phili, & Lælij, & Manilij contuli: adiunxi adoleſcenteis, Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lęlij generos, Scæuolam & Fannium. Itaque cogitabam, quoniā in ſingulis

gulis libris vtor procemijs, vt Ariſtoteles in ijs quos ἐξωτερικοὺς vocat, aliquid efficere, vt non ſine cauſa iſtum appellarem: id quod intelligo tibi placere. Vtinam modò conata efficere poſſim: rem enim (quod te non fugit) magnam complexus ſum, & grauem, & plurimi otij, quo ego maximè egeo. Quòd in ijs libris, quos laudas, perſonam deſideras Scęuolæ, non eam temere dimoui: ſed feci, idem quod in πολιτείᾳ deus ille noſter Plato. cùm in Piræum Socrates veniſſet ad Cephalum locupletem, & feſtiuum ſenem, quoad primus ille ſermo haberetur, adeſt in diſputando ſenex: deinde cùm ipſe quoque commodiſſimè locutus eſſet, ad rem diuinam dicit ſe velle diſcedere, neque poſteà reuertitur. Credo Platonem vix putaſſe ſatis conſonum fore, ſi hominem id ętatis in tam longo ſermone diutius retinuiſſet. Multò ego ſatius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & valetudine erat ea, qua meminiſti, & ijs honoribus, vt vix ſatis decorum videretur, eum plureis dies eſſe in Craſſi Tuſculano. Et erat primi libri ſermo non alienus à Scæuólæ ſtudijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, vt ſcis. Huic ioculatoriæ diſputationi ſenem illum, vt noras, intereſſe ſanè nolui. De re filiæ quod ſcribis, erit mihi curæ. etenim eſt luculenta * Aureliani, vt ſcribis indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ venditabo. Veſtorio non deſum: gratum enim tibi id eſſe intelligo, & vt ille intelligat, curo: ſed ſcis qui? cùm habet * deos facileis, nihil difficilius. Nunc ad ea quæ quæris de C. Catone, lege Iunia,

&

& Licinia ſcis abſolutum : Fuſia ego tibi nuntio abſolutum iri, neque patronis ſuis tam libentius, quàm accuſatoribus. Is tamen & mecum, & cum Milone in gratiam rediit. Druſus reus eſt factus à Lucretio, iudicibus reijciendis a.d.v.non. Quint. de Procilio rumores non boni. ſed iudicia noſti. Hirrus cum Domitio in gratia eſt. s.c. quod hic conſules de prouincijs fecerunt, QVICVNQVE POSTHAC, * notum tibi, vt video. iam intelligebamus, enuntiationem illam Memmij valde Cæſari diſplicere. Meſſala noſter, & eius competitor Domitius liberalis in populum valde fuit. nihil gratius: certi erant conſules. At ſenatus decreuit, vt tacitum iudicium ante comitia fieret. ab ijs conſilijs, quæ erant omnibus ſortita in ſingulos candidatos, magnus timor candidatorum. ſed quidam iudices, in his Opimius Veient. Terentium Tribunum pleb. appellarunt, ne iniuſſu populi iudicarent. * reſcidit. Comitia dilata ex s.c. dum lex de tacito iudicio ferretur: venit legi dies. Terentius interceſſit. Conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad ſenatum detulerunt. Hic Abdera non tacente me. Dices, Tamen tu non quieſcis? Ignoſce, vix poſſum. verumtamen, quid tam ridiculum? Senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm lex lata eſſet: qui ſi interceſſiſſet, res integra referretur: cœpta ferri leuiter: interceſſum nō inuitis: res ad ſenatum. De ea re ita cenſuerunt, COMITIA primo quoque tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis abſolutus, cum ego partem eius

ornatiſſimè defendiſſem : obnũtiationibus per Scæuolam interpoſitis, ſingulis diebus vſque ad prid. calend. Octob. quo ego hac die ſcripſi ſublatis, populo tributim domi ſuæ ſatisfecerat. ſed tamen, etſi vberior liberalitas huius gratior eſſe videbatur eorum, qui occuparant. Cuperem vultum videre tuum, cùm hæc legeres: nam profectò * ſpem non habes nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore. Sed ſenatus hodie fuerat futurus, id eſt calendas Octobris, iam enim lucéſcit. ibi loquetur præter Antiũ, & Fauonium, libere nemo: nam Cato ægrotant: de me nihil timueris: ſed tamen promitto nihil. Quid quæris aliud? Iudicia, credo. Drurſus, Scaurus non feciſſe videntur. tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Memmio, Meſſala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Triario, aut à L. Cæſare. Quid poteris (inquies) pro ijs dicere? Ne viuam, ſi ſcio. In illis quidem tribus libris, quos tu dilaudas, nihil reperio. * Nunc, vt opinionem habeas rerum, ferendum eſt. Quæris, ego me vt geſſerim? Conſtanter & liberè. Quid ille, inquies, vt ferebat? Humaniter, meæque dignitatis, quoad mihi ſatiſfactum eſſet, habendam ſibi rationem putabat. Quomodo ergo abſolutus? omnino πρῶτα πρῶγμα accuſatorum incredibilis infantia: id eſt, L. Lentuli, L. F. quem fremunt omne præuaricatum: deinde Pompeij mira contentio: iudicum ſordes. Attamen XXXII. condemnarunt. XXXVIII. abſoluerunt: iudicia reliqua impendent: nondum eſt planè expedit⁹. Dices, tu ergo hęc quomodo

do

do fers? Bellè mehercule, &; in eo me valde amo. Amiſimus, mi Pomponi, non omnem modò ſuccum, ac ſanguinem, ſed etiã colorem, & ſpeciem priſtinam ciuitatis. Nulla eſt reſpubl. quę delectet, in qua aquieſcam. Id ne igitur, inquies, facilè fers? Id ipſum. recordor enim quàm bella pauliſper nobis gubernantibus ciuitas fuerit, quę mihi gratia relata ſit: nullus dolor me angit. vnum omnia poſſe, diſrumpuntur ij, qui me aliquid poſſe deuoluerunt. multa mihi dant ſolatia: nec tamen ego de meo ſtatu demiro: quæque vita maximè eſt ad naturam, ad eam me refero, & literas, & ſtudia noſtra: dicendi laborem delectatione Oratoria conſolor: domus me, & rura noſtra delectant: non recordor, vnde ceciderim, ſed vnde ſurrexerim. Fratrem mecum, & te ſi habebo, per me iſta pedibus trahantur. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſſum. locus ille animi noſtri, ſtomach⁹ vbi habitabat olim, concaluit. priuata modò, & domeſtica nos delectant miram ſecuritatem videbis: cuius plurimæ mehercule partes ſunt in tuo reditu. nemo enim in terris eſt mihi tam conſentientibus ſenſibus. Sed accipe alia. Res fluit ad interregnum, & eſt nonnullus odor dictaturæ: ſermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati conſulares omnes rei ambitus. Accedit etiam Gabinius: quem Publ. Sulla non dubitans, quin foris eſſet, poſtularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. Sed omnes abſoluentur, nec poſthac quiſquam damna-

bitur, niſi qui hominem occiderit. Hoc tamen agitur ſeueriùs: itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus eſt. multi alij vrbani ne reſpondent quidem. Quid aliud noui?& tamen, abſoluto Gabinio, ſtomachantes alij iudices, hora poſt, Antiochũ Gabinium neſcio quem ſolidis pectoribus accenſum libertum Gabinij lege Papia condemnarunt. itaque dixit ſtatim reus læſæ maieſtatis ** OYCOIMPICA MAΦIHI. Pontinius vult ad. IIII. non. No. triumphare. Huic obuiam Cato, & Seruilium præt. apertè, & Q. Mutius trib. Negant enim latum de imperio: & eſt latum hercule inſulsè, ſed erit cum Pontino Appius cos. Cato tamen affirmat, ſe viuo illum non triumphare. id ego putò, vt multa eiuſdẽ, ad nihil recaſurum. Appius ſine lege ſuo ſumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæſare accepi a. d. IX. calend. Non. literas (confecta Britannia, obſidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia) datas à litorib. Britanniæ, proximè. a. d. VI. calend. Octobr. exercitum è Britannia reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæſarem profectus. Tu, ſi aut amor in te eſt noſtri, actuorum, aut vlla veritas, aut ſi etiam ſapis, ac fuit tuis commodis cogitas, aduentare, & prope adeſſe iam debes. Non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionyſiũ tantopere deſiderem? quem quidem abs te, cùm dies venerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. Abs te proximas literas habebam. Epeſo, a. d. V. id. Sex. datas. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

O Expectatas mihi tuas literas? ô gratum aduentum? ô conſtantiam promiſſi, & fidem miram? ô nauigationem amãda, quam mehercule ego valde timebam, recordans ſuperioris tuæ * tranſmiſſionis? Sed, niſi fallor, citiùs te, quàm ſcribis, videbo, credo enim te putaſſe tuas mulieres in Apulia eſſe? quod cùm ſecus erit, quid te Apuleia moretur nam Veſtorio dandi ſunt dies, & ille Latinus ἀττικισμὸς ex interuallo reguſtandus. Quin tu huc aduolas, & inuiſis illius noſtræ reip. * germanam: peti, vide, nummis ante comitia tributim vno loco diuiſis palàm: vide abſolutum Gabinium: * detur eſſe valiturum, De Meſſala quod quæris, quid ſcribam neſcio: nnnquam vidi tam pareis candidatos. Meſſalæ copias noſtri. Scaurum Triarius reum fecit. ſi quæris, nulla eſt magnopere commota συμπάθεια: ſed tamen habet ædilitas eius memoriam non ingratam, & eſt pondus apud ruſticos in patris * memoriam. Reliqui duo plebeij ſic exæquantur, vt Domitius valeat amicis, adiuuetur tamen non gratiſſimo muneres: Memius Cæſaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. Quibus ſi non valuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæſaris detrudat, Catone præſertim abſoluto. Paccianæ epiſtolæ reſpondi, cognoſce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædam de Cæſaris in me amore cognoui. eaque ſunt ipſius Cæſaris vberrimis

ximis literis confirmata Britannici belli exitus expectatur: conſtat enim aditus inſulæ eſſe munitos mirificis molibus: etiam illud iam cognitum eſt, neque argenti * ſcrupulum eſſe vllum in illa inſula, neque vllam ſpem prædæ, niſi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te literis, aut muſicis eruditos expectare. Populus in medio foro Baſilicam iam penè texuit ijſdem antiquis columis: illam autem quam locauit, facit magnificentiſſimam. Quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil glorioſius. Itaq; Cæſaris amici (me dico, & Oppium, diſrumparis licet) monimentum illud quod tu tollere laudibus ſolebas, vt forum laxaremus, & vſque ad atrium Libertatis explicaremus contempſimus ſexenties HS. cum priuatis non poterat tranſigi minore pecunia. Efficiemus rem glorioſiſſimam: nam in campo Martio ſepta tribunitij comitij marmorea ſumus, & tecta facturi: eaque cingemus excelſa porticu, vt mille paſſuum conficiatur: ſimul adiungetur huic operi villa etiam publica. Dicis, Quid mihi hoc monimentum proderit? Ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de luſtro, quod iam deſperatum eſt, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, ſi iure, ſcribis enim in ea epiſtola, quam C. Decimius mihi reddidit Buthroto datam in Aſiam tibi eundem eſſe te arbitrari. Mihi mehercule nihil videbatur eſſe, in quo tantulùm intereſſet, vtrum per procuratores ageres, an per te ipſum: vt ab ijs toties, & tam longè abeſſes. Sed hæc mal-

lem integra re tecum egiſſe. profecto enim aliquid egiſſem. nunc reprimam ſuſceptam obiurgationem: vtinam valeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minùs ſæpe ſcribo, quòd certum non habeo vbi ſis, aut vbi futurus ſis. huic tamen neſcio cui, quòd videbatur is te viſurus eſſe, putaui dandas eſſe literas. Tu quoniam iturum te in Aſiam eſſe putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem velim, & de Eutychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

PVto te exiſtimare me * nunc oblitũ conſuetudinis, & inſtituti mei rariùs ad te ſcribere, quàm ſolebam. ſed cùm loca, & itinera tuæ nihil habere certi video, neque in Epeirum, neque Athenas, neque in Aſiam, neque cuiquam, niſi ad te ipſum proficiſcẽti dedi literas. Neque enim eæ ſunt epiſtolæ noſtræ, quę ſi perlatæ non ſint, nihil ea res non offenſura ſit: quæ tãtum habent myſteriorũ, vt eas ne librarij quidem forè committamus. Lepidũ quo * excidat. Conſules flagrãt infamia, quòd C. Memmius cãdidatus pactionẽ in ſenatu recitauit, quã ipſe ſuus cõpetitor Domitius cum conſulibus feciſſet vt ambo H-S. quadringena cõſulibus darẽt, ſi eſſent ipſi conſules facti, niſi treis augures dediſſent, qui ſe affuiſſe dicerent, cũ lex Curiata ferretur, quæ lata nõ eſſet: & duos cõſulareis, q ſe dicerẽt in ornãdis prouincijs cõſularibus ſcribẽdo affuiſſe, cùm omnino ne

ſenatus quidem fuiſſet. Hæc pactio non verbis, ſed nominibus, & perſcriptionibus, multorum tabulis cùm eſſe facta diceretur: prolata à Memmio eſt, nominibus inductis autore Pompeio. Hic Appius erat idem: nihil ſanè iacturæ: corruerat alter, & planè, inquã, iacebat. Memmius autem dirempta coitione, inuito Caluino, planè refrixerat: & eò magis nunc cogitare dictaturam, fauere iuſtitio, & omnium rerum licentiæ. Perſpice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleutianæ prouinciæ, & meam hercule cũ Cæſare ſuauiſſimam coniũctionem (hæc enim me vna ex hoc naufragio tabula delectat) qui quidem. Quintũ meum, tuumque (dij boni) quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia: non ſecus, ac ſi ego eſſem imperator. Hybernam legionem eligendi optio delata: commodùm, vt ad me Q. ſcribit. Hunc tu non ames? Quem igitur iſtorum? Sed heus tu, ſcripſeramne tibi me eſſe legatum Pompeio? & extra vrbem quidem fore ex idib. Ian. viſum eſt hoc mihi ad multa quadrare. Sed quid plura? corà̃m (opinor) reliqua: vt tu tamen aliquid expectes. Dionyſio plurimam ſalutem: cui quidem ego non modò ſeruaui, ſed etiam ædificaui locum. Quid quæris? ad ſummam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. Quo die ad me venies, ſi me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER V.

CICERO ATTICO S. I

EGO verò & tuum in diſceſſu vidi animum,& meo ſum ipſe teſtis:quò magis erit tibi vidēdum,nequid noui decernatur, vt hoc noſtrum deſiderium ne plus ſit annuum.De Annio Saturnino curaſti probè. de ſatiſdando verò te rogo,quoad eris Romæ,tu vt ſatiſdes.& ſunt aliquod ſatiſdationes ſecundum mancipiū, in his & Memmianorum prædiorū, vel Atilianorum. De Oppio factum eſt, vt volui, & maxime quòd DCCC. aperuiſti: quæ quidem ego vtique vel verſura facta ſolui volo, ne extrema exactio noſtrorum nominum expectetur. Nunc venio ad tranſuerſum illū extremæ epiſtolæ tuæ verſiculum, in quo me admones de ſorore. quæ res ſe ſic habet. Vt veni in * Arpinas,cùm ad me frater veniſſet, in primis nobis ſermo, iſque multus de te fuit. ex quo ego veni ad ea quæ fueramus

ego, & tu inter nos de ſorore in Tuſculano locuti.nihil tam vidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in ſororem tuam:vt etiam ſiqua:fuerat ex ratione ſumpta offenſio,nõ appareret.Illo *ſic die.Poſtri die ex Arpinati profecti ſumus : vt in Arcano.Quint⁹ maneret.dies fecit.Ego, Aquini: ſed prandimus in Arcano: (noſti hunc fundum) quò vt venimus , humaniſſimè Quintus, Pomponia , inquit, tu inuita mulieres , ego* acciuero pueros.nihil potuit,mihi quidem vt viſum eſt,dulcius,idq́ue cùm verbis, tum etiam animo,& vultu. At illa audientibus nobis,ego ſum,inquit,hic hoſpita.Id autem ex eo,vt opinor, quòd anteceſſerat Statius vt prandium nobis videret.Tum Quintus, en, inquit , mihi , hęc ego patior quotidie.Dices.Quid,quæſo,iſtuc erat?Magnum. itaque me ipſum commouerat, ſic abſurdè, & aſpere.verbis, vultuq́ue reſponderat.diſſimulaui dolens. diſcubuimus omnes præter illa:cui tamen Quintus de menſa miſit: illa reiecit . Quid multa ? nihil meo fratre lenius, nihil aſperius tua ſorore mihi viſum eſt:& multa prætereo,quæ tum mihi maiori ſtomacho,quam ipſi . Quinto fuerunt. Ego inde Aquinum . Quintus in Arcano remanſit.& Aquinum ad me poſtridie manè venit, mihiq́ue narrauit nec ſecum illam dormire voluiſſe, &, cùm diſceſſura eſſet,fuiſſe eiuſmodi, qualem ego vidiſſem. Quid quæris ? vel ipſi hoc dicas licet,humanitatem,ei meo iudicis illo die defuiſſe. Hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus,quàm neceſſe fuit,vt videres tuas quoq; eſſe parteis inſtituendi , &

monendi.

monendi. Reliquum eſt, vt antè quàm proficiſcare, mandata noſtra exhaurias: ſcribas ad me omnia: Pōtinum extrudas. Cùm profectus eris, cures vt ſciam. Sic habeas, nihil mehercule te mihi nec charius eſſe, nec ſuauius. A. Torquatum amātiſſimè dimiſi Minturnis, optimum virū, cui, me ad te ſcripſiſſe aliquid, in ſermone ſignifices velim. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

A. D. V. id. Maias, cùm has dabam literas, ex Pompeiano proficiſcebar, vt eo die manerem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam ſine vlla mora iuſta itinera facere. In Cumano cùm eſſem, venit ad me, (quod mihi pergratum fuit) noſter Hortenſius: cui depoſcenti mea mādata, cætera vniuerſè mandaui: illud propriè, ne pateretur, quantum eſſet in ipſo, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu velim confirmes, gratumque mihi feciſti dicas, quòd & venerit ad me, & hoc mihi, ꝓ͂tereaq; ſiquid opus eſſet, promiſerit. Confirmaui ad eam cauſam etiam Furnium noſtrum, quem ad annū tribunum pleb. videbā fore. Habuimus in Cumano quaſi puſillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cū īterim Rufio noſter, quòd ſe à Veſtorio obſeruari videbat, ſtratagemate hominem percuſſit. nā ad me nō acceſſit. Itane? cū Hortenſius veniret, & infirmus, & tam longè Hortenſius; cùm maxima. prętereà multitudo, ille nō venit? Nō, inquā. Nō vidiſti igitur hominem, inquies? Qui potui non videre, cùm per emporium Puteolanorum

norum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, ſalutaui: pòſt etiam iuſſi valere, cùm me è Panſæ villa, nunquid vellem, rogaſſet. Hunc hominem parum gratum quiſquam putet? aut non in eo ipſo laudandum, quòd audiri non laborarit? Sed redeo ad illud. Noli putare mihi aliam conſolationem eſſe huius ingentis moleſtiæ, niſi quòd ſpero non longiorem annua fore. Hoc me ita velle multi non credunt ex conſuetudine aliorum: tu qui ſcis, omnem diligentiā adhibebis, tum ſcilicet, cùm id agi debebit. Cùm ex Epeiro redieris, de repu. ſcribas ad me velim, ſiquid erit, quod opperiare: nondum enim ſatis huc erat allatum, quomodo Cęſar ferret de authoritate perſcripta: eratque rumor de Tanſpadanis eos iuſſu IIII. viros creare. quod ſi ita eſt, magnos motus timeo. Sed aliquid ex Pompeio ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

A. D. VI. id. Maias veni in Trebulanum ad Pontium: ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt, tertio abs te die: eodem * autē ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas: nec verò nūc erat ſanè quid ſcriberem. Quid de rep. rumores, ſcribe quæſo. in oppidis enim ſummum video timorem, ſed multa inaniæ: quid de ijs cogites, & quādo, ſcire velim. Ad quas literas tibi reſcribi velis, neſcio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binę ſemel in Trebulano redditæ ſunt: quarum alteræ edictum P. Luciuij habebant (erant autem non. Maijs datę),

alteræ reſcriptæ ad meas Minturnenſes. Quã vereor, neqd fuerit σπουδαιότερον in ijs quas non accepi, quibus reſcribis vis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionyſius nobis cordi eſt. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deeſt quid ſcribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. noſtra continẽtia, & diligentia faciemus ſatis. A Pontio, ex Trebulano a.d.v.id. Maij.

CICERO ATTICO S. 4

BEneuentum veni a. d. v. id. Maij: ibi accepi eas literas, quas tu ſuperioribus literis ſignificaueras te dediſſe: ad quas ego ipſo eo die dederam ex Trebulano à Pontio. Ac binas quidem tuas Beneuẽti accepi. quarum alteras Funiſculanus multò manè mihi dedit, alteras ſcriba Tullius. Gratiſſima eſt mihi tua cura de illo meo primo, & maximo * mãdato: ſed tua profectio ſpem meam debilitat: ac ne ille illud quidem labat, non quòd, ſed inopia cogimur eo contenti eſſe. De illo altero, quem ſcribis tibi viſum eſſe non alienum, vereor adduci vt * noſtris poſſit (& tuis δυσδιάλυτωςον) πρὸς * νεῦσιν eſſe: & quidem ſummè facilis. Sed tu aberis, * &, me abſente, rei habebis rationem meæ: nã poſſet aliquid, ſi vteruis noſtrum adeſſet, agẽte Seruio fieri probabile. * Nunc ſi iam res placet, agendi tamen viam non video. Nunc venio ad illam epiſtolam, quã accepi à Tullio. De Marcello feciſti diligẽter. igitur S. C. ſi erit factum, ſcribes ad me: ſi minùs, rem tamẽ cõficies mihi enim attribui oportebit,

item

item Bibulo. ſed non dubito, quin s. c. expeditum ſit, in quo præſertim ſit compēdium populi. De Torquato probe. De Maſſone, & Ligure, cum venerint. De illo quod Cherippus (quoniam hic quoq; πρὸς νεῦσιν ſuſtuliſti) o prouincia: * etiamne hic mihi curandus eſt? curādus autem? hactenus nequid ad ſenatum. Conſule, aut numera: nam D. C. ceperis, ſed tamē commodè, quòd cum Scroſa. De Pontino rectè ſcribis. eſt enim ita: vt ſi ante cal. Ian. Brundiſij futurus ſit, minus vrgendi fuerint M. Annius & Tullius. Quæ de Sicinio audiſti, ea mihi probantur, modò ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſiderabimus. rem enim probo. De noſtro itinere, quod ſtatuero: de quinque præfectis, quid Pompeius facturus ſit, cùm ex ipſo cognoro, faciā vt ſcias. De Oppio bene curaſti, quòd ei D C C C. expoſuiſti: idq; quoniam Philotimum habes, perfice, & cognoſce rationem: & * vt agam amplius, ſi me amas, priuſquam proficiſcaris effice. magna me cura leuaris. Habes ad omnia: etſi penè præterij, chartam tibi deeſſe: mea* cautio eſt ſiquidem eius inopia minùs multa ad me ſcribis. Tu verò aufer ducētos: etſi meam in eo parſimoniam huius paginę contractio ſignificat, dum acta, & rumores vellet. Iam ſiqua certa habes Cæſare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus rebus diligenter dabis. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

Plane deeſt, quod ſcribam. nam nec quid mandem, habeo (nihil enim prætermiſ-

ſum

ſum eſt) nec quid narrem : noui enim nihil eſt:nec iocandi locus eſt : ita me multa ſolicitant.Tantùm tamen ſcito,idib. Maijs nos Venuſia manè proficiſcenteis has dediſſe. eo autem die credo aliquid actum in ſenatu. Sequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modò res omneis,ſed etiam rumores cognoſcamus. Eas accipiemus Brundiſij : ibi enim Pontinum ad eam diem,quam tu ſcripſiſti:expectare conſilium eſt. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγυς de rep. habuerimus,ad te perſcribemus. Etſi idipſum ſcire cupio, quod ad tempus rectè ad te ſcribere poſſim,id eſt,quandiu Romæ futurus ſis: vt aut quò dem poſthac literas,ſciam aut ne dem fruſtrà. Sed antè quàm proficiſcare, vtiq; explicatum ſit illud H-S. XX.& DCCC. Hoc velim in maxime rebus, & maximè neceſſarijs habeas: vt quod autore te velle cœpi,adiutore aſſequar. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

TArentum veni ad XV. calen. Iun. quòd Pontinum ſtatueram expectare:commodiſſimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio conſumere: eoq; magis,quòd ei gratum eſſe id videbam : qui etiam a me petierit, vt ſecum, & apud ſe eſſem quotidie : quod conceſſi libenter : multos enim eius præclaros de rep. ſermones accipiam, inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrum negotium. Sed ad te breuior iã in ſcribendo incipio fieri,dubitans Romęne ſis,an iam profectus:quod tamẽ, quoad ignorabo,

ſcribam aliquid potius, quàm committam, vt tibi cùm poſſint reddi à me literæ, nõ reddantur. Nec tamen iam habeo quid aut mãdem tibi, aut narrem: mandaui omnia: quæ quidem tu, vt polliceris, exhauries: narrabo cùm aliquid habebo noui. Illud tamen non deſinam, dum te adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, vt confectum relinquas. Auidè expecto tuas, & maximè vt norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

QVotidie, vel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto. quotidie enim magis, ac magis ſuſpicor te in Epeirum iam profectum. ſed tamẽ vt mandatum ſcias me curaſſe: quod antè, ait ſe Pompeius qui nos præfectos delaturum nouos, vacationes, iudiciariam cauſam. Ego cum triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuiſſem, proficiſcebar Brundiſium a.d. XIII. cal. Iun. Ciuem illum egregium relinquebã, & ad hæc quæ timentur, propulſanda paratiſſimum. Tuas literas expectabo, cùm vt quid agas, tũ vt vbi ſis, ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

ME & incommoda valetudo, qua iam emerſeram, vt pote cùm ſine febri laboraſſem, & Pontini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem venerat, tenebat duodecimum iam diem Brundiſij: ſed curſum expectabamus. Tu, ſi modò es Romæ (vix enim puto)

puto) ſin es, hoc vehementer animaduertas velim. * Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. Id ego ita fieri volui de C. Duronij ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem virum, qualem tu iudicas, cognoram. Eius autem conſilium, meumque hoc fuerat: primùm vt in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor * alienis mancipijs, quæ permulta ſecum habet, ſpoliaret, deinde vt Fauſtæ, cui cautũ ille eſſe voluiſſet, ratum eſſet. erat etiam illud, vt ipſi nos, ſiquid ſeruari poſſet, quàm facillimè ſeruaremus. Nunc rem totam proſpicias velim: nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. Sed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idẽ Fauſta vult: Philotimus (vt ego ei coràm dixerã, mihique ille receperat) ne ſit inuito Milone in bonis. nihil nobis fuerat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio Scripſi etiam ad Camillum, ad Lamiã, eoque magis, quòd non confidebam Romæ te eſſe. Summa erit hæc. ſtatues, vt ex fide fama, reque mea videbitur. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

Actium venimus a.d. XVII. cal. Quint. cùm q̃dẽ & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, q̃ & Areus, & meus amicus Eutychides opiparè, & φιλοπρόνως ἱςατα nobis congeſſerãt, epulati eſſemus ſaliarem in modũ. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodiſſimè nauigaſſemus: & Leucaten

flectere, moleſtum videbatur, actuarijs autem minutis Patras accedere ſine ijs impedimentis, non ſatis viſum eſt decorum: Ego, vt ſæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique vt ſumma modeſtia, & ſumma abſtinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus velim quieſcat, & fortuna nos iuuet: noſtra præſtabimus. Tu quæſo, quid agas, vbi quoque hoc tempore futurus ſis, qualeis res noſtras Romæ reliqueris, maximè de CXX. & de DCCC. cura vt ſciamus, id vnis diligenter literis datis, quæ ad me vtique perferantur, conſequere. Illud tamen (quoniam nunc abes, cùm id non agitur: aderis autē ad tempus, vt mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, vt annus noſter maneat ſuo ſtatu: nequid noui decernatur. Hoc tibi ita mando, vt dubitem, an etiā te rogem vt pugnes ne intercaletur, ſed non audeo tibi omnia onera imponere: annum quidem vtiq; teneto. Cicero meus modeſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer, tibi ſalutem dicit. Dionyſium ſemper equidem, vt ſcis dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

VT Athenas a.d. XV. cal. Quint. veneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduentu certi quic-

quicquam habebam. oram autem totus (crede mihi) tecum : & quanquam ſine ijs, per me ipſe tamen acrius veſtigijs tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? non mehercule alius vllus ſermo, niſi de te. Sed tu aliquid de me ipſo ſcire fortaſſe mauis. hęc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publicè, aut priuatim, nec in quẽquam comitum nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis ſeruiendum eſſe famè meæ. bellè adhuc. hoc animaduerſum. Græcorum laude & multo ſermone celebratur. Quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cùm erunt perorata. Reliqua ſunt eiuſmodi, vt meum conſilium ſæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerſerim. O rem minimè aptam meis moribus: o illum verum, ἔρδοι τίς. Dices. Quid adhuc? nondum enim in negotio verſaris? Neſcio, & puto moleſtiora reſtare. Sed hæc ipſa fero equidem fronte, * vt puto, & vultu belliſſ. ſed angor intimis ſenſibus: ita multa vel iracundè, vel inſolenter, vel in omni genere ſtultitiæ inſulsè, arroganter, & dicuntur, & tacentur quotidie: quæ non, quo te celem non perſcribo, ſed quia δυσεκχοίμητα ſunt. Itaque admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus: tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Ergo hæc quoque hactenus: etſi mihi nihil erat ptopoſitum ad ſcribendum: quia quid ageres, vbi terrarum, eſſes ne ſuſpicabar quidẽ: nec hercule vnquam tãdiu ignarus rerum mearũ fui, quid de Cęſaris, quid de Milonis no-

minibus actum ſit: hàc nõ modò nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam: vt ſciremus, in rep. quid ageretur. Quare ſiquid erit quod ſcias de his rebus, quas putabis ſcire me velle, per mihi gratum erit, ſi id curaris ad me perferendum. Quid eſt præterea? Nihil ſane niſi illud: valde me Athenæ delectarunt. * Vrbs duntaxat, & vrbis ornamentum? & hominum amores in te in nos quædam beneuolentia: ſed multum & philoſofia ἄνω * καὶ κάτω: ſi quidem eſt in Ariſto, apud quem eram. nam Xenonem tuum, vel noſtrum potius. Quinto conceſſeram: & tamẽ propter vicinitatem totos dies ſimul eramus inuicẽ. Cùm primùm poteris, tua conſilia ad me ſcribas, vt ſciam quid agas, vbi quoque, & maximè quando Romæ futurus ſis. Vale.

CICERO ATTICO S. II

HVi, totieſne me literas dediſſe Romam, cùm ad te nullas darem? at verò poſthac fruſtrà potius dabo, quàm ſi rectè dari potuerint, committam vt non dem. Ne prouincia nobis prorogatur, per fortunas, dum ades, quicquid prouideri poteſt, prouide. nõ dici poteſt, quàm flagrem deſiderio verbis, quàm vix harum rerum inſulſitatem feram. Marcellus fœdè in Comẽſi. etſi ille magiſtratum non geſſerit, erat tamen, Tranſpadanus: ita mihi videtur non minus ſtomachi noſtro quam Cæſari feciſſe. ſeu hoc ipſe viderit. Pompeius mihi quoque videbatur (quod ſcribis Varronem dicere) in Hiſpaniã cer-

certè iturus. id ego minimè probabam, qui quidem Theophani facilè perſuaſi, nihil eſſe melius, quàm nuſquam illum diſcedere. ergo Græcus incumbet. valet autem authoritas eius apud illum plurimùm. Ego has prid. non. Quint. proficiſcens Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. venerat Pontinus. nam Cn. Voluſius aderat quæſtor: tuus vnus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylanæorum habebam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilentium. Quod ſupereſt, dij iuuent: nos adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus: nec mehercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. Videntur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectionis ſuæ. plane ſeruiunt exiſtimationi meæ. Quod ſupereſt, ſi verũ illud eſt, οἵα τ' ἂν δέσποινα, certe permanebunt. Nihil enim à me fieri ita videbunt, vt ſibi ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet aliquid a nobis ſeuerius. nam adhuc lenitate dulces ſumus, &, vt ſpero, proficimus aliquantum. Sed ego hanc, vt ſinguli dicũt, ἀνεξίαν in vnum annum meditatus ſum. proinde pugna, ne, ſi quid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad ea quæ mihi mandas. In præfectis* excuſatio: ijs, quo voles, deferto: non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo, quàm tu: quod ipſum ſentire certò ſcio. Apud Patronem, & reliquos Varrones te in maxima gratia poſui: & hercule merito tuo feci. nam mihi is* ter dixit, te ſcripſiſſe ad ſe, mihi ex illius literis rẽ illã cu

ræ fuiſſe: quod ei pergratum erat. Sed cùm Patro mecũ egiſſet, vt peterem à veſtro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo præt. fecerant, commodius viſum eſt & Xenoni, me, & poſt ipſi Patroni, ad Memmium ſcribere, qui pridie quàm ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, vt is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua voluntate fieri. Non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non poſſet. Memmius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus, itaque ſcripſi ad eum accuratè: cuius epiſtolæ miſi ad te exemplum. Tu velim Piliam meis verbis conſolere: indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi faſciculum, in quo erat epiſtola Piliæ: abſtuli, aperui, legi: valde ſcripta eſt συμπατῶς Brundiſio quæ tibi epiſtolæ redditæ ſunt ſine mea, tum videlicet datæ, cùm ego me non bellè haberem: nam illam τομανδρίαν excuſationem ne acceperis. Cura vt omnia ſciam, ſed maximè vt valeas.

CICERO ATTICO S. 12

NEgotium magnum eſt nauigare, atque id menſe Quint. Sexto die Delum Athenis venimus: pridie non. Quint. à Piræeo ad Zoſtera vento moleſto, qui nos ibidem nonis tenuit: a. d. VIII. id. ad Cei vicum. inde Giarum ſæuo vento non aduerſo: hinc Scyrum: inde Delum, vtroque citiùs quàm vellemus, curſum confecimus. Iam noſti ἄφρακτα Rhodiorum nihil quod minùs flu-

ctum

ctum ferre poſſit. itaque erat in animo nihil feſtinare, Delo nec me mouere, niſi omnia ἀκρωτηρίων iura vidiſſem. De Meſſala ad te ſtatim, vt audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipſum conſilium noſtrum etiam ad Hortenſium, cui quidem valde συνηγωνίων. Sed tuas de eius iudicij ſermonibus, & mehercule omni de reip. ſtatu literas expecto πολιτικώτερον. quidem ſcriptas (quoniam meos cum Thallumeto noſtro peruolutas libros) eiuſmodi inquam, literas, ex quibus ego, nō quid fiat (nam id vel Helonius vir gratiſſimus poteſt efficere cliens tuus) ſed quid futurum ſit, ſciam. Cùm hæc leges, habebimus conſules. omnia perſpicere poteris de Cæſare, de Pompeio, de ipſis iudicijs. Noſtra autem negotia (quoniam Romæ commoraris) amabò te explica. Cui rei fugerat me reſcribere, de * ſtrue ſalinarum plane rogo, de aqua, ſiquid poterit fieri, eo ſis animo quo ſoles eſſe, quam ego cùm mea ſponte tum tuis ſermonibus æſtimo plurimi. ergo quid conficies. Prætereà ſiquid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id velim facias. Plura ſcribam ad te, cùm conſtitero. nunc eram planè in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

EPheſum venimus. a. d. x I. cal. Sex. ſexageſimo, & quinto poſt pugnam * Bouillam. Nauigauimus ſine timore, & ſine nauſea, ſed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De cōcurſu legationū, priuatorū, & de incredibili multitudine,

tudine, quæ mihi iam Sami, ſed mirabilem in modum Epheſi præſto fuit, aut audijſſe te puto, aut quid ad me attinet? Veruntamē *cùm de Cumanis veniſſem cũ imperio, Gręci quaſi Epheſio p̄tori ſe alacreis obtulerũt: ex quo te intelligere certò ſcio, multorũ annorum oſtentationes meas nũc in diſcrimē eſſe adductas ſed, vt ſpero, vtemur ea palæſtra, quam à te didicimus: omnibuſq; ſatisfaciemus: & eò faciliùs, quòd in noſtra prouincia cōfectę ſunt pactiones. Sed hactenus præſertim cùm cęnanti mihi nuntiaret Ceſtius, ſe de nocte ꝓficiſci. Tua negotia Epheſi curæ mihi fuerunt: Thermoque, tametſi antè aduētum meum liberaliſſimè erat pollicitus tuis omnibus: tamen Philogenem & Seium Rhodium, Appolonicenſem Xenonē commendaui. omnino omnia ſe facturum recepit. Ego præterea rationē Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad vrbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primũ illud præfalci, atq; præmuni, quęſo, vt ſimus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mandata, maximeque ſiquid poteſt, de illo domeſtico, ſcrupulum quem non ignoras: deinde de Cæſare: cuius in cupiditatem te authore incubui, nec me piget. Et, ſi intelligis, quàm meum ſcit ſcire, & curare quid in rep. fiat (fiat autem? imò vero etiam quid futurũ ſit) perſcribe ad me omnia. ſed diligentiſſimè, in primiſque * quid iudiciorum ſtatus, aut factorum, aut futurorum etiam laboret. De aqua, ſi curæ eſt, ſiquid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

ANtequàm aliquo loco conſedero, neque longas à me, neq; ſemper mea manu literas expectabis. cùm autem erit ſpatium, vtrunque præſtabo. Nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & pulueru lenta via. Dederam Epheſo pridie: has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον cõmoueto. Tamen intereà hæc, quæ vellem mihi afferebantur: primùm otium Parthicum: deinde confectæ pactiones publicanorum: poſtremò ſeditio militum ſedatę ab Appio, ſtipendiumque eis vſque ad idus. Quint. perſolutum. Nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter * ne nummo quidem ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene paramus. omnes iam noſtri præter Tullium tuum venerunt. Erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum, æſtiuos menſeis reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu velim (ſi me nihilo minùs noſtri curioſum in repub. quàm te) ſcribas ad me omnia quæ ſint, quæue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi quæ tibi mandaui, confeceris, in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe charius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris: reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

LAodiceam veni pridie.cal. Sext. * ex hoc die * commouebis. Nihil exoptatius aduentu meo, nihil charius: ſed eſt incredibile, quàm me negotij tædeat, non* habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ? præclara, opera * ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cùm Romæ A. Plotius dicat? & cùm exercitum noſter amicus habeat, tantùm me nomẽ habere duarum legionum? exiliũ. Denique hæc non deſidero: lucem, forum, vrbem, domum, vos deſidero. Sed feram, vt potero. * ſim modo annuus, ſi prorogatur, actum eſt. Verùm perfacilè reſiſti poteſt, tu modo Romæ ſis. Quæris, quid hic agam. ita viuam, vt maximos ſumptus facio. mirificè delector hoc inſtituto. admirabilis, abſtinentia ex præceptis tuis: vt verear ne illud quod tecum permutaui, verſura mihi ſoluẽdum ſit. Appij vulnera non refrico, ſed apparens, nec occuli poſſunt. Iter Laodicea faciebam ad III. non. Sext. cùm has literas dabam, in caſtra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam: vt cum Morphagene ſignis collatis, ſi poſſem de ſeruo tuo deciderem. Clitellæ boui ſunt impoſitæ: planè non eſt noſtrũ onus, ſed feremus, modo, ſi me amas, ſim* annuus. Adſis tu ad tẽpus, vt ſenatum excites Mirificè ſolicitus ſum, qđ iãdiu ignota ſunt mihi iſta omnia. Quare, vt ad te antè ſcripſi, cũ cętera tum reſp. curæ vt mihi nota ſit; * Plura ſcribã alias: tardè tibi reddituro, ſed dabã familiari homini, ac domeſtico C.

Andro-

Andronico Puteolano. Tu autem ſæpe dare tabellarijs publicanorum poteris, perq;* magiſtros ſcripturę, & portus, & noſtrarum diœceſium. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

ETſi in ipſo itinere, & via diſcedebant publicanorum tabellarij, & eramus in curſu: tamen ſurripiendum al quid putaui ſpatij: ne me immemorem mandati tui putares. Itaque ſubſedi in ipſa via, dum hęc quæ longiorem deſiderant orationem, ſummatim tibi perſcriberē. Maxima expectatione in perditam, & planè euerſam in perpetuum prouinciam nos veniſſe ſcito prid. cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synade: audiuimus nihil aliud, niſi imperata ἐπικεφάλια ſoluere non poſſe: poſſeſſiones omnium venditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monſtra quædam non hominis, ſed feræ neſcio cuius immanis. Quid quæris? tædet * omnino vitæ. Leuantur tamen miſeræ ciuitates, quòd nullus fit ſumptus in nos, neque in legatos, neque in quæſtorem, neque in quenquam. Scito non modò nos fœnum, aut quod lege Iulia dari ſolet, nō accipere, ſed ne ligna q; dem. nec præter quatuor lectos, & tectum quēquam accipere quicquam, multis locis, ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. Itaque incredibilem in modū concurſus fiunt ex agris, ex vicis ex domibus omnibus: mehercule etiam aduentu noſtro reuiuiſcunt iuſtitia, abſtinęntia, clementia

tui

tui Ciceronis. Itaque opiniones omnium ſuperauit Appius, vt audiuit nos venire, in vltimam prouinciam ſe cõiecit, Tarſum vſque: ibi forum agit. De Partho ſilẽtium eſt: ſed tamen conciſos equites noſtros à barbaris nuntiabant ij, qui veniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciã ſuam accedere. id autem facere ob eam cauſam dicebant, quòd tardiùs vellet decedere. Nos in caſtra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

ACcepi Roma ſine epiſtola tua faciſculum literarum, in quo, ſi modò valuiſti, & Romæ fuiſti, Philotimi duco eſſe culpam, non tuam. Hanc epiſtolam dictaui ſedens in rheda. cùm in caſtra proficiſcerer: ab quibus aberam bidui. Paucis diebus habebam certos homines, quibus darem literas: itaque eò me ſeruaui. Nos tamen, etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos gerimus, quòd ad abſtinentiam attinet, vt nullus teruncius inſumatur in quenquam. id fit etiam & legatorum, & tribunorum, & præfectorum diligentia. nam omnes mirificè συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noſter mirificus eſt. ſed nunc propero. perſcribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones noſtros Deiotarus filius, qui rex ab ſenatu appellatus eſt, ſecum in regnum. Dum in æſtiuis nos eſſemus, illum pueris locum eſſe belliſſimum duximus. Seſtius ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſtica, & maxi-

ma cura locutus,& qd tibi eſſet viſum. Ama bo,te,incumbe in eam rem,& ad me ſcribe, quid & poſſit,& tu cēſeas. Idem ſcripſit Hortenſium de proroganda noſtra prouincia dixiſſe neſcio quid. Mihi in Cumano diligentiſſimè,ſe,vt annui eſſemus, defenſurum receperat. ſi quicquam me amas, hunc locum ama dici non poteſt, quàm inuitus à vobis abſim.& ſimul hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinētiæ fore illuſtriorem ſpero,ſi citò deceſſerimus: id quod Scæuolæ contigit,qui ſolos nouem mēſeis Aſiæ præfuit. Appius noſter, cùm me aduentare videret,profectus eſt Tarſum vſque Laodicea. ibi forum agit, cū ego ſim in prouincia. quam eius iniuriā non inſector. ſatis enim habeo negotij in ſenandis vulneribus, q̄ ſunt impoſita prouincię: quod do operam vt faciam quā minima illius cōtumelia. Sed hoc Bruto noſtro velim dicas, illum feciſſe non bellè, qui aduentu meo, quàm longiſſime potuerit, diſceſſerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

QVàm vellem Romę eſſes,ſi fortè non es: nihil enim certi habebamus, niſi accepiſſe nos tuas literas a.d. XIIII. cal.Sext. datas, in quibus ſcriptum eſſet, te in Epeirū iturum circiter calend. Sext. Sed ſiue Romæ es, ſiue in Epeiro, Parthi Eupratem tranſiuerunt duce Pacoro, Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus nondum audiebatur eſſe in Syria. Caſſius in oppido Antiochia cum omni exercitu: nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad

Cybiſtra.

Cybiſtra. Hoſtis in Cyrrhoſtica, quæ Syriæ pars proxima eſt prouinciæ meæ. His de rebus ſcripſi ad ſenatum: quas literas, ſi Romæ es, videbis, puteſne reddendas: & multa, imò omnia, quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæſa, & porrecta (vt aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis. Nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia ſociorum, præſertim fidelium, certiſſimum ſubſidium eſt hyems. ea ſi venerit, nec illi ante in meam prouinciam ttanſierint, vnum vereor, ne ſenatus propter vrbanarum rerum metum Põpeium nolit dimittere. Quòd ſi aliũ ad ver mittit, non laboro: nobis modò temporis ne quid prorogetur. Hæc igitur, ſi Romæ es; ſin abes, aut etiam ſi ades, hæc negotia ſic ſe habent. Stamus animis: & quia conſilijs, vt videmur, bonis vtimur, ſperamus etiam manu. Tuto conſedimus, copioſo à frumento, Ciliciam propè conſpiciente, expedito ad mutãdum loco, paruo exercitu, ſed, vt ſpero, ad beneuolentiam erga nos conſentiente: quem nos Deiotari aduentu * cum ſuis omnibus copijs duplicaturi eramus. Socijs multò fidelioribus vtimur, quàm quiſquã vſus eſſet: quibus incredibilis videtur & noſtra manſuetudo, & abſtinentia. Delectos habetur ciuium Romanorum, frumentum ex agris in loca tuta comportatur, ſi fuerit occaſio, manu, ſin min⁹ locis nos defendemus. Quare bono aĩo es: video.n. te, & quaſi coràm abſis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. Sed te rogo, ſi vllo pacto fieri poterit, ſi integra in ſenatu noſtra cauſa ad cal. Ian. manſerit, vt Romæ ſis menſe Ianuario. Profectò

nihil

nihil accipiam iniuriæ ſi tu aderis. Amice conſules habemus, noſtrum tribun. pleb. Furnium: verum tua eſt opus aſſiduitate, prudentia, gratia: tempus eſt neceſſarium. Sed turpe eſt, me pluribus verbis agere tecũ. Cicerones noſtri ſunt apud Deiotarum: ſed ſi opus erit, deducentur Rhodum. Tu, ſi es Romæ (vt ſoles), diligentiſſimè: ſi in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium: vt & tu, quid nos agamus, & nos quid tu agas, quidque acturus ſis, ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rem ſic ago, vt ſuam ipſe non ageret. ſed iam exhibeo pupillum, neque defendo: ſunt enim negotia & lenta, & inania. Faciam tñ ſatis, tibi quidem. cui difficilius eſt, quam ipſi: ſed certè ſatisfaciam vtrique. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

OBſignaram iam epiſtolam, eam quam puto te modo perlegiſſe ſcriptã mea manu, in qua omnia continentur, cùm ſubitò Appij tabellarius a. d. XI. calend. Octobr. ſeptimo quadrageſimo die Roma celeriter (hui tam longè) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, vt Pompeium expectaris, dũ Arimino rediret, *iam in Epeirum profectus ſis: magiſque vereor, vt ſcribis, ne in Epeiro ſolicitus ſis non minùs, quam nos hic ſumus. De Atiliano nomine ſcripſi ad Philotimum, ne appellaret Meſſalam. Itineris noſtri famam ad te perueniſſe lætor, magiſque lætabor, ſi reliqua cognoris. Filiolam tuam tibi iam Romæ iucun-

dam eſſe gaudeo:eamq́ue, quam nunquam vidi, tamen & amo, & amabilem eſſe certo ſcio. Etiam atque etiam vale. De Patrono, & tuis condiſcipulis, quæ de * parietinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo. Quòd ſcribis, libẽter repulſam tuliſſe eum, qui cum ſororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris ſignum. Itaque me etiam admonuiſti, vt gauderem. nam mihi in mentẽ non venerat. Non credo, inquis. Vt libet: ſed planè gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν intereſt τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

SAturnalibus manè ſe mihi * Pindentiſſæ dediderunt ſeptimo, & quinquageſimo die, poſtquam oppugnare eos cœpimus. Qui (malùm) iſti Pindentiſſæ? qui ſunt? inquies: nomen audiui nunquam. Quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetaliam, aut Macedoniam reddere. Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum vt venerim, noſti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatè, quæ nihil me vnquam delectauit magis. Inde oppidis his, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. calend. Sextil. venimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificisq́ue verbis omneis iniurias reuellimus ſuperiores, * quod idem deinde Apaneæ quinq; dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinq; dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius,

nihil lenius,nihil grauius.Inde ad caſtra veni a.d.VII.calend.Septemb. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium.Ex his caſtris, cùm graues de Parthis nuntij venirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam,quæ Ciliciam attingit,eo conſilio vt Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. Cùm dies quinque ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longè abeſſe, Ciliciæ magis imminere.Itaq; cõfeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarſum veni a.d.III. non. Octob.inde ad Amanũ contendi,qui Syriam à Cilicia aquarũ diuortio diuidit: qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorũ. Hic a.d. III. id.Octobr.magnum numerum hoſtium cecidimus. caſtella munitiſſima nocturno Pontini aduentu,noſtro matutino,cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus. Caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa, quę contra Darium habuerat apud Iſſum Alexander imperator haud paulò melior q̃ aut tu,aut ego.Ibi dies quinq; morati, direpto & vaſtato Amano inde diſceſſimꝰ. Interim (ſcis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου)rumore aduentus noſtri & Caſſio, qui * Antiochia tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt.Itaque eos cedentes ab oppido Caſſius inſecutus, rem bene geſſit: qua in fuga magna authoritate Oſaces dux Parthorũ vulnus accepit, eoq; interijt paucis poſt diebus. Erat in Syria noſtrũ nomẽ in gratia.Venit interim Bibulus:credo, voluit appellatione hac inani

nobis eſſe par. In eodem Amano cœpit laureolam in muſtaceo quærere. At ille cohortem primam totam perdidit, centurionemque primipili nobilem ſui generis Aſinium Dentonem,& reliquos cohortis eiuſdem, & Sex.Lucilium T. Gauij Cepionis locupletis, & ſplẽdidi hominis filium, tribunum mil. ſanè plagam odioſam acceperat cùm re, tum tempore. Nos Pindeniſſum, quod oppidum munitiſſimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit(feri hoĩes,& acres,& oĩbus rebus ad defendendum parati) cinximus vallo & foſſa, aggere maximo, vineis, turre altiſſima, magna tormentorum copia, multis ſagittarijs, magno labore, apparatu, multis ſaucijs noſtris, incolumi exercitu negotium confecimus. Hılara ſanè Saturnalia,militibus quoq;, equis exceptis, reliquã prædam conceſſimus. mancipia veniebant Saturnalibus tertijs. Cùm hæc ſcribebam in tribunali,res erat ad H-S. CXX. Hinc exercitum in hyberna agri ma'è pacati deducendum. Quinto fratri dabam: ipſe me Laodiceam recipiam. Hæc adhuc: ſed ad præterita reuertamur. Quòd me maximè hortaris, & quod pluris eſt,quàm omnia, in quo laboras, vt etiam Ligurino μώμῳ ſatisfaciã: moriar, ſi quicquam fieri poteſt elegantius. Nec tamen ego hac continentiam appello, quæ virtus voluptati reſiſtere videtur. Ego in vita mea nulla vnquam voluptate tanta ſum affectus, quanta afficior hac integritate.nec me tam fama, quæ ſumma eſt,quàm res ipſa delectat. Quid quæris?fuit tanti:me ipſe non noram; nec ſatis ſciebam quid

in hoc

in hoc genere facere poſſem: rectè πιφυσίωμαι: nihil eſt præclarius. Interim hæc λαμπρά. Ariobazanes opera mea viuit, regnat ἐν παρόδῳ, conſilio, & authoritate, & quòd inſidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modò ἀδωροδόκητον præbui, regem regnumque ſeruaui. Interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu: penè dixi, quàm te. * Atque etiam ſpero toto anno imperij noſtri teruncium ſumptus in prouincia nullum fore. Habes * omnia. Nunc publicè literas Romam mittere parabam. vberiores erunt, quàm ſi ex Amano miſiſſem. at te Romæ non fore? ſed eſt totum, quid Calend. Martijs futurum ſit. Vereor enim, ne cùm de prouincia agetur, ſi Cæſar reſiſtet, nos retineamur. his tu ſi adeſſes, nihil timerem. Redeo ad vrbana, quæ ego diu ignorans ex tuis iucundiſſimis literis a.d. v calend. Ian. denique cognoui. eas diligentiſſimè Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non ſatis tuta via perferẽdas. Nam quas * Lenij pueris ſcribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæſare, & quæ ſenatus decreuit, & quæ tu ſperas: quibus ille ſi cedit, ſalui ſumus. Incendio Pletoriano quòd Leius aduſtus eſt, minus moleſtè fero. Lucceius de Q. Caſſio cur tam vehemẽs fuerit, & quid actum ſit, aueo ſcire. Ego cùm Loadiceam venere, Quinto ſororis tuæ filio togam puram iubeor dare: cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis vſus ſum, ad me, vt ſcripſit, cum Ciceronibus Laodiceam venturus erat. Tuas etiam

Epeiroticas expecto literas,vt habeam rationem non modo negotij, verùm etiam otij tui. Nicanor in officio eſt,& à me liberaliter tractatur:quem,vt puto,Romam cum literis publicis mittam, vt & diligentius perferantur,& idem ad me certa de te,& à te referat. Alexis quòd mihi toties ſalutem aſcribit, eſt gratum. ſed cur non ſuis literis idem facit,qđ meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. Sed hæc hactenus. Cura vt valeas, & vt ſciam quando cogites Romam. Etiam atque etiam vale. Tua, tuoſque Thermo & præſens Epheſi diligentiſſimè commendaram, & nunc per literas: ipſumque intellexiſſe per ſtudioſum tui. Tu velim, quòd anteà ad te ſcripſi de domo Pammenis,des operam,vt quod tuo, meoque beneficio puer habet, cures ne qua ratione * conuellatur: vtrique noſtrum exiſtimo,tum mihi erit pergratum. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

TE in Epeirum ſaluum veniſſe,&,vt ſcribis, ex ſententia nauigaſſe, vehementer gaudeo: non eſſe Romæ meo tempore perneceſſario, ſubmoleſtè fero. Hoc me tamen conſolor,quòd non ſpero te iſtic iucundè hyemare,& libenter requieſcere. Caſſius frater Q. Caſſij familiaris tui prudentioreis illas literas miſerat (de quibus tu ex me requiris quid ſibi voluerint) quàm eas,quas poſtea miſit, quibus per ſe ſcribit confectum eſſe Parthicum bellum. Receſſerant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli

aduen-

aduentum, ſed nullo noſtro εὐημερήματι:
hodie verò hyemant in Cyrrheſtica: maxi-
mumque bellum impendet. Nam & Orodæ
regis Parthorum filius in prouincia noſtra
eſt: nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta
eſt Artauaſdis filia (ex quo ſciri poteſt) quin
cum omnibus copijs ipſe prima æſtate Eu-
phratem trāſiturus ſit. Quò autem die Caſ-
ſij literæ victrices in ſenatu recitatæ ſunt,
id eſt, non. Octobr. eodem meæ tumultum
nuntiantes. Axius noſter ait noſtras autho-
ritatis plenas fuiſſe: illis negat creditum. Bi
buli nondum erant allatæ: quas certò ſcio
plenas timoris fore. Ex his rebus hoc vereor,
ne cùm Pompeius propter metum rerū no-
uarum nuſquam dimittatur, Cæſari nullus
honos à ſenatu habeatur: dū hic nodus ex-
pediatur, non putet ſenatus, nos, antè quàm
ſucceſſum ſit, oportere decedere: nec in tan-
to motu rerum, tantis prouincijs ſingulos le
gatos præeſſe. Hic, ne quid mihi prorogetur,
quod ne interceſſor quidem ſuſtinere poſ-
ſit, horreo: atq; eò magis, quòd tu habes, qui
conſilio, gratia, ſtudio, multis rebus occurre-
res. Sed dices meipſum mihi ſolicitudinem
ſtruere. Cogor: & velim ita ſit: ſed oīa me-
tuo: etſi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua
epiſtola, quam dediſti nauſeans Buthroto.
Tibi, vt video, & ſpero, nulla ad decedendū
mora: mallem, Vt video: nihil opus fuit, Vt
ſpero. Acceperam autem ſatis celeriter Ico-
nij per publicanorum tabellarios à Lentuli
triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud
confirmas, moram mihi nullam fore: dein-
de addis, ſi quid ſecus, te ad me * eſſe ventu-
rum.

rum. Pungunt me dubitationes tuæ: ſimul & vides, quas acceperim literas: nam quas Hermoni centurioni Scamulæ ipſe ſcribis te dediſſe, non accepi. Lenij pueris te dediſſe, ſępe ad me ſcripſeras, eas Laodiceæ deniq;, cùm eò veniſſem, III. id Februar. Lenius mihi reddidit, datas a.d.x.cal.Octob. Lenio tuas commendationes & ſtatim verbis, & * re aliquo tempore probabo. Hæ literæ cætera vetera habebant; vnum hoc nouum de Cibyratis pantheris. Multùm te amo, quòd reſpondiſti M. Octauio, te non putare. ſed poſthac omnia quæ certa non erunt, pro certo, negato. Nos enim & noſtra ſponte bene firmi, & mehercule authoritate tua inflammati vicimus omneis (hoc tu ita reperies) cũ abſtinentia, tum iuſtitia, facilitate, clementia. Caue putes quicquam homines magis vnquam eſſe miratos, q̃ nullum teruncium, me obtinente prouinciam, ſumptus factum eſſe nec in rempub: nec in quenquam meorum, præterquam in L. Tullium legatum. Is cætero qui abſtinens (ſed Iulia lege * tranſitans, ſemel tamen in diem, non, vt alij ſolebant, omnibus vicis: præter eum ſemel, ne mo accepit) facit vt mihi excipiendus ſit, cũ teruncium nego ſumptus factum: præter eũ accepit nemo. Has à noſtro Q. Titinio ſordeis accepimus. Ego æſtiuis confectis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Voluſium tui Tiberij generum certum hominem, ſed mirificè abſtinentem miſi in Cyprum, vt ibi pauculos dies eſſet: ne ciues Romani pauci, qui illic negotiantur, ius ſibi dictum negarẽt: nam euocari ex

In ſula Cyprios non licet. Ipſe in Aſiam profectus ſum Tarſo non. Ianuar. non mehercu le dici poteſt, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeque Terſenſium. Poſteà verò, quàm Taurum tranſgreſſus ſum; mirifica expectatio Aſiæ noſtrarum diœceſium: quæ ſex menſibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hoſpitem viderat. Illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæſtu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica CC. qua ex inſula (non ὑπερβολικῶς, ſed veriſſimè loquor) nummus nullus me obtinente erogabitur. Ob hæc beneficia, quibus illi obtupeſcunt, nullos honores mihi, niſi verborum, decerni ſino, ſtatuas,* fana, τέθριππα prohibeo: nec ſum in vlla alia re moleſtus ciuitatibus. ſed fortaſſe tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, ſi me amas: tu enim me hæc facere voluiſti. Iter igitur ita per Aſiam feci, vt etiam fames, qua nihil miſertus eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia (meſſis enim nulla fuerat) nihil optanda fuerit: quacunq; iter feci nulla vi, nullo iudicio, nulla contumelia, authoritate, & cohoratione perfeci, vt & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compreſſerant, magnum numerum populis pollicerentur. idib. Febr. quo die has literas dedi, forū inſtitueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apameenſe: ex idibus Martijs ibidē Synnadēſe, Pamphilium tuum Phemio diſpiciā κέρας: Aonium, Iſauricum: ex idib. Maij in Ciliciam vt ibi Iunius cōſumatur, velim tranquillè à Parthis. Quintilis, ſi erit vt volumus,

lumus in itinere eſt per prouinciam redeuntibus conſumendus. Venimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello coss.prid.cal.Sex.inde nos oportet decedere a.d.IIII.cal.Sext. Primùm contendam à Quinto fratre, vt ſe præfici patiatur: quod & illlo, & me inuitiſſimo fiet: ſed aliter honeſtè fieri non poteſt, præſertim cùm virum optimum Pontinum ne nunc quidem retinere poſſim: rapit enim hominem Poſthumius Romam, fortaſſe etiam Poſthumia. Habes conſilia noſtra. nunc cognoſce de Bruto. Familiareis habet Brutus tuus quoſdam creditores Salaminiorũ, ex Cypro M.Scaptium. & P.Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium nõ noui. Scaptius ad me in caſtra venit. Pollicitus ſum curaturum me Bruti cauſa, vt ei Salaminij pecuniam ſoluerent: egit gratias. præfecturã petiuit: negaui me cuiquam negotianti dare: quod idem tibi oſtenderam: Cn. Pompeio petenti probaram inſtitutum meum. qd dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? ſi præfectus vellet eſſe ſyngraphę cauſa, me curaturum vt exigeret: gratias egit. diſceſſit. Appius noſter turmas aliquod equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum: vexabat Salaminios: ego equites ex Cypro decedere iuſſi: moleſtè tulit Scaptius. Quid multa? vt ei fidem meam præſtarem, cùm ad me Salaminij Tarſum veniſſent, & vnà Scapti⁹, imperaui vt pecuniam ſoluerent: multa de ſyngrapha, diſcaptijs iniurijs: negaui me audire: hortatus ſum, petiui etiam pro meis

in ciuitatem beneficijs, vt negotium conficerent: denique dixi me coacturum. Homines non modò non recuſare, ſed etiam hoc dicere, ſe à me ſoluere: quod enim prætori dare conſueſſent, quoniam ego non acceperam, ſe à me quodammodo dare: atque etiam minus eſſe aliquantò in Scaptij nomine, quàm in vectigali prætorio. Collaudaui homines: rectè, inquit Scaptius: ſed ſubducamus ſummam. Interim cum ego in edicto tranſlatitio centeſimas me obſeruaturum haberem cum anatociſmi anniuerſario: ille ex ſyngrapha poſtulabat IIII. Quid ais, inquam? poſtumne contra meum edictum? At ille profert S. C. Lentulo, Philippoque coss. vt qui Ciliciam obtineret, ius ex illa ſyngrapha diceret. Cohorrui primò: etenim erat interitus ciuitatis: reperio duo S. C. ijſdem COSS. de eadem ſyngrapha Salaminij cum Romæ verſuram facere vellent, non poterant, quòd lex Gabinia vetabat. Tu ij Bruti familiares, freti gratia Bruti * dare volebāt ſi ſibi S. C. caueretur. Fit gratia Bruti S. C. vt neve Salaminijs, neve qui eis dediſſet, fraudi eſſet, pecuniam numerarunt: & poſtea venit in mentem fœneratoribus nihil ſe iuuare illud S. C. quòd ex ſyngrapha ius dici lex Gabinia vetaret. tum fit S. C. vt * & ea ſyngrapha eſſet, quàm cęteræ, ſed vt eodem. * Cùm hæc diſſeruiſſent, ſeducit me Scaptius: ait ſe nihil contradicere, ſed illos putare talenta CC. ſe debere: ea ſe velle accipere: debere autem illos paulò minus; rogat vt eos ad CC. perducam Optime, inquam. Voco illos ad me, remoto Scaptio.

Quid

Quid vos? quantum, inquam, debetis? Reſpondent CVI. Refero ad Scaptium: homo clamare, * Quid opus eſt, inquam? rationes conferatis. Aſſidunt: ſubducunt ad nummũ conuenit. Illi ſe numerare velle: vrgere, vt acciperet. Scaptius me rurſus ſeducit: rogat vt rem ſic relinquam. Dedi veniam homini impudenter petenti. Græcis quærentibus, & vt in Fano deponerent poſtulantibus, non conceſſi. Clamare omnes qui aderant, nihil impudentius Scaptio, qui centeſimis cum anatociſmo contentus non eſſet: alij, nihil ſtultius. Mihi autem impudens magis, quàm ſtultus videbatur. nam aut bono nomine centeſimis contentus erat, aut non bono quaternas centeſimas ſperabat. Habes meam cauſam: quæ ſi Bruto non probatur, neſcio cur illum amemus: ſed auunculo eius certè probabitur: præſertim cum S. C. modò factum ſit (puto poſtquam tu es profectus) in creditora cauſa, vt centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur. Hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certè habes ſubductum: in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον, Luceius M.F. quæritur apud me per literas, ſummum eſſe periculum, ne culpà ſenatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. Commemorat quid olim mali C. Iulius fecerit, cùm dieculam * duxerit, nunquam reſp. plus. Sed ad rem redeo. Meditare aduerſus Brutum cauſam meam, ſi hæc cauſa eſt, contra quam nihil honeſtè dici poteſt, præſertim cùm integram rem & cauſam reliquerim. Reliqua ſunt domeſtica. De ἐνδομύχῳ probo idem, quod tu, Poſthumiæ * filio, quoniam Ponti-

dia

dia nugatur,ſed vellem adeſſes . A Quinto fratre his menſibus nihil expectaris : nam Taurus propter niueis ante menſem Iuniū tranſiri non poteſt . Thermum,vt rogas, creberrimus literis fulcio . P. Valerium negat habere quicquam Deiotarus rex, eumque ait à ſe ſuſtentari.Cùm ſcies Romæ intercalatum ſit, necne, velim ad me ſcribas certum, quo die myſteria futura ſint . Literas tuas minus paulò expecto,quàm ſi Romæ eſſes, ſed tamen expecto . Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER VI.

CICERO ATTICO S. 1

ACCEPI tuas literas a d.* quintum Terminalia Laodiceæ, quas legi libentiſſimè, pleniſſimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. Iis igitur reſpondebo: ſic enim poſtulas: nec οἰκονομίαν meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum. Recentiſſimas à Cybiſtris te meas literas habere ais a. d. x. Calend. Octob. datas, & ſcire vis, tuas ego quas acceperim. Omneis ferè, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brundiſio datas. Quare non οἴχεται tua induſtria, quod vereris, ſed præclare ponitur: ſiquidem id egiſti, vt ego delectarer. nam nulla re ſum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo, vehementer gaudeo. * ac putaram ſecus. Appius

enim ad me ex itinere bis, ter ve ὑπομεμψιμοί-ρους literas miſerat quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem. Vt ſi medicus, cùm ægrotus aliis medico traditus ſit, iraſci velit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curando conſtituerit mutet ille, ſic Appius, cùm ἐξ ἀπαιρέσεως prouinciam cararit, ſanguinem miſerit, quicquid potuit detraxerit. mihi tradiderit enectam: προσανατρεφομένην eam à me non libenter videt, ſed modò ſuecenſet, modò gratias agit. Nihil enim à me fit cum vlla illius contumelia: tantummodo diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem, Quid enim poteſt eſſe tam diſſimile, quàm illo imperante exhauſtam eſſe ſumptibus, & iacturis prouinciam: nobis eam obtinentibus, nummum nullum eſſe erogatum nec priuatim, nec publicè? Quid dicam de illius præfectis, comitibus, legatis, etiam de rapinis, de libidinibus, de contumelijs? Nunc autem domus mehercule nulla tanto conſilio, aut tanta diſciplina gubernatur, aut tam modeſta eſt, quam noſtra tota prouincia. Hanc nonnulli amici Appij ridiculè interpretantur: qui me iccirco putent bene audire velle, vt ille malè audiat: & rectè facere non meæ laudis, ſed illius contumeliæ cauſa: ſin Appius (vt Bruti literæ, quas ad te miſit, ſignificabant) gratias nobis agit, non moleſte fero: ſed tamen eo ipſo die, quo hæc ante lucem ſcribebam, cogitabam eius multa iniquè conſtituta, & acta tollere. Nunc venio ad Brutum, quem ego omni ſtudio te authore ſum complexus, quem etiam amare cœperam: ſed dico? reuocaui me, ne te

te offenderem. noli enim putare me quicquam maluiſſe quàm vt mandatis, facere: nec ulla de re plus laboraſſe. Mandatorum autem mihi libellum dedit: ijſdemque de rebus tu mecum egeras. Omnia ſum diligētiſſimè perſecutus. Primùm ab Ariobarzane ſic contendi, vt talenta quæ mihi pollicebatur, illi daret. Quoad mecum rex fuit, per bono loco res fuit: poſt à Pompeij procuratoribus ſexcentis præmi cęptus. Pompeius autem cùm ob cæteras cauſas plus poteſt vn⁹, quàm cæteri omnes, tum quòd putatur ad bellum Parthicum eſſe venturus. Ei tamen ſic nunc ſoluitur, treceſimo quoque die talenta Attica XXXIII. & hoc ex tributis. Nec id ſatis efficitur in vſuram menſtruam, ſed Cneus noſter clementer id fert: ſorte caret: vſura, nec ea ſolida, contentus eſt. Alij neque ſoluit quicquam, nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum vectigal habet. Appij inſtituto tributa imperat: ea vix, in fœnus Pompeii, quod ſatis ſit, efficiunt. Amici regis duo, tresve perdiuites ſunt: ſed ij ſuum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. Equidem nondeſino tamen per literas rogare, ſuadere, accuſare regem. Deiotarus etiam mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti: eos ſibi reſponſum retuliſſe, illũ nõ hr̃e: & mehercule ego ita iudico. Nihil illo regno ſpoliati⁹, nihil rege egẽtius: itaque aut tutela cogito me abdicare, aut, vt pro Glabrione Scæuola, fœnus & impendiũ recuſare. Ego tamen quas per te Bruto promiſeram præfecturas, M. Scaptio, & L. Gauio. qui in regno rem Bruti procurabat, detu

li: nec enim in prouincia mea negotiaban-
tur. Tu auté meminiſti nos ſic agere, vt, quot
vellet, præfecturas ſumeret, dum ne negotia-
tori: duas ei prętereà dederam: ſed ij quibus
petierat, de prouincia deceſſerant. Nunc co-
gnoſce de Salaminijs, quod video tibi etiam
nouum accidiſſe, tanquam mihi: nunquam
enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe
ſuam. Quinetiam libellum ipſius habeo, in
quo eſt, Salaminij pecuniam debent M. Sca-
ptio, & P. Matinio familiaribus meis. Eos
mihi commendat: adſcribit etiam, & quaſi
calcar admouet, interceſſiſſe à ſe pro ijs ma-
gnam pecuniã. Confeceram vt ſoluerent cen
teſimis ſexennij ductis cum renouatione
ſingulorum annorũ. At Scaptius quaternas
poſtulabat. Metui, ſi impetraſſet, ne tu ipſe
me amare deſineres: nam ab edicto meo re-
ceſſiſſem, & ciuitatẽ in Catonis, & in ipſius
Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatã
funditus perdidiſſem. Atq; hoc tpe ipſo im-
pingit mihi epiſtolã Scaptius Bruti, rem illã
ſuo periculo eſſe: quod nec mihi vnquã Bru
tus dixerat, nec tibi: etiam vt pręfecturã Sca
ptio deferrem. id verò per te exceperamus,
ne negotiatori. Quòd ſi cuiquam. huic tũ
nõ fuerat enim præfectus Appio, & quidem
habuerat turmas equitũ, quibus incluſum
in curia ſenatum Salamine obſederat: vt fa-
mæ ſenatores quinq; morerentur. Itaq; ego,
quo die tetigi prouinciam, cùm mihi Cyprij
legati Epheſum obuiã veniſſent, literas miſi,
vt equites ex inſula ſtatim decederent. His
de cauſis credo Scaptium iniquiùs de me ali-
quid ad Brutum ſcripſiſſe. Sed tũ hoc ſum

animo:ſi Brutus putabit me quaternas cen-
teſimas oportuiſſe decernere, qui in tota ꝓ-
uincia ſingulas obſeruarem,itaq; edixiſſem
idq; etiam acerbiſſimis fœneratoribus pro-
baretur:ſi præfecturam negotiatori denega-
tam quæretur, quòd ego Torquato noſtro in
tuo Lenio, Pompeio ipſi in Sex. Statio nega-
ui,& ijs ꝓbaui:ſi equites deductos moleſtè
feret:accipiam equidem dolorem, mihi illũ
iraſci,ſed multò maiorem, non eſſe eum ta-
lem,qualem putaſſem.Illud quidem fatebi-
tur Scaptius,me ius dicente,ſibi omnem pe-
cuniam ex edicto meo auferẽdi poteſtatem
fuiſſe. Addo etiã illud ,ꝙ vereor tibi ipſi vt
probem:conſiſtere vſura debuit, quæ erat in
edicto meo:deponere volebant: impetraui
ab Salaminijs vt ſilerent. Veniam illi quidẽ
mihi dederunt: ſed quid ijs fiet, ſi huc Pau-
lus venerit?Sed totũ hoc Bruto dedi,qui de
me ad te humaniſſimas literas ſcripſit: ad
me autem etiam cum rogat aliquid, contu-
maciter,arroganter, ἀκοινωνήτως ſolet ſcribe
re.Tu autẽ velim ad eum ſcribas de his rebꝰ,
vt ſciam quomodo hæc accipiat: facies enim
me certiorem. Atq; hoc ſuperioribus literis
ad te diligenter perſcripſeram: ſed plane te
intelligere volui. mihi nõ excidiſſe illud qđ
tu ad me quibuſdã literis ſcripſiſſes ſi nihil
aliud de hac prouincia,niſi illius beneuolen
tiam deportaſſem,mihi id ſatis eſſe. Sit ſanè
qm̃ ita tu vis: ſed tamen cum eo,credo,quod
ſine peccato meo fiat. Igit̃ meo decreto * ſol-
uatur æs Scaptio:ſtatim q̃ id rectum ſit tu iu
dicabis: ne ad Catonem quidem prouocabo.
Sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua ab-
ieciſſe,

ieciſſe, quæ mihi in viſceribus hærent. Flc mihi meam famam commendaſti. quæ epiſtola tua eſt, in qua mentionem non facias? Itaq; iraſcatur qui volet, patiar, τὸ γένευ̂, μετ' ἐμου̂: præſertim cùm ſex libris tanquam prædibus me ipſe obſtrinxerim: quos tibi tam valde probari gaudeo: è quibus vnũ ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. Ille verò antè decemuiros non fuit, quippe qui ædilis curulis fuerit, qui magiſtratus multis annis poſt decemuiros inſtitutus eſt. Quid ergo profecit, ꝙ protulit faſtos? Occultatam putant quodam tempore iſtã tabulam, vt dies agendi peterentur à paucis. Nec verò pauci ſunt authores, Cn. Flauium ſcribam faſtos protuliſſe, actionesq; compoſuiſſe: ne me hoc, vel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes * ἐκκέλαθέστε illud de geſtu hiſtrionis: tu ſceleſtè ſuſpicaris, ego ἀφελω̂ς ſcripſi. De me imperatore ſcribis te ex Philotimi literis cognouiſſe: ſed credo te, iam in Epeiro cùm eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, vnas à Pindeniſſo capto, alteras a Laodicea, vtraſque tuis pueris datas: quibus de rebus propter occaſum nauigandi per binos tabellarios miſi Romam literas publicè. De Tullia mea tibi aſſentior: ſcripſique ad eam, & ad Terentiam, mihi placere: tu enim ad me iam ante ſcripſeras, AC vellem te in tuum veterem gregem retuliſſes. Correcta vero epiſtola Memmiana nihil negotij fuit: multò enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. Quare adiunges Aufium noſtrum, hominem ſemper amantem mei, nũc credo eò magis, ꝙ debet

etiam fratris Appii amorē erga me cum reliqua hæreditate creuiſſe: qui declarauit, quanti me faceret cùm ſæpe, tum in Burſa. næ tu me ſolicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet: nec ego vllum aliud tēpus timeo, niſi quod ille ſolum excipit: ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non miror: ita res eſt: remouendūq; cenſeo illud, DISSIMVLANTEM. Sed enim οἰκονομία ſi derturbatior eſt, tibi aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcūt, exercentur: ſed alter, vti dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare: mandauit enim pater: ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi quidem in amoribus eſt: pueri autem aiunt, eum furenter iraſci: ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, nec tui, meiq; amantior. Thermum Syluium vere audis laudari, valde ſe honeſtè gerunt. Adde M. Nonium, Bibulum, me ſi voles. Iam Scrofa vellem haberet vbi poſſet: eſt enim lautum negotium: cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortēſio quòd cauſam meam commendas, valde gratum. De Amiano, ſpei nihil putat eſſe Dionyſius. Terentij nullum veſtigium agnoui. Meragenes certe perijt. feci iter per eius poſſeſſionē in qua animal reliquum nullum eſt. Hæc nō noram tum cum Democrito tuo cum locutus ſum, Rhoſij cauſam mandaui. Sed heus tu, quid cogitas infelicitas? lancibus, & ſplendidiſſimis caniſtris, oluſculis nos ſoles

paſcere.

paſcere. Quid te in vaſis fictilibus appoſiturum putem? κέρας Phemio mandatum eſt: ca reperietur: modò aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Caſſius ineptas literas miſit, necdum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, vt aliquando commoueatur ſenatus. Equidem ſum magna animi perturbatione, ſi, vt opto, non prorogatur noſtrum negotiũ, habeo Iuniũ, & Quintilem in metu. eſto, duos quidem menſes ſuſtinebit Bibulus. Quid illo fiet, quem reliquero? præſertim ſi fratrem? quid de me autem, ſi non tam citò decedo? Magna turba eſt. mihi tamen cum Deiotaro cõuenit, vt ille in meis caſtris eſſet cum ſuis copijs omnibus: habet autem cohortes quadringenarias, noſtra armatura XXX. equitum ∞∞. erit ad ſuſtentandum, quoad Pompeius veniat: qui literis, quas ad me mittit, ſignificat ſuum negotium illud fore. Hyemant in noſtra prouincia Parthi. expectatur ipſe Orodes. Quid quæris? aliquantum eſt negotij. De Bibuli edictio nihil noui præter illam exceptionem, de qua tu ad me ſcripſeras, NIMIS graui præiudicio in ordinem noſtrũ. Ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, ſed tectiorem ex Q. Mutij P. F. edicto Aſiatico, EXTRA quam ſi ita negotium geſtum eſt, vt eo ſtari nõ oporteat, ex fide bona: multaque ſum ſecutus Scæuolę: in ijs illud, in quo ſibi libertatem cenſent Græci datam, vt Græci inter ſe diſceptent ſuis legibus. Breue autem edictum eſt propter hanc meam διαίρεσιν, ꝙ duobus generibus edicẽdum putaui: quorum vnum eſt prouinciale,

in quo eſt de rationibus ciuitatũ,de ære alie no,de vſura,de ſyngraphis,in eodem omnia de publicanis:alterum,quod ſine edicto ſatis commode tranſigi non poteſt, de hæreditatum poſſeſſionibus,de bonis poſſidendis, vendendis, magiſtris faciundis:quæ ex edicto & poſtulari,& fieri ſolent:Tertium,de reliquo iure dicundo, * ἄγραφον reliqui. Dixi me de eo genere mea decreta ad edicta vrbana accommodaturum:itaque curo, & ſatisfacio adhuc omnibus: Græci verò exultant,quod peregrinis iudicibus vtuntur. Nugatoribus quidem,inquies. Quid refert? tamen ſe αὐτονομίαν adeptos putant: noſtri enim,credo,graueis habent,Turpionem ſutorium,& Vectium mancipem. De publicanis quid agã,videris quærere:habeo in deliciis, obſequor, verbis laudo, orno, efficio, ne cui moleſti ſint: τὸ παράδοξοτάτον, vſuras eorum, quas pactionibus adſcripſerat, ſeruauit etiam Seruilius. Ego ſic, diem ſtatuo ſatis laxam, quam antè ſi ſoluerint: dico me centeſimas ducturum: ſi non ſoluerint, ex pactione. Itaque & Græci ſoluunt: tolerabili fœnore, * & publicanis res eſt gratiſſima, ſi illa iam habent: pleno modio verborum honorem,inuitationem crebram. Quid plura? ſunt omnes ita mihi familiares, vt ſe quiſque maxime putet, ſed tamen μηδὲ αὐτοῖς: ſcis reliqua. De ſtatua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώστων ſed * me ipſum delectauit in tuis literis. Ain' tu? Scipionem hic Metellus proauum ſuum neſcit cenſorẽ fuiſſe? Atqui nihil habuit aliud inſcriptum, niſi cenſor,ea ſtatua quæ ad Opis apertè poſita

in excelſo eſt. In illa autem, quę eſt ad Πολύδευκας inſcriptum eſt. COS. quam eſſe eiuſdem, ſtatus, amictus, annulus, imago ipſa declarat. At hercule ego cùm in turma inauratarum æqueſtium, quas hic Metellus in capitolio poſuit, animaduertiſſem in Serapionis ſubſcriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui. nunc ideo Metelli, ὦ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & faſtis ſi ſecus eſt, commune erratum eſt, & tu bellè ἠπόρησας, & nos publicam propè opinionem ſecuti ſumus, vt multa apud Græcos. Quis enim non dixit Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectam eſſe in mare? Redarguit Eratoſthenes: affert enim quas ille poſt id tempus fabulas docuerit. Num icirco Duris Samius, homo in hiſtoria diligens, quòd cum multis errauit irridetur? Quis Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe non dixit? num igitur iacet Theophraſtus, ſi id à Timæo tuo familiari reprehenſum eſt? Sed neſcire proauum ſuum cenſorem non fuiſſe, turpe eſt præſertim cùm poſt eum conſulem nemo Cornelius, illo viuo, cenſor fuerit. Quod de Philotimo, & de ſolutione XXDC. ſcribis: Philotimum circiter Calend. Ian. in Cherſoneſſum audio veniſſe. ac mihi ab eo nihil adhuc. Reliqua mea Camillus ſcribit ſe accepiſſe: ea quæ ſint, neſcio, & aueo ſcire: ſed hęc poſteri⁹, & coram fortaſſe commodiùs. Illud me, mi Attice, in extrema ferè parte epiſtolæ cōmouit. ſcribis enim, τί λοιπόν; Deinde me obſecraſ amantiſſime, ne obliuiſcar vigilare, & vt animaduertam, quę fiant. Nūquid, de quo inaudiſti?

diſti?etſi nihil eiuſmodi eſt: πολλοῦ γε καὶ δεῖ:
nec enim me fefelliſſet, nec fallet: ſed iſta
admonitio tua tam accurata, neſcio quid mi
hi ſignificare viſa eſt. De M. Octauio iterum
tibi reſcribo, te illi probè reſpondiſſe. paulò
vellem fidentius. * nam Cælius libertum ad
me miſit, & literas accuratè ſcriptas, & de
pantheris, * & de ciuitatibus. Reſcripſi, alte
ram me moleſte ferre, ſi ego in tenebris late-
rem, nec audiretur Romæ nullum in mea
prouincia nūmum, niſi in æs alienum, ero-
gari: docuiq; nec mihi conciliare pecuniam
licere, nec illi capere: monuiq; eum, quem
planè diligo, vt cùm alios accuſaſſet, cautius
viueret. illud autem alterum alienum eſſe
exiſtimatione mea, Cibyratas imperio meo
publicè venari. Lepta tua epiſtola gaudio
exultat: etenim ſcripta bellè eſt, meq; apud
eum magna in gratia poſuit. Filiola tua gra-
tum mihi fecit, quòd tibi diligenter manda
uit, vt mihi ſalutem aſcriberes: gratum etiã
Pilia: ſed illa officioſius, quod mihi, quem
iampridem nunquam vidit. Igitur tu quo-
que ſalutem vtrique aſcribito. * Literas da-
turus pridie Calend. Ian. ſuauem habui re-
cordationem clariſſimi iuriſiurandi: quod
ego non eram oblitus: magnus enim præte-
xatus illo die fui. Habes ad omnia. non vt
poſtulaſti, χρύσεα χαλκείων, ſed paria pari-
bus reſpondimus. Ecce autem alia puſilla
epiſtola, quam non relinquam ἀναντιφώνητον.
Bene mehercule potuit Luccius Tuſcu
lanum, niſi fortè: ſolet enim, cùm ſuo tibici-
ne. & velim ſcire quis ſcit ſtatus eius. * Len-
tolum quidem noſtrum, præter Tuſculanũ,
pro-

proſcripſiſſe audio. Cupio hos expeditos videre, cupio etiam Seſtium: addes etiam ijs Cælium. quibus omnibus eſt αἰδέσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio reſtituendo vt Curio cogitet, te audijſſe puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna ſpe ſumus. Pinarium, quem mihi commendas, diligentiſſimè Deiotarus curat, grauiter ægrum. Reſpondi etiam minori. Tu velim, dum ero Laodiceæ, id eſt ad id. Maij, quàm ſæpiſſimè mecum per literas colloquare: & cùm Athenas veneris (iam enim ſciemus de rebus vrbanis, de prouincijs, quæ omnia in mẽſem Martiũ ſunt collata) vtiq; ad me tabellarios mittas. Sed heus tu Genuarios à Cæſare per Herodem, talenta Attica L. extorſiſtis? in quo, vt audio, magnũ odium * Poſſidonij ſuſcepiſtis: putat. n. ſuos nũmos vos comediſſe, Cæſarẽ in * Marathone reædificãdo diligentiorẽ fore. Hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, ſed Pompeij tñ familiari, audiui. Hic Vedius venit mihi obuiam cum duobus eſſedis, & rheda equis iũcta, & lectica & familia magna: pro qua ſi Curio legem pertulerit H. S. centena perdat neceſſe eſt. Erat præterea cynocephalus in eſſedo; nec deerant onagri, nũquã vidi hominẽ nequiorem: ſed extremũ audi. Diuerſatus eſt Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi ſua depoſuit, cùm ad me profectus eſt: moritur interim Vindullus: quæ res ad Magnũ Põpeiũ pertinere putabatur. C. Venonius demum Vindulli venit. cùm omnia obſignaret, in Vedianas res incidit. In his inuẽtæ ſunt quinque * imagũculæ matronarũ, in quibus vna

ſororis

ſororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc vtatur, & illius Lepidi, qui hæc tam negligenter ferat. Hæc te volui παριςορῆσαι: ſumus enim ambo belle curioſi. Vnum etiam velim cogites, audio Appium προπύλαιον Eleuſine facere. Num inepti fuerimus, ſi nos quoque Academiæ fecerimus? Puto inquies. Ergo idipsũ ſcribes ad me. Equidē valde Athenas ipſas amo: volo eſſe aliquod monimentum, odi falſas inſcriptiones ſtatuarum alienarum. Sed vt tibi placebit; facies que me, in quem diem Romana incidant myſteria, certiorē, & quomodo hyemaris. Cura vt valeas. Poſt Leuctricam pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſimoquinto.

CICERO ATTICO S. 2

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceā ad me ſalutandi cauſa veniſſet, & ſe ſtatim ad te nauigaturum eſſe diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas reſcripſi, quas acceperam à Bruti tabellario. Et reſpondebo primùm poſtremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit, quod ad te ſcriptum eſt ab Cincio de Statij ſermone: in quo hoc moleſtiſſimum eſt. Statiũ dicere, à me quoq; id conſilium probari? probari autem? de iſto hactenus. Dixerim me vel plurima vincla tecum ſummæ coniunctionis optare, & ſunt amoris arctiſſima: tãtum abeſt, vt ego eo, quo aſtricti ſumus, laxari aliquid velim. Illud autem multa de iſtis rebus aſperius ſolere loqui, ſępe ſum expertus ſæpe etiã leniui iratum, id ſcire te arbitror.

In hac autem perægrinatione, militiave no-
ſtra ſæpe incenſum ira vidi, ſæpe placatum.
Quid ad Statiũ ſcripſerit, neſcio. quicquid
acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad
libertum non fuit. Mihi autem erit maxime
curæ, nequid fiat ſecus, quam volumus, quã-
que oportet nec ſatis eſt in eiuſmodi re, ſe-
quenque præſtare. Ac maxime partes iſtius
officij ſunt pueri Ciceronis, ſiue iam adole-
ſcentis: quod quidem illum ſoleo hortari: ac
mihi videtur matrẽ valde, vt debet, amare,
teque mirifice. Sed eſt magnum illud qui-
dem, veruntamen multiplex pueri ingeniũ:
quo ego regendo habeo negotij ſatis. Quo-
niam reſpondi tuæ paginæ poſtremæ prima
mea: nunc ad primam reuertar tuam. Pelo-
ponneſias ciuitates omneis maritimas eſſe,
hominis non nequam, ſed etiam tuo iudicio
probati. Dicæarchi tabulis credidi. Is multis
nominibus in Trophoniana Chæronis nar-
ratione Græcos in eo reprehendit, quòd ma-
re tam ſecuti ſunt nec vllum in Pelopõneſo
locũ excipit. Cùm mihi author placeret (ete-
nim erat ἱστορικώτατος, & vixerat in Pelopõ-
neſo) admirabar tamen, & vix aggrediens
communicaui cum Dionyſio: atq; is primo
eſt commotus: deinde, quod tum de iſto Di-
cæarco, non minus bene exiſtimabat, quam
tu de C. Veſterio, ego de M. Cluuio, non du-
bitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cenſe-
bat eſſe Lepreon quoddam maritimum: Te-
ne autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα
ei videbantur: idque τῷ τῶν νεῶν κατα-
λόγῳ confirmabat, vbi mentio non fit iſto-
rum. Itaq; iſtum ego locum totidem verbis

à Dic-

à Dicæarcho tranſtuli. Philaſios dici ſciebã: & ita fac vt habeas: nos quidem ſic habemus. Sed primò me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quòd ὀπούντιοι, σιπούντιοι, ſed hoc continuò correximus. Lætari te noſtra moderatione, & continentia video: tum id magis faceret, ſi adeſſes. Atque hoc foro, quod egi ex idib. Febr. Laodiceæ ad calend. Maij omnium diœceſium * præter Ciliciæ, mirabilia quædam effecimus: ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatę, multæ valde leuatæ ſunt omnes ſuis legibus, & iudicijs vſæ, αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt. His ego duobus generibus facultatem ad ſe ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: vno q̃ omnino nullus in imperio meo ſumptus factus eſt (nullũ cùm dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus, inquã, ne * teruncius quidem. Hac aũt re, incredibile eſt quantũ ciuitates emerſerint. Acceſſit * alterũ: mira erãt in ciuitatibus ipſorũ furta Græcorũ, quæ magiſtratus ſui fecerant. Quæſiui ipſe de ijs, qui annis decem proximis magiſtratũ geſſerãt. aperte fatebantur. Itaq; ſine vlla ignominia ſuis humeris pecunias populis retulerunt. populi autem nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipſo luſtro nihil ſoluerant, etiã ſuperioris luſtri reddiderunt. itaq; publicanis in oculis ſumus. Gratis, inquis, viris: Senſimus, iam cætera iuriſdictio nec * impedita, & clemens cum admirabili facilitate. Aditus aũt ad me minimè prouinciales. nihil per cubicularium: ante lucem inambulabam domi, vt olim candidatus. Grata hæc & magna, mihique nondum laborioſa ex illa vetere militia.

tia. Nonis Maij in Ciliciam cogitabam: ibi, cùm Iunium menſem conſumpſiſſem, atq; vtinam in pace (magnum enim bellum impēdet à Parthis) Quintilem in reditu ponere. Annuæ enim mihi operę ad III. cal. Sext. emerentur. Magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri. Habebam acta vrbana vſque ad non. Mart. è quibus intelligebam Curionis noſtri cōſtantia omnia potius actum iri, quàm de prouincis. Ergo, vt ſpero, propediem te videbo. Venio ad Brutum tuum, imò noſtrum: ſic enim mauis. Equidem omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. Omni igitur modo egi cum rege, & ago quotidie per literas ſcilicet: ipſum enim triduū, quatriduumve mecum habui tribulentis in rebus, quibus eum liberaui. Sed & tum præſens, & poſteà * creberrimè non deſtiti rogare, & petere mea cauſa: ſuadere, & hortari, ſua. Multùm profeci, ſed quantùm, non planè (quia longè abſum) ſcio. Salaminios autem)hos enim poteram coercere) adduxi, vt totum nomen Scaptio vellent ſoluere, ſed centeſimis ductis à proxima quidem ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis: numerabantur nummi: noluit Scaptius. Tun, qui ais Brutum cupere aliquid perdere? quaternas habebat in ſyngrapha: fieri non poterat: nec ſi poſſet, ego pati poſſem. Audio omnino Scaptium pœnitere. Nam quid S. C. eſſe dicebat, vt ius ex ſyngrapha diceretur: eo conſilio factum eſt, quod pecuniam. Salaminij contra legem Gabiniam ſumpſerant. Vetabat autē

Auli lex eius dici de ita ſumpta pecunia: decreuit igitur ſenatus, vt ius diceretur ex iſta ſyngrapha: nũc iſta habet iuris idem, quod cæteræ: nihil præcipui. Hæc à me ordine facta, puto me Bruto probaturum: tibi, neſcio: Catoni certè probabo. Sed iam ad te ipſum reuertor. Ain. tandem, Attice laudator integritatis, & elegantiæ noſtræ? auſus es hoc ex ore tuo (inquit Ennius) vt equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, ſi mecum eſſes, qui ſcribis morderi te interdum, quòd non ſimul ſis, patere me id facere, ſi vellem? Nõ amplius, inquis quinquaginta. Cum Spartaco minùs multi primò fuerunt. Quid tandem iſti mali in tam tenera inſula non feciſſent? non feciſſent autem? imò quid ante aduentum meum nõ fecerunt? Incluſum in curia ſenatum habuerunt Salaminium ita multos dies, vt interierint nonnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. Id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos ſolet verſari, cùm de aliquo officio, ac laude cogito, tu me, inquam, rogas, præfectus vt Scaptius ſit? At hoc ſtatueramus, vt negotiatorem neminem: idque Bruto probaueramus. Habeat is turmas. cur. potius quam cohortes? ſumptu iam nepos euadit Scaptius. Volunt (inquis) principes. Scio: nam ad me Epheſum vſque venerunt, ſtanteſque, equitum ſcelera, & miſerias ſuas detulerunt. Itaque ſtatim dedi literas, vt ex Cipro equites ante certam diem decederent: ob eamque cauſam, tum ob cætera Salaminij nos in cœlum decretis

ſuis

ſuis ſuſtulerunt. Sed iam quid opus equitatu? Soluunt enim Salaminij: niſi fortè id volumus armis efficere, vt fœnus quaternis cẽteſimis ducant. Et ego audebo legere vnquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, ſi tale quid fecero * Nimis, inquam, in iſto Brutum amaſti, dulciſſime Attice: nos vereor, ne parum. Atque hæc ſcripſi ego ad Brutum, ſcripſiſſe te ad me: cognoſce nunc cætera. Pro Appio nos hic omnia facimus, honeſtè tamen, ſed planè libenter: nec enim ipſum odimus, & Brutum amamus: & Pompeius à me mirifice contendit, quem meher cule plus, pluſque in dies diligo. C. Cælium quæſt. huc venire audijſti.* neſcio quid ſit? ſed pammenia illa mihi non placent. Ego me ſpero Athenis fore mẽſe Septembri. tuorum itinerum tempora ſcire ſanè velim. Εὐήθειαι Sempronij Rufi cognoui ex epiſtola * Corcyræa. Quid quæris? inuideo potentiæ Veſtorij. Cupiebam etiam nunc plura garrire: ſed lucet: vrget turba: feſtinat Philogenes. Valebis igitur, & valere Piliam, & Cæliliam noſtram iubebis literis, & ſaluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S. 3

ETſi nihil ſanè habebam noui, quod poſt accidiſſet, quàm dediſſem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamen cùm Philotimum Romam remitterem, ſcribendum aliquid ad te fuit. Ac primùm illud, quod me maximè angebat (non quò me aliquid iuuare poſſes: quippe res eſt in manibus: tu

autem

autem abes longè gentium: *πολλὰ δ' ἐν μεταχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλός*) obrepſit dies, vt vides (mihi enim a. d. III. calend. Sext. de prouincia, decedēdum eſt (nec ſucceditur. Quem relinquam qui prouinciç præſit? ratio quidem, & opinio hominum poſtulat fratrem; primùm quòd videtur eſſe honos: nemo igitur potior: deinde quòd ſolum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuento (nam ea lege exierat) iam à me dieceſſerat. Quæſtorem nemo dignum putat: etenim eſt leuis, libidinoſus, * ſagax. De fratre autem primũ illud eſt: perſuaderi ei non poſſe arbitror. odit enim prouinciam: & hercule nihil odioſius, nihil moleſtius. Deinde, vt mihi nolit negare, quidnam mei ſit officij? cùm bellum eſſe in Syria magnum putetur, id videatur in hanc prouinciam erupturum: his præſidij nihil ſit: ſumpt⁹ annuus decretus ſit: videaturne aut pietatis eſſe meæ, fratrem: aut diligentiæ, nugatum aliquid relinquere? magna igitur, vt vides, ſolicitudine afficior, magna inopia conſilij. Quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. Quanto tua prouincia melior? decedes, cùm voles: niſi fortè iam deceſſiſti. quem videbitur præficies Theſprotiæ, & Chaoniæ. Necdum tamen ego. Quintum conueneram, vt iam, ſi id placeret, ſcirem, poſſetne ab eo impetrari, nec tamen, ſi poſſet, quid vellem, habebam. Hoc eſt igitur eiuſmodi: reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ, digna ijs libris, quos dilaudas: cõſeruatæ ciuitates: cumulatè publicanis ſatisfactũ: offenſus cõtumelia nemo decreto iuſto,

& ſeuero perpauci, nec tamen quiſquam vt quæri audeat: res geſtæ dignæ triumpho. de quo ipſo nihil cupidè agemus: ſine tuo quidem conſilio certè nihil. Clauſula eſt difficilis in tradenda prouincia: ſed hæc deus aliquis gubernabit. De vrbanis rebus ſcilicet plura tu ſcis: ſæpius & certiora audis. Equidem doleo non me tuis literis certiorem fieri. huc enim odioſa afferebantur de Curione, de Paulo: non quòd vllum periculum videam ſtante Pompeio, vel etiam ſedēte, valeat modò: ſed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiarium vicem doleo. Formam igitur mihi totius reip. ſi iam es Romæ, aut cùm eris, velim mittas, quæ mihi obuiàm veniat: ex qua me fingere poſſim, & præmeditari quo animo accedam ad vrbē. Eſt enim quiddam, aduenientem non eſſe peregrinum atque hoſpitem. Et quod pene præterij, Bruti tui cauſa, vt ſæpe ad te ſcripſi, feci omnia. Cyprij numerabāt: ſed Scaptius centeſimis renouato in ſingulos annos fœnore contentus non fuit. Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipſum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præſtare non poteram: erat enim rex perpauper: aberamque ab eo ita longè, vt nihil poſſem, niſi literis, quibus pugnare non deſtiti. Sūma hæc eſt, pro ratione pecuniæ liberius eſt Brutus tractatus, quàm Pompeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C. Pompeio in ſex menſibus promiſſa C C. Iam in Appij negotio quantum tribuerim Bruto, dici vix poteſt. Quid eſt igitur, quòd laborem? amicos habet, meras nugas M. Sca-

ptium, qui, quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum vexaret, vt ante me fecerat, fortaſſe ſuccenſet: aut quia præfectus non eſt, quod ego nemini tribui negotiatori, non C. Vennonio meo familiari, nõ tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ oſtenderã me ſeruaturum, in quo pſeueraui. Sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam, cùm poſſet, noluit? Scaptio q in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatisfactum. Is à me tribunatum cùm accepiſſet, quem ego ex Bruti literis ei detuliſſem, poſteà ſcripſit ad me, ſe vti nolle tribunatu. * Caius eſt quidam, cui cùm præfecturam detuliſſem. Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. Is me nec proficiſcentem Apameam proſecutus eſt: nec cùm poſteà in caſtra veniſſet, atque inde diſcederet, num quid vellem, rogauit: & fuit apertè mihi, neſcio quare, non amicus. Hunc ego ſi in præfectis habuiſſem, quem tu me hominũ putares? Qui, vt ſcis, potentiſſimorum hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius aſſeclæ? etſi hoc plus eſt, quàm ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris. Is igitur Caius, cùm Apameæ me nuper vidiſſet Romam proficiſcens, me ita appellauit (Culleolum vix auderem) Vnde inquis, me iubes petere cibaria * præfecto? reſpondi leniùs, quàm putabant oportuiſſe qui aderant: me non inſtituiſſe ijs dare cibaria, quorum opera non eſſem vſus abijt iratus. Huius nebulonis * oratione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis; ſed illum, eum

futurum

futurum eſſe puto,qui eſſe debet.Tibi tamē cauſ·m notam eſſe volui, & ad ipſum hæc præſcripſi diligētiſſimè.Omnino (ſoli enim ſumus) nullas vnquam ad me literas miſit Brutus,ne proximè quidē de Appia, in quibus non īneſſet arrogans,& ἀκοινώνητον aliquid. Tibi autem valde ſolet in ore eſſe. "Granius autem. Non contemnere ſe, & reges odiſſe ſuperbos. In quo ille tamen mihi riſum magis, quàm ſtomachum mouere ſolet: ſed planè parùm cogitat, quid ſcribat, aut ad quem.

Quintus Cicero puer legit, vt opinor, & certè epiſtolam inſcriptam patri ſuo: ſolet enim aperire,idque de meo conſilio, ſi quid fortè ſit,quod opus ſit ſciri. In ea autem epiſtola erat illud idem de ſorore, quod ad me. mirifice conturbatum vidi puerū. lacrymās mecum eſt queſtus. Quid quæris?miram in eo pietatem, ſuauitatem, humanitatemque perſpexi:quò maiorem ſpem habeo,nihil fore aliter ac deceat.Id te igitur ſcire volui.Ne illud quidem prætermittam. Hortenſius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitioſè,& turpiter.hunc ego patris cauſa vocaui ad cœnam,quo die venit: & eiuſdem patris cauſa * nihil ampliùs. Is mihi dixit,ſe me Athenis expectaturum, vt mecū decederet.Rectè,inquam:quid enim dicerē?Omnino puto nihil eſſe,quod dixit:nolo quidem, ne offendā patrem,quem mehercule valde diligo:ſin fuerit meus comes, moderabor ita, ne quid eum offendam, quē minimè volo. Hęc ſunt: etiā illud, Orationem Q. Celeris

mihi velim mittas contra M. Seruilium. Literas mitte quàm primùm. ſi nihil fuerit, vel per tuum tabellarium. Piliæ, & filiæ ſalutem. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 4

TArſum venimus non. Iun. ibi me multa mouerunt: magnum in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio adminiſtrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris. Illud autē difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præeſſet. Nihil minus probari poterat, quàm quæſtor Meſſinius: nam de Cælio nihil audiebamus. Rectiſſimū videbatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa moleſta, diſceſſus noſter, belli periculum, militū improbitas, ſexcenta prætereà. O rē totam odioſam. Sed hæc fortuna viderit, quoniam conſilio non multùm vti licet. Tu quando Romam ſaluus (vt ſpero) veniſti, videbis (vt ſoles) omnia quæ intelliges noſtra intereſſe: in primis de Tullia mea: cuius de cōditione quid mihi placeret, ſcripſi ad Terentiam, cùm tis in Græcia eſſes: deinde de honore noſtro. quòd enim tu abfuiſti, vereor vt ſatis diligenter actum in ſenatu ſit de literis meis. Illud præterea μυστικώτερον ad te ſcribam, tu ſagaciùs odorabere. Τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἐδόξει μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, † μή τι νοήσῃς. ἐν δή που τοῦτο δὴ περισκεψάμενος,

ψάμμος, τὰ λοιπὰ ἐξασφάλισαι. non queo tã-tum, quantum vereor ſcribere. Tu autem fac, vt mihi tuæ literæ volent obuiæ. Hæc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine. Piliæ, & puellæ Cæciliæ belliſsimę ſalutem dices. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

NVnc quidem profectò Romę es: quò te (ſi ita eſt) ſaluum veniſſe gaudeo: vnde quidem quandiu abfuiſti, magis à me abeſ-ſe videbare, quàm ſi domi eſſes: minùs e-nim mihi meæ notæ res erant, minùs etiàm publicæ. Quare velim etſi (vt ſpero) te hæc legente aliquantulum tamen viæ proceſſe-ro: tamen obuias mihi literas quàm argu-tiſsimas de omnibus rebus crebrò mittas. In primis de quo ſcripſi te anteà ὁ τῆς ξυνωό-ρου τῆς ἐμῆς ἐξελεύθερος ἔδοξέ μοι τὰ ἐμὰ βατ-ταρίζων, καὶ ἀλύων ἐν τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέ-σχαις ὑπό τι * πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. Hoc tu indaga, vt ſoles. Aſt hoc magis, ἐξ ἄστεως ἐπτονόφου-λειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κά-μιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κρο-τωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιτικῶν μη. καὶ κληρονομήσας χμ. η μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δ' ὑστέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄν-τα ὁμώνυμον τῷ Κότωνος πατρὶ, μηδὲν ὀλισχε-ρῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προσηκούσης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ

γὰρ παρῆν πρὸς κατασκεψόμενος, καὶ τι σχεδὸν ἐλπίσας ἡμᾶς αὐτὸν, ἀπογνὼς δὲ διόγεως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν κενεόν τε νέεσθαι. meque obiurgauit vetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Reliqua vide, & quãtũ fieri põt, * perſpice. Nos etſi annuum tẽpus propè iam emeritum habebamus (dies enim XXXIII. erant reliqui) ſolicitudine prouinciæ tamen vel maximè vrgebamur. cùm. n. arderet Syria bello, & Bibulus in tãto mœrore ſuo maximam curam belli ſuſtineret, ad meq́; legati eius, & quæſtor, & amici literas mitterent vt ſubſidio venirem: etſi exercitũ infirmum habebam, auxilia ſanè bona, ſed ea Galatarum, Piſidarum, Lyciorum (hæc. n. ſunt noſtra robora) tamen eſſe officium meũ putaui, exercitum habere quàm proximè hoſtem, quoad mihi præeſſe prouinciæ per s. c. liceret. Sed, quo ego maximè delectabar, Bibulus moleſtus mihi non erat: de omnibus rebus ſcribebat ad me potius, & mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat, qui cùm aduenerit, ἄλλο πρόβλημα, quem præficiã, niſi Cœlius quæſtor venerit, de quo adhuc nihil certi habebamus. Cupiebam mehercule longiorem epiſtolam facere: ſed nec erat res de qua ſcriberem: nec iocari præ cura poteram. Valebis igitur, & puellæ ſalutem * articulatè dices, noſtræq́; Piliæ.

CICERO ATTICO S. 7

EGo, dum in prouincia omnibus rebus Appium orno, ſubitò ſum factus accuſatoris eius ſocer. Id quidem, inquis, dij appro-

approbent. Ita velim: teque ita cupere certò ſcio. Sed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de Ti. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miſeram, qui Romam venerunt factis ſponſalibus: ſed hoc ſpero melius. Mulieres quidem valde intelligo delectari obſequio, & comitate adoleſcentis. Cætera noli ἐξακανθίζειν. Sed heus tu, πυρὸς εἰ δῆμον Athenis, placet hoc tibi? etſi non impediebant mei certè libri. non enim iſta largitio fuit in ciueis, ſed in hoſpites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, cùm * iam Appius de Eleuſine non cogitet. De Hortenſio te certò ſcio dolere: equidem excrucior: decreueram.n. cum eo valde familiariter viuere. Nos prouinciæ præfecimus Cælium. Puerum, inquies, & fortaſſe fatuum, & non grauem, & non continentem. Aſſentior, fieri non potuit aliter. nam quas multò antè tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te ſcripſeras, quid eſſet mihi faciendum de relinquendo, eæ me pungebant. Videbam enim, quæ tibi eſſent ἐποχῆς cauſæ, (& erant eædem mihi) puero * ne traderem. fratri autem, illud non vtile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem ſine contumelia quæſtori, nobili præſertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi videbantur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiam reipub. cauſa contra s.c. ipſe remanere. qui poſteaquam incredibili felicitate deceſſerunt, ſublata dubitatio eſt. Videbam ſermones, Hui, fratrem reliqit? num eſt hoc non plus annum obtinere pro-

uinciam? Quid, quòd ſenatus eos voluit prę-eſſe prouincijs, qui nõ pręfuiſſent? at hic triẽnium. ergo hæc ad populum. Quid, quæ tecum? nunquã eſſem ſine cura, ſiquid iracundius, aut contumelioſius, aut negligentius: quæ * fert vita hominum? Quid ſi quid filius puer, & puer bene ſibi fidẽs? qui eſſet dolor? quem pater non dimittebat, teque id cenſere moleſte ferebat. At nunc Cœlius non dico equidem quid egerit: ſed tamen multò minus laboro. Adde illud: Pompeius eo robore vir, his radicibus, Q. Caſſium ſine ſorte delegit, Cęſar Antonium: ego ſorte datum offenderem? ⁺ aut etiam inquirerem in eũ? quem reliquiſſem? hoc melius, & huius rei plura exempla: ſenectuti quidem noſtræ profectò aptius. At te apud eum, dij boni, quanta in gratia poſui? eique legi literas nõ tuas, ſed librarij tui. Amicorum literæ me ad triumphum vocant. rem à nobis, vt ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν noſtram, non negligendam. Quare tu quoque, mi Attice, incipe hoc cupere, quo nos minus inepti videamur. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

QVintus filius, piè ſanè, me quidem certè multum hortante, ſed currentem, animum patris ſui, ſorori tuæ reconciliauit. Eum valde tuæ literæ excitarunt. Quid quæris? confido rem, vt volumus eſſe. Bis ad te antè ſcripſi de re mea familiari, ſi modò tibi redditæ literæ ſunt, Græcè ἐν αἰνιγμοῖς, ſcilicet nihil eſt mouendum. ſed tamen ἀφελῶς

percun-

percunctando de nominibus Milonis, & vt expediat, vt mihi recepit, hortãdo, * aliquid tu proficies. Ego Laodiceæ quæſtorem Meſſinium expectare iuſſi, vt confectas rationis lege Iulia apud duas ciuitates poſſim relinquere. Rhodum volo puerorum cauſa: inde quamprimum Athenas. Etſi Eteſiæ valde reſtant: ſed volo his magiſtratibus, quorum voluntatem in ſupplicatione ſum expertus. Tu tamẽ mitte mihi quæſo obuiam literas, nunquid putes reipub. nomine tardandum eſſe nobis. Tiro ad te dediſſet literas, niſi eum grauiter ægrum * Iſſi reliquiſſem. Sed nuntiant, melius eſſe: ego tamen angor: nihil enim illo adoleſcente caſtius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

CVm inſtituerem ad te inſcribere, calamumque ſumpſiſſem, Batonius è naui rectà ad me venit domum Epheſi, & epiſtolam tuam reddidit prid. cal. Octo. Lætatus ſum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiam mehercule, ſermone eiuſdẽ de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæſarianos. cũ Lepta etiam plura locutus eſt: ſpero. falſa, ſed certè horribilia: exercitum nullo modo dimiſſurum: cum illo prętores deſſ. Caſſium trib. Lẽtulum cos. facere. Pompeio in animo eſſe vrbem relinquere. Sed heus tu, nunquid moleſtè fers de illo, qui ſe ſolet anteferre patruo ſororis tuę filij? At à quibus victus? ſed ad rem. Nos Etſiæ vehementiſſimè tardarunt

darunt detraxit xx. ipſos dies etiam aphractus Rhodiorum.cal. Octob. Epheſo conſcēdentes, hāc epiſtolam dedimus L. * Tarquinio ſimul è portu egredienti, ſed expeditius nauiganti. Nos Rhodiorum apractis, cęteriſque longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus: ita tamen properabamus, vt non poſſet magis. De rauduſculo Puteolano gratum. Nunc velim diſpicias res Romanas. videas quid nobis de triumpho cogitādum putes, ad quem amici me vocant. Ego, niſi Bibulus, qui, dum vnus hoſpes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, quàm domo ſua, adniteretur de triumpho, æquo animo eſſem. Nunc verò αἰσχρὸν σιωπᾶν. ſed explora rem totam, vt, quo die congreſſi erimus, conſilium capere poſſimus. At multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecum, aut paulo antè venturus eſſet. Cicero tibi plurimam ſalutem dicit. Tu dices vtriuſque noſtrum verbis, & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

IN Piræea cùm exiſſem prid. id. Octob. accepi ab Acaſto ſeruo meo ſtatim tuas literas: quas quidem cùm expectaſſem iandiu, admiratus ſum, vt vidi obſignatam epiſtolam, breuitatem eius: vt aperui, rurſus σύγχυσιν literularum, quæ ſolent * compoſitiſſimæ, & clariſſimæ eſſe. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita ſcripſeras, te Romam veniſſe a. d XII. cal. Octob. cum febri. Percuſſus vehementer, nec magis

quàm

quàm debui, ſtatim quæro ex Acaſto. ille & tibi, & ſibi viſum, & ita ſe domi ex tuis audiſſe, vt nihil eſſet incommodè. Id videbatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habèntem ſcripſiſſe: ſed *clamaui tamen, admiratusque ſum', quòd nihilominus ad me tua manu ſcripſiſſes. Quare de hoc ſatis: ſpero enim, quæ tua prudentia, & temperantia, & herculè, vt me iubet Acaſtus, confido te iam vt volumus, valere. A Turanio te accepiſſe meas literas gaudeo. παραφύλαξον, ſi me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτόπτα. Hanc, quę mehercule mihi magno dolori eſt (dilexi enim hominem) procura (quantulacumque eſt) Prærcianam hæreditatem, prorſus illam ne attingas. Dices nummos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi: in quo, vt præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognoſces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis literis te ex Turanio audiſſe, à me prouinciam fratri traditam. Adeon' ego non perſpexeram prudentiam literarum tuarum? πέχειν te ſcribebas. Quid erat dubitatione dignum? ſi eſſet quicquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀδέτησις iſta mihi tua, non ἐποχὴ videbatur. Monebas de Q. Cicerone puero, vt cum quidem neutiquam relinquerem. *τὸ μὲν ὄναρ ἐρῶν ἐμοὶ. eadem omnia, quaſi collocuti eſſemus, vidimus. Non fuit faciendum aliter, meque ἐπιχρονία ἐποχὴ tua, dubitatione liberauit, ſed puto te accepiſſe de hac re epiſtolam ſcriptam accuratius. Ego tabellarios poſtero die ad vos erã miſſurus, quos

puto

puto antè venturos, quàm noſtrum Saufeium. ſed cum ſine meis literis ad te venire vix rectum erat. Tu mihi, vt polliceris, de Tulliola mea, id eſt, de Dolabella, præſcribas: de republ. quam præuideo in ſummis periculis: de cenſoribus, maximeque de ſignis, tabulis quid fiat * referaturne, idib. Oct. has dedi literas, quo die, vt ſcribis, Cæſar Placentiam legiones quatuor. Quæſo, quid nobis futurum eſt in * arce. Athenis ſtatio mea nunc placet.

Vale.

M. T.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER VII.

CICERO ATTICO S. 1

DEDERAM equidẽ L. Saufeio literas, & dederam ad te vnum, quòd cùm non eſſet temporis mihi ad ſcribẽdum ſatis, tamen hominem tibi tam familiarem ſine meis literis ad te venire nolebam: ſed, vt philoſophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. ſin iam illas accepiſti, ſcis me Athenas veniſſe pridie id. Octob. è naui egreſſum in Piræeum tuas ab Acaſto noſtro literas accepiſſe conturbatum quòd cum febre Romam veniſſes: bono tamen animo eſſe cœpiſſe, quòd Acaſtus ea quæ vellem, de allenato corpore tuo nuntiaret: cohorruiſſe autem, quòd tuæ literæ de legionibus Cæſaris afferrent: & egiſſe tecũ, vt videres, nequid φιλοτιμίᾳ eius quem noſti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te ſcripſeram. Turanius autem ſecus tibi

Digitized by Google

Brundiſij dixerat: quod ex his literis cognoui, quas à Xenone optimo viro accepi. Cur fratrem prouinciæ non præfeciſſem, expoſui breuiter. Hæc ferè ſunt in illa epiſtola: nunc audi reliqua, Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemque tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudica ſingularem, * conferto ad eam curam, vt de omni ſtatu meo cogites. Videre enim mihi videor tantam dimicationem, niſi idem Deus, qui nos melius, quàm optare auderemus, Parthico bello liberauit, reſpexerit remp. quanta nunquam fuit. Age, hoc malum mihi commune eſt cum omnibus: nihil tibi mando, vt de eo cogites: illud meum proprium πρόβλημα quæſo ſuſcipe. Videſne, vt te autore ſim vtrunque complexus? ac vellem à principio te audiſſe amiciſſimè monentem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ ςήθεσσιν ἔπειθες, Ὡς οὐδὲν γλυκίονος πατρίδος. Sed aliquando tamen perſuaſiſti, vt alterum complecterer, quia de me erat optimè meritus alterum, quia tantum valebat. Feci igitur. itaque effeci omni obſequio, vt neutri illorum quiſquam eſſet me charior. Hæc enim cogitabimus, nec mihi coniunctio cum Pompeio fore neceſſe peccare in * remp. aliquando: nec cum * Pompeio ſentienti, pugnandum eſſe cum Cæſare: tanta erat illorum coniunctio. Nunc impendet, vt & tu oſtendis, & ego video, ſumma inter eos contentio: me autem vterque numerat ſuum: niſi fortè ſimulat alter. nam Pompeius non dubitat (verè enim iudicat) ea quæ de republ. nunc ſentiat, mihi valde probari.

probari. Vtriuſque autem accipi eiuſmodi literas eodem tempore, quo tuas, vt neuter quenquam omnium pluris facere, quàm me videretur. Verùm quid agam? non quæro illa vltima (ſi enim caſtris res geretur, video cum altero vinci ſatius eſſe, quàm cũ altero vincere) ſed illa, quę tum agentur, cũ venero, ne ratio abſentis habeatur, vt exercitum dimittat. Dic M. Tulli. Quid dicam? Expecta, amabo te, dum Atticum conueniam: non eſt locus ad tergiuerſandum. cõtra Cæſarem? Vbi illæ ſunt * tenſæ dexteræ? nam vt illi hoc liceret, adiuui, rogatus ab ipſo Rauennæ de * Cælio trib. pleb. ab ipſo autem? etiam à Cneo noſtro in illo diuino tertio cõſulatu. aliter ſenſero: αἰδέομαι non Pompeiũ modò, ſed Τρῶας καὶ Τρωάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην * καταθήσει. Quis? Tu ipſe ſcilicet laudator, & factorum, & ſcriptorum meorum: hanc ego plagam effugi per duos ſuperiores Marcellorum conſulatus, cùm eſt actum de prouincia Cæſaris: nunc incido in diſcrimen ipſum. Itaque, vt ſtultus primus ſuam ſententiam dicat, mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, extra vrbem eſſe cum iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, vt eliciant ſententiam meam. Ridebis hoc loco fortaſſe: quàm vellem etiam nunc in prouincia morari. planè opus fuit, ſi hoc impendebat: etſi nil miſerius. nam οὐδὲν πάρεργον, volo te hoc ſcire, omnia illa prima quæ etiam tu literis in cœlum ferebas, ἐπίκτητα fuerunt. Quàm non eſt facilis virtus, quàm verò difficilis eius diuturna ſimulatio, cùm enim hoc re-

ctum

ctum,& glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C. Cælio quæſtori relinquere annuum, referre in ærarium ad H-S. C IↃ. ingemuit noſtra cohors, omne illud putans diſtribui ſibi oportere, vt ego amicior inuenirer Phrygum,& Ciliců ærarijs,quàm noſtro,ſed me non mouerunt. nam & mea laus apud me plurimũ valuit: nec tamen quicquam honorifice in quẽquã fieri potuit,quod ꝓtermiſerim. ſed hæc fuerit,vt ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. Tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primùm quo artificio tueamur beneuolentiam Cæſaris:deinde de ipſo triumpho, quem video,niſi reipub. tempora impedient,εὐπόριστον:iudico autem cùm ex literis amicorum: tum ex ſupplicatione:quam qui non decreuit,plus decreuit, quàm ſi omneis decreuiſſet triumphos.Ei porrò aſſenſus eſt vnus familiaris meus Fauonius,alter iratus Hirrus. Cato autem & ſcribendo affuit, & ad me de ſententia ſua iucundiſſimas literas miſit: ſed tamen gratulans mihi Cæſar de ſupplicatione,triumphat de ſentẽtia Catonis, nec ſcribit quid ille ſententiæ dixerit, ſed tantum ſupplicatione eum mihi non decreuiſſe.Redeo ad Hirrum,cœperas eum mihi placare:perfice.Habes Scrofam, habes Silium ad eos ego etiam antea ſcripſi, & ad ipſum Hirrum:locutus enim erat cum iis, commodè ſe potuiſſe impedire, ſed noluiſſe: aſſenſum tamẽ eſſe Catoni amiciſſimo meo, cum is honorificentiſſimam in me ſententiam dixiſſet: nec me ad ſe vllas literas miſiſſe, cum ad omneis mitterem. Verum dicebat:

ad eum enim ſolùm & ad Craſſipedem non ſcripſeram. Atque hæc de rebus forenſibus. Redeamus domum. Dijungere me ab illo volo: mirus eſt, φυράτης, germanus Lartidius ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. Reliqua expediamus, hoc primum, quod acceſſit curæ & dolori meo, ſed hoc tamē quicquid eſt, Prætianum cū ijs rationibus, quas ille meas tractat, admiſceri nolo. Scripſi ad Terentiam, ſcripſi etiam ad ipſum, me quicquid poſſem nummorum, ad apparatū ſperati triumphi ad te reducturum. Ita puto ἀμεμπτα fore: verùm vt lubebit. Hanc quoq; ſuſcipe curam, quemadmodum experiamur. id & oſtendiſti quibuſdam literis ex Epeiro Athenas datis, & in ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRundiſium venimus VII. cal. Decem. vſi tua felicitate nauigandi, ita bellè nobis flauit ab Epeiro leniſſimus * Auſter, mitis. Hunc *σπουδιάζοντα, ſi cui voles τῶν νεωτέρων, pro tuo vendito. * Inualetudo tua me valde conturbat: ſignificant. n. tuæ literæ te prorſus laborare. Ego autem cùm ſciam, quàm ſis fortis, vehementius eſſe quiddam ſuſpicor quod te cogat cedere, & propemodū infingat: etſi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit deceſſiſſe, & alteram leuiorē accedere. Terentia verò, quæ quidem eodem tempore ad portam Brundiſinam venit, quo ego in portum, mihique obuia in foro fuit. L. Pontiū ſibi in Trebulano dixiſſe nar-

rabat,etiam eam deceſſiſſe. Quòd ſi ita eſt, quod maximè mehercule opto, id ſpero tua prudentia,& temperantia te conſecutum. Venio ad epiſtolas tuas, quas ego ſexcentas vno tempore accepi, aliam alia iucundiorē, quæ quidem erant tua manu:nam Alexidis *animum amabam, quòd tam propè accidebat ad ſimilitudinem tuæ literæ: manum non amabam,quia indicabat te non valere, cuius quoniam mentio iam facta eſt, Tironem Patris ægrum reliqui, adoleſcentem, vt noſti(& adde ſiquid vis)probum: nihi vidi melius:itaque careo ægrè. quànquam videbatur ſe non grauiter habere, tamen ſum ſolicitus,maximamq; ſpem habeo in M.Curij diligentia,de qua ad me ſcripſit Tiro: & multi nuntiarunt. Curius autem ipſe ſenſit,quàm tu velles à me diligi: & eo ſum admodum delectatus:& mehercule eſt, quem facilè diligas: αὐτόχθων in homine vrbanitas. Eius teſtamentum * deporto Romam, Ciceronem ſignis obſignatum, cohortisque prætoriæ:fecit palàm te ex libella, me exteruntio. In Actio Corcyræ Alexion me opiparè muneratus eſt. Q.Ciceroni obſiſti non potuit, quo minus Thyamim videret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν eſſe τὴν πρὸς τὰ τέκνα. Et enim ſi hæc non eſt, nulla poteſt homini eſſe ad hominem naturæ adiunctio: qua ſublata, vitæ ſocietas tollitur. Bene eueniat,inquit Carneades ſpurcè, ſed tamen pudentius. quàm Lucius noſter,& Patron:qui cùm omnia ad ſe referant, nec quicquam alterius cauſa fieri putent: & cùm ea re bonum virum

rum oportere eſſe dicant, ne malũ habeat, non quòd id natura rectum ſit: non intelligant ſe de callido homine loqui, non de bono viro. Sed hæc opinor sũt in ijs libris, quos tu laudando, aĩos mihi addidiſti. Redeo ad rem.* Quomodo expectabam epiſtolam, quã Philoxeno dediſſes? (ſcripſeras enim, ĩ ea eſſe de ſermone Pompeij Neapolitano) eam mihi Patron. Brundiſij reddidit: Corcyræ, vt opinor, acceperat. Nihil potuit eſſe iucũdius erat enim de rep. de opinione, quã is vir haberet integritatis meæ: de beneuolẽtia, quã oſtẽdit eo ſermone, quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucundiſſimũ, quòd intellexi te ad eum veniſſe, vt eius animum erga me perſpiceres. hoc mihi, inquam, accidit iucũdiſſimũ. De triumpho autem nulla me cupiditas vnquã tenuit ante Bibuli impudentiſſimas literas, quas ampliſſima ſuplicatio conſecuta eſt. A quo ſi ea geſta ſunt, quæ ſcripſit, gauderem, & honori fauerem. nunc illum, qui pedem porta, quoad hoſtis cis Euphratem fuit, non * extulit, honore augeri, me, in cuius exercitu ſpẽ illius exercitus habuit, idem nõ aſſequi, dedecus eſt noſtrum, noſtrum inquam, te coniungens. Itaque omnia experiar, & vt ſpero, aſſequar. quòd ſi tu valeres, iam mihi quædã explorata eſſent, ſed, vt ſpero. valebis. De rauduſculo Numeriano multum te amo. Hortenſius quid egerit, aueo ſcire. Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuol⁹: dedit integritatis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei mihi teſtimonium, quod non quærebam: quod poſtulabam, negauit. Itaque Cæſar his literis, qui-

bus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quomodo exultat Catonis in me ingratiſſimi iniuria? at hic idem Bibulo dierum xx. Ignoſce mihi, non poſſum hæc ferre, nec feram. Cupio ad omneis tuas epiſtolas, ſed nihil neceſſe eſt: iam enim te videbo. Illud tamen de Chryſippo nam de altero illo minus ſum admiratus operario homine, ſed tamen ne illo quidem quicquam improbius. Chryſippum verò, quem ego propter literularum neſcio quid libenter vidi, in honore habui, diſcedere à puero inſciente me? mitto alia, quæ audio multa: mitto furta: fugam nō fero, qua mihi nihil viſum eſt ſceleratius. Itaque vſurpaui vetus illud Druſi, vt ferūt, prętoris, in eo, qui eadem liber non iuraret: me iſtos liberos non addixiſſe, præſertim cùm adeſſet nemo, à quo rectè vindicarentur. Id tu, vt videbitur, ita accipies: ego tibi aſſentiar. Vni tuę diſertiſſimæ epiſtolæ non reſcripſi: in qua eſt de periculis reipubl. quid reſcriberem? valde eram perturbatus. Sed vt nihil magnopere metuam, Parthi faciūt, qui repentè Bibulum ſemiuiuum relinquerūt. Vale.

CICERO ATTICO S. 3.

A. D. VIII. id. Decemb. in Trebulanum veni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit, e quibus hanc primo aſpectu voluptatem cepi, quòd erant à teipſo ſcriptæ: deinde earum accuratiſſima diligētia ſum mirum in modum delectatus. Ac primum illud in quo te Dicæarcho aſſentiri

negas,

negas,etſi cupidiſſimè expreſſum, & expeti-
tum à me ſit,* & approbatū à te,ne diutius
anno in prouincia eſſem,tamen non eſt no-
ſtra contentione perfectum . ſic enim ſcito,
verbum in ſenatu factum eſſe nunquam de
vllo noſtrum , qui prouincias obtinuimus,
quo in his diutius quā ex s. c. maneremus:
vt iam ne iſtius quidē rei culpam ſuſtineā,
quòd minus diu fuerim in prouincia,quàm
fortaſſe fuerit vtile. Sed QVID ſi hoc me-
lius?opportunè dici videtur, & in hoc ipſo.
ſiue enim ad concordiam res adduci poteſt,
ſiue ad bonorum victoriam:vtriuſuis rei me
aut adiutorem velim eſſe, aut certè non ex-
pertem : ſin vincuntur boni : vbicunque eſ-
ſem, vnà cum ijs victus eſſem. Quare celeri-
tas noſtri reditus ἀμεταμέλητος debet eſſe.
Quòd ſi iſta nobis cogitatio de triūpho inie
cta nōn eſſet,quam tu quoq; approbas : næ
tu haud multum requires illum virū, qui in
VI. libro informatus eſt. Quid enim tibi fa
ciā,qui illos libros deuoraſti? qui hoc ipſum
non dubitabo, rem tātam abijcere, ſi id erit
rectius:vtrunque verò ſimul agi non poteſt,
& de triumpho ambitioſè & de rep. liberè,
ſed ne dubitaris,quin qđ honeſtius,id mihi
futurum ſit antiquius. Nam quod putas vti-
lius eſſe,vel mihi quòd tutius ſit,vel etiam
vt reip. prodeſſe poſſim,me eſſe cū imperio:
id coram conſiderabimus quale ſit : habet
enim res deliberationem , & ſi ex parte ma-
gna tibi aſſentior. De animo autē meo erga
rēpubl. bene facis,ꝙ nō dubitas, & illud ꝓ-
bè iudicas,nequaquā ſatis pro meis officijs,
pro ipſius in alios effuſione, illū in me libe-

talem fuiſſe: eiusque rei cauſam vere explicas: & eis qui de Fabio, Caninioque acta ſcribis, valde cōſentiunt: quæ ſi ſecus eſſent, totumque ſe ille in me profudiſſet: tamē illa quam ſcribis, cuſtos vrbis, me præclaræ inſcriptionis memorem eſſe cogneret, nec mihi concederet, vt imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es cōtentus: ſed aliquid nos vellet nobis dignum & ſentire, & defendere. quod quidem agerem ſi liceret alio modo, ac nunc agēdum eſt. Da ſua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis: nam ſi reſp. defenditur, cur ea conſule iſto ipſo defenſa non eſt? cur ego, in cuius cauſu reipubli. ſalus conſiſtebat, defenſus poſtero anno nō ſum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum eſt? cur tantopere pugnatum eſt, vt de eius abſentis ratione habenda decem tribuni pl. ferrent? His ille rebus ita conualuit, *vt nunc in vno ciue reſp. ad reſiſtendum imbecilla ſit, quæ mallem tantas ei vires non dediſſet, quàm nunc tam valenti reſiſteret. Sed quoniam res eo deducta eſt, non quæram, vt ſcribis, ποῦ τὸ σκάφος τῶν Ατρείδῶν, mihi σκάφος vnū erit, quod à Pompeio gubernabitur. Illud ipſum quod ais: Quid fiet, cum erit dictum. Dic. M. Tulli σαὐτομα Pompeio aſſentior: ipſum tamen Pompeium ſeparatim ad concordiam hortabor. ſic enim ſentio, maximo in periculo rē eſſe. Vos ſcilicet plura, qui in vrbe eſtis: veruntamen hoc video, cum homine audaciſſimo, paratiſſimoque negotium eſſe: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatione ignominiaque dignos

illac

illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam vrbanam ac perditam plebem, tribunos valenteis addito C. Caſſio: omneis qui ære alieno premantur, quos plureis eſſe intelligo, quàm putaram. Cauſam ſolùm illa cauſa non habet: cæteris rebus abondat. Hic * omnia facere omnis * debet: ne armis decernatur: quorum exitus ſemper, incerti, nunc verò in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia deceſſit: Veientonem præfeci. in decedendo erit, vt audio, tardior: quem cùm ornauit Cato, declarauit ijs ſe ſolis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem poſſet accedere. Nunc venio ad priuatæ. ferè enim reſpondi tuis literis de repub. & ijs, quas in ſuburbano, & ijs quas poſtea ſcripſiſti: ad priuata venio. Vnum etiam de Cælio. Tantum abeſt, vt meam illi ſententiam moueat, vt valde ego ipſi, quòd de ſua ſentētia deceſſerit, pęnitendum putem. Sed quid eſt, quòd ei vici Lucceij ſint addicti? hoc te prætermiſiſſe miror. De Philotimo faciam equidem vt mones: ſed ego mihi ab illo nō rationes expectabam, quas tibi edidit, verū id reliquū, quod ipſe in Tuſculano me referre in commētarium mea manu voluit, quodque idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit: id ſi præſtaret, quātum mihi æris alieni eſſe ibi edidit, tantum & plus etiam ipſe mihi deberet. Sed in hoc genere, ſi modò per rempub. licebit, non accuſabimur poſthac: neq; hercule antea negligentes fuimus, ſed amicorum multitudine occupati. Ergo vtemur, vt polliceris, & opera, & cōſilio tuo, nec

tibi erimus, vt ſpero, in eo moleſti. De Serpe raſtris cohortis meæ nihil eſt qđ doleas: ipſi. n. ſe collegerũt admiratione vitę integritatis meæ. ſed me mouerat nemo magis, quàm is quem tu neminem putas. Idem & initio fuerat, & nũc eſt egregius: ſed in ipſa deceſſione ſignificauit ſperaſſe ſe aliquid, & id quod animum induxerat pauliſper, non tenuit, ſed citò ad ſe rediјt, meisq; honorificẽtiſſimis erga ſe officijs vict⁹, pluris ea duxit, quam omnem pecuniam. Ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto.

Hortenſij legata cognoui. Nunc aueo ſcire, quid hominis ſit, & quarum rerum actionem inſtituat. Neſcio enim cur cùm portam Flumentanam Cęlius occuparit, ego Puteolos non faciã meos. Venio ad Piræea, in quo magis reprehendendus ſum, quòd homo Romanus Piræea ſcripſerim, non Piræeum (ſic enim omnes noſtri locuti ſunt) quàm quòd, in, addiderim: non enim hoc vt oppido præpoſui, ſed vt loco: & tamẽ Dionyſius noſter, & qui eſt nobiſcum Nicias Gous non rebatur oppidum eſſe Piræea. ſed de eo videro. Noſtrum quidem ſi eſt peccatum, in eo, eſt, quòd non vt de oppido locutus ſum, ſed vt de loco: ſecutusque ſum, non dico, Cæcilium, Mane vt ex portu in Piræeum (malus enim auctor latinitatis eſt) ſed Terentium, cuius fabellæ propter elegantiam ſermonis putabantur à C. Lælio ſcribi, Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio, quòd ſi δήμους oppida volumus eſſe, tam eſt oppidum Sunium, quàm Piræeus. Sed

quoniam

quoniam grammaticus es, ſi hoc mihi ζήτημα perſolueris, magna me moleſtia liberaris. Ille mihi literas blandas mittit, facit idem pro eo Balbus: mihi certum eſt ab honeſtiſſima ſententia digitum nuſquam: ſed ſcis, illi reliquum quantum ſit. Putaſne igitur verendum eſſe, ne aut obijciat id nobis aliquis, ſi languidius: aut repetat, ſi fortius? Quid ad hæc reperis? Soluamus, inquis. Age. à Cælio mutuabimur. hoc tu tamen conſideres velim: puto enim in ſenatu, ſi quando præclare pro repub. dixero. Tarteſium iſtum tuum mihi exeunti, iube ſodes nummos curare. Quid ſupereſt? etiam, gener eſt ſuauis mihi: Tulliæ, Terentiæ quãtumuis: vel ingenij vel humanitatis ſatis: reliqua quæ noſtri, ferenda. Scis enim quos aperuimus. qui omnes præter eum, de quo per te egimus, reum me facere * rentur: ipſis enim expenſum nemo feret. Sed hæc coram: nam multi ſermonis ſunt. Tironis reficiẽdi ſpes eſt in M. Curio, cui ego ſcripſi, tibi eum gratiſſimum facturum. Vale. Data v. id. Decemb. à Pontio ex Trebulano.

CICERO ATTICO S. 4

Dionyſium flagrantem deſiderio tui miſi ad te, nec mehercule æquo animo, ſed fuit concedendum. quem quidem cognoui cum doctum (quòd mihi iam antè erat notum) tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi I I I I. id. Decemb.

fuimus vnà horas duas * fortaſſe: magna lætitia mihi viſus eſt affici meo aduentu . de triumpho hortari, ſuſcipere parteis ſuas, monere ne antè in ſenatum accederē, quam rem confeciſſem, ne dicendis ſententijs aliquem tribunum alienarem . Quid quæris ? in hoc iudicio & officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius. De republ. autem ita mecum locutus eſt, quaſi non dubium bellum haberemus: nihil ad ſpem concordiæ: planè illum ab ſe alienatum cùm antè intelligeret, cum verò proximè iudicaſſe: veniſſe Hircium à Cęſare, qui eſſet illi familiariſſimus: ad ſe non acceſſiſſe: & cum ille a.d. VIII. id. Decem. veſperi veniſſet, Balbus de tota re conſtituiſſet, a.d. VII. ad Scipionem ante lucem veniſſe: multa de nocte ꝓfectum eſſe ad Cæſarem: hoc illi τεκμηριῶδες videbatur eſſe alienationis. Quid multas nihil me aliud conſolatur, niſi quod illum cui etiam inimici alterum conſulatum, fortuna ſummam potentiam dederit non arbitror fore tam amentem, vt hæc in diſcrimen adducat: quòd ſi ruere cœperit, næ ego multa timeo. quæ non audeo ſcribere. ſed vt nunc eſt, a.d. III. non. Ianuarij, ad vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

MVltas vno tēpore accepi epiſtolas tuas, quæ mihi, quanquā recentiora audiebā ex ijs qui ad me veniebant, tamen erant iucundæ: ſtudium. n. & beneuolentiā declarabant. Inualetudine tua mou eor: & Piliā in idem

idem genus morbi delapſam, curam tibi afferre maiorem ſentio. Date igitur operam, vt valeatis. De Tirone video tibi curę eſſe: quē quidem ego, etſi mirabiles vtilitates mihi p̄bet, cùm valet, in omni genere vel negotiorum, vel ſtudiorum meorum, tamen propter humanitatem, & modeſtiam malo ſaluum, quam propter vſum meum Philogenes mecum nihil vnquam de Luſcenio locutus eſt: de cæteris rebus habes Dionyſium. Sororem tuam non veniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo, meum conſilium probari tibi, nō moleſte fero. Ego in Tuſculanum: nihil ſanè hoc tempore deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύσχρηστα. Sed de Formiano Tarracinam pridie cal. Ian. Inde Pontinum ſumam: inde Albanum Pompeij: ita ad vrbem III. non. natali meo. De republ. quotidie magis timeo: non enim boni, vt putaui, conſentiunt: quos ego equites Romanos, quos ſenatores vidi, qui acerrimè cùm cætera, tū hoc iter Pompeij vituperarēt? pace opus eſt: ex victoria cùm multa mala, tum certè tyrānis exiſtet. Sed hæc propediem coram iam planè mihi deeſt, quod ad te ſcribam: nec enim de rep. quòd vterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. Reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat. nam ego is ſum, qui illi concedi putem vtilius eſſe quod poſtulat, quàm ſigna conferri: ſerò.n. reſiſtimus ei, quem per annos decē aluimus contra nos. Quid ſentis igitur, inquis? Nihil ſcilicet, niſi de ſententia tua, nec prius quidem, quàm noſtrum negotium aut cōfecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur vt valeas.

valeas, & aliquando ἀπότριψαι quartanam iſtam diligentia, quæ in te ſumma eſt.

CICERO ATTICO S. 6

PLanè deeſt, quod ad te ſcribam: nota omnia tibi ſunt: nec ipſe habeo à te quid expectem. tantùm igitur noſtrum illud ſolenne ſeruemus, vt ne quem iſtuc euntem ſine literis dimittamus. De repub. valde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui non concedendum putaret Cæſari quod poſtularet, potius quàm depugnandum. Eſt illa quidem impudens poſtulatio opinione valentior: cur autem nunc primùm ei reſiſtamus? οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἐποίη κακόν, quàm, cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm vt abſentis ratio haberetur, ferebamus. niſi fortè hæc illi tum arma dedimus, vt nunc cùm bene parato pugnaremus. Dices, Quid tu igitur ſenſurus es? Non idem quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem quod Pompeius, neq; id faciam humili animo: ſed rurſus hoc permagnum reipub. malum eſt, & quodammodo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio diffidere. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

DIonyſius vir optimus, vt mihi quoque eſt perſpectus, & doctiſſimus, tuique amantiſſimus, Romam venit XV. calend. Ian. & literas à te mihi reddidit: tot enim verba ſunt de Dionyſio in epiſtola tua. Il-

lud

lud (*puto) non aſcribis, ET tibi gratias egit. Atqui certe ille agere debuit, & ſi eſſet factum, quæ tua eſt humanitas, aſcripſiſſes. Mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur, propter ſuperioris epiſtolæ teſtimonium. Sit igitur ſanè bonus vir. hoc enim ipſum benè fecit, quòd mihi ſui cognoſcendi penitus etiam iſtam facultatem dedit. Philogenes rectè ad te ſcripſit: curauit enim quod debuit. eum ego vti ea pecunia volui, quoad liceret. itaque vſus eſt menſes XIIII. Pontinum cupio valere: & quod ſcribis in vrbem introiſſe, vereor quid ſit. nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniam IIII. non. Ianuar. compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanum venire moleſtus familiæ: veniam III. non. igitur inde ad vrbem pridie non. Tua λῆψις quem in diem incurrat neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo valetudinis tuæ nolo. De honore noſtro, niſi quid occultè Cæſar per ſuos tribunos molitus erit, cætera videntur eſſe tranquilla: tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſthuc æqui boni facit, & eò magis quòd iam à multis audio conſtitutum eſſe Pompeio, & eius conſilio, in Siciliam me mittere, quòd imperium habeam, id eſt, ἀβδηριτικόν: nec enim ſenatus decreuit, nec populus iuſſit me imperium in Sicilia habere: ſin hoc reſpubli. ad Pompeium refert: qui me magis quàm priuatum aliquem mittat? Itaq; ſi hoc imperiū mihi moleſtum erit, vtar ea porta quam primùm videro. Nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam

bonorum,

bonorum aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego quos tu bonos eſſe dicas, non intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus. nam ſingulares ſunt boni viri: verùm in diſſenſionibus ordines bonorum, & genera quærenda ſunt. Senatum bonum putas. per quem ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquam enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cum eo agi cœptum eſſet. quã ſententiam ſenatus ſequi noluit: ex quo factum eſt, vt Cæſari non ſuccederetur. An publicanos? qui nunquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi: an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimum eſt otium: niſi eos timere putas: ne ſub regno ſint, qui id nunquam, dummodò otioſi eſſent, recuſarunt. Quid? ergo exercitum retinentis, cùm legis dies tranſierit, rationem haberi placet? mihi verò ne abſentis quidem: ſed cùm id datum eſt, illud vna datum eſt. annorũ decem imperium & ita latum placet? * Placet igitur etiam te expulſum, & agrum Campanum Periiſſe, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Matilenæo: & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tuſculanum: ſed horum omnium fons, vnus eſt, imbecillo reſiſtẽdum fuit, & id erat facile. Nunc legiones XI. equitatus tantus, quantum volet: Tranſpadani, plebs vrbana, tot tribuni plebis, tam perdita iuuentus, tanta autoritate dux, tãta audacia cum hoc aut depugnandum eſt, aut habenda è lege ratio. Depugna, inquis, potius, quàm ſeruias. Vt quid? ſi victus eris, proſcribare: ſi viceris, tamen ſeruias. Quid ergo, inquis, acturus es.

Idē quod pecudes, quæ diſpulſę, ſui generis ſequuntur greges: vt bos armēta, ſic ego bonos viros, aut eos quicunque dicentur boni, ſequar: etiam ſi ruent. Quid ſi optimum male contractis rebus, plane video: nemini eſt enim exploratum, cùm ad arma vētum, eſt quid futurum ſit: at illud omnibus, ſi boni, victi ſunt, nec in cæde principum clemētiorem hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sulla in pecunijs locupletium. ἐμπολιτεύομαί σοι iandudum, & facerem diutius, niſi me lucerna deſereret. Ad ſummam dic. M. Tulli. Aſſentior Cn. Pompeio, id eſt. Pomponio. Alexim humaniſſimum puerum (niſi forte dum ego abſum, adoleſcens factus eſt: id enim agere videbatur) ſaluere iubeas velim. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

QVid opus eſt de Dionyſio tam valde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? Suſpicionem autem eò mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd & tu ſoles cōglutinare amicitias teſtimonijs tuis & illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebam, ſed prorſus ita eſſe (vt ſcribis) mihi perſuades. Itaque ego is in illum ſum, quem tu me eſſe vis. Diem tuum ego quoque ex epiſtola quadam tua, quam incipiente febricula ſcripſeras mihi notaueram, & animaduerteram poſſe, pro re nata, te non incommodè ad me in Albanum venire III. non. Ianuar. Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis feceris: quid enim eſt tantum in vno, aut altero die? Dolabel-

Iam video Liuiæ teſtamẽto cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen. Eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectumne ſit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento: ſed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cùm ſciemus quantum quaſi ſit in trientis triente. Quòd putaſti fore, vt ante quàm iſtuc venirem, Pompeium viderem, factum eſt. ita nam VI. cal. ad Lauernium me conſecutus eſt. vnà Formias venimus, & ab hora octaua ad veſperum ſecretò collocuti ſumus. Quòd quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit: quantum ex Pompeij multo, & accurato ſermone perſpexi, ne voluntas quidem eſt; ſic enim exiſtimat, ſi ille vel dimiſſo exercitu conſul factus ſit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore, atque etiam putat eum cùm audierit contra ſe diligenter parari, conſulatum hóc anno neglecturum, ac totius exercitum prouinciamque retenturum: ſin autem ille fureret, vehementer hominem contemnebat, & ſuis, & reipublicæ copijs confidebat. Quid quæris? etſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamen leuabar cura, virum fortem, & peritum, & plurimum authoritate valentem audiens πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis differentem. habebamus autem in manibus Antonij concionem habitam X. calẽ. Ian. in qua erat accuſatio Pompeij vſque à toga pura: querela de damnatis: terror armorum. In quibus ille, Quid cenſes aiebat, facturum eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionem reipu. venerit, cùm hæc quæſtor eius infirmus, & inops audeat dicere? Quid multa? non modò

dò non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere viſus eſt. * Mea autem ſententia non relinquendæ vrbis mouet hominem, vt puto. Mihi autem illud moleſtiſſimũ eſt, quòd ſoluendi ſunt nummi Cæſari, & inſtrumentum triumphi eò conferendum. Eſt enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην eſſe: ſed hæc & multa alia coràm.

CICERO ATTICO S. 9

QVotidiene, inquis, à te accipiendæ literæ ſunt? Si habebo cui dem, quotidie. Atiam ipſe ades. Tum igitur, * cùm venero, deſinam. Vnas video mihi à te non eſſe redditas, quas L. Quintius familiaris meus cũ ferret, ad * Buſtum Baſilij vulneratus & deſpoliatus eſt. videbis igitur, nunquid fuerit in his, quod me ſcire opus ſit, & ſimul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα ſanè πολιτικὸν: cùm ſit neceſſe aut haberi Cæſaris rationem, illo exercitum vel per ſenatum, vel per tribunos plebis obtinente: aut perſuaderi Cæſari, vt tradat prouinciam, atque exercitum, & ita conſul fiat: aut, ſi id non perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione illo patiente, atque obtinente prouinciam: aut ſi per tribunos pleb. non patiatur, tamen quieſcat, rem adduci ad interregnum: aut ſi ob eam cauſam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere: illum autem initium facere armorum, aut ſtatim nobis minus paratis, aut tum cùm comitijs, amicis eius poſtulantibus, vt è lege ratio habeatur, impetratum

non ſit: ire autem ad arma aut hanc vnam ob cauſam, quòd eius ratio non habeatur: aut addita cauſa, ſi fortè tribunus ple. ſenatum impediens, aut populum incitans notatus, aut S.C. circunſcriptus, aut ſublatus, aut expulſus ſit, dicensve ſe expulſum, ad illum cōfugerit: ſuſcepto autem bello, aut tenenda ſit vrbs, aut ea relicta, ille à cōmeatu, & reliquis copijs intercludēdus: quod horum malorum, quorum aliquod certè ſubeundū eſt, minimum putes. Dices profectò, perſuaderi illi, vt tradat exercitum, & ita conſul fiat. eſt omnino id eiuſmodi, vt ſi ille eò deſcendat, contradici nihil poſſit. idq; eum, ſi non obtinet vt ratio habeatur retinētis exercitū, non facere miror. nobis autem, vt quidā putant, nihil eſt timendū magis, q̄ ille conſul. At ſic malo, inquies, q̄ cum exercitu. Certè. ſed iſthuc ipſum ſic, magnū malum, putet aliquis: neq; enim remedium eſt vllum. cedendum eſt, ſi id volet. vide conſulē illum iterū, quē vidiſti conſulatu priore. At tum imbecillus plus, inquis, valuit, q̄ tota reſpub. Quid nūc putas? & eo conſule, Pompeio certū eſt eſſe in Hiſpania: ô rem miſerā: ſiquidē idipſum deterrimum eſt quod recuſari non poteſt, & quod ille ſi faciat, iamiam à bonis omnibus ſummam ineat gratiam. Tollamus igit hoc, quò illum poſſe adduci negant. De reliquis quid eſt deterrimum? concedere illi, quod, vt idem dicit, impudentiſſimè poſtulat. Nam quid impudentius? tenuiſti prouinciam per decem annos, non tibi à ſenatu, ſed à te ipſo per vim, & per factionem datos: præterijt tēpus legitimum non legis, ſed libidinis tuæ,

fac

fac tamen legis: vt ſuccedatur, decernitur impedis, & ais. Habe mei rationem. Habe tu noſtrum. exercitum tu habeas diutius q̃ populus iuſſit, inuito ſenatu? depugnes oportet, niſi concedis. cum bona quidem ſpe, vt ait idem, vel vincendi, vel in libertate moriẽdi. Iam ſi pugnandum eſt, quo tempore, in caſu: quo conſilio, in temporibus ſitum eſt. Itaque te in ea quæſtione non exerceo: ad ea quæ dixi, affer, ſi quid habes: equidem dies, noctesque torqueor. Vale

CICERO ATTICO S. 10

SVbitò conſilium cepi, vt antè quàm luceret, exirem, ne qui conſpectus fieret, aut ſermo, lictoribus præſertim laureatis. De reliquo neque hercule quid agam, neque quid acturus ſim, ſcio: ita ſum perturbatus temeritate noſtri amantiſſimi conſilij. Tibi verò quid ſuadeam, cuius ipſe conſilium expecto? Cneus noſter quid conſilij cœperit, capiatve, neſcio, adhuc in oppidis coarctatus: ſed * ſtupent omnes. Si in Italia cõſiſtat, erimus vnà: ſin cedet, conſilij res eſt. adhuc certè (niſi ego inſanio) ſtultè omnia, & incautè. Tu quæſo crebrò ad me ſcribe, vel quod in buccam venerit. Vale.

CICERO ATTICO S. II

QVæſo, quid hoc eſt? aut quid agitur? mihi enim tenebræ ſunt Cingulũ. * inquis, nos tenemus: Anconẽ amiſimus. Labienus diſceſſit ab Cæſare. Vtrum de Imperatore

populi Rom. an de Annibale loquuntur? ô hominem amentem, & miſerum, qui ne vmbrã quidem vnquam τοῦ καλοῦ viderit. atque hæc ait omnia facere ſe dignitatis cauſa. Vbi eſt aũt dignitas niſi vbi honeſtas? nũ honeſtũ igitur habere exercitũ nullo publico cõſilio? occupare vrbes ciuiũ, quò facilior ſit aditus ad patriam? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, ſexcenta alia ſcelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα: ſibi habeat ſuã fortunã. vnam mehercule tecum apricationẽ in illo Lucretino tuo ſole malim, q̃ omnia iſtiuſmodi regna: vel potius mori millies, q̃ ſemel iſtiuſmodi quicquam cogitare. Quid ſi tu velis, inquis? Age quis eſt, cui velle non liceat? ſed ego hoc ipſum velle miſerius eſſe duco, quàm in crucem tolli. Vna res eſt ea miſerior, adipiſci quod ita volueris. Sed hęc hactenus: libenter enim in his moleſtijs ἐνσχολάζω σοι. redeamus ad noſtrum. Per fortunas quale tibi conſilium Pompeij videtur? (hoc quæro, quòd Vrbem reliquerit) ego enim ἀπορῶ. tum nihil abſurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem ſi Galli venirent. Non eſt, inquit, in parietibus reſp. at in aris, & focis. fecit idem Themiſtocles. fluctum enim totius barbariç ferre vrbs vna non poterat. At idem Pericles non fecit, annum ferè poſt quinquageſimum, cùm præter mœnia nihil teneret. noſtri olim vrbe reliqua capta: arcem tamen retinuerunt, ἄλλως πω τῶν πρόσθεν ἐπυθόμεσθα κλέα ἀνδρῶν: rurſus autem ex dolore municipali ſermonibusq; eorum quos conuenio, videtur hoc conſilium exitum habiturum. Mira

homi-

hominum querela eſt(neſcio iſtic: ſed facies vt ſciam) ſine magiſtratibus vrbem eſſe, ſine ſenatu. fugiens deniq; Pompeius mirabiliter homines mouet. Quid quæris? alia cauſa facta eſt: nihil iam cōcedendum putant Cæſari: hæc tu mihi explica qualia ſint. Ego negotio præſum non turbulento: vult enim me Pompeius eſſe, quem tota hęc Campana, & maritima hora habeat ἐπίσκοπον. ad quē delectus, & ſumma negotij referatur. itaque vagus eſſe cogitabam. Te puto iam videre, quæ ſit ὁρμὴ Cæſaris, qui populus, qui totius negotij ſtatus: ea velim ſcribas ad me, & q-dem, quoniam mutabilia ſunt, quàm ſæpiſſimè: aquieſco enim & ſcribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

VNam adhuc à te epiſtolā acceperam, datam XII. cal. Iun. in qua ſignificabatur, aliam te antè dediſſe, quam non acceperam, ſed quæſo vt ſcribas quàm ſæpiſſimè, non modò ſiquid ſcis, aut audieris, ſed ēt ſiquid ſuſpicabere: maximeq; quid nobis faciēdū aut non faciendum putes. Nam ꝙ rogas, curem vt ſcias quid Pompeius agat: ne ipſum quidem ſcire puto: noſtrū quidē nemo. vidi Lētulum cos. Formijs x. cal. Iun. vidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. Ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Lucerię, & Theani,* reliquæ in Apulia. vnde vtrū conſiſtere vſpiam velit, an mare trāſire, neſcitur. Si manet, vereor ne exercitum firmū habere nō poſſit. ſin diſcedit, quò, aut quà, aut quid

nobis agendum ſit, neſcio. nam iſtum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrimè facturũ puto: nec eum rerum * prolatio, nec ſenatus, magiſtratuumq; diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit. Sed hæc, vt ſcribis, citò ſciemus. interim velim mihi ignoſcas, ꝙ ad te ſcribo tam multa toties, acquieſco enim, & tuas volo elicere literas, maximeq; conſilium. quid agam, aut quo me pacto geram: dimittamne me penitus in cauſam (non detereor periculo, ſed diſrumpor dolore: tam nullo conſilio, aut tam contra meum conſilium geſta eſſe omnia) an cuncter, & tergiuerſer, & ijs me dem, qui tenẽt, qui potiuntur? αἰδέομαι Τρῶας: nec ſolùm ciuis, ſed etiã amici officio reuocor: etſi frangor ſæpe miſericordia puerorũ. Vt igitur ita perturbato, etſi te eadẽ ſolicitant, ſcribe aliquid, & maximè ſi Pompeius Italia cedit, quid nobis agendũ putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus vna) eum finẽ ſtatuit: L. Torquatus eundẽ. Me cùm multa, tum etiã lictores impediunt. nihil vidi vnquã, quod minus explicari poſſet. Itaque à te nihil dũ certi exquiro, ſed quid videatur: deniq; ipſam ἱστορίαν tuam cupio cognoſcere. Labienum ab illo diſceſſiſſe, propemodum conſtat. ſi ita factum eſſet, vt ille Romam veniẽs magiſtratum, & ſenatum Romæ offenderet, magno vſui cauſæ noſtræ fuiſſet: damnaſſe enim ſceleris hominem amicum, reipub. cauſa videretur. quod nunc quoq; videtur, ſed minus prodeſt. non enim habet, cui proſit, eumq; arbitror pœnitere: niſi fortè id ipſum eſt falſum, diſceſſiſſe illũ: nos quidem

pro

pro certo habebamus. Et velim (quanquam vt ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi vrbis exponas, ecquod Pompeij deſiderium, ecquæ Cæſaris inuidia appareat: etiam quid cenſeas de Terentia, & Tullia: Romæ eas eſſe, an mecum, an aliquo tuto loco: & hæc, & ſiquid aliud, ad me ſcribas velim, vel potius ſcriptites. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

DE Vennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἥρωα iudico. facinus iãdiu nullum ciuile præclarius: qui vt aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem: ſed etiam ad ſummam profectum aliquid puto. amo etiam Piſonem: cuius iudicium de genere ſuſpicor viſum iri graue: quanquam genus belli quod ſit vides. Ita ciuile eſt, vt non ex ciuium diſſenſione, ſed ex vnius perditi ciuis audacia natum ſit. is autem valet, exercitum tenet multa ſpe, & promiſſis: omnia omnium concupiuit. huic tradita vrbs eſt, nuda præſidio, referta copijs. Quid eſt, quod ab eo non metuas, qui illa templa, & tecta, non patriam, ſed prædam putet? Quid autem ſit acturus, aut quomodo, neſcio: ſine ſenatu, ſine magiſtratu. ne ſimulare quidem poterit quicquàm πολιτικῶς. Nos autẽ vbi exurgere poterimus? aut quando? quorũ dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint. * Quæ autem ſine cõſilio res ſtet? vt enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit? Nec verò nũc

quid cogitet, ſcio, ac non deſino per literas
ſciſcitari. nihil eſſe timidius conſtat, nihil
perturbatius. Itaque nec pręſidium, cuius pa
randi cauſa ad vrbem retentus eſt, nec locū,
ac ſedem præſidij vllam video.. ſpes omnis
in duabus inuidioſè retentis, penè alienis
legionibus. nam delectus adhuc quidem in-
uitorum eſt, & à pugnando abhorentium.
Conditionum autem amiſſum tempus eſt.
quid futurum ſit, nō video. commiſſum qui-
dem à nobis certè eſt, ſiue à noſtro duce, vt è
portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati
nos traderemus. Itaque de Ciceronibus no-
ſtris dubito quid agam.. nam mihi interdū
amandandi videntur in Græciam. De Tullia
autem, & Terentia, cùm mihi barbarorum
aduentus ad vrbē proponitur, omnia timeo.
cùm autem Dolabellę venit in mentem, pau
lùm reſpiro, ſed velim conſideres quid faciē
dum putes: primùm πρὸς τὸ ἀσφαλές. aliter
enim mihi de illis, ac de meipſo conſulendū
eſt. deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehenda-
mur, quòd eas Romæ velimus eſſe in com-
muni bonorum fuga, quin etiam tibi, & Pe-
duceo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis,
videndum eſt. is enim ſplendor eſt veſtrum,
vt eadem poſtulētur à vobis, quæ ab ampliſ-
ſimis ciuibus. Sed de hoc tu videbis, *quippe
cùm de ipſo, ac de me iſta cōſiderare velim.
Reliquum eſt, vt & quid agatur, quoad pote-
ris, explores: ſcribaſque ad me, quid ipſe
coniectura aſſequare, quod etiam à te magis
expecto. nam acta omnibus nuntiantibus, à
te expecto futura. μάντις δ' ἄριστος. Loquaci-
tati ignoſces, quæ & me leuat ad te quidem
ſcribentem,

ſcribentem,& elicit tuas literas. Aenigma Oppiorum ex Velia planè non intellexi: eſt enim numero Platonis obſcurius.iam intellexi tuum ænigma. Oppios enim de Velia Saccones dicis. in * eo æſtu,hauh diu. quo aperto,reliqua patebant, & cum Terentiæ ſumma congruebant. L.Cæſarem vidi Minturnis a. d. VII. Calendas Februar. manè cum abſurdiſſimis mandatis, non hominē, ſed ſcopas ſolutas: vt id ipſum mihi ille videatur irridendi cauſa feciſſe, qui tantis de rebus huic mandata dederit: niſi forte non dedit,& hic ſermone aliquo arrepto,pro mãdatis abuſus eſt.Labienus, vir mea ſententia magnus,Theanum venit a.d.IX.calend. Februarij.ibi Pompeium, conſulesq́ue conuenit, qui ſermo fuerit, & quid actum ſit, ſcribam ad te,cùm certum ſciam. Pompeius ab Theano Larinum verſus profectus eſt a. d. VIII. Calend.eo die manſit Venafri.Aliquantum animi videtur nobis attuliſſe Labienus: ſed ego nondum habeo, quid ad te ex locis ſcribam:iſta magis expecto,quid illinc afferatur: quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marſis, * Iguuij Thermus, P. Accius Cinguli, quæ ſit populi vrbani voluntas,quæ tua coniectura de rebus futuris. Hæc velim crebrò, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, & quid acturus ipſe ſis ſcribas. Si ſcriberem ipſe, longior epiſtola fuiſſet, ſed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICI-

CICERO ATTICO S. 14

A. D. VI. cal. Feb. Capuam Calibus proficiſcens, cùm leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæſar mandata Cæſaris detulit ad Pompeium a. d. VIII. Cal. cùm is eſſet cũ conſulibus Theani. probata conditio eſt, ſed ita, vt ille de ijs oppidis, quæ extra ſuam prouinciam occupauiſſet, præſidia deduceret. idſi feciſſent, reſponſum eſt ad vrbẽ nos redituros eſſe, & rem per ſenatum confecturos. Spero etiam in præſentia pacem nos habere. nam & illum furoris, & hunc noſtrum copiarum ſuppœnitet. Me Pompeius Capuã venire voluit, & adiuuere delectum: in quo parum prolixè reſpondent Campani coloni. Gladiatores Cæſaris, qui Capuæ ſunt, de quibus antè ad te falſum ex Torquati literis ſcripſeram, ſanè commodè Pompeius diſtribuit, binos ſingulis patribus familiariũ. Secutorum in ludo ꝍ. fuerunt: eruptionẽ facturi fuiſſe dicebantur. ſanè multum in eo reip. prouiſum eſt. De mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror, quæſo videas vt ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cùm cæteræ vlla dignitate diſceſſerint. hoc ſcripſi ad eas, & ad te ipſum antea, velim eas cohortere vt exeant, præſertim cùm ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, vt in his pro re nata non incommode poſſint eſſe. nam ſiquid offendimus in genero noſtro, quod quidem ego præſtare non debeo, id fit maius, quos mulieres noſtræ præter cæteras Romæ remanſerunt. Tu ipſe cum Sexto,

to, ſcire velim quid cogites de exeundo, de tota que re quid exiſtimes. Equidem ad pacem hortari non deſino, quæ vel iniuſta vtilior eſt, quàm iuſtiſſimum bellum. ſed hæc vt fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

VT ab vrbe diſceſſi, nullum adhuc intermiſi diem, quin aliquid ad te literarum darem: non quò haberem magnopere quid ſcriberem, ſed vt loquerer tecū abſens, quo mihi, cùm coràm id non licet, nihil eſt iucūdius. Capuam cùm veniſſem a.d. VI. cal. pridie quàm has literas dedi conſules cōueni, multosq; noſtri ordinis. omnes cupiebant Cæſarem abductis præſidijs ſtare cōditionibus ijs, quas tuliſſet. vni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat: ſed ijs auditus in conſilio non eſt. Cato enim ipſe iam ſeruire, q̃ pugnare mauult: ſed tñ ait in ſenatu ſe adeſſe velle, cùm de conditionibus agatur, ſi Cęſar adductus ſit, vt pręſidia deducat. ita quod maximè opus eſt, in Siciliam ire nō curat: quod metuo ne obſit, in ſenatu eſſe vult. Poſthumus autem, de quo nominatim ſenatus decreuit, vt ſtatim in Siciliam iret, Furfanoq; ſuccederet, negat ſe iturum ſine Catone & ſuam in ſenatu operam, authoritatemq; magni æſtimat ita res ad Fanium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In diſputationibus noſtris ſumma varietas eſt. pleriq; negant Cæſarem in conditione manſurum: poſtulataq; hæc ab eo interpoſita eſſe, quominus quod opus eſſet ad bellum,

bellum, à nobis pararetur. ego autẽ cum puto facturum, vt præſidia deducat: vicerit enim ſi conſul factus erit, & minori ſcelere vicerit, q̃ quo eſt ingreſſus: ſed accipienda plaga eſt. ſumus enim flagitioſe imperati cũ à militibus, tum à pecunia. quam quidem omnem nõ modò priuatam, quæ in vrbe eſt, ſed etiam publicam, quæ in ærario eſt, illi reliquim'. Pompeius ad legiones Actianas eſt profectus: Labienum ſecum habet. Ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuò recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

OMneis arbitror mihi tuas literas redditas eſſe, ſed primas præpoſterè reliquas ordine quo ſunt miſſæ per Terentiam. De mandatis Cæſaris, aduentuque Labieni, & reſponſis conſulum ac Pompeij, ſcripſi ad te literis ijs quas a.d.v. Calendas. Capua dedi, pluraque præterea in eandem epiſtolam conieci. Nunc has expectationis habemus duas, vnam, quid Cæſar acturus ſit, cùm acceperit ea quæ referenda ad illum data ſunt L. Cæſari. alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me ſcribit paucis diebus ſe firmum exercitum habiturum: ſpemque affert, ſi in Picenum agrum ipſe venerit, nos Romamredituros eſſe. Labienum ſecum habet non dubitantem de imbecillitate Cæſaris copiarũ, cuius aduẽtu Cneus noſter multò animi plus habet: nos à cõſulibus Capuam venire iuſſi ſumus a.d. II. non. Feb. Capua profect' ſum Formias a.d. III. cal. eo die cũ Calibus

tuas

tuas literas hora fere nona accepiſſem, has ſtatim dedi. De Terentia, & Tullia tibi aſſentior, ad quas ſcripſeram, ad te vt referrent. ſi nondum profectæ ſunt nihil eſt quòd ſe moueant, quoad perſpiciamus, quo loco ſit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæque ſunt. De pueris in Græciam tranſportandis tum cogitabam, cùm fuga ex Italia quæri videbatur. nos enim Hiſpaniam peteremus: illis hoc æquè commodum non erat. Tu ipſe cũ Sexto etiam nunc mihi videris Romæ rectè eſſe poſſe. etenim minimè amici Pompeio noſtro eſſe debetis: nemo enim vnquam tantum de vrbanis præſidijs detraxit. Videsne me etiam iocari? Scire iam te oportet, L. Cæſar quæ reſponſa referat à Pompeio, quas ab eodem ad Cæſarem ferat literas: ſcriptæ enim, & datæ ita ſunt, vt proponerentur in publico. in quo accuſaui mecum ipſe Pompeium: qui cùm ſcriptor luculentus eſſet, tantas res, atque eas quæ in omnium manus venturæ eſſent, Seſtio noſtro ſcribendas dederit. Itaque nihil vnquam legi ſcriptum σιστιοδέστερον. perſpici tamen ex literis Pompeii poteſt, nihil Cæſari negari, omniaque & cumulatè quæ poſtulet, dari. quæ, ille amẽtiſſimus fuerit, niſi acceperit, præſertim cùm impudẽtiſſimè poſtulauerit, quis enim tu es, qui dicas, ſi in Hiſpaniam profectus erit, ſi præſidia dimiſerit? tamen conceditur minus honeſtè nunc quidem violata iã ab illo rep. illatoq; bello, quàm ſi olim de ratione habenda impetraſſet: & tñ vereor vt his ipſis cõtentus ſit. nã cùm iſta mãdata dediſſet L. Cæſari, debuit eſſe paulò quietior, dũ

reſponſa

reſponſa referrentur. dicitur autem nũc eſſe acerrimus. Trebatius quidem ſcribit, ſe ab illo IX. Cal. Febr. rogatum eſſe, vt ſcriberet ad me vt eſſem ad vrbem: nihil ei me gratius facere poſſe. Hæc verbis plurimis. Intellexi ex dierum ratione, vt primum de diſceſſu noſtro Cæſar audiſſet, laborare eum cępiſſe, ne omnes abeſſemus. Itaq; non dubito quin ad Piſonem, quin ad Seruiũ ſcripſerit. illud admiror, non ipſum ad me ſcripſiſſe, non per Dolabellam. non per Cælium egiſſe. quanquam non aſpernor Trebatij literas, à quo me vnicè diligi ſcio. Reſcripſi ad Trebatiũ (nam ad ipſum Cæſarẽ, qui mihi nihil ſcripſiſſet, nolui) quã illud hoc tpe eſſet difficile: me tñ in prædijs meis eſſe, neq; delectũ illũ, neq; negotiũ ſuſcepiſſe. In quo qdẽ manebo, dum ſpes pacis erit: ſin bellum geretur, non deero officio, nec dignitati meę pueros ὑπεκθέμενος in Græciam. totam enim Italiam flagraturam bello intelligo. tantum mali excitatum eſt partim ab improbis, partim ab inuidis ciuibus. Sed hæc paucis diebus ex illius ad noſtra reſponſa reſponſis intelligentur quorſum euaſura ſint. tum ad te ſcribam plura, ſi erit bellum: ſin autem etiã induciæ, teipſum, vt ſpero, videbo. Ego IIII. non. Februar. quo die has literas dedi in Formiano, quò Capua redieram, mulieres expectabam: quibus quidem ſcripſeram, tuis literis admonitus, vt Romæ manerent: ſed audio maiorem quendam in vrbe timorem eſſe. Capuæ nonis Februar. eſſe volebam, quia conſules iuſſerant. Quicquid huc erit à Pompeio allatum, ſtatim ad te ſcribam,

ſcribam, tuasque de iſtis rebus literas expe ctabo. Vale.

CICERO ATTICO. S. 17

QVarto non. Februar. mulieres noſtrę Formias venerunt, tuaq; erga ſe officia plena tui ſuauiſſimi ſtudij attulerunt: eas ego, quoad ſciremus vtrum turpi pace nobis, an miſero bello eſſet vtendum, in Formiano eſſe volui, & vnà Cicerones: ipſe cum fratre Capuam ad conſules (nonis enim adeſſe iuſti ſumus) III. non. profectus ſum, cùm has literas dedi. Reſponſa Pompeij grata populo, & probata concioni eſſe dicuntur. ita putaram quæ quidem ſi ille repudiarit, iacebit: ſin acceperit? Vtrum igitur, inquies, mauis? Reſponderem, ſi quemadmodum parati eſſemus, ſcirem. Caſſium, erat hic auditum, expulſum Ancone, eamq; vrbē à nobis teneri: ſi bellum futurum eſt, negotium vtile. Cæſarem quidem, L. Cæſare cum mandatis de pace miſſo, tamen aiunt acerrimè delectum habere, loca occupare, vincire præſidijs. O perditum latronem, ò vix vllo otio compenſandam hanc reip. turpitudinem? ſed ſtomachari deſinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hiſpaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterum conſulatum à republ. ne data quidem occaſione repulimus. ſed hæc hactenus. De Dionyſio fugit me ad te antea ſcribere: ſed ita conſtitui, expectare reſponſa Cæſaris, vt, ſi ad vrbem rediremus, ibi nos expectaret: ſin tardius id fieret, tum eum accerſeremus. omnino qd ille

ille facere debuerit in noſtra illa fuga, quid docto homine, & amico dignũ fuerit, cùm præſertim rogatus* eſſet: ſed hæc non nimis exquiro à Græcis. Tu tamen videbis ſi erit (quod nolim) accerſendus, ne moleſti ſimus inuito. Quintus frater laborat, vt tibi quod debet, ab Egnatio ſoluat, nec Egnatio voluntas deeſt: nec parùm locuples eſt. ſed cùm tale tempus ſit, vt Q. Titinius (multùm enim eſt nobiſcum) viaticum ſe neget habere, idemq; debitoribus ſuis denuntiarit, vt eodem fœnore vterentur, atque hoc idem etiã L. Ligus feciſſe dicatur, nec hoc tempore aut domi nummos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio, aut verſuram vſquã facere poſſit: miratur, ne nõ habuiſſe rationem huius publicæ difficultatis. Ego autem, etſi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obſeruo; μὴ δὲ δίκην, præſertim in te, à quo nihil vnquam vidi temerè fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quicquid eſt, te ſcire volui.

CICERO ATTICO S. 18

Nihil habeo quòd ad te ſcribam. quinetiam eam epiſtolam, quàm eram elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena ſpei bonæ, quòd & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus vſurum putabam, præſertim ſuis. Ecce tibi III. nonas Februarij manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæſaris legationem. Plane oppreſſi videmur: nec, quid conſilij capiam, ſcio: nec mehercule de me laboro: de

pueris

pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiſcebar hæc ſcribens, quò facilius de Pompeij rebus cognoſcerem. Vale.

CICERO ATTICO S. 19.

BReuiloquentem iam me tempus ipſum facit: pacem enim deſperaui. bellum noſtri nullum adminiſtrant. caue enim putes quicquam eſſe minoris his conſulibus: quorum ego ſpe audiendi aliquid, & cognoſcendi noſtri apparatus, maximo imbri Capuam veni pridie non. vt eram iuſſus. Illi autem nondum venerant, ſed erant venturi, inanes imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur eſſe, & adire cohorteis legionum Actianarũ non firmiſſimarum. At illum ruere nuntiãt, & iam iamque adeſſe, non vt manum conſerat (quicum enim?) ſed vt fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id conſulo. ſin extra, quid ago? ad manendum hyems lictores, improuidi & negligentes duces: ad fugam hortatur amicitia Cnei, cauſa bonorum, turpitudo coniũgendi cum tyranno. qui quidem, incertum eſt, Phalarimne, an Piſiſtratum ſit imitaturus. Hæc velim explices, & me iuues conſilio. etſi teipſum iſthic iam calere puto, ſed tamen quantum poteris. Ego ſiquid hic hodie noui cognoro, ſcies: iam enim aderunt conſules ad ſuas nonas. Tuas qutidie literas expectabo. Ad has autem cùm poteris, reſcribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

DE malis noſtris tu pri' audis, quàm nos. iſtinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil eſt. Veni Capuam a.d. non. Febr. ita vt iuſſerant conſules: eo die Lentulus venit ſerò: alter conſul omnino non venerat VII. id. eo enim die ego Capua diſceſſi, & manſi Calibus. inde has literas poſtridiè ante lucem cedi. Hæc Capuæ dum fui, cognoui, nihil in conſulibus, nullum vſquam delectum: nec enim conquiſitores, φαινοπροσωπεῖν audent, cùm ille adſit: contrà cum noſter dux nuſquam ſit, nihil agat, nec nomina dant. deficit enim non voluntas, ſed ſpes. Cneus autem noſter (ò rem miſerã, & incredibilem) vt totus iacet non animus eſt, non conſilium, non copiæ, nõ diligentia. Mitto illam fugam ab vrbe turpiſſimam, timidiſſimas in oppidis conciones, ignorationem non ſolùm aduerſarij, ſed etiam ſuarũ copiarum. Hoc cuiuſmodi eſt? VII. id. Febr. Capuam C. Caſſius trib. ple. venit, attulit mandata ad conſules vt Romam venirent, pecuniam de ſanctiore ærario auferrent, ſtatim exirent vrbe relicta. Redeant. quo præſidio? Deinde exeant. quis ſinat? Conſul ei reſcripſit, vt prius ipſe in Picenum. at illud totum erat amiſſum. ſciebat nemo præter me. ex literis Dolabellæ mihi dubium non erat, quin ille iam iamque foret in Apulia, Cneus noſter in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neque mehercule mihi quidẽ vllum, niſi omnia eſſent acta turpiſſime. Neque

que ego vllus conſilij particeps. ſed tamen quod me deceat, ipſe me Cæſar ad pacem hortatur. ſed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Cælius, me ille valde ſatiſfacere. Mira me ἀπορία torquet: iuua me cõſilio, ſi potes: & tamen iſta quantum potes, prouide. nihil habeo tanta rerum perturbatione, quod ſcribam: tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

PEDEM in Italia video nullum eſſe qui non in iſtius poteſtate ſit. De Pompeio ſcio nihil: eumque niſi in nauim ſe contulerit, exceptum iri puto. ò celeritatem incredibilem? huius autem noſtri. ſed non poſſum ſine dolore accuſare eum, de quo angor, & crucior. Tu cędem non ſine cauſa times: non quò minus quicquam Cæſari expediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis: ſed video, quorum arbitrio ſit acturus. * Rectè ſic cenſeo cedendum de oppidis his. egeo conſilij: quod optimum factu videbitur, facies. cum Philotimo loquere, atque adeò Terentiam habebis idibus. ego quid agam? quà aut tua terra, aut mari perſequar eum, qui vbi ſit, neſcio? etſi terra quidem, qui poſſum? mari quò? tradam igitur iſti me? fac poſſe tutò: multi enim hortantur: num etiam honeſtè? nullo modo quidem. A te petam conſilium, vt ſoleo. Explicari res non poteſt, ſed tamen, ſiquid in mentem venit, velim ſcribas, & ipſe quid ſis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

QVinto id. Februar. veſperi è Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere: cohortes ex Piceno, Lentulo & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas eſſe: Cæſarem intercludi poſſe, eumque id timere: bonorum animos recreatos Romæ, improbos quaſi perculſos. hæc metuo equidem ne ſint ſomnia: ſed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Caſſium trib. pleb. (ij enim ſunt nobiſcum, id eſt, in Formiano) Philotimi literæ ad vitam reuocarũt. Ego autem illa metuo ne veriora ſint, nos omnes penè iam captos eſſe, Pompeium Italia cedere: quem quidem (o rem acerbã) perſequi Cæſar dicitur. Perſequi Cæſar Pompeium? Quid? vt interficiat? o me miſerum, & non omnes noſtra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiſcis: ſed quid faciamus? victi, oppreſſi, capti planè ſumus. Ego tamen Philotimi literis lectis, mutaui conſilium de mulieribus. quas vt ſcripſeram ad te, Romam remittebam: ſed mihi venit in mentem, multum fore ſermonem, me iudicium iam de cauſa publica feciſſe: qua deſperata, quaſi hunc gradum mei reditus eſſe, quòd mulieres reuertiſſent. De me autem ipſe tibi aſſentior, ne me dem incertæ, & periculoſæ fugæ, cùm reip. nihil proſim, nihil Pompeio, pro quo emori cùm piè poſſim, tũ libenter. Manebo igitur: etſi viuere. Quòd quæris, hic quid agatur: tota Capua, & omnis hic delect⁹ iacet. deſperata res eſt. in fu-

ga omnes ſunt, niſi quid eiuſmodi fuerit, vt Pompeius iſtas Domitij copias cum ſuis cõiungat. ſed videbamur omnia biduo, triduove ſcripturi. Cæſaris literarum exemplum tibi miſi: rogaras enim. cui nos valde ſatiſfacere multi ad me ſcripſerunt: quod patior facile, dum, vt adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

PHilotimi literæ me quidem non nimis, ſed eos qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce poſtridie Caſſij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam veniſſe: eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confeſtim ſequi Cæſarem, Domitium non habere * militum vim. Idem ſcripſit, conſules Capua diſceſſiſſe: non dubito quin Cneus in fuga ſit, modo effugiat. A conſilio fugiendi, vt tu cenſes, abſum. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

CVM dediſſem ad te literas triſteis, & metuo, ne veras, de Lucretij ad Caſſium literis Capua miſſis, Cephalio venit à vobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, vt ſoles. Omnia facilius credere poſſum, quàm quod ſcribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ita affert; omniaque quæ nolim. O rẽ miſeram. malas cauſas ſemper obtinuit, in optima cõcidit a

Quid dicam, niſi illud eum ſciſſe? neque enim erat difficile, hoc neſciſſe: erat enim ars difficilis rectè rempublic. regere. ſed iam iamque omnia ſciemus, & ſcribemus ad te ſtatim. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

NON venit idem vſu mihi quod tu tibi ſcribis, Quoties exorior: Ego enim nũc paulùm exorior, & maximè quidem his literis, quæ Roma afferuntur de Domitio, de Picentium cohortibus, omnia erant facta hoc biduo lætiora. Itaque fuga, quæ parabatur, repreſſa eſt. Cæſaris interdicta, Si te ſecundo lumine hic offendero, reſpuuntur. Bona de Domitio: præclara de Afranio fama eſt. Quod me amiciſſimè admones, vt me integrum, quoad poſſim, ſeruem, gratum eſt. Quòd addis, ne propenſior ad turpem cauſam videar: certe videri poſſum. Ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui eſſe: non quin rectum eſſet: ſed quia, quod multò rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Plane eum, cui noſter alterum conſulatum deferret, & triũphum (at quibus verbis? Pro tuis rebus geſtis ampliſſimis) inimicum habere noluerã. Ego ſcio & quem metuam, & quàm ob rem: ſin erit bellum, vt video fore, partes meæ non deſiderabuntur. De H-S. XX. Terentia tibi reſcripſit. Dionyſio, dum exiſtimabam vagos nos fore, nolui moleſtus eſſe: tibi autem crebrò ad me ſcribenti

de eius officio, nihil reſcripſi, quòd diem ex die expectabam, vt ſtatuerem quid eſſet faciundum. Nunc vt video, pueri certe in Formiano videntur hyematuri. num & ego? neſcio ſi enim erit bellum, cum Pompeio eſſe conſtitui. Quod habeo certi; faciam vt ſcias. Ego bellum fœdiſſimum futurum puto: ni qui (vt tu ſcis) Parthicus caſus extiterit.

Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER VIII.

CICERO ATTICO S. 1

CVM ad literas dediſſem, redditæ mihi literæ ſunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno geſtis, quæ ad te Vibulius ſcripſiſſet: de delectu Domitij, quæ ſunt vobis nota, nec tamē læta, erant in his literis. Quam ad me Philotimus ſcripſerat, ipſam tibi epiſtolam miſiſſem, ſed ſubito fratris puer proficiſcebatur. oras igitur mittam, ſed in ea Pompeij epiſtola erat in extremo, ipſius manu. Tu cenſeo Luceriam venias: nuſquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illū pro derelicto habere: nec ſum miratus, eum qui caput ipſum reliquiſſet, reliquis membris non parcere. Ei ſtatim reſcripſi, hominēque certum miſi de comitibus meis, non me quærere, vbi * tutiſſimè eſſem: ſi me vellet ſua, aut reipub. cauſa Luceriam venire, ſtatim eſſe venturum, hortarusq; ſum, vt oram maritimam retineret, ſi rem frumentariam

ſibi

ſibi ex prouincijs ſuppeditari vellet. Hæc me fruſtra ſcribere videtur: ſed vti in vrbe retinenda tunc, ſic nunc in Italia non relinquẽda teſtificabar ſententiam meam: ſic enim parari video, vt Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus ſtabilis, ſed ex eo ipſo, ſi vrgeamur paretur fuga. quò minus mirere, ſi inuitus in eam cauſam deſcendo, in qua neque pacis, neque victoriæ ratio quæſita * vnquam eſt: ſemper flagitioſæ, & calamitoſæ fugæ. Eundum, vt quemcunque fors tulerit caſum, ſubeam potius cum ijs qui dicuntur eſſe boni, quàm videar à bonis diſſentire. Etſi propediem video bonorum, id eſt, lautorum, & locupletum, vrbem refertam fore: municipijs verò his relictis, refertiſſimam. Quo ego in numero eſſem, ſi hos lictores moleſtiſſimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Seruij Sulpitij comitũ pœniteret: quorum nemo nec ſtultior eſt q̃ L. Domitius, nec inconſtantior quàm App. Claudius. Vnus Pompeius me mouet, beneficio non autoritate. quam enim ille habeat autoritatem in hac cauſa, qui, cùm omnes Cæſarem metuebamus, ipſe eum diligebat? poſtquam verò ipſe metuere cœpit, putat omnes hoſtes illi oportere eſſe. ibimus tamẽ Luceriam: nec eum fortaſſe delectabit noſter aduentus: diſſimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta ſunt, diſplicere. Ego (ſi ſomnum capere poſſem) tam longis te epiſtolis non obtunderem. tu, ſi tibi eandem cauſa eſt, me remunere ſanè velim. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

MIHI verò omnia grata: & quòd ſcripſiſti ad me quæ audieras: & quòd non credidiſti, quæ digna diligentia mea non eſſent: & quòd monuiſti quod ſentiebas. Ego ad Cæſarem vnas Capua literas dedi: quibus ad ea reſcripſi quæ mecum ille de gladiatoribus ſuis egerat, breueis, ſed beneuolentiam ſignificantes, non modo ſine contumelia, ſed etiam cum maxima laude Pompeij. id enim illa ſententia poſtulabat, qua illum ad concordiam hortabar. eas ſi quò ille miſit, in publico proponat velim. Alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui non dare, cum & ipſe ad me ſcripſiſſet, & Balbus. earum exemplum ad te miſi. nihil arbitror fore quod reprehendas. ſi, qua erunt, doce me. quomodo enim effugere poſſum? Nihil, inquies, omnino ſcripſeris. Qui magis effugias eos, qui volent fingere? verumtamen ita faciam quoad fieri poterit. Nam quòd me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, ſcriptorum etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq́; gratiſſimum: ſed mihi videris aliud tu honeſtum, meq́; dignũ in hac cauſa iudicare, atq; ego exiſtimẽ. mihi enim nihil vlla in gẽte vnquã ab vllo autore reipub. ac duce turpius factũ eſſe videtur, quàm à noſtro amico factum eſt. cuis ego vicẽ doleo, qui vrbem reliquit, id eſt, patriã, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. Ignorare mihi videris, hæc quãta ſit clades, es enim ẽt nunc domi tuę: ſed inuitis p-

ditiſſimis

ditiſſimis hominibus eſſe diutius non potes. Hoc miſerius, hoc turpius quicquam? Vagamur egentes cum coniugibus, & liberis. in vnius hominis quotãnis periculosè ægrotantis anima, poſitas omneis noſtras ſpes habemus, non expulſi, ſed euocati è patria: quã non ſeruandam ad reditum noſtrum, ſed diripiendam, & inflammandã reliquimus. Ita multi nobiſcũ ſunt non in ſuburbanis, non in hortis, non in ipſa vrbe: & ſi nunc ſunt, non erunt: nos interea ne Capuæ quidẽ, ſed Luceriæ. Et oram quidem maritimam iam relinquemus. Afraniũ expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parum eſt dignitatis. hic tu in me * * illud deſideras. nihil dè me dico: alij viderint. Hic quidẽ qua eſt ** domi veſtræ eſtis, & eritis omnes boni. Quis tum ſe mihi non oſtendit? quis nunc adeſt hoc bello? ſic enim iam appellandum eſt. Vibullij res geſtæ ſunt adhuc maximæ. id ex Põpeij literis cognoſces: in quibus animaduertito illum locum, vbi erit διπλῆ: videbis de Cneo noſtro ipſe Vibullius quid exiſtimet. Quò igitur hæc ſpectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori poſſum: facio pluris omniũ hominum neminem. ſed * nõ ita tamen in eo iudico ſpem de ſalute reipub. Significas enim aliquãtò ſecus, quàm ſolebas: vt etiã, Italia ſi ille cedat, putes cedẽdũ: quod ego nec reipub. puto eſſe vtile, nec liberis meis, præterea neq; rectũ, neq; honeſtũ. Sed cur? poteriſne igitur videre tyrannum? quaſi interſit, audiam, an videã: aut locupletior mihi ſit quærendus autor, quàm Socrates: qui cũ triginta tyranni eſſent. pedẽ porta

ta non extulit. Eſt mihi præterea præcipua cauſa manendi, de qua vtinam aliquando tecum loquar. Ego XIII. cal. cùm eadem lucerna hanc epiſtolam ſcripſiſſem, qua in flã̄maram tuam, Formijs ad Pompeium, ſi de pace ageretur, profecturus eram: ſi de bello, videro. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

MAximis, & miſerrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecũ mihi poteſtas deliberandi non eſſet, vti tamen tuo conſilio volui. Deliberatio autẽ omnis hæc eſt, ſi Pompeius Italia cedat (quod eũ facturum eſſe ſuſpicor) quid mihi agendum putes: & quò facilius conſilium dare poſſis, quid in vtranq; partem mihi in mentem veniat, explicabò breui. Cùm merita Pompeij ſumma erga ſalutem meam, familiaritasq;, quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa reipub. cauſa me adducit, vt mihi vel conſilium meum cũ illius conſilio, * vel fortuna coniungenda eſſe videatur. accedit illud: ſi maneo, & illum comitatũ optimorum, & clariſſimorum ciuium deſero, cadendum eſt in vnius poteſtatẽ. qui etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum, & vt eſſet, à me eſt (tu ſcis) propter ſuſpicionem huius impendentis tempeſtatis multò ante prouiſum: tamen vtrunq; conſiderandum eſt, & quanta ei fides ſit habenda: & ſi maximè exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſitne viri fortis, & boni ciuis eſſe in ea vrbe, in qua cũ ſummis honoribus, imperiisq; vſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio

ſit,

ſit ampliſſimo prædítus, non futurus ſit ſui iuris, ſubeundumq́ue periculum cũ aliquo fortè dedecore, ſi quãdo Pompeius rempub. recuperarit. In hac parte hæc ſunt. vide nũc quæ ſint in altera. Nihil actum eſt à Põpeio noſtro ſapienter, nihil fortiter: adde etiam, nihil, niſi contra conſilium autoritatemq́ue meam. Omitto illa vetera, quod iſtum in rẽpub. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus ꝑ vim, & contra auſpicia ferendis autor: ille Galliæ vlterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille reſtituẽdi mei, quàm retinendi ſtudioſior: ille prouincię propagator: ille abſentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio cõſulatu, poſtquã eſſe defenſor reipub. cœpit, contendit, vt decem trib. pleb. ferrent, vt abſentis ratio haberetur. quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua. Marcoq́ue Marcello COS. finienti prouincias Gallias cal. Mar. reſtiti. Sed vt hæc omittam, quid fœdius, perturbatius hoc ab vrbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga? quæ conditio nõ accipienda fuit potius, quã relinquenda patria? Malæ conditiones erant fateor. ſed nunquid hoc peius? At recuperabit rempub. quando? aut quid ad eam ſpem eſt parati? non ager Picenus amiſſus? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduerſario tradita? denique nulla cauſa, nullæ vires, nulla ſedes, quo concurrant qui rempubl. defenſam velint. Apulia delecta eſt inaniſſima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotiſſima. fuga, & maritima opportunitas viſa quæri deſperatione. Inuitè cœpi Capuam,

puam, non quod munus illud deſugerem; * ſed ſine cauſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus priuatorum dolor: bonarum autem eſſet aliquis, ſed hebes, vt ſolet, &, vt ipſe ſenſi, multitudo; & infimus quiſqui propenſus in alteram: partem multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipſi, me nihil ſuſcepturum ſine præſidio; & ſine pecunia. Itaque habui nihil omnino negotij, quòd ab initio vidi, nihil quæri pter fugam. Eam ſi nunc ſequor. quonam? cũ illo non. an quem cùm eſſem profecturus, cognoui in his locis eſſe Cæſarẽ, vt tutò Luceriam venire non poſſem. In fero mari nobis incerto curſu hyeme maxima nauigandum eſt. Age iam, cum fratre, an ſine? cum filio, an quomodo? in vtrunque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. q autem impetus illius erit in nos abſentes, fortunaſque noſtras; acrior, quam in cæterororum, quod putabit fortaſſe in nobis violãdis aliquid ſe habere populare. Age iam, has compedes, faſces (inquam) hos laureatos efferre ex Italia quàm moleſtum eſt? qui autẽ locus erit nobis tutus, vt iã placatis vtamur fluctibus, antè quàm ad illum venerimus? quà autem, aut quò, nihil ſcimus. At ſi reſtitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flacus, quod Q. Mutius, quoquomodo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere ſolebat, ſe id fore videre, quod factum eſt: ſed hoc malle, quam armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thraſibulus, & fortaſſe melius. ſed eſt certè quædam

dam illa Mutij ratio, atque ſententia: eſt illa etiam * Thraſybuli: & cùm ſit neceſſe, ſeruire tempori: & non amittere tempus, cũ ſit datum: ſed in hoc ipſo habent tamen idẽ faſces moleſtiam. ſit enim nobis amicus, qđ incertum eſt: ſed ſit, deferet triumphum: nõ acciperene periculoſum ſit, an accipere inuidioſum ad bonos? O rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda eſt. qui enim fieri poteſt? ac ne me exiſtimaris ad manendum eſſe propenſiorem, quod plura in eam partem verba fecerim: poteſt fieri, quòd ſit in multis quæſtionibus, vt res verboſior hæc fuerit, illa verior. Quã ob rem, vt maxima de re ęquo animo deliberanti, ita mihi des conſilium velim. Nauis & in caieta eſt parata nobis, & Brundiſij. Sed ecce nuntij, ſcribente me hæc ipſa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæſarem ad Corfinium, Domitium Corfinij cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Nõ puto etiam hoc Cneũ noſtrum commiſſurum, vt Domitium relinquat: etſi Brundiſium Scipionem cum cohortibus duabus præmiſerat, legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſibi placere à conſule duci, ſcripſeras ad couſules. ſed turpe Domitium erit deſerere implorantem eius auxilium. Eſt quædam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis firma, Afranium Pireneo cum Tribonio pugnaſſe, pulſum Trebonium etiam Fabium tuum tranſiſſe cum cohortibus: * ſummum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare: id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur. Ego autem cum eſſet incertum iter Cæſaris, quod vel

ad

ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabitur: Leptam ad Pompeium miſi, & literas: ipſe, ne quò inciderem, reuerti Formias. Hęc te ſcire volui, ſcripſique ſedatiore animo, quàm proximè ſcripſeram, nullum meũ iudiciũ interponens, ſed exquires tuum. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

Dionyſius tuus quidem potius, quàm noſter, cuius ego cùm ſatis cognoſſem mores, tuo tamen potius ſtabam iudicio, quàm meo, ne * tuum quidem teſtimonium, quod ei ſæpe apud me dederas, veritus, ſuperbum ſe præbuit in fortuna, quam putauit noſtrã fore: cuius fortunæ nos, quantum humano conſilio effici poterit, motum ratione quadã gubernabimus. Cui qui noſter honos? quod obſequium? quæ etiam ad cæteros cõtẽpti cuiuſdam hominis commendatio defuit? vt meum iudicium reprehendi à Q. fratre, vulgoque ab omnibus mallem, quàm illum non efferre laudibus, Cicerones que noſtros meo potius labore ſubdoceri, quàm me aliũ ijs magiſtrum quærere. Ad quem ego quas literas dij immortales miſeram? quantum honores ſignificantes? quantum amoris? Dicæarchũ mehercule, aut Ariſtoxenum diceres accerſi, non vnum omnium loquaciſſimum, & minimè aptum ad docendum: ſed eſt memoria bona: me dicet eſſe meliore. quibus literis ita reſpondit, vt ego nemini, cuius cauſam non reciperem. Semper enim, SI potero, ſi antè ſuſcepta cauſa non impediar, nunquam reo cuiquam tam humili, tã ſordido,

ſordido, tam nocenti, tam alieno, tam præciſè negaui, quàm hic mihi: planè ſine vlla exceptione præcidit. Nihil cognoui ingratius? in quo vitio nihil mali non ineſt: ſed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, vt ſciam quid reſpondeāt conſultatione meæ. Sulmone C. Actium Pelignum aperuiſſe Antonio portas, cùm eſſent cohortes quinque: Q. Lucretium inde effugiſſe ſcis: Cneum ire Brundiſium deſertum: confecta res eſt. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

CVm ante lucem VIII. calend. ad te literas dediſſem, veſperi ad nos eodem die venit ipſe Dionyſius, autoritate tua permotus, vt ſuſpicor. quid enim putem aliud? etſi ſolet eum, cùm aliquid furioſè fecit, pęnitere: nūquam autem certior fuit, quàm in hoc negotio. nam quo ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio miliario tum eum iſte *πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμήναντα: multa (inquam) mala cùm dixiſſet, ſuo capiti (vt aiunt) * ſed meam manſuetudinem. Conieceram in faſciculum vnà cum tua venientem ad illum epiſtolam, hanc ad me referri volo, nec vllam ob aliam cauſam Pollicem ſerum à pedibus meum, Romam miſi: eò autem ad te ſcripſi, vt ſi tibi fortè reddita eſſet, mihi curares referendam, ne in illius manus perueniret. Noui ſiquid eſſet, ſcripſiſſem: pendeo animi expectatione Corfinienſi, in qua de ſalute reip. decernitur. Tu faſciculū, qui eſt M. Curio inſcriptus

velim cures ad eum perferendum: Tironemque Curio commendes, vt ei, vt petij, ſiquid opus erit, in ſumptum eroget. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

OBſignata iam epiſtola, quam de nocte daturus eram, ſicut dedi (nam eam veſperi ſcripſeram) C. Soſius præt. in Formianum venit ad M. Lepidum vicinum noſtrum, cuius quæſtor fuit: Pompeij literarum ad conſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domitio. a. d. VIII. cal. Martij allatæ ſunt, earum exemplum infraſcripſi. * Nunc, vt ego non ſcribam, tua ſponte te intelligere ſcio quanti reipu. interſit, omneis copias in vnum locũ primo quoq; tempore cõuenire: ſed tu, ſi tibi videbitur, dabis operam, quã primùm ad nos venias: præſidij Capuę, quãtum conſtitueris eſſe ſatis, relinquas. Vale.

Deinde ſuppoſuit exemplum epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij immortales, qui me horror perfudit? quàm ſum ſolicitus, quidnam futurum ſit? hoc tamen ſpero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorem: ſpero etiã, quoniam adhuc nihil nobis obfuit * nihil mutaſſe, nec tegentia hoc, quod cùm fortiter, & diligenter, tum etiam mehercule: modò enim audiui quartanam à te diſceſſiſſe. moriar ſi magis gauderem, ſi id mihi accidiſſet. Piliæ dic non eſſe, æquum, eã diutius habere, nec id eſſe veſtræ concordiæ. Tironẽ noſtrum altera relictum audio. Sed eum video in ſumptum ab alijs mutuatum. ego autem

tem Curium noſtrum,ſi quid opus eſſet, rogaram: malo Tironis verecundiam in culpa eſſe,quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

VNum etiam reſtat amico noſtro ad omne dedecus,vt Domitio non ſubueniat. at nemo dubitat quin ſubſidio venturus ſit. ego non puto. Deſeret igitur talem ciuem, & eos,quos vnà ſcis eſſe,cum habeat pręſertim & ipſe cohortes xxx.? niſi me omnia fallunt,deſeret.incredibiliter pertimuit, nihil ſpectat niſi fugam.cui tu(video.n.quid ſenſias)me comitem putas eſſe debere. Ego verò quem fugiam habeo: quem ſequar, non habeo.quod enim tu meū laudas, & memorandum dicis, ꝙ malle dixerim me cū Pompeio vinci,q̃ cum iſtis vincere? ego verò malo.ſed cū illo Pōpeio,qui tum erat, aut q mihi eſſe videbatur:cum hoc verò, qui ante fugit,quam ſcit aut quem fugiat,aut quò, qui noſtra tradidit, qui patriam reliquit, Italiā relinquit,ſi malui,cōtigit, victus ſum, quod ſupereſt,nec iſta videre poſſum, quæ nūquā timui ne viderem nec mehercule iſtum,propter quem mihi non modò meis,ſed memetipſo carendum eſt. Ad Philotimum ſcripſi de viatico, ſiue à Moneta: nemo enim ſoluit:ſiue ab Oppijs tuis contubernalibus: cætera appoſitè tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

O Rem turpem, & ea remiſeram:ſic enim ſentio, id demū, aut potius id ſolum eſ-

ſe miſerum, quod turpe ſit. Aluerat Cæſarē: eundem repentè timere cœperat: conditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellū pararat: vrbem reliquerat: Picenum amiſerat culpa: in Apuliam ſe cōpegerat: ibat in Græciam: omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes ſui tanti, tam inuſitati conſilij relinquebat. Ecce ſubitò literæ Domitij ad illum, ipſius ad cōſules.* fulſiſſe mihi videbatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & exclamaſſe ille vir, qui eſſe debuit,* πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ, at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicēs, pergit Brūdiſium. Domitium autem aiunt, re audita, & eos qui vna eſſent, ſe tradidiſſe. ô rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura non ſcribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

EPiſtolam meam quòd peruulgatam ſcribis eſſe, non fero moleſtè: quin etiam ipſe multis dedi deſcribendam: ea enim & acciderunt iam, & impendent, vt teſtatū eſſe velim, de pace quid ſenſerim. Cùm autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, non videbar vllo modo facilius moturus, quàm ſi id, ad quod eum hortarer, conuenire eius ſapientiæ dicerem, eam ſi admirabilem dixi, cùm eum ad ſalutem patrię hortabar, non ſum veritus, ne viderer aſſentari, cui tali in re libenter me ad pedes abiecissem: quà autem eſt, ALIQVID impertias temporis: non eſt de pace, ſed de meipſo,

meipſo, & de meo officio, vt aliquid cogitet. Nam quod teſtificor, me expertem belli fuiſſe, etſi id re perſpectum eſt, tamen eò ſcripſi, quò in ſuadendo plus authoritatis haberem, eodemque pertinet, quòd cauſam eius probo. Sed quid hæc nunc? vtinam aliquid profectum eſſet. næ ego iſtas literas in concione recitari velim: ſiquidem ille ipſe ad eundem ſcribens, in publico propoſuit epiſtolam illam in qua eſt, PRO tuis rebus geſtis ampliſſimis, amplioribusne, quàm ſuis? quàm Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam vos duo tales ad quintum miliarium * quid ad hunc ipſum, vnde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quantò autem ferocius ille cauſæ ſuæ confidet, cùm vos, cùm veſtri ſimiles non modò frequentes, ſed læto vultu gratulantes viderit? Num igitur peccauimus? minimè vos quidem: ſed tamen ſigna conturbantur, quibus voluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. Quæ verò S. C. video? ſed apertius, quàm propoſueram. Ego Arpini volo eſſe pridie calend. deinde circum villulas noſtras errare, quas viſurum me poſtea deſperaui. Εὐγενῆ tua conſilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi valdè probantur. Lepido quidem (nam ferè συνδιημερεύομεν, quod gratiſſimum illi eſt) nunquam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus: crebrò enim illius literæ ab alijs ad nos commeant: ſed me illorum ſententiæ minus mouebant: minus multa derāt illi reip. pignora. tua mehercule autho-

ritas vehementer mouet: affert enim & reliqui tempori recuperandi rationem, & præſentis tuendi. Sed obſecro te, quid hoc miſerius, quã alterum plauſus in fœdiſſima cauſa quærere: alterum offenſiones in optima? alterum exiſtimari conſeruatorem inimicorum, alterum deſertorem amicorum? Et meherculè quamuis amemus Cneum noſtrum, vt & facimus, & debemus: tamen hoc, quòd talibus viris non ſubuenit, laudare nõ poſſum. nam ſiue timuit, quid ignauius? ſiue, vt quidam putant, meliorem ſum cauſam illorum cæde fore putauit, quid iniuſtius? Sed hæc omittamus: augemus enim dolorẽ retractando. VI. calen. veſperi Balbus minor ad me venit. occulta via decurrens ad Lẽtulũ COS. miſſu Cæſaris, cũ literis, cũ mãdatis, cũ ꝓmiſſione ꝓuinciæ, Romã vt redeat, * cui perſuaderi poſſe arbitror, niſi non erit conuentus. Idem aiebat, nihil malle Cęſarẽ, quàm vt Pompeium aſſequeretur: id credo: vt rediret in gratiam: id nõ credo: & metuo ne omnis hæc clementia ad vnam illã crudelitatem colligatur. Balbus quidem maior ad me ſcribit, nihil malle Cęſarem, quàm principe Pompeio ſine metu viuere: tu puto hęc credis? Sed cùm hæc ſcribebam V. cal. Pompeius iam Brundiſium poterat veniſſe: expeditus enim anteceſſerat legiones Luceria. Sed hoc τέρας horribili vigilãtia, celeritate, diligentia eſt. Planè, quid futurũ ſit, neſcio. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

DIonyſius cum ad me præter opinionem meam veniſſet, locutus ſum cum eo libera-

beraliſſimè: tempora expoſui: rogaui vt dicere quid haberet in animo: me nihil ab ipſo inuito contendere: reſpondit, ſe, quod in* nominibus haberet, neſcire quo loci eſſet: alios non ſoluere: aliorum diem nondum eſſe: dixit etiam alia quædam de ſeruulis ſuis quare nobiſcũ eſſe nõ poſſet. morẽ geſſi: dimiſi à me, vt magiſtrũ Ciceronũ, nõ libẽter, vt hominem ingratum, non inuitus. Volui te ſcire, q̃d ego de eius facto iudicarẽ. Vale.

CICERO ATTICO S. II

QVòd me magno animi motu perturbatum putas, ſum equidem: ſed non tam magno, quàm tibi fortaſſe videor. leuatur enim omnis cura, cùm aut conſiſtit conſilium, aut cogitando nihil explicatur. * Lamentari autem licet: illud tamen totos dies, vereor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori ſit ſtudijs ac literis noſtris. Conſumo igitur omne tempus, conſiderans quanta vis ſit illius viri, quem noſtris libris ſatis diligẽter (vt tibi quidem videmur) expreſſimus. teneſne igitur moderatorem illũ reipub. quò referre velimus omnia? nam ſic quinto, vt opinor, in libro loquitur Scipio: VT enim gubernatori curſus ſecũdus, medico ſalus, imperatori victoria, ſic huic moderatori reipub. beata ciuiũ vita propoſita eſt, vt opibus firma, copijs locuples, glòria ampla, virtute honeſta ſit: huius enim operis maximi inter homines atq; optimi, illũ eſſe perfectorẽ volo. Hoc Cneus noſter cũ antea nunquã, tum in hac cauſa minimè cogitauit? dominatio quæſita

ab vtroque eſt : non id actum, beata & honeſta ciuitas vt eſſet. nec verò ille vrbem reliquit, quòd eam tueri non poſſet. nec Italiam, quòd ea pelleretur : ſed hoc à primo cogitauit, omneis terras, omnia maria mouere, reges barbaros incitare, genteis feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. Genus illud Sullani regni iam pridem appetitur : multis, qui vnà ſunt, cupientibus. An cenſes nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuiſſe? hodie poteſt : ſed neutri σκοπὸς eſt ille, vt nos beati ſimus, vterque regnare vult. Hæc ad te inuitatus breuiter expoſui : voluiſti enim me, quid de his malis ſentirem, oſtendere. προθεσπίζω igitur noſter Attice, non ariolans, vt illa, cui nemo credidit, ſed coniectura proſpiciens, Iamque mari magno non multo, inquàm, ſecus poſſum vaticinari : tanta malorum impendet ἰλιάς. Atque hòc noſtra grauior eſt cauſa, qui domi ſumus, quàm illorum, vnà qui tranſierunt : quod illi quidem alterum metuunt, nos vtrunque. Cur igitur, inquis, remanſimus? Vel tibi paruimus, vel non occurrimus, vel hoc fuit rectius. Conculcari, inquam, miſeram Italiam videbis proxima æſtate, ab vtriuſque mancipijs ex omni genere collectis: nec tam proſcriptio pertimeſcenda, quæ Luceriæ multis ſermonibus denuntiata eſt, quàm vniuerſæ interitus? tantas in confligendo vtriuſque vires video futuras. Habes coniecturam meam. tu autem conſolationis fortaſſe aliquid expectaſti : nihil inuenio, nihil fieri poteſt

miſe-

miſerius,nihil perditius,nihil fœdius. Quòd quæris, quid Cæſar ad me ſcripſerit: Quòd ſæpe: gratiſſimum ſibi eſſe, ꝙ quierim: oratque, in eo vt perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata: iter autem eius erat ad Lẽtulum COS. cum literis Cæſaris, præmiorũque promiſſis, ſi Romam reuertiſſet: verùm, cùm habeo rationem dierũ, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarum quas ad me miſit, negligentiam, meamq́; in reſcribendo diligentiam, volui tibi notam eſſe: earũ exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brundiſium curſus quid efficiat, expecto: vtinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te: tu ad me velim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. Scio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen, audire te multa neceſſe eſt. Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, ſcilicet περὶ ὁμονοίας eum mihi velim mittas: vide quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. C. Imp. S. 12

QVintus Fabius ad me venit. a. d. IIII. id. Feb. is nuntiat L. Domitium cum ſuis cohortibus XI. & cohortibus XIIII. quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in animo proficiſci Corfinio, & a. d. v. id. Fe. C. Hirrum cum v. cohortibus ſubſequi. Cenſeo ad nos Luceriam venias. nam te hic tutiſſimè puto fore. Vale.

Cicero Cn. Pompeio Procoſ. S. 13

AD. XV. calē. Martij Formijs accepi tuas literas, ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erant, cognoui commodiora eſſe multò, quàm vt erat nobis nuntiatum: Vibulijque virrutem induſtriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, vbi præpoſiti ſumus, ita fuimus, vt nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea verebamur, vt, quodcunq; tu conſilium præcepiſſes, id nobis perſequendum putaremus. Nunc, quoniam authoritate & conſilio tuo in ſpe firmiore ſumus, ſi teneri poſſe putas Tarracinā, & oram maritimam, in ea manebo: etſi præſidia in oppidis nulla ſunt. nemo.n. noſtri ordinis in his locis eſt, pręter M. Eppiū, quem ego Minturnis eſſe volui, vigilantem hominē, & induſtrium. Nam L. Torquatum, virum fortem, & cum authoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, vt proximè tibi placuerat, Capuā veni eo ipſo die, quo tu Theano Sidicino es profectus: volueras.n.me cum M. Cōſidio properat. illa negotia tueri. Cùm eò veniſſem, vidi T. Ampium delectū habere diligentiſſimè, ab eo accipere Libonē ſummā item diligentia, & in illa colonia authoritate. Fui Capuæ, quo ad COSS. iterū, vt erat dictū ab COSS. veni Capuā a.d. non. Feb. cùm fuiſſem triduum, recepi me Formias. Nunc quod tuum cōſilium, aut quæ ratio belli ſit, ignoro. Si tenendā hanc oram putas, quæ opportunitatem & dignitatē habet, & egregios ciues, &, vt arbitror, teneri pōt, opus eſt eſſe

qui

qui præſit. ſin omnia in vnum locum cōtrahenda ſunt: non dubito quin ad te ſtatim veniam: quo mihi nihil optatius eſt: idq́ue tecum, quo die ab vrbe diſceſſimus, locutus ſum. Ego, ſi cui adhuc videor ſegnior fuiſſe, dum ne tibi videar, non laboro: & tamen, ſi, vt video, bellum gerendum eſt, confido me omnibus facilè ſatisfacturum. M. Tullium meum neceſſarium ad te miſi, cui tu, ſi tibi videretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius Procoſ. M. Cic. Imp. S. 14

TVas literas libenter legi: recognoui enim tuam priſtinam virtutem, etiam in ſalute communi. Conſules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor pro tuo ſingulari perpetuoq; ſtudio in rē. vt te ad nos conferas, vt communi conſilio reip. afflictæ opem atq; auxilium feramus. Cenſeo via Appia iter facias, & celeriter Brundiſium venias. Cura vt valeas.

M. Cicero Cn. Pompeio Procos. S. 15

CVm ad te literas miſiſſem, quę tibi Canuſij redditæ ſunt, ſuſpicionem nullam habebam, te reipubl. cauſa mare tranſiturū, eramq́ue in ſpe magna, fore, vt in Italia poſſemus aut concordiam conſtituere, qua mihi nihil vtilius videbatur, aut rempub. ſumma cum dignitate defendere. interim nondum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ * Dialto ad conſules dederas, certior tui conſilij factus, non expectaui dum

mihi

mihi à te literæ redderentur, confeſtimque cum Quinto fratre, & cũ liberis noſtris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanũ Sidicinum veniſſem, C. Meſſius familiaris tuus mihi dixit, aliique complures, Cęſarem iter habere Capuam, & eo ipſo die manſurũ eſſe Eſerniæ. Sane ſum commotus. quòd ſi ita eſſet, non modò iter meum interclusum, ſed meipſum planè exceptum putabam. itaque tum Cales proceſſi, vt ibi potiſſimum conſiſterem, dum certum nobis ab Eſernia, de eo, quod audieram, referretur. At mihi cũ Callibus eſſem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad lentulum cos. miſiſſes. Hæ ſcriptæ ſic erant, Literas tibi à L. Domitio a.d. XIII. calend. Martij allatas eſſe, earumque exemplum ſubſcripſeras: magnique intereſſe reipub. ſcripſeras, omneis copias primo quoque tempore in vnum locum connenire, & vt, præſidij quod ſatis eſſet, Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cũ omnibus copijs ad Corfinium eſſe venturũ: quò mihi, cum Cæſar ad oppidum caſtra haberet, tutum iter eſſe non arbitrabar. Cùm res in ſumma expectatione eſſet, vtrunque ſimul audimus, & quæ Corfinij acta eſſent, & te iter Brundiſium facere cœpiſſe. Cumque nec mihi, nec fratri meo dubium eſſet, quin Brundiſium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaque veniebant, admoniti ſumus, vt caueremus ne exciperemur à Cæſare, quòd is in eadem loca quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam quàm nos poſſemus, eo, quo intenderat, venturus

eſſet.

eſſet. Quod cùm ita eſſet, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit cõmittere, vt temeritas noſtra nõ ſolum nobis, ſed etiam reipub. noceret: cùm præſertim non dubitaremus, quin, ſi etiam tutum nobis interfuiſſet, te tamen iam conſequi nõn poſſemus. Interim accepimus tuas literas, Canuſio a.d. x. calendas Martij datas, quibus nos hortaris, vt celerius Brundiſium veniamus. quas cùm accepiſſemus a. d. III. calend. Martij, non dubitabamus, quin tu iã Brundiſium perueniſſes: nobiſque iter illud omnino intercluſum videbatur, neque minus nos eſſe captos, * quam qui Corfiniũ veniſſent: neque enim eos ſolos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidiſſent, ſed eos nihilominus, qui regionibus excluſi, intra præſidia, atque intra arma aliena veniſſent. Quod cùm ita ſit, maximè vellem primum tecum ſemper fuiſſe: quod quidem tibi oſtenderam, cùm à me Capuam reijciebam: quod feci nõ vitandi oneris cauſa, ſed quòd videbam teneri illam vrbem ſine exercitu non poſſe: accidere autem mihi nolebã quod doleo viris fortiſſimis accidiſſe. Quoniam autem tecum vt eſſem, non contigit: vtinam tui cõſilij certior factus eſſem: nam ſuſpicione aſſequi non potui, quòd omnia prius arbitratus ſum fore, quàm vt hæc reipubl. in Italia non poſſet duce te cõſiſtere. Neq; verò nunc conſilium tuum reprehẽdo, ſed fortunam reipub. lugeo: nec, ſi ego, quid tu ſis ſecutus nõ perſpicio, idcirco minus exiſtimo, te nihil niſi ſumma ratione feciſſe. Mea quæ ſemper fuerit ſententia, primũ de

pace

pace vel iniqua conditione retinenda, deinde de vrbe (nã de Italia quidẽ nihil mihi vnquam oſtẽderas) meminiſſe te arbitror. Sed mihi nõ ſumo, vt meum conſiliũ valere debuerit: ſecutus ſum tuum; neq; id reip. cauſa, de qua deſperaui: quæ & nunc afflicta eſt, nec excitari ſine, ciuili pniciosiſſimo bello põt: ſed te quærebam: tecum eſſe cupiebã: neq; eius rei facultatẽ, ſi qua erit, prætermittã. Ego me in hac omni cauſa facilè intelligebã pugnandi cupidis hominibus non ſatisfacere. Primum.n. præ me tuli, me nihil malle q̃ pacem: non quin eadem timerem q̃ illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. Inde ſuſcepto bello, cùm pacis conditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorificè & longè rñderi viderem, duxi meam rationem, quã tibi facilè me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me eſſe vnum, qui pro meis maximis in remp. meritis ſupplicia miſerrima & crudeliſſima pertuliſsẽ: me eſſe vnum, qui ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cùm iam in armis eſſemus, conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdẽ prælijs: vt mea perſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid videretur habere populare. Atq; hæc non ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palàm denuntiata ſunt: neq; ea tam pertimui, ſi ſubeunda eſſent, q̃ declinanda putaui, ſi honeſtè vitare poſſem. * Quoniam breuem illius temporis dum in ſpe pax fuit, rationem noſtrã vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus nõ ſatisfacio, facilè reſpondeo: neq; enim ego

amicior C. Cæſari vnquam fui quã illi, neque illi amiciores reip. quam ego. Hoc inter me & illos intereſt, quòd cùm illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis diſceptari maluerunt. quæ quoniam ratio vicit, perficiam profectò, vt neque reſpub. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

MIhi moleſtior lippitudo erat etiam, quã ante fuerat: dictare tamen hanc epiſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo vtriuſque noſtrum nihil ad te literarum dare. nam pridie quidem, quoquomodo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum vaticinationem falſam eſſe cupio. Huius autem epiſtolæ non ſolùm ea cauſa eſt, vt nequis à me dies intermittatur quin dẽ ad te literas, ſed etiã hæc iuſtior, vt à te impetrarem vt ſumeres aliquid temporis: quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium planè volo, vt penitus intelligam. Omnia ſunt integra nobis: nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilem. nam certè neque tum peccaui, cùm imparatam Capuã, non ſolùm ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cùm poſt conditiones pacis per L. Cęſarem & Fabium allatas, caui ne animum eius offenderem, cui Pompeius iã armatus armato cõſulatum, triumphumq́; deferret.

Nec

Nec verò hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, quòd mare non tranſierim: id enim etſi erat deliberationis, tamen obire non potui: neque enim ſuſpicari debui, præſertim cum ex ipſius Pompeij literis, idē quod video te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. Et planè quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutius cogitare malui. Primùm igitur, hæc qualia tibi eſſe videantur, etſi ſæpius ſignificata ſint à te, tamē accuratius mihi perſcribas velim: deinde aliquid etiam in poſterū proſpicias, fingaſque quem me eſſe deceat, & vbi me plurimū prodeſſe reipub. ſentias: ecqua pacifica pſona deſideretur: an in bellatore ſint omnia. Atque ego, quia omnia officio metior, recordor tamen tua cōſilia: quibus ſi paruiſſem, triſtitiam illorum temporum non ſubijſſem. memini quid mihi tum ſuaſerit per Theophanem, per Culeonem: idq; ſæpe ingemiſcēs ſum recordatus. Quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, vt non ſolum glorioſis cōſiliis vtamur, ſed etiam paulò ſalubrioribus. ſed nihil præſcribo, accuratè velim perſcribas tuam ad me ſententiā. volo etiam exquiras quàm diligētiſſime poteris (habebis autem per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat, quid acturus ſit: quemadmodū nūc ſe gerant, nūc quem accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico, num cui? num Pompeio. Omnino culpam omnē Pompeius in Domitium confert, quod ipſius literis cognoſci poteſt: quarū exemplū ad te mitto. Hæc igitur videbis: & quod ad te ante

ſcripſi,

ſcripſi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te miſit, de cõcordia, velim mihi mittas. Va.

Cn. Magnus M. Marcello, L. Lentulo COSS. 17

EGo quòd exiſtimabam diſperſos nos, neque reipub. vtiles, neque vobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitium literas miſi, primùm vti ipſe cum omni copia ad nos veniret: ſi de ſe dubitaret, vt cohorteis XIX. quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus ſum factum eſt, vt Domitius implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra faciẽda, quòd meas XIX. & ſuas XII. cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet (nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neque, ſi vellet, expedire poſſet. Nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine. nam & tot, & taleis viros periculo obſidionis liberare cupio: neque ſubſidio ire poſſum, quòd his duabus legionibus nõ puto eſſe committendum, vt illuc ducãtur. ex quibus tamen non amplius XIIII. cohorteis contrahere potui, quas Brundiſium miſi: neq; Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe dimittendum. D. Lælio mãdaram, quòd maiores copias ſperabã nos habituros, vt ſi vobis videretur, alteruter veſtrũ ad me veniret: alter in Siciliam cũ ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparaſtis, & cum ijs militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur. Domitius cum XII. ſuis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundiſium cogeren-

tur,& inde nauibus Dirrachium tranſporta-rētur. Nunc cùm hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos, ſubſidio Domitio ire poſſim, ſeu per monteis explicare, non eſt nobis cō-mittendum vt ad has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere me conſequi poſſit. Quamobrē placitum eſt mihi (* etiam video C. Marcello, & cæteris noſtri ordinis qui hic ſunt) vt Brū-diſium ducerem hāc copiam, quam ego habeo mecum. Vos hortor, vt quodcunq; militum contrahere poteritis, cōtrahatis, & eodē veniatis quamprimùm. Arma, quæ ad me miſſuri eratis, ijs cenſeo armetis militesque vobiſcum habetis: quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brundiſium iumentis veportaritis, vehementer reip. profueritis. de hac re vellē noſtros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum, & C. Coponium prætt. miſi, vt ſe nobis coniungerent, &, militum quod haberent ad nos deducerent. Valete.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S. 18

MIror te ad me nihil ſcribere, & potius ab alijs quàm à te de rep. certiorē me fieri, Nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe nō poſſumus. Cōtractis noſtris copijs, ſpero nos & reip communi ſaluti prodeſſe poſſe. Quamobrem cùm conſtituſſes, vt Vibullus mihi ſcripſerat, a. d. v. id. Feb. Corfinio proficiſcicum exercitu, & ad me venire, miror quid cauſæ fuerit quare cōſilium mutaris,

ris, nã illa cauſa quam mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinũ veniſſe: quanto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eò tibi celerius agendum erat, vt te mecum cõiungeres, prius quã Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. Quãobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, vt primò quoque die Luceriam aduenires ante q̃ copiæ, quas inſtituat Cæſar contrahere, in vnum locum coactæ nos à nobis diſtrahant. Sed, ſi erunt qui te impediant, vt illas ſuas ſeruent: æquum eſt me à te impetrare, vt cohortes, quæ ex Piceno, & Camenino venerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S. 19

Literas abs te M. Calenius ad me attulit a. d. XIIII. calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, & ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in Samnium ad me venturũ: ſin autẽ ille circum iſthæc loca cõmoraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere velle. te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſtimo: ſed diligẽtius nobis eſt videndũ, ne diſtracti pares eſſe aduerſario nõ poſſimus, cũ ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit. Nõ enim pro tua prudẽtia debes illud ſolũ animaduertere, quot

in præſentia cohortes contra te habeat Cæſar, ſed quantas breui tempore equitum & peditum copias contracturus ſit. cui rei teſtimonio ſunt literę, quas Buſſenius ad me miſit in quibus ſcribit id quod ab alijs quoq; mihi ſcribitur, præſidia Curionem, quæ in Vmbria, & Tuſcis erant, cõtrahere, & ad Cæſarem iter facere. quæ ſi copię in vnum locũ fuerint coactæ, vt pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, vt non pugnet, ſed locis ſuis repugnet: hærebis: neque ſolus cum iſta copia tantam multitudinẽ ſuſtinere poteris, vt frumentatum eas. Quamobrem te magnoperè hortor, vt quamprimũ cum omni copia huc venias. Conſules conſtituerunt idem facere. Ego Metuſcilio ad te mandata dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine Picentinis cohortibus in conſpectum Cæſaris committerentur. Quamobrẽ noli te commoueri, ſi audieris me regredi, ſi fortè Cæſar ad me veniet: cauendum enim puto eſſe, ne implicatus hæream nam neque caſtra propter anni tempus, & militum animos facere poſſum: neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam: itaque non amplius XIIII. cohortes Luceriam coegi. Conſules præſidia omnia deducturi ſunt, aut in Siciliã ituri: nam aut exercitum firmum habere oportet. quo cõfidamus perrumpere nos poſſe: aut regiones eiuſmodi obtinere, è quibus repugnemus: id quod neutrum nobis hoc tempore contingit. quòd & magnam partem Italiæ Cæſar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplum, neq; tam magnũ, quã ille.

ille. Itaque nobis prouidendum eſt, vt ſummā reipubl. rōnē habeamus. Etiam atq; ēt te hortor, vt cum omni copia quamprimùm ad me venias. poſſumus etiam nunc rempubl. erigere ſi communi conſilio negotium, adminiſtrabimus :ſin diſtrahemur, infirmi erimus.mihi hoc conſtitutum eſt.His literis ſcriptis,Sica à te mihi literas attulit,& mandata.Quòd me hortare vt iſthuc veniam:id me facere non arbitror poſſe,quòd non magnopere his legionibus confido.Vale.

Cn.Pompeius L. Domitio. S. 20

Literæ mihi à te redditæ ſunt a. d. XIII. calend. Mart. in quibus ſcriberem Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. Quod putaui, & præmonui, fit, vt nec in præſentia committere tecum prælium velit, & omnibus copijs conductis te implicet,ne ad me iter expeditum tibi ſit, atque iſtas copias coniungere optimorum ciuium poſſis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus : quò etiam magis tuis literis ſum commotus. Neque.n.eorum militum, quos mecum habeo, voluntati ſatis confido, vt de omnibus fortunis reip. dimicem: neque etiam qui ex delectibus conſcripti ſunt à conſulibus, conuenerunt. Quare da operam, ſi vlla ratione etiam nunc efficere potes, vt te explices, huc quamprimum venias, antè quàm omnes copiæ aduerſariorum conueniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire poſſunt: & ſi conuenirent, quātū ijs commit

ab vtroque eſt: non id actum, beata & honeſta ciuitas vt eſſet. nec verò ille vrbem reliquit, quòd eam tueri non poſſet. nec Italiam, quòd ea pelleretur: ſed hoc à primo cogitauit, omneis terras, omnia maria mouere, reges barbaros incitare, genteis feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. Genus illud Sullani regni iam pridem appetitur: multis, qui vnà ſunt, cupientibus. An cenſes nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuiſſe? hodie poteſt: ſed neutri σκοπὸς eſt ille, vt nos beati ſimus, vterque regnare vult. Hæc ad te inuitatus breuiter expoſui: voluiſti enim me, quid de his malis ſentirem, oſtendere. προθεσπίζω igitur noſter Attice, non ariolans, vt illa, cui nemo credidit, ſed coniectura proſpiciens, Iamque mari magno non multo, inquàm, ſecus poſſum vaticinari: tanta malorum impendet ἰλιάς. Atque hòc noſtra grauior eſt cauſa, qui domi ſumus, quàm illorum, vnà qui tranſierunt: quod illi quidem alterum metuunt, nos vtrunque. Cur igitur, inquis, remanſimus? Vel tibi paruimus, vel non occurrimus, vel hoc fuit rectius. Conculcari, inquam, miſeram Italiam videbis proxima æſtate, ab vtriuſque mancipijs ex omni genere collectis: nec tam proſcriptio pertimeſcenda, quæ Luceriæ multis ſermonibus denuntiata eſt, quàm vniuerſæ interitus? tantas in confligendo vtriuſque vires video futuras. Habes coniecturam meam. tu autem conſolationis fortaſſe aliquid expectaſti: nihil inuenio. nihil fieri poteſt

miſe-

miſerius, nihil perditius, nihil fœdius. Quòd quæris, quid Cæſar ad me ſcripſerit: Quòd ſæpe: gratiſſimum ſibi eſſe, ꝙ quierim: orat-que, in eo vt perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata: iter autem eius erat ad Lẽtulum COS. cum literis Cæſaris, præmiorũque promiſſis, ſi Romam reuertiſſet: verùm, cùm habeo rationem dierũ, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarum quas ad me miſit, negligentiam, meamq; in reſcribendo diligentiam, volui tibi notam eſſe: earũ exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brundiſium curſus quid efficiat, expecto: vtinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimulali quid audiero, ſcribam ad te: tu ad me velim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. Scio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen, audire te multa neceſſe eſt. Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, ſcilicet περὶ ὁμονοίας eum mihi velim mittas: vide quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. C. Imp. S. 12

QVintus Fabius ad me venit. a. d. IIII. id. Feb. is nuntiat L. Domitium cum ſuis cohortibus XI. & cohortibus XIIII. quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in animo proficiſci Corfinio, & a. d. V. id. Fe. C. Hirrum cum V. cohortibus ſubſequi. Cenſeo ad nos Luceriam venias. nam te hic tutiſſimè puto fore. Vale.

Cicero Cn. Pompeio Procoſ. S. 15

AD. XV. calẽ. Martij Formijs accepi tuas literas, ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erant, cognoui commodiora eſſe multò, quàm vt erat nobis nuntiatum: Vibulijque virrutem induſtriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, vbi præpoſiti ſumus, ita fuimus, vt nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea verebamur, vt, quodcunq; tu conſilium præcepiſſes, id nobis perſequendum putaremus. Nunc, quoniam authoritate & conſilio tuo in ſpe firmiore ſumus, ſi teneri poſſe putas Tarracinã, & oram maritimam, in ea manebo: etſi præſidia in oppidis nulla ſunt. nemo. n. noſtri ordinis in his locis eſt, prȩter M. Eppiũ, quem ego Minturnis eſſe volui, vigilantem hominẽ, & induſtrium. Nam L. Torquatum, virum fortem, & cum authoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, vt proximè tibi placuerat, Capuã veni eo ipſo die, quo tu Theano Sidicino es profectus: volueras. n. me cum M. Cõſidio properat. illa negotia tueri. Cùm eò veniſſem, vidi T. Ampium delectũ habere diligentiſſimè, ab eo accipere Libonẽ ſummã item diligentia, & in illa colonia authoritate. Fui Capuæ, quo ad COSS. iterũ, vt erat dictũ ab COSS. veni Capuã. a. d. non. Feb. cùm fuiſſem triduum, recepi me Formias. Nunc quod tuum cõſilium, aut quæ ratio belli ſit, ignoro. Si tenendã hanc oram putas, quæ opportunitatem & dignitatẽ habet, & egregios ciues, &, vt arbitror, teneri põt, opus eſt eſſe

qui

qui præſit. ſin omnia in vnum locum cõtrahenda ſunt: non dubito quin ad te ſtatim veniam: quo mihi nihil optatius eſt: idque tecum, quo die ab vrbe diſceſſimus, locutus ſum. Ego, ſi cui adhuc videor ſegnior fuiſſe, dum ne tibi videar, non laboro: & tamen, ſi, vt video, bellum gerendum eſt, confido me omnibus facilè ſatisfacturum. M. Tullium meum neceſſarium ad te miſi, cui tu, ſi tibi videretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius Procoſ. M. Cic. Imp. S. 14

TVas literas libenter legi: recognoui enim tuam priſtinam virtutem, etiam in ſalute communi. Conſules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor pro tuo ſingulari perpetuoq; ſtudio in rẽ. vt te ad nos conferas, vt communi conſilio reip. afflictæ opem atq; auxilium feramus. Cenſeo via Appia iter facias, & celeriter Brundiſium venias. Cura vt valeas.

M. Cicero Cn. Pompeio Procos. S. 15

CVm ad te literas miſiſſem, quę tibi Canuſij redditæ ſunt, ſuſpicionem nullam habebam, te reipubl. cauſa mare tranſiturũ, eramque in ſpe magna, fore, vt in Italia poſſemus aut concordiam conſtituere, qua mihi nihil vtilius videbatur, aut rempub. ſumma cum dignitate defendere. interim nondum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ * Dialto ad conſules dederas, certior tui conſilij factus, non expectaui dum

mihi

mihi à te literæ redderentur, confeſtimque cum Quinto fratre, & cũ liberis noſtris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanũ Sidicinum veniſſem, C. Meſſius familiaris tuus mihi dixit, aliique complures, Cęſarem iter habere Capuam, & eo ipſo die manſurũ eſſe Eſerniæ. Sane ſum commotus, quod ſi ita eſſet, non modò iter meum interclusſum, ſed meipſum planè exceptum putabam. itaque tum Cales proceſſi, vt ibi potiſſimum conſiſterem, dum certum nobis ab Eſernia, de eo, quod audieram, referretur. At mihi cũ Callibus eſſem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad lentulum cos. miſiſſes. Hæ ſcriptæ ſic erant, Literas tibi à L. Domitio a.d. XIII. calend. Martij allatas eſſe, earumque exemplum ſubſcripſeras: magnique intereſſe reipub. ſcripſeras, omneis copias primo quoque tempore in vnum locum connenire, & vt, præſidij quod ſatis eſſet, Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cũ omnibus copijs ad Corfinium eſſe venturũ: quò mihi, cum Cæſar ad oppidum caſtra haberet, tutum iter eſſe non arbitrabar. Cùm res in ſumma expectatione eſſet, vtrunque ſimul audimus, & quæ Corfinij acta eſſent, & te iter Brundiſium facere cœpiſſe. Cumque nec mihi, nec fratri meo dubium eſſet, quin Brundiſium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaque veniebant, admoniti ſumus, vt caueremus ne exciperemur à Cæſare, quòd is in eadem loca quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam quàm nos poſſemus, eo, quo intenderat, venturus

eſſet.

eſſet. Quod cùm ita eſſet, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit cõmittere, vt temeritas noſtra nõ ſolum nobis, ſed etiam reipub. noceret; cùm præſertim non dubitaremus, quin, ſi etiam tutum nobis interfuiſſet, te tamen iam conſequi nõ poſſemus. Interim accepimus tuas literas, Canuſio a.d. x. calendas Mar. ꝗ datas, quibus nos hortaris, vt celerius Brundiſium veniamus. quas cùm accepiſſemus. a. d. III. calend. Martij, non dubitabamus, quin tu iã Brundiſium perueniſſes: nobiſque iter illud omnino interclusum videbatur, neque minus nos eſſe captos, * quam qui Corfiniũ veniſſent: neque enim eos ſolos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidiſſent, ſed eos nihilominus, qui regionibus excluſi, intra præſidia, atque intra arma aliena veniſſent. Quod cùm ita ſit, maximè vellem primum tecum ſemper fuiſſe: quod quidem tibi oſtenderam, cùm à me Capuam reijciebam: quod feci nõ vitandi oneris cauſa, ſed quòd videbam teneri illam vrbem ſine exercitu non poſſe: accidere autem mihi nolebã quod doleo viris fortiſſimis accidiſſe. Quoniam autem tecum vt eſſem, non contigit: vtinam tui cõſilij certior factus eſſem: nam ſuſpicione aſſequi non potui, quòd omnia prius arbitratus ſum fore, quàm vt hæc reipubl. in Italia non poſſet duce te cõſiſtere. Neq; verò nunc conſilium tuum reprehẽdo, ſed fortunam reipub. lugeo: nec, ſi ego, quid tu ſis ſecutus nõ perſpicio, idcirco minus exiſtimo, te nihil niſi ſumma ratione feciſſe. Mea quæ ſemper fuerit ſententia, primũ de

pace

pace vel iniqua conditione retinenda, deinde de vrbe (nã de Italia quidè nihil mihi vnquam oſtẽderas) meminiſſe te arbitror. Sed mihi nõ ſumo, vt meum conſiliũ valere debuerit: ſecutus ſum tuum, neq; id reip. cauſa, de qua deſperaui: quæ & nunc afflicta eſt, nec excitari ſine ciuili pniciosiſſimo bello põt: ſed te quærebam: tecum eſſe cupiebã: neq; eius rei facultatẽ, ſi qua erit, prætermittã. Ego me in hac omni cauſa facilè intelligebã pugnandi cupidis hominibus nòn ſatisfacere. Primum.n. præ me tuli, me nihil malle q̃ pacem: non quin eadem timerem q̃ illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. Inde ſuſcepto bello, cùm pacis conditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorificè & longè rñderi viderem, duxi meam rationem, quã tibi facilè me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me eſſe vnum, qui pro meis maximis in remp. meritis ſupplicia miſerrima & crudeliſſima pertuliſsẽ: me eſſe vnum, qui ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cùm iam in armis eſſemus, conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdẽ prælijs: vt mea perſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid videretur habere populare. Atq; hæc non ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palàm denuntiata ſunt: neq; ea tam pertimui, ſi ſubeunda eſſent, q̃ declinanda putaui, ſi honeſtè vitare poſſem. * Quoniam breuem illius temporis dum in ſpe pax fuit, rationem noſtrã vides: reliqui facultatem res ademit. Ijs autem, quibus nõ ſatisfacio, facilè reſpondeo: neq; enim ego

amicior

amicior C. Cæſari vnquam fui quã illi, neque illi amiciores reip. quam ego. Hoc inter me & illos intereſt, quòd cùm illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis diſceptari maluerunt. quæ quoniam ratio vicit, perficiam profectò, vt neque reſpub. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

MIhi moleſtior lippitudo erat etiam, quã ante fuerat: dictare tamen hanc epiſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo vtriuſque noſtrum nihil ad te literarum dare. nam pridie quidem, quoquomodo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum vaticinationem falſam eſſe cupio. Huius autem epiſtolæ non ſolùm ea cauſa eſt, vt ne quis à me dies intermittatur quin dẽ ad te literas, ſed etiã hæc iuſtior, vt à te impetrarem vt ſumeres aliquid temporis: quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium planè volo, vt penitus intelligam. Omnia ſunt integra nobis: nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modò probabilem. nam certè neque tum peccaui, cùm imparatam Capuã, non ſolùm ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cùm poſt conditiones pacis per L. Cęſarem & Fabium allatas, caui ne animum eius offenderem, cui Pompeius iã armatus armato cõſulatum, triumphumq; deferret.

Nec

Nec verò hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, quòd mare non tranſierim: id enim etſi erat deliberationis, tamen obire non potui: neque enim ſuſpicari debui, præſertim cum ex ipſius Pompeij literis, idẽ quod video te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. Et planè quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutius cogitare malui. Primùm igitur, hæc qualia tibi eſſe videantur, etſi ſæpius ſignificata ſint à te, tamẽ accuratius mihi perſcribas velim: deinde aliquid etiam in poſterũ proſpicias, fingaſque quem me eſſe deceat, & vbi me plurimũ prodeſſe reipub. ſentias: ecqua pacifica ꝑſona deſideretur: an in bellatore ſint omnia. Atque ego, quia omnia officio metior, recordor tamen tua cõſilia: quibus ſi paruiſſem, triſtitiam illorum temporum non ſubijſſem. memini quid mihi tum ſuaſerit per Theophanem, per Culeonem: idq́; ſæpe ingemiſcẽs ſum recordatus. Quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, vt non ſolum glorioſis cõſiliis vtamur, ſed etiam paulò ſalubrioribus. ſed nihil præſcribo, accuratè velim perſcribas tuam ad me ſententiã. volo etiam exquiras quàm diligẽtiſſime poteris (habebis autem per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat, quid acturus ſit: quemadmodũ nũc ſe gerant, nũc quem accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico, num cui? num Pompeio. Omnino culpam omnẽ Pompeius in Domitium confert, quod ipſius literis cognoſci poteſt: quarũ exemplũ ad te mitto. Hæc igitur videbis: & quod ad te ante ſcripſi,

ſcripſi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te miſit, de cōcordia, velim mihi mittas. Va.

Cn. Magnus M. Marcello, L. Lentulo COSS. 17

EGo quòd exiſtimabam diſperſos nos, neque reipub. vtiles, neque vobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitium literas miſi, primùm vti ipſe cum omni copia ad nos veniret: ſi de ſe dubitaret, vt cohorteis XIX. quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus ſum factum eſt, vt Domitius implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra faciēda, quòd meas XIX. & ſuas XII. cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet (nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neque, ſi vellet, expedire poſſet. Nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine. nam & tot, & taleis viros periculo obſidionis liberare cupio: neque ſubſidio ire poſſum, quòd his duabus legionibus nō puto eſſe committendum, vt illuc ducātur. ex quibus tamen non amplius XIIII. cohorteis contrahere potui; quas Brundiſium miſi: neq; Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe dimittendum. D. Lælio mādaram, quòd maiores copias ſperabā nos habituros, vt ſi vobis videretur, alteruter veſtrū ad me veniret: alter in Siciliam cū ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparaſtis, & cum ijs militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur. Domitius cum XII. ſuis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundiſium cogeren-

tur,& inde nauibus Dirrachium tranſportarētur. Nunc cùm hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos,ſubſidio Domitio ire poſſim, ſeu per monteis explicare, non eſt nobis cōmittendum vt ad has XIIII.cohorteis,quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere me conſequi poſſit. Quamobrē placitum eſt mihi (* etiam video C. Marcello, & cæteris noſtri ordinis qui hic ſunt)vt Brūdiſium ducerem hāc copiam, quam ego habeo mecum. Vos hortor, vt quodcunq; militum contrahere poteritis,cōtrahatis, & eodē veniatis quamprimùm. Arma,quæ ad me miſſuri eratis, ijs cenſeo armetis militesque vobiſcum habetis:quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brundiſium iumentis veportaritis, vehementer reip. profueritis. de hac re vellē noſtros certiores faceretis.Ego ad P. Lupum,& C. Coponium prætt. miſi, vt ſe nobis coniungerent, &, militum quod haberent ad nos deducerent. Valete.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S. 18

MIror te ad me nihil ſcribere, & potius ab alijs quàm à te de rep. certiorē me fieri,Nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe nō poſſumus.Cōtractis noſtris copijs, ſpero nos & reip. communi ſaluti prodeſſe poſſe. Quamobrem cùm conſtituſſes,vt Vibullus mihi ſcripſerat,a. d.v. id. Feb. Corfinio proficiſcicum exercitu,& ad me venire, miror quid cauſæ fuerit quare cōſilium muta-

ris,

ris, nã illa cauſa quam mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinũ veniſſe:quantò enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eò tibi celerius agendum erat, vt te mecum cõiungeres, prius quã Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. Quãobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, vt primò quoque die Luceriam aduenires ante q̃ copiæ, quas inſtituat Cæſar contrahere, in vnum locum coactæ nos à nobis diſtrahant. Sed, ſi erunt qui te impediant, vt illas ſuis ſeruent: æquum eſt me à te impetrare, vt cohortes, quæ ex Piceno, & Camenino venerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S. 19

LIteras abs te M. Calenius ad me attulit a. d. XIIII. calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, & ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in Samnium ad me venturũ: ſin autẽ ille circum iſthæc loca cõmoraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere velle. te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſtimo: ſed diligẽtius nobis eſt vidẽdũ, ne diſtracti pares eſſe aduerſario nõ poſſimus, cũ ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit. Nõ enim pro tua prudẽtia debes illud ſolũ animaduertere, quot

ille. Itaque nobis prouidendum eſt, vt ſummã reipubl. rõnẽ habeamus. Etiam atq; ẽt te hortor, vt cum omni copia quamprimùm ad me venias. poſſumus etiam nunc rempubl. erigere ſi communi conſilio negotium, adminiſtrabimus: ſin diſtrahemur, infirmi erimus. mihi hoc conſtitutum eſt. His literis ſcriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata. Quòd me hortare vt iſthuc veniam: id me facere non arbitror poſſe, quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio. S. 20

Literæ mihi à te redditæ ſunt a. d. XIII. calend. Mart. in quibus ſcriberem Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. Quod putaui, & præmonui, fit, vt nec in præſentia committere tecum prælium velit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi ſit, atque iſtas copias coniungere optimorum ciuium poſſis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quò etiam magis tuis literis ſum commotus. Neque.n. eorum militum, quos mecum habeo, voluntati ſatis confido, vt de omnibus fortunis reip. dimicem: neque etiam qui ex delectibus conſcripti ſunt à conſulibus, conuenerunt. Quare da operam, ſi vlla ratione etiam nunc efficere potes, vt te explices, huc quamprimum venias, antè quàm omnes copiæ aduerſariorum conueniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire poſſunt: & ſi conuenirent, quãtũ ijs commit

tendum ſit, * qui inter ſe ne noti quidem ſunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

LIppitudinis meæ ſignum tibi ſit librarij manus, & eadem cauſa breuitatis : etſi nūc quidem quod ſcriberem nihil erat. Omni expectatio noſtra erat in nuntijs Brundiſinis. ſi nactus hic eſſet Cneum noſtrum, ſpes dubia pacis: ſin ille antè tranſmiſiſſet, exitioſi belli metus. Sed videſne, in quem hominem inciderit reſpublica? quàm accutum? quàm vigilantem? quàm paratum? ſi mehercule neminem occiderit, nec cuiquā quicquam ademerit: ab ijs, qui eum maximè timuerant, maximè diligetur. Multùm mecum municipales homines loquuntur. multùm ruſticani: nihil prorſus aliud curāt, niſi agros, niſi villulas, niſi nummulos ſuos. Et vide, quàm conuerſa res eſt. tuum, quo anteà confidebant, metuunt: hunc amant, quē timebant. Id quantis noſtris peccatis, vitijſque euenerit, non poſſum ſine moleſtia cogitare. Qua autem impendere putarem, ſcripſeram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

NOn dubito quin tibi odioſæ ſint epiſtolæ quotidianæ, cū præſertim neq; noua de re aliqua certiorē tę faciā, neq; nouā deniq; iā reperiā ſcribendi vllam ſententiam. Sed

Sed ſi dedita opera, cùm cauſa nulla eſſet, tabellarios ad te cum inanib⁹ epiſtolis mitterem, facerem ineptè: euntibus verò, domeſticis præſertim, vt nihil ad te dem literarum, facere non poſſum. Et ſimul (crede mihi) requieſco paululum in his miſerijs, cùm quaſi tecum loquor: cùm verò tuas epiſtolas lego, multò etiam magis. Omnino intelligo, nullum fuiſſe tempus poſt has fugas & formidines, quod magis debuerit mutum eſſe à literis, propterea quod neque Romæ quicquam auditur noui, nec in his locis, quæ à Brundiſio abſunt propius quàm tu, * biduum aut triduum Brundiſij autem omne certamẽ vertitur huius primi temporis: qua quidem expectatione torqueor: ſed omnia antè nos ſcimus. eodem enim die video Cæſarem à Corfinio poſt meridiem profectum eſſe, * quo Canuſio manè Pompeium: eo modo autem ambulat Cæſar, & ijs diarijs militũ celeritatẽ incitat, vt timeã ne citius ad Brũdiſiũ quã opus ſit, acceſſerit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei moleſtiam, quam triduo ſciturus ſis? Nihil equidem: ſed, vt ſupra dixi, tecum perlibenter loquor: & ſimul ſcito labare meum conſilium illud, quod ſatis iam fixum videbatur. Non mihi ſatis idonei ſunt autores ij qui à te probantur. quod enim vnquam eorum in republ. forte factũ extitit? aut quis ab ijs vllam rem laude dignam deſiderat? Nec mehercule laudandos exiſtimo, qui trans mare belli parandi cauſa profecti ſunt, quanquàm hæc ferenda non erant: video enim, quantùm id bellum, & quàm peſtiferum futurum ſit, ſed me mouet

vnus vir, cuius fugientis comes, rempub. recuperantis ſocius videor eſſe debere. Totieſne igitur ſententiam mutas? Ego tecum, tanquam mecum loquor: quis autem eſt, tanta quidem de re, quin variè ſecum ipſe diſputet? ſimul & elicere cupio ſententiam tuam: ſi manet, vt firmior ſim: ſi mutata eſt, vt tibi aſſentiar. Omnino ad id de quo dubito, pertinet me ſcire quid Dominus acturus ſit, qd noſter Lẽtulus. De Domitio varia audimus, modò eſſe in Tiburtino Lepidi * quò cum Lepidus acceſſurus eſſet ad vrbem, quod itẽ falſum video eſſe. Ait enim Lepidus eũ neſcio quò penetraſſe itineribus: occultandi ſui cauſa, an maris apiſcendi, ne id quidem ſcit. ignorat enim de filio. Addit illud ſanè moleſtum, pecuniam Domitio ſatis grandem, quam is Corfinij habuerit, non eſſe redditam. De Lentulo autem nihil audimus. hæc velim exquiras, ad meque perſcribas. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

A.D.v.non. Mart. epiſtolas mihi tuas Aegypta reddidit, vnam veterem IIII. calẽ. quam tu ſcribis dediſſe Pinario, quem non vidimus: in qua expectas quidnam præmiſſus agat Vibullius, qui omnino non eſt viſus à Cæſare (in altera epiſtola video te ſcire ita eſſe) & quemadmodum redeuntem excipiam Cæſarem, quem omnino vitare cogito, & ad Hemonis fugam * tendis, commutationemq́ue vitæ tuæ: quod tibi puto eſſe faciendum: & ignoras, Domitius

tius cum facibusne ſit, quòd cùm ſcies, facies vt ſciamus. Habes ad primam epiſtolam. Secutæ ſunt duæ, prid. cal. ambæ datæ, quæ me conuellerunt de priſtino ſtatu, iam tamen, vt antè ad te ſcripſi, labantem. Nec me mouet, quod ſcribis Ioui ipſi iniquum: nam periculum in vtriuſque iracundia poſitum eſt: victoria autem ita incerta, vt deterior cauſa paratior mihi eſſe videatur. Nec me conſules mouent, qui ipſi pluma, aut folio facilius mouentur. Officij me deliberatio cruciat, cruciauitque adhuc, cautior certè eſt manſio: honeſtior exiſtimatur traiectio. Malo interdum multi me non cautè, quàm pauci non honeſtè feciſſe exiſtiment. De Lepido & Tullo quod quæris: illi vero non dubitant quin Cæſari præſtò futuri, in ſenatumque venturi ſint. Recētiſſima tua eſt epiſtola cal. data, in qua optas congreſſum, pacem non deſperas. ſed ego cùm hæc ſcribebam, nec illos congreſſuros: nec ſi congreſſi eſſent, Pompeium ad vllam conditionem acceſſurum putabā. Quòd videris non dubitare, ſi conſules tranſeant, quid nos facere oporteat: certè tranſeunt, vel, quomodo nunc eſt, tranſierunt. ſed memento, præter Appium. neminem eſſe ferè, qui non ius habeat tranſeundi. Nam aut cū imperio ſunt, vt Pompeius, vt Scipio, Setenas, Fannius, Coponius, Seſtius, ipſi conſules (quibus more maiorum conceſſum eſt vel omnes adire prouincias) aut legati ſunt eorum, ſed nihil deſidero. Quid placeat tibi, & quid propemodum rectū ſit, intelligo. plura ſcriberem, ſi ipſe poſſem; ſed, vt mihi

videor,

videor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, miſi ad te, vt meam vicem doleres, cum me derideri videres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S. 24

OBſecro te Cicero, ſuſcipe curam, & cogitationem digniſſimam tuæ virtutis, vt Cæſarem & Pompeium perfidia hominum diſtractos, rurſum in priſtinam concordiam reducas. Crede mihi, Cęſarem non ſolum in tua fore poteſtate, ſed etiam maximum beneficium te ſibi dediſſe iudicaturum, ſi huc te reijcis. Velim, idem Pompeius faciat: qui vt adduci tali tempore ad illam cōditionem poſſit, magis opto, quam ſpero. ſed cùm conſtiterit, & timere deſierit: tum incipiam nō deſperare, & tuam autoritatem plurimum apud eum valituram. Quòd Lentulū cos. meum voluiſti hic remanere: Cæſari gratū, mihi vero gratiſſimum mediusfidius feciſti, nam illum tanti facio, vt nón Cæſarem magis diligam: qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, vt cōſueueramus, loqui, & non ſi totum etiam atque etiam ab ſermone noſtro auertiſſet, minus miſer quàm ſum eſſem. Nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum quem ante me diligo, video in conſulatu quiduis potius eſſe, quàm conſulem. Quòd ſi voluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæſare credere, & conſulatū reliquum Romæ peragere: incipiam ſperare, etiam conſilio ſenatus, autore te, illo relatore, Pompeium & Cæſarem coniungi poſſe;

quod

quod ſi factum erit, me ſatis vixiſſe putabo. Factum Cæſaris de Corfinio totum me probaturum ſcito: &, quomodo in huiuſmodi re commodius cadere non potuit, quàm vt res ſine ſanguine confieret. Balbi mei tuiq; aduẽtu delectatum te, valde gaudeo. Is quæcunque tibi de Cæſare dixit, quæque Cæſar ſcripſit, ſcio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, veriſſimè ſcripſiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

OMnia mihi prouiſa ſunt, præter occultũ & tutum iter ad mare ſuperũ: hoc enim mari vti non poſſumus hoc tempore anni: illuc autem, quò ſpectat animus, & quo res vocat, qua veniam cedendum enim eſt celeriter, ne fortè qua re impediar, atque alliger. Nec verò ille me ducit, qui videtur, quã ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc verè etiam ἀστρατηγικώτατον. Non me igitur is ducit, ſed ſermo hominum, qui ad me à Philotimo ſcribitur. is enim me ab optimatibus ait cõſcindi: quibus optimatibus dij boni? qui nunc quomodo autem ſe venditant Cæſari: municipia verò deum: nec ámulant, vt cùm de illo ægroto vota faciebãt. Sed planè, quicquid mali hic Piſiſtratus non fecerit, tam gratum eſt, quàm ſi alium facere prohibuerit: hunc propitium ſperant: illum iratum putant. Quas fieri cenſes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honóres? Metuunt inquies. credo: ſed mehercule illũ magis: huius inſidioſa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. Iudices

D CCCL. qui præcipuè Cneo noſtro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem video neſcio quas eius Lucerias horrent. Itaque quæro qui ſint iſti optimates qui me exturbent, cùm ipſi domi maneant: ſed tamen quicũque ſunt, αἰδέομαι Τρῶας: etſi qua ſpe proficiſcar video: coniungoq; me cum homine magis ad vaſtandam Italiam, quàm ad vincendum parato.* demum quem expecto? & quidem, cùm hæc ſcribebam. IIII. non. iam expectabam aliquid à Brundiſio. Quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugiſſet, & victor hic quà ſe referret, & quò. quod vbi audiſſem, ſi ille Appia veniret, ego Arpinum cogitabam.
Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER IX.

CICERO ATTICO S. I

ETSI cùm tu has literas leges-res, putabam fore vt ſcirem iam quid Brundiſij actum eſſet (num Canuſio V I I I. cal. profectus erat Cneus: hæc autem ſcribebam prid. non. X I I I I. die poſtq̃ ille Canuſio mouerat) tñ angebar ſingularũ horarũ expectationẽ, mirabarq; nihil allatũ eſſe, ne rumoris quidem: nã erat mirũ ſilẽtiũ. Sed hæc fortaſſe κενόσπουδα ſunt: quæ tamen iam ſciantur, neceſſe eſt. Illud moleſtum, me adhuc inueſtigare nõ poſſe, vbi Lẽtulus noſter ſit, vbi Domitius. Quæro aũt, què facilꝰ ſcire poſſim, quid acturi ſint, iturine ad Pompeiũ: & ſi ſint, quà, quãdove ituri ſint. Vrbẽ quidẽ iam refertam eſſe optimatium audio. Soſiũ, & Lupum. quos Cneus noſter antè putabat Brũdiſium venturos eſſe, quàm ſe, ius dicere. Hinc verò vulgò vadunt. Etiam M.

Lepidus,

Lepidus, quocum diem conterere ſolebam, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus, deinde Arpinum volebas: inde, iter quà maximè ἀναπάντητον eſſet, ad mare ſuperũ, remotis ſiue omnino miſſis lictoribus. Audio enim bonis viris, qui & nunc, & ſæpe antea magno præſidio reip. fuerunt, hanc cunctationem noſtram non probari: multaque in me, & ſeuerè quidem in conuiuijs tempeſtiuis diſputari. Cedamus igitur &, vt boni ciues ſimus, bellum Italiæ, terra, marique inferamus: & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, & Luceij conſilia, ac Theophani perſequamur. Nam Scipio vel in Syriam proficiſcitur ſorte, vel cum genero honeſte, vel Cæſarem fugit iratũ. Marcelli quidem, niſi gladiũ Cęſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. Et tamen præter hũc & C. Caſſium, relinqui legati: Fauſtus proprę. Ego vnus, cui vtrũuis liceret. Frater acceſſerit, quem ſocium huius fortunæ eſſe non erat æquũ: cui magis etiam Cæſar iraſcetur: ſed impetrare nõ poſſum vt maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus, nã me quidem alius nemo mouet: non ſermo bonorum, qui nulli ſunt: nõ cauſa, quæ acta timidè eſt, agetur improbè. Vni hoc damus, ne id quidem roganti, nec ſuam cauſam, vt ait, agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeundo in Epeirum, ſcire ſanè velim. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

ETſi non. Martijs, die tuo (vt opinor) expectabam à te epiſtolam longiorem: tamē ad eam ipſam breuē, quam I I I. non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν dediſti, reſcribēdum putaui. Gaudere ais te, māſiſſe me: & ſcribis, in ſententia te manere. Mihi autem ſuperioribus literis videbare non dubitare quin celerem ita ſi & Cneus benè comitatus conſcendiſſet, & conſules tranſiſſent. Vtrum hoc tu parum meminiſti, an ego non ſatis intellexi? an mutaſti ſententiam? ſed aut ex epiſtola quam expecto, perſpiciam quid ſentias: aut aliàs abs te literas eliciam. Brundiſio nihildum erat allatum: ô rem difficilem, planeque perditam. Quàm nihil prætermittis in conſilio dando, quam nihil tamen, quod tibi ipſi placeat explicas. Non eſſe me vnà cum Pompeio gaudes: ac proponis, quàm ſit turpe me adeſſe, cùm quid de illo detrahatur: nefas eſſe approbare. Certè. contrà igitur? Dij, inquis, auerruncent. Quid ego fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſupplicium? Impetrabis, inquis, à Cæſare, vt tibi abeſſe liceat, & eſſe otioſo. Supplicandum igitur? miſerum. Quid, ſi non impetraro? Et de triumpho erit, inquis, integrum. Quid, ſi hôc ipſo præmar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totum, magis etiam quàm olim in x x. viratu putabit. Ac ſolet, cū ſe purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam. ita me ſibi fuiſſe inimicum, vt ne honorē quidem à ſe accipere vellem. Quātò nūc hoc idem accipiet aſperius? tātò ſcilicet,

quanto

Lepidus, quocum diem conterere ſolebam, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus, deinde Arpinum volebas: inde, iter quà maximè ἀναπάντητον eſſet, ad mare ſuperū, remotis ſiue omnino miſſis lictoribus. Audio enim bonis viris, qui & nunc, & ſæpe antea magno præſidio reip. fuerunt, hanc cunctationem noſtram non probari: multaque in me, & ſeuerè quidem in conuiuijs tempeſtiuis diſputari. Cedamus igitur &, vt boni ciues ſimus, bellum Italiæ, terra, marique inferamus: & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, & Luceij conſilia, ac Theophani perſequamur. Nam Scipio vel in Syriam proficiſcitur ſorte, vel cum genero honeſte, vel Cæſarem fugit iratū. Marcelli quidem, niſi gladiū Cęſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. Et tamen præter hūc & C. Caſſium, relinqui legati: Fauſtus proprę. Ego vnus, cui vtrūuis liceret. Frater acceſſerit, quem ſocium huius fortunæ eſſe non erat æquū: cui magis etiam Cæſar iraſcetur: ſed impetrare nō poſſum vt maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus. nā me quidem alius nemo mouet: non ſermo bonorum, qui nulli ſunt: nō cauſa, quæ acta timidè eſt, agetur improbè. Vni hoc damus, ne id quidem roganti, nec ſuam cauſam, vt ait, agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeundo in Epeirum, ſcire ſanè velim. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

ETſi non. Martijs, die tuo (vt opinor) expectabam à te epiſtolam longiorem: tamẽ ad eam ipſam breuẽ, quam III. non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν dediſti, reſcribẽdum putaui. Gaudere ais te, mãſiſſe me: & ſcribis, in ſententia te manere. Mihi autem ſuperioribus literis videbare non dubitare quin celerem ita ſi & Cneus benè comitatus conſcendiſſet, & conſules tranſiſſent. Vtrum hoc tu parum meminiſti, an ego non ſatis intellexi? an mutaſti ſententiam? ſed aut ex epiſtola quam expecto, perſpiciam quid ſentias: aut aliàs abs te literas eliciam. Brundiſio nihildum erat allatum: ô rem difficilem, planeque perditam. Quàm nihil prætermittis in conſilio dando, quam nihil tamen, quod tibi ipſi placeat explicas. Non eſſe me vnà cum Pompeio gaudes: ac proponis, quàm ſit turpe me adeſſe, cùm quid de illo detrahatur: nefas eſſe approbare. Certè. contrà igitur? Dij, inquis, auerruncent. Quid ego fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſupplicium? Impetrabis, inquis, à Cæſare, vt tibi abeſſe liceat, & eſſe otioſo. Supplicandum igitur? miſerum. Quid, ſi non impetraro? Et de triumpho erit, inquis, integrum. Quid, ſi hôc ipſo præmar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totum, magis etiam quàm olim in xx. viratu putabit. Ac ſolet, cũ ſe purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam. ita me ſibi fuiſſe inimicum, vt ne honorẽ quidem à ſe accipere vellem. Quãtò nũc hoc idem accipiet aſperius? tãtò ſcilicet,

quantò

quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robuſtior. Nã quòd negas te dubitare, quin magna in offenſa ſim apud Pompeium hoc tempore: non video cauſam cur ita ſit, hoc quidem tẽpore. Qui enim amiſſo Corfinio, denique certiorem me ſui conſilij fecit, is queretur Brundiſium me non veniſſe, cùm inter me, & Brundiſium Cæſar eſſet? deinde ẽt ſcit, ἀπαῤῥησίαστον eſſe in ea cauſa querelam ſuam. Me putat de municipiorum imbecillitate de delectibus, de pace, de vrbe, de pecunia, de Piceno occupando, plus vidiſſe quàm ſe. Sin cùm potuero non venero, tum erit inimicus: quod ego non eo vereor, ne mihi noceat (quid enim faciet? τίς δέ ἐστι δοῦλος τοῦ θανεῖν ἀφρόντιστος ὤν;) ſed quia ingrati animi crimen horreo. Cõfido igitur aduentum noſtrum illi quoquo tempore fuerit, vt ſcribis ἀσμενιστὸν fore. Nam quòd ais, ſi hic temperantius egerit, conſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere nõ perditè? vita mores, ante facta, ractio ſuſcepti negotij, ſocij, vires bonorum, aut etiam conſtantia? Vix dum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currẽs ad illum, Poſthumus Curtius venit, nihil niſi claſſeis loquens, & exercitus. Eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundum igitur eſt, nec tã vt belli, quã vt fugæ ſocij ſim⁹. nec.n. ferre potero ſermones iſtorum, quicunque ſunt: non ſunt enim certè vt appellãtur, boni: ſed tamen id ipſum ſcire cupio quid loquantur: idque vt exquiras, meque certiorẽ facias, te vehementer rogo. Nos adhuc, quid

Brundiſij actum eſſet, planè neſciebamus: cùm ſciemus, tum ex re & ex tempore conſilium capiemus, ſed vtemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

DOmitij filius tranſiit Formias VIII. id. currens ad matrem Neapolim, mihiq; nuntiari iuſſit, patrem ad vrbem eſſe, cùm de eo curioſè quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. Nos autem audieramus eum profectũ ſiue ad Pompeium, ſiue in Hiſpaniam. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſanè velim. nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certè nuſquã diſceſſit, inteligere Cneum, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cùm ea tota armis, prę ſidiiſque teneatur, hyeme præſertim. Nam ſi commodius anni tempus eſſet, vel in fero mari liceret vti: nunc nihil poteſt, niſi ſupero tranſmitti, quò iter interclusum eſt. Quæ res igitur & de Domitio, & de Lentulo. A Brundiſio nullæ adhuc famæ venerat: & erat hic dies VII. id. quo die ſuſpicabamur, aut pridie Brundiſium veniſſe Cæſarem: nam calendis Arpis manſerat. Sed ſi Poſtumum audire velles: perſecuturus erat Cneum. tranſiiſſe enim iam putabat coniectura tempeſtatum, ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, & eò magis, quod audita nauicularijs, hominis liberalitas eſſet. Sed tota res Brundiſina iam quomodo habeat, ſe diutius neſcire non poſſum. Ego etſi tandiu requieſco,

quandiu aut ad te ſcribo, aut tuas literas lego: tamen & ipſe egeo argumento epiſtolarum, & tibi idem accidere certò ſcio. quæ enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolẽt, temporibus his excluduntur: quæ autẽ ſunt horum temporum, ea iam contriuimus. Sed tamen me totum ægritudini dedam, ſumpſi mihi quaſdam tanquam θέσεις, quæ & politicæ ſunt, & temporum horum: vt & abducam animum ab querelis, & in eo ipſo de quo agitur, exercear. Ea ſunt huiuſmodi: Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν * πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα μὴ * αὐτὸς ἄρθηται. Εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ * πατρίδι εἰ ῥώμῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις. εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ ἀφετέον αὐτῷ, ἑαυτῷ ποτὲ, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. in his ego me conſultationibus exercens, & differens in vtranque partem, tum Græcè, tum Latinè, & abduco parumper animum à moleſtijs, & τῶν προὔργου τι delibero.

libero. Sed vereor ne tibi ἄκαιρος ſim: ſi enim recte ambulauit is, qui hanc epiſtolam tulit, in ipſum tuum diem incidit. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

NAtali die tuo ſcripſiſti epiſtolam ad me plenam conſilij, ſummæq; tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. Eam mihi Philotimus poſtridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt iſta quidem, quæ diſputas, difficillima: iter ad ſuperum, nauigatio infero, diſceſſus Arpinum, ne hunc fugiſſe: manſio Formijs, ne obtuliſſe nos gratulationi videamur: ſed miſerius nihil, quàm ea videre, quæ tamen iam, iam inquam, videnda erunt. Fuit apud me Poſthumus: ſcripſi ad te, quàm grauis. Venit ad me etiam Q. Fuſius, quo vultu? quo ſpiritu? properans Brundiſium, ſcelus accuſans Põpeij, leuitatem, & ſtultitiam ſenatus. Hæc qui in mea villa non feram, qui tum in curia potero ferre? Age. finge me quamuis εὐστομάχως hæc ferentem. Quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto cauſam reipu. quam ego amiſſam puto cùm vulneribus ſuis, tum medicamentis his quæ parantur. De Pompeio quid agam? cui planè (quid enim negem?) ſuccenſui: ſemper enim cauſæ euentorum magis mouent, quàm ipſa euenta. Hæc igitur mala (quibus maiora eſſe quæ poſſunt?) conſiderans, vel potius iudicans eius opera accidiſſe & culpa, inimicior eram huic, quàm ipſi Cæ-

ſari. Vt maiores noſtri funeſtiorem diem eſſe voluerunt. Allienſis pugnæ, quàm vrbis captæ, quod hoc malum ex illo: itaque alter religioſus etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus: ſic ego decem annorum peccata recordans, ĩn quibus ĩnerat ille etiam annus, qui nos, hoc non defendente, ne dicam grauius, afflixerat, præſentiſque tẽporis cognoſcens temeritatem, ignauiam, negligentiam, ſuccenſebam: ſed ea iam exciderunt: beneficia eiuſdem cogito etiam dignitatem, intelligo ſerius equidem quàm velem, propter epiſtolas ſermonesq́ue Balbi, ſed video planè nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm vt hunc occideret. Ego igitur, ſiquis apud Homerum, cum ei & mater, & dea dixiſſet. Αὐτίκα γάρ τοι, ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος, ἑτοῖμος, matri ipſe reſpondit, Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον, ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid ſi nõ ἑταίρῳ ſolum, ſed etiam εὐεργέτῃ, adde tali vero talem cauſam agenti. Et ego verò hæc officia mercanda vita puto. Optimatibus vero tuis nihil confido, nihil iam ne inſeruio quidem. video vt ſe huic dent, vt daturi ſint. Quicquam tu illa putas fuiſſe de valetudine decreta municipiorum, præ his de victoria gratulationibus? Timent, inquies. At ipſi tum ſe timuiſſe dicunt. Sed videamus quid actum ſit Brundiſij: ex eo fortaſſe mea conſilia naſcentur, aliæq́ue literæ. Nos adhuc Brundiſio nihil. Roma ſcripſit Balbus, putare iam Lentulum C O S. tranſmiſiſſe, nec eum à minore Balbo conuentum, quod is hoc iam Canuſij audiſſet: inde a ſe eum ſcripſiſſe, cohorteisq́ue

teiſque ſex, quæ Albæ fuiſſent ad Curium Minutia tranſijſſe: id Cæſarem ad ſe ſcripſiſſe, & breui tempore eum ad vrbem futurũ. Ergo vtar tuo conſilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam: etſi Ciceroni meę togam puram cùm dare Arpini vellem, hanc eram ipſam excuſationem relicturus ad Cæſarem: ſed fortaſſe in eo ipſo offendetur, cur non Romæ potius. ſed tamen, ſi eſt conueniendus hic potiſſimum: tum reliqua videbimus, id eſt, & quò, & quà, & qñ. Domitius, vt audio, in Coſano & quidẽ, vt, aiũt, paratꝰ ad nauigandum: ſi in Hiſpanim, nõ probo: ſi ad Cneum, laudo: quouis potius certè, quã vt Curium videat, quem ego patronus aſpicere non poſſum. Quid alios? ſed opinor quieſcamus, ne noſtram culpam coargamus: qui dum vrbem, id eſt patriam, amamus, dumq; rem conuẽturã putamus, ita nos geſſimus, vt planè intercluſi, captique ſimus. Scripta iam epiſtola, Capua literæ ſunt allatæ hoc exemplo, POMPEIVS mare tranſijt cum omnibus militibus, quos ſecum habuit: hic numerus eſt hominum millia XXX. & conſules duo, & tribuni pleb. & ſenatores, qui fuerant cum eo: omnes cum vxoribus, & liberis, conſcendiſſe dicitur a. d. IIII. non. Mart. ex ea die fuere Septentriones venti. naues, quibus vſus non eſt, omnes aut pręcidiſſe, aut incendiſſe dicunt. De hac re literæ L. Metello trib. pleb. Capuam allatæ ſunt ab Clodia ſocru, quæ ipſa tranſijt. Ante ſolicitus eram, & angebar, ſicut res ſcilicet ipſa cogebat, cùm conſilio explicare nihil poſſem:

nunc autem poſtquàm Pompeius, & conſules ex Italia exierunt, non angor, ſed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦ τορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. non ſum, inquam (mihi crede) mentis compos: tantùm mihi dedecoris admiſiſſe videor. Me non primùm cum Pompeio qualicunque conſilio vſo, deinde cum bonis eſſe, quamuis cauſa temere inſtituta? præſertim cùm ij ipſi, quorum ego cauſa timidius me fortunę committebam, vxor, filia, Cicerones pueri me illuc ſequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. Nam Quintus quidem frater, quicquid mihi placeret, id rectū ſe putare aiebat, id animo æquiſſimo ſequebatur. Tuas nunc epiſtolas à primo lego. Hæ me paulùm recreant: primæ mouent, & rogant ne me proijciam: proximæ gaudere te oſtendunt, me remanſiſſe: eas cùm lego, minus mihi turpis videor, ſed tandiu dum lego. Deinde emergit rurſum dolor, & αἰχροῦ-φαντασία. Quamobrem obſecro te, mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltem aut conſolatione, aut conſilio, aut quacūque re potes. quid tu autē poſſis? aut quid homo quiſquam? vix iam deus. Equidem illud molior, quòd tu mones, ſperaſque fieri poſſe, vt mihi Cæſar concedat vt abſim, cū aliquid in ſenatu contra Cneum agatur: ſed timeo ne nō impetrē. Venit ab eo Furnius, vt quidem ſcias quos ſequamur: Q. Titinij filium cum Cæſsre eſſe nuntiat: ſed illum maiores mihi gratias agere, quàm vellem. Quid autē me roget (paucis ille quidem verbis, ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola: Me miſerum, quod tu non valuiſti: vnà fuiſſe-

mus:

mus: conſilium certè non defuiſſet σιώπῆ τῶ ἐρχομένῳ. Sed acta ne agamus: reliqua paremus. Me adhuc hæc duo fefellerunt: initio ſpes compoſitionis, qua facta * videbam, vt populari, vt mea, ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam. Melioris mediusfidius ciuis, & viri putabã, quouis ſuplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolùm præeſſe, verùm etiam intereſſe. videbatur vel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. Ad hæc igitur cogita, mi Attice, vel potius excogita: quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

Cæſar Imp. S. D. Ciceroni Imp. 5

CVm Furnium noſtrum tãtùm vidiſſem, neque loqui, neque audire * me commodè potuiſſet properantem, atque eſſem in itinere præmiſſis iam legionibus: præterire tamen non potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiasque agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus videor: ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad vrbem venturum, vt te ibi videam: vt tuo cõſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum vti poſſim. Ad propoſitum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatiq; literarum ignoſces: reliqua ex Furnio cognoſces. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

SCripſeram ad te epiſtolam quam darem IIII. id. ſed eo die is, cui dare volueram, non eſt profectus. venit autem eo ipſo die ille Celeripes, quem Saluius dixerat: attulit vberrimas tuas literas, * quæ mihi quiddam quo ſtarem inſtillarunt: recreatum enim me non queo dicere: ſed plane τὸ συνέχον effeciſti: ego enim non iam id ago (mihi crede) vt proſperos exitus cōſequar: ſic enim video nec duobus his viuis, nec hoc vno, nos vnquam rempub. habituros. Ita neque de otio noſtro * ſpero iam, nec vllam acerbitatem recuſo: vnum illud extimeſcebam, ne quid turpiter facerem, vel, dicam, iam effeciſſem. Sic ergo habeto, ſalutareis te mihi literas miſiſſe: neque ſolum has longiores, quibus nihil poteſt eſſe explicatus, nihil perfectius: ſed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundiſſimum fuit, conſilium, fatumque noſtrum ab Sexto Probari: pergratumq; mihi tu feciſti, à quo diligi me, &, quid rectum ſit, intelligi ſcio. Longior verò tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omneis ęgritudine leuauit: itaq; vtar tuo conſilio, & ero in Formiano, ne aut ad vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, ſi nec hic, nec illic eum videro, deuitatum ſe à me putet. Quòd autem ſuades, vt ab eo petam, vt mihi concedat, vt idèm tribuam Pōpeio quod ipſi tribuerim*: id me iampridem agere intelliges ex literis Balbi & Oppij, quarum exempla tibi miſi: miſi etiam Cæſaris ad eos ſana mente ſcri-

ptas.

ptas.quomodo in tanta inſania?ſin mihi Cę ſar hoc non concedat, video tibi illud placere, me πολίτευμα de pace ſuſcipere: in quo non extimeſco periculum: cùm enim tot impendeant, cur non honeſtiſſimo ⁺ depaciſci velim? Sed vereor ne Pōpeio quid oneris imponā, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandū enim in modū Gneus noſter Syllani regni ſimilitudinē concupiuit εἰδώς σοι λέγω. nihil inquam ille minus obſcure tulit. Cū hocne igitur inquies, eſſe vis? beneficium ſequor (mihi crede) nō cauſam, vt in Milone, vt in ſed hactenus. Cauſa igitur non bona eſt? imò optima: ſed agetur (memento) fœdiſſimè. Primùm, conſilium eſt, ſuffocare vrbem, & Italiā fame: deinde agros vaſtare, vrere, pecunijs locupletum nō abſtinere. Sed cùm eadem metuā ab hac parte: ſi illinc beneficium non ſit, rectius putē quiduis domi perpeti: ſed ita meruiſſe illū de me puto, vt ἀχαριςίας crimen ſubire non audeam: quanquàm à te eius quoque rei iuſta defenſio eſt ⁺ explicata. De triumpho tibi aſſentior: quem quidem totum facilè, & libenter abiecero. egregiè probo fore, vt, dū agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: ſi modò, inquis, ſatis ille erit firmus. Eſt firmior etiam, quàm putabamus. De iſto licet bene ſperes, promitto tibi, ſi valebit, tegulam illum in Italiam nullam relicturum. Tene igitur ſocio? contra mehercule meum iudicium & cōtra omnium antiquorum autoritatem: nec tam vt illa adiuuem, quàm vt hæc ne videā, cupio diſcedere: noli enim putare tolerabiles horum inſanias, nec vniuſmodi fore.

etſi,

etſi,quid te horum fugit,legibus,iudicijs,ſenatu ſublato,libidineis, audacias, ſumptus, egeſtes tot egentiſſimorum hominum, nec priuatas poſſe res, nec rempub. ſuſtinere? Abeamus igitur inde qualibet nauigatione, etſi id quidem vt tibi videbitur: ſed certè abeamus: ſciemus enim, id quod expectas, quid Brundiſij actum ſit. bonis viris quod ais probari,quæ adhuc fecerimus,ſciríque ab ijs non profectos,valde gaudeo: ſi eſt nūc vllus gaudendi locus. De Lentulo inueſtigabo diligentius:id mandaui Philotimo, homini forti,ac nimium optimati. Extremum eſt,vt tibi argumentum ad ſcribendum fortaſſe iam deſit:nec enim alia de re nunc vlla ſcribi poteſt:& de hac quid iam amplius inueniri poteſt? Sed quoniam & ingenium ſuppeditat (dico mehercule vt ſentio) & amor quo & meum ingenium incitatur: perge vt facis,& ſcribe quantum potes. In Epeirum quòd me non inuitas, comitem non moleſtum, ſubiraſcor: ſed Vale, Nam, vt tibi ambulandum,vnguentum, ſic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi ſomnum attulerunt.

CICERO ATTICO S. 7

CÆnantibus prid.id. nobis ac noctu quidem, Statius à te epiſtolam breuem attulit. D.L. Torquato ꝙ quæris, non modò Lucius, ſed etiam Aulus profectus eſt, alij multi, De Reatinorum corona quòd ſcribis moleſtè fero in Agro Sabino ſementem fieri proſcriptionis. Senatores multos eſſe Romæ,

nos

nos quoque audieramus: ecquid potes dicere cur exierint? In his locis opinio eſt coniectura magis, quàm nuntio, aut literis, Cæſarem Formijs a.d. x i. Calend. April. forè: hic ego vellem habere Homeri illam Mineruam ſimulatam Mentori, cui dicerē, Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ ἴω, πῶς τ᾽ ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν. nullam rem vnquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen: nec ero, vt in malis imparatus. Sed cura vt valeas, puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio. S. 8

GAudeo mehercule vos ſignificare literis, quàm valde probetis ea quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio veſtro vtar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere conſtitueram, vt quàm leniſſimum me præberem, & Pompeium darem operam vt recōciliarem. Tentemus hoc modo, ſi poſſimus, omnium voluntates recuperare, & diuturna victoria vti: quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victoriam diutius tenere, præter vnum L. Sullam, imitaturus non ſum, hæc noua ſit ratio vincēdi, vt miſericordia, & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperire poſſunt. De his rebus, rogo vos, vt cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magiū Pompeij præfectum deprehendi: ſcilicet meo inſtituto vſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam poteſtatem venerunt, & à me miſſi ſunt. Si volent

lent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, vt malit mihi eſſe amicus, q̃ ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificijs effectum eſt, vt reſpublica in hunc ſtatum perueniret. Valete.

Balbus Ciceroni Imp. S. 9

S. *V.B.E.E.V. Poſteaquàm literas communeis cum Oppio ad te dedi, ab Cæſare epiſtolam accepi, cuius exemplum tibi miſi, ex quibus perſpicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare: & quàm remotus ſit ab omni crudelitate: quod eum ſentire, vt debeo, valde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate, idem mehercule, mi Cicero, ſentio quod tu, nōn poſſe tuam famam, & officium ſuſtinere, vt contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hoc idem probaturum, exploratum pro ſingulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatiſſimè ſatiſfacturum te certò ſcio, cùm nullam partem belli contra eum ſuſcipias, neq; ſocius eius aduerſarijs fueris. atq; hoc non ſolùm in te tali, & tanto viro ſatis habebit, ſed etiam mihi ipſe ſua conceſſit * bonitate, ne in ijs caſtris eſſem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura eſſent, quorum beneficia maxima haberem: ſibiq; ſatis eſſe dixit, ſi togatus vrbana officia ſibi præſtitiſſem, quæ etiã illis, ſi vellem, præſtare poſſem. Itaque nunc Romæ omnia negotia. Lentuli procuro, ſuſtineo; meumque officium, fidem, pietatem ijs preſto. ſed mehercule rurſus * tam abie-

ctam

ctam compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto, quoniam Cæſar eſt ea mente, qua optare debemus. Hac re mihi placet, ſi tibi videtur, te ad eum ſcribere, & ab eo præſidium petere. vt petiſti à Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis, præſtabo (ſi Cæſarem bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm ſuæ vtilitatis rationem habiturum. Hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio: ſed illud certè ſcio, me, ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcũque ſcribo, tibi ſcribere, ꝙ te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, vt paucos æquè ac te charos habeam. De hac re cùm aliquid conſtitueris, velim mihi ſcribas: nam non mediocriter laboro, vt vtriq; vt vis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis, quàm mehercule te præſtaturum confido. Fac valeas.

Balbus, & Oppius S.D.
M. Ciceroni. 10

NEdum hominum humilium, vt nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum virorũ conſilia ex euentu, non ex voluntate a pleriſque probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod veriſſimum nobis videbitur, de eo quod ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus. quòd ſi non fuerit prudens, at certè ab optima fide, & optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarem facere oportere exiſtimamus, vt ſimul Romã venerit, agat de recõciliatione gratiæ ſuæ, & Pompeij, id eum facturum ex ipſo cognouiſſemꝰ; te hortari deſinere-

ſineremus, vt velles his rebus intereſſe, quò facilius, & maiore cum dignitate per te, qui vtrique es coniunctus, res tota confieret: aut ſi ex contrario putaremus Cæſarem id non facturum, & eum velle cum Pompeio bellũ gerere ſciremus, nũquam tibi ſuaderemus, contra hominem optimè de te meritum arma ferres, ſicuti te ſemper orauimus ne contra Cæſarem pugnares: ſed cùm etiamnum quid facturus Cæſar ſit magis opinari, quàm ſcire poſſimus: non poſſumus niſi hoc, non videri eam tuam eſſe dignitatem, neque fidem omnibus cognitam, vt contra alterutrum, cùm vtrique ſis maximè neceſſarius, arma feras, & hoc, non dubitamus quin Cæſar pro ſua humanitate maximè ſit probaturus. Nos tamen (ſi tibi videbitur) ad Cæſarem ſcribemus, vt nos certiores faciat, quid in hac re acturus ſit: à quo ſi erit nobis recriptum, ſtatim, quæ ſentiemus, ad te ſcribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea ſuadere quæ nobis videntur tuæ dignitati, non Cæſaris rationi eſſe vtiliſſima, & hoc Cæſarem pro ſua indulgentia in ſuos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S. II

TReis epiſtolas tuas accepi poſtridie iduũ erant autem IIII. III. prid. id. datæ: igitur antiquiſſimæ cuique primùm reſpondebo: Aſſentio tibi vt in Formiano potiſſimùm commorer, & iam de ſupero mari perlabor, vt anteà ad te ſcripſi, & quonam

modò

modò poſſem voluntate eius nullam reip. partem attingere? Quòd laudas, quia obliuiſci me ſcripſi antè facta, & dicta noſtri amici: ego verò ita facio: quin ea ipſa, quæ à te commemorantur, ſecus ab eo in me ipſum facta eſſe, non memini: tantò plus apud me valere beneficij gratiã, quàm iniuriæ dolorem volo. Faciamus igitur vt cenſes colligamusq; nos: * feſtino enim ſimilis rus decurro: in decurſu θέσεις meas commentari non deſino. Sed ſunt quędam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus ſit ſanè ita vt vis: ſed noſtri illud Διονύσιος ὀν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæſarem eſt. Quod autẽ quaſi vereri videris, ne mihi tua conſilia diſpliceant: me verò nihil delectat aliud niſi conſilium & literæ tuæ. Quare fac, vt oſtendis, ne deſtiteris ad me, quicquid tibi in mẽtem venerit ſcribere. mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nunc epiſtolam. Rectè non credis de numero militum: ipſo dimidio plus ſcripſit Clodia. Falſum etiam de corruptis nauibus. Quòd conſules laudes ego quoq; animum laudo: conſilium reprehendo. Diſceſſu enim illorum actio de pace ſublata eſt, quam quidem ego meditabar. Itaque poſtea Demetrij librum de cõcordia tibi remiſi, & Philotimo dedi. Nec verò dubito quin exitioſum bellum impendebat, cuius initium ducetur à fame. Et me tamen doleo non intereſſe huic bello, in quo tanta vis ſceleris futura eſt, vt cùm parentes non alere nefariũ ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. Atque hoc non

opinione

opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. Omnis hæc claſſis, Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, * Arado, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Byzantio, Leſbo, Smyrna, Myleto, Coo, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias prouincias comparatur. Ad quam veniet iratus, & ijs quidem maximè, qui eam maximè ſaluam volebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. Itaque mihi dubitanti quid me facere par ſit, permagnū pondus affert beneuolētia erga illum: qua dempta, perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De Septentrione planè ita eſt. Metuo, ne vexetur Epeirus. Sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palàm & militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiore, quàm hunc fore. Illud me præclarè admones, cùm illum videro, ne nimis indulgenter, & vt cum grauitate potius loquar. Planè ſic faciendum. Arpinum, cùm eū conuenero, cogito: ne fortè aut abſim cùm veniet: aut curſem huc illuc via deterrima. Bibulum (vt ſcribis) audio veniſſe, & rediiſſe prid. id. Philotimum, vt ais epiſtola tertia, expectabas. At ille idibus à me profectus eſt. Eo ſerius ad tuam illam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſeram, redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio (vt ſcribis) ita opinor eſſe, vt & in Coſano ſit, & conſiliū eius ignoretur. Iſte omnium turpiſſimus, & ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à prætore ait haberi poſſe, eſt idem qui ſemper in repub. fuit. Itaque nimirum hoc illud eſt, quod Cæſar ſcribit in ea epiſtola cuius exemplum

ad

ad te miſi, ſe velle vti CONSILIO meo: age eſto: hoc commune. GRATIA: ineptum id quidem, ſed puto hoc ſimulat ad quaſdam ſenatorum ſententias, DIGNITATE: fortaſſe ſententia conſulari. Illud extremum eſt, OPE omnium rerum. id ego ſuſpicari cœpi tum ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut non multò ſecus. nam permagni eius intereſt, rem ad interregnum non venire. Id aſſequitur, ſi per prætores conſules creantur. Nos autem in libris habemus. non modò conſules à prætoribus, ſed ne prætores quidem creari ius eſſe, idque factum eſſe nunquam: conſules eò non eſſe ius, quod maius imperium à minore rogari non ſit ius: prætores autem, cùm ita rogentur, vt collegæ conſulum ſint, quorum eſt maius imperium. Aberit non longè, quin hoc à me decerni velit, neque ſit contentus Galba Scæuola, Caſſio, Antonio: τότέ μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Sed quanta tempeſtas impendeat, vides. Qui tranſierint ſenatores, ſcribam ad te, cùm certum habebo. De re frumentaria rectè intelligis: quæ nullo modo adminiſtrari ſine vectigalibus poteſt: nec ſine cauſa & eos, qui circum illũ ſunt, omnia poſtulantes, & bellum nefarium times. Trebatiũ noſtrum, etſi (vt ſcribis) nihil bene ſperat, tamen videre ſanè velim. Quem fac horteris, vt properet: opportunè enim ad me ante aduentum Cæſaris venerit. De Lanuino ſtatim vt audiui Phameam mortuum, optaui, ſi modò eſſet futura reſp. vt id aliquis emeret meorũ: neq; tamen de te, qui maximè meus, cogitaui: ſciebã enim te quoto anno, & quã-

tum in ſolo ſolere quærere: neque ſolùm Romæ, ſed etiam Deli tuum* digamma viderã. Veruntamen ego illud, quanquam eſt bellũ, minoris æſtimo, q̃ æſtimabatur Marcellino cos. cùm ego iſtos hortulos propter domũ, Antij quam tum habebam, iucundiores mihi fore putabam, & minore impènſa, quàm ſi Tuſculanum refeciſſem. volui * H S. Q. egi per prædem, illi daret, Antij cùm haberet venale: noluit. Sed nunc omnia iſta iacere puto propter nummorum caritatem. Mihi quidem erit aptiſſimum, vel nobis potius, ſi tu emeris: ſed eius dementias caue cõtemnas: valdè eſt venuſtum. Quanquam mihi iſta omnia tam addicta vaſtitati videntur. Reſpondi epiſtolis tribus. Sed expecto tuas: nã me adhuc tuæ literæ ſuſtentarunt. D. Liberalibus.

CICERO ATTICO S. 12

NIhil habebam, quod ſcriberem: neque enim noui quicquam audieram, & ad tuas omneis reſcripſeram pridie. Sed cùm me ægritudo non ſolùm ſomno priuaret, verùm ne vigilare quidem ſine ſummo dolore pateretur: tecum vt quaſi loquerer, in quo vno aquieſco, hoc neſcio quid, nullo argumento propoſito, ſcribere inſtitui. Amens mihi fuiſſe videor à principio & me vna hęc res torquet, ꝙ non omnibus in rebus labentem, vel potius ruentem Pompeium tanq̃ vnus manipularis ſecutus ſim. Vidi hominẽ XIIII. cal. Febr. plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi quid ageret. nunquã mihi poſt-

ea placuit, nec vnquã aliud in alio peccare deſtitit. Nihil interim ad me * ſcribere, nihil niſi fugam cogitare. Quid quæris? ſicut ἐντοῖς ἐρωτικοῖς * alienantur immũdæ, inſulſæ, indecoræ, ſic me illius fugæ negligentiæque deformitas auertit ab amore: nihil enim dignum faciebat quare eius fugæ comitem me adiungerem. Nunc emergit amor, nunc deſiderium ferre non poſſum: nũc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodeſt. Itaq; dies, & noctes, tanquam auis illa, mare proſpecto, euolare cupio. Do, do pęnas temeritatis meæ. Etſi quæ fuit illa temeritas? quid feci nõ conſideratiſſimè? ſi enim nihil præter fugam quæreretur, fugiſſem libentiſſime. ſed genus belli crudeliſſimi, & maximi quod nõdum vident homines quale futurũ ſit, perhorrui. Quæ minę municipijs? quę nominatim viris bonis? quæ deniq; oĩbus, qui remanſiſſent? q̃ crebrò illud, SVLLA potuit, ego non potero? Mihi autem hæſerunt illa, MALE Tarquinius, qui Porſennã, qui Octauium Manilium contra patriam: impiè Coriolanus, qui auxilium petijt à Volſcis: rectè Themiſtocles, qui mori maluit: nefarius Hippias Piſiſtrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At Sulla, at Marius, at Cinna rectè, imò iure fortaſſe. Sed quid eorum victoria crudelius? quid funeſtius? huius belli genus fugi, & eò magis, ꝙ crudeliora etiam cogitari, & parari videbam. Me, quem nonnulli conſeruatorẽ iſtius vrbis: quem parentem eſſe dixerunt, Getarum, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus fa-

mem,vaſtitatem inferre Italiæ? hunc primũ mortalem eſſe, deinde etiam multis modis poſſe extingui cogitabam. Vrbem autem, & populum noſtrum ſeruandum ad immortalitatem, quantum in nobis eſſet, putabam. Et tamen ſpes quædam me * obtentabat, fore vt aliquid cōueniret potius, quàm aut hic tantùm ſceleris, aut ille tantùm flagitij admitteret. Alia res nunc tota eſt, * alia mea. Sol (vt eſt in tua quadam epiſtola) excidiſſe mihi è mũdo videtur. Vt ægroto, dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur: ſic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare non deſtiti. Hæc me fefellerunt, & (vt verum loquar) ætas iã a diuturnis laboribus deuexa ad otium, domeſticarum me rerum delectatione molliuit. Nunc ſine periculo experiundum erit, experiar certè, vt hinc auolem: ante oportuit fortaſſe: ſed ea, quæ ſcripſiſti, me tardarunt, & autoritas maximè tua. Nam cùm ad hunc locum veniſſem, euolui volumen epiſtolarũ tuarum, quod ego ſub ſigno habeo, ſeruóque diligentiſſimè. Erat igitur in ea, quam X. cal. Feb. dederas hoc modo, SED videamus, & Cneus quid agat, & illius rationes quorſum fluant. Quòd ſi iſte Italiam relinquet, faciet omnino malè, & (vt egò exiſtimo) ἀλογίστως ſed tum demum conſilia noſtra cōmutanda erunt. Hoc ſcribis poſt diem quartum, q̃ ab vrbe diſceſſimus. Deinde VIII. calend. Febr.

TANTVMMODO Cneus noſter, ne vt vrbem ἀλογίστως reliquit, ſic Italiam relinquat.

Eodem die das alteras literas, q̃bus mihi cōſulenti planiſſimè reſpōdes: eſt enim ſic,

SED

SED venio ad conſolationem tuã. Si Cneus Italia cedit, in vrbem redeundum puto: * qui enim finis peregrinationis? Hoc mihi planè hæſit. Et nunc ita video, infinitum bellum iunctum miſerrima fuga, quam tu peregrinationem ὑποκορίζῃ. Sequitur χρησμὸς VI. calẽ. Febr. EGO, ſi Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem venit, lõgius bellum puto fore: ſin Italiam relinquit, ad poſterum, bellum ἄσπονδον ſtrui exiſtimo. Huius igitur belli ego particeps, & ſocius & adiutor eſſe cogor, quod & ἄσπονδον, & cum ciuibus. Deinde VI. id. Febr. cum iam plura audires de Pompeij conſilio, concludis epiſtolam quandam hoc modo:

EGO quidem tibi non ſim autor, ſi Pompeius Italiã relinquit, te quoq; profugere: ſummo enim periculo facies, nec reip. proderis: cui q̃dẽ poſteriùs poteris ꝓdeſſe, ſi mãſeris.

Quem φιλόπατριν ac πολιτικὸν hominis prudentis, & amici tali admonitu non moueret autoritas? Deinceps III. id. Febr. iterum mihi reſpondes conſulenti, ſic, QVOD quæris à me * fugamne fœdam * an moram deſerendam vtiliorem putem: ego verò in præſentia ſubitum diſceſſum, & præcipitem profectionem cùm tibi, tum ipſi Cneo inutilem, & periculoſam puto: & ſatius eſſe exiſtimo, vos diſpertitos, & in ſpeculis eſſe. Sed mediusfidius turpe nobis puto eſſe de fuga cogitare. Hoc turpe Cneus noſter biennio antè cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proſcripturit iandiu. Inde, vt opinor, cùm tu ad me quædam γενικώτερον ſcripſiſſes, & ego mihi à te quędã ſignificari putaſſem, vt Ita-

lia cederem, deteſtaris hoc diligenter XII. Cal. Mart. EGO verò nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cneus Italia cederet, vt tu vnà cederes: aut ſi ſignificaui, non dico fui inconſtãs, ſed demens.

In eadem epiſtola alio loco, NIHIL relinquitur, niſi fuga, cui te ſocium neutiquam puto eſſe oportere, nec vnquam putaui. Totã autem hanc deliberationem euoluis accuratius in literis VIII. cal. Mart. datis. SI M. Lepidus, & L. Volcatius remanẽt, manendum puto, ita vt, ſi ſaluus ſi Pompeius, & conſtiterit alicubi, hanc νεκυΐαν relinquas, & te in certamine vinci cum illo faciliùs patiaris: q̃ cum hoc in ea, quæ perſpicitur, futura colluuie regnare. Multa diſputas huic ſententiæ conuenientia. Inde ad extremum, QVID, inquis, LEPIDVS, & Volcatius diſcedũt? planè ἀπορῶ. Quod euenerit igitur. & quod egeris id ϛερκτέον putabo. Si tum dubitares, nũc certè non dubitas iſtis manentibus. Deinde in ipſa fuga V. calend. Mart. INTEREA non dubito quin in Formiano manſurus ſis: cõmodiſſimè enim τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις ad Calend. Mart. cùm ille quintum iam diẽ Brundiſij eſſet.

TVM poterimus deliberare, nõ ſcilicet integra re, ſed certè minus infracta, q̃ ſi vnà proiecerit te. Deinde IIII. non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cùm breuiter ſcriberes, tñ ponis hoc, CRAS ſcribam plura, & ad omnia. Hoc tñ dicam, non pęnitere me cõſilij de tua mãſione, & quanquam magna ſolicitudine, tñ quia minus mali puto eſſe, q̃ in illo profectione, maneo in ſentẽtia, & gaudeo te mã-

ſiſſe,

ſiſſe. cùm verò iam augerer. & timerem ne quid à me dedecoris eſſet admiſſum. III. non. Mart. TAMEN te non * eſſe vnà cum Pompeio, nõ fero moleſtè. Poſtea ſi opus fuerit, non erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. Sed hoc ita dico, ſi hic qua ratione initium fecit, eadẽ cætera aget, ſyncerè, temperatè, prudenter, valde videro, & conſideratius vtilitati noſtræ conſuluero. VII. id. Mart. ſcribis, Peduceo quoq; noſtro probari, ꝙ quierim: cuius authoritas multũ apud me valet. His ego tuis ſcriptis me conſolor, vt nihil à me adhuc delictum putem.* Tu modò authoritatem tuam defendito, aduerſus me nihil opus eſſe, cõſcius ego alijs. Ego, ſi nihil peccaui, reliqua tuebor. Ad ea tu te hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. Hic nihildum de reditu Cæſaris audiebatur. Ego his literis hoc tamẽ profeci: perlegi omnes tuas, & in eo acquieui.* Lentulum noſtrum ſcis Puteolis eſſe: quod cùm è viatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in Appia, cùm is paulum lecticam aperuiſſet, cognoſſe, etſi vix veriſimile, miſi tamen Puteolos pueros, qui perueſtigarent, & ad eum literas. Inuentus eſt vix, in hortis ſuis ſe occultans, literasq; mihi remiſit, mirificè gratias agens Cæſari: de ſuo autẽ conſilio C. Cæcio mandata ad me dediſſe. Eum ego hodie expectabam, id eſt XIIII. calen. April. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, vt mihi viſus eſt, temperatus, & prudens: exiſtimatus quidem eſt ſemper author otij. Quàm ille hæc non probare mihi quidem viſus eſt, &

quàm illam νεκυΐαν (vt tu appellas) timere? huic ego in multo ſemone epiſtolam ad me Cæſaris oſtendi,eam, cuius exemplum ad te antea miſi : rogauique, vt interpretaretur quid eſſet quod ille ſcriberet, conſilio meo ſe vti velle,gratia, dignitate, ope rerum omnium . Reſpondit, ſe non dubitare quin & opem , & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. Vtinam aliquod in hac miſeria reipublicæ πολιτικὸν opus efficere,& nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea ſententia eſſe confidebat, & ſe authorem fore pollicebatur . Pridie autē apud me Craſſipes fuerat,qui ſe prid.non.Martij Brūdiſio profectum, atque ibi Pompeium reliquiſſe dicebat. quod etiam , qui v.III.id.illinc profecti erant,nuntiabant:illa verò omnes,in quibus etiam Craſſipes, qui prudentia potuit attendere ſermones minaceis, inimicos optimatium , municipiorum hoſteis, meras proſcriptiones,meros Sullas: quæ Luceium loqui,quæ totam Græciam. quæ verò Theophanem : & tamen omnis ſpes ſalutis in illis eſt: & ego excubo animo,nec partem vllam capio quietis : & vt has peſtes effugiam , cum diſſimilimis noſtri eſſe cupio . Quid enim tu illuc Scipionem,quid Fauſtū, quid Libonem prætermiſſurum ſceleris putas ? quorum creditores conuenire dicūtur. Quid eos autem,cùm vicerint, in ciues effecturos ? quam verò putas μακροψυχίαν Cnei noſtri eſſe ? nuntiant Aegyptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hiſpaniam abieciſſe. Monſtra narrant : quæ falſa eſſe poſſunt . ſed certè & hæc perdita ſunt, & illa

non

nõ ſalutaria. Tuas literas iam deſidero. Poſt ſugam noſtram, nũquam iam noſtrum earũ interuallum fuit. Miſi ad te exemplum literarum mearum ad Cæſarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæſari Imp. 13

VT legi tuas literas, quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, vt ad vrbem eſſem, te velle vti conſilio, & dignitate mea, minus ſum admiratus: de gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tñ deducebar ad eam cogitationem, vt te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapiẽtia de otio, de pace, de concordia ciuiũ agi velle arbitrarer, & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptã eſſe, & naturã, & perſonam meã. quod ſi ita eſt, & ſi qua de Põpeio noſtro tuendo, & tibi, ac rep. recõciliando cura te attingit: magis idoneum, q̃ ego ſum ad eam cauſam, profectò reperies neminẽ: qui & illi ſemper, & ſenatui cũ primũ potui, pacis autor fui nec ſumptis armis, belli vllam partẽ attigi: iudicauiq; te eo bello violari, cõtra cuius honorẽ populi Ro. beneficio cõceſſum, inimici atq; inuidi niterẽtur. Sed, vt eo tpe non modo ipſe autor dignitatis tuæ fui, verum etiã cæteris autor ad te adiuuãdũ: ſic me nũc Põpeij dignitas vehemẽter mouet: aliquot enim ſunt anni, cũ vos duos delegi, quos p̃cipuè colerẽ, & q̃bus eſſẽ, ſicut ſum, amiciſſimus. Quãobrẽ à te peto, vel potius p̃cibus oĩbus oro, & obteſtor, vt in tuis maximis curis aliq̃d impertias tp̃is huic quoque cogita-

cogitationi, vt tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique eſſe, in maximi beneficij memoria poſſim: quæ ſi tãtùm ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed vt arbitror, & ad tuam fidem, & ad remp. pertinet, me * & pacis vtriuſq; veſtrum, & ad ciuium concordiam, per te, q̃ accommodatiſſimum conſeruari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egiſſem, cùm ei, ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes, tamen eius literis lectis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate, beneficioq; miſit, eadem me ſalutem à te accepiſſe putaui, quã ille, in quem ſi me intelligis eſſe gratum, cura obſecro vt etiam in Pompeium eſſe poſſim. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

LEgebam tuas literas XIII. cal. cùm mihi epiſtola affertur à Lepta, circumuallatũ eſſe Pompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. non mediusfidius prę lachrymis poſſum reliqua nec cogitare, nec ſcribere, [miſi ad te exemplum. Miſeros nos, cur nõ omnes fatum illius vnà executi ſumus? Ecce eadem à Matio, & Trebatio: quibus Minturnis obuij Cæſaris tabellarij. Torqueor infelix, vt iã illũ Mutianũ exitum exoptẽ. At q̃ honeſta, atq̃ expedita tua cõſilia? quã * euigilata tuis cogitationibus? qua itineris, qua nauigationis, qua congreſſus, ſermoniſq; cum Cæſare? Omnia tum honeſta, tum cauta. In Epeirum verò inuitatio quam ſuauis, quàm liberalis, quam fraterna? De Dionyſio ſum admirat⁹: qui apud me honoratior fuit, quàm apud

Scipionem

Scipionẽ Panætius: à quo impuriſſimè hæc ſiæc noſtra fortuna deſpecta eſt. Odi hominem, & odero: vtinam vlciſci poſſem: ſed illum vlciſcentur mores ſui. Tu, quæſo, nunc vel maximè, quid agendum nobis ſit, cogita. Populi Ro. exercitus Cn. Pompeium circunſidet: foſſa & vallo ſeptum tenet: fuga prohibet. Nos viuimus, & ſtat vrbs iſta? prætores ius dicunt? ædiles ludos parant? viri boni vſuras perſcribunt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire, vt inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur: leues irridebunt: rerum nouarum cupidi, victores præſertim, & armati, vim, & manus afferent. Quid cenſes igitur? & quidnam eſt tui * conſilij? quid? finis huius miſerrimæ vitæ? nunc doleo, nũc torqueor, cum quibuſdã aut ſapiens videor, ꝙ vnà non ierim, aut felix fuiſſe. mihi contra: nunquam enim illius victoriæ ſocius eſſe volui, calamitatis mallem fuiſſe. Quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiã, aut beneuolentiam implorem? actũ eſt. nulla re iam poſſum iuuari, qui ne quid optem quidẽ iam habeo, niſi vt aliqua inimici miſericordia liberetur. οὐκ ἐςʼ ἔτυμος ὁ λόγος (vt opinor) ille de ratibus. Quid enim eſt, quod dolabella ijs literis, quas III. id. Mart. à Brũdiſio dedit, hanc διημερίαν quaſi Cæſaris ſcriberet. Pompeium in fuga eſſe, eumq; primo vento nauigaturum? quod valde diſcrepat ab ijs epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi. Hic quidem mera ſcelera loquuntur: ſed non erat nec recentior autor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

TVas XI. cal. accepi literas, quibus omnia conſilia differs in id tempus, cùm ſcierimus quid actum ſit. Et certè ita eſt: nec interim poteſt quicquam ſtatui, ſed ne cogitari quidem. Quanquam hæ mihi literę Dolabellæ iubent ad priſtinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tēpeſtas, qua ego illum vſum puto. συναγωγὴ cōſiliorum tuorū non eſt à me collecta ad querelam, ſed magis ad conſolationem meam: nec enim me tam hæc mala angebant, quàm ſuſpicio culpæ, ac temeritatis meæ. Eam nullam puto eſſe, quoniam cū conſilijs tuis mea & facta, & conſilia conſentiunt. Quòd mea prædicatione factum eſſe ſcribis magis, q̃ illius merito, vt tātum ei debere viderer: eſt ita. Ego illum extuli ſemper, & eò quidē magis, nequid ille ſuperiorum meminiſſe me putaret. Quæ ſi maximè meminiſſem, tamē illius tēporis ſimilitudinem iam ſequi deberem. Nihil me adiuuit, cùm poſſet: & poſtea fuit amicus, & * tam valdè, & q̃ ob cauſam, planè ſcio. Ergo ego quoq; illi. Quin etiam illud par in vtroque noſtrum, ꝙ ab eiſdem illecti ſumus. Sed vtinam tm̄ ego ei prodeſſe potuiſſem, quantùm ille mihi potuit. Mihi tamen, quod fecit, eſt gratiſſimum. Nec ego eum nunc iuuare qua re poſſim, ſcio: nec ſi poſſem, cùm tam peſtiferū bellum pararet, adiuuandum putarem. Tantùm offendere animum eius hic manēs nolo. Nec mehercule iſta videre, quæ tu potes iam animo prouidere,

uidere,nec intereſſe iſtis malis poſſem . Sed eò tardior ad diſcedendum fui, quòd difficilè eſt de diſceſſu voluntario, ſine vlla ſpe reditus cogitare . nam ego hunc ita paratum video peditatu, equitatu, claſſibus, auxilijs Gallorum , quos Matius * ἐλάπιζεν (vt puto) ſed C C C. M. dicebat peditu, equitum L X. polliceri ſumptu ſuo annos decem. Sed ſit hoc λάπισμα . Magnas habet certè copias,& habebit nõ ille vectigal . ſed ciuium bona. Adde confidentiam hominis , adde imbecillitate bonorum virorum: qui quidẽ, quòd illum ſibi meritò iratum putant, oderunt, vt tu ſcribis, * ludunt. Ac vellem,ſcribis. Quid ? non hæc ſignificas ? ſcilicet : & iſtum quia plus oſtenderat quàm fecit, vulgò amant: & illum,qui amarunt, non amãt. Municipia verò,& ruſtici Romani illum metuunt: hunc adhuc diligunt. quare ita paratus eſt,vt etiam ſi vincere non poſſit, quomodo tamen ipſe vinci poſſit non videam. Ego autem non tam γοητείαν huius timeo , quàm περὶ ϑανάγκην αἱ γὰρ τῶν τυραννῶν δεήσεις , inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Illa ἀλίμενα video tibi non probari : quæ ne mihi quidem placebant: ſed habebam in illis & occultationem , & ὑπηρεσίαν fidelem , quæ ſi mihi Brundiſij ſuppetant, mallem , ſed ibi occultatio nulla eſt . Verum (vt ſcribis) cum ſciemus . Viris bonis me non nimis excuſo quas enim eos cœnas & facere, & obire ſcripſit ad me Sextus ? quàm lautas, quàm tempeſtiuas ? ſed ſint quanuis boni : non ſunt meliores, quam nos . mouerent me, ſi eſſent fortiores . De Lanuino

Phameæ

Phameæ erraui: Troianum ſomniaueram. Id ego volui Q. ſed pluris eſt. Iſtud tamen cuperem emeres, ſi vllam ſpē fruendi viderem. Nos quæ monſtra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. * Lentulus noſter Puteolis eſt, ἀδειμονῶν, vt Cæcius narrat, q̃d agat. διατροπιώ. Corfinienſem reformidat: Pompeio nec putat ſatisfactum: beneficio Cæſaris mouetur: ſed tamen mouetur magis perſpecta re, nec hæc poteſt ferre. Omnia miſera: ſed hoc nihil miſerius. Pompeius Cn. Magium de pace miſit, & tamen oppugnatur, quod ego nō credebam. Sed habeo à Balbo literas, quarū ad te exemplum miſi. Legæ, quæſo, & illud infimū caput ipſius Balbi optimi, * cui Cneus noſter locum vbi hortos ædificaret, dedit: quem cui noſtrum non ſæpe prætulit? itaq; miſer torquetur. Sed, ne bis eadem legas, ad ipſam te epiſtolam reijcio. Spem autem pacis habeo nullā. Dolabella ſuis literis idib. Martij datis, merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem ſententia miſera, & deſperata, quando hoc miſerius eſſe nihil poteſt.

Balbus Ciceroni Imper. S. 16

CAeſar nobis literas perbreues miſit, quarum exemplum ſubſcripſi. Breuitate epiſtolæ ſcire poteris eum valde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breuiter ſcripſerit. Siquid præterea noui fuerit, ſtatim tibi ſcribam. Cęſar Oppio, Cornelio s. a. d. VII. id. Mart. Brundiſium veni: ad murum caſtra

poſui.

poſui. Pompeius eſt Brundiſij: miſit ad me Cn. Magium de pace: quæ viſa ſunt, reſpondi. Hoc vos ſtatim ſcire volui. Cùm in ſpem venero de compoſitione aliquid me * conficere, ſtatim vos certiores faciam. Valete. Quõ me nunc putas, mi Cicero, torqueri, poſtquàm rurſus in ſpem pacis veni, ne qua res compoſitione eorum impediat? nãque quod abſens facere poſſum, opto, quòd ſi vnà eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. Nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

MIſeram ad te VIII. cal. exemplum epiſtolæ Balbi ad me, & Cæſaris ad eum. Ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæſarem ad ſe prid. id. Mart. miſiſſe literas hoc exemplo: POMPEIVS ſe oppido tenet. Nos ad portas caſtra habemus conamur opus magnum, & multorum dierum, propter altitudinem maris: ſed tamen nihil eſt quod potius faciamus. Ab vtroque portus cornu moleis iacimus, vt aut illum quamprimùm, traijcere quod habet Brundiſij copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi eſt illa pax, de qua Balbus ſcripſerat torqueri ſe? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti ſe pœnas perſequi, omniumque eorum, in quos Sulla crudelis hoc ſocio fuiſſet: nihil Curionem ſe duce facere, quod non hic, Sulla duce feciſſet: * * ad ambitionem, quibus exilij pœna ſuperioribus legibus non

fuiſſet,

ſuiſſet, ab illo patriæ proditores de exilio reductos eſſe: queri de Milone per vim expulſo: neminem tamen ſe violaturum, niſi qui arma, hac contrà. Bebius quidam à Curione III. id. profectus, homo nõ infans ſed, quis * illa non dicat? planè neſcio quid agam. Illinc quidem Cneum profectũ puto. Quicquid eſt, biduo ſciemus. A te nihil * ante dies quinque literarum: nec mirum: quid enim eſt. quod ſcribamus? ego tamen nullũ diem prætermitto. Scripta epiſtola, literæ mihi antè lucem à Lepta Capua redditæ ſunt idib. Mart. Pompeium à Brundiſio conſcendiſſe, ac Cæſarem ad VII. calend. April. Capuæ fore. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

CVm dediſſem ad te literas, vt ſcires Cæſarem Capuæ VII. calend. fore, allatæ mihi ſunt literę, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. Eum cùm videro, Arpinum pergam. ſi mihi veniam, quam peto, dederit, vtar conditione: ſin minus, impetrabo aliquid à me ipſo. Ille, vt ad me ſcripſit, legiones ſingulas poſuit Brundiſij. Tarenti, Sipõti, claudere mihi videtur maritimos exitus, & tamen ipſe Græciam ſpectare potius, quã Hiſpanias. ſed hæc longius abſunt. Me nunc & congreſſus huius ſtimulat (is verò adeſt) & * prima eius actionis horreo: volet enim (credo) S. C. facere: volet augurum decretũ: rapiemur, aut abſentes vexabimur, vel vt cõſules roget prætor, vel dictatorem dicat, quorum neutrum ius eſt. at ſi Sulla potuit efficere,

cere, ab interrege vt dictator diceretur, & magiſter equitum: cur hic non poſſit? nihil expedio, niſi vt aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. Cùm tu hæc leges, ego illum fortaſſe conuenero. * τέτλα κιώτερον, ne illud quidem proprium: erat enim ſpes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc exire cupimus: qua ſpe reditus, mihi quidem nunquam in mentem venit. Non modò autem nulla querela eſt municipialium hominum, ac ruſticorum, ſed contrà metuunt vt crudelem, & iratum, nec tamen mihi quicquam eſt miſerius, quàm remanſiſſe, nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ ſocietatem. ſed tu omnia conſilia differabas in id tempus, cum ſciremus quæ Brundiſij acta eſſent, ſcimus nempe: hæremus nihilominus: vix enim ſpero mihi hunc veniam daturum: etſi multa affero iuſta ad impetrandum. Sed tibi omnem illius meũque ſermonem, omnibus verbis expreſſum ſtatim mittam. Tu nunc omni amore enitere vt nos cura tua, & prudentia iuues. Ita ſubitò accurrit, vt ne * Trebatium quidem, vt conſtitueram, poſſim videre, omnia nobis imparatis agenda: ſed tamen ἄλλα δὲ μὲν αὐτὸς, vt ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται quicquid egero continuò ſcies. Mandata Cæſaris ad conſules, & ad Pompeium quæ rogas, nulla habeo: quæ deſcripta attulit, illa è via miſi ad te: è quibus mandata puto intelligi poſſe. Philippus Neapoli eſt, Lentulus Puteolis. De Domitio, vt facis, ſciſcitare vbi ſit, quid cogitet. Quòd ſcribis

 aſperius

aſperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionyſio ſcripſiſſe: vide, quàm ſim antiquorum hominum: te medius fidius hanc rem grauius putaui laturum eſſe, quàm me. nam prærerquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquã facta ſit: præterea te ipſum quodam modo hic violauit, cùm in me tam probus fuit. ſed tu id quanti æſtimes, tuum iudicium eſt: nec tamen in hoc tibi quicquam oneris impono. ego autem illum malè ſanum ſemper putaui, nunc etiam impurum, & ſceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm ſibi. * Philargyro bene: cauſam certe habuiſti & veram, & bonam: relictum eſſe me potius, quàm reliquiſſe. Cùm dediſſem iam literas a. d. VIII. cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miſeram, epiſtolam mihi attulerunt hoc exemplo.

Matius, & Trebatius Ciceroni Imp. S. Cùm Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brundiſio a. d. XVI. Calend. Apri. quam omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe. inde Romam contendiſſe, velle ante calend. eſſe ad vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci: nobis non alienum viſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, vt id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eaq́;, vt tempus poſtularit, agemus. * Trebatius Scæuola facit, vt antecedat. Epiſtola conſcripta nuntiatũ eſt nobis, Cæſarem a. d. VIII. cal.

Capuæ, a. d. VII. Sinueſſæ hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

CVm quid ſcriberem ad te nihil haberẽ, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. a. d. VII. cal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nuntiabant. ab eo mihi literę redditę ſunt a. d. VII. calend. quibus iam opes meas, non vt in ſuperioribus literis, opem expectat. Cùm eius clementiam Corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo: Cęſar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate: atque ego cùm ex ipſa re magnam capio voluptatem: tum meum factum probari abs te triumpho, & gaudeo. Neque illud me mouet, quòd ij qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicantur, vt mihi rurſus bellum inferrent: nihil enim malo, quã & me mei ſimilem eſſe, & illos ſui. Tu velim mihi ad vrbem præſtò ſis, vt tuis conſiliis, atque opibus (vt conſueui) in omnibus rebus vtar. Dolabella tuo nihil ſcito mihi eſſet iucundius. hanc adeò habebo gratiam illi: neq; .n. aliter facere poterit: tãta eius humanitas, is ſenſus, ea in me eſt beneuolẽtia. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

TRebatium VI. calend. quo die has literas dedi, expectabam. ex eius nuntio, Matiique literis, meditabor quomodo cum

ille loquar, ò tempus miſerum : nec dubito quin à me contendat ad vrbem veniam : ſenatum enim cal. velle ſe frequentem adeſſe etiam Formijs proſcribi iuſſit. Ergo ei negãdum eſt?ſed quid * præripi?ſtatim ad te perſcribam omnia: ex illius ſermone ſtatuam, Arpinumne mihi eundum ſit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam purã dare, iſthic puto: tu quæſo cogita quid deinde: nam me habetem moleſtiæ reddiderunt. A Curio, velim ſcire ecquid ad te ſcriptum ſit de Tirone: ad me enim ipſe Tiro ita ſcripſit, vt verear quid agat. Qui autem veniunt inde, * inania nũtiant : ſanè in magnis curis etiã hæc me ſolicitant : in hac fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas eſſet.

CICERO ATTCO S. 21

VTrunque ex tuo conſilio: nam & oratio fuit ea noſtra, vt bene potius ille de nobis exiſtimaret, quã gratias ageret : & in eo manſimus, ne ad vrbem. illa fefellerunt, facilem quòd putaramus. nihil vidi minus. dã nari ſe noſtro iudicio : tardiores fore reliquos, ſi * in his non veniremus, dicere. ego, diſſimilem illorum eſſe cauſam. Cum multa, Veni igitur, & age de pace. Meone, inquã, arbitratu? An tibi inquit, ego præſcribam? Sic, inquam, agã, ſenatui non placere in Hiſpanias iri, nec exercitus in Græciam tranſportari: multaque inquam de Cneo deplorabo. Tum ille, Ego verò iſta dici nolo. Ita putabam, inquam. Sed ego eò nolo adeſſe, quòd aut ſic mihi dicendum eſt, multaque,

quæ

quæ nullo modo poſſem ſilere, ſi adeſſem: aut non veniẽdum. ſumma fuit, vt ille quaſi exitum quærens, vt deliberarem. non fuit negandũ. ita diſceſſimus. Credo igitur hũc me non amare. at ego me amaui, quod mihi iam pridem vſu nõ venit. Reliqua, o dij, qui comitatus, quę, vt tu ſoles dicere, νέκυια in qua erat Eros Celeris. O rem perditam. o copias deſperatas. Quid? Seruij filius? quot in his caſtris fuerunt, quibus Pompeius circũſideretur? ſex legiones. multum vigilat, audet nullum video finem mali. Nunc certè promenda tibi ſunt conſilia: hoc fuerat extremum. Illa tamẽ κατάκρισις illius eſt odioſa, quam penè præterij: ſi ſibi conſilijs noſtris vti non liceret, vſurum quorum poſſet, ad omniaq́; eſſe deſcenſurum. Vidiſti igitur virum? vt ſcripſeras. ingemuiſti? certè. cedò reliqua. Quid? continuo ipſe in Puteolanum, ego Arpinum: inde expecto quidem * ἀλλὰ τιμείαν illam tuam. Tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipſum, quẽ ſequimur, multa fefellerunt. Sed ego tuas literas expecto: nihil eſt enim iam vt antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM EVADAT: Extremum fuit de congreſſu noſtro: quo quidem non dubito quin iſtum offenderim. eò maturius agendum eſt. Amabò te epiſtolam, & πολιτικήν: valde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

EGo meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potiſſimum togam puram

dedi: idque municipibus noſtris fuit gratũ,
etſi omnes, & illos, & quà iter feci mœſtos
afflictoſque vidi: tam triſtis, tam atrox, eſt
ἀναθεώρησις huius ingentis mali. Delectus
habentur. in hyberna deducuntur: ea, quæ,
etiam cùm à bonis viris, cùm iuſto in bello,
cùm modeſte fiunt, tamen ipſa per ſe mole-
ſta ſunt, quàm cenſes acerba nunc eſſe, cùm
à perditis, in ciuili nefario bello, petulantiſ-
ſimè fiant? caue autem putes quenquam ho-
minem in Italia turpem eſſe, quin hinc ab-
ſit. Vidi ipſe Formiis vniuerſos: neque me-
herculè vnquam homines putaui: & noram
omnes, ſed nũquam vno loco videram. Per-
gamus igitur quò placet: & noſtra omnia re
linquamus: proficiſcamur ad eum cui gra-
tior noſter aduẽtus erit, quàm ſi vnà fuiſſe-
mus. tum enim eramus in maxima ſpe: nũc
ego quidem in nulla: nec pręter me quiſquã
Italia ceſſit, niſi qui hunc inimicum ſibi pu-
taret: nec meherculè hoc facio reip. cauſa.
quã funditus deletam puto, ſed ne quis me
putet ingratum in eum qui me leuauit ijs
incommodis, quibus idẽ affecerat, & ſimul
quòd ea q̃ fiunt, aut quæ certè futura ſunt,
videre non potero. Etiam equidem S. C. fa-
cta quædam iam puto: vtinam in Volcatij
ſentẽtiam. ſed quid refert? eſt enim vna ſen-
tentia omniũ, ſed erit immitiſſimus Seruius
qui filium miſit ad affligendum Cn. Pom-
peium, aut certè capiendum, cum Pontio Ti
tiniano: etſi hic quidem timoris cauſa, ille
verò. Sed ſtomachari deſinamus, & aliquan-
do ſententiam terminemus, vt nihil noui, ni
ſi id quod minimum vellem, ſpiritum reli-

quũ eſſe. Nos, quoniam ſuperum mare obſidetur, infero nauigabimus: &, ſi Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios, & boni ciues, amantes patriæ mare infeſtum habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullam video. In Aegyptum nos abdimus: exercitu pares eſſe non poſſumus, pacis fides nulla eſt: ſed hæc ſatis deplorata ſunt. Tu velim literas Cephaloni des de omnibus rebus actis, denique etiam de ſermonibus hominum, niſi planè obmutuerunt. Ego tuis conſilijs vſus ſum, maximè quòd & grauitatem in congreſſu noſtro tenui quam debui, & ad vrbem vt non accederẽ, perſeueraui. Quod ſupereſt, ſcribe quęſo quàm accuratiſſimè (iam enim extrema ſunt) quid placeat, quid cenſeas, etſi iam nulla dubitatio eſt: tamen ſi quid vel potius quicquid veniet in mentem ſcribas velim.

Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER X.

CICERO ATTICO S. 1

TERTIO non. cùm in Laterium fratris veniſſem, accepi literas, & paulùm reſpiraui, quod poſt has ruinas mihi non acciderat: per. n. magni æſtimo, tibi firmitudinem animi noſtri, & factũ noſtrum probari: Sexto enim noſtro quòd ſcribis probari, ita lætor, vt me quaſi patris eius, cui ſemper vni tribui plurimum, iudicio comprobari putem: qui mihi, quod ſæpe ſoleo recordari, dixit, olim nonis illis, illis Decembribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ λόιμην. inquit ille, ἀσπουδεῖ γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολόιμην. Ἀλλὰ μέγα ῥέξας, τὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. Eius igitur mihi viuit autoritas, & ſimillimus eius filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille; quem ſaluare velim iubeas pluri-

plurimùm. Tu tuum conſilium etſi non in
longum tempus differs (iam enim illum em
ptum pacificatorem perorafſe puto, iam ia-
ctum aliquid eſſe in conſeſſu ſenatorum:
* non enim puto ſenatum) tamen ſuſpẽſum
me detines, ſed eo minus quòd non dubito
quid nobis agendum putes. Quid.n.Flauio
legionem & Siciliam dari ſcribis? & id iam
fieri? quæ tu ſcelera partim parari, & iam co-
gitari partim ex tempore futura cenſes? Ego
verò Solonis popularis tui, &, vt puto etiam
mei, legem negligam, qui capite ſanxit, ſiqui
in ſeditione non alterius vtrius partis fuiſ-
ſet: niſi tu aliter cenſes, & hinc abero, & fi-
lij. ſed alterum mihi eſt certius: nec præri-
piam tamen: expectabo tuum conſilium, &
eas literas: niſi alias iam dediſti, quas ſcripſi
vt Cephaloni dares. Quòd ſcribis, non quò
alicunde audieris, ſed ipſum putare, me at-
tractum iri, ſi de pace agatur: mihi omnino
non venit in mentem, quæ poſſit actio eſſe
de pace, cùm illi certiſſimum ſit, ſi poſſit, ex-
poliare exercitu, & prouincia Pompeium.
niſi fortè iſte nummarius ei poteſt perſua-
dere, vt, dum, oratores eant, & redeant, quie-
ſcat. nihil video quod ſperem, aut quod iam
putem fieri poſſe, * ſed tamen hominis hoc
ipſum probi eſt, & magnum ſit τῶ πολιτικω-
τάτων σκεμμάτων, veniendumne ſit in con-
ſilium tyranni, ſi is aliqua de re bona de-
liberaturus ſit. Quare ſi quid eiuſmodi eue-
nerit, vt accerſamur: quod equidem non
curo (quid enim eſſem de pace dicturus,
dixi) ipſe valde repudiauit: ſed tamen ſi
quid acciderit, quid cenſeas mihi faciendũ,

vtique

vtique ſcribito : nihil enim mihi adhuc accidit quod maioris conſilij eſſet. Trebatij boni viri, & ciuis verbis te gaudeo delectatum, tuaque iſta crebra * ἐκφώνησις ὑπέρευ, me ſola adhuc delectauit. Literas tuas vehemẽter expecto : quas quidem credo iã datas eſſe. Tu cum Sexto ſeruaſti grauitatem eandẽ, quã mihi præcipis. Celer tuus diſertus magis eſt, quam ſapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audiſti, vera ſunt. M. Antonij iſtud quod ſcribis, non mihi videtur tam re eſſe triſte, quàm verbo. hæc eſt ἄλη in qua nunc ſumus, mortis inſtar : aut enim mihi liberè inter malos πολιτευτέον fuit, aut vel periculosè cum bonis. aut * nos temeritatem bonorum ſequamur, aut audaciam improborũ inſectemur: vtrunq; periculoſum eſt. at hoc quod agimus, & turpe, nec tamen tutum. Iſtum, qui filium Brundiſium de pace miſit, (de pace idem ſentio quod tu, ſimulationem eſſe apertam, parari autem bellũ acerrimè) me legatum iri non arbitror, cuius adhuc (vt optaui) mentio facta nulla ſit : eò minus habeo neceſſe ſcribere, aut etiam cogitare quid ſim facturus, ſi acciderit, vt leger. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

EGo cùm accepiſſem tuas literas nonis Aprilis, quas Cephalio attulerat, eſſemque Minturnis poſtridie manſurus, & inde protinus : ſuſtinui me in Arcano fratris, vt, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco eſſemus, agerenturque nihilo minus

quæ ſine nobis agi poſſunt.* M M T E Y C A iam adeſt,& animus ardet: nec eſt quicquã, quo,& quà: ſed hæc noſtra erit cura, & periculorum. Tu tamen, quoad poteris,vt adhuc feciſti,nos conſilijs iuuabis: res ſunt inexplicabiles. fortunæ ſunt committenda omnia. ſine ſpe conamur vlla. melius ſi quid acciderit,mirabimur. Dionyſium nolim ad me profectũ, de quo ad me Tullia mea ſcripſit; ſed & tempus alienum eſt, & homine non amico noſtra incommoda, tanta præſertim, ſpectaculo eſſe nollem: cui te meo nomine inimicum eſſe nolo. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

CVm quod ſcriberem planè nihil haberem, hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperem, profectuſne eſſet, quo in ſtatu vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quem cuique regioni,aut negotio præfeciſſet,& qui eſſent ad Pompeium, & ad conſules ex s.c. de pace legati: * vt igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commodè, mihique gratum, ſi me de his rebus, & ſi quid erit aliud quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in Arcano opperior, dum iſta cognoſco. a.d. v I I. id. alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in regia, nec reprehendo, quippe cùm ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè video quid expectem: ſed tamen, etiã ſi nihil erit, id ipſum ad me velim

lim ſcribas. Cęſar mihi ignoſcit per literas ꝙ non venerim, ſeſeq; in optimam partem id accipere dicit. Facilè patior, quod ſcribit, ſecum Tullium, & Seruium queſtos eſſe, quia non idem ſibi quod mihi, remiſiſſet: homines ridiculos, q̃ cùm filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſidendum, ipſi in ſenatũ venire dubitarent. ſed tamen exemplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

MVltas à te accepi epiſtolas eodem die, omneis diligenter ſcriptas: ea verò, quæ voluminis inſtar, erat ſæpe legenda, ſicuti facio: in qua non fruſtra laborem ſuſcepiſti, mihi quidem pergratum feciſti. Quare, vt id quoad licebit, id eſt, quoad ſcies vbi ſumus, quàm ſæpiſſimè facias, te vehementer rogo. At deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt: aut moderatio quædam, quòd profectò poteſt: non enim quam dignitatem, quos honores, quem vitæ ſtatum amiſerim, cogito: ſed quid conſecutus ſim, quid præſtiterim, qua in laude vixerim: his denique in malis, quid interſit inter me, & iſtos quos propter omnia amiſimus. ij ſunt, qui niſi me ciuitate expuliſſent, obtinere ſe non poſſe putarunt licentiam cupiditatum ſuarum. quorum ſocietatis, & ſceleratæ conſenſionis fides quò eruperit, vides. Alter ardet furore, & ſcelere, nec remittit aliquid, ſed in dies ingraueſcit: modò Italia expulit, nunc

alia

alia ex parte perſequi, ex alia prouincia ſpoliare conatur: nec iam recuſat, ſed quodammodo poſtulat, vt quemadmodum eſt, ſic etiam appelletur tyrannus. alter, is qui nos ſibi quondam ad pedes ſtratos ne ſubleuabat quidem, qui ſe nihil contra huius voluntatem aiebat facere poſſe, elapſus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniuſtum ille quidem, ſed tũ pium, tum etiam neceſſarium, ſuis tamen ciuibus exitiabile, niſi vicerit: calamitoſum etiam ſi vicerit. Horum ego ſummorum imperatorum non modo res geſtas nõ antepono meis, ſed ne fortunam quidẽ ipſam, quã illi florentiſſima, nos duriore conflictati videmur. Quis.n. poteſt aut deſerta per ſe patria, aut oppreſſa beatus eſſe? & ſi (vt nos ad te admonemur) rectè in illis libris diximus, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit: certe vterq; iſtorum eſt miſerrimus, quorum vtriq; ſemper patriæ ſalus, & dignitas poſterior ſua dominatione, & domeſticis commodis fuit. Præclara igitur conſcientia ſuſtentor, cùm cogito me de repub. aut meruiſſe optimè, cùm potuerim: aut certè nunquã niſi diuinè cogitaſſe, eaq; ipſa tempeſtate euerſam eſſe rempub. quam ego XIIII. annis antè proſpexerim. Hac igitur cõſcientia comite proficiſcar, magno equidẽ cũ dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrẽ meũ, quorũ iã acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum videmur præſtare etiã remp. debuiſſe: quorum quidem alter non tam, quia maiore pietate eſt, me mirabiliter excruciat: alter

alter (ô rem miſeram, nihil enim mihi accidit in omni vita acerbius) indulgentia videlicet noſtra deprauatus, eò progreſſus eſt; quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: ſcripſiſti enim te ſcripturum eſſe plurima, cùm ipſum vidiſſes. Omne meum obſequium in illum fuit cum multa ſeueritate: neq; vnum eius, nec paruum, ſed multa magna delicta compreſſi. patris autem lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligenda. Nam literas eius ad Cæſarem miſſas ita grauiter tulimus, vt te quidem celaremus: ſed ipſius videmus vitam inſuauẽ reddidiſſe: Hoc verò eius iter, ſimulatioq́ue pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantùm ſcio poſt Hircium conuentum, accerſitum ab Cæſare: cum eo de meo animo ab ſuis rationibus alieniſſimo, & conſilio relinquendi Italiam: & hæc ipſa timidè: ſed nulla noſtra culpa eſt: natura metuenda eſt. Hęc Curionem, hæc Hortenſij filium, nõ patrum culpa, corrupit: iacet in mœrore meus frater, neq; tam de ſua vita, q̃ de mea metuit. Huic tu, huic tu malo affer conſolationes, ſi vllas potes: maximè quidem illam velim, ea quæ ad nos delata ſint, aut falſa eſſe, aut minora: quæ ſi vera ſint, quid futurum ſit in hac vita & fuga neſcio: nam ſi haberemus rempubl. conſilium mihi non deeſſet, nec ad ſeueritatem, nec ad indulgentiam. Hæc ſiue iracundia, ſiue dolore, ſiue metu permotus, grauius ſcripſi, quam aut tuus in illum amor, aut meus poſtulabat: ſi vera ſunt ignoſces: ſi falſa, me libente, eripies mihi hunc errorem. quoquo modo verò ſe res habeat, nihil aſſi-

gnabis

gnabis nec patruo, nec patri. Cùm hęc ſcripſiſſem, à Curione mihi nuntiatum eſt, eum ad me venire: venerat enim ijs in Cumanũ veſperi pridie, id eſt, idibus. Si quid eius igitur ſermo eiuſmodi attulerit, quod ad te ſcribendum ſit, id in literis adiungam. Prętcrijt villam meam Curio, iuſſitque mihi nuntiari mox ſe venturum: cucuritque Puteolos, vt ibi concionaretur. concionatus eſt: redijt: fuit ad me ſanè diu. O rem fœdam. noſti hominem: nihil occultauit: in primis nihil eſſe certius, quam vt omnes, qui lege Pompeia condemnati eſſent, reſtituerentur: itaque ſe in Sicilia eorum opera vſurũ. De Hiſpanijs non dubitabat quin Cæſaris eſſent: inde ipſum cum exercitu, vbicunque Pompeius eſſet: eius interitum finem belli fore? propius factum eſſe nihil. eum planè iracundia elatum voluiſſe occidi Metellum trib. pleb. quod ſi eſſet factum, cædem magnam futuram eſſe: permultos hortatores eſſe cędis, ipſum autem non voluntate, aut natura nõ eſſe crudelem, ſed quòd putaret popularem eſſe clementiam. quod ſi populi ſtudium amiſiſſet, crudelem fore: eumque perturbatum, quòd intelligeret, ſe apud ipſam plebẽ offendiſſe de ærario. itaque ei cùm certiſſimum fuiſſet antequàm proficiſceretur, concionem habere, auſum non eſſe, vehementerque animo perturbato profectum. Cùm autem ex eo quærerem quid videret, quod exemplum, quam rempubl. planè fatebatur, nullam ſpem reliquam: Põpeij claſſem timebat: quæ ſi eſſet, ſe de Sicilia abiturum. Quid iſti inquam, ſex tui faſces: ſi ab ſena-

probare, ſed etiam gaudere. Quid quæris? * atque iubebat: eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali, & ſermonis Hierciani. quàm cupio illum dignum eſſe nobis: * & quàm ipſe me inuito, * quæ pro illo ſit ſuſpicãdum. ſed opus fuit Hircio conuento. Eſt profectò neſcio quid, ſe velim quàm * minimò. & tamen eum nondum rediſſe miramur: ſed hęc videbimus. Tu Oppios Terentiæ dabis: iam enim vrbis vnum periculum eſt. me tamen conſilio iuua, pedibuſne Rhegyum, an hinc ſtatim in nauem. cęterùm quoniam commoror, ego ad te ſtatim habebo quod ſcribam, ſimul vt videro Curionem. De Tirone cura quæſo, quod facis, vt ſciam quid is agat. De tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, vt mihi viſus ſum, diligenter: de die nihil ſanè poteſt ſcribi certi præter hoc, nõ ante lunam nouam. Curionis ſermo poſtridie eãdem habuit ferè ſummã, niſi quòd apertius ſignificauit, ſe earum rerum exitum nõ videre. Quòd mihi mandas de * quodam regendo, * ἀρχεδίαν tamen nihil prætermittã: atque vtinam tu: ſed modeſtior non ero. Epiſtolam ad Veſtoriũ ſtatim de Tullia: ac valde requirere ſolebat. commodius tecum Vectenus eſt locutus, quàm ad me ſcripſerat. Sed mirari ſatis hominis negligentiam non queo: cùm enim mihi Philotimus dixiſſet, H-S. L. emere de Canuleio diuerſoriũ illud poſſe, minoris etiam empturum, ſi Vectenum rogaſſem: rogaui vt ſiquid poſſet, ex ea ſumma detraheret: promiſit. ad me nuper, ſe H-S. XXX. emiſſe, vt ſcriberem cui vellem addici: diem pecuniæ idib.

Nouembr. eſſe. reſcripſi ei ſtomachoſius, cũ ioco tamen familiari. nunc. quoniam agit liberaliter, nihil accuſo hominem: ſcripſique ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid & quãdo cogites, velim me certiorem facias. a. d. xv. Maij. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

ME adhuc nihil præter tempeſtatem moratur. aſtutè nihil ſum acturus. fiat, in Hiſpania quidlibet: & tamen * retice. Meas cogitationes omneis explicaui tibi ſuperioribus literis: quocirca hæ ſunt breues: & tamen quia feſtinabam, eramque occupatior de Quinto filio, ita me quidem ſedulò: ſed noſti reliqua. Quòd deinde me mones: & amice, & prudenter mones: ſed erũt omnia facilia, ſi ab vno illo cauero. magnum opus, eſt: mirabilia multa, nihil ſimplex, nihil ſyncerum: vellem, ſuſcepiſſes iuuenem regendum: pater enim nimis indulgẽs, quicquid ego aſtrinxi, relaxat. ſi ſine illo poſſem, regerem, quod tu potes: ſed ignoſco. magnum, inquam, opus eſt. Pompeium pro certo habemus, per Illyricum proficiſci in Galliam: ego nunc, quà, & quò videbo. Ego verò Apuliam, & Sipontum, & tergiuerſationem iſtã probo, nec tuam rationem eandem eſſe duco, quàm meam. non quin in repub. rectum idem ſit vtrique noſtrum, ſed ea non agitur. Regnandi contentio eſt, in qua pulſus eſt modeſtior rex, & probior, & integrior, & is, qui niſi vincit, nomen populi Ro. deleatur neceſſe eſt: ſin autem vincit, Sullano more,

re, exemploque vincet. Ergo hac in contentione neutrum tibi palàm ſentiendum, & tempori ſeruiendum eſt: mea cauſa autem alia eſt, quòd beneficio vinctus, ingratus eſſe non poſſum: nec tamen in acie, ſed Melitę, aut alio in loco, ſiue in oppidulo futurum puto. Nihil, inquies, iuuas eũ in quẽ ingratꝰ eſſe nõ vis? imò minus fortaſſe voluiſſet: ſed de hoc videbimus, exeamus modò: quòd vt meliore tempore poſſimus, facit Adriano mari Dollabella, freto Sicilienſi, Curio. Iniecta autem mihi ſpes quædam eſt, velle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum miſi Philotimum cum literis: ſi vir eſſe volet, præclara συνοδία ſin autẽ, erimus nos quid ſolemus. Curio mecum vixit, iacere Cæſarem putans offenſione populari, Siciliæque diffidens, ſi Pompeius nauigare cœpiſſet. Quintum puerum accepi vehementer. auaritiam video fuiſſe, & ſpem magni congiarij magnum hoc malum eſt: ſed ſcelus illud quod timueramus, ſpero nullum fuiſſe. hoc autem vitium puto te exiſtimare non noſtra indulgentia, ſed à natura profectum. quem tamen nos diſciplina regimus. De Oppi's Velienſibus quid placeat, cùm Philotimo videbis. Epeirum noſtram putabimus: ſed alios curſus videbamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

ET res ipſa monebat, & tu oſtenderas, & ego videbam, de his rebus quas intercipi periculoſum eſſet, ſinẽ inter nos ſcribẽdi

enim ad me amici eius, me illi nullo modo ſatisfeciſſe, quòd in ſenatum non venerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculò venditemus, quicum coniuncti, ne cum præmio quidem, voluimus eſſe? deinde hoc vide, non eſſe iudicium de tota contentione in Hiſpanij: niſi fortè his amiſſis, arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne conſilium Themiſtocleum eſt: exiſtimat enim, qui mare teneat, cum neceſſe rerum potiri. Itaque qui nũquam id egit, vt Hiſpaniç per ſe tenerentur, naualis apparatus, ei ſem per antiquiſſima cura fuit. Nauigabit igitur, cùm erit tempus, maximis claſſibus, & ad Italiam accedet: in qua nos ſedentes quid erimus? nam medios eſſe iam non licebit. claſſibus aduerſabimur igitur? quod * malum maius, aut ſcilicet tantum? denique quid turpius? +Annis ab hinc nouem abſens & ſolus tuli ſcelus eiuſdem: cum Pompeio, & cum reliquis principibus nõ feram? Quot ſi iam miſſo officio, periculi ratio habenda eſt, ab illis eſt periculum, ſi peccaro: ab hoc, ſi rectè fecero: nec vllum in his malis conſilium periculo vacuum inueniri poteſt, vt nõ ſit dubium quin * cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum ſalute. non ſimul cum Pompeio mare tranſierimus? omnino non potuimus. extat ratio dierum. Sed tamẽ (fateamur enim quod eſt) ne cõdamus quidem vt poſſumus: fefellit ea res, quæ fortaſſe non debuit, ſed fefellit: pacem putaui fore, quæ ſi eſſet, iratũ mihi Cæſarem eſſe, cũ idem amicus eſſet Pompeio, nolui: ſenſerã enim, quàm ijdem eſſent. hoc veritus in

hanc tarditatem incidi: ſed aſſequar omnia ſi propero: ſi cunctor, amitto. Et tamen, mi Attice, auguria quoque me incitāt quadam ſpe non dubia, non hæc collegij noſtri ab Appio, ſed illa Platonis de tyrānis: nullo.n. mō poſſe video ſtare iſtum diutius, q̄n ipſe p̄ ſe, etiā languentibus nobis, concidat: quippe qui * florentiſſimus ac nouus ſex ſeptem diebus, ipſi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbiſſimum venerit, qui duarum rerum ſimulationem tam citò amiſerit manſuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. Iam quibus vtatur vel ſocijs, vel miniſtris, ſi ij prouincias. ſi regent, quorum nemo duos menſes potuit patrimonium ſuum gubernare? non ſunt omnia colligenda quæ tu acutiſſimè proſpicis: ſed tamen ea pone ante oculos: iam intelliges id regnum vix ſemeſtre eſſe poſſe. Quòd ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines ī repub. excellentes tulerunt: niſi fortè me Sardanapali vice in ſuo lectulo mori malle cenſueris, quàm exilio Themiſtocleo: qui cùm fuiſſet, vt ait Thucidides, τῶν τὲ παραχρῆμα, δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου, ἄριστος εἰκαστής, tamen incidit in eos caſus, quos vitaſſet, ſi eum nihil fefelliſſet. etſi is erat (vt ait idē) qui τότε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non vidit, nec quomodo Lacedæmoniorum, nec quomodo ſuorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuiſſet & illa nox tam acerba Africano ſapientiſſimo viro, non tam dirus ille dies Sul-

lanus

Ianus callidiſſimo viro c. Mario, ſi nihil vtrunque eorum fefelliſſet. Nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quod diximus: nec fallit, nec aliter accidet: corruat iſta neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe: qui quidem ſibi eſt aduerſarius vnus acerrimus. Id ſpero viuis nobis fore: quanquàm tempus eſt nos de illa perpetua iam, non de hac exigua vita cogitare: ſin quid acciderit maturius, haud ſanè mea multum interfuerit, vtrum factum videam, an futurum eſſe multo ante viderim. Quæ cùm ita ſint, non eſt committendum, vt ijs paream, quos contra me ſenatus, ne quid reſpubl. detrimenti acciperet, armauit. Tibi ſunt omnia commendata, quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne herculè quidem reperio quid ſcribam: ſedeo enim πλουδοκῶν: etſi nihil vnquam tam fuit, ſcribendum, quàm nihil mihi vnquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidiſſe, quàm quòd meam Tulliam ſuauiſſimè, diligentiſſimeq; coluiſti. Valde eo ipſa delectata eſt. ego autem non minùs: cuius quidem virtus mirifica. quomodo illa fert publicam cladem? quomodo domeſticas tricas? quantus autem animus in diſceſſu noſtro? στοργῆς ſit ſumma σύντηξις: tamen nos rectè facere, & bene audire vult. Sed hac ſuper re nimis, ne meam ipſe συμπάθειαν euocem. Tu, ſi quid de Hiſpanijs certius, & ſi q̄d aliud, dum adſumus, ſcribes: & ego fortaſſe diſcedens dabo ad te aliquid: eò etiam magis, ꝙ Tullia te non putabat ex Italia hoc tēpore. Cùm Antonio item eſt agendū, vt cum

Curione Melitę me velit eſſe, huic bello* nolle intereſſe: eo velim tam facili vti poſſem, & tam bono ī me, quàm Curio. Is ad Miſſenum VI. non. venturus dicebatur. id eſt hodie: ſed præmiſit, mihi odioſas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Cic. Imp. S. 7

NIſi te valde amarem, & multò quidem plus, quàm putas, non extimuiſſem rumorem qui de te prolatus eſt, cùm pręſertim falſum eſſe exiſtimarem, ſed quia te nimio plus diligo, non poſſum diſſimulare, mihi famam quoque quamuis ſit falſa, * magni eſſe. Te iturum trans mare credere non poſſum, cùm tanti facias Dolabellam, & Tulliā fœminam lectiſſimam, tantique ab omnibus nobis fias: quibus mehercule dignitas, amplitudoque tua, penè charior eſt, quàm tibi ipſi. Sed tamen non ſum arbitratus eſſe amici, non commoueri etiam improborum ſermone: atque eò feci ſtudioſius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impoſitas eſſe ab offenſione noſtra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea; quàm ab iniuria tua nata eſt: ſic enim volo te tibi perſuadere, mihi neminem eſſe chariorem te, excepto Cæſare, meque illud vnà iudicare, Cæſarem maximè in ſuis M. Ciceronem reponere. Quare, mi Cicero, te rogo, vt tibi omnia integra ſerues, eius fidē improbes, qui tibi vt beneficiū daret, prius iniuriam fecit: contrā, ne profugias, qui te, etſi non amabit (quod accidere non poteſt) tamē ſaluum, ampliſſimumque eſſe cupiet. De-

Dedita opera ad te Calpurnium familiariſſimum meum miſi, vt mihi magna curę tuam vitã, ac dignitatem eſſe ſcires. Eodem die à Cęſare Philotim⁹ literas attulit hoc exẽplo.

Cæſas.Imd.M.Ciceroni.Imp. S. 8

ETſi te nihil temerè, nihil imprudenter facturum iudicaram: tamen permotus hominum fama, ſcribendum ad te exiſtimaui, & pro noſtra beneuolentia petendum, ne quò progredereris inclinata iã re, qua integra etiam progrediẽdum tibi nõ exiſtimaſſes. Nãque & amicitiæ grauiorem iniuriam feceris, & tibi minùs commodè conſulueris, ſi non fortunæ obſecutus * videbere (omnia enim ſecundiſſima nobis, aduerſiſſima illis accidiſſe videntur) nec cauſam ſecutus (eadẽ enim tum fuit, cùm ab eorum conſilijs abeſſe iudicaſti) ſed meum aliquod factum condemnaſſe: quo mihi grauius abs te nihil accidere poteſt: quod ne facias, pro iure noſtræ amicitiæ à te peto. Poſtremò quid viro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuerſiis? quod nonnulli cùm probarent, periculi cauſa ſequi non potuerũt. Tu explorato & vitę meæ teſtimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honeſtius reperies quicquam, quàm ab omni contentione abeſſe. x v. calend. Maij ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

ADuentus Philotimi (at cuius hominis, quàm inſulſi, & quàm ſæpe pro Põpeio men-

mētientis)exanimauit omneis, qui mecum erant.nam ipſe obdurui.dubitauit noſtrum nemo, quin Cæſar itinera repreſſiſſet, volare dicitur. Petreius ſe cum Afranio coniunxiſſet. nihil affert eiuſmodi. quid quæris? etiam illud erat perſuaſum,Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricū feciſſe: id enim αὐθεντικῶς nūtiabatur. Melitam igitur opinor capeſſemus,dū quod in Hiſpania: quod quidem propemodum videor ex Cæſaris literis ipſius voluntate facere poſſe, qui negat neque honeſtius, neque tutius mihi quicquam eſſe, quàm ab omni contentione abeſſe.Dices, Vbi ille ergo tuus animus,quem proximis literis?Adeſt, & idē eſt: ſed vtinam meo ſolùm capite decernerem: lachrymæ meorum me interdum molliunt, præcantium vt de Hiſpanijs expectemus. M. Cælij quidem epiſtolam ſcriptam miſerabiliter, quæ hoc idem obſecraret, vt expectarem,ne fortunas meas,ne vnicam filiam, ne meos omneis tam temere proderē, non ſine magno fletu legerunt pueri noſtri. etſi meus quidem eſt fortior, eoque ipſo vehementius commouet, nec quicquam niſi de dignatione laborat. Melitam igitur,deinde quò videbitur. Tu tamen etiam nunc mihi aliquid literarum, & maximè ſiquid ab Afranio.Ego ſi cum Antonio locutus ero, ſcribam ad te quid actum ſit]: ero tamen in credendo,vt mones,cautus: nam occultandi ratio tū difficilis,tū etiam periculoſa eſt. Seruiū expecto ad non.&* adicijt à Poſthumia: ſed & Seruij filij quartanā leuiorē eſſe gaudeo.Miſi ad te Cęlij ēt literarū exēplū.Vale.

Cælius

Cælius M.Ciceroni Imp. S. 10

EXanimatus tuis literis, quibus te nihil niſi triſte cogitare oſtendiſti, neque id quid eſſet perſcripſiſti, neque nõ tamẽ quale eſſet quod cogitares, aperuiſti: has ad te illico literas ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, ne quid grauiꝰ de ſalute, & incolumitate tua conſulas: nã deos homineſq;, amicitiamq́ue noſtram teſtificor, me tibi prædixiſſe, neq; temerè monuiſſe: ſed poſtquam Cæſarem cõuenerim, ſententiamq́ue eius, qualis futura eſſet parta victoria, cognorim: te certiorem feciſſe. Si exiſtimas eandem rationem fore Cæſaris in dimittendis aduerſarijs, & conditionibus ferendis, erras: nihil niſi atrox, & ſæuum cogitat, atque loquitur: iratus ſenatui exijt: his interceſſionibus planè incitatus eſt: nõ meherculè erit deprecationi locus. Quare ſi tibi tu, ſi filius vnicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi charę ſunt, ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus valet, eorum fortunam nõ debes velle conturbare, vt eam cauſam, in cuius victoria ſalus noſtra eſt, odiſſe, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem cõtra ſalutem tuam habeamus. Denique illud cogita, quod offenſæ fuerit in iſta cunctatione te ſubijſſe. nunc te contra victorem facere, quem dubijs rebus lædere noluiſti, & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtenteis ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. Vide, ne dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter, quod optimum ſit, eligas. Quòd ſi totum tibi perſuadere

non

non poſſum ſaltem, dum quid de Hiſpanijs agamus, ſcitur, expecta, quas tibi nuncio aduentu Cæſaris fore noſtras. Quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio. quod porrò tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non mediusfidius reperio. Hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimul atque, AVE, mihi dixit, ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. Negaui me ſcire: tamen ab eo petiui, vt ad te literas mitteret, quibus maximè ad remanendum commoueri poſſes. Me ſecum in Hiſpaniam ducit. nam niſi ita faceret, ego prius quàm ad vrbem accederem, vbicunq; eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te pręſens contendiſſem, atq; omni vi te retenuiſſem. Etiam atq; etiam, Cicero cogita, ne te tuosque omneis funditus euertas, ne te ſciens prudensq; eò demittas, vnde exitum vides nullum eſſe. Quòd ſi te aut voces optimatium cõmouẽt: aut nonnullorum hominum inſolẽtiam, & iactationem ferre non potes: eligas cenſeo aliquod oppidum vacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. Id ſi feceris, ego te ſapienter feciſſe iudicabo, & Cæſarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

ME cæcum, qui hæc antè non viderim? miſi ad te epiſtolam Antonij. Et cùm ego ſæpiſſimè ſcripſiſſem, nihil me contra Cæſaris rationes cogitare, meminiſſe me generi mei, meminiſſe amicitiæ, potuiſſe ſi aliter ſentirem, eſſe cũ Pompeio; me autem,

quia

quia cum lictoribus inuitus curſarem, abeſſe velle, nec idipſum certum etiam nunc habere: vide quàm ad hæc τυραννικῶς. Tuum conſilium quàm verum eſt? nam qui ſe medium eſſe vult, in patria manet: qui proficiſcitur, aliquid de alterutra parte iudicare videtur. Sed ego is non ſum, qui ſtatuere debeam, iure quis proficiſcatur, necne. Parteis mihi Cæſar has impoſuit, ne quem omnino diſcedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationẽ tuã, ſi nihil tñ tibi remittere poſſum. Ad Cæſarem mittas cẽſeo, & ab eo hoc petas: non dubito, quin impetraturus ſis, cùm præſertim te amicitię noſtræ rationem habiturum eſſe pollicearis. Habes σκυτάλην λακωνικήν: omnino excipiã hominem: erat autem V. non. venturus veſperi, id eſt hodie: cras igitur ad me fortaſſe veniet: tẽtabo audeamne nihil properare. miſſurum ad Cæſarem clamabo, cũ pauciſſimis alicubi occultabor. Certè hinc iſtis inuitiſſimis euolabo, atq; vtinã ad Curionẽ σὺν θεῷ τοι λέγω: magnus dolor acceſſit: efficietur aliquid dignum nobis, δυσουρία tua mihi valde moleſta. medere amabo, dum eſt ἀρχή. De Maſſiliẽſibus gratæ tuæ mihi literæ, quęſo; vt ſciã, quicquid audieris. Siciliã cuperẽ, ſi poſſem palàm, qđ à Curione effecerã. Hic ego Seruiũ expecto: rogor enim ab eius vxore, & filio: & puto opus eſſe. hic tamẽ Cytheridem ſecũ lectica aperta portat, altera vxorem. ſeptem præterea coniunctæ lecticæ amicarum: hæ ſunt amicorum. Vide quàm turpi leto pereamus, & dubita, ſi potes, quin ille, ſeu victus, ſeu victor redierit, cædem factūrus.

ſturus ſit. Ego verò vel lintriculo, ſi nauis nõ erit, eripiam me ex iſtorum parricidio. ſed plura ſcribam, cùm illum conuenero. Iuuenem noſtrum non poſſum non amare: ſed ab eo nos non amari planè intelligo. Nihil ego vidi tam ἀνηθοποίητον, tam auerſum à ſuis, tam neſcio quid cogitans. vim incredibilem moleſtiarum: ſed erit curæ, & eſt, vt regatur: mirum eſt enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S. 12

OBſignata iã epiſtola ſuperiore, nõ placuit ei dare, cui conſtitueram, ꝙ erat alienus: itaq; eo die data non eſt. Interim venit Philotimus, & mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo ſcribis, ſunt ea quidẽ parum firma, ſed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil quod nõ, quò velis, vno ſermone poſſis perducere ne multa, omneis ſuos etiam quibus iraſcitur crebrius, tñ charos habet, me quidẽ ſe ipſo chariorem. Quod de puero aliter ad te ſcripſit, & ad matrem de filio, nõ reprehẽdo. De itinere, & de ſorore: q̃ ſcribis, moleſta ſunt, eoq́; magis, ꝙ ea tempora noſtra ſunt, vt ego his mederi nõ poſſim. nã certè mederer, ſed quibus in malis, & qua in deſperatione rerum ſimus, vides. Illa de ratione nũmaria non ſunt eiuſmodi (ſæpe enim audio ex ipſo) vt non cupiat tibi præſtare, & in eo laboret. Sed ſi mihi Q. Axius in hac mea fuga H-S. XIII. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & vtitur excuſatione temporis: ſi Lepta,

ſi Lepta, ſi cæteri, ſoleo mirari de neſcio queis H-S. X X. cùm audio ex illo ſe vrgeri, vides enim profectò anguſtias: curaris tamẽ ea tibi vtique iubet. An exiſtimas illum in iſto genere* lentulum, aut reſtrictum? nemo eſt minùs. De fratre ſatis. de eius filio: indulſit illi quidem ſuus pater ſemper, ſed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut nõ amãtẽ ſuorũ: ferocẽ fortaſſe, & arrogãtẽ, & infeſtum facit. Itaque habet hæc quoque quæ naſcuntur ex indulgentia: ſed ea ſunt tolerabilia. quid enim dicam hac iuuentute? ea verò quæ mihi quidem, qui illum amo ſunt his ipſis malis, in queis ſum[9], miſeriora, non ſunt ab obſequio noſtro: nam ſuas radices habent, quas tamen euellerem profectò, ſi liceret: ſed ea omnia mihi ſunt patienda. Ego meum facilè: teneo: nihil eſt enim eo tractabilius, cuius quidem miſericordia languidiora adhuc conſilia cepi: & quò ille me fortiorem vult eſſe, eo magis timeo, ne in eum exiſtam crudelior. Sed Antonius venit heri veſperi. iam fortaſſe ad me veniet, aut ne id quidem, quoniam ſcripſit quid fieri vellet. ſed ſcies cõtinuò quid actũ ſit: nos iã nihil niſi occultè. De pueris quid agam: paruone nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore? Recordor enim æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim ſolicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore cenſes? ô rem vndique miſeram. Trebatius erat mecum, vir planè, & ciuis bonus. quæ ille monſtra, dij immortales, etiamne Balbus in ſenatum venire cogitet? ſed ei ipſi

cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, vt ſcribis, ita puto eſſe cum eo (quòd ἀποτόμως ad me ſcripſerat de nummis curandis) * θυμικώτερον eram: id tu ſi aliter acceperit ac debuit, lentes. Monetali autem aſcripſi, quòd ille ad me procõſuli, ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque a nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

QVidnam mihi futurum eſt? aut quis me non ſolùm infelicior, ſed iam etiam turpior: nominatim de me ſibi * imperatum dicit Antonius. nec me tamen ipſe adhuc viderat, ſed hoc Trebatio narrauit. Quid agam nunc cui nihil procedit, cadũtque ea quæ diligentiſſimè ſunt cogitata, teterrimè? ego enim Curionem nactus omnia me conſecutum putaui. is de me ad Hortenſium ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cum hoc mari negotij fore. Quò me nunc vertam? vndique cuſtodior, ſed ſatis lachrymis, παρεκπλευστέον igitur, & occultè in aliquam onerariam corrependum: non committendum, vt etiam compacto prohibiti videamur. Sicilia petenda: quám ſi erimus nacti, maiora quędam conſequemur. ſit modò rectè in Hiſpanijs, quanquam de ipſa Sicilia vtinam ſit verum, ſed adhuc nihil ſecundi. Concurſus Siculorum ad Catonem dicitur factus: oraſſe, vt reſiſteret, omnia pollicitus: commotum illum, delectum habere cœpiſſe. non credo,

vt

vt eſt luculentus autor. potuiſſe certè tenere illam prouinciam ſcio. ab Hiſpanijs autẽ iam audietur. Hic nos C. Marcellum habemus eadem de re cogitantem, aut bene ſimulantem: quanquam ipſum non videram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam. Tu quæſo, ſi quid habebis noui. ego, ſi quid moliti erimus, ad te ſtatim ſcribam. Quintum filium ſeuerius adhibebo: vtinam proficere poſſem: tu tamen eas epiſtolas, quibus aſperius de eo ſcripſi, aliquando concerpite, ne quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quicquam ὑγιὲς ſcies, quid erit, ſine dubio erraſſe nos confitendum eſt. at ſemel? at vna in re? imò omnia quòd diligentius cogitata, eo facta ſunt imprudentius ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. Quid prouideam? ita patent omnia quæ accidere poſſunt, vt ea ſi vitem, ſedendum ſit cum dedecore, & dolore: ſi negligam, periculum eſt ne in manus incidam perditorum. Sed vide quantis in miſerijs ſimus: optandum interdum videtur, vt aliquam accipiamus ab iſtis quanuis acerbam iniuriam, vt tyranno in odio fuiſſe videamur. Quòd ſi nobis is curſus, quem ſperaram, pateret, effeciſſem aliquid profectò, vt tu optas, & hortaris, dignũ noſtra mora, ſed mirificæ ſunt cuſtodiæ: & quidem ille ipſe Curio ſuſpectus. quare vi, aut clàm agẽdum eſt: & ſi vi, * fortè, & cum tempeſtate: clam * autem iſtis: in quo ſi quod σφάλμα, vides quàm turpe ſit: trahimur, nec fugiendum,

ſi quid violentius. De Cælio ſæpe mecum agito, nec ſi quid habuero tale, dimittam. Hiſpanias ſpero firmas eſſe. Maſſilienſium factum, cùm ipſum per ſe luculentum, eſt tum mihi argumento eſt, rectè eſſe in Hiſpanijs. minùs. n. auderēt, ſi aliter eēt, & ſcirēt: nam & * iuncti & diligentes ſunt. Odium autem rectè animaduertis ſignificatū theatro. Legiones etiam has, quas in Italia aſſumpſit, alieniſſimas eſſe video: ſed tamen nihil inimicius, quàm ſibi ipſe: illud rectè times, ne ruat: ſi deſperarit, certè ruet. quò magis efficiēdum aliquid eſt, fortunę velim meliore, animo Cæliano: ſed primum quidque: quod qualecunque erit, continuò ſcies. Nos iuueni, vt rogas, ſuppeditabimus, & Peloponeſum ipſam ſuſtinebimus eſt enim indoles, modò aliquod ſit ἦθος * ἀκυμώλιον. Quod ſi adhuc nullum eſt, eſſe tamen poteſt aut ἀρετὴ non eſt διδακτὸν, quod mihi perſuaderi non poteſt. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

Epiſtola tua gratiſſima fuit meæ Tulliæ, & mehercule mihi ſemper ſecum aliquid affuerunt tuæ literæ. Scribes igitur: ac ſi quid ad ſpem poteris, ne dimiſerit. Tu Antonij leones pertimeſcas caue. Nihil eſt illo homine iucundius. Attende πράξιν πολιτικοῦ. Euocauit literis è municipijs denos: & quatuor viri venerunt ad villam eius manè. Primum dormijt ad horas treis, deinde, cùm eſſet nuntiatum veniſſe Neapolitanos. & Cumanos (his enim eſt Cæſar iratus) poſtri-

die redire iuſſit, lauari ſe velle, & περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. Hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam tranſire conſtituit: *exulibus reditum pollicetur. Sed hęc omittamus, de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi literas: De Tirone gratum. Vectenũ diligo; Veſtorio reddidi. Seruius prid. no. Maij Minturnis manſiſſe dicitur, hodie in Liternino mãſurus apud C. Marcellum: cras igitur nos maturè videbit, mihique dabit argumẽtum ad te epiſtolæ: iam enim non reperio quid tibi ſcribam. Illud admiror, quod Antonius ad me ne nuntium quidem, cùm præſertim me valde obſeruarit. videlicet aut aliquid atrocius de me imperatum eſt, coram negare mihi non vult: quod ego nec rogaturus eram, nec ſi impetraſſem crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu quæſo, ſi quid in Hiſpanijs: iam enim poterit audiri: & omneis ita expectant, vt ſi rectè fuerit, nihil negotij futurum putent. Ego autem, nec retentis his confectam rem puto, neq; amiſſis, deſperatam. Silium & Ocellam, & cæteros credo retardatos. Te quoque à Curtio impediri video. Et ſi, vt opinor, habes Scytha ἄνον. ô vitam miſeram, maiusque malum, tandiu timere, quàm eſt illud ipſum, quod timetur. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

SErui⁹, vt antea ſcripſi, cùm veniſſet non. Maij, poſtridie ad me venit: ne diutius te teneam nullius conſilij exitum inuenimus. nunquam vidi hominem perturbatiorem

metu. neq; hercule quicquã timebat, quod non eſſet timendum: illum ſibi iratum, hũc non amicum: horribilem vtriuſq; victoriã, cùm propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter vtriuſque difficulta- pecuniariam, qua frui nuſquam, niſi ex priuatorum bonis poſſet. atque hæc ita multis cum lachrymis loquebatur, vt ego mirarer eas tam diuturna miſeria non exaruiſſe. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quã non ipſe ad te ſcribo, ſine vlla lachryma eſt: ſed ſæpius odioſa eſt propter vigilias. Quã obrem quicquid habes ad conſolandũ, collige, & illa ſcribe, non ex doctrina, neq; ex libris. nam id quidẽ domi eſt, ſed neſcio quomodo imbecillior eſt medicina, quàm morbus. hæc potius conquire de Hiſpanijs, de Maſſilia: quæ quidem ſatis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculẽtos autores eſſe dicebat. Hæc igitur ſi habebis, & talia: & quidẽ paucis diebus aliquid audiri neceſſe eſt. Sed redeo ad Seruium. diſtulimus omnino ſermonem in poſterum. ſed tardus ad exeundum. multò ſe in ſuo lectulo mallo, quicquid foret. odioſus ſcrupulus de filij militia Brundiſina. Vnum illud firmiſſimè aſſeuerabat, ſi damnati reſtituerentur, in exilium ſe iturum. nos autem ad hæc, & id ipſum certò fore, & quę iam fiebant, non eſſe leuiora: multaque colligebamus. Verùm ea non animum eius augebãt, ſed timorem, vt iam celandus magis de noſtro conſilio, quàm ad idem videretur. Quare in hoc non multum eſt. Nos à te admoniti de Cælio cogitabimus. Vale.

CICE-

CICERO ATTICO S. 16

SEruius cùm eſſet apud me, Cephalio cum tuis literis VI. idus venit, quæ nobis magnam ſpem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoq;, quæ in his locis ſunt, labare dicuntur. Eodem die Funiſulanus à te attulit literas, in quibus erat cõfirmatius idẽ illud: ei de ſuo negotio reſpondi cumulatè cũ omnia tua gratia, adhuc nõ ſatisfaciebat. Debet autẽ mihi multos nummos, nec habetur locuples: nunc ait ſe daturum: cui expenſum tulerit, morari: tabellarijs, ſi apud te eſſet, quà ſatisfeciſſes, dares: quantũ ſit, Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad maiora redeamus. Quod optas, Cælianũ illud matureſcit. itaq; torqueor, vtrũ ventũ expectem. vexillo opus eſt: conuolabunt. Qđ ſuades, vt palàm: prorſus aſſentior. itaq; me profecturũ puto: tuas tñ interim literas expecto. Seruij conſilio nihil expeditur: omnes captiones in omni ſententia occurrunt: vnũ C. Marcello cognoui timidiorem, quem conſulem fuiſſe pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας qui etiam Antonium confirmaſſe dicitur, vt me impediret, quò ipſe credo honeſtius. Antonius aũt VI. id. Capuam profectus eſt. ad me miſit, ſe pudore deterritum ad me nõ veniſſe, ꝙ me ſibi ſuccenſere putaret. Ibitur igitur, & ita quidem vt cenſes, niſi cuius grauioris perſonæ ſuſcipiendę, ſpes erit ante oblata, ſed vix erit tam citò. Halienus autem præt. putabat aliquem, ſi ego non, ex collegis ſuis, quiuis licet, dummodo aliquis. De foro-

relaudo. De Quinto puero, datur opera: ſpero eſſe meliora. De Quinto fratre, ſcito eum non mediocriter laborare de vſura: ſed adhuc nihil à L. Eghatio expreſſit. Axius de XII. milibus pudens: ſæpe enim aſcripſit, vt Gallio, quantum is vellet, darem. Quòd ſi non ſcripſiſſet, poſſemne aliter? & quidem ſæpe ſum pollicitus. ſed tantum voluit citò. Me verò adiuuarent ijs in anguſtijs: ſed di iſtos. verùm alias. Te à quartana liberatum gaudeo, itemque Piliam. Ego dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno velim gratias, quòd ſtudioſus eſt: ſi quenquam nactus fueris, qui perferat, literas des ante quàm diſcedimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

COmmodùm ad te dederam literas de pluribus rebus, cùm ad me bene manè Dionyſius fuit. cui quidem ego non modò placabilem me præbuiſſem, ſed totum remiſiſſem, ſi veniſſet qua mente tu ad me ſcripſeras, erat enim ſic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum venturum, facturumque quod ego vellem. Ego volebam autem, vel cupiebam potius, eſſe eum nobiſcum. quod quia planè, cùm in Formianum veniſſet, præciderat, aſperius ad te de eo ſcribere ſolebam. at ille perpauca locutus, hanc ſummam habuit orationis, vt ſibi ignoſcerem: ſe rebus ſuis impeditum nobiſcum ire non poſſe. Pauca reſpondi: magnum

gnum accepi dolorem : intellexi fortunam ab eo noſtram deſpectam eſſe. Quid quæris? fortaſſe miraberis : in maximis horum temporum doloribus, hunc mihi ſcito eſſe. Velim vt tibi amic⁹ ſit: hoc cùm tibi opto, opto vt beatus ſis : erit enim tandiu. Conſilium noſtrum ſpero vacuum periculo fore : nam & diſſimulauimus, & vt opinor acerrimè obſeruabimus: nauigatio modo ſit, qualem opto. Cætera quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adſumus, non modò qua ſcieris, audierisve, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas velim. Cato qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent, Syracuſis profectus eſſe, ante diem VIII. Calend. Maij, vt ad me Curio ſcripſit. Vtinam, quod aiunt, Cottæ Sardiniam teneat: eſt enim rumor. O, ſi id fuerit, turpem Catonem? Ergo, vt minuerem ſuſpicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianum a. d. IIII. idus, vt ibi eſſem, dum quæ ad nauigandum opus eſſent pararentur. cùm ad villam veniſſem, ventum eſt ad me : centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs ſunt, me velle poſtridie (hæc mecum Ninnius noſter) velle eos mihi ſe, & oppidum tradere. At ego tibi poſtridie à villa ante lucem, vt me omnino illi ne viderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? Quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadem illa Cęliana quæ legi in epiſtola tua, quam accepi* ſimul & in Cumanum veni eodē die, & ſimul fieri poterat vt tentaremur. Omnem igitur ſuſpi-

cionem ſuſtuli : ſed cùm redeo, Hortenſius venerat,ad Terentiam ſalutatum diuerterat ſermone erat vſus honorifico erga me. tamē eum (ut puto) videbo:miſit enim puerum, ſe ad me venire.Hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius,cuius inter lictores, lectica mima portatur.Tu,quoniam quartana cares, & non modò morbum remouiſti, ſed etiam grauedinem, te vegetum nobis in Græcia ſiſte, & literarum aliquid interea. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

PRidie id. Hortenſius ad me venit ſcripta epiſtola.vellem cætera eius. quàm in me incredibilem ἐκτένειαν? qua quidem cogito vti:deinde Serapion cum epiſtola tua : quā priuſquam aperuiſſem,dixi ei,te ad me de eo ſcripſiſſe antea,vt feceras: deinde epiſtola lecta,cumulatiſſime cætera. & herculè hominem probo.nam & doctum, & probum exiſtimo . quin etiam naui eius me, & ipſo conuectore vſurum puto. Crebrò refricat lippitudo,non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam eſſe & à vetere morbo, & à nouis tentationibus gaudeo. Ocellam vellem haberemus:videntur enim eſſe hæc paulò faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod valde perturbatū erat : id ſcilicet cras erit. Vtinā idem maneat Hortenſius : ſi quidem, vt adhuc erat,liberalius eſſe nihil poteſt. De diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te

flagi-

flagitij inſimularim: negas enim te reperire qui mihi id in mentem venerit. Ego autem, quia ſcripſeras te proficiſci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) cò te habere cenſebã, & quia pueris diploma ſumpſeras. Habes cauſam opinionis meæ, & tamen velim ſcire quid cogites, in primiſque ſi quid etiam nunc noui eſt. XVII. calend. Iun.

CICERO ATTICO S. 19

TVllia mea peperit XIIII. Calendas Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον: quòd εὐτόκησεν, gaudebam: quòd quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt: quàm cuſtodiæ quibus aſſeruor. nam illa Hortenſiana omnia fuere infantia. Ita fiet homo nequiſſimus, à Saluio liberto deprauatus eſt. itaque poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim: ſed quid fecerim. Omnes enim κορυκαῖοι videntur ſubauſcultare quæ loquor: Tu tamen, ſi quid de Hiſpanijs: ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere, nec meas literas expectaris, niſi cùm, quò opto peruenerimus, aut ſi quis ex curſu, ſed hoc quoque timidè ſcribo: ita omnia adhuc tarda, & ſpiſſa. vt malè poſuimus initia, ſic cætera ſequentur. furias nunc ſequimur: eædem nos fortaſsè furiæ perſequentur. Ex Balbi autem ſermone, quem tecũ habuit, nõ probamus de Melita. Dubitas igitur, quin nos in hoſtium

numero habeat? ſcripſi equidem Bulbo, te ad me de beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpicione: de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. Ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem: ipſe conficior veniſſe tempus, cùm iam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere poſſim.

Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER XI.

CICERO ATTICO S. 1

ACCEPI à te ſignatũ libellum, quem Anteros attulerat: ex quo ſcire nihil potui de noſtris domeſticis rebus, de quibus acerbiſſimè afflictor: quòd qui eas diſpenſauit, neque adeſt iſtic, neque vbi terrarum ſit, ſcio. Omnem autem ſpem habeo exiſtimationis, priuatarùmque rerum in tua erga me mihi perſpectiſſima beneuolentia: quã ſi his temporibus miſerijs, & extremis præſtiteris, hæc pericula, quæ mihi communia ſunt cum cæteris, fortius feram, idq; vt facias, te obteſtor, atq; obſecro. Ego in ciſtophoro in Aſia habeo ad H-S. his. & vicies. huius pecuniæ permutatione fidem noſtram facilè tuebere: quam quidem egó niſi expeditam relinquere putaſſem, credẽs ei, cui tu ſcis iampridem minimè credere, commoratus

tus

cturus ſit. Ego verò vel lintriculo, ſi nauis nõ erit, eripiam me ex iſtorum parricidio. ſed plura ſcribam, cùm illum conuenero. Iuuenem noſtrum non poſſum non amare: ſed ab eo nos non amari planè intelligo. Nihil ego vidi tam ἀνηθοποίητον, tam auerſum à ſuis, tam neſcio quid cogitans. vim incredibilem moleſtiarum: ſed erit curæ, & eſt, vt regatur: mirum eſt enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S. 12

OBſignata iã epiſtola ſuperiore, nõ placuit ei dare, cui conſtitueram, ꝙ erat alienus: itaq; eo die data non eſt. Interim venit Philotimus, & mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo ſcribis, ſunt ea quidẽ parum firma, ſed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil quod nõ, quò velis, vno ſermone poſſis perducere ne multa, omneis ſuos etiam quibus iraſcitur crebrius, tñ charos habet, me quidẽ ſe ipſo chariorem. Quod de puero aliter ad te ſcripſit, & ad matrem de filio, nõ reprehẽdo. De itinere, & de ſorore: q̃ ſcribis, moleſta ſunt, eoq́; magis, ꝙ ea tempora noſtra ſunt, vt ego his mederi nõ poſſim. nã certè mederer, ſed quibus in malis, & qua in deſperatione rerum ſimus, vides. Illa de ratione nũmaria non ſunt eiuſmodi (ſæpe enim audio ex ipſo) vt non cupiat tibi præſtare, & in eo laboret. Sed ſi mihi Q. Axius in hac mea fuga H-S. X I I I. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & vtitur excuſatione temporis:

ſi Lepta,

ſi Lepta, ſi cæteri, ſoleo mirari de neſcio queis H-S. XX. cùm audio ex illo ſe vrgeri, vides enim profectò anguſtias: curaris tamẽ ea tibi vtique iubet. An exiſtimas illum in iſto genere* lentulum, aut reſtrictum? nemo eſt minùs. De fratre ſatis. de eius filio: indulſit illi quidem ſuus pater ſemper, ſed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut nõ amãtẽ ſuorũ: ferocẽ fortaſſe, & arrogãtẽ, & infeſtum facit. Itaque habet hæc quoque quæ naſcuntur ex indulgentia: ſed ea ſunt tolerabilia. quid enim dicam hac iuuentute? ea verò quæ mihi quidem, qui illum amo ſunt his ipſis malis, in queis ſum°, miſeriora, non ſunt ab obſequio noſtro: nam ſuas radices habent, quas tamen euellerem profectò, ſi liceret: ſed ea omnia mihi ſunt patienda. Ego meum facilè: teneo: nihil eſt enim eo tractabilius, cuius quidem miſericordia languidiora adhuc conſilia cepi: & quò ille me fortiorem vult eſſe, eo magis timeo, ne in eum exiſtam crudelior. Sed Antonius venit heri veſperi. iam fortaſſe ad me veniet, aut ne id quidem, quoniam ſcripſit quid fieri vellet. ſed ſcies cõtinuò quid actũ ſit: nos iã nihil niſi occultè. De pueris quid agam: paruone nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore? Recordor enim æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim ſolicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore cenſes? ô rem vndique miſeram. Trebatius erat mecum, vir planè, & ciuis bonus. quæ ille monſtra, dij immortales, etiamne Balbus in ſenatum venire cogitet? ſed ei ipſi

 cras

cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, vt ſcribis, ita puto eſſe cum eo (quòd ἀποτόμως ad me ſcripſerat de nummis curandis) * θυμικώτερον eram: id tu ſi aliter acceperit ac debuit, lentes. Monetali autem aſcripſi, quòd ille ad me procõſuli, ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque a nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

QVidnam mihi futurum eſt? aut quis me non ſolùm infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi * imperatum dicit Antonius. nec me tamen ipſe adhuc viderat, ſed hoc Trebatio narrauit. Quid agam nunc cui nihil procedit, cadũtque ea quæ diligentiſſimè ſunt cogitata, teterrimè? ego enim Curionem nactus omnia me conſecutum putaui. is de me ad Hortenſium ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur. cum hoc mari negotij fore. Quò me nunc vertam? vndique cuſtodior, ſed ſatis lachrymis, παρεκπλευστέον igitur, & occultè in aliquam onerariam corrependum: non committendum, vt etiam compacto prohibiti videamur. Sicilia petenda: quam ſi erimus nacti, maiora quędam conſequemur. ſit modò rectè in Hiſpanijs, quanquam de ipſa Sicilia vtinam ſit verum, ſed adhuc nihil ſecundi. Concurſus Siculorum ad Catonem dicitur factus: oraſſe, vt reſiſteret, omnia pollicitus: commotum illum, delectum habere cœpiſſe. non credo,

vt eſt luculentus autor. potuiſſe certè tenere illam prouinciam ſcio. ab Hiſpanijs autẽ iam audietur. Hic nos C. Marcellum habemus eadem de re cogitantem, aut bene ſimulantem: quanquam ipſum non videram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam. Tu quæſo, ſi quid habebis noui. ego, ſi quid moliti erimus, ad te ſtatim ſcribam. Quintum filium ſeuerius adhibebo: vtinam proficere poſſem: tu tamen eas epiſtolas, quibus aſperius de eo ſcripſi, aliquando concerpite, ne quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quicquam ὑγιές ſcies, quid erit, ſine dubio erraſſe nos confitendum eſt. at ſemel? at vna in re? imò omnia quòd diligentius cogitata, eo facta ſunt imprudentius ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. Quid prouideam? ita patent omnia quæ accidere poſſunt, vt ea ſi vitem, ſedendum ſit cum dedecore, & dolore: ſi negligam, periculum eſt ne in manus incidam perditorum. Sed vide quantis in miſerijs ſimus: optandum interdum videtur, vt aliquam accipiamus ab iſtis quanuis acerbam iniuriam, vt tyranno in odio fuiſſe videamur. Quòd ſi nobis is curſus, quem ſperaram, pateret, effeciſſem aliquid profectò, vt tu optas, & hortaris, dignũ noſtra mora, ſed mirificæ ſunt cuſtodiæ: & quidem ille ipſe Curio ſuſpectus. quare vi, aut clàm agẽdum eſt: & ſi vi, * fortè, & cum tempeſtate: clam * autem iſtis: in quo ſi quod σφάλμα, vides quàm turpe ſit: trahimur, nec fugiendum,

ſi quid violentius. De Cælio ſæpe mecum agito, nec ſi quid habuero tale, dimittam. Hiſpanias ſpero firmas eſſe. Maſſilienſium factum, cùm ipſum per ſe luculentum, eſt tum mihi argumento eſt, rectè eſſe in Hiſpanijs. minùs. n. auderēt, ſi aliter eēt, & ſcirēt: nam &* iuncti & diligentes ſunt. Odium autem rectè animaduertis ſignificatū theatro. Legiones etiam has, quas in Italia aſſumpſit, alieniſſimas eſſe video: ſed tamen nihil inimicius, quàm ſibi ipſe: illud rectè times, ne ruat: ſi deſperarit, certè ruet. quò magis efficiēdum aliquid eſt, fortunę velim meliore, animo Cæliano: ſed primum quidque: quod qualecunque erit, continuò ſcies. Nos iuueni, vt rogas, ſuppeditabimus, & Pelopōneſum ipſam ſuſtinebimus eſt enim indoles, modò aliquod ſit ἦθος* ἀκυμώλιον. Quod ſi adhuc nullum eſt, eſſe tamen poteſt aut ἀρετὴ non eſt διδακτὸν, quod mihi perſuaderi non poteſt. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

EPiſtola tua gratiſſima fuit meæ Tulliæ, & mehercule mihi ſemper ſecum aliquid affuerunt tuæ literæ. Scribes igitur: ac ſi quid ad ſpem poteris, ne dimiſerit. Tu Antonij leones pertimeſcas caue. Nihil eſt illo homine iucundius. Attende πράξιν πολιτικοῦ. Euocauit literis è municipijs denos: & quatuor viri venerunt ad villam eius manè. Primum dormijt ad horas treis, deinde, cùm eſſet nuntiatum veniſſe Neapolitanos, & Cumanos (his enim eſt Cæſar iratus) poſtri-

die redire iuſſit, lauari ſe velle, & περὶ κοιλίαν ὀχλουμένου γίνεσθαι. Hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam tranſire conſtituit:*exulibus reditum pollicetur. Sed hęc omittamus, de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi literas: De Tirone gratum. Vectenũ diligo: Veſtorio reddidi. Seruius prid. no. Maij Minturnis manſiſſe dicitur, hodie in Liternino mãſurus apud C. Marcellum: cras igitur nos mature videbit, mihique dabit argumẽtum ad te epiſtolæ: iam enim non reperio quid tibi ſcribam. Illud admiror, quod Antonius ad me ne nuntium quidem, cùm præſertim me valde obſeruarit. videlicet aut aliquid atrocius de me imperatum eſt, coram negare mihi non vult: quod ego nec rogaturus eram, nec ſi impetraſſem crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu quæſo, ſi quid in Hiſpanijs: iam enim poterit audiri: & omneis ita expectant, vt ſi recte fuerit, nihil negotij futurum putent. Ego autem, nec retentis his confectam rem puto, neq; amiſſis, deſperatam. Silium & Ocellam, & cæteros credo retardatos. Te quoque à Curtio impediri video. Et ſi, vt opinor, habes Scytha ἄνον: ô vitam miſeram, maiusque malum, tandiu timere, quàm eſt illud ipſum, quod timetur. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

SErui*, vt antea ſcripſi, cùm veniſſet non. Maij, poſtridie ad me venit: ne diutius te teneam nullius conſilij exitum inuenimus. nunquam vidi hominem perturbatiorem

metu. neq; hercule quicquã timebat, quod non eſſet timendum: illum ſibi iratum, hũc non amicum: horribilem vtriuſq; victoriã, cùm propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter vtriuſque difficulta pecuniariam, qua frui nuſquam, niſi ex priuatorum bonis poſſet. atque hæc ita multis cum lachrymis loquebatur, vt ego mirarer eas tam diuturna miſeria non exaruiſſe. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quã non ipſe ad te ſcribo, ſine vlla lachryma eſt: ſed ſæpius odioſa eſt propter vigilias. Quã obrem quicquid habes ad conſolandũ, collige, & illa ſcribe, non ex doctrina, neq; ex libris. nam id quidē domi eſt, ſed neſcio quomodo imbecillior eſt medicina, quàm morbus. hæc potius conquire de Hiſpanijs, de Maſſilia: quæ quidem ſatis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculẽtos autores eſſe dicebat. Hæc igitur ſi habebis, & talia: & quidē paucis diebus aliquid audiri neceſſe eſt. Sed redeo ad Seruium. diſtulimus omnino ſermonem in poſterum. ſed tardus ad exeundum. multò ſe in ſuo lectulo mallo, quicquid foret, odioſus ſcrupulus de filij militia Brundiſina. Vnum illud firmiſſimè aſſeuerabat, ſi damnati reſtituerentur, in exilium ſe iturum. nos autem ad hæc, & id ipſum certò fore, & quę iam fiebant, non eſſe leuiora: multaque colligebamus. Verùm ea non animum eius augebãt, ſed timorem, vt iam celandus magis de noſtro conſilio, quàm ad idem videretur. Quare in hoc non multum eſt. Nos à te admoniti de Cælio cogitabimus. Vale.

CICE-

CICERO ATTICO S. 16

SEruius cùm eſſet apud me, Cephalio cum tuis literis VI. idus venit, quæ nobis magnam ſpem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoq;, quæ in his locis ſunt, labare dicuntur. Eodem die Funiſulanus à te attulit literas, in quibus erat cõfirmatius idẽ illud: ei de ſuo negotio reſpondi cumulatè cũ omnia tua gratia, adhuc nõ ſatisfaciebat. Debet autẽ mihi multos nummos, nec habetur locuples: nunc ait ſe daturum: cui expenſum tulerit, morari: tabellarijs, ſi apud te eſſet, quà ſatisfeciſſes, dares: quantũ ſit, Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad maiora redeamus. Quod optas, Cælianũ illud matureſcit. itaq; torqueor, vtrũ ventũ expectem. vexillo opus eſt: conuolabunt. Qđ ſuades, vt palàm: prorſus aſſentior. itaq; me profecturũ puto: tuas tñ interim literas expecto. Seruij conſilio nihil expeditur: omnes captiones in omni ſententia occurrunt: vnũ C. Marcello cognoui timidiorem, quem conſulem fuiſſe pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας qui etiam Antonium confirmaſſe dicitur, vt me impediret, quò ipſe credo honeſtius. Antonius aũt VI. id. Capuam profectus eſt. ad me miſit, ſe pudore deterritum ad me nõ veniſſe, ꝙ me ſibi ſuccenſere putaret. Ibitur igitur, & ita quidem vt cenſes, niſi cuius grauioris perſonæ ſuſcipiendę, ſpes erit ante oblata; ſed vix erit tam citò. Halienus autem præt. putabat aliquem, ſi ego non, ex collegis ſuis, quiuis licet, dummodo aliquis. De ſoro-

re laudo. De Quinto puero, datur opera: ſpero eſſe meliora. De Quinto fratre, ſcito eum non mediocriter laborare de vſura: ſed adhuc nihil à L. Egnatio expreſſit. Axius de XII. milibus pudens: ſæpe enim aſcripſit, vt Gallio, quantum is vellet, darem. Quòd ſi non ſcripſiſſet, poſſemne aliter? & quidem ſæpe ſum pollicitus. ſed tantum voluit citò. Me verò adiuuarent ijs in anguſtijs: ſed di iſtos. verùm alias. Te à quartana liberatum gaudeo, itemque Piliam. Ego dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno velim gratias, quòd ſtudioſus eſt: ſi quenquam nactus fueris, qui perferat, literas des antequàm diſcedimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

COmmodùm ad te dederam literas de pluribus rebus, cùm ad me bene manè Dionyſius fuit. cui quidem ego non modò placabilem me præbuiſſem, ſed totum remiſiſſem, ſi veniſſet qua mente tu ad me ſcripſeras, erat enim ſic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum venturum, facturumque quod ego vellem. Ego volebam autem, vel cupiebam potius, eſſe eum nobiſcum. quod quia planè, cùm in Formianum veniſſet, præciderat, aſperius ad te de eo ſcribere ſolebam. at ille perpauca locutus, hanc ſummam habuit orationis, vt ſibi ignoſcerem: ſe rebus ſuis impeditum nobiſcum ire non poſſe. Pauca reſpondi: ma-

gnum

gnum accepi dolorem : intellexi fortunam ab eo noſtram deſpectam eſſe. Quid quæris? fortaſſe miraberis : in maximis horum temporum doloribus, hunc mihi ſcito eſſe. Velim vt tibi amic⁹ ſit: hoc cùm tibi opto, opto vt beatus ſis : erit enim tandiu. Conſilium noſtrum ſpero vacuum periculo fore : nam & diſſimulauimus, & vt opinor acerrimè obſeruabimus: nauigatio modo ſit, qualem opto. Cætera quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adſumus, non modò qua ſcieris, audieriſve, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas velim. Cato qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent, Syracuſis profectus eſſe, ante diem VIII. Calend. Maij, vt ad me Curio ſcripſit. Vtinam, quod aiunt, Cottæ Sardiniam teneat: eſt enim rumor. O, ſi id fuerit, turpem Catonem? Ergo, vt minuerem ſuſpicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianum a. d. IIII. idus, vt ibi eſſem, dum quæ ad nauigandum opus eſſent pararentur. cùm ad villam veniſſem, ventum eſt ad me : centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs ſunt, me velle poſtridie (hæc mecum Ninnius noſter) velle eos mihi ſe, & oppidum tradere. At ego tibi poſtridie à villa ante lucem, vt me omnino illi ne viderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? Quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadem illa Cęliana quæ legi in epiſtola tua, quam accepi* ſimul & in Cumanum veni eodẽ die, & ſimul fieri poterat vt tentaremur. Omnem igitur ſuſpi-

cionem ſuſtuli : ſed cùm redeo, Hortenſius venerat, ad Terentiam ſalutatum diuerterat ſermone erat vſus honorifico erga me. tamē eum (ut puto) videbo: miſit enim puerum, ſe ad me venire. Hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius, cuius inter lictores, lectica mima portatur. Tu, quoniam quartana cares, & non modò morbum remouiſti, ſed etiam grauedinem, te vegetum nobis in Græcia ſiſte, & literarum aliquid interea. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

PRidie id. Hortenſius ad me venit ſcripta epiſtola. vellem cætera eius. quàm in me incredibilem ἐκτένειαν? qua quidem cogito vti: deinde Serapion cum epiſtola tua: quā priuſquam aperuiſſem, dixi ei, te ad me de eo ſcripſiſſe antea, vt feceras: deinde epiſtola lecta, cumulatiſſime cætera. & herculè hominem probo. nam & doctum, & probum exiſtimo. quin etiam naui eius me, & ipſo conuectore vſurum puto. Crebrò refricat lippitudo, non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam eſſe & à vetere morbo, & à nouis tentationibus gaudeo. Ocellam vellem haberemus: videntur enim eſſe hæc paulò faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod valde perturbatū erat: id ſcilicet cras erit. Vtinā idem maneat Hortenſius: ſi quidem, vt adhuc erat, liberalius eſſe nihil poteſt. De diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te

flagi-

flagitij inſimularim: negas enim te reperire qui mihi id in mentem venerit. Ego autem, quia ſcripſeras te proficiſci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eò te habere cenſebã, & quia pueris diploma ſumpſeras. Habes cauſam opinionis meæ, & tamen velim ſcire quid cogites, in primiſque ſi quid etiam nunc noui eſt. XVII. calend. Iun.

CICERO ATTICO S. 19

TVllia mea peperit XIIII. Calendas Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον: quòd εὐτόκησεν, gaudebam: quòd quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt: quàm cuſtodiæ quibus aſſeruor. nam illa Hortenſiana omnia fuere infantia. Ita fiet homo nequiſſimus, à Saluio liberto deprauatus eſt. itaque poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim: ſed quid fecerim. Omnes enim κορυκαῖοι videntur ſubauſcultare quæ loquor: Tu tamen, ſi quid de Hiſpanijs: ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere, nec meas literas expectaris, niſi cùm, quò opto peruenerimus, aut ſi quis ex curſu, ſed hoc quoque timidè ſcribo: ita omnia adhuc tarda, & ſpiſſa. vt malè poſuimus initia, ſic cætera ſequentur. furias nunc ſequimur: eædem nos fortaſsè furiæ perſequentur. Ex Balbi autem ſermone, quem tecũ habuit, nõ probamus de Melita. Dubitas igitur, quin nos in hoſtium

numero

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER XI.

CICERO ATTICO S. 1

ACCEPI à te ſignatũ libellum, quem Anteros attulerat: ex quo ſcire nihil potui de noſtris domeſticis rebus, de quibus acerbiſſimè afflictor: quòd qui eas diſpenſauit, neque adeſt iſtic, neque vbi terrarum ſit, ſcio. Omnem autem ſpem habeo exiſtimationis, priuatarùmque rerum in tua erga me mihi perſpectiſſima beneuolentia: quã ſi his temporibus miſerijs, & extremis præſtiteris, hæc pericula, quæ mihi communia ſunt cum cæteris, fortius feram, idq; vt facias, te obteſtor, atq; obſecro. Ego in ciſtophoro in Aſia habeo ad H S. his. & vicies. huius pecuniæ permutatione fidem noſtram facilè tuebere: quam quidem egò niſi expeditam relinquere putaſſem, credẽs ei, cui tu ſcis iampridem minimè credere, commoratus

tus

tus eſſem pauliſper, nec domeſticas res impeditas reliquiſſem: ob eamque cauſam ſerius ad te ſcribo, quòd ſerò intellexi, quid timendum eſſet. Te etiam atque etiam oro, vt me totum tuendum ſuſcipias: vt ſi ij ſalui erunt quibuſcum ſum, vnà cum ijs poſſim incolumis eſſe, ſalutemque meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

LIteras tuas accepi pridie non. Febr. eoq; ipſo die ex teſtamento creui hæreditatē. ex multis meis, & miſerrimis curis eſt vna * enata, ſi, vt ſcribis, iſta hæreditas fidem, & famam meam tueri poteſt: quam quidem te intelligo etiam ſine hæreditate, tuis opibus defenſurum fuiſſe. De dote quod ſcribis, per omneis deos te obteſtor, vt totam rem ſuſcipias, & illam miſeram mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, ſiquæ ſunt: tuis, quibus tibi moleſtum non erit facultatibus: cui quidem deeſſe omnia, quod ſcribis, obſecro te noli pati. in quos enim ſumptus abeunt fructus prædiorum? Iam illa, H-S. L X., quæ ſcribis, nemo mihi vnquam dixit ex dote eſſe detracta: nunquam enim eſſem paſſus. Sed hæc minima eſt ex ijs iniurijs quas accepi: de quibus ad te dolore, & lachrymis ſcribere prohibeor. Ex ea pecunia quæ fuit in Aſia, partem dimidiã ferre exegi. tutius videbatur fore ibi, vbi eſt, quàm apud publicanos. Quòd me hortaris, vt firmo ſim animo, vellem poſſes aliquid afferre, quam ob rem id facere poſſem. ſed ſi

ad

ad cæteras miſerias acceſſit etiam id, quod mihi Chryſippus dixit parari (tu nihil ſignificaſti) de domo, quis me miſerior vno iam fuit? Oro, obſecro, ignoſce. non poſſum plura ſcribere quanto mœrore vrgear, profectò vides. Quòd ſi mihi commune cum cæteris eſſet, qui videntur in eadem cauſa eſſe, minor mea culpa videretur, & eò tolerabilior eſſet: nunc nihil eſt, quòd conſoletur, niſi quid tu efficis, ſi modo etiam nunc effici poteſt, vt ne qua ſingulari afficiar calamitate, & iniuria. Tardius ad te remiſi tabellarium quod poteſtas mittendi non fuit. A tuis & nummorum accepi H-S. LXX. & veſtimentorum quod opus fuit. Quibus tibi videbitur, velim des literas nomine meo: noſti meos familiareis. ſignum requirent, aut manum. dices ijs, me propter cuſtodias ea vitaſſe. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

QVid hic agatur, ſcire poteris ex eo qui literas attulit: quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus, neque nunc mittendi tamen vlla cauſa fuit, præter eam de qua tibi reſcribi voluiſti, quod a. d. Calend. Quint. pertinet, quid vellem. vtrunque graue eſt: & tam graui tempore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu, iſta quam ſcribis, abruptio. Quare vt alia, ſic hoc vel maximè tuæ fidei, beneuolentiæque permitto, & illius conſilio, & voluntati: cui miſeræ conſuluiſſem melius, ſi tecũ olim coram potiùs, quàm per literas de ſalute nřa, fortuniſq; deliberauiſsẽ. Quòd

negas præcipuum mihi vllum incommodũ impendere: etſi iſta res * nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa ſunt: quæ tu profectò vides * & grauiſſima eſſe & me facillimè vitare potuiſſe: ea tamen erũt minora, ſi (vt adhuc factum eſt) adminiſtratione, diligentiaque tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me, vt eſt: neq; enim hoc quod agitur, videtur diuturnum eſſe poſſe, vt ſcire iam poſſim quid maximè opus ſit. etſi egeo rebus omnibus, quòd is quoque in anguſtijs eſt, qui cum ſumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinantes nobis conſtitutis rebus eam rem etiã honori fore. Tu, vt antea feciſti, velim ſi qui erunt ad quos aliquid ſcribendum à me exiſtimes, ipſe conficias. Tuis ſalutem dic. Cura vt valeas: in primis id quod ſcribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei deſit, de qua ſcis me miſerrimum eſſe. idib. Iun. ex caſtris.

CICERO ATTICO S. 4

Accepi ab Iſidoro literas, & poſtea datas binas. ex proximis cognoui, prædia non veniſſe. videbis ergo vt ſuſtentetur per te. De Fruſinati, ſi modò futuri ſum⁹, erit mihi res opportuna. Meas literas ꝙ reqris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas: quippe cui nec quæ accidunt, nec quæ agunt, vllo modo probentur. vtinam coram tecum olim potius, quã per epiſtolas. Hic tua vt poſsũ, tueor apud hos: cętera. Celer. Ipſe fugi

gi adhuc omne munus, eò magis, quòd ita nihil poterat agi, vt mihi, & meis rebus aptũ eſſet. Quid ſit geſtum noui, quæris: ex Iſidoro ſcire poteris: reliqua non videntur eſſe difficiliora. Tu id velim quod ſcis me maximè velle, cures, vt ſcribis, vt facis. Me conficit ſolicitudo, ex qua etiam ſumma infirmitas corporis: qua leuata, ero vnà cum eo qui negotium gerit: eſtq; in ſpe magna. Brutus amicus in cauſa verſatur acriter. Hactenus fuit, quod cautè à me ſcribi poſſet. De penſione altera, oro te, omni cura cõſidera quid ſit faciendum, vt ſcripſi ijs literis quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

QVæ me cauſæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodam animi vti, quàm cogitatione, non poſſum ad te ſine maximo dolore ſcribere. fuerunt quidem tantæ, vt, id quod vides, effecerint. Itaque nẽ quid ad te ſcribam de meis rebus, nec quid à te petam, reperio: rem, & ſummam negotij vides. Equidem ex tuis literis intellexi, & ijs quas communiter cum alijs ſcripſiſti, & ijs quas tuo nomine, quod etiam mea ſponte videbam, te ſubita re * quaſi debilitatum nonas rationes tuendi mei quærere. Quòd ſcribis placere vt propius accedam, iterque per oppida noctu faciam: non ſanè video quemadmodum id fieri poſſit. Neque enim ita apta habeo diuerſoria, vt tota tempora diurna in his poſſim conſumere: neque ad id

quod

putarē, leuius dolorem. Crede, inquis, mihi. Credo equidem, ſed ſcio quàm cupias minui dolorem meum. Me diſceſſiſſe ab armis nunquam pœnituit: tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, vt non nominatim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata: vt iam omnium iudicio cōſtitutum eſſet, omnium veſtrum bona prædam eſſe illius victoriæ, veſtrū planè dico: nunquam enim de te ipſo, niſi crudeliſſimè cogitatum eſt. Quare voluntatis me meæ nunquā pœnitebit: conſilij pęnitet. In oppido aliquo mallē reſediſſe, quoad accerſerer: minus ſermonis ſubijſſem: min' accepiſſem doloris: ipſum hoc me angeret. Brundiſij iacere, in oēs parteis eſt moleſtum propius accedere (vt ſuades) quo modo ſine lictoribus quos populus dedit, poſſum? qui mihi incolumi adimi nō poſſunt, quos ego modò paulisper cùm bacillis in turbam cōieci ad Oppium accedēs, nequis impetus militū fieret: *recipi, ò tēpora, me domo, & hunc? Ad Oppium quoniā ijs placeret modò propius accedere, vt hac de re cōſiderarēt. credo fore autore? (ſic enim recipiunt) Cæſari nō modo de conſeruanda, ſed ēt ad augenda mea dignitate curæ fore: meq; hortantur vt magno animo ſim, vt oīa ſumma ſperē. ea ſpondent, confirmant. quę quidē mihi exploratiora eſſent, ſi remāſiſſem. Sed ingero prætèrita. Vide quæſo igitur ea quæ reſtant, & explora cū iſtis: & ſi putabis opus eſſe, & ſi iſtis placebit, quò magis factū noſtrum Cæſar probet, quaſi de ſuorū ſententia factum, adhibeantur Trebonius, Panſa, ſi qui alij, ſcribantque

ad Cæſarem, me quicquid fecerim, de ſua ſententia feciſſe. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat, quam tibi intelligo magnæ curæ eſſe, qđ eſt mihi gratiſſimum. De Pompeij exitu mihi dubium nunquam fuit: tanta enim deſperatio rerũ eius, omnium regum & populorum animos occuparat, vt quocunq; veniſſet, hoc putarẽ futurum. non poſſum eius caſum non dolere: hominem enim integrum, & caſtum, & grauem cognoui. De Fannio conſoler te? pernitioſa loquebatur de manſione tua. Lucius verò Lentulus Hortenſij domum ſibi, & Cæſaris hortos, & Baias deſponderat. Omnino hæc eodem modo ex hac parte fiunt: niſi ꝙ illud erat infinitum: omnes enim, qui in Italia remanſerant, hoſtium numero habebantur. Sed velim hæc aliquando ſolutiore animo. Quintum fratrem audio profectum in Aſiã, vt deprecaretur. De filio nihil audiui, ſed quære ex Diochare Cæſaris liberto, quẽ ego non vidi, qui iſtas Alexandrinas literas attulit. Is dicitur vidiſſe an euntem, an iam in Aſia. Tuas literas, prout res poſtulat, expecto: quas velim cures quamprimum ad me perferendas. Vale. IIII. cal. Decemb.

CICERO ATTICO S. 7

GRatæ mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, qûæ ad me pertinere arbitratus es. factum igitur, vt ſcribis iſtis placere, ijſdem iſtis lictoribus me vti. ꝙ conceſſum Seſtio ſit: cui non puto ſuos eſſe conceſſos, ſed ab ipſo datos: audio enim eũ

ea S.C.improbare,quæ poſt diſceſſum tribunorum facta ſunt. Quare poterit,ſi volet ſibi conſtare,noſtros lictores comprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? nam ad me miſit Antonius exemplum Cæſaris ad ſe literarũ, in quibus erat,ſe audiuiſſe Catonem, & L. Metellum in Italiam veniſſe,Romę vt eſſent palàm:id ſibi non placere, ne qui motus ex eo fierẽt:prohiberiq; omnes Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet, deq; eo vehementius erat ſcriptum. Itaq; Antonius petebat à me per literas,vt ſibi ignoſcerem: facere ſe nõ poſſe quin his literis pareret: tum ad eũ miſi L.Lamiã,qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe, vt ad me ſcriberet, vt in Italiam quamprimũ venirẽ: eius me literis veniſſe: tũ ille edixit ita,vt me exciperet, & Lælium nominatim:qđ ſanè nollẽ: poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. O multas, & graueis offenſiones:quas q.dẽ, tu das operam vt lenias:nec tñ nihil proficis:quin hoc ipſo minuis dolorem meum,ꝙ vt minuas,tã valde labores:idq; velim ne grauere,q̃ ſępiſſimè facere. Maximè autem aſſequere quod vis,ſi me adduxeris vt exiſtimem me bonorũ iudicium non funditus perdidiſſe.quanquã quid tu in eo potes? nihil ſcilicet. Sed,ſi q.d res dabit tibi facultatis,id me maximè conſolari poterit.quod nunc quidem video non eſſe.ſed,ſi quid ex euentis:vt hoc nunc accidit. Dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci:exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in

Africam non ierim. iudicio hoc ſum vſus, nõ eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis rẽpub. defendendã, præſertim contra exercitũ ſæpe victorem non probant fortaſſe: multos enim uiros bonos in Africã ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. Valde hoc loco vrgeor hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut ſi poteſt, oẽs, qui ſalutem anteponant. nam ſi perſeuerant, & obtinent, quid nobis futurũ ſit vides. Dices, Quid illis ſi victi erunt? Honeſtior eſt plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autem conſilium, non ſcripſiſti, cur meo nõ anteponeres. quod etſi non tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamẽ & periculo vacuum eſt, & dolore. Extremum eſt eorum, qui in Achaia ſunt. ij tñ ipſi ſe hoc melius habẽt, q̃ nos, ꝙ & multi ſunt uno in loco, & cũ in Italiã venerint, domũ ſtatim venerint. hæc tu perge, vt facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quòd te excuſas: ego verò & tuas cauſas noſco, & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, vel vt cum ijs quibus oportebit, agas quæ erunt agenda de nobis, vt ea quæ egiſti: in primiſque hoc velim animaduertas. multos eſſe arbitror qui ad Cæſarem detulerint, delaturive ſint, me aut pęnitere conſilij mei aut non probare quæ fiant. quorum etſi vtrunque verum eſt, tamẽ ab illis dicitur animo à me alienato, non quò ita perſpexerint. ſed totum ut hoc Balbus ſuſtineat, & Oppius, & eorum crebris literis, illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc planè vt fiat, diligentiam adhibebis. Alterum eſt, cur te nolim diſcedere, quod ſcribis * te flagitari. O rem miſeram, quid ſcribam? aut quid velim?

li m?breue faciam:lachrymæ enim ſe ſubitò profuderunt:tibi permitto:tu conſule, tantùm vide, ne hoc tẽporis tibi obeſſe aliquid poſſit. Ignoſce,obſecro te,nõ poſſum p̄ fletu & dolore,diutius in hoc loco cõmorari: tantùm dicam,nihil mihi gratius eſſe, q̃ quòd eam diligis. Quòd literas, quibus putas opus eſſe curas dandas,facis commodè.Quintum filium, vidi qui Sami vidiſſet, patrẽ Sicyone: quorum deprecatio eſt facilis. Vtinã illi qui prius illum viderunt me apud eum velint adiutum tantùm, quantum ego illos vellem, ſi quid poſſem.Quòd rogas,vt in bonam partem accipiam, ſi qua ſint in tuis literis,quæ me mordeãt: ego verò in optimã: teque rogo,vt aperte, quemadmodum facis, ſcribas ad me omnia,idque facias quàm ſæpiſſimè. Vale. XIIII. Cal.Ian.

CICERO ATTICO S. 8

QVantis curis afficiar,etſi profectò vides tamen cognoſces ex Lepta,&Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quam tu prudentiam mihi videri vis. neque te deterreo quò minùs id diſputes, ſcribasq; ad me quàm ſæpiſſimè: nonnihil enim me leuant tuæ literæ hoc tempore. Per eos qui noſtra cauſa volunt,valentque apud illũ,diligentiſſimè cõtendas opus eſt per Balbum,& Oppium maximè,vt de me ſcribant, quàm diligentiſſimè.Oppugnamur enim vt audio,& à præſentibus quibuſdam,& per literas: ijs ita occurrendum, vt rei magnitudo poſtulat.Furnius eſt illic mihi inimiciſſim⁹.

Quintus miſi filium non ſolùm ſui depreca torem,ſed etiam accuſatiorem mei. Dictitat ſe à me apud Cæſarem oppugnari, quod refellit Cæſar ipſe,omnesq; eius amici.neque verò deſiſtit.vbicunq; eſt,omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi vnquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum.qui ex ipſo audiſſent,cùm Sicyene palam multis audientibus loqueretur nefaria quædam,ad me pertulerunt. Noſtri genus,etiam expertus es fortaſſe: in me id eſt omne conuerſum.Sed augeo commemorãdo dolorem:& facio etiam tibi. Quare ad illud redeo,cura vt huius rei cauſa, dedita opera mittat aliquẽ Balbus.Ad quos videbitur,velim cures literas meo noĩe. Vale.xv.cal.Ian.

CICERO ATTICO S. 9

EGo verò & incautè,vt ſcribis, & celerius quàm oportuit,feci,nec in vlla ſum ſpe: quippe qui exceptionibus edictorũ retinear, quæ ſi non eſſent ſedulitate effectę,& beneuolentia tua,liceret mihi abire in ſolicitudines aliquas.nunc ne id quidem licet. Quid autem me iuuat,quòd ante initum tribunatum veni,ſi ipſum,quòd veni, nihil iuuat? iam quid ſperem ab eo,qui mihi amicus nũquam fuit,cùm iam lege etiam ſim cõfectus, & oppreſſus?quotidie Balbi ad me literæ lãguidiores, multæque multorum ad illum fortaſsè cõtra me.meo vitio pereo:[nihil mihi mali * cauſa attulit. omnia culpa contracta ſunt:ego enim,cùm genus belli viderem imparata & infirma omnia,contra paratiſſi-

mos iueram (quid facerem?) ceperamque consilium non tam fortè, quam mihi præter cæteros concedendum. ceſſimus, vel potius parui. Ex quibus vnus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognoſces ex ipſius literis, quas ad te & ad alios miſit. quas ego nunquam aperuiſſem, niſi res acta ſic eſſet, delatus eſt ad me faſciculus: ſolui, ſi q d eſſet ad me literarum: nihil erat. Epiſtola Vatinio. & Ligurio altera. iuſſi ad eos deferri. illi ad me ſtatim ardentes dolore venerunt, ſcelus hominis clamantes. Epiſtolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorũ: hic Ligurius furere: ſe enim ſcire ſummo illum in odio fuiſſe Cæſari: illum tamen non modò fouiſſe, ſed & tantam pecuniam illi dediſſe honoris mei cauſa. hoc ego dolore accepto, volui ſcire quid ſcripſiſſet ad cęteros: ipſi enim illi putaui pernicioſum fore, ſi eius hoc tantum ſcelus percrebuiſſet. Cognoui eiuſdem generis. Literas ad te miſi, quas ſi putabis illi ipſi vtile eſſe reddi, reddes. nil me lædet. nam quod reſignatæ ſunt, habet opinor eius ſignum Pomponia. Hac ille acerbitate initio nauigationis cùm vſus eſſet, tãto me dolore affecit, vt poſtea iacuerim. neq; nunc tam pro ſe, q̃ contra me laborare dicitur. Ita omnibus rebus vrgeor, quas ſuſtinere vix poſſum, vel planè nullo modo poſſum quibus in miſerijs vna eſt pro omnibus: quòd iſtam miſeram patrimonio, fortuna omni ſpoliatã relinquam. Quare te, vt polliceris, videre planè velim: alium enim, cui illã commendem, habeo neminẽ: quoniã matri quoque eadẽ intęllexi eſſe parata, quæ mihi ſed

ſime non offendes, ſatis tamen habeto commendatam, patruumque in ea, quantum poteris, mitigato. Hæc ad te die natali meo ſcripſi: quo vtinam ſuſceptus non eſſem, aut ne quid ex eadem matre poſtea natum eſſet. Plura ſcribere fletu prohibeor. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

AD meas incredibileis ægritudines aliqd noui accedit, ex ijs quæ de Q. Q. ad me afferunt. P. Terentius meus neceſſarius operas in portu, & ſcriptura Aſiæ pro magiſtro dedit. Is Quintum filium Epheſi vidit VI. id. Decemb. eumq; ſtudiosè propter amicitiam noſtram inuitauit. Cumq; ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, volumenque ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud Cæſarē contra me eſſet habiturus: multa à ſe dicta contra eius amentiam: multa poſtea Patris, conſimili ſcelere ſecum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex ijs epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. Hæc tibi dolori eſſe certò ſcio, me quidem excruciant, & eò magis, quòd mihi cum illis ne quærendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus longè alia nobis, ac tu ſcripſeras, nunciantur: nihil enim firmius eſſe dicūt. nihil paratius: accedit Hiſpania, & alienata Gallia legionum, nec vis eadem, nec voluntas: vrbanæ res perditæ. Quid eſt vbi acquieſcā? niſi quandiu tuas literas lego, quæ eſſent profectò crebriores, ſiquid haberes, quò putares meam moleſtiam minui poſſe. Sed

tamen

tamẽ te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quicquid erit: eosque qui mihi tam crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen: non vt quid proficias, ſed vt tibi me charum eſſe ſentiant. Plura ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas quas proximè ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Calend. Februar.

CICERO ATTICO S. II

CONfectus iam cruciatu maximorum dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeã ſcribere, facilè id exequi poſſem: hoc minus quòd res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit: cùm præſertim ne ſpes quidem vlla oſtendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto, quanquàm ſemper aliquid afferũt quod velim. Quare tu quidem ſcribito, cùm erit cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo quod reſcribam: longo enim interuallo video immutata eſſe omnia: illa eſſe firma quæ debeant nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Saluſtio curanda ſunt H-S. XXX. quæ accepi à Cn. Salluſtio: velim videas, vt ſine mora curentur. De ea reſcripſi ad Terentiam: atque hoc ipſum iam prope conſumptum eſt. Quare id quoque velim, cùm illa videas, vt ſit, qui vtamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, q̃ id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. Qui ſit omnium rerũ ſtatus noſter, vides. nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectem.

expectem. Quarum rerum eò grauior eſt dolor, quò culpa maior. Ille in Achaia non ceſſat de nobis detrahere: nihil videlicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. id. Martij.

CICERO ATTICO S. 12

CEphalio mihi à te literas reddidit a. d. VIII. idus Martij veſpere. Eo autem die manè tabellarios miſeram; quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maximè, quòd oſtendis te pendere animi, quãnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cùm ex Italia diſceſſerim. Nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eum ſcripſi, multisque mandaui, non potuiſſe, cùm cupijſſem, ſermones hominum ſuſtinere: multaque in eam ſententiam: nihil enim erat, quod minus cum vellem exiſtimare, quàm me tãta de re nõ meo conſilio vſum eſſe. Poſteaque quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſsēt, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) * qui nondum cognoſſem quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa, præſens in præſentem acerbè dixerat, & fecerat, * tamen L. * in eo his verbis ad Cæſarem ſcripſi: De Quinto fratre meo non minus laboro, quàm de me ipſo: ſed eum tibi commẽdare hoc meo tp̃e non audeo. Illud duntaxat tñ audebo petere abs te, qđ te oro, ne quid exiſtimes ab illo factum eſſe, quò minus meã

in te officia conſtarent, minusve te diligerem, potiusq́; illum ſemper autorem noſtræ coniunctionis fuiſſe, meiq́; itineris comitem, non ducem. Quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiaque veſtra poſtulat. Ego ei ne quid apud te obſim, id te vehementer etiam, atq; etiam rogo. Quare, ſiquis congreſſus fuerit mihi cum Cæſare (etſi non dubito quin is lenis in illum futurus ſit, idq́; iam declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. Sed vt video, multò magis eſt nobis laborandū de Africa: quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem, quàm victoriæ: quod vtinam ita eſſet. Sed longè aliter eſſe intelligo, teq́; ipſum ita exiſtimare arbitror: aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſa, præſertim cùm adiungatur ad Africam etiam Hiſpania. Quòd me admones, vt ſcribam ad Antonium, & ad cæteros: ſi quid videbitur tibi opus eſſe, velim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil enim venit mihi in mētem, quod ſcribendum putem. Quòd me audis fractiore eſſe animo: quid putas, cùm videas acceſſiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras generi actiones? Tu tamen velim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiam ſi rem, de qua ſcribas, non habebis: ſemper enim afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatem creui: puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt. Vale. VIII. id. Mart.

CICERO ATTICO S. 13

A Murenæ liberto nihil adhuc acceperam literarum. P. Siſer reddiderat eas, quibus reſcribo. De Seruij patris literis quod ſcribis, item Quintum in Syriam veniſſe, quòd ais eſſe qui nuntient.: ne id quidem verum eſt. Quòd certiorem te vis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc venerunt: neminem alieno intellexi: ſed quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certò ſcio. Mihi cùm omnia ſunt intolerabilia ad dolorem, tū maximè, quòd in eam cauſam veniſſe me video, vt ſola vtilia mihi eſſe videantur, quæ ſemper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi eſſe aiunt, Alexandrię filium: Rhodoq; Alexandriā C. Caſſium profectum eſſe conſtat. Quintus mihi per literas ſatisfacit multò aſperioribus verbis, quàm cùm grauiſſimè accuſabat. Ait enim ſe ex literis tuis intelligere, tibi nō placere, ꝙ ad multos de mę aſperiùs ſcripſit. Itaque ſe pœnitere, quòd animum tuum offenderit, ſed ſe iure feciſſe. Deinde perſcribit ſpurciſſimè, quas ob cauſas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec anteà pateſeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum videret. Atq; vtinam vel nocturnis, quemadmodum tu ſcripſeras, itineribus propiùs te acceſſiſſem. nunc nec vbi, nec quando te ſim viſurus, poſſum ſuſpicari. De cohæredibus Fufidianis nihil fuit, qđ ad me ſcriberes; nam & æquum poſtulant, & quicquid egiſſes, rectè eſſe actum putarem. De fundo Fruſinati redimendo iam

pridem

pridem intellexiſti voluntatem meam. Etſi tum meliore loco res erant noſtræ, * neq; tã mihi deſperaturi videbamur: tamen in eadem ſum voluntate. Id quemadmodum fiat videbis, & velim quoad poteris, cõſideres, vt ſit vnde nobis ſuppeditentur ſumptus neceſſarii. Si quas habuimus facultates, eas Põpeio, tum, cùm id videbamur ſapienter facere, detulimus. Itaque tũ & à tuo villico ſumpſimus, & aliunde mutuati ſumus, cũ Quintus quereretur per literas, ſibi nos nihil dediſſe, qui neque ab illo rogati ſumus, neq; ipſi eam pecuniam aſpeximus. Sed velim videas quid ſit, quòd confici poſſit, quidque mihi de omnibus des conſilij & cauſam noſti. Plura ne ſcribã dolore impedior. Si quid erit, quod ad quos ſcribendum meo nomine putes, velim, vt ſoles, facias: quotieſque habebis, cuides ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO. S. 14

NOn me offendit veritas literarum tuarum, quòd me tum communibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, vt ſolebas, conſolari: faterisque id fieri iam non poſſe: nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cùm, vt nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabam: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Aſia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. Ita, Præter Lælium, neminem habeo culpæ ſocium, qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, quòd

iam

ĩam eſt receptus. De me autem, non dubito; quin ad Balbum, & ad Oppium ſcripſerit: à quibus, ſiquid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibuſcum tu de hoc ipſo colloquare velim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quicquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. Etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen in tantis malis quid aliud velim, nõ reperio. Quintus pergit, vt ad me & Panſa ſcripſit, & Hirtius: isque item Africam petere cum cęteris dicitur. ad * Minutium parentem ſcribam, & tuas literas mittam: ad te ſcribam, nunquid egerit. H-S. XXX. potuiſſe mirarer, niſi multa de Fufidianis prædijs: & id video tamen. Te expecto, quem videre, ſi vllo modo, potes venire, peruellem. Iam extremum cõcluditur: *ibi facile eſt, quid, quale ſit, grauius exiſtimare. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

Quoniam iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempore videre non poſſim: quæſo, quid ſi mihi faciendum. Ille enim ita videtur Alexandriam tenere, vt eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus: ij autem ex Africa iam affuturi videntur: * Achaici item ex aſia redituri ad eos aut libero aliquo loco cõmoraturi. Quid mihi igitur putas agẽdum? Video difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab ijs ipſis quicquã ad ſpẽ oſtẽ

datur,

ſatur. ſed tamen ſcire velim, quid cenſeas? idque erat cum alijs, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem videre. Minutium XII. ſola curaſſe ſcripſi ad te antea: quod ſupereſt, velim videas vt curetur. Quintus non modò non cũ magna præce ad me, ſed accerbiſſimè ſcripſit: filius verò mirifico odio. Nihil fingi poteſt mali, quo non vrgear. omnia tamē ſunt faciliora, quã peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. Cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui: tamen eſſet ea cõſolatio tenuis. Sed habet aliorum omniũ ratio exitum: mea, nullum. Alij capti, alij interclusi, non veniunt in dubium de voluntate: eò minus, ſcilicet, cùm ſe expedierint, & vnà eſſe cœperint: ij autem ipſi, qui ſua voluntate ad Fufium venerunt, nil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. Multi autem ſunt, qui, quicunque ſint, modò ad illas ſe recipere volent, recipientur: quò minùs debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere: ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælij: ſed quid me id leuat? nam C. quidem Caſſium aiunt conſilium Alexãdriã eũdi mutauiſſe. Hęc ad te ſcribo, nõ vt queas tu demere ſolicitudinem, ſed vt cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt: ad quæ gener accedit, & cætera, quę, fletu reprimor, ne ſcribam. quin etiã Aeſopi F. me excruciat. prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus. Sed ad primum reuertor: quid putes faciendum, occultene aliquo propius veniendum, an mare tranſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt. De Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim condi-

ditionis

ditionis eiuſmodi fuit,in quo non ſolet eſſe controuerſia : cùm ea pars, quæ videtur eſſe minor licitatione expleri poſſet. Hæc ego nõ ſine cauſa quęro. Suſpicor enim cohæredes dubiam noſtram cauſam putare, & eò rem in integro eſſe. Vale. prid.id.Maij.

CICERO ATTICO. S 16

NOn meo vitio fit hoc quidem tempore (ante enim eſt peccatum) vt me iſta epiſtola nihil conſoletur: nam & exiguè ſcripta eſt,& ſuſpiciones magnas habet,non eſſe ab illo,quas animaduertiſſe te exiſtimo.De obuiàm itione ita faciam vt ſuades : * neque enim vlla de aduentu eius opinio eſt: neq;, ſiqui ex Aſia veniũt, quicquam auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hãc fraudem incidi.Nihil video quod ſperãdum putem,nũc præſertim, cùm ea plaga in Aſia ſit accepta, in Illyrico, in Caſſiano negotio, in ipſa Alexandria,in vrbe,in Italia. Ego verò, etiam ſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur,tamen ante reditum eius, negotium confectum iri puto. Quod autẽ ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe cõmotam,vt ſit auditum de literis: tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego non adducor quenquam bonum vllam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe,vt eam peterẽ ab vllo: & eò minus, quòd huius cõſilij iam ne ſocium quidem habeo quenquam.Qui in Aſia ſunt, rerum exitum expectant:Achaici etiam Fuſio ſpem deprecationis * afferunt : horum & timor idẽ fuit

primò,

primò, qui meus, & conſtitutum : mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam, euertit. Quamobrem idem à te nunc peto, quod ſuperioribus literis, vt ſi quid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciẽdum, me moneres. ſi recipior ab ijs, quod vides non fieri, tamen quoad bellum erit, quid aga, aut vbi ſim, non reperio. * ſin iactor, eò minùs. Itaque tuas literas expecto : easque vt ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quod ſuades, vt ad Quintum ſcribam de his literis: facerem, ſi me quicquam iſtæ literæ delectarent. Etſi quidam ſcripſit ad me his verbis, Ego, vt in his malis, Patris ſum nõ inuitus: eſſem libentiùs, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire vellem. Quòd ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere : ſemel ab ipſo accepi : ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſeis tempeſtatibus retentus eſt. Quintum filium ad me acerbiſſimè ſcripſiſſe, iam antè ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, & à te ſuſcipi poſſe. Cum Camillo communices. vt Terentiam moneatis de teſtamento: tempora monent, vt videat, vt ſatisfaciat, quibus debeat. Auditum ex Philotimo eſt, eam ſcelerate quædam facere : credibile vix eſt, ſed certe ſi quid eſt, quod fieri poſſit, prouidendum eſt. De omnibus rebus velim ad me ſcribas, & maximè quid ſcribas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas: id enim mihi erit pro deſperato. Vale. III. non. Iun.

CICERO ATTICO S. 17

PRoperantibus tabellarijs alienis hāc epiſtolam dedi, eo * breuior eſt, quòd eram miſſurus meos. Tullia mea venit ad me prid. id. Iun. deque tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiaque mihi plurima expoſuit, literasque reddidit trinas. Ego autem ex ipſius virtute, humanitate, pietate non modò eam voluptatem non cepi, quam capere ex ſingulari filia debui: ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna verſari, idque accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. Itaque à te neque conſolationem iam, qua cupere te vti video, neque conſilium, quod capi nullū poteſt, expecto: teque omnia cum ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo. Ego cum Salluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam: Tulliam autem nō videbam eſſe cauſam, cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. Itaque eram tibi eam, cùm primùm per ipſam liceret, remiſſurus, * pro ea quemadmodum conſolandi ſcilicet cauſa ſcripſiſti, putato ea me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſpōderi potuiſſe. Quod Oppium tecum ſcribis locutum, non abhorret à mea ſuſpicione eius oratio: ſed non dubito, quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant, mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. Ego tamen vtar moderatione, qua potero, quanquam quid mea interſit, vt eorum odium ſubeam, non intelligo. Te iuſta cauſa impediri, quò minus ad nos venias, video, idq; mihi valde

moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nuntiat, conſtatque ne profectum quidem illò quenquam poſt id. Mart. nec poſt id. Dec. ab illo datas vllas literas: ex quo intelligis. illud de literis a. d. v. id. Feb. datis (quod inane eſſet, etiam ſi verum eſſet) non verum eſſe. L. Terentium diſceſſiſſe ex Africa ſcimus, Pæſtumque veniſſe. quid is afferat, aut quomodo exierit, aut q̃d in Africa fiat, ſcire velim, dicitur enim per Naſidiũ emiſſus eſſe. id quale ſit, velim, ſi inueneris, ad me ſcribas. De HS. x. vt ſcribis faciam. Vale. XVIII. calend. Quint.

CICERO ATTICO S. 18

DE illius ab Alexãdria diſceſſu nihil adhuc rumoris: contraque opinio valde eſſe impeditum. Itaque nec mitto, vt conſtitueram, Ciceronẽ: & te rogo, vt me hinc expedias. quoduis enim ſupplicium leuius eſt hac permanſione. Hac de re & ad Antonium ſcripſi, & ad Balbum, & ad Oppium: ſiue enim bellum in Italia futurum eſt, ſiue claſſibus vtetur, hic eſſe me minimè conuenit: quorum fortaſſe vtrunque erit: alterum certè. Intellixi omnino ex Oppi ſermone, quẽ tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum via eſſet: ſed vt eam flectas, te rogo. Nihil omnino iam expecto niſi miſerum: ſed hoc perditius, in quo nunc, fieri nihil poteſt. Quare cum Antonio locare velim, & cùm iſtis: & rem, vt poteris, expedias, & mihi quamprimùm de omnibus rebus reſcribas. Vale. XII. calend. Quint.

CICERO ATTICO. S. 19

C* Vm tuis dare poſſem literas, non prætermiſi: etſi quod ſcriberem, non habebam. Tu ad nos & rarius ſcribis, quàm ſolebas. & breuius: credo, quia nihil habes, qđ me putes libenter legere, aut audire poſſe. Veruntamen velim quid erit, qualecunque erit ſcribas. Eſt autem vnum quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit: quod nulla equidem habeo in ſpe: ſed quia tu leuiter interdum ſignificas, cogis me ſperare: quod optandum vix eſt. Philotimus dicitur idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. Tu velim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. Mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, vt in peſſimis rebus aliquid caueam, qui nihil vnquam caui. Vale XI. cal. Sext.

CICERO ATTICO. S. 20

DEcimoſeptimo calēd. Sept. venerat die XXVIII.* Seleucia Peria C. Trebonius, qui ſe Antiochiæ diceret apud Cæſarē vidiſſe. Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ voluiſſent impetraſſe nullo quidem negotio: quod ego magis gauderem, ſi iſta nobis impetrata quicquam ad ſpem explorati haberent.* Sed & alia timēda ſunt, ab alijsque: & ab hoc ipſo quæ dantur, vt à domino, rurſus in eiuſdem* ſunt poteſtate. etiam Salluſtio ignouit. Omnino dicitur nemini negare, quod ipſum eſt ſuſpectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Salluſtio reddidit. Is venit, vt legiones

in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæſar ē Patris. Quod ſi faciet, ego, quod antè mallem, aliquò propius accedam. Tuas literas ad eas, quibus à te proximè conſiliū petiui, vehementer expecto. Vale XVI. cal. Sept.

CICERO ATTICO. S. 21

ACcepi VI. cal. Sept. literas à te datas VII. calend. doloremque, quem ex Quinti ſcelere iampridem acceptum iam abiecerā, lecta eius epiſtola grauiſſimum cœpi. Tu, etſi non potuiſti vllo modo facere, vt mihi illā epiſtolam non mitteres, tamen mallem non eſſe miſſam. Ad ea autem, quæ ſcribis de teſtamento, videbis quid, & quo modo. De numis & illa ſic ſcripſit, vt ego ad te antea, & nos, ſiqd opus erit, vtemur ex eo, de quo ſcribis. Ille a. d. cal. Sept. Athenis non videtur fore: multa eum in Aſia dicuntur morari, maximè Pharnaces. Legio XII. ad quā primum Sulla venit, lapidibus egiſſe hominē dr̄: nullam putāt ſe commoturam: illū arbitrantur protinus Patris in Siciliā. Sed, ſi hoc ita eſt, huc veniat, neceſſe eſt: ac mallem illum: aliquo enim modo hinc euaſiſſem. nūc metuo, ne ſit expectandum: & cum reliquis ē̄t loci, grauitas hic miſerrimè perferēda. Quòd me mones, vt ea videā, quæ ad tempus accōmodem: facerem, ſi res pateretur, & ſi vllo modo fieri poſſet. ſed in tantis noſtris peccatis, tātiſque noſtrorū iniurijs nihil eſt, quod aut, facere dignū nobis, aut ſimulare poſſim. Sullana confers; in quibus omnia genere ipſo

præclariſſima fuerunt, moderatione paulò minus temperata: hæc autẽ eiuſmodi ſunt, vt obliuiſcar * mei, idque malim, quod omnibus ſit melius: quorum vtilitati meam iũxi, Tu ad me tamen velim, quàm ſæpiſſimè ſcribas: eoque magis, quòd præter ea nemo ſcribit: ac ſi omnes, tuas tamen maxime expectarem. Quòd ſcribis illũ per me Quinto fore placatiorem: ſcripſi ad te antea, eum ſtatim Q. F. omnia tribuiſſe, noſtri nullam mentionem. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

Diligenter mihi faſciculum reddidit Balbi tabellarius accepi enim à te literas, quibus videris vereri, vt epiſtolas illas acceperim: quas quidem vellem mihi nũquam redditas: auxerunt enim mihi dolorem: nec ſi in aliquem incidiſſent, quicquã noui attuliſſent. Quid enim tam peruulgatum, quàm illius in me odium, & genus hoc literarum? quod ne Cæſar quidem ad iſtos videtur miſiſſe, quaſi quo illius improbitas offenderetur: ſed credo vti notiora noſtra mala eſſent. Nam quòd te vereri ſcribis, ne illi obſint, eique rei mederi: ne rogari quidem ſe paſſus eſt de illo: quod quidem mihi moleſtum nõ eſt: illud moleſtius, iſtas impetrationes noſtras nihil valere. Sulla, vt opinor, cras erit, hic cum Meſſala. currũt ad illum pulſi à militibus: qui ſe negant vſquam, niſi acceperint. Ergo ille huc veniet: quod nõ putabãt: tardè quidem: itinera enim ita facit, vt multos dies in oppidum ponat. Pharnaces autẽ

quo modo agit, afferet moram. Quid mihi igitur cenſes? iam enim corpore vix ſuſtineo grauitatem huius cœli, quæ mihi laborem affert in dolore. An his illuc euntibus mandem, vt me excuſent? ipſe accedam propius? quæſo attende & me, quod adhuc ſæpe rogatus non feciſti, conſilio iuua: ſcio rem difficilem eſſe, ſed vt in malis. Etiam illud mea magni intereſt, te vt videã. profectò aliquid profecero, ſi id acciderit. De teſtamento, vt ſcribis, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

QVòd ad te ſcripſeram vt cũ Camillo cõmunicares, de eo Camillus mihi ſcripſit, te cũ eo locutũ. Tuas literas expectabã: niſi illud quidem mutari, ſi aliter eſt atque oportet, non video poſſe: ſed cùm à nullo accepiſſem literas, deſideraui tuas (etſi putabã te * fortiorem factum nõ eſſe) modo valeres: ſcripſeras enim te quodam valetudinis genere tentari, Auguſius quidẽ Rhodo venerat VIII. id. Quint. Is nũtiabat, Quintum F. ad Cęſarem profectũ IIII. calẽdas Iun. Philotimũ Rhodum pridie eius diei veniſſe: habere ad me literas: ipſum Auguſium audies: ſed tardius iter faciebat: eò feci, vt celeriter eunti darem. Quid ſit in his literis, neſcio: ſed mihi valde Quintus frater gratulatur. Equidẽ in meo tãto peccato, nihil, ne cogitatione quidẽ aſſequi poſſum, quod mihi tolerabile poſſit eſſe. Te oro, vt de hac miſera cogites & illud, de quo ad te proximè ſcripſi, vt aliquid cõficiatur ad inopiam propulſandã, & etiam de ipſo teſtamento. Illud quoque

vellem antea ſed omnia timuimus : melius quidem in peſſimis nihil fuit diſſidio. aliqd feciſſemus, vt viri vel tabularum nouarum * nomine, vel nocturnarum expugnationũ, vel Metellæ, vel omnium maiorum : nec res periiſſet, & videremur aliquid doloris virilis habuiſſe. Memini omnino tuas literas : ſed & tempus illud, & ſiquid vis præſtitit. nunc quidem ipſa videtur denuntiare : audimus enim de ſtatu reipublicæ. O dij, generumne noſtrum potiſſimum vt hoc, vel tabulas nouas? Placet mihi igitur, & idem tibi, nuntiũ remitti, petet fortaſſe tertiam penſionem. Conſidera igitur tumne cùm ab ipſo naſcetur, an priùs. ego ſi vllo modo potuero, vel nocturnis itineribus experiar, vt te videam. Tu & hęc, & ſiquid erit, quod interſit me ſcire, ſcribas velim. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

QVæ dudum ad me, & quæ etiam ad meã Tulliam de me ſcripſiſti, ea ſentio eſſe vera. Eò ſum miſerior. etſi nihil videatur addi poſſe, quòd mihi non modò iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidem impunè liceat. Quare iſtud feramus: quod cùm tulerimus, tamen eadem erunt perpetienda, quæ tu, ne accidant, vt caueamus mones. Ea enim eſt à nobis contracta culpa, vt *omni ſtatu, omnique populo eundem exitum habitura videatur, ſed ad meam manũ * rediero, etenim hæc occultiùs agenda. Vide quæſo etiam nunc de teſtamento, quod tum factum, cùm illa quærere cœperat. * nõ

te credo, cõmonuit, neq; cogauit, ne me quidem, ſed quaſi ita ſit, quoniam in ſermonẽ iam veniſti, poteris eã monere, vt alicui cõmittat, cuius extra periculũ huius belli fortuna ſit. Equidem tibi potiſſimum velim. ſi idem illa vellet: quam quidem cęlo miſerã, me hoc timere. de illo altero, ſcio equidem venire nũc nihil poſſe: ſed ſeponi, & occultari poſſunt, vt extra ruinã ſint eã, quæ impẽdet. Nam ꝙ ſcribis, nobis noſtra & tua Terẽtiæ fore parata: tua credo: noſtra quæ poterunt eſſe? De Terentia autem (mitto cætera, quæ ſunt innumerabilia) quid ad hoc addi poteſt? ſcripſeras, vt H-S. X I I. permutaret tantum eſſe reliquum de argento. miſit illa C C I Ɔ Ɔ. mihi, & aſcripſit tantum eſſe reliquum, Cùm hoc tã paruum de paruo detraxerit, perſpicis quid in maxima re fecerit? Philotimus non modo nullus venit: ſed ne per literas qnidem, aut per nũtiũ certiorem facit me quid egerit. Epheſo qui veniũt, ibi ſe eum de ſuis controuerſijs in ius adeũtem vidiſſe nuntiant: quæ quidem (ita. n. veriſimile eſt) in aduentum Cæſaris fortaſſe reijciuntur. Ita aut nihil puto eũ habere, qđ putet ad me celerius perferẽdũ, & eò me magis eſſe deſpectũ: aut etiam ſi quid habet, id niſi omnibus ſuis negotijs cõfectis, ad me referre nõ curet. Ex quo magnum equidẽ capio dolorẽ, ſed non, tantum quantũ videor debere: nihil. n. mea minùs intereſſe puto, quàm quid illinc afferatur. Id quamobrem, te intelligere certò ſcio. Quod me mones de vultu, & oratione ad tẽpus accommodanda, etſi difficile eſt, tñ imperarem mihi, ſi mea

quic-

quicquam intereſſe putarem. Quòd ſcribis, literis te putare Africanum negotium confici poſſe: velim ſcriberes, cur ita putares. Mihi quidem nihil in mentem venit, quare id putem fieri poſſe. Tu tamen velim ſi quid erit, quod conſolationis aliquid habeat, ſcribas ad me: ſin, vt perſpicio, nihil erit, ſcribas id ipſum. Ego ad te ſi quid audiero, citiùs ſcribam. Vale. VIII. id. Sext.

CICERO ATTICO S. 25

FAcilè aſſentior tuis literis, quibus expoſnis pluribus verbis, nullum te habere conſilium, quo à te poſſim iuuari. Cõſolatio certè nulla eſt, quæ leuare poſſit dolorem meum, nihil eſt enim contractum caſu. nam id eſſet ferendum. ſed omnia fecimus his erroribus, & miſerijs, & animi, & corporis, q̃bus proximi vtinam mederi maluiſſent, quã obeſſe. Quoniam neque conſilij tui, neque conſolationis cuiuſquam ſpes vlla mihi oſtẽditur, non quæram hæc à te poſthac. tantum velim ne priſtinum hoc officium intermittas: ſcribas ad me quicquid veniet tibi in mentem, cùm habebis cui des, & dum erit ad quem des: quod longum non erit. Illum diſceſſiſſe Alexandria rumor eſt non firmus, ortus ex Sulpitij literis, quas cuncti poſteà nuntij confirmarunt. Quod verum, an falſum ſit, quoniam mea nihil intereſt, vtrum malim neſcio. * Quod ad te iampridem de teſtamẽto ſcripſi quod poſtulas, velim vt poſſim aduerſus ego huius miſeriam tua facultate, confectus, conflictari. Nihil vnquam

ſimile

ſimile natum puto. Qui ſi qua re conſulere, aliquid poſſum, cupio à te admoneri. Video eandem eſſe difficultatem, quam in conſilio dato ante: tamen hoc me magis ſollicitat, quàm omnia. In penſione ſecunda cæci fuimus. Allium mallem, ſed præterijt. Te oro, vt in perditis rebus, ſi quid cogi conficique poteſt, quod ſit in tuto, ex argento, neque ſatis multa ex ſupellectile, des operam. Iam enim mihi videtur adeſſe extremum, nec vlla fore conditio pacis: eaque quæ ſunt, etiam ſine aduerſario peritura. Hæc etiam, ſi videbitur, cum Terentia * loquere opportunè. Non queo omnia ſcribere. Vale.

III. non. Quint.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER XII.

CICERO ATTICO S. 1

VNDECIMO die, poſtquam à te diſceſſerã, hoc literularum exaraui, egrediens è villa ante lucem. atq; eo die cogitabam in Anagnino, poſtero autem in Tuſculano. Ibi vnum diem. v. cal. igitur ad conſtitutum, atque vtinam continuò ad complexum meæ Tulliæ, ad oſculum Atticæ poſſim currere. Quod quidem ipſum ſcribe, quæſo, ad me, vt dum conſiſto in Tuſculano, ſciam quid garriat: ſin ruſticatur, quid ſcribat ad te: eique intereà aut ſcribes ſalutem, aut nuntiabis, itemque Piliæ: & tamen, etſi continuò congreſſuri ſumus, ſcribes ad me, ſi quid habebis. Cùm complicarem hanc epiſtolam, noctuabundus ad me venit cum epiſtola tua tabellarius: qua le-

ĉta,

cta,de Atticæ febricula ſcilicet, valde dolui. Reliqua quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. Sed quod ſcribis igniculum matutinum, γεροντικώτερον eſt memoriola vacillare. Ego enim I I I I. calend. Axio dederam, tibi I I I. Quinto, quo die veniſſem: id eſt, v. calen. Hoc igitur habebis, noui nihil. Quid ergo opus erat epiſtola? quid cùm coràm ſumus, & garrimus quicquid in buccam? eſt profectò quiddam λέσχη: : quæ habet, etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem.

CICERO ATTICO S. 2

HIc rumor eſt, T. Murcum perijſſe naufragio, Aſinium delatum viuum in manus militum, l. naueis delatas Vticam, reſtatu, hòc Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuiſſe, vt Patieius affirmat. Sed autor nullus rei quiſquam. Habes, quæ, dum tu habes, locuti ſint. Ludi intereà Præneſte. Ibi Hircius, & iſti omnes, & quidē ludi dies octo. Quæ cœnæ? quæ deliciæ? res intereà fortaſſe tranſacta eſt. O miros homines? At Baldus ædificat. τὶ γδ αὐτῷ μέλᶠ. * Verùm, ſi quæris hominem, homini nō recta, ſed voluptaria quærēti nonne βεβίωται; tu intereà dormis. Iam explicandum eſt πρόβλημα, ſi quid acturus es. Si queris quid putem, ego fructum puto. Sed quid multa? iā te videbo, & quidem, vt ſpero, de via rectà ad me: ſimul enim & diem Tyrannioni conſtituemus, & ſi quid aliud.

CICERO ATTICO S. 3

VNum te puto minus blandum eſſe, quã me: aut, ſi vterque noſtrum eſt aliquando aduerſus aliquem, inter nos certè nũquã ſumus. Audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentem. Ne viuam, mi Attice, ſi mihi non modò Tuſculanum, vbi cæteroqui ſum libenter, ſed μακάρων νῆσοι tanti ſunt, vt ſine te ſim totos dies. Quare obduretur hoc triduum, vt te quoque ponam in eodem πάθει: quod ita eſt profectò. Sed velim ſcire, hodiéne ſtatim de auctione, & quo die venias. Ego me intereà cum libellis. At moleſtè fero Vennonij me hiſtoriam non habere. Sed tamen ne nihil de re, nomen illud, quod à Cæſare, treis habet conditiones, aut emptionem ab haſta (perdere malo: etſi præter ipſam turpitudinem, hoc ipſum puto eſſe perdere) aut delegationem à mancipe annua die (quis erit, cui credam? aut quando ipſi Metoni anuus veniet?) aut Vecteni conditionem ſemiſſe σκέψαι igitur. Ac vereor, ne iſte iam auctionẽ nullã faciat, ſed ludis factis Clypo ſubſidio currat, ne talis vir ἀλογηθῇ. Sed μελήσει.

CICERO ATTICO S. 4

O Gratas tuas mihi, iucundasq́ue literas. Quid quæris? reſtitutus eſt mihi dies feſtus: angebar enim, quòd Tiro ἐντρεύθέστερον te ſibi eſſe viſum dixerat. Addam igitur, vt cenſes vnum diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον eſt. Non aſſequor, vt ſcribã, quod tui conuiuæ, non modò

liben-

libenter, ſed etiam æquo animo legere poſſint. Quin etiam, ſi à ſententijs eius dictis, ſi ab omni voluntate, conſilijsque, quę de republ. habuit, recedam, ψευδῶς quę velim grauitatem, conſtantiamque eius laudare: hoc ipſum tamen ijs odioſum ἄκουσμα ſit. Sed verè laudari ille vir non poteſt, niſi hæc ornata ſit, quod ille ea, quæ nunc ſunt, & futura viderit, &, ne fierent, contenderit, &, facta ne videret, vitam reliquerit. Horum quid eſt, quod Aledio probare poſſimus? ſed cura obſecro, vt váleas, eamque, quam ad omnes res adhibes, in primis ad conualeſcendum adhibe prudentiam.

CICERO ATTICO S. 5

QVintus pater quartùm, vel potius milleſimùm, nihil ſapit, qui lætetur. Luperco filio, & Statio, vt cernat duplici dedecore tumulatam domum: addo etiam Philotimũ tertium. O ſtultitiam, niſi mea maior eſſet, ſingularem? Quòd * autem oſim hanc rem, ἔρανον à te. fac, non ad διψῶσαν κρήνην, ſed ad περιρήνην eum veniſſe, & ἄμπνευμα σεμνὸν. Ἀλφειοῦ κρήνην (vt ſcribis) haurire, in tantis ſuis præſertim anguſtijs, περὶ ταῦ τ' ἄρ' ἀποσκήψῃ. ſed ipſe viderit. Cato me quidem delectat, ſed etiam Baſſum Lucilium ſuas. De Cælio, tu quęres, vt ſcribis. Ego nihil noui. noſcenda eſt natura, non facultas modò. De Hortenſio, & Verginio tu ſi quid dubitabis, & ſi, quod magis placeat: ego quantum aſpicio, non facilè inueneris. Cum Muſtella, quemadmodũ ſcribis, eum venerit Criſpus.

Ad Aulum ſcripſi, vt ea, quę bene * noſſem de auro, Piſoni demonſtrarem. Tibi enim ſanè aſſentior,& iſtud nimiùm diu duci, & omnia nunc vndique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, niſi quod ad me ꝑtineat, facilè perſpicio: meisq; negotijs impediri cupiditatem tuam ad me veniendi. Sed mecum eſſe te puto, non ſolùm quòd meam rem agis, verumetiam ꝙ videre videor quo modo agas: neque enim vlla hora tui mihi eſt operis ignota. Tubulũ præt. video L.Metello, Q.Maximo COSS. Nunc velim, P.Scæuola pontifex maximus, quibus COSS. trib.pleb. equidem puto Cepione,& Pompeio: præt. enim P.Furio, Sext. Attilio. Dabis igitur tribunatum, &, ſi poteris, Tubulus quo crimine. Et vide quæſo, L. Libo, ille qui de Ser.Galba, Cenſorinone, & Manlio, an T.Quintio, M.Acilio COSS. trib. pl. fuerit: conturbor enim. In Bruti epitoma Fannianorum ſcripſi, quod erat in extremo, idque ego ſecutus, hunc Fannium, qui ſcripſit hiſtoriam generum eſſe ſcripſeram Lælij. Sed tu me γεωμέτρικῶς refelleras. te autẽ nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono autore Hortenſio ſic acceperam, vt apud Brutum eſt. Hunc igitur locum expedies. Ego miſi Tironem Dolabellæ obuiàm. Is ad me idibus reuertetur. Te expectabo poſtridie. De Tullia mea tibi antiquiſſimum eſſe video: idque ita vt ſit, te vehementer rogo. Ergo & in integro omnia: ſic enim ſcribis. Mihi, etſi calendæ vitandæ fuerunt, * inceſſionumque ἀρχέτυπα fugienda, conficiendæque tabulæ: nihil tamẽ tanti, vt à te abeſſem,

ſem, fuit. Cùm Romæ eſſem, & te iam, iamque viſurum me putarem quotidie: tamen horæ, quibus expectabam, longæ videbantur. Scis me minimè eſſe blandum. Itaque minus aliquantò dico, quàm ſentio.

CICERO ATTICO S. 6

De Cælio vide, quæſo, ne qua lacuna ſit ī auro. Ego iſta non noui. Sed certè in colybo eſt detrimenti ſatis. Huc aurum ſi accedit. Sed quid loquor? tu videbis. Habes Hegeſiæ genus quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. Ain tu? verum hoc fuit? ſine me? At ego quoties, cùm eſſem otioſus, ſine te tamen nolui? quomodo hoc ergo lues? Vno ſcilicet, ſi mihi librum miſeris: quod vt facias, etiam atque etiam rogo. Etſi me non magis liber ipſe delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amò enim παντα φιλόδημον: teque iſtam tam tenuem θεωρίαν tam valde admiratum eſſe gaudeo. etſi tua quidem ſunt huiuſmodi omnia: ſcire .n. vis quo vno animus alitur. Sed quæſo quid ex iſta acuta, & graui refertur ad τέλος ſed longa oratio eſt, & tu occupatus in meo fortaſſe aliquo negotio. At pro iſto aſſo ſole, quò tu abuſus es in noſtro pratulo, à te nitidum ſolem, vnctumq; repetemus. Sed ad prima redeo. Librum, ſi me amas, mitte: tuus eſt enim profectò: quoniam quidem eſt miſſus ad te.

CICERO ATTICO S. 7

Tantumne a bre tua eſt otij tibi, vt etiam Oratorem legas? macte virtute. mihi qui-

dem gratum,& erit gratius, ſi non modò in libris tuis, ſed etiam in aliorũ per librarios tuos Ariſtophanem repoſueris pro Eupoli. Cæſar autem mihi irridere viſus eſt, QVAESO illud tuum,quod erat ἐυπινὲς, & vrbanũ. Ita porrò te ſine cura eſſe iuſſit,vt mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticã doleo tandiu: ſed quoniam iam ſine horrore eſt,ſpero eſſe,vt volumus.

CICERO ATTICO S. 8

QVæ deſideras, omnia ſcripſi in codicillis, eosq; Eroti dedi. breuiter,ſed etiam plura quam quæris: in ijs de Cicerone, cuius quidem cogitationis initium tu mihi attuliſti. Locutus ſum cum eo liberaliſſimè: quòd ex ipſo velim, ſi modò tibi erit commodum,ſciſcitere. Sed quid differo? Expoſui,te ex me detuliſſe, ecquid vellet,ecquid requireret:velle Hiſpaniam, requirere liberalitatem. De liberalitate dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. De Hiſpania duo attuli, primùm idẽ, quod tibi:me vereri vituperationem:non ſatis eſſe,ſi hæc arma reliquiſſemus: etiam contraria:deinde fore,vt angeretur, cùm à fratre familiaritate,& omni gratia vinceretur. Velim magis liberalitate vti mea, quàm ſua libertate:ſed tamen permiſi: tibi enim intellexeram non nimis diſplicere.Ego etiam, atque etiam cogitabo:teque,vt idem facias, rogo. Magna res: ſimplex eſt manere: illud anceps. Verùm videbimus. De Balbo, & in codicilis ſcripſeram, & ita cogito, ſimul

ac

hac redierit. Sin ille tardiùs, ego tamen triduum, &, quod præterij, Dolabella etiam mecum.

CICERO ATTICO S. 9

DE Cicerone, multis res placet, comes eſt idoneus. Sed de prima penſione antè videamus: adeſt enim dies, & ille currit. Scribe, quæſo, quid referat Celer egiſſe Cæſarem cùm candidatis, vtrum ipſe in fœnicularium, an in campum Martium cogitet. Et ſanè ſcire velim, nunquid neceſſe ſit comitijs eſſe Romæ: nam & Piliæ ſatisfaciendum eſt, & vtique Atticæ.

CICERO ATTICO S. 10

NAe ego eſſem hic libenter, atq; id quotidie magis, ni eſſet ea cauſa, quã tibi ſuperioribus literis ſcripſi. Nihil hac ſolitudine iucundius, niſi paulum interpellaſſet Amintæ filius, ὦ ἀπεραντολογίαν δ'ὖς. Cætera noli putare amabiliora fieri poſſe villa, litore, proſpectu maris, his rebus omnibus. Sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat quod ſcriberem, & ſomnus vrgebat.

CICERO ATTICO S. 11

MAlè meherculè de Athamãte. Tuus aũt dolor humanus is quidẽ, ſed magnopere moderãdus. cõſolationem aũt multæ viæ: ſed illa rectiſſima. Impetret rõ, quod dies impetratura eſt. Alexim verò curemus, imaginẽ

Tironis, quẽ ægrum Romam remiſi: & ſi q̃d habet collis ἐπιδήμιον, ad me * cum teſtamẽto transferamus. Tota domus ſuperior vacat, vt ſcis: hoc puto valde ad rem pertinere.

CICERO ATTICO S. 12

MAlè de Seio: ſed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipſi enim quid ſumus? aut quandiu hæc curaturi ſumus? Ea videamus quæ ad nos magis pertinent: nec tamẽ multò: quid agamus de ſenatu. Et, vt ne quid prætermittam, Cæſonius ad me literas miſit, Poſthumiam Sulpitij, domum ad ſe veniſſe. De Pompeij Magni filia tibi reſcripſi, nihil me hoc tempore cogitare: alteram verò illam, quam tu ſcribis, puto noſti: nihil enim vidi fœdius, ſed adſum: coràm igitur. Obſignata epiſtola, accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: commotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S. 13

DE dote tantò magis perpurga. Balbi regia conditio eſt delegandi: quoquo modo confice: turpe eſt rem impeditam iacere. Inſula Arpinas habere poteſt germanam ἀποθέωσιν: ſed vereor me minorem τιμὴν habere videatur: ἐκτόνιμος eſt: igitur animus in hortis: quos tamen inſpiciam, cùm venero. De Epicuro vt voles: etſi μεθαρμόζομαι in poſterum. genus hoc perſonarum, incredibile eſt, quàm ea quidem requirant. Ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γάρ. Nihil habeo,

ad

ad te quod perſcribam: ſed tamẽ inſtitui quotidie mittere, vt eliciam tuas literas: nõ quò aliquid ex his expectem, ſed neſcio quo modo tamẽ expecto. Quare ſiue habes quid, ſiue nihil habes, ſcribe tamen aliquid: teq; cura. Commouet me Attica, etſi aſſentior Cratero. Bruti literæ ſcriptæ & prudenter, & amicè, multas mihi tamen lachrymas attulerunt. me hæc ſolitudo minus ſtimulat, q̃ iſta celebritas. Te vnum deſidero, ſed & literis non difficilius vtor, quàm ſi domi eſſem: ardor tamen ille vrget, & manet, non mehercule indulgente me, ſed tamen nòn repugnante. Quod ſcribis de Apuleiò, nihil puto opus eſſe tua contentione, nec Balbo, & Oppio: quibus quidem ille receperat, mihique etiam iuſſerat nuntiari, ſed moleſtum omnino non futurum: ſed cura vt excuſer morbi cauſa in dies ſingulos. Lænas hoc receperat: prende C. Septimium, L. Statilium: denique nemo negabit ſe iuraturum, quem rogaris. Quod ſi erit durius, veniam, & ipſe perpetuum morbum iurabo: cùm enim mihi carendum ſit conuiuijs, malo id lege videri facere, quàm dolore. Cocceium velim appellès: quod enim dixerat, non facit. Ego autem volo aliquod emere latibulum, & perfugium doloris mei.

CICERO ATTICO S. 14

DE me excuſando apud Apuleium dederam ad te pridie literas. nihil eſſe negotij arbitror. quemcunque appellaris, nemo

negabit. ſed Septimium vide, & Lænatem, & Statilium: tribus enim opus eſt. ſed mihi Lænas totum receperat. Quòd ſcribis à Iunio te appellatum: omnino Cornificius locuples eſt: ſed tamen ſcire velim, quando dicat ſpopondiſſe, & pro patre, anne pro filio: neque eò minus, vt ſcribis, procuratores Cornificij, & Apuleium prædiatorem videbis. Quòd me ab hoc mœrore recreari vis, facias, vt omnia. ſed me mihi non defuiſſe tu teſtis es: nihil enim de mœrore minuẽdo ſcriptum ab vllo eſt, quod ego non domi tuæ legerim, ſed omnem conſolationem vincit dolor. Quin etiam feci, quod profectò ante me nemo, vt ipſe me per literas conſolarer: quem librum ad te mittam, ſi deſcripſerint librarij: affirmo tibi nullam conſolationem eſſe talem. Totos dies ſcribo: non quo proficiam quid, ſed tantiſper impedior, nõ equidem ſatis (vis enim vrget) ſed relaxor tamen omniaque nitor non ad animum, ſed ad vultum ipſum, ſi queam, reficiendum: idque faciens, interdum mihi peccare videor, interdum peccaturus eſſe, niſi faciam. Solitudo aliquid adiuuat: ſed multò plus proficeret, ſi tu tamen intereſſes: quæ mihi vna cauſa eſt hinc diſcedendi: nam pro malis rectè habebat. quanquàm ipſum doleo: nõ enim iam in me idem eſſe poteris: perierunt illa quæ amabas. De Bruti ad me literis ſcripſi ad te anteà. prudẽter ſcriptæ ſed nihil quod me addiuuarent. Quod ad te ſcripſit, id vellem, vt ipſe adeſſet: certè aliquid, quoniam me tã valde amat, adiuuaret. Quòd ſi quid ſcies, ſcribas ad me velim, maximè autem,

Pan-

Panſa quando. De Attica doleo: credo tamē Cratero. * Piliam angi vetabat.

CICERO ATTICO S. 15

PRo omnibus Apud Apuleium, quoniam in perpetuum non placet, in dies vt excuſer, videbis. In hac ſolitudine careo omniū colloquio: cumque manè me in ſyluam abſtruſi denſam & aſperam, non exeo inde ante veſperum: ſecundum te, nihil eſt mihi amicius ſolitudine. In hac mihi omnis ſermo eſt cum literis: cùm tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad poſſum: ſed adhuc pares non ſumus. Bruto, vt ſuades, reſcribam. eas literas cras habebis, cum erit cui des, dabis.

CICERO ATTICO S. 16

TE tuis negotijs relictis nolo ad me venire, ego enim potius accedam, ſi diutius impediere: etſi ne deceſſiſſem quidem è cōſpectu tuo, niſi me planè nihil vlla res adiuuaret. Quòd ſi eſſet aliquod leuamen, id eſſet in te vno. & cùm primùm ab aliquo poterit eſſe, à te erit. Nunc tamē ipſum ſine te eſſe non poſſum: ſed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec ſi propius eſſem vſpiam, tecum tamen eſſem: idem enim te impedire, quò minus mecum eſſes, qđ nunc etiā impedit. Mihi adhuc nihil aptius fuit hæc ſolitudine: quam vereor, ne Philippus tollat: heri enim veſperi venerat. Me ſcriptio, & literæ non leniunt, ſed obturbant.

CICERO ATTICO S. 17

MArtianus ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud Apuleium à Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. His velim meo nomine reddendas literas cures, gratũ mihi eos feciſſe. Quod pro Cornificio me abhinc amplius annis XXV. ſpopondiſſe dicit Flauius. etſi reus locuples eſt, & Apuleius prædiator liberalis: tamen velim des operã vt inueſtiges ex conſponſorum tabulis ſitne ita: mihi enim ante ædilitatem meam nihil erat cum Cornificio. poteſt tamen fieri. ſed ſcire certum velim. & appelles procuratores, ſi tibi videtur: quanquam quid ad me? Veruntamen Panſæ profectionem ſcribes, cùm ſcies. Atticam ſaluere iube, & eam cura, obſecro, diligenter. Piliæ ſalutem.

CICERO ATTICO S. 18

DVm recordationes fugio, quæ quaſi morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. Quòd velim mihi ignoſcas, * cuiuſmodi eſt: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, authores, qui dicãt fieri id oportere, quod ſæpe tecum egi, & qđ à te approbari volo, de fano illo dico: de quo tantum, quantum me amas, velim cogites. Equidem neque de genere dubito: placet.n. mihi Cluatij: neque de re: ſtatutum eſt.n. de loco nonnunquam. Velim igitur cogites. Ego, quantùm his temporibus tam eruditis fieri poterit, profectò illam conſecrabo omni

ni genere monimentorum ab omnium ingenijs ſcriptorum & Græcorum, & Latinorum. Quæ res forſitan ſit refricatura vulnus meum. ſed iam quaſi voto quodam, & promiſſo me teneri puto: longumque illud tempus, cùm non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimiùm longum videtur. Habeo enim nihil (tentatis rebus omnibus) in quo acquieſcam, nam dum illud tractabam, de quo anteà ſcripſi ad te, quaſi fouebã dolores meos. nunc omnia reſpuo, nec quicquam habeo tolerabilius, quàm ſolitudinem. quã (quod eram veritus) non obturbauit Philippus. nã, vt heri me ſalutauit, ſtatim Romam profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, vt tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te: curabis cum tua perferendam. Eius tamen miſi ad te exemplum, vt ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quòd aut ordine adminiſtrari, ſcribes quæ ſint ea: quædam enim expecto. Cocceis vide, ne fruſtretur. nam Libo quod pollicetur, vt Eros ſcribit, non incertum puto, de ſorte mea Sulpitio confido, & Egnatio ſcilicet. De Apuleio quid eſt, quòd labores, cùm ſit excuſatio facilis? tibi ad me venire vt oſtendis, vide, ne non ſit facile: eſt enim longum iter: diſcedentemque te, quod celeriter tibi erit fortaſſe ſciendum, non ſine magno dolore dimittam. Sed omnia, vt voles: ego enim, quicquid feceris, id cùm rectè, tum etiam mea cauſa factum putabo. Heri, cùm ex aliorum literis cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum, nihil eſſe in tuis. ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quã

datæ,

datæ, neque iſta quidem curo: ſed tamẽ opinor propter prędes ſuos accurriſſe. Quòd ſcribis Terẽtiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primùm tibi perſuade, me iſthæc non curare: neque eſſe quicquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? Illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent quid eſſet. Num id etiam mihi periculi fuit? Sed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamẽtum legendum cui voluerit, Intelliget non potuiſſe honorificentiùs à me fieri de * Nepote, quàm fecerim. Nam quòd non aduocaui ad obſignandum: primùm mihi non venit in mentem: deinde ea re non venit, quia nihil attinuit. Tute ſcis (ſi modò meminiſti) me tibi tum dixiſſe, vt de tuis aliquos adduceres. Quid enim opus erat multis? Equidẽ domeſticos iuſſeram. Tũ tibi placuit vt mitterem ad Silium: inde eſt natũ, vt ad Publiũ ſed neceſſe neutrum fuit. Hoc tu tractabis, vt tibi videbitur.

CICERO ATTICO S. 19

EST hic quidem locus amœnus, & in mari ipſo, qui & Antio, & Circæis aſpici poſſit, ſed ineunda nobis ratio eſt, quemadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate (ſi modò hæc ſtabunt) illud quaſi conſecratum remanere poſſit. Equidem iam nihil egeo vectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. Cogito interdũ trans Tyberim hortos aliquos parare. & quidem ob hanc

cauſam maximè. nihil enim video quod tã celebre eſſe poſſit: ſed quos, coràm videbimus: ita tamen, vt hac æſtate fanum abſolutum ſit. Tu tamen cum Appella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ ſcribis, approbo: maximè quod de iudicatu meo reſponſum ſit. Si quid perſpexeris, & tamen quid procuratores Cornificij dicant, velim ſcire, ita vt in ea re, cùm tã occupatus ſis, non multum operæ velim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcripſit, idque tibi placuiſſe, ne perturbarer. Illis egi gratias. Te tamen, vt iam antè ad te ſcripſi, ſcire volo, me neque iſto nuntio eſſe perturbatum, nec iam vllo perturbatum iri. Panſa ſi hodie, vt putabas, profectus eſt: poſthac iam incipito ſcribere ad me, de Bruti aduẽtu quid expectes, id eſt, quos ad dies. Id ſi ſcies, vbi iam ſit, facilè coniectura aſſequere. Quod ad Tironem ad Terentia ſcribis, obſecro te, mi Atticé, ſuſcipe totum negotium. vides & officium agi meum quoddam, cui tu es conſcius, &, vt nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis mouet, quòd mihi eſt & ſanctius, & antiquius, præſertim cùm hoc alterum neque ſincerum, neque firmum putem fore.

CICERO ATTICO S. 20

NOndum videris perſpicere, quàm me nec Antonius commouerit, nec quicquam iam eiuſmodi poſſit commouere. De Terẽtia autẽ ſcripſi ad te ijs literis, quas dederam

deram pridie. Quòd me hortaris, idque à cæteris deſiderari ſcribis, vt diſſimulem me tã grauiter dolere: poſſumne magis, * quàm ꝙ totos dies conſumo in literis? Quod etſi non diſſimulationis, ſed potiùs leniendi, & ſanãdi animi cauſa facio: tamen, ſi mihi minus proficio, ſimulationi certè facio ſatis. Minus multa ad te ſcripſi, quòd expectabam tuas literas, ad eas quas ad te pridie dederam. Expectabam autem maximè de fano, nonnihil etiam de Terentia. Velim, me facias certiorẽ proximis literis, Cn. Cæpio Seruiliç Claudij pater, viuone patre ſuo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia viuone C. Cotta filio ſuo mortua ſit, an mortuo. Pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo ſcripſimus.

CICERO ATTICO S. 21

LEgi Bruti epiſtolam, eamque tibi remiſi, ſanè nõ prudenter reſcriptam ad ea quæ requiſieras. ſed ipſe viderit. quãquam illud turpiter ignorat. Catonem primùm ſententiam putat de animaduerſione dixiſſe, quã omnes antè dixerant, præter Cæſarem: & cùm ipſius Cæſaris tam ſeuera fuerit, qui tũ prætorio loco dixerit, conſularium putat leniores fuiſſe, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gelij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæſaris, C. Piſonis, etiam M. Glabrionis, Syllani Murenæ, deſignatorũ conſulum. Cur ego in ſententiam Catonis? quia verbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. Me autem hic lau

dat,

dat, quòd retulerim, non quòd patefecerim, quòd cohortatus ſim: quod denique ante quàm conſulerem, ipſe iudicauerim. Quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, perſcribendaque cenſuerat, idcirco in eius ſententiam eſt facta diſceſſio. Hic autem ſe etiam tribuere multùm mihi putat, quòd ſcripſerit, optimum conſulem: quis enim ieiuniùs dixit inimicus? Ad cætera verò, tibi quemadmodum reſcripſit? tantùm rogat de S.C. vt corrigas. Hoc quidem feciſſet, etiam ſi Ranio admonitus eſſet, ſed hæc iterum ipſe viderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. Rationes meas noſti. Si verò etiam à Faberio * procedit, nihil negotij eſt: ſed etiam ſine eo poſſe videor contendere. Venales certè ſunt Druſi, fortaſſe & Lamiani, & Caſſiani: ſed coràm. De Terentia non poſſum commodiùs ſcribere, quàm tu ſcribis. Officiũ ſit nobis antiquiſſimum. ſi quid nos fefellerit, illius malo me quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolij curanda ſunt H-S. C. negat Eros poſſe ſine me: credo, quòd accipiẽda aliqua ſit, & danda æſtimatio. Vellem tibi dixiſſet: ſi. n. res eſt, vt mihi ſcribit, parata, nec in eo ipſo mẽtitur, per te cõfici potuit. cognoſcas, & conficias velim. Quòd me in forũ vocas, eò vocas vnde etiam bonis meis rebus fugiebam. Quid enim mihi cum foro ſine curia, in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo videre nõ poſſum? Quòd aũt homines à me poſtulare ſcribis, vt Romæ ſim, neque mihi, vt abſim, concedere, * aut aliquatenus eos mihi concedere: iam pridẽ ſcito eſſe, cùm vnum te pluris, quàm

omnes

omnes illos putem. Ne me quidem contem-no, meoque iudicio multò ſtare malo, quàm omnium reliquorum. Neque tamen progre-dior longius, quàm mihi doctiſſimi homi-nes concedunt: quorum ſcripta omnia, quę-cunque ſunt in eam ſententiam, non legi ſolùm (quod ipſum erat fortis ægroti, accipe re medicinam) ſed in mea etiã ſcripta trãſtu li: quod certè afflicti & fracti animi nõ fuit. Ab his me remedijs noli in iſtam turbam vocare, ne recidam. De Terentia, quòd mihi omne onus imponis, nõ cognoſco tuam in-dulgentiã: iſta enim ſunt ipſa vulnera, quæ non poſſum tractare, ſine maximo gemitu. Moderare igitur, quæſo, vt potes: neq; enim à te plus, quàm potes, poſtulo: potes autem, quid veri ſit, perſpicere tu vnus. De Rutilia, quoniam videris dubitare, ſcribes ad me, cùm ſcies. ſed * quàmprimùm, num Clodia D. Bruto conſolari filio ſuo mortuo vixerit. id de Marcello. aut certè de Poſthumia ſciri poteſt: illud autem de M. Cotta; aut de Sy-ro, aut de Satyro. De hortis etiam atq; etiam rogo: omnibus meis, eorùmque, quos ſcio mihi non defuturos, facultatibus, ſed pote-ro meis, enitendum mihi eſt. Sunt etiam quæ vendere facilè poſſim, ſed, vt non ven-dam, eique vſuram pendam, à quo emero, non plus annum poſſum aſſequi, quod volo. Si tu me addiuuas, paratiſſimi ſunt Druſi: cupit enim vendere. Proximos puto Lamiæ: ſed abeſt. Tu tamen ſi quid potes, odorare: ne Silius quidem quicquam vtitur, & ijs vſu ris facillimè ſuſtentabitur. Habe tuum ne-gotium, nec quid res mea familiaris poſtu-

ſet,quam ego non curo, ſed quid velim,exiſtima.

CICERO ATTICO S. 22

PVtaram te aliquid noui, quòd eiuſmodi fuerat initium literarum, quamuis non curarem,quid in Hiſpania fieret,tamen te ſcripturum.ſed videlicet meis literis reſpondiſti,vt* de foro,& de curia. Sed domus eſt, vt ais, forum. Quid ipſa domo mihi opus eſt carenti foro?Occidimus,occidimus, Attice,iampridē nos quidem, ſed nunc fatemur, poſteaquam vnum, quo tenebamur, amiſimus.Itaque ſolitudinem ſequor:& tamen ſi qua me res iſtò adduxerit,enitar, ſi quo modo potero(potero autem) vt præter me nemo dolorem meum ſentiat:ſi vllo modo poterit ne tu quidem. Atque etiam illa cauſa eſt nō veniēdi. meminiſti quid ex te Aledius quæſierit. Quinetiam nunc moleſti ſunt. quid exiſtimas ſi venero? De Terentia ita cura, vt ſcribis,meque hac ad maximas ægritudines acceſſione non maxima libera.& vt ſcias me ita,dolere,vt non iaceam, quibus cōſulibus Carneades, & ea legatio Romam venerit, ſcriptum eſt in tuo annali. hæc nunc quæro; quæ cauſa fuerit. De Oropo opinor: ſed certum neſcio: etſi ita eſt, quæ controuerſiæ præterea: qui eo tempore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis: qui etiam Athenis πολιτικοὶ fuerint illuſtres, q̄ etiam ex Apollodori puto poſſe inueniri. De Attica moleſtum, ſed quoniam leuiter, rectè eſſe confido. De Magala dubium

mihi

mihi non erat. Vnde enim tam felix Ligius pater? Nam quid de me dicam, cui vt omnia contingant, quæ volo, leuari non poſſum? De Druſi hortis quanti licuiſſe tu ſcribis, id ego quoque audieram, & vt opinor, heri ad te ſcripſeram: ſed quanti quanti, bene emitur quod neceſſe eſt. Mihi, quoquo modo tu exiſtimas (ſcio enim ego ipſe, quid de me exiſtimem) leuatio quædam eſt, ſi minus doloris, at officij debiti. Ad Siccã ſcripſi, quòd vtitur L. Cotta. ſi nihil conficeretur de Tranſtiberinis, habet in Oſtienſi Cotta celeberrimo loco, ſed puſillum loci. Ad hanc rem tamen plus etiam ſatis. Id velim cogites. Nec tamẽ iſta pretia hortorum pertimueris: nec mihi argento iam, nec veſte opus eſt, nec quibuſquam amœnis locis: hoc opus eſt. Video etiam à quibus adiuuari poſſim: ſed loquere cum Silio. Nihil enim eſt melius. mandaui etiam Siccæ: reſcripſit, conſtitutum ſe cum eo habere: Scribat igitur ad me, quid egerit, & tu videbis.

CICERO ATTICO S. 23

BEne fecit A. Silius, qui tranſegerit: neq; enim ei deeſſe volebam, & quid poſſem, timebam. De Ouia confice, vt ſcribis. De Cicerone tempus eſſe iam videtur, ſed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutari ne poſſit, an ipſi ferendum ſit: de totaque re, quemadmodum, & quando placeat, velim conſideres. Publius iturusne ſit in Africam, & quando, ex Aledio ſcire poteris: quæras & ad me ſcribas velim. Et, vt ad meas ineptias

ptias redeam, velim me certiorem facias. P. Craſſus Vinuliç filius viuone P. Craſſo cõſulari patre ſuo, mortuus ſit, vt ego meminiſſe videor, an poſt. itẽ quæro de Regillo Lepidi filio, rectene meminerim patre viuo mortuũ. Cuſpiana explicabis, itẽq; Pretiana. De Attica, optimè: & ei ſalutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S. 24

SCripſit ad me diligẽter Sicca de Silio, ſeque ad te rem detuliſſe: quod tu idẽ ſcribis. Mihi & res, & conditio placet. ſed ita vt numeratò malim, quàm æſtimatione. Voluptarias enim poſſeſſiones nolet Silius. Vectigalibus autem vt his poſſum eſſe cõtentus, quæ habeo, ſic vix minoribus. Vnde ergo numeratò? H-S. D C. exprimes ab Hermogene, cũ praſertim neceſſe erit. Et domi video eſſe H S. D C, reliquæ pecuniæ vel vſuram Silio pẽdemus, dum à Faberio, vel ab aliquo qui Faberio debet, repræſentabimus. Erit etiam aliquid alicunde. ſed totam rem tu gubernabis. Druſianis verò hortis multò antepono: neque ſunt vnquam comparati, mihi crede. Vna me cauſa mouet, in qua ſcio me τετυφῶσθαι, ſed vt facis, obſequere huic errori meo. Nam quod ſcribis: ἐγγήραμα actum iam de iſto eſt: alia magis quæro.

CICERO ATTICO S. 25

SIcca, vt ſcribit, etiam ſi nihil confecerit cum A. Silio, tamen ſe ſcribit x. cal. eſſe venturum: cuius occupationibus ignoſco:

æque mihi ſunt notæ. De voluntate tua vt ſimul ſimus, vel ſtudio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod ſcribis: ſi ita me haberem, vt eius humanitate frui poſſem, in primis vellem illum mecum habere: ſed mihi ſolitudo, & receſſus prouincia eſt. Quod quia facilè ferebat Sicca, eò magis illum deſidero. Præterea noſti Niciæ noſtri imbecillitatem, mollitiem, cõſuetudinem victus. Cur ego illi moleſtus velim, cùm mihi ille iucundus eſſe non poſſit? Voluntas tamen eius mihi grata eſt. Vnam rem ad me ſcripſiſti, de qua decreui nihil tibi reſcribere: ſpero enĩ me à te impetraſſe, vt priuares me iſta moleſtia. Piliæ & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 26

DE Siliano negotio etſi mihi nõ eſt ignota conditio, tamen hodie me ex Sicca arbitror omnia cogniturum. Cottæ quidẽ negas te noſſe: ſed vltra Silianam villam eſt (quam puto tibi notam eſſe) villula ſordida, & valde puſilla: nihil agri: ad aliam rem loci nihil: ſatis ad eam quam quæro: ſequor celebritatem. Sed ſi perficitur de hortis Silij, hoc eſt, ſi perficis (eſt enim totum poſitũ in te) nihil eſt ſcilicet, ꝙ de Cotta cogitemus. De Cicerone, vt ſcribis, ita faciam. ipſi ꝓmittam de tempore, nummorum quantũ opus erit, vt permutetur tu videbis. Ex Aledio ꝙ ſcribis, ſi quid inueneris, ſcribes. Et ego ex tuis animaduerto literis, & profectò tu ex meis nihil habere nos quod ſcribamus, eadẽ quotidie, quæ iam iamq; ipſa cõtrita ſunt,

tamen

tamen facere non poſſum', quin quotidie ad te mittã, vt tuas accipiã. De Bruto tamen ſi quid habebis: ſcire enim iam puto vbi Pãſam expectet: ſi vt conſuetudo eſt, in prima prouincia, circiter calendas affuturus videtur, vellem tardius: valde enim vrbẽ fugio, multas ob cauſas. Itaque idipſum dubito, an excuſationem aliquam ad illum parem: quod quidem video facile eſſe. Sed habemus ſatis temporis ad cogitandum. Piliæ, Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 27

DE Silio nihilo plura cognoui ex præſente Sicca, quàm ex literis tuis: ſcripſeras enim diligenter. Si igitur tu illum conueneris, ſcribes ad me, ſi quid videbitur de quo putas ad me miſſum eſſe. Sit miſſum, necne, ſcio dictum quidem mihi, certè nihil eſt. Tu igitur vt cœpiſti: & ſiquid ita conficies, (qđ equidẽ non arbitror fieri poſſe) vt illi probetur, Ciceronẽ, ſi tibi placebit, adhibebis. Eius Aliquid intereſt videri illius cauſa voluiſſe, mea quidẽ nihil: niſi id quod tu ſcis, † quod ego magni æſtimo. Quod me ad cõſuetudinẽ reuocas, fuit meũ quidẽ iampridẽ rempubl. regere, quod faciebam: * ſed intereà erat vbi acquieſcerẽ. Nũc planè nec ego dictum, nec vitam illam colere poſſum: nec in ea re quid alijs videatur, mihi puto curandum. Mea mihi conſcientia pluris eſt, quàm omniũ ſermo. Quòd me ipſe per literas conſolatus ſum, non pœnitet me quantum profecerim: mœrorẽ minui: dolorẽ nec potui, nec, ſi

 poſſem,

poſſem,vellem.Ve Triario, bene interpretaris voluntatem meam.Tu verò nihil, niſi vt illi volent. Amo illum mortuum,tutor ſum liberis,totam domum diligo,De Caſtriciano negotio,ſi Caſtricius pro mancipijs pecuniã accipere volet,eamque ei ſolui, vt nunc ſoluitur,certè nihil eſt cõmodius:ſin autem ita actum eſt, vt ipſa mancipia abduceret, non mihi videtur eſſe æquum: rogas enim, me vt tibi ſcribam, quid mihi videatur: nolo enim negotij. Quintum fratrem quicquam habere:quod videor mihi ĩtellexiſſe,tibi videri idem.Publius ſi ęquinoctium expectat, vt ſcribis Aledium dicere, nauigaturus videtur. mihi autem dixerat per Siciliam: vtrũ, & quando,velim ſcire. Et velim aliquando, cùm erit tuum commodum, Lentulum puerum viſas, eique de mancipijs,quæ tibi videbit, attribuas.Piliæ,Atticæ,ſalutẽ.Vale.

CICERO ATTICO S. 38

Silius,vt ſcribis,hodie. cras igitur, vel potiùs cùm poteris,ſcribes,ſiquid erit, cùm videris.Nec ego Brutum vito: nec tamen ab eo leuationem vllam expecto.ſed erant cauſæ cur hoc tempore iſtic eſſe nollem: quaſi manebunt,quærenda erit excuſatio ad Brutum: &, vt nunc eſt, manſuræ videntur. De hortis,quæſo explica. Caput illud eſt qđ ſcis.Sequitur, vt etiam mihi ipſi quiddam opus ſit:nec enim eſſe in turba poſſum, nec à vobis abeſſe.Huic meo conſilio nihil reperio iſto loco aptius.Et de hac re quid tui cõſilij ſit,mihi perſuaſum eſt:& eò magis,quòd idem

idem intellexi tibi videri, me ab Oppio & Balbo valde diligi. Cùm ijs cõmunices quantopere, & quare velim hortos, ſed ita poſſe, ſi expediatur illud Faberianum. * Sint igitur autores futuri, ſi qua etiam iactura facienda ſit in repræſentando (quod poſſum) adducito. Tum enim illud deſperatum denique intelliges, & * quid inclinènt ad hoc meum conſilium adiuuandum. Si quid erit, magnũ eſt adiumentum: ſin minus, quacunque ratione contendamus. Vetus illud ἐγγήραμα quemadmodũ ſcripſiſti. vel ἐντάφιον putato. De illo Oſtienſi nihil eſt cogitandum, ſi hoc non aſſequimur, à Lamia nõ puto poſſe. Damaſippi experiendum eſt. Quæro quid ad te ſcribam, ſed nihil eſt, eadẽ quotidie. Quòd Lentulum inuiſis: valde gratum. Pueros attribue ei quot, & quos videbitur.

CICERO ATTICO S. 29

DE Silij voluntate vendendi, & de eo quãti tu vereri videris, primùm ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter, ſed tibi aſſentior: Quare, vt ei placuit, ſcripſi ad Egnatium. Quòd Silius tecum Clodio loqui vult, potes id mea voluntate facere, commodiuſque id eſt, quam quod ille à me petit, me ipſum ſcribere ad Clodium, de mancipijs Caſtricianis commodiſſimum eſſe credo tranſigere Egnatium. Quòd ſcribis te ita futurum putare, cum Ouia vt conficiatur, quæſo quidem. Quoniam, vt ſcribis, nox erat: in hodierna epiſtola plura expecto.

CICERO ATTICO S. 30

SIlium mutaſſe ſententiam Sicca mirabatur. Equidem magis miror, quod cùm in filium cauſam conferret. quæ mihi non iniuſta videtur (habet enim, qualem vult) ais te putare, ſi addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipſo id fuerit deſtinatum, venditurum. Quæris à me, quod ſummum pretium conſtituam, & quantum anteire iſtos hortos Druſi, acceſſi nũquam. Coponianam villam veterem, & non magnam noui: ſyluam nobilem, fructum autem neutrius. Quòd tamen puto nos ſcire oportere. Sed mihi vtrius iſtorum, tempore magis meo, quàm ratione æſtimandi ſunt. Poſſim autem aſſequi, necne, tu velim cogites. Si enim Faberianum venderẽ, explicare vel repræſentatione non dubitarẽ. de Silianis, ſi modò adduceretur, vt venderet. ſi venales non haberet, tranſirem ad Druſum vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes poteſt eſſe in repræſentãdo. At tu cõcede mihi, quæſo, vt eo animo ſim: quo is debeat eſſe, qui emere cupiat: & tamen ſeruio ita cupiditati, & dolori meo, vt à te regi velim. Egnatius mihi ſcripſit. Is, ſi quid tecũ locutus erit (commodiſſimè enim per eum agi poteſt) ad me ſcribes, & id agendum puto. nam cum Silio non video confici poſſe. Piliæ, & Atticæ ſalutem. hæc ad te mea manu. Vide quæſo quid agendum ſit.

CICERO ATTICO S. 31

PVblilia ad me ſcripſi, matrem ſuam cum Publilio * loqui, eam ad me cùm illo venturam, & ſe vnà, ſi ego paterer. Orat multis & ſuplicibus verbis, vt liceat, & vt ſibi reſcribam. Res quàm moleſta ſit, vides. Reſcripſi me etiam grauius eſſe affectum, quàm tum, cùm illi dixiſſem me ſolum eſſe velle: quare nolle me hoc tempore eam ad me venire. Putabam, ſi nihil reſcripſiſſem, illam cui matre venturam. nunc non puto: apparebat enim illas literas nō illius eſſe. Illud autem, quod fore video, ipſum volo vitare, ne illæ ad me veniāt. Et vna eſt vitatio: & ego nollem: ſed neceſſe eſt (te hoc nunc rogo) vt explores, ad quam diem hic ita poſſim eſſe, vt ne opprimar. Ages, vt ſcribis, remperatè. Ciceroni velim hoc proponas (ita tamen, ſi tibi non iniquum videbitur) vt ſumptus huius peregrinationis (quibus, ſi Romæ eſſet, domumque conduceret, quod facere cogitabat, facilè cōtentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini: & cùm ei propoſueris, ipſe velim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus ſuppeditemus ei, quod opus ſit. Præſtabo nec Bibulum, nec Acidinum, nec Meſſalam, quos Athenis futuros audio, maiores ſumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus * recipietur. Itaque velim videas; primùm conductores qui ſint, & quanti: deinde vt ſit, qui ad diem ſoluat, & quid viatici, quid inſtrumenti ſatis ſit. Iumento certè Athenis nihil opus ſit: quibus

autem in via vtatur, domi ſunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis.

CICERO ATTICO S. 32

EGo, vt heri ad te ſcripſi, ſi & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Druſus facilem ſe præbuerit, Damaſippum velim aggrediare. Is, opinor, ita parteis fecit in ripa neſcio quo tenorum iugerum, vt certa pretia conſtitueret, quæ mihi nota non ſunt. Scribes ad me igitur quicquid egeris. Vehementet me ſolicitat Atticę noſtræ valetudo, vt verear etiam ne qua culpa ſit. ſed & pedagogi probitas, & medici aſſiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rurſus id ſuſpicari vetat. Cura igitur: plura enim non poſſum.

CICERO ATTICO S. 33

EGo hic vel ſine Sicca (Tironi enim melius eſt) facillimã poſſem eſt, vt in malis. ſed cùm ſcribas, videndum mihi eſſe ne opprimar, ex quo intelligam te certum illius profectionis diem non habere: putaui eſſe commodius me iſtuc venire: quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccæ ſuburbano: inde, quemadmodũ ſuades, puto me in Ficulenſi fore. Quib⁹ de rebus ad me ſcripſiſti, qm̃ ipſe venio, coràm videbimus. Tuã quidem & in agendis noſtris rebus, & in cõſilijs ineundis, mihiq́; dandis, in ipſis literis quas mittis, beneuolentiam, diligẽtiam, prudentiam mirificè diligo.

CICE-

CICERO ATTICO S. 34

TV tamen, ſi quid cum Silio, vel illo ipſo die, quo ad Siccam venturus ero, certiorē me velim facias, & maximè cuius loci detractionem fieri velit. Quod enim ſcribis EXTREMI, vide ne is ipſe locus ſit, cuius cauſa de tota re (vt ſcis) eſt à nobis cogitatum. Hercij epiſtolam tibi miſi & recentem, & beneuolè ſcriptam. Antè quàm proximè diſceſſi, nunquam mihi venit in mentem, quo plus inſumptum in monumentum eſſet, quàm neſcio quid, quod lege conceditur, tantundē populo dandum eſſe: quod non magnopere moueret, niſi neſcio quo modo (ἀλόγως fortaſſe) nollem illud vllo nomine, niſi fani, appellari. Quod ſi volumus, vereor ne aſſequi non poſſimus, niſi mutato loco. Hoc quale ſit quæſo, cõſidera: nam etſi minùs vrgeor, meque ipſe propemodum collegi, tamen indigeo tui conſilij. Itaque te vehementer etiam atq; ēt rogo, magis quàm a me vis, aut pateris te rogari, vt hanc cogitationem toto pectore amplectare.

CICERO ATTICO S. 35

FAnum fieri volo, neq; hoc mihi erui poteſt. Sepulchri ſimilitudinem effugere nō tam propter pœnam legis ſtudeo, quàm vt maximè aſſequar ἀποθέωσιν: quod poteram, ſi in ipſa villa facerem, ſed vt ſæpe locuti ſumus, commutationes dominorum reformido. In agro vbicunq; fecero, mihi videor aſſequi poſſe, vt poſteritas habeat religionem.

Hæ

Hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferēdæ ſunt: nam habeo, ne me quidē ipſum quicū tam audacter communicem, quàm tecum. Si tibi res, ſi locus, ſi inſtitutum placet, lege, quæſo, legem, mihique eam mitte. Si quid in mentem veniet, quomodo eam effugere poſſimus, vtemur. Ad Brutum ſiquid ſcribes, niſi alienum putabis, obiurgato eum, ꝙ in Cumano eſſe noluerit, propter eam cauſam, quam tibi dixit: cogitanti enim mihi, nihil tam videtur potuiſſe facere ruſticè. Et ſi tibi placebit ſic agere de fano, vt cępimus, velim cohortere, & exacuas Cluatium: nam etiam ſi alio loco placebit, illius nobis opera, conſilioque vtendum puto.

CICERO ATTICO S. 36

TV ad vlllam fortaſſe cras. A te heri duas epiſtolas accepi, alteram pridie datam Hilaro, alteram eodem die à tabellario. Accepiq; ab Ægypta literas eodem die, Piliam, & Atticam planè bellè ſe habere. Tuæ literæ mihi redditæ ſunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum: ad me quoque miſit. Eam ipſam ad te epiſtolam miſi, & ad eam exemplum mearum literarum. De fano ſi nihil mihi hortorum inuenis, qui quidem tibi inueniendi ſunt, ſi me tanti facis, quāti certè facis: valde probo rationem tuam. De Tuſculano quamuis prudens ad cogitandū ſis, ſicut es, tñ niſi magnæ curæ tibi eſſe, vt ego conſequerer id, quod magnopere vellem, nunquam ea res tibi tam bellè in mentem venire potuiſſet. Sed neſcio quo pacto celebritatem

britatem requiro. Itaq; hortos mihi cõficias neceſſe eſt. Maxima eſt in Scapulæ celeritas, propinquitas: præterea vbi ſis, ne totum diẽ in villa. Quare antè, quàm diſcedis. Othonẽ, ſi Romæ eſt, conuenias peruelim. Si nihil erit, & ſi tu meam ſtultitiam conſueſti ferre, eò tñ progrediar, vt mihi ſtomachere: Druſus enim certè vendere vult. Si ergo aliud erit, non mea erit culpa, niſi emero? qua in re ne labar, quæſo prouide. Prouidẽdi autem vna ratio eſt, ſi quid de Scapulanis poſſumus. Et velim me certiorem facias quandiu in ſuburbano ſis futurus, Apud Terentiam tua gratia opus eſt nobis, tuaque autoritate: ſed facies vt videbitur: ſcio enim, ſi quid mea interſit, tibi maiori curæ ſolere eſſe, quàm mihi. Hircius ad me ſcripſit, Sex. Pompeiũ Corduba exijſſe, & fugiſſe in Hiſpaniam citeriorem: Cneum fugiſſe neſcio quò: neq; enim curo: nihil præterea noui. Literas Narbone dedit XIIII. calẽ. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio, quſi dubia re, miſiſti: ſcribas igitũ, ſi quid erit certius. Quòd me à mæſtitia auocas, multũ proficies, ſi locũ ſano dederis. Multa mihi *εἰ ἀποθέωσιν* in mentẽ veniunt: ſed loco valde opus eſt. Quare etiã Othonẽ vide.

CICERO ATTICO S. 37

NOn dubito, quin occupatiſſimus fueris, qui ad me nihil literarum: ſed homo nequàm, qui tuum commodum non expectarit, cùm ob eam vnam cauſam miſſus eſſet. nunc quidẽ, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in ſuburbano. At ego hic ſcribendo dies to-

tos,nihil equidẽ leuor,ſed tñ abero. Aſinius, Pollio ad me ſcripſi de impuro noſtro cognato. Quod Balbus minor nuꝑ ſatis planè,Dolabella obſcurè,hic apertiſſimè. Ferrem grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. Sed tamen quid impurius? O hominem cauendũ. quanquam mihi quidem, ſed tenendus dolor eſt. Tu, quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid,ſi vacabis. Quòd putas oportere prouideri iam animi mei firmitatẽ, grauiuſque quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere,aut Brutum: ſi qui me fractum animo,& debilitatum putant, ſciant, quid literarum,& cuius generis conficiam: credo (ſi modò homines ſint) exiſtiment me, ſiue ita leuatus ſim,vt animũ vacuum ad res difficilèis ſcribendas afferam, reprehendendũ non eſſe, ſiue hanc aberrationem à dolore delegerim maximè, + quæ eſt liberaliſſima, doctoq; homine digniſſima, laudari etiam oportere. Sed cùm ego faciam omnia,quæ facere poſſim ad me adiuuandum: tu effice id, quod video te non minus, quàm me laborare. Hoc mihi debere videor,neq; leuari poſſe niſi ſoluero,aut videro me poſſe ſoluere, id eſt locum,qualem volo, inuenero. Hæredes Scapulę,ſi iſtos hortos,vt ſcribis tibi Othonẽ dixiſſe,partibus quatuor factis,liceri cogitãt nihil eſt ſcilicet emptori loci:ſin venibunt: quid fieri poſſit,videbimus. Nam ille locus publicatus,qui Trebonij,& Cuſinij, erat ad me allat⁹. ſed ſcis areã eſſe: nullo pacto ꝓbo. Clodiæ ſanè placent, ſed nõ puto eſſe venaleis. De Druſi hortis, quanuis ab his abhorreas,vt ſcribis,tñ eò confugiam,niſi quid inueneris.

ueneris. Ædificatio me non mouet: nihil enim aliud ædificabo. niſi id, quod etiam ſi illos non habuero Κύριος mihi ſic placuit, vt cætera Antiſthenis, hominis acuti magis, quàm eruditi.

CICERO ATTICO. S. 38

TAbellarius cùm ad me ſine literis tuis veniſſent, exiſtimaui tibi eam cauſam non ſcribendi fuiſſe, ꝙ pridie ſcripſiſſes ea ipſa, ad quæ reſcripſi epiſtola. Expectaram tamen aliquid de literis Aſinij Pollionis. ſed nimium ex meo otio tuum ſpecto: quanquã tibi remitto, niſi quid neceſſe erit. neceſſe ne habeas ſcribere, niſi eris valde otioſus. De tabellarijs facerem quod ſuades ſi eſſent vllæ neceſſariæ literæ, vt erant olim, cùm breuioribus diebus tñ quotidie reſpondebãt tẽpori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Druſus, alia quædam. Nunc niſi Otho extitiſſet, quid ſcriberemus, non erat. Id ipſum dilatũ eſt: tñ alleuor, cùm loquor tecũ abſens, multò etiã magis, cùm tuas literas lego. Sed q̃m & abes (ſic enim arbitror) & ſcribendi neceſſitas nulla eſt, conquieſcent literæ, niſi ꝙd noui extiterit.

CICERO ATTICO S. 39

QValis futura ſit Cæſaris vituperatio contra laudationem meam, perſpexi ex eo libro, quem Hircius ad me miſit, in quo colligit vitia Catonis, ſed cùm maximis laudibus meis. Itaq; miſi librum ad Muſcam, vt tuis librarijs daret: volo enim eum diuulgari: quod

quod quò facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν ſæpe conor: nihil reperio: & quidē mecū habeo, & Ἀριστοτέλους, & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. ſed quid ſimile? Illi quę & ipſis honeſta eſſent, ſcribebam, & grata Alexandro. Ecquid tu eiuſmodi reperis? mihi quidē nihil in mētem venit. Quòd ſcribis te vereri, ne & gratia, & autoritas noſtra hoc meo mœrore minuatur: ego quid homines aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio. Ne doleam? qui poteſt? Ne iaceam? quis vnquam minus? Dum tua me domus leuabat, quis à me excluſus? quis venit, qui offenderetur? Aſturam ſum à te profectus. Legere iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi: quàm bene, nihil ad rem. Sed genus ſcribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet. xxx. dies in hortis fui. Quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſiderauit? Nunc ipſum ea lego, ea ſcribo, vt ij, qui mecum ſunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem. Si quis requirit, cur Romæ nō ſim: quia diſceſſus eſt. cur nō ſim in his meis prędiolis, quæ ſunt huius temporis: quia frequentiam illā non facilè ferrem. Ibi ſum igitur, vbi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. Cùm Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. Conſtantia, & firmitas, nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapolanis hoc videtur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, vt præconi ſubijciantur. Id niſi fit, exclude-

cludemur: ſin ad tabulã venimus, vincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nam quod ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modò res certa ſit, tuq; enitare, quod facis: quod volumus, conſequemur. Quòd quæris, quandiu hic: paucos dies: ſed certum non habeo: ſimulac conſtituero, ad te ſcribam: & tu ad me, quandiu in ſuburbano ſis futurus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pilia, & Attica mihi quoque eadem, quæ ſcribis, & ſcribuntur, & nuntiantur.

CICERO ATTICO S. 40

NIhil erat, quod ſcriberem: ſcire tamen volebam vbi eſſes: ſi abes, aut abfuturus es, quando rediturus eſſes. Facias igitur velim me certiorem. Et quod tu ſcire volebas, ego quãdo ex hoc loci: poſtridie iduum Lanuuij conſtitui manere: inde poſtridie in Tuſculano, aut Romæ. Vtrum ſim facturus, eo ipſe die ſcies. Scis quàm ſit φιλαίτιον συμφορὰ, minimè in te quidẽ: ſed tamen auidè ſum affectus de fano. Quod niſi, non dico effectum erit, ſed fieri videro: audebo hoc dicere, & tu, vt ſoles, accipies. incurſabit in te dolor meus, non iure ille quidem, ſed tamen feres hoc ipſum, quod ſcribo, vt omnia mea fers ac tuliſti. Omneis tuas conſolationes vnã hanc in rem velim conferas. Si quæris quid optem: primùm Scapulæ, deinde Clodię, poſteà, ſi Silius nolet, Druſus aget iniuſtè, Cuſinij, & Trebonij. Puto Terentiũ eſſe dominũ, Rebilum fuiſſe certè ſcio. Sin autem tibi Tuſculanum placet, vt ſignificaſti quibuſdam literis: tibi aſſentiar. Hoc quidẽ

vtiq;

vtiq; perficies, ſi me leuari vis, quem iam etiam grauius accuſas, quàm patitur tua cõſuetudo: ſed facis ſummo amore, & victus fortaſſe vitio meo: ſed tamen, ſi me leuare vis, hæc eſt ſumma leuatio, vel ſi verum ſcire vis, vna. Hircij epiſtolã ſi legeris, quæ mihi quaſi πρόπλασμα videtur eius vituperationis, quam Cęſar ſcripſit de Catone, facies me, quid tibi viſum ſit (ſi tibi erit commodum) certiorem. Redeo ad fanum. Niſi hac æſtate abſolutum erit, quam vides integram reſtare, ſcelere me liberatum non putabo.

CICERO ATTICO S. 41

NVllum à te deſideraui diem literarum: videbam enim quæ ſcribis: & tamen ſuſpicabar, vel potius intelligebam, nihil fuiſſe, quod ſcriberes. a.d. VI. id. verò & abeſſe te putabam, & planè videbam nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittã: malo enim fruſtra, quàm te nõ habere cui des, ſi quid fortè ſit, quod putes me ſcire oportere. Itaq; accepi VI. id. literas tuas inaneis: quid enim habebas, quod ſcriberes? Mihi tamen illud quicquid erat, non moleſtũ fuit, nihil aliud ſcire me, noui te nihil habere: ſcripſiſti tamen neſcio quid de Clodia. Vbi ergo ea eſt, aut quando ventura? placet mihi res ſic, vt ſecundum Othonem nihil magis. Sed neque hanc vendituRã puto: delectatur enim, & copioſa eſt: & illud alterũ quàm ſit difficile, te non fugit. Sed obſecro, enitamur, vt aliquid ad id, qđ cupio, excogitemus. Ego me hinc poſtridie exiturum puto, ſed aut in

Tuſculanum, aut domum, inde fortaſſe Arpinum. Cùm certum ſciero, ſcribam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, vt id ipſum, quod facis, faceres: putabã enim commodiùs te idem iſtud domi agere poſſe, interpellatione ſublata. Ego poſtridie iduum, vt ſcripſi ad te ante, Lanuuij manere conſtitui, inde aut Romæ, aut in Tuſculano: ſcies ante vtrunque.

CICERO ATTICO S. 42

QVod ſcribis reri te illam rem mihi fore leuamento, benefacis: quanquam id eſſet (mihi crede) perinde, vt exiſtimare tu non poſſes. Res indicat quantopere id cupiam, cùm tibi audeam confiteri, quem id non ita valde probare arbitrer: ſed ferendus tibi in hoc meus error: ferendus? imò verò etiam adiuuandus. De Othone diffido, fortaſſe quia cupio: ſed tamẽ maior etiam res eſt, quàm facultates noſtræ, præſertim aduerſario & cupido, & locuplete, & hærede. Proximum eſt, vt velim Clodiæ. Si iſta minùs confici poſſunt, effice quiduis. Ego me maiore religione, quàm quiſquàm fuit vllius voti, obſtrictũ puto. Videbis etiã Trebonianos: etſi abſunt domini. Sed vt ad te heri ſcripſi, conſiderabis etiam de Tuſculano, ne æſtas effluat: quod certè nõ eſt committendum.

CICERO ATTICO S. 43

ET Hircium aliquid ad te συμπαθῶς de me ſcripſiſſe facilè patior (fecit enim hu

manè) & te eius epiſtolam ad me non miſiſſe, multò faciliùs: tu enim etiam humaniùs. Illius librum, quem ad me miſit de Catone, propterea volo diuulgari ab tuis, vt ex iſtorum vituperatione ſit illius maior laudatio. Quod per Muſtellam agis, habes hominem valde idoneum, meiq; ſanè ſtudioſum, iam inde à Pontiano. Perfice igitur aliquid? Quid autẽ aliud, niſi vt additus ſit emptori, quod per quenuis hæredem poteſt effici. Sed Muſtellam id perfecturum, ſi rogaris, puto. Mihi verò & locum, quem opto ad id, quod volumus, dederis: & præterea ἐγγήϊσμα. Nã illa Silij, & Druſi non ſatis οἰκοδεσποτικὰ mihi videntur: quid enim ſedere totos dies in villa iſta? Igitur malim primùm Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut vtendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo cõfice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc, vt ſcripſi anteà, poſtridie idus Lanuuium. deinde poſtridie in Tuſculano: contudi enim animum, & fortaſſe vici, ſi modò permanſero. Scies igitur fortaſſe cras, ſummùm perendie. Sed quid eſt, quæſo? Philotimus nec Carteiæ Pompeium teneri: qua de re literarum ad Clodium Patauinum miſſarum exemplum, mihi Oppius & Balbus miſerant: ſe id factum arbitrari: bellumque narrat reliquum ſatis magnum. Solet omnino eſſe Fuluiaſter. Sed tamen ſi quid habes. Volo etiam ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Ego hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſum. Tu mihi etiam

ſi ni-

ſi nihil erit, quod ſcribas (quòd fore ita video) tamen id ipſum ſcribas velim, te nihil habuiſſe quod ſcriberes, dummodo ne his verbis. De Attica optimè ἀκηδία tua me mouet: etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eò commodius ero, ꝙ & crebriùs tuas literas accipiam, & te ipſum nonnunquam videbo, nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant hic me magis angunt etſi tamen vbicunque ſum illa ſunt mecum.

CICERO ATTICO S. 44

DE Cæſare vicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. Eum σύνναον Quirini, malo, quàm Salutis. Tu verò peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis: vt cum ingenium amici noſtri probaretur, ὑπόθεσις vituperandi Catonis irrideretur.

CICERO ATTICO S. 45

VIncam (opinor) animum: Lanuuio pergam Tuſculanum: aut enim mihi in ꝑpetuum fundo illo carendum eſt (nam dolor idem manebit: tantum mediocriùs) aut neſcio quid interſit, vtrum illuc nunc veniam: an ad decem annos. neque enim iſta maior admonitio, quàm quibus aſſiduè conficior, & dies, noctes. Quid ergo, inquies, nihil literæ? In hac quidem re vereor, ne etiam cõtrà. nam eſſem fortaſſe durior: exculto enim animo nihil agreſte, nihil inhumanum eſt.

CICERO ATTICO S. 46

TV igitur,vt ſcripſiſti, nec id incommodo tuo:vel binæ enim poterunt literæ. occurram etiam,ſi neceſſe erit. Ergo id quidẽ, vt poteris. De Muſtella,vt ſcribis,etſi magnũ opus eſt:eò magis delabor ad Clodiam: quáquàm in vtroque Faberianum nomen explorandum eſt:de quo nihil nocuerit,ſi aliquid cum Balbo eris locutus,& quidem,vt res eſt, emere nos velle, nec poſſe ſine iſto nomine, nec audere incertò.Sed quãdo Clodia Romę futura eſt,& quia tanti rem æſtimas,eò proſſus ſpecto:nõ quin illud malim:ſed magna res eſt,& difficile certamen cum cupido, cũ locuplete,cum hærede:etſi de cupiditate nemini concedam: cæteris rebus infirmiores ſumus,ſed hæc coràm.Hircij librũ (vt facis) diuulga. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram vicino Cæſare. Tabellarium meum hodie expectamus. nos de pilia, & Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S. 47

DOmi te libenter eſſe,facilè credo:ſed velim ſcire quid tibi reſtet, aut iamne cõfeceris. Ego te in Tuſculano expecto, eoque magis quòd Tironi ſtatim te venturum ſcripſiſti,& addidiſti,te putare opus eſſe.Sentiebam omnino quantùm mihi præſens prodeſſes, ſed multo magis poſt diſceſſum tuũ ſentio. Quam ob rem, vt ante ad te ſcripſi,

pſi, aut ego ad te totus, aut tu ad me: quoius licebit.

CICERO ATTICO S. 48

HEri non multò pòſt, quàm tu à me diſceſſiſti, puto, quidam vrbani, vt videbantur, ad me mandata, & literas attulerunt à C. Mario C. F. Eum multis verbis agere mecum, per cognationẽ, quæ mihi ſecum eſſet; per eum Marium, quem ſcripſiſſem, per eloquentiam L. Craſſi aui ſui, vt ſe defenderẽ: cauſamque ſuam mihi perſcripſit. Reſcripſi patrono illi nihil opus eſſe, quoniam Cæſaris propinqui eius omnis poteſtas eſſet, viri optimi, & hominis liberaliſſimi: me tamen ei fauturum. O tempora, fore cùm dubitet Curtius conſulatum petere? ſed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ eſt: ſed iam ſciam quid agat: heri enim miſi qui videret: cui ẽt ad te literas dedi. Epiſtolam ad Cæſarem tibi miſi. Horti quam in diem proſcripti ſint, velim ad me ſcribas.

CICERO ATTICO S. 49

VT me leuarat tuus aduentus, ſic diſceſſus afflixit. Quare, cùm poteris, id eſt, cum Seſtij auctioni operam dederis, reuiſes nos: vel vnus dies mihi erit vtilis: quid dicã gratus? Ipſe Romam venirem, vt vnà eſſemus, ſi ſatis conſilij quadam de re haberem.

CICERO ATTICO S. 50

TIronem habeo citiùs, quàm verebar. venit etiam Nicias:& Varium hodie audiebam eſſe venturum.quanuis multi ſint,magis tamen ero ſolus,quàm ſi vnus eſſes. Sed expecto te à Peduceo vtique: tu autem ſignificas aliquid etiam antè: verùm id quidem, vt poteris. De Virgilio, vt ſcribis. hoc tamen velim ſcire, quando auctio. Epiſtolam ad Cæſarem mitti, video tibi placere. Quid quæris? mihi quoque idem maximè placuit, & eò magis, quòd nihil eſt in ea, niſi optimi ciuis: ſed ita optimi, vt tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt: ſed *ſcito* ita nobis eſſe viſum, vt iſti ante legerent. Tu igitur id curabis: ſed, niſi planè ijs intelliges placere, mittenda non eſt. Id autem vtrum illi ſentiant, an verò ſimulent, tu intelliges: ſed mihi ſimulatio pro repudiatione fuerit: τοῦτο δὲ μηλώτη. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit: ei debere, non eſſe dignitatis meę: perſcriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu non ponere. Sed & hæc, & multa alia coràm. Suſtinenda tamen (ſi tibi videbitur) ſolutiò eſt nominis Cereliani, dum & de Metone, & de Faberio ſciamus.

CICERO ATTICO S. 51

L. Tullium Montanum noſtri, qui cum Cicerone profectus eſt, ab eius ſororis viro literas accepi, Montanum Planco debere: ꝙ

præ

præs pro Flaminio ſit, H-S.XX. de ea re neſcio quid te à Montano rogatum. Sanè velim, ſiue Plancus eſt rogandus, ſiue qua re potes illum iuuare, iuues. pertinet ad nŏſtrũ officium. ſi res tibi fortè notior eſt, quàm mihi, aut ſi plancum rogandum putas, ſcribas ad me velim, vt quid rei ſit. & quid rogãdum ſciam. De epiſtola ad Cæſarem quid egeris, expecto. De Silio non ita ſanè laboro. Tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, neceſſe eſt. ſed neſcio quid videris dubitare de Clodia, vtrum, quando * veneat, aut ſintne venales? Sed quid eſt, quod audio Spintherem feciſſe diuortium? De lingua Latina ſecuri es animi, dices, qui talia conſcribis. ἀπόγραφα ſunt: minore labore fiunt: verba tantum affero, quibus abundo.

CICERO ATTICO S. 52

EGo etſi nihil habeo, quod ad te ſcribam: ſcribo tamen, quia tecum loqui videor. hic nobiſcum ſunt Nicias, & Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas: Erunt fortaſſe alteræ pomeridianæ, niſi te Epiroticæ literæ impedient: quas ego non interpello. Miſi ad te epiſtolas ad Matianum, & ad Montanum: eas in eundem faſciculum velim addas, niſi fortè iam dediſti. Vale.

CICERO ATTICO S. 50

TIronem habeo citiùs, quàm verebar. venit etiam Nicias:& Varium hodie audiebam eſſe venturum.quanuis multi ſint,magis tamen ero ſolus,quàm ſi vnus eſſes . Sed expecto te à Peduceo vtique: tu autem ſignificas aliquid etiam antè:verùm id quidem, vt poteris. De Virgilio, vt ſcribis, hoc tamen velim ſcire , quando auctio . Epiſtolam ad Cæſarem mitti , video tibi placere . Quid quæris?mihi quoque idem maximè placuit, & eò magis,quòd nihil eſt in ea,niſi optimi ciuis: ſed ita optimi,vt tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt : ſed ſcito ita nobis eſſe viſum,vt iſti ante legerent.Tu igitur id curabis:ſed,niſi planè ijs intelliges placere,mittenda non eſt. Id autem vtrum illi ſentiant,an verò ſimulent,tu intelliges : ſed mihi ſimulatio pro repudiatione fuerit: τοῦτο δὲ μηλώτῃ. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit:ei debere, non eſſe dignitatis meę:perſcriptionem tibi placere: hoc metuere , alterum in metu non ponere. Sed & hæc,& multa alia coràm . Suſtinenda tamen (ſi tibi videbitur) ſolutiò eſt nominis Ceréliani , dum & de Metone, & de Faberio ſciamus.

CICERO ATTICO S. 51

L. Tullium Montanum noſtri,qui cum Cicerone profectus eſt,ab eius ſororis viro literas accepi,Montanum Planco debere : ꝙ

præ

præs pro Flaminio ſit, H-S.XX. de ea re neſcio quid te à Montano rogatum. Sanè velim, ſiue Plancus eſt rogandus, ſiue qua re potes illum iuuare, iuues. pertinet ad noſtrũ officium. ſi res tibi fortè notior eſt, quàm mihi, aut ſi plancum rogandum putas, ſcribas ad me velim, vt quid rei ſit. & quid rogãdum ſciam. De epiſtola ad Cęſarem quid egeris, expecto. De Silio non ita ſanè laboro. Tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, neceſſe eſt. ſed neſcio quid videris dubitare de Clodia, vtrum, quando * veneat, aut ſintne venales? Sed quid eſt, quod audio Spintherem feciſſe diuortium? De lingua Latina ſecuri es animi, dices, qui talia conſcribis. ἀπόγραφα ſunt: minore labore fiunt: verba tantum affero, quibus abundo.

CICERO ATTICO S. 52

EGo etſi nihil habeo, quod ad te ſcribam: ſcribo tamen, quia tecum loqui videor. hic nobiſcum ſunt Nicias, & Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas: Erunt fortaſſe alteræ pomeridianæ, niſi te Epiroticæ literæ impedient: quas ego non interpello. Miſi ad te epiſtolas ad Matianum, & ad Montanum: eas in eundem faſciculum velim addas, niſi fortè iam dediſti. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

Liber XIII.

CICERO ATTICO S. 1

AD Ciceronem, ita ſcripſiſti, vt neque ſeueriùs, neque temperatiùs ſcribi potuerit, nec * magis, quàm quemadmodum ego maximè vellem. Prudentiſſimè etiam ad Tullios. Quare aut iſta proficiēt, aut aliud agamus. De pecunia verò, video à te omnem diligentiam adhiberi, vel potiùs iam adhibitam, & ſi efficis, à te hortos habebo. Nec verò illum genus poſſeſſionis eſt, quod malim: maximè ſcilicet ob eam cauſam, quę ſuſcepta eſt: cuius feſtinationem mihi tollis quoniam de æſtate polliceris, vel potiùs recipis. Deinde etiam ad καταβίωσιν, mœſtitiāque minuendam nihil mihi reperiri poteſt aptius. Cuius rei cupiditas impellit me interdum, vt te hortari velim: ſed me ipſe reuoco. Non enim dubito, quin, quod me valde velle putes, in eo tu meipſum cupiditate vincas.

Itaque iſtuc iam pro facto habeo. Expecto quid iſtis placeat de epiſtola ad Cæſarem: Nicias te (vt debet) amat, vehementerque tua ſui memoria delectatur. Ego vero Peduceum noſtrum vehementer diligo. nã & quaſi patrem feci: totum in hunc: ipſum per ſe æquè amo, atq; illum amaui: te vero plurimum, qui hoc ab vtroq; noſtrum fieri velis. Si hortos inſpexeris, & ſi de epiſtola certiorem me feceris. dederis mihi quod ad te ſcribam: ſin minùs, ſcribam tamen aliquid: nũquam enim deerit.

CICERO ATTICO S. 2

GRatior mihi celeritas tua quàm ipſa res: quid enim indignus? ſed iam ad iſta obduruimus, & humanitatem omnẽ exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidem vt ex ijs noui: quid enim? veruntamen Oppio, & Balbo epiſtolas deferri iubebis, & tamen Piſonem ſicubi de auro. Faberius ſi venerit, videbis vt tm̃ attribuatur, ſi modò attribuetur, quantum debetur: accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romã venit. vult opinor, regnum aliquod emere à Cæſare: nam, quomodo nunc eſt, pedem vbi ponat in ſuo, non habet: omnino eũ Seſtius noſter * parochijs publicis occupauit. quod quidem facilè patior. Veruntamen, quòd mihi ſummo beneficio meo, magna cum fratribus illius, neceſſitudo eſt, inuito eum per literas vt apud me diuerſetur. Ad eam rẽ cùm mitterem Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peduci. cùm poteris ergo: etſi impediet fortaſſe Faberius: ſed tñ

cùm

cùm licebit. Dionyſius noſter grauiter quæritur, & tamen iure, ſe à diſcipulis abeſſe tandiu. Multis verbis ſcripſit ad me, credo item ad te. mihi quidem videtur etiam diutius abſuturus, ac nollem: valde hominẽ deſidero.

CICERO ATTICO S. 3

AT te literas expectabam nondum ſcilicet. nam has mane reſcribebam. Ego verò iſta nomina ſic probo, vt nihil aliud me moueat, niſi qđ tu videris dubitare: illud enim non accipio in bonam partem quod ad me refers. Quid? ipſe negotium meum gererẽ, niſi conſilio tuo? Sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua ſemper vteris, quàm quòd dubites de nominibus iſtis: etenim Cælium non probas: plura non vis, vtrunque laudo. His igitur vtendum eſt. præs aliquando factus * es: & in his quidem tabulis. A me igitur omnia, quòd dies lõgior eſt. teneamus modò, quod volumus: puto fore iſtam: etiam à præcone diem, certè ab hæredibus. De Criſpo, & Muſtella videbis: & velim ſcire, quæ ſit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior: attulerat enim ab eo Ægypta libertus literas. miſi ad te epiſtolam, quia commodè ſcripta erat.

CICERO ATTICO S. 4

HAbeo munus à te elaboratum decem legatorum: & quidem puto. nam filius anno pòſt queſtor fuit, quàm cõſul Mumius,

ſed

ſed qm̃ ſæpius de nominibus queris., quid placeat: ego quoque tibi ſæpius reſpondeo, placere. Si quid poteris cum Piſone, cõficies: Aulus enim videtur in officio futur⁹: velim antè poſſis: ſi minus, vtiq; ſimul ſimus, cùm Brutus veniet in Tuſculanum. magni intereſt mea, vnà nos eſſe. Scies autem qui dies is futurus ſit, ſi puero negotiũ dederis vt quærat. Spurium Mumium putaram in decem legatis fuiſſe.* & videlicet: (etenim εὔλογον) fratri fuiſſe: fuit enim ad Corinthum. Miſi tibi Torquatum.

CICERO ATTICO S. 5

COlloquere tu quidem cum Silio, vt ſcribis, & vrge. Illam diem negabat eſſe mẽſe Maio, iſtam non negabat. ſed tu, vt omnia iſthuc quoq; ages diligenter. De Criſpo, & Muſtella ſcilicet, cùm quid egeris. Qm̃ ad Bruti aduentum fore te nobiſcum polliceris, ſatis eſt, præſertim cùm hi tibi dies in magno noſtro negotio conſumantur.

CICERO ATTICO S. 6

DE aquę ductu probè feciſti. colũmnariũ vide, ne nullum debeamus, quanquam mihi videor audiſſe à Camillo, commutatã eſſe legem. Piſoni quid eſt quod honeſtius reſpondere poſſimus, quàm ſolicitudinem Catonis? nec cohæredibus ſolùm Herennianis, ſed etiam vt ſcis (tu enim mecum egiſti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nã hoc quoque ad rem pertinet) in Achaia ſum-

ſumpſerat. Sed agit liberaliter quoniam negat ſe quicquam facturum contra noſtram voluntatem. coràm igitur, vt ſcribis, conſtituemus quemadmodum rem explicemus. Quòd reliquos cohæredes conueniſti, planè bene. Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo eius exemplum, ſed tamen ſaluum eſt, & * ait Tiro te habere oportere: & vt recordor, vnà cum illius obiurgatoria, tibi meam quoque quam ad eum reſcripſeram, miſi. Iudiciali moleſtia vt caream, videbis. Tuditanum iſtum proauum Hortenſij planè non noram, & filium, qui tuum non potuerat eſſe legatus, fuiſſe putaram. Mumium fuiſſe ad Corinthũ pro certo habeo: ſæpe enim hic Spurius, * qui nuper eſt * epiſtolas mihi pronuntiabat verſiculis facetis, ad familiareis miſſas à Corintho: ſed non dubito quin fratri fuerit legatus, non in decem. Atque hoc etiam accepi, non ſolitos maiores noſtros legare in decem, qui eſſent Imperatorum neceſſarij, vt nos ignari pulcherrimorum inſtitutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Muriæ, & cæteros ad L. Luculum miſimus: illudque εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuiſſe. Operàm tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & ſis in tuis multò minus diligens, quàm in meis.

CICERO ATTICO S. 7

SEſtius apud me fuit, & Theopompus pridie. veniſſe à Cæſare narrabat literas; hoc ſcribere, ſibi certum eſſe Romæ manere, cau-

ſamquo

ſamque eam aſcribere, quæ erat in epiſtola noſtra, ne ſe abſente leges ſuæ negligerētur, ſicut eſſet neglecta ſumptuaria: eſt εὔλογον: idque eram ſuſpicatus: Sed iſtis mos gerendus eſt, niſi placet hanc ipſam ſententiā nos perſequi, & Lentulum cum Metella certè feciſſe diuortium. Hæc omnia tu melius. reſcribes igitur quicquid voles, dummodo quid: iam enim non reperio quid te reſcripturum putem, niſi fortè de Muſtella, aut ſi Silium videris. Brutus heri venit in Tuſculanum poſt horam decimam, hodie igitur me videbit, ac vellem cùm tu adeſſes. miſi equidem ei nuntiari, te quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduentum, venturumque ſi audiſſes, meque, vt facio, continuò te certiorem eſſe facturum.

CICERO ATTICO S. 8

PLanè nihil erat, quod ad te ſcriberem. modò enim diſceſſeras, & paulò pòſt triplices remiſeras. Velim cures faſciculum ad Veſtorium deferendum: & alicui des negotium qui quærat, Q. Faberij fundus nunquis in Pompeiano Nolano venalis ſit. Epitomen Bruti Cælianorum velim mihi mittas, & à Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. Te Idibus videbo cum tuis.

CICERO ATTICO S. 9

COmmodùm diſceſſeras heri, cùm Trebatius venit: paulò pòſt Curtius: hic ſalutandi cauſa, ſed manſit, inuitatus. Treba-

tium

tium nobiſcum habemus: hodie manè Dolabella. multus ſermo ad multum diem: nihil poſſum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. Ventum eſt tamen ad Quintum: multa ἄφατα ἀδιήγητα, ſed vnum eiuſmodi, quod niſi exercitus ſciret, nō modò Tironi dictare, ſed ne ipſe quidem auderem ſcribere. Sed hactenus. εὐκαίρως ad me venit, cùm haberem Dolabellam. Torquatus: humaniſſimeq; Dolabella, quibus verbis, ſecū egiſſem, expoſuit: commodùm enim egerā diligentiſſime: quæ diligentia grata eſt viſa Torquato. A te expecto ſi quid de Bruto: quanquam Nicias confectum putabat: ſed diuortium non probari: quò etiam magis laboro idem quod tu. ſi quid eſt enim offenſionis, hæc res mederi poteſt. Mihi Arpinum eundum eſt. nam & opus eſt conſtitui à nobis illa prædiola, & vereor ne exeundi poteſtas non ſit, cum Cæſar venerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quā tu. coniecturam faciebas ex literis Meſſalæ. Cùm illuc venero, intellexeroque quid negotij ſit, tum, ad quos dies rediturus ſim, ſcribam ad te.

CICERO ATTICO S. 10

MInimè miror te & grauiter ferre de Marcello, & plura vereri periculi genera. Quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec videbatur natura ferre, vt accidere poſſet? Omnia igitur metuēda: ſed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν, præſertim, me reliquum conſularem. Quid? tibi Seruius quid

videtur? quanquam hoc nullam ad partem valet ſcilicet, mihi præſertim, qui nõ minùs bene actum cum illis putem. quid enim ſumus? aut quid eſſe poſſumus? domi ne, an foris? quòd niſi hoc mihi veniſſet in mentem, ſcribere iſta neſcio quæ: quò verterem me, non haberem. Ad Dolabellam, vt ſcribis, ita puto faciendum, κοινότερα quędam, & πολιτικώτερα. faciendum certè aliquid eſt: valde enim deſiderat. Brutus ſi quid, curabis vt ſciam. Cui quidem quamprimùm agẽdum puto: præſertim ſi ſtatuit. ſermunculum enim omnẽ aut reſtinxerit, aut ſedarit: ſunt enim qui loquantur etiam mecum. ſed hęc ipſe optimè, præſertim ſi etiam tecum loquetur: mihi enim eſt in animo proficiſci x I. calend. hic enim nihil habeo quod agam ne herculè illic quidem, nec vſquàm. ſed tamen illic hodie Spintherem expecto: miſit enim Brutus ad me per literas. purgat Cæſarem de interitu Marcelli: in quem ne, ſi inſidijs quidem ille interfectus eſſet, caderet vlla ſuſpicio: nunc verò, cùm de Magio conſtet, nonne furor eius omnem cauſam ſuſtinet? Planè quid ſit, non intelligo. explanabis igitur. quanquam nihil habeo quod dubitem, niſi Magio quæ fuerit cauſa amentiæ: pro quo quidem etiam ſponſor factus eſt. nimirum id fuit. ſoluendo enim non erat. credo eum petijſſe à Marcello aliquid: & illum, vt erat, conſtantiùs reſpondiſſe ἀπὸ τοῦ ὀνειδείως.

CICE-

CICERO ATTICO S. 11

CRedebam eſſe facilè: totum eſt aliud, poſtea quàm ſum à te diſiũctior. ſed fuit faciendum, vt & conſtituerem mercedulas prædiorum, & ne magnum onus obſeruantiæ Bruto noſtro imponerem: poſthac enim poterimus commodiùs colere inter nos in Tuſculano. hoc autem tempore, cùm ille me quotidie videre vellet, ego ad illum ire non poſſem, priuabatur omni delectatione Tuſculani. Tu igitur, ſi Seruilia venerit, ſi Brutus quid egerit, etiam ſi cõſtituerit, quãdo obuiàm, quicquid deniq; erit quod ſcire me oporteat, ſcribes. Piſonem, ſi potueris, cõuenias. vides quàm maturum ſit, ſed tamen quod commodo tuo fiat.

CICERO ATTICO S. 12

VAlde me momorderunt epiſtolæ tuæ de Attica noſtra: eædem tamen ſanauerũt. Quòd enim te ipſe conſolabare eiſdem literis, id mihi erat ſatis firmum ad leniendam ægritudinem. Ligarianam præclarè vendidiſti: poſthac quicquid ſcripſero, tibi præconium deferam. Quòd ad me de Varrone ſcribis, ſcis me antea orationes, aut aliquid id genus ſolitum ſcribere, vt Varronem nuſquam poſſem intexere. Poſtea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denuntiauerat magnã ſane, & grauem προσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille καλλιπίδης aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit.

rit. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi miſiſſet, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, ſi modò potuiſſem. nam hoc etiam Heſiodus aſcribit αἴκε δύνηαι. Nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, ſanè mihi probatam, Bruto, vt tibi placuit, deſpondimus: idque eum non nolle mihi ſcripſiſti. Ergo illā Ἀκαδημαϊκήν, in qua homines, nobiles illi quidē, ſed nullo modo philologi, nimis acutè loquuntur, ad Varronem transferamus. etenim ſunt Ἀντιόχεια, quæ iſte valdè probat: Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamē, ſi tu hoc probas: deque eo mihi reſcribas velim. De Brinniana auctione accepi à Veſtorio literas. ait ſine vlla controuerſia rem ad me eſſe collatam (Romæ videlicet, aut in Tuſculano me fore putauerunt) a.d. VIII. cal. Quint. Dices igitur vel amico tuo, vel Othoni cohæredi meo, vel Labeoni noſtro, paulùm proferant auctionem: me circiter nonas in Tuſculano fore. cum Piſone Erotem habes: De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt.

CICERO ATTICO S. 13

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone ſcripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtulique ad noſtrum ſodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores ſunt omnino, quàm erant illi, ſed tamen multa detracta. Tu autem mihi peruelim ſcribas, qui intellexeris illum velle. Illud vtique ſcire cupio, quem intellexeris, ab

eo ζηλοτυπεῖσθαι, niſi forte Brutum. id hercle reſtabat, ſed tamen ſcire pertiſclim. Libri quidem ita exierunt (niſi forte me communis φιλαυτία decipit) vt in tali genere ne apud Græcos quidem ſimile quicquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, fruſtra deſcripta ſunt. multò tamen hæc erunt ſplendidiora, breuiora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ, quò me vertam. volo Dolabellæ valde deſideranti: non reperio quid, & ſimul αἰδέομαι Τρῶας. neque, ſi aliquid, potero μέμψιν effugere. aut ceſſandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obſecro te, quid agit? quæ me valde angit. ſed crebrò reguſto tuas literas: in his acquieſco: tamen expecto nouas.

CICERO ATTICO S. 14

BRinnij libertus cohæres noſter ſcripſit ad me, velle, ſi mihi placet, cohæredes, & Sabinum Albium ad me venire. id ego plane nolo. hæreditas tanti non eſt, & tamen obire auctionis diem facilè poterunt (eſt enim III. id.) ſi me in Tuſculano poſtridie non. manè conuenerint. quòd ſi laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum, vel triduū, vel, vt videbitur: nihil enim intereſt. Quare, niſi iam profecti ſunt, retinebis homines. De Bruto ſiquid erit: de Cæſare, ſi quid ſcies præterea, ſcribes. Illud etiam atque etiam conſideres velim, placeatne tibi mitti ad Varronem quod ſcripſimus: etſi etiam ad te aliquid pertinet: nam ſcito te ei dialogo

adiun-

adiunctum eſſe tertium. Opinor igitur conſideremus: etſi nomina iam facta ſunt: ſed vel induci, vel mutari poſſunt.

CICERO ATTICO. S. 15

QVid agit, obſecro te, Attica noſtra? nam triduo abs te nullas acceperam. nec mirum: nemo enim venerat, nec fortaſſe cauſa fuerat. Itaque, ipſe quid ſcriberem, non habebam. quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorum. qui ſi veniſſet, & à te quid attuliſſet, videbam non defuturum quod ſcriberem.

CICERO ATTICO. S. 16

NOs cùm flumina, & ſolicitudinem ſequeremur, quò facilius ſuſtentare nos poſſemus, pedem è villa adhuc egreſſi non ſumus: ita magnos, & aſſiduos imbres habèbamus. Illam Academicen σύνταξιν totam ad Varronem traduximus: modo fuit Catuli, Luculli, Hortenſij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον videbatur, quòd erat hominibus ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία ſed in his rebus ἀτριψία, ſimulac veni ad villam, eoſdem illos ſermones ad Catonem, Brutumq́ue tranſtuli. Ecce tuæ literæ de Varrone. nemini viſa aptior Αντιοχεία ratio: ſed tamen velim ſcribas ad me, primùm placeatne tibi aliquid ad illum: deinde ſi placet, hocne potiſſimum. Quid? Servilia iamne venit? Brutus ecquid agit, ecquando? de Cæſare quid auditur? Ego ad no-

nas in Tuſculano, quemadmodum dixi: tu cum Piſone ſi quid poteris.

CICERO ATTICO S. 17

Die VI. calen. expectabam Roma aliquid. nō quo imperaſſem. igitur aliquid tuis. nunc eadem illa quid Brutus cogitet, aut ſi aliquid egit, ecquid à Cæſare. Sed quid iſta quæ minus curo? Attica noſtra quid agat ſcire cupio. etſi tuæ literæ (ſed iam minus veteres ſunt) rectè ſperare iubent, tamen expecto recens aliquid.

CICERO ATTICO S. 18

Vides propinquitas quid habeat. nos verò conficiamus hortos. Colloqui videbamur, in Tuſculanò cùm eſſem: tāta erat crebritas literarum, ſed id quidē iam erit. Ego interea admonitu tuo perfecti ſanè argutulos libros ad Varronem, ſed tamen expecto quid ad ea quæ ſcripſi ad te: primùm, qui intellexeris eum deſiderare à me, cùm ipſe homo πολυγραφώτατος nūquam me laceſſiſſet: deinde quem ζηλοτυπεῖν.* multo Hortenſiū minus, aut eos qui de rep. loquuntur. Plane hoc mihi explices velim: in primis, maneaſne in ſententia, vt mittam ad eum quæ ſcripſi: an nihil neceſſe putes: ſed hæc coram.

CICERO ATTICO S. 19

Commodùm diſceſſerat Hilarius librari᷒ IIII. cal. cui dederam literas ad te, cum venit

Venit tabellarius cum tuis literis pridie datis: in quibus illud mihi gratiſſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te ne triſtis ſis, quodque tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis, Ligarianã, vt video, præclarè autoritas tua commendauit. ſcripſit enim ad me Balbus, atque Oppius, mirificè ſe probare, ob eamque cauſam ad Cęſarem eam ſe oratiunculam miſiſſe. Hæc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne viderer φιλένδοξος: ſic enim conſtituebam neminem includere in dialogos eorum qui viuerent. ſed quia ſcribis, & deſiderari à Varrone, & magni illum æſtimare, eos confeci, & abſolui: neſcio quàm bene, ſed ita accuratè, vt nihil poſſet ſuprà. Academicam omnem quæſtionem libris quatuor: in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclarè collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipſe reſpondeo: tu es tertius in ſermone noſtro. Si Cottano, & Varronem feciſſem inter ſe diſputanteis, vt à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον eſſet, hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, vt & Heraclides in multis, & nos ſex de rep. libris fecimus. Sunt etiam de oratore noſtri tres, mihi vehementer probati: in eis quoque eæ perſonæ ſunt, vt mihi tacendum fuerit. Craſſus enim loquitur, Antonius, Catulus ſenex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. Puero me hic ſermo inducitur, vt nullæ eſſe poſſent partes meæ. Quæ autẽ his temporibus ſcripſi. Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo ſermo ita inducitur cæterorũ, vt penes ipſum ſit principatus. Ita cõfeci

quinque libros περὶ τελῶν, vt Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni περιπατητικὰ M. Piſoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putarã, quòd omnes illi deceſſerant. Hæc Academica, vt ſcis, * cùm Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſanè in perſonas non cadebãt: erant enim λογικώτερα. quàm vt illi de iis ſomniaſſe vnquam viderentur. Itaque, vt legi tuas de Varrone, tãquam, ἕρμαιον arripui: aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maximè mihi delectari videtur, measq́ue parteis, eò non ſum conſecutus, vt ſuperior mea cauſa videatur: ſunt.n. vehementer πιθανὰ Antiochia, quæ diligenter à me expreſſa acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum, ſi modò is eſt aliquis in nobis. Sed tu dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atq; etiam videbis. mihi quædam occurrunt. ſed ea coràm.

CICERO ATTICO S. 20

A Cæſare literas accepi conſolatorias, datas pri. cal. Maij. Hiſpali. De vrbe augenda quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire velim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patiar: eaq́ue augere non deſinam. De vxore Tuberonis, & priuigna, neque poſſum iam abdere (eſt enim res peruulgata) neque Tuberonem volo defendere: mirificè eſt enim φιλαίτιος. Theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. Ego etſi hoc loco facillimè ſuſtentor, tamen te videre cupio: itaque, vt conſtitui, adero. Fratrem credo a te eſſe conuentum: ſcire igitur ſtudeo

deo quid egeris. De fama nihil ſanè laboro: etſi ſcripſeram ad te tunc ſtultè. * Nihil melius (curandum enim nobis eſt) atq; hoc, in omni vita ſua quenque à recta conſcientia, tranſuerſum vnguem non oportere diſcedere. Viden quam φιλοσόφως? an tu nos fruſtrà exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te noliē, qđ nihil erat: redeo.n. rurſus eodē. Quicquam ne me putas curare in * toto, niſi vt ei ne deſim? id ago ſcilicet, vt iudicia videar tenere: μὴ γὰρ αὐτοῖς. Vellem tam domeſtica ferre poſſem, quàm iſta cōtemnere: putas autem me voluiſſe aliquid, quod perfectum non ſit? non licet ſcilicet ſententiam ſuam: ſed tamen quæ tum acta ſunt, nō poſſum non probare: & tamen non curare pulchrè poſſum, ſicuti facio. Sed nimium multa de nugis.

CICERO ATTICO S. 21

AD Hircium dederā epiſtolam ſanè grandem, quam ſcripſeram proximè in Tuſculano. huic quam tu mihi miſiſti, reſcribā alias nunc alijs malo. Quid poſſum de Torquato, niſi aliquid à Dolabella? quod ſimulac, continuò ſcietis. Expectabam hodie, aut ſummum cras ab eo tabellarios: qui ſimulac venerint, mittētur ad te. A Quinto expecto: proficiſcens enim è Tuſculano. VIII. cal. vt ſcis, miſi ad eum tabellarios. Nunc ad rem vt redeam, INHIBERE illud tuum, quod valdè mihi arriſerat, vehementer diſplicet: eſt enim verbum totum nauticum: quāquā id quidem ſciebam: ſed arbitrabar ſuſtino-

ri remos, cùm inhibere eſſent remiges iuſſi. id non eſſe eiuſmodi didici heri; cùm ad villam noſtram nauis appelleretur: nō enim ſuſtinent, ſed álio modo remigāt: id ab ἐποχῆς remotiſſimum eſt. Quare facies vt ita ſit in libro quemadmodum fuit. Dices hoc idē Varroni, ſi fortè mutauit. Nec eſt melius quicquam, quàm vt Lucilius Suſtineat currum, vt bonus ſæpe agitator, equoſque. ſemperque Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigę, ſimilem facit ἐποχῇ, Inhibítio autem remigum motum habet, & vehemētiorem quidem, remigationis nauem conuertentis ad puppim: Vides quanto hoc diligentiùs curem, quàm aut de rumore, aut de Pollione. De Panſa etiam, ſi quid certius: credo enim palam factum eſſe. De Critonio ſi quid eſſet. certene de Metello, & Balbino? dic mihi, placetne tibi primum edere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare. ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? rectumne exiſtimas cuiquam quicquam antè quàm Bruto? cui tè autore προσφωνῶ: ſcripſit enim Balbus, ad me, ſe à te quintum de finibus, librum diſcripſiſſe: in quo nō ſanè multa mutaui. ſed tamen quædam. Tu autem commodè feceris, ſi reliquos continueris, ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. Sed hæc hacten⁹, ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc: quid eſt enim aliud? Varroni quidem quæ ſcripſi te autore, ita propero mittere, vt iam Romam miſerim deſcribenda. ea ſi voles, ſtatim habebis: ſcripſi enim ad libera-

rios vt fieret tuis, ſi tu velles: deſcribendi poteſtas. Ea verò continebis, quoad ipſe te videam: quod diligentiſſimè facere ſoles, cum à me tibi dictũ eſt. Quomodo autẽ fugit me tibi dicere? mirificè Cerelia, ſtudio videlicet philoſophię flagrans, deſcribit à tuis. iſtos ipſos de finibus habet. Ego autem tibi confirmo (poſſum falli, vt * homo) à me non habere: nunquam enim ob oculis meis abfuerũt tantum porro aberat vt binos ſcriberet: vix ſingulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum arbitror, idemque te volò exiſtimare: a me enim prætermiſſum eſt, vt dicerem, me eos exire nondum velle. Hui, quãdiu de nugis? de re enim nihil habeo quod loquar. De Dolabella tibi aſſentior: cohæredes, vt ſcribis, in Tuſculano. De Cæſaris aduẽtu ſcripſit ad me Balbus, nõ antè cal. Sext. De Attica optimè: quòd leuius, ac lenius, & ꝙ fert εὐκόλως. Quod autem de illa noſtra cogitatione ſcribis, in qua nihil tibi cedo: ea quæ noui, valde probo, hominem, domumque, facultates. quod caput eſt, ipſum non noui, ſed audio laudabilia de Scrofa. etiam proximè * accedit, ſi quid hoc ad rem. εὐγενέστερος eſt etiam, quàm pater: coràm igitur, & quidem propenſo animo ad probandum: accedit enim, quòd patrem (vt ſcire te puto) plus etiam, quàm non modò tu, ſed quàm ipſe ſcit, amo: idque & meritò, & iandiu.

CICERO ATTICO S. 22

DE Varrone non ſine cauſa, quid tibi placeat, tã diligenter exquiro, occurrũt mihi quædam: ſed ea coràm. te autem ἀτμφιί-

ϛατα intexui, faciamque id crebrius: proximis enim tuis literis primùm te id non nolle cognoui. De Marcello, ſcripſerat ad me Caſſius anteà, τὰ κατὰ μέρος Serui⁹: ò rē acerbam. Ad priam redeo. ſcripta noſtra nuſquā malo eſſe, quàm apud te: ſed ea tum foras dari, cum vtrique noſtrum videbitur. Ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuſo, & tamen aliud quiddam ad te ſcripſeram, Cerciliam quædam habere; quæ niſi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam ſatisfaciendum fuiſſe: tantùm nolebam, aut obſoletum Bruto, aut Balbò inchoatum dari. Varroni, ſimulac te videro (ſi tibi videbitur) mittam. Quid autem dubitarim, cùm videro te, ſcies. Attributos quòd aplas, valde probè: te de prædio auiæ exerceri, moleſtè fero. De Bruto noſtro perodioſum, ſed vita fert. mulieres autem vix ſatis humanè, quæ inimico animo ferant, cùm vtraque officio pareat. Tullium ſcribā, nihil fuit quòd appellares. nam tibi mandaſſem; ſi fuiſſet: nihil enim eſt apud eum poſitum nomine voti. Sed eſt quiddam apud illum meum. id ego in hāc rem ſtatui conferre. Itaque & ego rectè tibi dixi, vbi eſſet, & tibi ille rectè negauit. Sed hoc quoque ipſum continuò adoriamur. * Locum hominibus non ſanè probo, quòd eſt deſertior: ſed, habet εὐλογίαν. Verū hoc quoque vt cenſueris, quippe qui omnia. Ego, vt cōſtitui adero, atque vtinam tu quoque eodem die. ſin quid (multa enim) vtiq; poſtridie. etenim cohæredes: à queis ſine te opprimi malitia eſt. Alteris iam literis nihil ad me de Attica; ſed id quidem mihi in

optima

optima ſpe pono. illud accuſo, non te, ſed illam ne ſalutem quidem. At tu, & illi, & Pilię plurimam. nec me tamen iraſci iudicaris. Epiſtolam Cæſaris miſi, ſi minus legiſſes.

CICERO ATTICO S. 23

ANtemeridianis tuis literis heri ſtatim reſcripſi: nunc reſpondebo veſpertinis. Brutus mallē me accerſeret. nam & æquius erat, cùm illi iter inſtatet, & ſubitum, & longum: & mehercule nunc, cùm ita ſimus affecti, vt non poſſimus planè ſimul viuere (intelligis enim profectò quo maximè poſita ſit συμβίωσις) facilè patiebar nos potiùs Romæ vna eſſe, quàm in Tuſculano. Libri ad Varronem non morabantur: ſunt enim * defecti, vt vidiſti: tantùm librariorum menda tollūtur, de quibus libris ſcis me dubitaſſe. ſed tu videris. Item quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata (vt ſcribis) explica: quanquam iſta retentione omneis ait vti Trebatius. quid tu iſtos putas? noſti domum * quam cōfice ἐυλαβῶς incredibile eſt q̃ ego iſta non curē. Omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas velim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi poſſeſſiunculas meas: magis.n. doleo, me nō habere cui tradam, * q̃ delector habere, qui vtar: atq; illud Trebatius ſe tibi dixiſſe narrabat. Tu aūt veritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem. fuit id quidē humanitatis: ſed mihi crede, iam iſta nō curo. Quare da te in ſermonē, & perſeca, & cōfice: excita, cōpella, loquere, vt te cū illo Scæuola loq̃

putes:

putes: ne exiſtimes, eos qui non debita conſectari ſoleant, quôd debeatur, remiſſuros. De die tãtũ videto, & id ipſum bono modo.

CICERO ATTICO S. 24

QVid eſt, quod Hermogenes Clodius mihi Andromenem ſibi dixiſſe, ſe Ciceronem vidiſſe Corcyræ? ego enim audita tibi putaram? mihi igitur ne ei quidem literarũ an non vidit? facies ergo vt ſciam. Quid tibi ego de Varrone reſcribã? quatuor διφθέραι: ſunt in tua poteſtate quod egeris, id probabo. nec tamen αἰδέομαι Τρῶας quid enim? ſed ipſi quàm res illæ probaretur, magis verabar. Sed quoniã tu ſuſcipis, in alterã aurẽ.

CICERO ATTICO S. 25

DE retentione reſcripſi ad tuas literas accuratè ſcriptas. conficies igitur, & quidem ſine vlla dubitatione, aut retractione. Hoc fieri, & oportet, & opus eſt. De Andromene, vt ſcribis, ita putaram ſciſſes enim, mihique dixiſſes. Tu tamen ita mihi de Bruto ſcribis, vt de te nihil. quando autem illũ putas? nam ego Romam prid. id. ita volui Bruto ſcribere: ſed quoniam tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequendi ſui cauſa Romam nunc venire. Sed quoniam iam adeſt meus aduẽtus, fac quęſo ne quid eũ idus impediant, quòminus ſuo cõmodo in Tuſculano ſit: nec enim ad tabulam eum deſideraturus erã: in tali enim ne-

gotio cur tu vnus non ſatis es? Sed ad teſtamentum volebam. quod iam malo alio die: ne ob eam cauſam Romam veniſſe videar. Scripſi igitur ad Brutum, iam illud, quod putaſſe, idibus nihil opus eſſe, velim ergo totũ huc ita gubernes; vt me minima quidem re vlla, Bruti commodum impediamus. Sed quid eſt tãdem, quod perhorreſcas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nũc ſi dubitas, fac vt ſciamus: nihil eſt enim illis elegãtius. Volo Varronem, præſertim cũ ille deſideret: ſed eſt, vt ſcis, δεινὸς ἀνήρ. τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. Ita mihi ſæpe occurrit vultus eius querẽtis fortaſſe vel hoc, meas parteis in his libris copioſius defenſas eſſe, quàm ſuas: quod mehercule intelliges non eſſe, ſi quãdo in Epeirum veneris. nam nũc Alexionis epiſtolis cedimus: ſed tamen ego nõ deſpero probatum iri Varroni. & id quoniam impenſam fecimus in macrocola, facilè patior teneri. Sed etiam atque etiam dico tuo periculo fiẽt. Quare, ſi addubitas, ad Brutum tranſeamus: eſt enim is quoque Antiochius, ô Academiam volaticam, & ſui ſimilẽ modo huc, modo illuc. Sed quæſo, epiſtola mea ad Varronem valdene tibi placuit? Malè mihi ſit, ſi vnquam quicquam tã emitar. At ego ne Tironi quidẽ dictaui: qui totas περιοχὰς ꝓſequi ſolet, ſed Spinthero ſyllabatim.

CICERO ATTICO S. 26

DE Virgilij parte valde ꝓbo. Sic ages igitur: & quidem id erit primũ, proximũ Clodię. Quòd ſi neutrũ metuo ne turbem, &

irruam in Druſum, intemperãs ſum in eius rei cupiditate quam noſti. Itaque reuoluor identidem in Tuſculanum: quiduis enim potius quàm vt non hac æſtate abſoluatur. Ego, vt tempus eſt noſtrũ, locum habeo nullum, vbi facilius eſſe poſſim, quam Aſturæ, ſed quia qui mecum ſunt, credo quòd mœſtitiam meam non ferunt, domum properant: etſi poteram remanere, tamen, vt ſcripſi tibi, proficiſcar hinc, ne relictus videar. Quò autem? Lanuuium? Conor equidem in Tuſculanum, ſed faciam te ſtatim certiorẽ. Tu literas conficies. Equidem credibile non eſt quantùm ſcribam die: quinetiam noctibus: nihil eſt enim ſomni. Heri etiam effeci epiſtolam ad Cæſarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum ſcribi, ſi fortè opus eſſe putares. vt quidem nunc eſt, nihil ſanè eſt neceſſe mittere, ſed id quidem, vt tibi videbitur: mittam tamẽ ad te exemplum fortaſſe Lanuuio, niſi fortè Romã: ſed cras *ſcies*.

CICERO ATTICO S. 27

EPiſtolam ad Cæſarẽ, nobis verò ſemper rectiſſimè placuit, vt iſti antè legerent: aliter fuiſſemus & in hos inofficioſi, & in noſmetipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. Iſti autem ingenuè, mihique gratũ, quòd quid ſentirent, non reticuerunt: illud verò vel optimè, quòd ita multa mutari volunt, vt mihi de integro ſcribendi cauſa nõ ſit. quanquam de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illum velle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ

noſtræ,

noſtræ, niſi κολακία fuit an ſi ea quæ optima putaram ſuadere voluiſſem, oratio mihi defuiſſet? Totis igitur literis nihil opus eſt. Vbi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα vel non magnum, moleſtũ futurum ſit, quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cùm illud occurrat, illum, cũ antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturum me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atque etiam vereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe voluiſſe. Quid quęris? valdè me pœnitebat: nec in hac quidem re quicquam magis vt vellem, accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. Incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. Sed redeo ad hortos. Planè illuc te ire, niſi tuo magno commodo nolo. nihil enim vrget, quicquid erit, operam Faberio ponamus. De die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eum qui e Cumano venerat, quòd & planè valere. Atticam nuntiabat, & literas ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi.

CICERO ATTICO S. 28

HOrtos quoniã hodie eras inſpecturus, quid viſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cùm venerit. De epiſtola ad Cæſarem (iurato mihi crede) non poſſum. nec me turpitudo deterret, etſi maximè dēbat: quàm enim turpis eſt aſſentatio, cum viuere ipſum turpe ſit nobis? Sed, vt cœpi, non me hoc turpe deterret: ac vellem quidem (eſſem enim qui eſſe debebam) ſed in mentem nihil venit. Nam quæ ſunt ad Alexandrum

hominum

hominum eloquẽtium, & doctorum ſuaſiones, vides quibus in rebus verſentur: adoleſcentem incenſum cupiditate veriſſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid cõſilij dari, quod ad laudem ſempiternam valeret, cohortantur ad decus. nõ deeſt oratio. Ego quid poſſum? tamẽ neſcio quid è quercu exculpſerã, quod videretur ſimile ſimulacri. In eo quod nonnulla erant paulò meliora, quàm ea quę ſiunt, & facta ſunt, reprehenduntur, quod me minimè pœnitet:* ſi enim perueniſſent iſtæ literæ (mihi crede) nos pęniteret. Quid tu non vides, ipſum illum Ariſtotelis diſcipulum, ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquam rex appellatus ſit, ſuperbũ, crudelem, immoderatum fuiſſe? quid? tu hunc de pompa. Quirini conturbernalem, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? ille verò potius non ſcripta deſideret, quàm ſcripta non probet? Poſtremò vt volet: abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quòd tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. Multò mehercule magis nunc opto caſum illum, quàm tum timebam, vel quemlibet. niſi quid te aliud impediet, mihi optatò veneris. Nicias à Dolabella magno opere accerſitus (legi enim literas) etſi inuito, me tamen eodem me autore profectus eſt. Hoc manu mea.

CICERO ATTICO S. 29

CVm quaſi alias res quærerem de philologis e Nicia, incidimus in Talnam. Ille de ingenio nihil nimis: modeſtum, & frugi.

ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam Quinti filiã, vetulam ſanè,& multarum nuptiarum: non eſſe probatam mulieribus, quod ita reperirent,rem non maiorem D C C C. hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryſippo, cuius inſulſitatem bene noram in villa..video nihil, aut pauca mutata.balnearia tamen laudat, maiora de minoribus ait hiberna effici poſſe. Tecta igitur ambulatiunculæ addenda, quam vt tantam faciamus, quantam in Tuſculàno fecimus,propè dimidio minori conſtabit iſto loco.Ad id autem quod volumus,ἀφίδρυμα, nihil aptius videtur,quàm lucus,quem ego noram.ſed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. nihil eſt quod ego malim. In hoc τὸν λόφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum eſt,ſi Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere quanti: Othonem vincas volo. Nec tamen inſanitutũ illum puto: noſſe enim mihi hominem videor. Ita malè autem audio ipſum eſſe tractatũ, vt mihi ille empturus non eſſe videatur.quid enim pateretur? ſed quid argumentor?ſi Faberianũ explicas,amamus vel magnò:ſin minus,ne paruò quidem poſſumus. Clodiam igitur à qua ipſa ob eam cauſam ſperare videor,quòd & multò minoris ſunt, & Dolabellæ nomẽ iam expeditum videtur, vt etiam repræſentatione * concludam.De hortis ſatis. Cras aut te,aut cauſam.quam quidem futurã Faberianam: ſed ſi poteris.

Ciceronis epiſtolã tibi remiſi: ô te ferreũ, qui illius periculis nõ moueris?me quoq; ac-

cuſat. eam epiſtolam tibi miſiſſem. nam illam alteram de rebus geſtis, eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabelarium, ei dedi tuas ad Veſtorium: quas Pharnaci dederas.

CICERO ATTICO S. 30

COmmodùm ad te miſeram Demeam, cùm Eros ad me venit. ſed in eius epiſtola nihil erat noui, niſi auctionem biduum. Ad ea igitur, vt ſcribis, & velim confecto negotio Faberiano, quem quidem negat. Eros hodie. cras manè putat. à te colendus eſt. Iſtę autem κολακίαι non longè abſunt à ſcelere. Te, vt ſpero, perendie. Sicunde potes, erues, qui decem legati Mumio fuerint: Polybius non nominat. Ego memini Albinum conſularem, & Sp. Mumium. videor audiſſe ex Hortenſio, Tuditanum. Sed in Libonis annali XIIII. annis pòſt, prætor eſt factus Tuditanus, quàm conſul Mumius, non ſanè quadrat. Volo aliquem Olympiæ, aut * vbiuiſnā πολιτικὸν σύλλογον, more Dicęarchi familiaris tui.

CICERO ATTICO S. 31

VCAL. manè accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. Sed (vt opinor) idem ego, qui expecto tuum aduentum, morabor te: non enim puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, ēt ſi eſt futurū, vt non habeat aliquid moræ. Cùm poteris igitur: qm̄ etiā dum abes. Dicæarchi quos ſcribis libros ſanè velim mihi mittas: addas

etiam

etiam καταβάσεως. De epiſtola ad Cæſarem κέκρικα. atque id ipſum quod iſti aiunt illũ ſcribere, ſe niſi conſtitutis rebus nõ iturum in Parthos, idem ego ſuadebam in illa epiſtola: vtrum liberet, faceret: poſſe, autore me. Hoc enim ille expectat videlicet, neque eſt facturus quicquam, niſi de meo conſilio. Obſecro, abijciamus iſta & ſemiliberi ſaltẽ ſimus: quod aſſequemur & tacendo, & latẽdo. Sed aggredere Othonem, vt ſcribis. Confice, mi Attice, iſtam rem: nihil enim aliud reperio, vbi & in foro non ſim, & tecum eſſe poſſim. Quanti autem hoc, mihi venit in mẽtẽ C. Albanius proximus eſt vicinus. is ∞ iugerũ de M. Pilio emit, vt mea memoria eſt, H-S. C X V. omnia .ſ. nunc minoris, ſed accedit cupiditas, in qua præter Othonem, non puto nos vllum aduerſarium habituros. ſed eum ipſum tu poteris mouere: facilius etiã ſi Canum haberes. o gulam inſulam: pudet me patris. Reſcribes, ſi quid voles.

CICERO ATTICO S. 32

ALteram à te epiſtolam cùm hodie accepiſſem, volui te vna mea contentum. Tu verò age, qđ ſcribis de Faberio: in eo enim totum eſt poſitum id quod cogitamus. Quæ cogitatio ſi non incidiſſet (mihi crede iſtuc, vt cætera) non laborarem. Quam obrem, vt facis (iſtuc enim addi nihil poteſt) vrge, inſta perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς vtroſq; velim mittas, & κατ' αβάσεως. Τριπολιτικὸν nõ inuenio, & epiſtolam eius quam ad Ariſtoxenũ miſit. Treis eos libros maximè nunc vellem.

apti eſſent ad id quod cogito. Torquatus Romæ eſt. iuſſi vt tibi daretur. Catulum, & Lucullum, vt opinor, antea. his libris noua prooemia ſunt addita, quibus eorum vterq; laudatur. Eas literas volo habeas, & ſunt quædam alia, & quod ad te de decem legatis ſcripſi, parum intellexiſti: credo quia διὰ σημείων ſcripſeram: de C. Tuditano enim quærebam, quem ex Hortenſio audierā fuiſſe in decem. Eum video in Libonis prætorē L. Pōpilio, P. Rupilio Coss. Annis XIIII. ante quàm prætor factus eſt, legatus eſſe potuiſſe, niſi admodum ſerò quęſtor eſt factus, quod non arbitror: video. n. curules magiſtratus eum legitimis annis perfacilè cepiſſe. Poſthumium autem, cuius ſtatuam in Iſthmo meminiſſe te dicis, ſciebam fuiſſe. Is autem eſt qui cum Lucullo fuit, quem tu mihi addidiſti: ſanè ad illum σύλλογον perſonam idoneā. Videbis igitur ſi poteris, cæteros, vt poſſimus σομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις.

CICERO ATTICO S. 33

NEgligentiam miram? ſemelne putas mihi dixiſſe Balbum, & Faberium profeſſionem relatam? quinetiam eorum iuſſu miſeram qui profiteretur: ita. n. oportere dicebant. Profeſſus eſt Philotimus libertus: noſti credo librarium: ſed ſcribis, & quidē confectum. Ad Faberium, vt tibi placet, literas miſi. cum Balbo aūt puto te aliquid feciſſe. H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla eſt δυσωπία: nec. n. eius cauſa ſanè debeo: & ſi emero, quid erit * quod poſtulet? ſed videbis, ne

is

is cùm ſit in Africa, vt Cælius. De nomine tu videbis cum Cuſpio: ſed ſi Plancus deſtinat, tum habet res difficultatem Te ad me venire vterque noſtrum cupit: ſed iſta res nullo modo relinquenda eſt. Othonem quòd ſperas poſſe vinci, ſanè bene narras. De æſtimatione, vt ſcribis, cùm agere cœperimus: etſi nihil ſcripſit, niſi de modo agri. Cum Piſone, ſi quid poterit. Dicæarchi librum περὶ* ψυχῆς accepi: καταβάσεως expecto: negotium de decẽ reperies in eo libro, in quo ſunt S.C. Cn. Cornelio, & L.* COS. De Tuditano autem quod putas, εὔλογον eſt, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum: non enim temerè dixit Hortenſius, aut quæſtorem, aut tribunum mil. idq; potius fuiſſe credo. ſed tu de Antiocho ſcire pôteris. Vide etiam quo anno quæſtor, aut tribunus mil. fuerit: ſi neutris, eodem in præf. an conturber. fuerit, modò fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur: lupus in fabula. venit .n. ad me, & quidem id temporis, vt retinendus eſſet. ſed ego ita egi, vt non ſcinderem penulam: memini enim tui, & multi erant, nosq; imparati. Quid refert? Paulò pòſt C. Capito cum T. Carrinate. horum ego vix attigi penulam: tamen remanſerunt. Sed cecidit bellè: caſu ſermo à Capitone de vrbe augenda, à ponte Miluio Tyberim duci, ſecundũ montes Vaticanos, campum Martium coædificari, illum autem campum Vaticanũ fieri quaſi Martium campũ. Quid ais, inquam? at ego ad tabulam, vt ſi rectè poſſem Scapulanos hortos. Caue facias, inquit: nam iſta lex perferetur. Vult enim Cæſar. audire me facile

paſſus ſum: fieri autem moleſtè fero. Sed tu quid ais?quanquam quid quæro? noſti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirẽdis:non concedit Camillo. Facies igitur me certiorem de idibus:iſta enim me res adducebat.eò adiũxeram cæteras, quas conſequi tamen biduo, aut triduo pòſt facilè potero. te tamen in via confici minimè volo: quinetiam Dionyſio ignoſco. De Bruto quod ſcribis,feci vt ei liberum eſſet,.quod ad me attineret: ſcripſi enim ad eum heri idib. Maij, eius opera mihi nihil opus eſſe.

CICERO ATTICO S. 34

ASturam veni VII. calẽ. Iul. vitãdi enim caloris cauſa Lanuuij treis horas acquieueram. Tu velim,ſi graue non erit, efficias, ne ante nonas mihi illuc veniendum ſit. Id potes per Egnatium Maximum.Illud in primis cum Publilio me penè abſente cõficias de quo quæ fama ſit,ſcribes. id populus curat ſcilicet.non mehercule arbitror. etenim hæc decantata erat fabula, ſed complere paginam volui. Quid plura?ipſe enim adſum, niſi quid tu prorogas:ſcripſi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S. 35

ORem indignam.gentilis tuus vrbem auget,quam hoc biennio primùm vidit,& ei parum magna viſu eſt,quæ etiam ipſum capere potuerit.Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni ſcribis, te, ſimulato venerit.

rit. Dati igitur iam ſunt, nec tibi integrum eſt. Hui, ſi ſcias quanto periculo tuo: aut fortaſſe literæ meæ te retardarunt. ſed eas nondum legeras, cùm has proximas ſcripſiſti. Scire igitur aueo quomodo res ſe habeat.

CICERO ATTICO S. 36

DE Bruti amore, veſtraq; ambulatione, etſi mihi nihil noui affers, ſed idem quod ſæpe, tamen hoc audio libentiùs, quò ſępiùs; eoque mihi iucundiùs eſt, quòd tum lætaris: certiuſque eo eſt quod te dicitur.

CICERO ATTICO S. 37

HAs alteras hodie literas. de Xenonis nomine de Epeiroticis XL. nihil poteſt fieri nec commodius, nec aptius, quàm vt ſcribis. Id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil ſanè, niſi Hircium cũ Quinto acerrimè pro me litigaſſe. omnibus eum locis* facere, maximeque in conuiuijs: cùm multa de me, tum redire ad patrem. Nihil autem ab eo ἀξιοπίστως dici, quàm alieniſſimos nos eſſe à Cæſare. fidem nobis habendam non eſſe, me verò etiam cauendum: φοβερὸν ἦν. niſi viderem ſcire regem, me animi nihil habere: Ciceronem verò meum vexari, ſed id quidem arbitratu ſuo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dediſſe Leptæ tabellario, quàm tuas acceperim literas. Eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modò mittetur, iſto modo mittendum. Domitio, & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ

ſcribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem velim: ſi tibi veletur, appelles Balbũ, & Offilium de auctione proſcribenda. Equidem locutus ſum cum Balbo. placebat puto conſcripta habere Offilium omnia. habet & Balbus, ſed Balbo placebat, propinquum diem, & Romæ: ſi Cæſar moraretur, poſſe * in diem, diem differri. Sed is quidem adeſſe videtur. Totum igitur cõſidera: placet enim Veſtorio.

CICERO ATTICO S. 38

ANte lucẽ cùm ſcriberem contra Epicureos: de eodem oleo & opera, exaraui ne ſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Deinde cùm ſomno repetito, ſimul cum ſole experrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ filio: quã ipſam tibi miſi: cuius eſt principium nõ ſine maxima cõtumelia, ſed fortaſſe οὐκ ἐπέσχησεν. Eſt autẽ ſic, EGO enim non probo quicquid non bellè in te dici põt. Poſſe vult in me multa dici non bellè, ſed ea ſe negat approbare. Hoc quicquã poteſt eſſe impurius? iam cætera leges (miſi enim ad te) iudicabiſq́;. Bruti noſtri quotidianis, aſſiduiſq́ue laudibus, quas ab eo de nobis habe ri permulti mihi renuntiauerũt, commotũ iſtũ aliquãdo ſcripſiſſe puto aliquid ad me credo & ad te: idq; id ſciam facies. nam ad patrẽ de me quid ſcripſerit, neſcio: de matre quã piè? VOLVERAM, inquit, vt q̃ plurimũ tecum eſſem, conduci mihi domum: & id ad te ſcripſeram. neglexiſti. ita minus multum vnà erimùs. nam ego iſtam do-

mum videre non poſſum: qua de cauſa, ſcis. Hanc autem cauſam, pater odium matris eſſe dicebat. nunc me iuua, mi Attice, conſilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id eſt, vtrum apertè hominem aſperner, ac reſpuam, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις: vt enim Pindaro, ſi δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. Omnino moribus meis illud aptius. ſed hoc fortaſſe temporibus. Tu aũt, quod ipſe tibi ſuaſeris, idem mihi perſuaſum putato. Equidem vereor maximè, ne in Tuſculano opprimar: in turba hęc eſſent faciliora. Vtrum igitur Aſturæ? quid ſi Cæſar ſubitò? iuua me, quæſo, conſilio: vtar eo quod tu decreueris.

CICERO ATTICO S. 39

O Incredibilem vanitatem. ad patrem, domo ſibi carendum, propter matrem * plenam pietatis. Hic autem iam lãgueſcit, & ait tibi illum iure iratum: ſed vtar tuo conſilio: σκολιὰ enim tibi video placere. Romam, vt cenſes, veniam, ſed inuitus: valde enim in ſcribendo hæreo. Brutum, inquis, eadem. ſcilicet. ſed niſi hoc eſſet, res me iſta non cogeret: nec enim inde venit, vnde mallem, neque diu abfuit, neque vllam literam ad me. Sed tamen ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi de quibus ad te antea ſcripſi, velim mittas, & maximè * φαίδρου περὶ θεῶν τῆς ἑλλάδος. Itane nuntiat Brutus, illum ad bonos viros εὐαγγέλια? Sed vbi eos? niſi fortè ſe ſuſpẽdit: hic autem, * vt fuit tum, eſt. Vbi igitur φιλοτέχνημα illud tuum, quod vidi in Parthenone?

none? Ahalam & Brutum. Sed quid faciant? illud optimè, quod ne is quidem, qui omniũ flagitiorum autor, bene de noſtro. At ego verebar, ne etiam Brutus eũ diligeret: ita enim ſignificarat ijs literis quas ad meas. At vellem aliquid deguſtaſſe de fabulis. ſed coràm vt ſcribis: etſi quid mihi autor es? aduolone, an maneo? Equidem & in libris hæreo, & illum excipere nolo: ad quem, vt audio, pater hodie ad ſaxa χρουώωμα. Mirum quàm inimicus ibat, vt ego obiurgarem. Sed ego ipſe κέπφωμα. Itaq; poſthac. tu tamen vide quid de aduentu meo cenſeas, & τὰ ὅλα cras; ſi perſpici potuerint, manè ſtatim, vt ſciam.

CICERO ATTICO S. 40

EGo verò Quinto epiſtolam ad ſororem miſi. cùm ille quæreretur filio cum matre bellum, & ſe ob eam cauſam domo ceſſurum filio diceret: dixi, illum commodas ad matrem literas: ad te nullas. Ille alterum mirabatur: de te autem ſuam culpam, quod ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illum iniuria. quòd autem relãguiſſe ſe dicit, * ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore tũ enim mentio Canai. Omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe. ſed, vt ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & vtriuſque noſtrum idem cõſilium eſſe debet: & ſi in me grauiores iniuriæ, & certè notiores. Si verò etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio eſt. ſed coràm: magna enim res, & multæ cautionis. Cras igitur, niſi quid à te commotus.

CICERO ATTICO S. 41

VEnit ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. Et ego, σὺ δ' ἐπὶ τί σκυθρωπὸς :Rogas,inquit? quòd iter inſtet,& iter ad bellum , idque tum periculoſum,tum etiam turpe. Quæ vis igitur, inquam? AES,inquit,alienum. & tamen ne viaticum quidē. Hoc loco ego ſumpſi quiddam de tua eloquentia. nam tacui. Et ille, Sed me maximè angit auunculus. Quidnā, inquam? Quòd mihi,inquit, iratus eſt.cur pateris,inquā? malo enim ita dicere, quàm cur committis?Non patiar: inquit,cauſam enim tollam.Et ego,Rectiſſimè quidē, ſed ſi graue non eſt,velim ſcire q̄d ſit cauſæ.Quia dum dubitabam quam ducerem, non ſatiſfaciebam matri:ita ne illi quidem.Nunc nihil mihi tanti eſt:faciam quod volunt.Feliciter velim,inquam,teq́; laudo. ſed quādo? Nihil ad me,inquit,de tempore, quoniam rem probo. At ego, inquam, cenſeo prius q̄ proficiſcaris. ita patri quoque morem geſſeris.Faciam, inquit, vt cenſes. Hic dialogus ſic concluſus eſt. Sed heus tu diem meū ſcis eſſe III. non.Ian.aderis igitur. Scripſeram iam.ecce tibi,orat Lepidus,vt veniam (opinor Augures nihil habere)ad templū effandum Saturni ἀποπόνδου.videbimus te igitur.

CICERO ATTICO S. 42

EGo verò vtar prorogatione diei: tuq́; humaniſſimè feciſti,qui me certiorem feceris,atq; ita,vt eo tēpore acciperē literas, quo non

non expectarem, tuque vt ab ludis ſcriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: ſed conſequemur biduo pòſt.

CICERO ATTICO S. 43

SAueis tuas literas: etſi acerba pompa: veruntamen ſcire omnia non acerbum eſt, vel de Cotta. Populũ verò præclarum, quòd propter malum vicinum, ne Victoriæ quidẽ plauditur. Brutus apud me fuit, cui quidem valde placebat me aliquid ad Cæſarem. Annueram, ſed pompam videret. Tu tamen auſius es Varroni dare: Expecto quid iudicet: quando autem perleget? De Attica probo eſt quiddam etiam, animum leuari tum ſpectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi velim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Caſcam. Brutus mihi T. Ligarij verbis nuntiauit, ꝙ appelletur L. Curſidius in orationem Ligariana: erratũ eſſe meũ, ſed, vt aiũt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. Sciebam Curſidium perneceſſarium Ligariorum: ſed eum video antè eſſe mortuum. Da igitur quæſo negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, vt id nomen ex omnibus libris tollatur.

CICERO ATTICO. S. 44

FVit apud me Lamia poſt diſceſſum tuũ, epiſtolamq; ad me attulit, miſsam ſibi à Cæſare, quæ quãquã antè data erat, quã ille Diochárinæ, tamen planè declarabat illũ ante ludos Romanos eſſe venturum. In qua ex-

trema ſcriptum erat, vt ac ludos omnia pararet, neve cōmitteret vt fruſtra ipſe properaſſet. Prorſus ex his literis nō videbatur eſſe dubium, quin ante eam diem vēturus eſſet. Idemq; Balbo, cū eā epiſtolā legiſſet, videri Lamia dicebat. Dies feriarū mihi additos video: ſed q̃ multos, fac ſi me amas, ſciā. De Bebio poteris, & de altero vicino Egnatio. Quod me hortaris vt eos dies cōſumā in philoſophia explicāda: currentē tu quidem: ſed cū Dolabella viuendū eſſe iſtis diebus vides. Quòd niſi me Torquati cauſa teneret, ſatis erat dierū, vt Puteolos excurrere poſsē, & ad tēpus redire. Lamia quidē à Balbo (vt videbatur) audiuerat, multos nummos domi eſſe numeratos, quos oporteret quamprimum diuidi: magnum pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo quoq; tēpore fieri oportere. Scribas ad me velim quid tibi placeat. Equidem, ſi ex omnibus eſſet eligēdum, nec diligentiorem, nec officioſiorē facilè delegiſſem Veſtorio: ad quē accuratiſſimas literas dedi: ꝙ idem te feciſſe arbitror. mihi quidem hoc ſatis videtur. Tu quid dicis? vnum enim pungit, ne negligētiores eſſe videamur. Expectabo igitur tuas literas.

CICERO ATTICO S. 45

POllex quidē, vt dixerat, ad id. Sext. ita mihi Lanuuij pridie iduū ꝑſtò fuit, ſed planè pollex, nō index. Cognoſces igitur ex ipſo. Balbū conueni: Lepta enim de ſua curatione laborans, me ad eum perduxerat. In eo autē Lanuino, quod Lepido tradidit, ex eo hoc primū. paulò antè acceperam eas literas, in q̃bus magnopere cōfirmat ante ludos

Romanos

Romanos.legi epiſtolam. Multa de meo Catone:quem ſæpiſſimè legẽdo, ſe dicit copioſiorem factum. Bruti Catone lecto,ſe ſibi viſum diſertum.Ex eo cognoui cretionẽ Cluuij(o Veſtorium negligentem)liberam,teſtibus præſentibus ſexaginta * diebus.Metuebam ne ille arceſſendus eſſet:nunc mittendum eſt,vt meo iuſſu cernat. Idẽ igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cum Balbo liberalius: ſe enim ſtatim ad Cæſarẽ ſcripturum. Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terẽtię H-S.IↃↃↃ.& ſepulchro,multisque rebus:nihil à nobis.Sub accuſa,quæſo,Veſtorium.Quid minus probandum,quã Plotium vnguentarium per ſuos pueros omnia tanto antè Balbo, illũ mihi ne per meos quidẽ? De Coſinio doleo. Dilexi hominem. Quinto delegabo, ſi quid æri meo alieno ſuperabit, & emptionibus: ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto. De Domo Arpini nihil ſcio. Veſtorium nihil eſt quod accuſes: iam enim obſignata hac epiſtola,noctu tabellarius noſter venit, & ab eo literas diligenter ſcriptas attulit,& exemplũ teſtamenti.

CICERO ATTICO S. 46

P* Oſteaquàm abs te Agamenno,nõ vt venirem(nam id quoque feciſſem,niſi Torquatus eſſet)ſed vt ſcriberem, tetigit, omiſi ea quæ in manibus habebam, abieci, quod iuſſeras edolaui. Tu velim è Pollice cognoſcas rationes noſtras ſumptuarias: turpe eſt enim nobis illum qualiſcunq; eſt, hoc primo anno egere. pòſt moderabimur diligentius.

tius. idem Pollex remittẽdus eſt, vt ille cernat. Planè Puteolos non fuit eundum, cùm ob ea quæ ad te ſcripſi, tũ ꝙ Cæſar adeſt. Dolabella ſcribit ſe ad me poſtridie iduum. o magiſtrũ moleſtũ. Lepidus ad me heri veſperi literas miſit Antio: nam ibi erat, habet enim domum, quam nos vendidimus. Rogat magnopere, vt ſim calẽdis in ſenatu, me & ſibi, & Cæſari vehementer gratum eſſe facturum. Puto equidem nihil eſſe: dixiſſet enim tibi, fortaſſe, aliquid Oppius, quoniã Balbus eſt æger, ſed tamen malim venire fruſtrà, quàm deſiderari, ſi opus eſſet: moleſtè ferrẽ poſtea. Itaque hodie Antij, cras ante meridiem domi. Tu velim (niſi te impediuiſti) apud nos prid. cal. cum Pilia. Te ſpero cum Publilio confeciſſe. Equidem calendis in Tuſculanum recurram: me enim abſente omnia cum illis tranſigi malo. Quinti fratris epiſtolam ad te miſi, non ſatis humanè illam quidem reſpondentem meis literis, ſed tamen quod tibi ſatis ſit, vt equidem exiſtimo. tu videbis. Heri neſcio quid in ſtrepitu videor exaudiſſe, cùm diceres te in Tuſculanum venturum: quod vtinam, iterum vtinam, tuo tamen commodo. Lepta me rogat, vt ſi quid ſibi opus ſit, accuram: mortuus enim eſt. Babulius. Cæſar opinor, ex vncia, etſi nihil adhuc: ſed Lepta ex triente. Veretur autem ne nõ liceat tenere hæreditatem: ἀλόγως omnino, ſed veretur tamen. Is igitur ſi accierit, accuram: ſin minùs, haud antè, quàm neceſſe erit. Tu Pollicem, cùm poteris.

CICERO ATTICO S. 47

LAudationem Porciæ tibi miſi correctam, atque eò properaui,vt ſi fortè aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur.id ſi tibi erit commodum, magnoperè cures velim: & velim M. Varronis, & Lolij mittas laudationem: Lolij vtique, nam illã legi. volo tamen reguſtare. quædam enim vix mihi credo legiſſe. Atticæ primùm ſalutem,quam equidem ruri eſſe arbitror. Multam igituri ſalutem & Piliæ. De Tigillio, ſi quid noui. Qui quidem, vt mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέν ψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam,me Phameæ defuiſſe,cũ eius cauſam recepiſſem, quam quidem receperã contra pueros Octauies Cn. F. non libẽter: ſed Phameæ cauſa volebam: erat enim, ſi meminiſti, in cõſulatus petitione ꝑ te mihi pollicitus,ſi quid opus eſſet:quod ego perinde tuebar,ac ſi vſus eſſem.Is ad me venit,dixitque iudicem operam dare ſibi conſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege Pompeia in conſilium illi neceſſe erat:ſcis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. Reſpondi non ignorare eum quid ego deberem.Seſtio: quem vellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum:ita tum ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. Non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curãdum putaui. Gallo autem narraui, cũ proximè Romæ fui,quid audiſſem, neq; nominaui Balbum minorẽ.Habuit ſuum negotiũ Gallus,vt ſcribit.Ait illum me animi conſcientia, ꝙ Phameam deſtituiſſem,de ſe ſuſpicari. Quare

tibi

tibi hactenus mando, de illo noſtro', ſi quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. Eſt bellum, aliquem libenter odiſſe, quemadmodum & non omnibus ſeruire. Etſi meher culè, vt tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiũt, ſi obſeruare ſeruire eſt.

CICERO ATTICO. S. 48

ADmonitus quibuſdam tuis literis, vt ad Cæſarem vberiores literas* mitterem, inſtitueram. cùm mihi Balbus nuper in Lãuino dixiſſet, ſe & Oppium ſcripſiſſe ad Cęſarem, me legiſſe libros contra Catonem, & vehementer probaſſe. Conſcripſi de his ipſis libris epiſtolam Cæſari, quę deferretur ad Dolabellam. ſed eius exemplum miſi ad Oppium, & Balbum, ſcripſique ad eos vt tum deferri ad Dolabellam iuberent meas literas, ſi ipſi exemplum probaſſent. ita mihi reſcripſerunt, nihil vnquam ſe legiſſe melius: epiſtolámque meam iuſſerunt dari Dolabellæ. Veſtorius ad me ſcripſit, vt iuberem mancipio dari ſeruo ſuo pro mea parte Hetereio cuidam fundum Brinnianum, vt ipſe ei Puteolis rectè mancipio dare poſſet. Eum ſeruum, ſi tibi videbitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam ſcripſiſſe Veſtorium. De aduentu Cæſaris idem, quod à te, mihi ſcriptum eſt ab Oppio, & Balbo. Miror te nihildum cum Tigellio, vel vt hoc ipſum quantũ acceperit. prorſus aueo ſcire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiamitione. Quid cenſes, niſi Alſium? & quidem ad Murenam de hoſpitio ſcripſeram, ſed opinor cum Matio profectum. Salluſtius igitur vrgebitur. Scripto iam ſuperiore verſiculo,

Eros mihi dixit, ſibi Murenam liberaliſſimè reſpōdiſſe. eo igitur vtamur: nam Silius culcitras non habet. Dida autem (opinor) hoſpitibus totam villam conceſſit.

CICERO ATTICO S. 49

AD Cæſarem quam miſi epiſtolam, eius exemplum fugit me tum tibi mittere, nec id fuit quod ſuſpicaris, vt me puderet tui, ne ridicule Micillus, nec mehercule ſcripſi aliter, ac ſi πρὸς ἴσον, ὅμοιονq; ſcriberē: bene enim exiſtimo de illis libris, vt tibi coràm. itaque ſcripſi & ἀκολακεύτως, & tamen ſic, vt nihil eum exiſtimem lecturum libentius. De Attica nunc demum mihi eſt exploratum. itaque ei de integro gratulare. Tigellium totum mihi, & quidē quamprimùm. nam pendeo animi. Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me, an ad te, neſcio. Mihi ſcripſit Romam V I I I. calend. ſed miſi qui inuitaret: etſi hercle iam Romam veniendum eſt, ne ille antè aduolet.

CICERO ATTICO S. 50

O Hoſpitem mihi tam grauem ἀμεταμέλητον: fuit enim periucundè. ſed cùm ſecundis Saturnalibus ad Philippum veſperi veniſſet, villa ita completa militibus eſt, vt vix triclinium, vbi cœnaturus ipſe Cęſar eſſet, vacaret: quippe hominum ∞ ∞. Sanè ſum commotus quid futurum eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit, caſtra in agro, villa defenſa eſt. ille

tertijs Saturnalibus apud Philippum ad horam VII. nec quenquam admiſit. rationes opinor cum Balbo: inde ambulauit in littore: poſt horam VIII. in balneum.* tum audiuit, de Mamurra non mutauit, vnctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat. Itaq; & edit & bibit ἀδεῶς, & iucundè: opipare ſanè & appate: nec id ſolùm, ſed,, bene cocto, Condito, ſermone bono, &, ſi quæris libenter. Præterea tribus triclinijs accepi οἱ περὶ αὐτὸν valde copioſè. libertis minus lautis, ſeruisq; nihil defuit: nam lautiores eleganter accepi. Quid multa? Homines viſi ſumus: hoſpes tamen non is, cui diceres: amabò te, eodem ad me cum reuertere. ſemel ſatis eſt: σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa. Quid quæris? delectatus eſt, & libenter fuit. Puteolis ſe aiebat vnum diem fore, alterum ad Baias, habes hoſpitium, ſiue ἐπισταθμίαν quã odioſam mihi duxi, non moleſtam. Ego pauliſper hic: deinde in Tuſculanum. Dolabellę villam cùm præteriret, omnis armatorum copia dextra, ſiniſtra ad equum, nec vſquã alibi. Hoc ex Nicia.

Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S. 1

DIVERTI ad illum, de quo tecum manè. nihil perditius. explicari rẽ non poſſe. etenim ſi ille tali ingenio exitum nõ reperiebat, quis nunc reperiet? Quid quæris? periſſe omnia aiebat. quod haud ſcio an ita ſit. verùm * ille gaudens: affirmatq́; minus diebus xx. tumultum Gallicum.* In ſermonem ſe poſt idus Martij, præterquam Lepido, veniſſe nemini: ad ſummam, non poſſe iſtæc ſic abire. O prudentem Oppium, qui nihilò minus illum deſiderat, ſed loquitur nihil, quod quẽquam bonum offendat: ſed hæc hactenus. Tu quæſo quicquid noui (multa autem expecto) ſcribere ne pigrere: in his, de Sexto ſatiſne certum, maximè autem de Bruto noſtro: de quo quidem ille; ad quẽ diuerti Cæſarem ſolitum dicere, Magni refert hic quid velit: ſed quicqd vult, valde vult: idq́; eũ ani maduer-

maduertiſſe, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit, valde vehementer eum viſum, & liberè dicere. Atq; etiam (vt enim quicq; ſuccurrit, libet ſcribere) proximè, cum Seſtij rogatu apud eum fuiſſem, expectaremq; ſedēs quoad vocarer, dixiſſe eum: Ego dubitem quin ſummo in odio ſim, cùm M. Cicero ſedeat, nec ſuo commodo me conuenire poſſit? Atqui ſi quiſquam eſt facilis, hic eſt: tamen nō dubito quin me male oderit. Hæc, & eiuſmodi multa, ſed ad propoſitum. quicquid erit, non modo magnum, ſed etiam paruum, ſcribes: equidem nihil intermittam. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

Duas à te accepi epiſtolas heri, ex priore theatrum, Publiumq; cognoui: bona ſigna conſentientis multitudinis plauſus verò, L. Caſſio datus, etiam facetus mihi quidem viſus eſt. Altera epiſtola de Madaro ſcripta, apud quem nullum σαλάκωμα, vt putas: proceſſi enim, ſed minus diu: eius ſermone enim ſum retentus. Quod autē ad te ſcripſeram, * obſecro, fortaſſe id eiuſmodi eſt: aiebat Cæſarem ſecum, quo tpe Seſtij rogatu veni ad eum, cum expectarem ſedens dixiſſe: Ego nunc tam ſim ſtultus, vt hunc ipſum facilem hominem putē mihi eſſe amicū, cùm tandiu ſedens meū commodū expectet? Habet igitur φαλάκρωμα inimiciſſimum otij, id eſt Bruti. In Tuſculanū hodie, * Lanuuii cras inde Aſturæ cogitabā. Pilæ paratū eſt hoſpitium: ſed vellem Atticā: verum tibi ignoſco, quarum vtrique ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

TRanquillæ quidem tuæ literæ: quod vtinam diutius. nã Matius poſſe negabat. Ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti: cùm inanes redijſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari. πανικὸν certè. ſcripſiſſes enim. Corumbus Baldi nullus adhuc, & mihi notum nomen: bellus enim eſſe dicitur architectus. Ad obſignandũ tu adhibitus non ſine cauſa videris: volunt enim nos ita putare: neſcio cur non animo quoq; ſentiant. Sed quid hæc ad nos? Odorare tamen Antonij διάθεσιν: quem quidem ego epularum magis arbitror rationẽ habere, quàm quicquã mali cogitare. Tu ſi quid pragmaticon habes, ſcribe: ſin minùs, populi ἐπισημασίαν, & minorũ dicta perſcribito. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

NVnc* quid putas me Lanuuij? At ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor: tument negotia. nam cùm Matius, quid cẽſes cæteros? Equidem doleo, quod nunquam in nulla ciuitate accidit, non vnà cum libertate remp. recuperatam. horribile eſt quæ loquantur, quæ minitentur. ac vereor Gallica etiam bella: ipſe Sextus quò euadat. Sed omnia licet concurrant: Idus Martiæ conſolantur. Noſtri autem ἥρωες, quod per ipſos confici potuit, glorioſiſſimè, & magnificentiſſimè

mè confecerunt, reliquæ res opes, & copias deſiderāt, quas nullas habemus. Hæc ego ad te: vt ſi quid noui (nam quotidie aliquid expecto) confeſtim ad me: & ſi noui nihil, noſtro more tamen ne patiamur intermitti literulas, equidem non committam. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

SPero tibi iam * eſſe vt volumus, quoniam quidem ἠσίτησας, quàm leuiter cōmotus eſſes. ſed tamen velim ſcire quid agas. ſigna bella, quòd Caluena moleſtè fert, ſe ſuſpectum eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cum ſignis legiones veniūt è Gallia, quid tu illas putas, quæ fuerant in Hiſpania? nonne idē poſtulaturas? Quid eas, quas Annius trāſportauit? Caninium volui, ſed μνημονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολυς. Nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facilè opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. Meā ſtultam verecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere viderer hunc rerum tumorem: cui certè ſi poſſem mederi, deeſſe non deberem. ſed vides magiſtratus, ſi quidem magiſtratus illi ſunt: vides tamen tyrannis ſatellites in imperijs: vides eiuſdem exercitus: vides in latere veteranos. quę ſunt εὐρίπιστα omnia: eos autem, qui orbis terræ cuſtodijs, non modò ſepti, veram etiā magni eſſe debebant, tantummodo laudari, atq; amari, ſed parietibus contineri. atq; illi quoquo modo beati: ciuitas miſeras: ſed velim ſcire quid aduentus Octauij: nū qui cō-

curſus ad eum, num quę *νεωτερισμοῦ* ſuſpicio non puto equidem, ſed tamen, quicquid eſt, ſcire cupio. Hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura, III. id. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

PRid. id. Fundis accepi tuas literas cęnās. Primùm igitur, melius eſſe: deinde meliora te nuntiare: odioſa illa enim fuerant, legiones venire. Nam de Octauio, ſuſq;, deq; expecto quid de Mario: quem quidem ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquiũ cum heroibus noſtris pro re nata non incommodum. ſed tamẽ adhuc me nihil delectat, præter idus Martij. Nam quoniam Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior Seſtilij fundũ à verberone Curtilio poſſideri: quod cùm dico, de toto genere dico: quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? Etiamne conſules, & tribunos pleb. in biennium, quos ille voluit? nullo modo reperio quemadmodum poſſim *πολιτεύεσθαι*: nihil enim tam *σόλοικον*, quàm *τυραννοκτόνους* in cœlo eſſe, tyranni facta defendi, ſed vides conſules: vides reliquos magiſtratus, ſi iſti magiſtratus: vides langorem bonorum: exultant lætitia in municipijs: dici enim non poteſt, quantopere gaudeant, vt ad me concurrant, vt audire cupiant verba mea de re: nec vlla interea decreta: ſic enim *πεπολιτεύμεθα*, vt victos metueremus. Hæc ad te ſcripſi, appoſita ſecunda menſa. plura, & *πολιτικώτερα* & tu, quid agas, quidque agatur.

CICERO ATTICO S. 7

POſtridie iduum Paulum Caietæ vidi is mihi de Mario,& de republica alia quædam ſanè peſſima.à te ſcilicet nihil: nemo enim meorum. ſed Brutum noſtrum audio viſum ſub Lanuuio?vbi tandem eſt futurus? nam cùm reliqua,tum de hoc ſcire aueo omnia.Nunc ego è Formiano exiens XVII. cal. vt inde altero die in Puteolanũ, ſcripſi hæc. A Cicerone mihi literæ ſanè πεπινωμέναι, & bene longæ.Cętera autem vel ſingi poſſunt: πῖνος literarum ſignificat doctiorem. Nunc magnopere à te peto,de quo ſum nuper tecũ locutus,vt videas nequid ei deſit. id cùm ad officium noſtrum pertinet,tum ad exiſtimationem,& dignitatem. quod idem intellexi tibi videri omnino. ego,ſi eſt vt volo, menſe Quintilli in Græciam.Sunt omnia facilio ra:ſed cum ſint ea tempora,vt certi nihil eſſe poſſit, quid honeſtũ mihi ſit,quid liceat, quid expediat:quæſo da operam, vt illum quàm honeſtiſſimè,copioſiſſimeq; tueamur. Hæc, & cætera quæ ad nos pertinebunt, vt ſoles,cogitabis: ad meq́ue aut quod ad rem pertineat,aut ſi nihil erit,quod in buccam venerit, ſcribes.

CICERO ATTICO S. 8

TV me iam rebare,cùm ſcribebas,in agris eſſe noſtris:at ego accepi XVII.cal.in diuerſoriolo Sinueſſano tuas literas. De Mario probè: etſi doleo L.Craſſi nepotem: optimè,

tam

tam etiam Bruto noſtro probari Antonium. Nam quòd Iuniam ſcribis moderatè,& amicè ſcriptas literas attuliſſe, mihi Paulus dedit ad ſe à fratre miſſas, quibus in extremis erat,ſibi inſidias fieri, ſe id certis autoribus comperiſſe. hoc nec mihi placebat, & multò illi minus. reginæ fuga mihi non moleſta. ſed Clodia quid egerit,ſcribas ad me velim. De Byzantijs curabis vt cætera: & Pelopem ad te arceſſe. Ego vt poſtulas, Baiana negotia chorumq; illum de quo ſcire vis, cùm perſpexero, tum ſcribam, ne quid ignores. Quid Galli, quid Hiſpani, quid Sextus agat, vehementer expecto. ea ſcilicet tu declarabis, qui cætera. Nauſeolam tibi tum cauſam otij dediſſe facilè patiebar: videbar enim mihi legēti tuas literas requieſſe pauliſper. De Bruto ſemper ad me omnia perſcribito, vbi ſit, quid cogitet: quem quidem ego ſpero iam tuto vel ſolum tota vrbe vagari poſſe. Verūtamen de repub.

CICERO ATTICO S. 9

MVlta cognoui ex tuis literis, quas quidē multijuges accepi vno tempore à Veſtorij liberto. Ad ea autem quæ requiris, breuiter reſpondebo. primùm vehementer me Cluuiana delectant. Sed quod quæris, quid arceſſierim Chryſippum: tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquærimus agunt: itaque non ſolùm inquilini, ſed mures etiam migrauerunt. Hanc cæteri calamitatem vocant, ego nē incommodum quidem. O Socrates. o Socratici viri. nunquàm vobis gra-

tiam

tiam referam? Dij immortales, quàm mihi iſta pro nihilo. ſed tamen ea ratio ædificandi initur, conſiliario quidē, & autore Neſtorio, vt hoc damnum quæſtuoſum ſit. Hic turba magna eſt, eritque, vt audio, maior. duo quidem quaſi deſignati cōſules. O Dij boni, viuit tyrãnis: tyrãnus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? Itaque quàm ſeuere nos M. Curtius accuſat? vt pudeat viuere: neque iniuria. nam mori millies præſtitit, quàm hæc pati, quæ mihi videntur habitura etiam vetuſtatem. Et Balbus hic eſt, multumque mecum: ad quem à Vetere literæ datæ prid. cal. Ian. cùm à ſe Cæcilius cricunſideretur, & iam teneretur, veniſſe cùm maximis copijs Pacorum Parthū: ita ſibi eſſe eum ereptum multis ſuis amiſſis: in qua re accuſat Volcatium. Ita mihi videtur bellum illud inſtare, ſed Dolabella, & Nicias viderint. Idem Balbus meliora de Gallia, XXI. die literas habebat: Germanos, illasq; nationes re audita de Cæſare, legatos miſiſſe ad Aurelium, qui eſt præpoſitus ab Hircio, ſe quod imperatū eſſet, eſſe facturos. Quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S. 10

ITane verò? hoc meus, & tuus Brutus egit, vt Lanuuij eſſet: vt Prebonius itineribus deuijs proficiſceretur in prouinciam? vt omnia facta, ſcripta, dicta, promiſſa, cogitata Cæſaris plus valerent, quàm ſi ipſe viueret? meminiſtine me clamare illo ipſo primo

tam etiam Bruto noſtro probari Antonium. Nam quòd Iuniam ſcribis moderatè, & amicè ſcriptas literas attuliſſe, mihi Paulus dedit ad ſe à fratre miſſas, quibus in extremis erat, ſibi inſidias fieri, ſe id certis autoribus comperiſſe. hoc nec mihi placebat, & multò illi minus. reginæ fuga mihi non moleſta. ſed Clodia quid egerit, ſcribas ad me velim. De Byzantijs curabis vt cætera: & Pelopem ad te arceſſe. Ego vt poſtulas, Baiana negotia chorumq; illum de quo ſcire vis, cùm perſpexero, tum ſcribam, ne quid ignores. Quid Galli, quid Hiſpani, quid Sextus agat, vehementer expecto. ea ſcilicet tu declarabis, qui cætera. Nauſeolam tibi tum cauſam otij dediſſe facilè patiebar: videbar enim mihi legēti tuas literas requieſſe pauliſper. De Bruto ſemper ad me omnia perſcribito, vbi ſit, quid cogitet: quem quidem ego ſpero iam tuto vel ſolum tota vrbe vagari poſſe. Verūtamen de repub.

CICERO ATTICO S. 9

MVlta cognoui ex tuis literis, quas quidē multijuges accepi vno tempore à Veſtorij liberto. Ad ea autem quæ requiris, breuiter reſpondebo. primùm vehementer me Cluuiana delectant. Sed quod quæris, quid arceſſierim Chryſippum: tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquærimus agunt: itaque non ſolùm inquilini, ſed mures etiam migrauerunt. Hanc cæteri calamitatem vocant, ego ne incommodum quidem. O Socrates, o Socratici viri. nunquàm vobis gra-

tiam referam? Dij immortales, quàm mihi iſta pro nihilo. ſed tamen ea ratio ædificandi initur, conſiliario quidē, & autore Neſtorio, vt hoc damnum quæſtuoſum ſit. Hic turba magna eſt, eritque, vt audio, maior. duo quidem quaſi deſignati cōſules. O Dij boni, viuit tyrānis: tyrānus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? Itaque quàm ſeuere nos M. Curtius accuſat? vt pudeat viuere: neque iniuria. nam mori millies præſtitit, quàm hæc pati, quæ mihi videntur habitura etiam vetuſtatem. Et Balbus hic eſt, multumque mecum: ad quem à Vetere literæ datæ prid. cal. Ian. cùm à ſe Cæcilius cricunſideretur, & iam teneretur, veniſſe cùm maximis copijs Pacorum Parthū: ita ſibi eſſe eum ereptum multis ſuis amiſſis: in qua re accuſat Volcatium. Ita mihi videtur bellum illud inſtare, ſed Dolabella, & Nicias viderint. Idem Balbus meliora de Gallia, XXI. die literas habebat: Germanos, illasq; nationes re audita de Cæſare, legatos miſiſſe ad Aurelium, qui eſt præpoſitus ab Hircio, ſe quod imperatū eſſet, eſſe facturos. Quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S. 10

ITane verò? hoc meus, & tuus Brutus egit, vt Lanuuij eſſet: vt Prebonius itineribus deuijs proficiſceretur in prouinciam? vt omnia facta, ſcripta, dicta, promiſſa, cogitata Cęſaris plus valerent, quàm ſi ipſe viueret? meminiſtine me clamare illo ipſo primo

Capito-

Capitolino die? ſenatum in Capitolium à prætoribus vocari?Dij immortales?quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis,etiam ſat bonis, fractis latronibus?Liberalia tu accuſas. quid fieri tum potuit? Iampridem perieramus. Meminiſtine te clamare cauſam perijſſe, ſi funere elatus eſſet? At ille etiam in foro combuſtus, laudatuſq; miſerabiliter: ſeruiq;, & egentes in tecta noſtra cum facibus immiſſi. Quæ deinde? vt audeant dicere, Tunc contra Cæſaris nutum? Hæc, & alia ferre nõ poſſum. Itaque γῆν pro γῆς cogito. Tua tamen ὑπηνέμιος nauſea iãne planè abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti, ita videbatur. Redeo ad Thebaſſos, Scæuas, Frangones: hos tu exiſtimas confidere ſe illa habituros ſtantibus nobis, in quibus plus virtutis putarunt, quàm experti ſunt? pacis iſti ſcilicet amatores, & non latrocinij autores? At ego cũ tibi de Curtilio ſcripſi, Seſtilianoque fundo, ſcripſi de Cenſorino, de Meſſala, de Planco, de Poſthumio, de genere toto. Melius fuit perijſſe illo interfecto (quod nunquam accidiſſet) quàm hæc videre. Octauius Neapolim venit XIIII. calẽ. ibi eum Balbus manè poſtridie. eodemque die mecum in Cumano: illum hæreditatem aditurum, ſed vt ſcribis, ῥιζόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res eſt vt debet, eritq; curæ. Quod quæris iamne ad cẽtena Cluuianum: aduentare videtur. ſed primo anno LXXX. deterſimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maximè quòd matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum literss ad me miſit.

miſit. Ille autem quid agat, ſi ſcis, neque dũ Roma es profectus, ſcribas ad me velim: & hercule ſi quid aliud. Vehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S. II

NVdiuſtertius dedi ad te epiſtolam lõgiorem, nunc ad ea quæ proximè. Velim meherculè Aſturæ Brutus. ἀκολασίαν iſtorum ſcribis, an cenſebas aliter? Equidem etiam maiora expecto. Cùm equidem concionem lego de tanto viro. de clariſſimo ciue, ferre nõ queo. Etſi iſta iam ad riſum, ſed memento, ſic alitur conſuetudo perditarum concionũ, * vt noſtri illi non heroes, ſed Dij futuri q. dem in gloria ſempiterna ſint, ſed non ſine periculo quidem. Verùm illis magna conſolatio, conſcientia maximi & clariſſimi facti. nobis quæ? qui interfecto reges liberi nõ ſumus? Sed hæc fortuna viderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone quæ ſcribis, iucũda mihi ſunt, velim ſint proſpera. Qđ verò curæ tibi eſt vt ei ſuppediteĩ ad vſum, & cultum copiosè, per mihi gratum eſt: idq; vt facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu rectè cogitas, & ego non dimitto iſtam curã: ſuſcipiam omnem etiam actionem, quam video quotidie faciliorem. De Cluuiano, qm̃ in re mea me ipſum diligentia vincis, res ad centena perducitur. Ruina rem non fecit deteriorem: haud ſcio an iam fructuoſiorem. Hic mecum Balbus, Hircius, Panſa: modò venit Octauius, & quidem in proximam villam Philippi, mihi totus deditus.

Lentu-

Lentulus Spinther hodie apud: me cras manè vadit, Vale.

CICERO ATTICO S. II

O Mi Attice, vereor ne nobís idus Martiæ nihil dederint, præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. Quæ mihi iſtinc afferũt? quæ hic video? ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δὲ. ſcis quàm diligam Siculos, & quàm illã clientelam honeſtam iudicem. Multa illis Cæſar, neque me inuito. etſi Latinitas erat non ferenda. Veruntamen. ecce autem Antonius accepta grandi pecunia, fixit legem à Dictatore comitijs latam, qua Siculi ciues Romani: cuius rei viuo illo mentio nulla. Qui? Deiotari noſtri cauſa non ſimilis? dignus ille quidẽ omni regno, ſed nõ ꝑ fuluiã. Sexcenta ſimilia. Verum illuc refero. Tã claram, tamq́; teſtatam rem, tamq́; iuſtam. Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eò quidem magis, quo iſta plura. Nobiſcum hic perhonorificè, & amicè Octauius: quem quidem ſui Cæſarem ſalutabant: Philippus non. itaque ne nos quidem: quem nego poſſe bonum ciuem, ita multi circunſtant, qui quidem noſtris mortem minitantur. Negat hæc * ferri poſſe. Quid cenſes, cùm Romam puer venerit, vbi noſtri liberatores tutò eſſe non poſſunt? qui quidem ſemper erũt clari, conſcientia verò facti ſui ẽt beati. Sed nos (niſi me fallit) iacebimus. Itaq; exire aueo, vbi nec Pelopidarũ, inq̃t. Haud amo vel hos deſignatos: qui ẽt declamare me coegerunt: vt ne apud aquas q̃dẽ acq̃eſcere liceret. ſed

hoc

hoc mea nimiæ facilitatis. nã id erat quondam quaſi neceſſe, nunc quoquo modo ſe res habet, non * eſt tam, quàm dudum. nihil habeo quod ad te ſcribam: ſcribo tamen, non vt delecter meis literis, ſed vt eliciam tuas. Tu, ſi quid erit de cæteris, de Bruto vtique quicquid erit. Hæc conſcripſi x. cal. accubans apud Veſtoriũ, hominem remotũ à dialecticis, in arithmeticis ſatis exercitatũ.

CICERO ATTICO S. 13

SEptimo denique die literæ mihi redditæ ſunt. quæ erant à te XIII. cal. datæ: quibus quæris, atque etiam me ipſum neſcire arbitraris, vtrum magis tumulis, proſpectuq; an ambulatione ἀλιτενεῖ delecter. Eſt mehercule (vt dicis) vtriuſque loci tanta amœnitas vt dubitem vtra anteponẽda ſit:

Ἀλλ' ὃ δαιτὸς ἐπηράτȣ ἔργα μέμηλεν:
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες
Δείδιμεν, ἐν δοιῇ σαωσέμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

Quamuis enim tu magna, & mihi iucunda ſcripſeris, de D. Bruti aduentu ad ſuas legiones, in quo ſpem maximam video: tamen ſi eſt bellum ciuile futurum, (quòd certè erit, ſi Sextus in armis permanebit, quẽ permanſurum eſſe certò ſcio) quid nobis faciendũ ſit ignoro. Neque enim iam licebit, quod Cæſaris bello licuit: neque huc, neque illuc: quemcunq; enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæſaris putabit (lætitiam autem apertiſſimè tulimus omnes) hunc in hoſtium numero habebit. quæ res ad cædẽ maximam ſpectat. Reſtat, vt in caſtra Sexti, aut

ſi fort-

ſi fortè, Bruti nos conferamus. Res odioſa & aliena noſtris ætatibus. & incerto exitu belli: & neſcio quo pacto tibi ego poſſim, mihi tu, dicere:

Τέκνον ἐμὸν, οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

Sed hæc fors viderit. ea quæ talibus in rebus plus, quàm ratio poteſt. Nos autem id videamus, quod in nobis ipſis eſſe debet, vt quicquid acciderit, fortiter & ſapiẽter feramus, & accidiſſe hominib⁹ meminerimus, noſq; cum multum literæ, tum non minimũ idus quoque Martiæ conſolentur. Suſcipe nunc meam deliberationẽ qua ſollicitor, ita multa veniunt in mentem in vtranque partem. Proficiſcor, vt conſtitueram, legatus in Græciam. cædis impendentis periculum nonnihil vitare videor, ſed caſurus in aliquam vituperationem, quòd reipub. defuerim tam graui tempore. Sin autem manſero, equidẽ video in diſcrimine: ſed accidere poſſe ſuſpicor, vt prodeſſe poſſim reipub. Iam illa cõſilia priuata ſunt, quòd ſentio valde eſſe vtile ad confirmationem Ciceronis, me illuc venire. Nec alia cauſa profectionis mihi vlla fuit, cùm conſilium cepi, legari ab Cæſare. Tota igitur hac de re (vt ſoles) ſi quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epiſtolam tuam. Scribis enim eſſe rumores, me, ad lacum quod habeo, venditurum, minuſculam verò villam vtique Quinto traditurum, vel impenſo pretio, quò introducatur, vt tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. Ego verò de venditione nihil cogito, niſi quid, quod magis me delectet, inuenero.

Quintus

Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: ſatis enim torquetur debitione dotis, in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. A ducenda autē vxore ſic abhorret, vt quicquam libero lectulo neget eſſe iucundius. Sed hæc quoq; hactenus: redeo enim ad miſeram, ſeu nullam potius rempublic. M. Antonius ad me ſcripſit de reſtitutione Sex. Clodij, quàm honorificè, quod ad me attinet, ex ipſius literis cognoſces: (miſi enim tibi exemplum quàm diſſolutè, quàm turpiter, quamq́; perniciosè, vt nonnunquā Cæſar deſiderandus eſſe videatur, facile exiſtimabis. Quæ enim Cæſar nunquam, neque feciſſet, neque paſſus eſſet, ea nunc ex falſis eius commentarijs proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me præbui. etenim ille, quoniam ſemel induxit animum, ſibi licere quod vellet, feciſſe nihilò minus me inuito. Itaque mearum quoque literarum miſi tibi exemplum. Vale.

Antonius Coſ. S. D. Ciceroni. 14

OCcupationibus eſt factum meis, & ſubita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerem. Quam ob cauſam vereor ne abſentia mea leuior ſit apud te. Quòd ſi bonitas tua reſpōderit iudicio meo, quod ſemper habui de te gaudebo. A Cæſare petij, vt Sext. Clodium reſtitueret: impetraui: erat mihi in animo etiam tum ſic vti beneficio eius, ſi tu conceſſiſſet: quò magis laboro, vt tua voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd ſi duriorem te eius miſeræ, & afflictæ

fortunæ præbes,non contendam ego aduerſus te. Quanquam videor debere tueri commentarium Cæſaris. Sed mehercule ſi humaniter, & ſapienter, & amabiliter in me cogitare vis,facilem te profectò præbebis,& voles P. Clodium in optima ſpe puerum repoſitum, exiſtimare non te inſectatum eſſe, cùm potueris,amicos paternos. Patere obſecro te pro republica videri geſſiſſe ſimultatem cum patre eius. non contempſeris hanc familiam.honeſtius enim,& libentius deponimus inimicitias reipublicæ nomine ſuſceptas,quàm contumaciæ. Me deinde ſine ad hanc opinionem iam nūc dirigere puerum, & tenero animo eius perſuadere, non eſſe tradendas poſteris inimicitias. Quanquàm tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abeſſe certum habeo: tamen arbitror malle te quietam ſenectutem, & honorificam potius agere, quàm ſolicitam. Poſtremò meo iure te hoc beneficium rogo: nihil enim nō tua cauſa feci. Quod ſi non impetro, per me Clodio daturus non ſum: vt intelligas quāti apud me authoritas tua ſit, atque eò te placabiliorem præbeas. Vale.

Cicero Antonio Coſ. S. 15

QVod mecū per literas agis,vnā ob cauſam mallem coràm egiſſes: non enim ſolū ex oratione, ſed ēt ex vultu,& oculis,& fronte(vt aiunt) meū erga te amorem perſpicere potuiſſes. Nam cùm te ſemper amaui, primùm tuo ſtuduio, poſt etiam beneficio prouocatus, tū his temporibus reſpubl. te mihi ita commendauit,vt chariorē

ha beam

habeam neminẽ. Literæ verò tuæ tum amantiſſimè, tum honorificentiſſimè ſcriptæ, ſic me affecerunt, vt non dare tibi beneficium viderer, ſed accipere à te ita petente, vt inimicum meum, neceſſarium tuum me inuito ſeruare nolles, cùm id nullo negotio facere poſſes. Ego verò tibi iſthuc, mi Antoni, remitto: atq; ita vt me à te, cùm his verbis ſcripſeris, liberaliſſimè, atque honorificentiſſimè tractatum exiſtimem. Itaq; cùm totum, quoquomodo ſe res haberet, tibi dandum putarem, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ: nihil enim vnquã non modò acerbum in me fuit, ſed ne paulò quidem triſtius, aut ſeuerius, quàm neceſſitas reipublicæ poſtulauit. Accedit, vt ne in ipſum quidem Clodiũ meum inſigne odium fuerit vnquam: ſemperq; ita ſtatui, non eſſe inſectandos inimicorum amicos, prȩſertim humiliores: nec his præſidijs noſmetipſos eſſe ſpoliandos. Nam de puero Clodio tuas parteis eſſe arbitror, vt eius animum tenerum, quemadmodum ſcribis, his opinionibus imbuas, vt ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitrẽt. Contendi cum P. Clodio, cùm ego publicam cauſam, ille ſuam defenderet. Noſtras contẽtiones reſpublica dijudicauit: ſi viueret, mihi cum illo nulla contentio iam maneret. Quare qm̃ hoc à me ſic petis, vt quæ tua poteſtas eſt, ea neges te me inuito vſurum: puero quoq; hoc à me dabis (ſi tibi videbitur) non quò aut ætas noſtra ab illius ætate quicquã debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea vllam contentionem extimeſcat, ſed vt noſmetipſi inter nos coniunctiores ſimus, q̃ ad-

huc fuimus. Interpellantibus enim his inimicitijs, animus tuus mihi magis putauit, q̃ domus. Sed hæc hactenus. Illud extremum. Ego, quæ te velle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſemper ſine vlla dubitatione ſummo ſtudio faciam. Hoc velim tibi penitus perſuadeas. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

ITera dũ eadẽ iſta mihi. Coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus. ſolus ne? etſi addis Lamiam, quod demiror equidem: ſed ſcire cupio qui fuerint alij, quanq̃ ſatis ſcio, niſi improbum neminem. explanabis igitur hoc diligentius. Ego autem caſu cum dediſſem ad te literas VI. calen. ſatis multis verbis, tribus ferè horis pòſt accepi tuas, & magni quidem ponderis. Itaq; ioca tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana, & de Pherionum more Puteolano riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere. Πολιτικώτερα illa videamus. Ita Brutos, Caſſiumq; defendis quaſi eos ego reprehendam, quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego vitia collegi, non hominum. ſublato enim tyranno, tyrãnida manere video. Nã quæ ille facturus nõ fuit, ea fiunt: vt de Clodio, de quo mihi exploratum eſt, illum non modo non facturum, ſed etiam ne paſſurum quidem fuiſſe. ſequetur Rufio Veſtorianus, victor nunquam ſcriptus, cæteri, quis non? cui ſeruire ipſi nõn potuimus, eius libellis paremus. Nam liberalibus quis potuit in ſenatum non venire? Fac id potuiſſe aliquo modo: num etiam cum veniſſemus,

niſſemus, liberè potuimus ſententiam dicere? nonne omni ratione veterani, qui armati aderant, cùm præſidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illam ſeſſionem Capitolinam mihi non placuiſſe, tu teſtis es. quid ergo? culpa iſta Brutorum minimè illorum quidem, ſed aliorum Brutorum, qui ſe cautos, ac ſapienteis putant, quibus ſatis fuit lætari, nonnullis etiam gratulari, nullis permanere. Sed præterita omittamus: iſtos omni cura, præſidioque tueamur: & quemadmodum tu præcipis, contenti idibus Martij ſimus: quæ quidem noſtris amicis diuinis viris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo Rom. non dederunt. recordare tua. nonne meminiſti clamare te, omnia perijſſe ſi ille funere elatus eſſet? ſapienter id quidē. Itaq; ex eo quæ manarint, vides. Quę ſcribis calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum? vt & ipſe Gallias habeat, & vtriſq; dies prorogetur: licebitne decerni liberè? ſi licuerit: libertatem eſſe recuperatam lætabor, ſi non licuerit, quid mihi attulerit iſta domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iuſto interitu tyranni? Rapinas ſcribis ad Opis fieri, quas nos quoq; tum videbamus. næ nos & liberati ab egregiis viris, nec liberi ſumus. ita laus illorum eſt, culpa noſtra. Et hortaris me, vt hiſtorias ſcribam: vt colligam tanta eorum ſcelera, à quibus ēt nunc obſidemur? poterone eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? Nec mehercule me Rauduſculus mouet: ſed homines beneuolos, qualeſcunque ſunt graue eſt inſequi cōtumelia. Sed de omnibus meis

conſilijs,vt ſcribis, exiſtimo, exploratius nos ad calē. Iun. ſtatuere poſſe.ad quas adero, & omni ope,atq; opera enitar,adiuuante me ſcilicet autoritate tua, & gratia, & ſumma æquitate cauſæ,vt de Buthrotijs S. C. quale ſcribis,fiat. Quod me cogitare debes, cogitabo equidem:etſi tibi dederam ſuperiore epiſtola cogitandum. Tu autem quaſi iam recuperata repub.,vicinis tuis Maſſilienſibus ſua reddis. Hæc armis (quæ quam in firma habeamus, ignoro) reſtitui fortaſse poſſunt,autoritate non poſſunt.

CICERO ATTICO S. 17

EPiſtola breuis quæ poſtea ad te ſcripta eſt, ſanè mihi fuit iucunda de Bruti ad Antonium,& de eiuſdem ad te literis. Poſſe videntur eſſe meliora,quàm adhuc fuerint. ſed nobis,vbi ſumus, & quò iam nos conferamus,prouidendum eſt:ò mirificum Dolabellam meum?iam enim dico meum, antea (crede mihi)ſubdubitabam: magnam διαθεώρησιν res habet:de ſaxo in crucem,columna tollere,locum illum ſternendum locare. Quid quæris? heroica. ſuſtuliſſe mihi videtur ſimulationem deſiderij, adhuc quæ ſerpebat in dies,& inueterata, verebar ne perículoſa noſtri tyrannoctonis eſſet. Nunc prorſus aſſentior tuis literis. ſperoque meliora. quanquam iſtos ferre non poſſum, qui dum ſe pacem velle ſimulant, acta nefaria defendunt. ſed nō poſſunt omnia ſimul. Incipit res melius ire,q̄ putaram:nec verò diſcedā, niſi cùm tu id me honeſtè putabis facere poſſe.

poſſe. Bruto certè meo nullo loco deero: idq́ꝫ etiam ſi mihi cum illo nihil fuiſſe: facerém propter eius ſingularem, incredibilemq́; virtutem. Piliæ noſtræ villam totam, quæq́; in villa ſunt trado, in Pompeianum ipſe proficiſcens cal. Maij. Quàm velim Bruto perſuadeas, vt Aſturæ ſit? Vale.

CICERO ATTICO S. 18

QVinto non. conſcendens ab hortis Cluuianis in phaſelum epicopum has dedi literas, cum Piliæ noſtræ villam ad Lucrinũ, villicosq́; procuratores tradidiſſem. Ipſe autem eo die in Pæti noſtri tyrotarichum imminebam, perpaucis diebus in Pompeianũ, pòſt in hæc Puteolana, & Cumana regna * renauigare. O loca cæteroqui valde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugienda. Sed ad rem vt veniam. O Dolabellæ noſtri magnam ἀριστείαν. quanta eſt ἀνατεώρησις. Equidem laudare eum, & hortari non deſiſto. rectè tu omnibus epiſtolis ſignificas, quid de re, quid de viro ſentias. mihi quidem videtur Brutus noſter iam vel coronam auream per forum ferre poſſe. quis enim audeat violare, propoſita cruce, vel ſaxo? præſertim tantis plauſibus, tanta approbatione infimorũ? Nũc, mi Attice, me fac vt expedias. cupio, cùm Bruto noſtro affatim ſatisfecerim, excurrere in Græciã. magni intereſt Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule vtriuſq́;, me interuenire diſcenti. Nã epiſtola Leonidæ, quam ad me miſiſti, quid hẽt quæſo, in quo magnopere lætemur? Nunquã

ille mihi ſatis laudari videbitur, cùm ita laudabitur, QVOMODO * adhuc EST. non eſt fidentis hoc teſtimonium, ſed potius timētis. Herodi autem mandaram vt mihi κατὰ μίτον ſcriberet: à quo adhuc nulla litera eſt. Vereor ne nihil habuerit, quod mihi cùm cognoſſem, iucundum putaret fore. Quod ad Xenonem ſcripſiſti, valde mihi gratum eſt: nihil enim deeſſe Ciceroni cùm ad officiū, tum ad exiſtimationem meam pertinet. Flāmam Flaminium audio Romæ eſſe. Ad eum ſcripſi, me tibi mandaſſe per literas, vt de Mōtani negotio cum eo loquerere: & velim cures epiſtolam, quam ad eum miſi, reddendam, & ipſe (quod commodo tuo fiat) cum eo colloquare. puto, ſi quid in homine pudoris eſt, præſtaturum eum, ne pro ſe quodammodo dependatur. De Attica pergratum mihi feciſti, quòd curaſti antè ſcirem recte eſſe quàm non bellè fuiſſe.

CICERO ATTICO S. 19

IN Pompeianum veni v. Cal. Maij, cùm pridie (vt antea ad te ſcripſi) Piliam in Cumano collocauiſſem. ibi mihi cœnanti literæ tuæ ſunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. cal. in quibus multa ſapienter: ſed tamen talia (quemadmodum tute ſcribebas) vt omne conſilium in fortuna poſitum videretur. itaque his de rebus ex tempore, & coram. De Buthrotio negotio vtinā quidem Antonium cōueniam. multum profectò proficiam. ſed non arbitrantur eum à Capua declinaturum. quo quidem metuo

ne magno reipub. malo venerit: quod idem L. Cæſari videbatur: quem pridie Neapoli affectum grauiter videram. Quam ob rem iſta nobis ad cal. Iun. tractanda, & proficienda ſunt. Sed hactenus. Quintus filius ad patrem acerbiſſimas literas miſit: quæ ſunt ei redditæ, cùm veniſſemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non eſſe laturum. Sed hoc tolerabile fortaſſe. illud verò? ſe ab Cęſare habuiſſe omnia, nihil à patre, reliqua ſperare ab Antonio: O perditũ hominẽ? ſed μελήσει. Ad Brutum noſtrum, & Caſſium, & ad Dolabellam epiſtolas ſcripſi. earum exempla tibi miſi, nõ vt deliberarem reddendæ ne eſſent (planè enim iudico eſſe reddendas) ſed ꝙ non dubito quin tu idem exiſtimaturus ſis. Ciceroni meo, mi Attice, ſuppeditabis quantum videbitur, meq; tibi hoc onus imponere patiere, quæ adhuc feciſti, mihi ſunt gratiſſima. Librum meum illum ἀνέκδοτον, nondum vt volui perpoliui. iſta verò quæ tu contexi vis, aliud quoddam ſeparatum volumen expectant. Ego autem (credas mihi verim) minore periculo exiſtimo, contra illas nefarias parteis, viuo tyranno dici potuiſſe, ꝗ̃ mortuo. Ille enim neſcio quo pacto ferebat me quidẽ mirabiliter, nũc quacunq; nos cõmouimus, ad Cæſaris non modò acta, verùm etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis: puto rem meliore loco eſſe debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo. S. 20

ET ſi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, ſatisq; ex ea magnam lætitiam, voluptatemq́; capiebam: tamen nō poſſum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, ꝙ vulgo hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. Neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis cauſa in hæc loca veniunt, prætereà ex municipijs frequentes neceſſarij mei) quin omnes, cùm te ſummis laudibus ad cęlum extulerunt: mihi cōtinuò maximas gratias agât. negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimū te ciuem, & ſingularē conſulem prębeas. Quibus ego quāquā veriſſimè poſſim reſpōdere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiuſquā egere conſilio: tñ neque planè aſſentior, ne imminuam tuam laudē, ſi omnis à meis conſilijs profecta videatur: neq; valde nego: ſum enim auidior, etiam quàm ſatis eſt, gloriæ, & tamem non alienū eſt dignitate tua, quòd ipſi Agamemnoni regi regum fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiendis Neſtorem. mihi verò glorioſum, te iuuenem conſulem florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cęſar, cùm ad eum ęgrotum Neapolim veniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante quàm me planè ſalutauit: o mi Cicero, inqt, gratulor tibi, cùm tantū vales apud Dolabellā, quantum

tum ſi ego apud ſororis filium valerem, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellæ vero tuo, & gratulor, & gratias ago, quem quidem poſt te conſulem, ſolum poſſum verè conſulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum vnquam, nihil reipub. ſalutarius. Atque hæc vna vox omnium eſt. A te autem peto, vt me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, meque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. Quãquam, mi Dolabella (hæc enim iocatus ſum) libentius omneis meas, ſi modò ſunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, q̃ aliquam partem exhauſerim ex tuis. Nam cùm te ſemper tantum dilexerim, quãtum tu intelligere potuiſti, tum his tuis factis ſic incenſus ſum, vt nihil vnquã in amore fuerit ardentius. nihil eſt enim (mihi crede) virtute formoſius, nihil pulchriùs, nihil amabiliùs. Semper amaui, vt ſcis, M. Brutũ propter eius ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam: tamen idibus Martij tantum acceſſit ad amorem, vt mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, vt mihi nunc deniq; amare videar, anteà dilexiſſe. Quare quid eſt quod ego te horter, vt dignitati, & gloriæ ſeruias? proponam tibi claro viros, quod facere ſolent qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm teipſum: te imittere oportet, tecum ipſe certes, nec

licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis nõ tui ſimilem eſſe. Quod cùm ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria: gratulatione magis vtendum eſt. Contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, vt ſumma ſeueritas animaduerſionis, non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratiſſima. Hoc ſi tibi fortuna quadã contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atq; conſilij. Legi enim concionem tuam. nihil illa ſapientiùs. Ita pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tũ receſſus, vt res ipſa maturitatẽ tibi animaduertendi omnium conſenſu daret. Liberaſti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu: neque ſolum ad tempus maximam vtilitatẽ attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe rempublic. tibiq́ue non modo tuendos, ſed etiã ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, vt ſpero. Tu quoniam rempublic. noſque conſeruas, fac vt diligentiſſime teipſum, mi Dolabella, cuſtodias. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

SÆpius me iam agitas, q̃ rem geſtam Dolabellæ nimis in cœlum videar efferre Ego autem quanquam ſanè probo factum, tñ vt tantopere laudarem, adductus ſum tuis & vnis, & alteris literis. ſed totum ſe à te abalienauit Dolabella, ea dę cauſa qua me quoque

quæ ſibi inimiciſſimum reddidit. O hominem *pudentem calendis Ian. debuit, adhuc non ſoluit, præſertim cùm ſe maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & opem ab eo petierit. licet enim iocari, ne me valdè conturbatum putes. Atque ego ad eum VIII. id. literas dederam bene manè: eodem autem die tuas literas veſperi acceperam in Pompeiano, ſanè celeriter, tertio abs te die. Sed, vt ad te eo ipſo die ſcripſeram, ſatis aculeatas ad Dolabellam literas dedi: quæ ſi nihil profecerint, puto foro vt me præſentem non ſuſtineat. Albianum te confeciſſe arbitror. De Petuleiano nomine, quòd mihi ſuppeditatus es, gratiſſimum eſt, & ſimile tuorum omnium. Sed ego Erotem ad iſta expedienda factum, mihi videbatur reliquiſſe, cuius non ſine magna culpa vacillarunt. Sed cum ipſo videro. De Montano, vt ſæpe ad te ſcripſi, erit tibi tota res curæ. Seruius proficiſcens, quòd deſperanter tecum locutus eſt, minimè miror, neque ei quicquam in deſperatione concedo. Brutus noſter ſingularis vir, ſi in ſenatum non eſt cal. Iun. venturus, quid facturus ſit in foro, neſcio: ſed hoc ipſe melius. Ego ex his quæ parari video, non multum id. Mart. profectum iudico. Itaque de Græcia quotidie magis, & magis cogito: nec enim Bruto meo exilium, vt ſcribis ipſe, meditanti, video quid prodeſſe poſſim. Leonidæ me literæ non ſatis delectarunt. De Herode tibi aſſentior. Saufeium legiſſe vellem: ego ex Pompeiano. VI. id. Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S. 22

N* On. Mai. cùm eſsẽ in Põpeiano, acce pi binas à te literas, alteras ſexto die, al teras quarto. ad ſuperiores igiẽ prius. Quàm mihi iucundum opportunè tibi Barnacum literas reddiſſe tu verò cum Caſſio, vt cætera, quam cõmode autem, quòd id ipſum, quod me mones, quatriduo antè ad eum ſcripſeram, exemplumq; mearum literarum ad te miſeram. Sed cùm Dolabellæ auaritia (ſic enĩ tu ad me ſcripſeras) magna deſperatione affectus eſſem, ecce tibi & Bruti, & tuæ li teræ. ille exilium meditari: nos autem aliũ portum propiorem huic ætati videbamus: in quem mallem equidem peruehi, florente Bruto noſtro, conſtitutaque repub. ſed nũc quidem vt ſcribis, non vtrum vis: aſſentires enim mihi, noſtram ætatem præſertim à caſtris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad tantùm de Clodio reſcripſit, meam lenitatẽ, & clemẽtiam, & ſibi eſſe gratam, & mihi voluptati magnæ fore. Sed Panſa furere videtur de Clodio, itemq; de Deiotaro: & loquitur ſeuerè, ſi velis credere. Illud tamen non bellè, vt mihi quidem videtur, quod factum Dolabellæ vehemẽter improbat. De coronatis, cum ſororis tuæ filius à patre accuſatus eſſet, reſcripſit, ſe coronam habuiſſe honoris Cæſaris cauſa, poſuiſſe luctus gratia: poſtremò ſe libẽter vituperationem ſubire, quod amaret etiam mortuum Cæſarem. Ad Dolabellam, quẽadmodum tibi dicis placere, ſcripſi diligenter ego etiam ad Siccam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum

ha be-

habere. Seruij orationem cognoſco: in qua plus timoris video, quàm conſilij, ſed quoniam perterriti omnes ſumus, aſſentior Seruio. Publilius tecum tricatus eſt. huc enim Cerelia miſſa, ab iſtis eſt legata ad me: cui facilè perſuaſi, mihi id quod rogaret, ne licere quidē, nō modò nō libere. Antoniū ſi videro accuratè agā de Buthroto. Venio ad recētiores literas. quanquā de Seruio iam reſcripſi me facere magnam πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita videtur, non potuiſſe maior tali re, talique tempore. Sed tamen quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi verò aſſentior maiorem πρᾶξιν eius fore, ſi mihi quod debuit, diſſoluerit. Brutus velim ſit Aſturę. Quòd autem laudas me, quòd nihil antè de profectione conſtituam, quam iſta quò euaſura ſint, videro: muto ſententiam, neque quicquam tamen, antè quàm te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam villam, cellamque tradidi, eamque cogitabam v. id. videre. Tu Atticæ ſalutem dices, nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

E Pompeiano naui aduectus ſum in Luculli noſtri hoſpitium v I. idus, hora ferè tertia. Egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, nonis Maij datas: à Lucullo poſtridie eadē ferè hora qua veni v II. id. Lanuuio datas. Audi igitur ad omneis. primum de re mea geſta & in ſolutione, &

in Albiano negotio grata. De * tuo autem Buthroto, cùm in Pompeiano eſſem, Miſenũ venit Antonius: inde antè diſceſſit, quàm illum veniſſe audiſſem: à quo in Samnium. vide quid ſperes Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara: iam vel ſibi habeat nummos modò numeret idibus. Tertullæ nollem abortum: tam.n. Caſſii ſunt iam, q̃ Bruti ferẽdi. De regina velim, atq; etiam de Cæſare illo. Perſolui primæ epiſtolę. venio ad ſecundam. De Quintis, Buthroto, cum venero, vt ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas, gratũ. Quòd errare me putas, qui remp. putẽ pendere è Bruto, ſic ſe res habet: aut nulla erit, aut ab iſto, iſtiusve ſeruabitur. Quòd me hortaris vt ſcriptam concionẽ mittam: accipe à me, mi Attice, καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quibus ſatis exercitati ſumus. nemo vnquã neque poeta, neq; orator fuit, qui quenquam meliorem, q̃ ſe arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas & ingenioſo, & erudito? de quo etiã experti ſumus nuper in edicto. ſcripſeram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuum. Quin etiã cùm ipſius precibus pene adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi: non modò mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare ſine quæſo ſibi quenq; ſcribere. ſuam cuiq; ſponſam, mihi meã. ſuum cuiq; amorem, mihi meum. non ſcitè: hoc.n. Atilius poeta duriſſimus. Atque vtinam liceat iſti concionari: cui ſi eſſe in vrbe tutò licebit, vicimus: ducẽ.n. noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur,

qui

qui facilè vincantur. Venio ad tertiam. Gratas fuiſſe meas literas Bruto, & Caſſio gaudeo: itaq; ijs ſcripſi. Quòd Hircium per me meliorem fieri voluit, do equidem operam: & ille optimè loquitur. ſed viuit, habitatque cum Balbo: qui item bene loquitur. quid credas, videris. Dolabellam valdè placere tibi video: mihi quidem egregiè. Cum Panſa vixi in Pompeiano. is planè mihi probabat ſe bene ſentire, & cupere pacem, cauſam armorum quæri planè video: Edictum Bruti, & Caſſij probo. Quæris vt ſuſcipiam cogitationem, quidnam iſtis agendum putem. cōſilia temporum ſunt, quæ in horas commutari vides. Dolabellæ & prima illa actio, & hęc contra Antonium concio mihi profeciſſe permultum videtur. prorſus ibat res. nūc autem videmur habituri ducem: quod vnū municipia, boniq; deſiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere μὴ πολιτεύεσθαι? non te Bruti noſtri vulticulus ab iſta oratione deterret? Quintus frater, vt ſcribis eſt dextella. per eum igitur, quod volemus, facilè auferemus. Expecto, ſi, vt putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc* ſcripſi. ſtatim enim Caſſij tabellarius. eram continuò Piliam ſalutaturus: deinde ad epulas Veſtorij nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

CVm paulò antè dediſſem ad te Caſſij tabellario literas, v. id. venit noſter tabellarius, & quidem (portenti ſimile) ſine tuis literis: ſed citò conieci, Lanuuij te fuiſſe. Eros

autem feſtinauit vt ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (nondum enim meas acceperat) ſed reſcripſit ad eas, quarum exēplum tibi miſerā ſanè luculentè. ad me autem, cùm Caſſij tabellariū dimiſiſſem ſtatim Balbus. O Dij boni, quàm facilè perſpicere timere otium? & noſti virum, quàm tectus. ſed tamen Antonij conſilia narrabat. illum circuire veteranos, vt acta Cæſaris ſentirent, itaque ſe facturos eſſe iurarent: vt rata omnes haberent, eaque duumuiri omnibus menſibus inſpicerent. Queſtus eſt etiam de ſua inuidia, eaque omnis eius oratio fuit, vt amare videretur Antonium. Quid quæris? nihil ſynceri. Mihi autem non eſt dubium quin res ſpectet ad caſtra: acta enim illa res eſt animo virili, conſilio puerili: quis enim hoc non vidit, regni hæredem relictum? quid autem abſurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiam hoc ipſo tempore multa ἱποσόλοικα. Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni poſſideri. Legendus mihi ſæpius eſt Cato maior ad te miſſus: amariorem enim me ſenectus facit. ſtomachor omnia. ſed mihi quidem βεβίωται. Viderint iuuenes. tu mea curabis, vt curas. Hæc ſcripſi, ſeu dictaui, appoſita ſecunda menſa apud Veſtorium. poſtridie apud Hircium cogitabam: & quidem πεντέλοιπον, ſic hominem traducere ad optimates paro ἦρος πολύς. nemo eſt iſtorum qui otium non timeat, quare talaria videamus quiduis enim potius, quàm caſtra. Atticæ ſalutem plurimam velim dicas. Expecto Octauij concionem, & ſi quid aliud. maximè

me autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te idibus tabellarios, ſtatim hoc neſcio quid exaraui. Primùm igitur ſcire te volui, me hinc Arpinum XVI. calen. Iun. eò igitur mittes ſiquid erit poſthac. quanquam ipſe iam, iamque adero: cupio enim antè, quàm Romam venio, odorari diligentius quid futurum ſit. quanquam vereor ne nihil coniectura aberrem: minimè enim obſcurum eſt, quid iſti moliantur. Meus verò diſcipulus, qui hodie apud me cœnat, valdè amat illum quem Brutus noſter ſauciauit: &, ſi quæris, (perſpexi enim planè timent otium. ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamque præ ſe ferunt, virum clariſſimum interfectum, totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, * quæ ille egiſſet, ſimulac deſiſtemus timere. clementiam illi malo fuiſſe: qua ſi vſus non fuiſſet, nihil ei tale accidere potuiſſe. mihi autem venit in mentem, ſi Pompeius cum exercitu firmo veniat, quod eſt εὔλογον, certè fore bellum. Hæc me ſpecies, cogitatioque perturbat: neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nam apertè lætati ſumus. Deinde habent in ore, nos ingratos nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. φαίνεσθαι προσωπητέον ergo: & ἰτέον in caſtra? millies mori melius, huic præſertim ætati. Itaque me idus Martiæ non tam con-

ſolantur, quàm anteà: magnum enim mendum continent. etſi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς, τῶν δ' ἀποθοῦται ψόγον. ſed, ſi tu melius quippiam ſperas quòd & plura audis, & interes conſilijs, ſcribas ad me velim: ſimulque cogites quid agendum nobis ſit ſuper legatione votiua. Equidem in his locis moneor à multis, ne in ſenatu calendis: dicuntur enim occultè milites ad eã diem comparati, & quidem in iſtos, qui mihi vidẽtur vbiuis tutius quàm in ſenatu fore.

Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER XV.

CICERO ATTICO S. 1

O FACTVM malè de Alexione? incredibile eſt, quanta me moleſtia affecerit, nec mehercùle ex ea parte maximè, quòd pleriq; mecum. ad quem igitur medicum te conferes? Quid mihi iam medico? aut, ſi opus eſt, tāta inopia eſt? amorē erga me, humanitatem, ſuauitatemq; deſidero. Etiā illud. quid eſt, quod non pertimeſcendū ſit, cùm hominē temperantē, ſummū medicum, tātus improuisò morbus oppreſſerit? Sed ad hæc omnia vna cōſolatio eſt, ꝙ ea conditione nati ſumus, vt nihil, quod homini accidere poſſit, recuſare debeamus. De Antonio iam anteà tibi ſcripſi, nō eſſe eum à me conuentum: venit enim Miſenū, cùm ego eſſem in Pompeiano: inde antè profectꝰ eſt, quàm ego eum veniſſe cognoui. Sed caſu, cùm legerem tuas literas, Hircius erat apud

me in Puteolano. ei legi,& egi primùm, q̄d attinet: nihil mihi concedebat. Deinde ad ſummam,arbitrum me ſtatuebat, nō modò huius rei,ſed totius conſulatus ſui. Cum Antonio autem ſic agemus, vt perſpiciat, ſi in eo negotio nobis ſatisfecerit,totum me futurum ſuum. Dolabellam ſpero domi eſſe.Redeamus ad noſtros:de quibus tu bonā ſpem te ſignificas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perſpexi,cùm à me XVII.cal.de Puteolano Neapolim, Panſæ conueniendi cauſa, proficiſceretur Hircius,omne eius ſenſum: ſeduxi enim, & ad pacem ſum cohortatus. Non poterat ſcilicet negare ſe velle pacem, ſed non minus ſe noſtrorum arma timere, quàm Antonij. & tamen vtroſq; non ſine cauſa præſidium habere,ſe autem vtraq; arma metuere. Quid quæris? ὀυδὲ νὺγγιές. De Quinto F. tibi aſſentior. patri quidem gratiſſimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ verò facilè ſatisfeci, nec valde laborare mihi viſa eſt: & ſi illa, ego certè non laborarem. iſtam verò, quàm tibi moleſtam ſcribis eſſe, auditam à te eſſe omnino demiror. Nam quòd eam collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia, *τᾶτα ἔυλογον. quid eſt hoc? Quid eſt autē cur ego perſonatus ambulem? parumne fœda perſona eſt ipſius ſenectutis? Quòd Brutus rogat,vt antè calendas: ad me quoq; ſcripſit: & fortaſſe faciam: ſed planè, quid velit neſcio. Quid enim illi afferre conſilij poſſum,cùm ipſe egeam conſilio, & cùm ille ſe ſuæ immortalitati melius,quàm noſtro otio conſuluerit? De Regina rumor ex-

tinguetur. De Flamma obſecro te, ſi quid potes. Herè dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum: ibi penè valentem videram Piliam. Quin * etiam paulò clarius eam vidi: venerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noſter matrem efferebat. manſi igitur eo die in Sinueſſano, atque inde mane poſtridie Arpinum proficiſcens, hanc epiſtolam exaraui. Erat autem nihil noui quod aut ſcriberem, aut ex te quærerem: niſi fortè hoc ad te putas pertinere. Brutus miſit ad me orationem ſuam habitam in concione Capitolina, petiuitq; à me, vt eam ne ambitioſè corrigerem antè quàm ederet. Eſt autem oratio ſcripta elegantiſſimè, ſententijs, verbis, vt nihil poſſit vltra. Ego tamen, ſi illam cauſam habuiſſem, ſcripſiſſem ardentius ὑποθέσεις. vides quæ ſit perſona dicentis. itaque eam corrigere non potui. Quo enim in genere Brutus noſter eſſe vult, & quod iudicium habet de optimo genere dicendi, ita conſecutus eſt ea oratione, vt elegantius nihil eſſe poſſit. Sed ego ſolus alius ſum, ſiue hoc rectè, ſiue non rectè. Tu tamen velim orationem legas, niſi forte iam legiſti, certioremque me facias, quid iudices ipſe: quanquam vereor, ne cognomine tuo lapſus ὑπεραττικὸς ſis in iudicando. Sed ſi recordabere Δημοσθένους fulminatum intelliges poſſe & ἀττικώτατα grauiſſimè dici. Sed hæc coràm. Nunc nec ſine epiſtola, nec cum inani epiſtola volui ad te Metrodorum venire. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

DEcimoquinto calend. è Sinueſſano proficiſcens, cum dediſſem ad te literas, diuertiſſemque a Cumis, in* Veſtiano accepi à tabellario tuas literas, in quib. nimis multa de Buthroto: non enim tibi ea res maiori curæ, aut eſt, aut erit, quàm mihi: ſic enim decet te mea curare, tua me. Quamobrem id quidem ſic ſuſceptum eſt mihi, vt nihil ſim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum eſſe, cognoui tuis literis, & alijs, ſordidè: ſed id quale fuerit, neſcio: nihil enim ſcripſiſti. De Menedemo probè. Quintus certe ea dictitat quæ ſcribis. Conſilium meũ à te probari, quod ea non ſcribam, quæ tu à me poſtularis, facilè patior: multoq; magis id probabis, ſi orationem meam, de qua hodie ad te ſcripſi, legeris. Quæ de legionibus ſcribis, ea vera ſunt. Sed non ſatis hoc mihi videris tibi perſuaſiſſe, quid de Buthrotijs noſtris per ſenatum ſperes confici poſſe, quod puto (tantum enim video) nõ videmur eſſe victuri: ſed ſi etiam nos hoc fallat, de Buthroto te nõ fallet. De Octauij concione, idẽ ſentio quod tu: ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Poſthumus, mihi procuratores non placent. Saſerna collega dignus. ſed iſti omnes, quemadmodum ſentis, non minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos velim: ſed ne ipſe quidem id fieri poſſe cõfidit: itaq; alia cogitat. Quòd prima diſputatio Tuſculana te cõfirmat, ſanè gaudeo: neq; enim vllum eſt perfugium, aut melius, aut paratius. Flamma ꝙ

beneloquitur,non moleſtè fero. Tyndaritanorum cauſa,de qua laboras,quæ ſit ignoro. Hos tamen, πεντέλοιπον mouere iſta videtur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo. ſed quoniam inciderat in tam grauẽ morbum, bene actum cũ illo arbitror. quos tamen ſecundos hæredes,ſcire vellem,& diẽ teſtamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI.calen.accepi duas epiſtolas tuas, quibus duabus meis reſpondiſti: vna erat XV. calend. altera XII. data. ad ſuperiorem igitur priùs. Accurres in Tuſculanũ, vt ſcribis,quò me VI.calen. venturum arbitrabar. Quòd ſcribis parendum victoribus: non mihi quidem,cui ſunt multa potiora. nam illa quæ recordaris,Lentulo,& Marcello COSS. * acta in æde Apollinis,nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tẽpus, præſertim cùm Marcellum ſcribas, alioſq; diſcedere. Erit igitur nobis coram odorandũ, & conſtituendũ, tutone Romæ eſſe poſſimus. Noui cõuentus habitatores ſanè mouent: in magnis .n. verſamur anguſtijs. Sed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluę teſtamẽtum cognoui, hominis turpis,& ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt,gratum. De Mario ſcripſi iampridem ad Dolabellã accuratiſſimè; modò literæ redditæ ſint: eius cauſa & cupio & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quę deſiderabam. Hircius eſt tuis. Antonio,quàm eſt,volo peius eſſe. * De Quinto filio,vt ſcribis.ac de Q. patrę coram

 age-

agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare: cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire video ſed parum intelligo quid me velis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit. Qui tandem conuenit? an ſicut in tyrannum iure optimo cæſum? multa dicentur, multa ſcribentur à nobis: ſed alio modo, & Tempore. De ſella Cæſaris, bene tribuni, plæclaros etiam XIIII. ordines. Brutum apud me fuiſſe gaudeo, modò & libenter fuerit, & ſat diu.

CICERO ATTICO S. 4

XVII. cal. VIII. ferè H. à Q. Fuſio venit tabellarius, neſcio quid ab eo literarũ. vt me ſibi reſtituerem, ſanè inſulsè, vt ſolet: niſi fortè, quem non ames, omnia videntur inſulsè fieri. Scripſi ita, vt te probaturum exiſtimem. mihi tuas à te epiſtolas reddidit, vnam XI. alteram X. calendas. ad recentiorem prius. De Lenio rem laudo, ſi verò etiam Calſulenus ἀν'ω ποταμῶν. Antonij conſilia narras turbulenta. atque vtinam potius per populum agat, quam per ſenatũ. quod quidem ita credo, ſed mihi totum eius cõſilium ad bellum ſpectare videtur: ſi quidẽ D. Bruto prouincia eripitur. Quomodo ego de illius neruis exiſtimo, non videtur fieri poſſe ſine bello ſed non cupio, quoniam cauetur Buthrotijs. Rides. At ego doleo non mea potius aſſiduitate, diligentia, gratia perfici. Quòd ſcribis te neſcire quid noſtris faciendum ſit: iam pridem me illa ἀπορία ſolicitat, itaque ſtulta iam iduum Martiarum eſt cõſolatio: animis enim vſi ſumus virilibus, cõſilijs (mihi crede) puerilibus: excisa enim

eſt

eſt arbor, non euulſa. itaque, quàm frutice-
tur, vides. Redeamus igitur, quoniam ſæpe
vſurpas, ad Tuſculanas diſputationes.* Sau-
feium pete: celemus: ego nunquam indica-
bo. Quod te à* Bruto rogari ſcribis, vt certior
fieret quod die in Tuſculanum eſſem * futu
rus: vt ad te antè ſcripſi, VI. calend. & quidē
ibi te quàm primùm peruidere velim: puto
enim nobis Lanuuium eundum, & quidem
non ſine multo ſermone. ſed μελήσει. Redeo
ad ſuperiorem: ex qua prætereo illa prima
de Buthrotijs, quę mihi ſunt incluſa medul-
lis: ſit modò (vt ſcribis) locus agendi. De ora-
tione Bruti prorſus contendis, mecumque
iterum tam multis verbis agis. Egone vt eā
cauſam, quam is ſcripſit? ego ſcribam nō ro-
gatus ab eo? Nulla παρεγχείρησις fieri poteſt
cōtumelioſior. At, inquis, ἡρακλείδιον aliqđ.
non recuſo id quidem: ſed & componēdum
argumentum eſt, & ſcribendi expectandum
tempus maturius. licet enim de me, vt libet
exiſtimes (velim quidē quamoptimè) ſi hæc
ita manent, vt videntur (feres quod dicam)
me idus Martiæ non delectant. Ille enim nū
quam reuertiſſet: nos timeor cōfirmare eius
acta non coegiſſet. aut (vt in Saufeianum, re-
liquasq́; Tuſculanas diſputationes, ad quas
tu etiam veſtorium hortaris) ita gratioſi era-
mus apud illum, quē Dij mortuum perdant,
vt noſtræ ætati, quoniam interfecto domino
liberi non ſumus, nō fuerit dominus ille fu-
giendus. Rubeo (mihi crede) ſed iam ſcripſe-
ram, delere nolui. De Menedemo, vellē verū
fuiſſet. De Regina, velim verū ſit. Cętera co-
ràm: & maximè quid noſtris faciendum ſit,

quid

quid etiam nobis, ſi Antonius militibus obſeſſurus eſt ſenatum. Hãc epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem, veritus ſum ne ſolueret itaque miſi dedita opera: erat enim reſcribẽdum tuis. Quàm vellem Bruto ſtudium tuũ nauare potuiſſes ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem niſi cum mãdatis, & literis. eum ad te vocab s, & ſi quid habebis quod placeat, ſcribes. Ecce autem de trãſuerſo L. Cæſar, vt veniam ad ſe, rogat, in nemus: aut ſcribam, quò ſe venire velim. Bruto enim placere, ſe à me conueniri. O rem odioſam, & inexplicabilẽ. Puto me ergo iturum, & inde Romam, niſi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. Tuas igitur expecto, nec actorum ſolùm, ſed etiam futurorum.

CICERO ATTICO S. 5

A Bruto tabellarius redijt: attulit & ab eo & Caſſio. Conſilium meum magnoperè exquirunt. Brutus quidẽ vtrum de duobus. ò rem miſeram. Planè non habeo quid ſcribã. itaque ſilentio puto me vſurum, niſi quid aliud tibi videtur: ſin tibi quid venit in mẽtem, ſcribe quæſo. Caſſius verò vehementer * orat, ac petit, vt Hircium quam optimum faciam ſanũ putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. Epiſtolam tibi miſi, vt tu de prouincia Eruti, & Caſſij per S. C. Ita ſcribit & Balbus. Et * Hircius quidem ſe acturum. etenim iam in Tuſculano eſt, mihique, vt abſim vehementer autor eſt, ille quidem periculi, cauſa, quod ſibi etiam fuiſſe dicit: ego autem, etiam vt nullum periculum ſit: * tantum abeſt vt An-

tonij

tonij ſuſpicionem fugere non curem, ne videar eius ſecundis rebus non delectari, vt mihi cauſa ſit, cur Romam venire nolim, ne illum videam. Varro autem noſter ad me epiſtolam miſit, ſibi à neſcio quo miſſam (nomen enim delerat) in qua ſcriptum erat, veteranos eos qui reijciantur (nam partem eſſe dimiſſam) improbiſſimè loqui: vt magno periculo Romę ſint futuri qui ab eorum partibus diſſentire videantur. * Quis porrò noſter itus, reditus, vultus, inceſſus inter iſtos? ꝙ ſi, vt ſcribit, L. Antonius in D. Brutum, reliqui in noſtros: ego quid faciam? aut quo me pacto geram? Mihi verò deliberatũ eſt, vt nunc quidem eſt abeſſe ex ea vrbe, in qua non modò florui cum ſumma, verumetiam ſeruiui cum aliqua dignitate: nec tã ſtatui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm iſtuc non venire. Cúm ad me Brutus noſter ſcripſiſſet, & Caſſius, vt Hircium, quem adhuc bonum fuiſſe ſciebant, neque confidebant fore, mea autoritate meliorem facerem (Antonio eſt enim fortaſſe iratior, cauſæ verò amiciſſimus) tamen ad eum ſcripſi, eique dignitatem Bruti, & Caſſij commendaui. Ille quid mihi reſcripſiſſet, ſcire te volui: ſi fortè idem tu quod ego exiſtimares, iſtos etiam nunc vereri, ne forte ipſi noſtri plus animi habeant qua habent.

Hircius Ciceroni ſuo S. 6

RVre * an redierim, quæris: an ego, cùm omnes calcant, ignaniter aliquid faciã? Etiam ex vrbe ſum profectus: vtilius enim ſtatui abeſſe. has tibi literas exiẽs in Tuſculanũ ſcripſi. Noli aũt me tã ſtrenũ putare, vt

ad nonas recurrã: nihil enim iã video opus eſſe noſtra cura, quoniã præſidia ſunt in tot annos prouiſa. Brutus & Caſſius vtinã quã facilè à te de me impetrare poſſunt, ita per te exorentur, ne quod callidius ineant conſilium: cedenteis enim hęc ais ſcripſiſſe: quò? aut quare? Retine, obſecro te, Cicero illos: noli ſinere hæc omnia perire, quæ funditus me diusfidius rapinis, incẽdijs, cædibus, peruertuntur. Tantùm ſi quid timent, caueant, nihil præterea moliantur. non mediusfidius, acerrimis cõſilijs, plus quàm etiam inertiſſimis, dum modò diligentibus, conſequentur: hæc enim quæ fluũt, per ſe diuturna nõ ſunt, in contentione præſenteis ad nocendũ habent vireis. Quid ſperes de illis, in Tuſculanum ad me ſcribe. [Epiſtolæ 5. pars reliqua.] Habes Hircij epiſtolam, cui reſcripſi, nihil illos callidius cogitare, idque confirmaui: hoc qualecunque eſſet te ſcire volui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliam rediſſe confirmare non diſceſſuros: nunc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S. 7

GRatum, quò mihi epiſtolas quę quidem me delectarunt: in primis Sexti noſtri. Dices, Quia te laudat. Puto mehercule id quoque eſſe cauſæ: ſed tamen etiam antè q̃ ad eum locum veni, valde mihi placebat, cũ ſenſus eius de rep. tum ſcribendi cura. Seruius verò pacificator cum liberariolo ſuo, videtur obijſſe legationem, & omneis captiunculas pertimeſcere. Debuerat autem nõ EX IVRE MANVM CONSERTVM, ſed quæ ſequuntur. tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S. 8

POſt tuum diſceſſum binas à Balbo, nihil noui: itemque ab Hircio, qui ſe ſcribit vehementer offenſum eſſe veteranis. Expectat animus quidnam agant de calend. Martijs. Miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, vt quidque accidiſſet, dares literas. atque etiam ſcripſi ad Antonium de legatione, ne ſi ad Dolabellam ſolũ ſcripſiſſem, iracũdus homo commoueretur. Quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, vt is ei meas literas redderet: legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt votiua: ſed licet vti vtraque. De te quęſo etiam atque etiam vide. velim poſſis coràm: ſi minus poſſis, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit C. Caſſium ſibi ſcripſiſſe, homines cõparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. Id quidem mihi videbatur: ſed cauendum tamen (vt ille) QVAE PLVRES VIDENT: ſed aliquid craſtinus die ad cogitandum nobis dabit.

CICERO ATTICO S. 9

IIII. non. veſperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore nonis ſenatum, vt Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia, frumentum emendum, & ad vrbem mittendum curarent. O rem miſeram primum vllam ab iſtis: dein, ſi aliquã, hãc legatariam prouinciam: atq; haud ſcio an melius ſit quàm ad Eurotam ſedere. Sed hæc caſus gubernabit. Ait autem eodem tẽpore decretũ iri, vt & ijs, & reliqs p̃toriꝭ prouinciæ decernãtur. Hoc certè melius, quàm illa Perſice porticus: nolo enim Lacedemo-

nem longinquam Lanuuium exiſtimari. Rides, inquies, in talibus rebus? Quid faciam? plorando feſſus, ſum.

CICERO ATTICO S. 10

DIi immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. Quid autem iſte in domo tua caſus armorum? Sed hunc quidem nimbum citò tranſiiſſe lætor. Tu quid egeris, tua cum triſti, tum etiã difficili *ad conſilium dandum legatione, vehementer expecto: eſt enim inexplicabilis: ita circunſidemur copiis omnibus. Me quidem Bruti literæ, quas oſtendis a te lectas, ita perturbarunt, vt quanquàm antè egebam conſilio, tamẽ animi dolore ſim tardior. Sed plura, cùm iſta cognoro. Hoc autem tempore quod ſcriberem, nihil erat: eoque minus, ꝙ dubitabam, tu has ipſas literas eſſeſne accepturus: erat enim incertum, viſuruſne te eſſet tabellarius. Ego tuas literas vehementer expecto. ô Bruti amãter ſcriptas ô iniquum tuum tempus, qui ad eum ire nõ poſſis. Ego autem quid ſcribam? vt beneficio iſtorum vtantur? quid turpius? vt moliantur aliquid? nec audent, nec iam poſſunt. Age, quieſcant autoribus nobis? quis incolumitatem præſtat? ſi verò aliquid de Decimo grauius: quæ noſtris vita, etiã ſi nemo moleſtus ſit? ludos verò non facere, quid fœdius? frumentũ imponere. quæ eſt alia Dionis legatio? aut quod munus in repub. ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re, ne iis quidem tuta ſunt, qui dãt, ſed poſſim id negligere proficiẽs. Fruſtra

ſtra verò quid ingrediar? matris cõſilio cùm vtatur, vel etiam precibus, quid me interpo nam? ſed tamen cogitabo quo genere vtar literarum. nam ſilere non poſſum. ſtatim igitur mittam vel Antium, vel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO. S. II

ANtium veni ante VI. calend. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde multis audientibus, Seruilia, Tertulla, Porcia quærere quid placeret, aderat etiam Fauonius. Ego quod eram meditatus in via, ſuadere vt vteretur Aſiatica curatione frumenti. nihil eſſe iam reliqui quod ageremus niſi vt ſaluos eſſe: in eo etiam ipſi reip. eſſe præſidium. Quam orationem cùm ingreſſus eſſem, Caſſius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus ſane oculis Caſſius, Martẽ ſpirare diceres, ſe in Siciliam non iturum. Egone vt beneficium accepiſſe in contumelia? Quid ergo agis inquam? At ille, in Achaiam ſe iturum. Quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, ſi tibi videtur. Mihi verò minimè: tu tò enim non eris. Quid ſi poſſem eſſe? placeretne? Atque vt omnino neque nunc, neque ex prætura in prouinciam ires. Sed autor nõ ſum vt te vrbi committas. dicebam ea quę tibi profectò in mentem veniunt, cur non eſſet tutò futurus. Multo inde Sermone querebantur: atque id quidẽ Caſſius maximè, amiſſas occaſiones, Decimũq; grauiter accuſabat. Ea negabã oportere p̃terita, aſſentiebar tñ: quãquã ingreſſus eſſem dicere quid oportuiſſet: nec verò quicquã noui, ſed ea q̃

quotidie omnes: nec tamen illum locum attingere, quenquam præterea oportuiſſe tangi ſed ſenatum vocari, populum ardentem ſtudio vehementius incitari, totam ſuſcipere remp. Exclamat tua familiaris. Hoc verò neminem vnquam audiui, ego repreſſi. Sed & Caſſius mihi videbatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur ſe curaturũ, vt illa frumenti curatio de S. C. tolleretur) & noſter citò deiectus eſt de illo inani ſermone: velle enim ſe dixerat. Cõſtituit igitur, vt ludi abſente ſe fierẽt ſuo nomine: proficiſci autem mihi in Aſiã videbantur ab Antio velle. Ne multa nihil me in illo itinere præter cõſciẽtiã delectauit: non enim fuit cõmittendum, vt ille ex Italia prius, q̃ à me conuẽtus eſſet, diſcederet. Hoc dẽpto munere à moris atq; officij, ſequebatur, vt mecũ ipſe, ἡ δεῦρ' ὁδὸς σοὶ τί δυνάται νῦν θεοπρόπει, prorſus diſſolatũ offendi nauigium, vel potius diſſipatum nihil conſilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaq; etſi ne antea quidẽ dubitaui, tñ nunc eò minus euolare hinc, idq; quàm primum, vbi nec Pelopidarũ facta, neq; famã audiã. Sed heus tu, ne fortè ſis neſcius, Dolabella me ſibi legauit a.d. IIII. non. Apr. id mihi heri veſperi nũtiatũ eſt. votiua ne tibi quidẽ placebat: etenim erat abſurdũ, quæ ſi ſtetiſſet reſp. vouiſſem, ea me, euerſa illa vota diſſoluere, & habent, opinor liberæ legationes diffinitũ tẽpus lege Iulia* nec facilè addi poteſt: idq; adeo genus legationis, vt cũ velis, introire, exire, liceat: quod nunc mihi additũ eſt. Bella eſt autem huius iuris quinquennij licentia: quanquam quid de quin-

quen-

quennio cogitem? contrahi mihi negotium videtur, ſed βλάσφημα mittamus.

CICERO ATTICO S. 12

BEne mehercule de Buthroto: at ego Tironem ad Dolabellam cum literis, quia iuſſeras, miſeram. Quid nocet? de noſtris autem Antiatibus ſatis videbar planè ſcripſiſſe, vt non dubitares, quin eſſent otioſi futuri, vſuríque beneficio Antonij contumelioſo. Caſſius frumentariam rem aſpernabatur eam Seruilia ſublaturam ex S. C. ſe eſſe dicebat. Noſter verò καὶ μάλα σεμνὸς, in Aſiam, poſteà quàm mihi eſt aſſenſus tutò ſe Romæ eſſe non poſſe: ludos enim abſens facere malebat, ſtatim autem ſe iturum, ſimulac ludorum apparatum ijs qui curaturi eſſent, tradidiſſet. nauigia colligebat: erat animus in curſu. Intereà in eiuſdem locis erant futuri. Brutus quidem ſe aiebat Aſturæ. L. quidem Antonius liberaliter literis ſine cura me eſſe iubet. Habeo vnum beneficium: alterum fortè, ſi in Tuſculanum venerit. ô negotia non ferenda, quæ ferūtur tamen. ταῦτ' δ' αἰτίαν τῶν Βρούτων τις εἶχεν. Octauiano, vt pſpexi, ſatis ingenij, ſatis animi: videbaturque erga noſtros ἥρωας ita fore, vt nos vellemus, animatus. Sed quid ætati credendum ſit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσει, magni conſilij eſt. Vitricus quidem nihil cenſebat, quem Aſturæ vidimus. ſed tamen alendus eſt, & vt nihil aliud, Ab Antonio ſeiungendus. Marcellus præclarè ſi præcipit noſtro noſtri: cui quidem ille deditus mihi videbatur. Panſæ autem & Hirtio non nimis credebat: bona indoles, ἐὰν διαμείνῃ.

CICERO ATTICO S. 15

OCtauo calend. duas à te accepi epiſtolas. reſpondebo igitur priori priùs. Aſſentior tibi vt nec duces ſimus, nec agmẽ cogamus, faueamus tamen. Orationem tibi miſi: eius cuſtodiendæ, & proferendæ arbitriũ tuum. ſed quando illum diem, cùm tu edendã putes? Inducias quas ſcribis, non intelligo fieri poſſe. melior eſt ἀναντιφωνησία: qua me vſurũ arbitror. Quòd ſcribis legiones duas Brundiſium veniſſe: vos omnia priùs: ſcribes igitur quicquid audieris. Varronis διάλογον expecto: iam probo ἡρακλείδιον, præſertim cùm tu tantopere delectere: ſed quale velis, velim ſcire.* Quod ad te anteà atq; adeò priùs ſcripſi (ſic enim me mauis dicere) tu verò ad ſcribendum feciſti me alacriorem. Ad tuum.n. iudiciũ, quod mihi erat notum, addidiſti Pęducei autoritatem, magnam quidem apud me, & in primis grauẽ. Enitar igitur, ne deſideres aut induſtriam meam, aut diligentiã. Vectenum vt ſcribis, & Faberium foueo. Clodium nihil arbitror malitioſè. quanquam ſi quid egerit de libertate retinenda, qua certè nihil eſt dulcius, tibi aſſentior. * Itane? Gallo Caninio hominem nequam? quid enim dicam aliud? Cautum Marcellum: me ſic, ſed non tamen cautiſſimum. Longiori epiſtolæ, ſuperioriq; reſpondi: nunc breuiori, propioriq́ue quid reſpondeam, niſi eam fuiſſe dulciſſimam? Res Hiſpanienſes valde bonæ, modò Balbilium incolumem videam, ſubſidiũ noſtræ ſenectutis. De Anniano item, quòd me valde obſeruat Viſellia, ſed hæc quidem humana. De Bruto te nihil ſcire dicis, ſed

Selicia

Selicia veniſſe M. Scapium, eumq́; non qua Pompa, ad ſe tamen clàm venturum, ſciturū-que me omnia, quæ ægo ſtatim. Intereà narrat eadem, Baſſi ſeruum veniſſe, qui nuntiaret? legiones Alexandrinas in armis eſſe, Baſſum arceſſi, Caſſium expectari. Quid quęris? videtur reſpubl. ius ſuum recuperatura: ſed ne quid antè. noſti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella vir optimus. etſi cùm ſcribebam ſecunda menſa apposita, veniſſe eum ad Baias audiebā: tamen ad me ex Formiano ſcripſit, quas literas, cùm è balineo exijſſem, accepi, ſeſe de attributione omnia ſumma feciſſe. Vectenum accuſat. tricatur ſcilicet, vt homo talis. ſed ait totum negotium Seſtium noſtrum ſuſcepiſſe, optimum quidem illum virum, noſtrique amantiſſimum. Quæro autem, quid tandem Seſtius in hac re facere poſſit, quod non * quis noſtrum? ſed ſi quid præter ſpem erit, facies vt ſciam: ſin eſt (vt arbitror) negotium perditum, ſcribes tamen. neque iſta res commouebit. Nos hic φιλοσοφούμεθα: quid enim aliud? & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnificè explicamus, Προσφωνοῦμεν que Ciceroni: qua de re enim potiùs pater filio? deinde alia. Quid quæris? Extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie aut craſ venturum putabant. ego autem in Pompeianum properabam, non quò hoc loco quicquam pulchrius, ſed interpellatores illic minùs moleſti. Sed perſcribe quæſo, quæ cauſa ſit in Myrtillo. Pœnas quidem illum pependiſſe audiui: & ſatiſne patet vnde corruptus? Hæc cùm ſcriberem, tantùm,

exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam, hui, quàm timeo quid exiſtimes? etſi quid ad me, quę nō ſit foras proditura, niſi repub. recuperata? de quo quid ſperem non audeo ſcribere.

CICERO ATTICO S. 14

VI. cal. accepi à Dolabella literas, quarũ exemplum tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu velles. ſtatim ei reſcripſi, & multis verbis gratias egi. Sed tamen ne miraretur, cùm idem iterum facerem, hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm anteà nihil potuiſſem cognoſcere. Sed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S. 15

ANteà cùm per literas Attici noſtri de, tua ſumma liberalitate, ſummoque erga ſe beneficio certior factus eſſem, cumque tu ipſe etiam ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea quæ nos voluiſſemus, egi tibi gratias per literas ijs verbis, vt intelligeres, nihil te mihi gratiùs facere potuiſſe. Poſteà verò quàm ipſe Atticus ad me venit in Tuſculanum, huius vnius rei cauſa, tibi vt apud me gratias ageret, cuius eximiam quandam, & admirabilem in cauſa Buthrotia voluntatem, & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri non potui, quin idem apertiùs illud idem his literis declararem. Ex omnibus enim, mi Dolabella, ſtudijs in me, & officijs, quę ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimum videri, & gratiſſimum eſſe, quòd perfeceris, vt Atticus intelligeret quantùm ego te, quãtũ tu me amares. Quod reliquum eſt, Buthrotiã, & cauſam, & ciuitatem, quanquã à te cõ-

ſtituta eſt(beneficia aũt nr̃a tueri ſolemus)
tñ velim receptam in fidem tuã, à meq́; etiã
tibi cõmendatã autoritate, & auxilio tuo te-
ctam velis eſſe. Satis erit in perpetuũ Buthro
tijs præſidij : magnaque cura & ſolicitudi-
ne, Atticum, & me liberaris, ſi hoc honoris
mei cauſa ſuſceperis : vt eos ſemper à te de-
ſẽſos velis. Quod vt facias, te vehemẽter ẽt;
atque etiam rogo. [Quę ſequuntur ad finem
vſque ſunt annectẽda ſuperiori epiſtolæ Ci-
ceronis ad Atticum.] His literis ſcriptis, me
ad συντάξεις dedi: quæ quidem vereor, ne
miniata cerula tua pluribus locis notandæ
ſint: ita ſum μετέωρος, & magnis cogitationi
bus impeditus. L. Antonio male ſit, ſiquidẽ
Buthrotijs moleſtus eſt. Ego teſtimonium
compoſui, quod, cùm voles, obſignabo. Tu
nummos Arpinatum, ſi L. Fadius ædilis pe-
tet, vel omneis reddito. Ego ad te alia epiſto-
la ſcripſi de H-S. C X. quæ Statio curarẽtur.
Si ergo petet Fadius, ei volo reddi: præter Fa-
diũ, nemini. Apud me itẽ puto depoſitũ. Id
ſcripſi ad Erotẽ, vt redderet. Reginã odi. me
iure facere ſcit. Sponſor promiſſorum eius
Ammonius, quæ quidem erant φιλόλογα, &
dignitatis meæ, vt vel in concione dicere
auderẽ. Saram autem, prærterquã quod nefa-
rium hominem cognoui, prætereà in me cõ-
tumacem (ſemel eum omnino domi meæ vi
di) cũ φιλοφρόνως ex eo quærerem quid opus
eſſet, Atticũ ſe dixit quærere. Superbiã autẽ
ipſius Reginæ, cũ eſſet trans Tyberim in hor
tis, cõmemorare ſine magno dolore nõ poſ-
ſum. Nihil igitur cũ iſtis. nec tã animũ me;
quàm ſtomachũ nõ habere arbitrantur. Pro-

fectionem meam, vt video, Erotis diſpenſatio impedit: nam cùm ex reliquis, quæ nonis April. fecit, abundare debeam, cogor mutuari: quòdque ex iſtis fructuoſis rebus * receprum eſt, id ego ad illud fanum ſepoſitum putabam. Sed hæc Tironi mandaui: quem ob eam cauſam Romam miſi. te nolui impeditum impedire. Cicero noſter, quò modeſtior eſt, eò me magis cõmouet: ad me enim de hac re nihil ſcripſit, ad quem nimirum potiſſimum debuit. Scripſit hoc autem ad Tironem, ſibi poſt calen. April. (ſi enim annuũ tempus confici) nihil datũ eſſe: tibi pro tua natura ſemper placuiſſe, teq; exiſtimaſſe, id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum non modò liberaliter à nobis, ſed ẽt ornate, cumulateq; tractari. Quare velim cures (nec tibi eſſem moleſtus, ſi per alium hoc agere poſſem) vt permutetur Athenas, qđ ſit in annuũ ſumptũ. & ſcilicet Eros numerabit. Ei⁹ rei cauſa Tironem miſi. Curabis igitur: & ad me, ſi quid tibi de eo videbitur, ſcribes.

CICERO ATTICO S. 16

TAndem à Cicerone tabellarius, & mehercule literæ πεπινωμένως ſcriptæ, qđ ipſum προκοπὴν aliquam ſignificaret: itemque cæteri pręclara ſcribunt. Leonides tamẽ retinet ſuum illud ADHVC: ſummis verò laudibus Herodes. Quid quæris? vel verba mihi dari facilè patior in hoc, meque libenter præbeo credulum. Tu velim, ſi quid tibi eſt à tuis ſcriptum, quod pertineat ab me, certiorem me facias. Narro tibi. hæc loca venuſta ſunt: abdita certè, & ſi quid ſcribere velis, ab arbitris libera. Sed neſcio quomodo

do οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tuſculanum,& tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ, videtur habitura celerem ſatietatem. Equidem etiam pluuias metuo, ſi prognoſtica noſtra vera ſunt:ranæ enim ῥητορεύουσιν. Tu quæſo,fac ſciam vbi Brutum noſtrum, & quo die videre poſſim.

CICERO ATTICO S. 17

DVas accepi poſtridie iduum,alteram eo die datam,alteram idib.Prius igitur ſuperiori.De Bruto,cùm ſcies. De conſulum ficto timore cognoueră: Sicca enim φιλοστόργως ille quidem, ſed tumultuoſius ad me etiam tuam ſuſpicionem pertulit. Quid tu autem? τὰ μὲν δίδυμα. nullum enim verbũ à Stregio.non placet.De Pletorio vicino tuo, permoleſtè tuli quenquam prius audiſſe, quã me. De Syro prudenter. L. Antonium per M. fratrem,vt arbitror facillimè deterrebis autoritate,vel:vt ſed nondum acceperas literas:nec cuiquam niſi L. Fadio ædrli: aliter enim nec cautè,nec iure fieri pôt. Quôd ſcribis tibi diſſe H-S C. quæ Ciceroni curata ſint:velim ab Erote quæras,vbi merces inſularum.Arabioni de Sicio nihil iraſcor. Ego de itinere,niſi explicato Λ.nihil cogito. Qđ idẽ tibi videri puto.Habes ad ſuperiorẽ. nũc audi ad alterã.Tu verò facis,vt omnia,quòd Seruiliæ non dees, id eſt, Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, * certè etiã tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, & vocaui ipſum.Gratiſſimũ, quod polliceris Ciceroni nihil defuturũ. De quo mirabilia Meſſala,qui Lanuuio rediens, ab illis venit ad me. Et mehercule ipſius literæ ſic &

φιλο-

φιλοςόργως & * ἐυπυκνᾶς ſcriptæ, vt eas vel in acroaſi audeam legere: quò magis illi indulgendum puto. De Buciliano Seſtiũ puto non moleſtè ferre. Ego, ſi Tiro ad me, cogito in Tuſculanum. Tu verò, quidquid erit, quod me ſcire par ſit, ſtatim XVII. cal. abibo.

CICERO ATTICO S. 18

ETſi ſatis videbar ſcripſiſſe ad te quid mihi opus ſit, & quid te facere vellem, ſi tibi commodum eſſet: tamen cùm profectus eſſem, & in lacu nauigarem, Tironem ſtatui ad te eſſe mittendum, vt ijs negotijs, quæ agerentur, intereſſet. atque etiam ſcripſi ad Dolabellam, me, ſi ei videretur, velle proficiſci: petijq; ab eo de mulis vecturæ itineris. Vt in eis, cùm intelligo te diſtentiſſimum eſſe, quà de Buthrotijs, quà de Bruto; cuius etiam ludorum curam, etiam adminiſtrationem ſuſpicor ex magna parte ad te pertinere. vt ergo in huiuſmodi re, tribues nobis paulum operæ: nec enim multùm opus eſt. Mihi res ad cædem, & eam quidem propinquam, ſpectare videtur. Vides homines: vides arma: prorſus nõ mihi videor eſſe tutus. Si tu aliter ſentis, velim ad me ſcribas, domi enim manere, ſi rectè poſſum, multò malo.

CICERO ATTICO S. 19

QVidnã eſt, quòd audendum ampliùs de Buthrotijs? ſtetiſſe.n.te fruſtra ſcribis. Quid autem ſe refert Brutus? Doleo mehercule te tã eſſe detentum. quod decem hominibus referendum eſt acceptũ, eſt illud quidẽ ἐργῶδες, ſed ἀνεκτὸν, mihiq; gratiſſimum. De armis nihil vidi apertius. fugiamus igit,

&

& vt agis, coràm. Theophanes quid velit neſcio: ſcripſerat enim ad me, cui reſcripſi, vt potui. mihi autem ſcribit, venire ad me ſe velle, & vt de ſuis rebus, & quædam quæ ad me pertinerent. Tuas literas expecto. Vide quæſo ne quid temere fiat. Statius ſcripſit ad me, locutum ſecum eſſe. Q. Ciceronem valde aſſeueranter, ſe hæc ferre non poſſe: certum ſibi eſſe ad Brutum & Caſſium tranſire. Hoc enimuero nũc diſcere aueo. hoc ego quid ſit, interpretari non poſſum. Poteſt aliquid iratus Antonio? poteſt gloriam nouam quærere? poteſt totum eſſe σχεδίασμα; & nimirum ita eſt, ſed tamen & ego vereor, & patre cõturbatus eſt. ſcit quæ ille de hoc mecũ, quædam ὄφατα nolim. Planè, quid velit, neſcio. A Dolabella mãdata habebo, quæ mihi videbuntur οὐδὲν. Dic mihi, C. Antonius voluitne fieri ſeptemuir? fuit certè dignus. De Menedemo, eſt vt ſcribis. facies omnia mihi nota. Egi gratias Vecteno. nihil enim potuit humanius.

CICERO ATTICO S. 20

DOlabellæ mandata ſint quęlibet. modò aliquid, vel quod Niceæ nũtiem.* quis enim hæc, vt ſcribis antè? ne nunc dubitare quẽquam prudentem, quin meus diſceſſus deſperatiõis ſit, nõ legationis? Quòd ais, extrema quædã iã homines de repub. loqui, & eos quidè viros bonos: ego, quo die audiui illũ tyranũ in concione clariſſimum virũ appellari, ſubdiffidere cœpi. Poſteà verò quàm tecũ Lanuuij vidi noſtros tãtum ſpei habere ad viuendũ, quantum accepiſſent ab Antonio, deſperaui. Itaque, mi Attice, fortiter

hoc

hoc velim accipias, vt ego ſcribo. Genus illud interitus,quo caſurus eſt,fœdum duces, & quaſi denuntiatum nobis ab Antonio.Ex hac naſſa exire conſtitui non ad fugam,ſed ad ſpem mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti:Pompeium Cartheiæ receptũ ſcribis. Iam igitur contra hunc exercitum.Vtra ergo caſtra?media.n.tollit Antonius.illa infirma, hæc nefaria.Properemus igitur.ſed iuua me conſilio,Brundiſione,an Puteolis. Brutus q̃dem ſubitò, ſed ſapienter. σάσχω τι.quãdo enim illũ? ſed humana ferẽda. Tu ipſe eum videre non potes.Dij illi mortuo, qui vnquã Buthrotũ.Sed acta miſſa.videamus quę agẽda ſint.Rationes Erotis,etſi ipſum nondum vidi, tñ & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit,propemodũ cognitas habeo. Verſuram ſcribis eſſe faciendam menſium quinque,id eſt ad calend.Nou.H-S.C C. in eam diẽ cadere nũmos, qui à Quinto debentur. Velim igitur,quoniã Tiro negat tibi placere me eius rei cauſa Romã venire(ſi te ea res nihil offendet)videas,vnde nummi ſint, mihi feras expenſum hoc video in pręſentia opus eſſe. Reliqua diligentius ex hoc ipſo exquiram.in his de mercedibus dotalium pręidiorũ:quæ ſi fideliter Ciceroni curabũtur, quãquam volo laxius, tamẽ ei propemodũ nihil deerit.Equidẽ video mihi quoq; opus eſſe viaticũ:ſed ei ex prædijs vt cadet, ita ſoluet. Mihi aũt opus eſt vniuerſo quidem. Etſi mihi videtur iſte,qui vmbras timet, ad cædem ſpectare: tamẽ niſi explicata ſolutione non ſum diſceſſurus. Sitne ãt excitata necne, tecum cognoſcã. Hanc putaui mea manu ſcribendam:

bendam:itaq; feci.De fadio,vt ſcribis, vtiq; alij nemini. Reſcribas velim hodie.

CICERO ATTICO S. 21

NArro tibi: Quintus pater exultat lętitia: ſcripſit enim filius, ſe idcirco profugere ad Brutum voluiſſe, quòd, cùm ſibi negotiũ daret Antonius,vt eum dictatorem efficeret, præſidium occuparet:id recuſaſſet. Recuſaſſe autem ſe, ne patris animum offenderet. ex eo ſibi illum hoſtem. Tum me,inquit, collegi,verens ne quid mihi ille iratus tibi noceret.itaque eum placaui:& quidem CCCC. certa,reliqua in ſpe. Scribit autem Statius illum cum patre habitare velle. Hoc verò mirum:& id gaudet. Quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν veſtram de re Canij deliberationis probo. Nihil eam ſuſpicatus de tabulis. ἀκεραίως reſtitutam arbitrabar. Quæ differs,vt mecum coràm, expectabo. tabellarios, quoad voles,tenebis: es enim occupatus. Quòd ad Xenonem, probè. Quod ſcribo,cùm abſoluero. Quinto ſcripſiſti, te ad eum literas.nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brundiſium,& quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam deſtinaram Hydruntem quidem. Mouebant me tuæ quinque horæ.hic autem quantus πλοῦς;ſed videbimus.Nullas à te XI. calend.quippe: quid enim iam noui? cum primùm igitur poteris,venies.Ego propero, ne ante Sextus: quem aduentare aiunt.

CICERO ATTICO S. 22

GRatulor nobis. Quintum filiũ exiſſe. moleſtus nõ erit.Panſam bene loqui credo.

do. ſemper enim coniunctum eſſe cum Hirtio ſcio. amiciſſimum Bruto, & Caſſio puto, ſi expediet: ſed quando illos videbit? inimicum Antonio. quando, aut cur? quouſq; ludemur? Ego autem ſcripſi Sextum aduentare, non quòd iam adeſſet, ſed quia certè id ageret, ab armisque nullus diſcederet. Certè, ſi pergit, bellum paratū eſt. Hic autē noſter Cytherius, niſi victorem, neminem victurum. Quid ad hæc Pāſa? * cùm vtro erit, ſi bellum erit? quod videtur fore. Sed & hæc, & alia coram. Hodie quidem (vt ſcribis) aut cras.

CICERO ATTICO S. 23

MIrificè torqueor, ſine dolore tamen: ſed permulta mihi de noſtro itinere ī vtrāque partem occurrunt. Quouſque, inquies? quoad erit integrum. erit aūt vſque dum ad nauem. Panſa ſi reſcripſerit, & meam tibi, & illius epiſtolam mittam. Silium expectabā: cui ὑπόμνημα compoſitum, ſi quid noui. Ego literas miſi ad Brutum: cuius de itinere etiā ex te velim, ſi quid ſcies, cognoſcere. Tabellarius, quem ad eum miſeram, ex itinere redijt v. I I. calend. ei Seruilia dixit, eo die Brutū Puteolis profectum. Sanè dolui meas literas redditas non eſſe. Silius ad me non venerat. cauſam compoſui. eum libellum tibi miſi. Te quo die expectem, velim ſcire.

CICERO ATTICO S. 24

DE meo itinere variæ ſententiæ: multi. n. ad me. ſed tu incūbe quæſo in eam curam.

ram.magna res eſt. An probas, ſi ad calend. Ian. cogitamus? meus animus eſt æquus, ſic tamen, vt ſi nihil offenſionis ſit, & tuus. Etiã ſcribe, quo die Olympia. cùm myſteria ſcilicet, vt * tu ſcires. Caſus conſilium noſtri itineris iudicabit. Dubitemus igitur: hyberna enim nauigatio odioſa, eoq́; ex re quæſierã myſteriorum diem. Brutũ, vt ſcribis, viſum iri à me puto. Ego hinc volo prid. cal.

CICERO ATTICO S. 25

DE Quinti negotio video à te omnia facta: ille tamen dolet, dubitans, vtrũ morem gerat Leptæ, an fidem infirmet Silio Mã dibili. L. Piſonẽ vellem exire legatũ. ψευδεγγεγύφῳ S.C. velim ſcire, quid ſit. Tabellarius ille, quem tibi dixeram à me ad Brutum eſſe miſſum in Anagninum, ad me venit ea nocte, quæ proxima ante cal. fuit, literasq́ue ad me attulit: in quibus vnum alienum ſumma ſua prudentia, vt ſpectem ludos ſuos. Reſcripſit ſcilicet, primùm me iam profectũ, vt non integrum ſit: deinde ἀτοπώτατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma non acceſſerim, neq; id tã periculi mei cauſa fecerim, q̃ dignitatis, ſubitò ad ludos venire. Tali.n. tẽpore ludos facere illi honeſtũ eſt, cui non neceſſe eſt ſpectare: mihi vt non eſt neceſſe, ſic nec honeſtum eſt. Equidẽ illos celebrari, & eſſe quàm gratiſſimos mirabiliter cupio, idq́; ita futurum eſſe confido: & tecum ago, vt iam ab ipſa commiſſione ad me, quẽadmodũ accipiãtur, deinde omnino reliquorũ dies ſingulos perſequare. Sed de lũ

dis hactenus. *Reliqua pars epiſtolæ, eſt illa quidem in vtranque: ſed tamen nonnullos interdum iacit igniculos virileis. Quod quale tibi videretur, vt poſſis interpretari, miſi ad te exemplum epiſtolæ. quanquam mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe literas à Bruto, easq; à Tuſculano eſſe delatas. Ego itinera ſic compoſueram, vt non. Quint. Puteolis eſſem: valde enim feſtino, ita tamen, vt quantum homo poſſit, q̄ cautiſſimè nauigem. M. Aelium cura libera: ei ſine paucos ſpecus in extremo fundo, & eos quidem ſubterraneos, ſeruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle. neque mihi quicquam iam eſſe tāti: ſed (vt mihi dicebas) quàm leniſſimè, potiùs vt cura liberet, quàm vt me ſuccenſere aliquid ſuſpicetur. Idem de illo Tulliano cupidè libero. Cum Caſelio loquare. Parua res eſt: ſed tu bene attendiſti: nimis callidè agebatur. Ego autem, ſi mihi impoſuiſſet aliquid (quod penè fecit, niſi tua malitia affuiſſet) animo iniquo tuliſſem. Itaque vt erit, rem impediri malo. Octauam partem* tolli luminarium ad Strenæ, memineris cui. Ceteliæ, videris mancipio dare eam ſummam, quæ ſub præcone fuit maxima: id opinor eſſe CCCLXXX. Noui ſi quid erit, atque etiam ſi quid proſpicies, quod futurum putes, ſcribas ad me quàm ſæpiſſimè velim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excuſari tarditatem literarum mearum: Mundus iſtum. Menius quid egerit de teſtamento, curioſiùs facias me velim certiorem. Ex Arpinati. VI. non.

CICE-

CICERO ATTICO S. 26

GAudeo id te mihi ſuadere, q̄ ego mea ſponte pridie feceram. nam cum ad te VI. non. darem, eidem tabellario, dedi etiam ad Seſtium ſcriptas πάνυ φυλοστόργως. Ille autem, quod Puteolos proſequitur. humanè: quòd queritur, iniuſtè: non enim ego tā illum expectare, cum de Coſano rediret, debui: quàm ille aut non ire antè, quàm me vidiſſet, aut citiùs reuerti. Sciebat enim me celeriter velle proficiſci, ſeſeque ad me in Tuſculanum ſcripſerat eſſe venturum. Te, vt à me diſceſſeris, lachrymaſſe, moleſtè ferebam. Quod ſi me præſente feciſſes, conſiliū totius itineris fortaſſe mutaſſem. Sed illud præclarè, quòd te conſolata eſt ſpes breui tēpore congrediendi: quæ quidem expectatio me maximè ſuſtentat. Meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto ſcribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. excudam aliquid ἡρακλείδειον, quod lateat in theſauris tuis. De Planco memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de ſtatuarum coronis certiorem feciſti, valde gratum: nec quicquam poſthac non modò tantum, ſed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode, & Metio meminero, & de omnibus q̄ te velle ſuſpicor modò. Turpem ſororis tuæ filium, cùm hęc ſcriberem. Aduentabat autem Φολύρει cœnantibus nobis. Ego, vt ad te pridie ſcripſeram, nonis conſtitueram venire in Tuſculanum. Ibo igitur. quotidie tuas literas expectabo, & maximè

Illa autem οὐ παρὰ τοῦτο. Ego tamen ſuſpicor hunc,vt ſolet,hallucinari : ſed velim quæras (facilè autem potes)& me certiorem. Obſecro te,quid eſt hoc?ſignata iam epiſtola,Formiani,qui apud me cœnabant, Plancum ſe aiebant hunc Buthrotium pridie quàm hoc ſcribebam,id eſt, I I I.nonarum vidiſſe demiſſum,ſine phaleris: ſeruulos autem dicere,eum,& agripetas,eiectos à Buthrotijs. Macte. Sed amabo te, perſcribe mihi totum negotium. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

Ad T. Pomponium Atticum.

LIBER XVI.

CICERO ATTICO S. 1

NONIS Quint. veni in Puteolanum iens ad Brutum: in Neſide hæc ſcripſi. Sed eo die quo veneram, cœnanti Eros tuas literas. Itane? Non. Iulijs? meherculè iſtis. Sed ſtomachari totum diem licet. Quicquã tamne turpius, quàm Bruto Iul.? Redeo ad meum igitur, ἔλθωμεν: nihil vidi. Sed quid eſt quæſo, quòd agripetas Buthroti conciſos audio? Quid autem Plancus tàm curſim? (ita * enim audiebam) diem, & noctem. Sanè cupio ſcire quid ſit. Meam profectionem laudari gaudeo Dymæos agro pulſos, mare infeſtum habere, nil mirum. Videndum eſt vt manſio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti videtur aliquid præſidij eſſe, ſed opinor minuta nauigia. Sed iam ſciam, & ad te cras. De Vētidio, πανικόν puto. De Sexto, pro certo habebatur,

ad arma. Quod ſi verum eſt, ſine bello ciuili video ſeruiendum. Quòd ergo? Calendis Ianuar. in Panſa, ſpes, λῆρος πολὺς in vino, & in ſomno iſtorum. De CCX. intimè. Ciceronis rationes explicentur: Ouius enim, recenſet multa quæ vellem: in his ne hoc quidem malum: in mãdatis * ſat abundè. H-S. LXII. ſatis eſſe, affatim prorſus, ſed Xenonem perexiguè, & γλίσχρως prębere, minutatimque. Quò plus permutaſti, quàm ad fructum inſularum: id ille annus habeat, in quem itineris ſumptus acceſſit. Hinc ex Calendas April. ad H-S. LXXX. accommodetur: nunc enim inſulæ tantum. Videndum enim eſt, quid cùm Romæ erit: non enim puto ſocrum illam ferendam. Pindaro de Cumano negaram. Nunc, cuius rei cauſa tabellarium miſerim, accipe: Quintus filius mihi pollicetur ſe Catonem. Egit autem & pater, & filius, vt tibi ſponderem: ſed ita, vt tũ crederes, cùm ipſe cognoſſes. Huic ego literas ipſius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. Has ſcripſi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, vt faciat ea quæ promittit: commune enim gaudium, ſed ego nihil dico amplius. Is hinc VII. idus ait enim attributionem in idus, ſe autem vrgeri acriter. Tu ex meis literis, quomodo reſpondeas, meditabere. Plura cùm & Brutum videro & Erotem remittam. Atticæ meæ excuſationem accipio, eamque amo plurimum: cui & Piliæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

SExto idus duas epiſtolas accepi, vnam à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longè alia fama in his locis fuerat: ſed cum alijs multis hoc ferendum. Erotem remiſi citius, quàm conſtitueram, vt eſſet cùm Hortenſio, & quia equitibus quidem ait ſe idibus conſtituiſſe. Hortenſius verò impudẽter: nihil enim debetur ei, niſi ex tertia penſione, quæ eſt cal. Sext. ex qua penſione ipſa maior pars eſt ei ſoluta, aliquantò ante diẽ. Sed hæc Eros videbit idibus. De Publilio autem quod perſcribi oportet, moram non puto eſſe faciendum. ſed cùm videas quantum de iure noſtro deceſſerimus, qui de reſiduis CCCC. H-S. CC. præſentia ſoluerimus, reliqua perſcribamus. Loqui cum eo (ſi tibi videbitur) poteris, eum commodum noſtrum expectare debere, cum tanta ſit a nobis iactura facta iuris. Sed amabò te, mi Attice, (videsne, quàm blandè?) omnia noſtra, quoad eris Romæ, ita gerito, guberna to, vt nihil à me expectes. Quãquam enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum, tamen fit ſæpe, vt ij qui debent, non reſpondeant ad tempus. Si quid eiuſmodi acciderit, ne quid tibi ſit fama mea potius: non modò verſura, verùm etiam venditione, ſi ita res coget, nos vindicabis. Bruto tuo literæ gratæ erant: fui enim apud illum multas horas ĩ Neſide, cùm paulò ante tuas literas accepiſſem. Delectari mihi Tereo videbatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio gratiam. Mihi quò lætiora

ſunt,

ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum Rom. manus ſuas non in defendenda republica. ſed in plaudendo conſumere. Mihi quidem videntur iſtorum animi incẽdi etiam ad repræſentandam improbitatem ſuam. Sed tamen dummodo doleant aliquid, doleant quidlibet. Conſilium meum quòd ais quotidie magis laudari, non moleſte fero, expectabamque, ſi quid de eo ad me ſcriberes: ego enim in varios ſermones incidebam: quin etiam iccirco trahebam, vt quàm diutiſſimè integrum eſſet. Sed quoniam *Euro villa extrudimur, Brundiſium cogito: facilior enim, & exploratior deuitatio legionum fore videtur, quàm piratarum, qui apparere dicuntur. Sextius VI. id. expectabatur, ſed non venerat, quod ſciam. Caſſius cum claſſicula ſua venerat. Ego cùm eum vidiſſem V. calend. in Pompeianum cogitabam, inde Herculanium: noſti reliqua. De Tutia ita putaram. De C. Metio non credo: nec tamen curo plùs quam tu. Planco, & Oppio ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed ſi tibi videbitur, ne neceſſe habueris reddere. Cùm enim tua cauſa fecerint omnia, vereor, ne meas literas ſuperuacaneas arbitrentur. Oppio quidem vtique: quem tibi amiciſſimum cognoui. verùm vt voles tu. Quoniam ſcribis hyematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, ſi antè eò veneris, quàm mihi in Italiam te authore veniendũ eſt. Literas ad me quàm ſæpiſſimè, ſed de rebus minus neceſſarijs aliquem nactus: ſin autem erit quid maius, domo mittito, Ἡρακλείδειον, ſi Brundi-

more vterque, ſed eas literas Curium mihi ſpero redditurum: qui quidem etſi per ſe eſt amabilis, à meque diligitur, tamen accedit magnus cumulus commendationis tuæ. Literis tuis ſatis reſponſum eſt. nunc audi, qđ etſi intelligo ſcribi neceſſe non eſſe, ſcribo tamen. Multa me mouent in diſceſſu, in primis meherculè, quòd diſiungor à te. mouet, etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate ſolùm noſtra, verùm etiam à dignitate: tempuſque diſceſſus ſubabſurdũ. Relinquemus enim pacem, vt ad bellum reuertamur: quòdque temporis in prædiolis noſtris & bellè ædificatis, & ſatis amœnis conſumi potuit, in peregrinatione cõſumimus. Conſolantur hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni aut quantum profici poſſit, iudicabimus: deinde tu iam, vt ſpero, & vt promittis, aderis: quod quidem ſi acciderit, omnia nobis erunt meliora. Maximè autem me angit ratio reliquorum meorum, quę quanquã explicata ſunt: tamen quòd & Dolabellæ nomen in his eſt, & attributio eſt mihi nominum ignota, conturbor: nec me vlla res magis angit ex omnibus. Itaq; nõ mihi videor erraſſe, ꝙ ad Balbum ſcripſi apertius, vt ſi q d tale accidiſſet, vt nõ concurrerent nomina, ſubueniret: meq; tibi etiam mandaſſe. vt ſi quid eiuſmodi accidiſſet, cum eo cõmunicares: quod facies, ſi tibi videbitur, eoq; magis ſi proficiſceris in Epeirum. Hæc ego conſcendens è Pompeiano tribus actuariolis, decem ſcalmis. Brutus erat in Neſide ẽt nunc, Neapoli Caſſius. Ecquid amas Deiotarũ, & non amas Hierã? qui, vt Bleſamius venit ad me,

cum

çum ei præſcriptum eſſet, ne quid ſine Sexti noſtri ſententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus viſa eſt per te miſſa ab illa. Referes igitur ei plurimam, itemque Piliæ dicas velim.

CICERO ATTICO S. 4

ITa vt heri tibi narraui, vel fortaſſe hodie: Quintus enim altero die ſe aiebat. In Neſida VIII. id. ibi Brutus. quàm ille doluit? de nonis Iul. mirificè eſt conturbatus. Itaque ſeſe ſcripturum aiebat, vt venationem etiã, quæ poſtridie ludos Apollinareis futura eſt, proſcriberent III. id. Quint. Libo interuenit. Is Philonem Pompeij libertum, & Hilarum ſuum veniſſe à Sexto cum literis ad conſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earum exemplum nobis legit, ſi quid videretur. Pauca πααλέξιν: cęteroqui & ſatis grauiter, & non contumaciter: tantum addi placuit, quòd erat, COSS. ſolum, vt eſſet, PRAETT. TRIB. PL. SENATVI, ne illi non proferrent eas, quæ ad ſeipſos miſſæ eſſent. Sextũ autem nuntiauit cum vna ſolùm legione fuiſſe Carthagine: eique eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nuntiatum eſſe de Cæſare capto oppido, miram lætitiam. commutationemque animorum concurſumq; vndique: ſed illum ad ſex legiones, quas in vlteriore reliquiſſet, reuertiſſe. Ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad larẽ ſuum diceret. Summa poſtulatorum, vt omnes exercitus dimittantur, qui vbique ſint.

Hæc ferè de Sexto. De Buthrotijs vndique quærens, nihil reperiebam: alij conciſos agripetas: alij Plancum acceptis nummis, relictis illis, aufugiſſe. Itaque non video ſciturum me quid eius ſit, ni ſtatim aliquid literarum. Iter illud Brundiſium, de quo dubitabam, ſublatum videtur: legiones enim aduentare dicuntur. Hæc autem nauigatio habet quaſdam ſuſpiciones periculi: itaq; conſtituebam vti ὁμοπλοΐᾳ. Paratiorem offendi Brutum, quàm audiebam. nam & ipſe Domitius bona planè habet dicrota, ſuntque nauigia præterea luculenta Seſtij. Bucillani, cæterorum. nam Caſſij claſſem, quæ planè bella eſt, non numero vltra fretum. Illud eſt mihi ſubmoleſtum, quod parum Brutus properare videtur. Primùm confectorum ludorum nuntios expectat, deinde, quantum intelligo, tardè eſt nauigaturus, cõſiſtens in locis pluribus: tamen arbitror eſſe commodius tardè nauigare, quàm omnino non nauigare: etſi, cùm proceſſerimus, exploratiora videbuntur,* Eteſijs vtemur.

CICERO ATTICO S. 5

TVas iã literas Brutus expectabat: cui q-dem ego non nouum attulerã de Tereo Accij. Ille Brutum putabat, ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat, commiſſione Græcorum frequentiam non fuiſſe. quæ quidem me minimè fefellit: ſcis enim, quid ego de Græcis ludis exiſtimem. Nunc audi, quod pluris eſt, quàm omnia. Quintus fuit mecũ dies complureis: & ſi ego cuperem, ille vel

çum ei præſcriptum eſſet, ne quid ſine Sexti noſtri ſententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus viſa eſt per te miſſa ab illa. Referes igitur ei plurimam, itemque Piliæ dicas velim.

CICERO ATTICO S. 4

ITa vt heri tibi narraui, vel fortaſſe hodie: Quintus enim altero die ſe aiebat. In Neſida VIII. id. ibi Brutus. quàm ille doluit de nonis Iul. mirificè eſt conturbatus. Itaque ſeſe ſcripturum aiebat, vt venationem etiã, quæ poſtridie ludos Apollinareis futura eſt, proſcriberent III. id. Quint. Libo interuenit. Is Philonem Pompeij libertum, & Hilarum ſuum veniſſe à Sexto cum literis ad conſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earum exemplum nobis legit, ſi quid videretur. Pauca παρέλεξιν: ceteroqui & ſatis grauiter, & non contumaciter: tantum addi placuit, quòd erat, COSS. ſolum, vt eſſet, PRAETT. TRIB. PL. SENATVI, ne illi non proferrent eas, quæ ad ſeipſos miſſæ eſſent. Sextũ autem nuntiauit cum vna ſolum legione fuiſſe Carthagine: eique eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nuntiatum eſſe de Cæſare capto oppido, miram lætitiam. commutationemque animorum concurſumq; vndique: ſed illum ad ſex legiones, quas in vlteriore reliquiſſet, reuertiſſe. Ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad larẽ ſuum diceret. Summa poſtulatorum, vt omnes exercitus dimittantur, qui vbique ſint,

Hac

Hæc ferè de Sexto. De Buthrotijs vndique quærens, nihil reperiebam: alij concisos agripetas: alij Plancum acceptis nummis, relictis illis, aufugiſſe. Itaque non video ſciturum me quid eius ſit, ni ſtatim aliquid literarum. Iter illud Brundiſium, de quo dubitabam, ſublatum videtur: legiones enim aduentare dicuntur. Hæc autem nauigatio habet quaſdam ſuſpiciones, periculi: itaq; conſtituebam vti ὁμοπλοΐα. Paratiorem offendi Brutum, quàm audiebam. nam & ipſe Domitius bona planè habet dicrota, ſuntque nauigia præterea luculenta Seſtij. Bucillani, cæterorum. nam Caſſij claſſem, quæ planè bella eſt, non numero vltra fretum. Illud eſt mihi ſubmoleſtum, quod parum Brutus properare videtur. Primùm confectorum ludorum nuntios expectat, deinde, quantum intelligo, tardè eſt nauigaturus, cõſiſtens in locis pluribus: tamen arbitror eſſe commodius tardè nauigare, quàm omnino non nauigare: etſi, cùm proceſſerimus, exploratiora videbuntur, * Eteſijs vtemur.

CICERO ATTICO S. 5

TVas iã literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attulerã de Tereo Accij. Ille Brutum putabat, ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat, commiſſione Græcorum frequentium non fuiſſe. quæ quidem me minimè fefellit: ſcis enim, quid ego de Græcis ludis exiſtimem. Nunc audi, quod pluris eſt, quàm omnia. Quintus fuit meců dies complureis: & ſi ego cuperem, ille vel

plureis fuiſſet: ſed * quantum fuit, incredibile eſt, quàm me in omni genere delectarit, in eoque maximè, in minimè ſatisfaciebat: ſic enim commutatus eſt totus, & ſcriptis meis quibuſdam, quæ in manibus habebam, & aſſiduitate orationis, & præceptis, vt tali animo in remp. quali nos volumus, futurus ſit. Hoc cùm mihi non modò confirmaſſet, ſed etiam perſuaſiſſet, egit mecum accuratè multis verbis, tibi vt reſponderem, ſe dignum & te, & nobis futurum: neq; ſe poſtulare, vt ſtatim crederes: ſed cùm ipſe perſpexiſſes, tum vt ſe amares. Quod niſi fidem mihi feciſſet, iudicaſſemq; hoc, quod dico, firmum fore, non feciſſem id quod dicturus ſum: duxi enim mecum adoleſcentē ad Brutum. Sic ei probatum eſt quod ad te ſcribo, vt ipſe crediderit, me ſpōſorem accipere noluerit, eumq; laudans amiciſſimè mentionē tui fecerit, cōplexus, oſculatusq; dimiſerit. Quamobrem etſi magis eſt, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem: tamen etiam rogo, vt ſi quæ minus anteà propter infirmitatem ætatis conſtanter ab eo fieri videbantur, ea iudices illum abieciſſe: mihiq; credas, multum allaturam, vel plurimum potiùs ad illi' iudicium confirmandum autoritatem tuā. Bruto cùm ſæpe inieciſſem de ὁμοπλοία, non perinde atq; ego putaram, arripere viſus eſt. exiſtimabam μετεωρότερον eſſe: & herculè erat, & maxime de ludis. At mihi, cùm ad villam redijſſem, Cn. Luceius, qui multum vtitur Bruto, narrauit illum valde morari, non tergiuerſantem, ſed expectantem, ſi qui fortè caſus. Itaque dubito an Venuſiam tendā,

& ibi expectem delegionibus: ſi aberunt (vt quidam arbitrantur) Hydruntem: ſi neutrũ erit ἀσφαλὲς, eodẽ reuertar. Iocari me putas? moriar ſi quiſquàm me tenet præter te: etenim circunſpice: ſed* antè erubeſco. O* dies in auſpicijs Lepidi deſcriptos, & aptos ad conſilium reditus noſtri? Magna ῥοπὴ ad proficiſcendum tuis literis: atq; vtinam te illic. ſed vt conducere putabis, Nepotis epiſtolam expecto. Cupidus ille meorum, qui ea, quibus maximè γαυριᾷ, legenda non putet? & ais μετ' ἀμύμονα, tu verò ἀμύμων, ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγὴ: ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta: & quidem ſunt à te quædã ſumendæ, eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam: tum denique edentur.

CICERO ATTICO S. 6

EGo adhuc (perueni enim Vibonẽ ad Siccam) magis commodè, quàm ſtrenuè nauigaui: remis enim magnam partem, prodromi nulli. Illud ſatis opportunè. duo ſin⁹ fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonenſis. vtrunq; * pedibus, equis traſmiſimus. Veni igitur ad Siccam octauo die e Põpeiano, cùm vnum diem Veliæ conſtitiſſem, vbi quidem fui ſanè libenter apud Talnam noſtrũ: nec potui accipi (illo abſente præſertim) liberalius. IX. cal. igitur ad Siccam. Ibi tanquã domi meæ ſcilicet. itaq; obduxi poſterũ diem. Sed putabã, cùm Regiũ veniſsẽ, fore vt illic δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogita-

taremus corbitane Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, ac inde Corcyram: & ipſi oneraria, ſtatim nè freto, an Syracuſis. Hac ſuper re ſcribam ad te Regio. Meherculè mi Attice, ſæpe mecum ἢ δεῦρ ὁδὸς σοι τὶ δύνται. Cur ego tecum non ſum? Cur ocellos Italiæ, villulas meas non video? + Sed id ſatis, ſuperque, tecum me non eſſe fugientem periculum. Ne id nunc quidem (niſi fallor) nullum eſt: ad ipſum enim reuocat me authoritas tua: ſcribis enim in cœlum ferri profectionem meam: ſed ira, ſi ante Calē. Ian. redeam, quod quidem certè enitar: malo enim vel cum timore domi eſſe, quàm ſine timore Athenis tuis. Sed tamē proſpice, quò iſta vergant: mihiq; aut ſcribere, aut (quod multò malim) affer ipſe: hæc hactenùs. Illud velim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ ſciam eſſe, q̃ ipſi mihi. Nomina mea per Deos expedi, exolue; + bella reliqui: ſed opus eſt diligentia, cohæredibus pro Cluuiano cal. Sex. perſolutum vt ſit. Cum Publilio quomodo agendū ſit, videbis. non debet vrgere, quoniam iure non vtimur: ſed tamen ei quoque ſatisfieri planè volo. Terentiæ verò quid ego dicam? etiam ante diem, ſi potes. quin ſi, vt ſpero, céleriter in Epeirum, hoc, quod ſatiſdatò debeo, peto à te, vt ante prouideas, planeque expedias, & ſolutū relinquas. Sed de his ſatis, metuoq; ne tu nimiùm putes. Nunc negligentiam meam cognoſce. De gloria librū ad te miſi: & in eo proœmium id eſt, quod in Academico tertio. Id euenit ob eam rē, ꝙ habeo volumē, ꝓœmiorū: ex eo eligere ſoleo

cùm

cùm aliquod σύγγραμμα inſtitui. Itaque iam in Tuſculano, qui non meminiſſem me abuſum iſto proœmio, conieci id in eum librũ, quem tibi miſi. Cùm autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum: itaque ſtatim nouum proœmium exaraui, & tibi miſi. Tu illud deſecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ ſalutem dices, & Atticæ, delicijs atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

OCtauo id. Sext. cùm à Leucopetra profectus (inde enim tramittebam) ſtadia circiter CCC. proceſſiſſem reiectus ſum auſtro vehementi ad eandem Leucopetram. Ibi cùm ventum expectarem (erat enim villa Valerij noſtri, vt familiariter eſſem, & libenter) Regini quidam illuſtres homines, eò venerunt Roma, ſanè recentes: in ijs Bruti noſtri hoſpes, qui Brutum Neapoli reliquiſſet. Hæc afferebant: edictum Bruti & Caſſij: & fore frequentem ſenatum calen. à Bruto, Caſſio literas miſſas ad conſulareis, & prætorios: vt adeſſent, rogare. Summam ſpem nuntiabant, fore vt Antonius cederet, res conueniret, noſtri Romam redirent. Addebant etiam, me deſiderari, ſubaccuſari. Quæ cùm audiſſem, ſine vlla dubitatione abieci conſilium profectionis, quo mehercule ne anteà quidem delectabar. Lectis verò tuis literis admiratus equidem ſum, te tam vehementer ſententiam commutaſſe: ſed non ſine cauſa arbitrabar. Etſi quamuis non fueris ſuaſor & impulſor profectionis

meæ.

meæ. approbator certè fuiſti, dummodo calen. Ian. Romæ eſſem. Ita fiebat, vt, dum minus periculi videretur, abeſſem, in flammā ipſam venirem. Sed hæc etiam ſi non prudēter, tamen ἀνεμέσητα ſunt: primùm, quòd de mea ſententia acta ſunt: deinde, etiam ſi te authore, quid debet, qui conſilium dat præſtare præter fidem? Illud admirari ſatis non potui, quod ſcripſiſti his verbis. BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene. * relinque patriam. An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere videbar? tu id non modò non prohibebas, verumetiam approbabas. Grauiora, quæ reſtant. VELIM σχόλιον aliquod elimes ad me, oportuiſſe te iſthuc facere. Itane, mi Attice, defenſione eget meum factū, præſertim apud te, qui id mirabiliter approbaſti? Ego verò iſtum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, ſed ad eorum aliquē, quibus inuitis, & diſſuadentibus profectus ſum. Etſi quid iam opus eſt σχολίῳ: ſi perſeueraſſem, opus fuiſſet. At hoc ipſum non conſtanter. Nemo doctus vnquam (multa autem de hoc genere ſcripta ſunt) mutationem conſilij, inconſtantiam dixit eſſe. Deinceps igitur hæc, NAM ſi à Phædro noſtro expedita excuſatio eſſet: nunc quid reſpōdemus? Ergo id erat meum factum quod Catoni probare nō poſſim, flagitij ſcilicet plenū, & dedecoris. Vtinam a primo ita tibi eſſet viſum: tu mihi ſicut eſſe ſoles, fuiſſes Cato. Extremum illud vel moleſtiſſimum, NAM Brutus noſter ſilet: hoc eſt, non audet hominē id ætatis monere. Aliud nihil habeo quod ex ijs à te verbis ſignificari putem. & hercule ita eſt. nam

XVI.

XVI. calen. Septemb. cùm veniſſem Veliam, Brutus audiuit: erat enim cũ ſuis nauibus apud Haletem fluuium, citra Veliam millia paſſuum III. pedibus ad me ſtatim. Dij immortales quàm valde ille reditu, vel potius reuerſione mea lætatus: effudit illa omnia quæ tacuerat: vt recordarer illud tuũ. NAM Brutus noſter ſilet. Maximè autem dolebat, me calend. Sext. in ſenatu non fuiſſe. Piſonẽ ferebat in cœlum: ſe autem lætari, quòd effugiſſem duas maximas vituperationes vnã, quam itinere faciendo me intelligebam ſuſcipere deſperationis, ac relictionis reipub. flentes mecum vulgò quærebantur, quibus de meo celeri reditu non probabam: alterã, de qua Brutus, & qui vnà erant (multi àutẽ erant) lætabantur, quòd eam vituperationẽ effugiſſem, me exiſtimari ad Olympia. Hoc verò nihil turpius quouis reipub. tempore, ſed hoc ἀναπολόγητον. Ego verò Auſtro gratias miras ago, qui me à tanta infamia auerterit. Reuerſionis has ſpecioſas cauſas habes, iuſtas illas quidem, & magnas: ſed nulla iuſtior quàm quòd tu idem alijs literis. PROVIDE, ſi cui quod debetur, vt ſit vnde par pari reſpõdeatur, mirifica enim δυσχρηστία eſt propter metũ armorum. In freto medio hanc epiſtolam legi, vt quid poſſem prouidere, in mentem non veniret mihi, niſi ꝙ præſens me ipſe defenderem. Sed hæc hactenus reliqua coram. Antonij edictum legi à Bruto, & horum contrà ſcriptum præclarè. Sed quid iſta edicta valeant, aut quò ſpectent, planè non video. Nec ego nunc, vt Brutus cenſebat, iſtuc ad rempub. capeſſendam

venio. Quid enim fieri poteſt? num quis Piſoni eſt aſſenſus? num redijt ipſe poſtridie? ſed abeſſe hanc ætatem longè à ſepulchro negant oportere. Sed obſecro te, quid eſt, quod audiui de Bruto? Piliam πειράξεσθαι παραλύσει te ſcripſiſſet aiebat. Valde ſum commotus: etſi idem te ſcribere, ſperare meliùs. ita planè velim. Ei dicas plurimam ſalutem, & ſuauiſſimæ Atticæ. Hæc ſcripſi nauigans, cũ Pompeianum accederem XIIII. calend.

CICERO ATTICO S. 8

CVm ſciam quo die venturus ſim, faciam vt ſcias. Impedimenta expectanda ſunt, quæ Anagnia veniunt: & familia ægra eſt. Cal. veſperi literæ mihi ab Octauiano redditæ ſunt. Magna molitur: veteranos, quiq; Caſilini, & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuam ſententiam: nec mirum: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire: planè hoc ſpectat, vt ſe duce bellum geratur cũ Antonio. Itaque video paucis diebus nos in armis fore. Quem autem ſequamur? vide ætatem. Atque à me poſtulat, primùm vt clã colloquatur mecum vel Capuę. Puerile hoc quidem, ſi id putat clàm fieri poſſe. Docui literis, id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. Miſit ad me Cęcinnam quendam Volaterranum familiarem ſuum, qui hoc pertulit, Antoniũ cum legione Alaudarum ad vrbem pergere: pecunias municipijs imperare: legionem ſub ſignis ducere. Conſultabat vtrum Romam cùm ∞ ω ∞ veteranorum proficiſceretur, an Capuam teneret, & Antonium veniẽtem excluderet: an iret ad treis legiones

Mace-

Macedonicas,quæ iter ſecundum mare ſupe-
rum faciunt,quas ſperat ſuas eſſe. Hæ congiarium ab Antonio accipere noluerunt, vt hic quidem narrat, & ei conuicium grande fecerunt,concionantemq; reliquerũt. Quid quæris?ducem ſe profitetur: nec nos ſibi putat deeſſe oportere. Equidem ſuaſi vt Romã pergeret: videtur enim mihi & plebeculam vrbanam,& (ſi fidem fecerit)etiam bonos viros ſecum habiturus.O Brute,vbi es? quantã εὐκαιρίαν amittis?Nõ equidem hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore. nunc tuum conſilium exquiro.Romam ne venio,an hic maneo,an Arpinum?ἀσφάλειαν * habet is locus: fugiam Romã, ne deſideremur, ſi quid actũ videbitur.Hæc igitur explica, nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui.

CICERO ATTICO S. 9

BInæ vno die mihi literæ ab Octauio,nũc quidem,vt Romam ſtatim veniam, velle ſe rem agere per ſenatum.Cui ego, non poſſe ſenatum ante cal. Ianu. quod quidem ita credo: ille autem addit.Conſilio tuo. Quid multa? ille vrget:ego autem σκέπτομαι: non confido ætati: ignoro quo animo: nil ſine Panſa tuo volo.vereor ne valeat Antonius: nec à mari diſcedere libet: & metuo, ne qua ἀριστεία me abſente. Varroni quidem diſplicet conſilium pueri:mihi,* non: firmas copias habet.Brutum habere poteſt,& rem gerit palam:centuriat Capuæ:dinumerat.iam iamque video bellum.Ad hæc reſcribe.

CICERO ATTICO S. 10

TAbellarium meum cal.Romę profectum ſine tuis literis miror. VI. Arpinum veni, ad IIII. in Sinueſſanum. Eodem die vulgò loquebantur Antonium manſurum eſſe Caſilini. Itaque mutaui conſilium, ſtatueram enim rectà Appia Romam: facile me ille eſſet aſſecutus: aiunt enim cum Cęſariana vti celeritate. Verti igitur me à Minturnis Arpinum verſus. * Conſtitueram, vt prid. id. aut Aquini manerem, aut in Arcano. Nunc, mi Attice, tota mente incumbe in hanc curam; magna enim res eſt. Tria ſunt autē, maneāne Arpini, an propius accedam, an veniam Romam. Quod cenſueris, faciam: ſed primùm. Auidè expecto tuas literas. VI. id. manè, in Sinueſſano.

CICERO ATTICO S. 11

NOnis accepi à te duas epiſtolas, quarum alteram cal. dederas: alteram pridie. Igitur prius ad ſuperiorem. Noſtrum opus tibi probari lætor: ex quo antè ipſe poſuiſti, quæ mihi florentia ſunt viſa tuo iudicio: cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. De ſicca ita eſt vt ſcribis: aſt ab ea ægre me tenui. Itaque perſtringam ſine vlla contumelia Siccæ, & Septimiæ: tantùm, vt ſciant παῖδες παίδων ſine vllo Luciliano, eum ex C. Fadij filia liberos habuiſſe. Atque vtinam eum diem videam, cùm iſta liberè vagetur, vt etiā in Siccæ domum introeat: ſed illo tempore opus

opus eſt, quod fuit illis triumuiris moriar, niſi facetè. Tu verò leges Sexto, eiuſque iudicium mihi perſcribes, εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, & Caluenæ cauebis. Quòd vereris ne ἀδολεσχος: mihi tu? quis minus, cui, ut Ariſtophani Archilochi iambus, ſic epiſtola longiſſima quæque optima videtur? Quòd me admones: tu verò etiamſi reprehēderes, non modò facilè paterer, ſed etiam lætarer, quippe cùm in reprehenſione eſt prudentia cum εὐμενείᾳ. Ita libenter ea corrigā, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iure quo Rubriana potiùs, quàm quo Scipionis: & de laudibus Dolabellæ deruam cumulum. Attamen eſt iſto loco bella, vt mihi videtur, εἰρωνεία, ꝙ eum ter contra ciueis in acie. * Illud etiam malo, indignius eſſe hunc viuere, quā quid indignius. πεπλυγραφίαν. Varronis tibi probari non moleſtè feroa: à quo adhuc ἡρηκλείδιον illud non abſtuli. Quòd me hortaris ad ſcribendum, amicè tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi moleſta eſt: quæſo adhibe, quam ſoles, diligentiam. O TITE, tibi prodeſſe lætor. Anagnini ſunt Muſtella ταξιάρχης, & Laco, qui plurimū bibit. Librum quē rogas, perpoliā, & mittā. Hęc ad poſteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, abſolui duobus: illius tres ſunt. Sed cùm initiò diuiſiſſet ità, tria genera exquirendi officij eſſe: vnū cùm deliberamus, honeſtum, an turpe ſit: alterū, vtile, an inutile: tertiū, cùm hæc inter ſe pugnare videntur. quomodo iudicādū ſit: qualis cauſa Reguli: redire honeſtū, manere vtile: de duob' primis p̄clarè diſſeruit: de tertio

polliceturſe deinceps ſcripturum, ſed nihil ſcripſit. Eum locum Poſſidonius perſecutus: ego autem & eius librum accerſiui, & ad Athenodorum Caluum ſcripſi, vt ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quē velim cohortere, & roges, vt quamprimum. In eo eſt περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. Quòd de inſcriptione quæris, non dubito, quin τὸ καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud: ſed inſcriptio plenior, de officijs. προσφωνῶ autē Ciceroni filio. viſum eſt non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucidè. O qualis tu ſemper iſtos? itane in D. Brutum de iſtis? Ego me, vt ſcripſeram, in Pompeianum non abdidi, primò tempeſtatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie literæ: vt negotium ſuſciperem. Capuam venirem, iterum remp. ſeruarem, Romam vtique ſtatim ἀιδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. Is tamen egit ſanè ſtrenuè, & agit: Romam venit cum manu magna, ſed eſt planè puer. putat ſenatum ſtatim. Quis veniet? Si venerit, quis incertis in rebus offendet Antonium? Cal. Ian. erit fortaſſe præſidio, aut quidem ante depugnabitur. Puero municipia mirè fauent. iter enim facies in Samnium, venit Cales, manſit Theani. Mirifica ἀπάντησις & cohortatio. Hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, quàm conſtitueram: ſimul ac conſtituero, ſcribam. Etſi nondum ſtipulationes legerā (nec enim Eros venerat) tamen rem prid. id. velim conficias. Epiſtolas Catinam, Tauromenium, Syracuſas commodiùs mittere potero, ſi Valerius interpres ad me nomina gratioſorum ſcripſerit: alij enim ſunt alias. no-

ſtri-

ſtriq; familiares ferè demortui. Publicè tamen ſcripſi, ſi vti vellet in Valerius, aut mihi nomina mitteret. De * Lepidianis feris Balbus ad me. Vſque ad III. cal. expectabo tuas literas: deque Torquati negotiolo ſciturum puto. Quinti literas ad te miſi, vt ſcires, quã valde eum amaret, quem dolet à te minùs amari. Atticæ, quoniam (quod primum in pueris eſt) hilarula eſt, meis verbis ſuauium des. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

OPpij epiſtolæ, quia perhumana erat, tibi miſi exemplum. De Ocella, dum tu muginaris, nec quicquam reſcribis, cepi cõſiliũ domeſticum. Itaque me prid. id. arbitror Romæ futurum. Commodius eſt viſum, fruſtra me iſtic eſſe, cùm id non neceſſe eſſet, quàm ſi opus eſſet, non adeſſe: & ſimul, ne interclu derer, metuebam. Ille enim iam aduentare poteſt: etſi varij rumores multique, quos cuperem veros: nihil tamen certi. Ego vero, quicquid eſt, tecum potiùs quàm animi pen deam, cùm à te abſim, & de te, & de me. Sed quid dicam? bonum animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis negotia ſalſa: me quidem nihil vnquam ſic delectauit. Sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

OCaſum mirificum? V. id. cùm ante lucem de Sinueſſano ſurrexiſſem, veniſſemque diluculò ad Pontum Tiretium, qui eſt Min-

turnis, in quo flexus eſt ad iter Arpinaſ: obuiàm mihi ſit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλοὸν ὁρμαίνοντα. Ego ſtatim, Cedo, inquam, ſi quid ab Attico. Nondum legere poteramus: nã & lumina dimiſeramus, nec ſatis lucebat. Cùm autem luceret ante, ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt, illa omnium quidem elegantiſſima (ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio) nihil legi humanius. Itaq; veniam quò vocas, modò adiutore te: ſed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primò videbatur, q̃ ad eas literas, quibus ego à te conſilium petieram, te mihi iſta reſcribere. Ecce tibi altera, qua hortaris πὰρ ἠνεμόεντα μίμαντα. νήσυ ἐπὶ ψυρίης. Appiam ἐν ἀριςέρ' ἔχοντα. Itaque eo die manſi Aquini. Longulum ſanè iter, & via inepta. Inde poſtridie manè proficiſcẽs, has literas dedi: & quidem, vt à me dimitterem inuitiſſimus, fecerunt Erotis literæ. Rem tibi Tiro narrabit. Tu, quid faciendũ ſit, videbis: præterea, poſſimne propius accedere (malo enim eſſe in Tuſculano, aut vſpiã in ſuburbano) an etiam longiùs diſcedẽdum putas, crebrò ad me velim ſcribas: erit autem quotidie cui des. Quòd præterea conſulis, quid tibi cenſeam faciendum: difficilè eſt, cum abſim. Veruntamen, ſi pares æquè inter ſe, quieſcendum: ſin: latiùs manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. Auidè tuum conſilium expecto: timeo, ne abſim, cùm adeſſe me ſit honeſtius: venire non audeo. De Antonij itineribus neſcio quid aliter audio, atque vt ad te ſcribebam. Omnia igitur velim explices, & ad me certa mittas. De reliquo quid

ego

ego tibi dicam Ardeo ſtudio hiſtoriæ: incredibiliter enim me cõmouet tua cohortatio, quæ quidem nec inſtitui, nec effici poteſt ſine tua ope. coràm igitur hoc quidem conferemus. In pręſentia mihi velim ſcribas, quibus COSS. C. Fannius M. F. trib. pleb. fuerit: videor mihi audiſſe, P. Africano, L. Mummio: id igitur quæro. Tu mihi de ijs rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. id. ex Arpinati.

CICERO ATTICO S. 14

Nihil erat planè, quod ſcriberem. Nã cùm Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiã falſa de Antonio. Ad ea autem quæ ſcripſiſti (treis enim acceperam III. id. a te epiſtola) valde tibi aſſentior, ſi multum poſſit Octauianus, multo firmius acta tyranni comprobatum iri, quàm in Telluris: atque id contra Brutum fore: ſin autẽ vincitur, vides intolerabilem Antoniũ, vt quem velis, neſcius. O Seſtij tabellarium hominem nequam? poſtridie Puteolis Romæ ſe dixit fore. Quòd me mones, vt pedetentim, aſſentior: etſi aliter cogitabam. Nec me Philippus, aut Marcellus mouet: alia enim eorum ratio: &, ſi non eſt, tamen videtur. Sed in iſto iuuene, quanquam animi ſatis, autoritatis parum eſt. tñ vide, ſi fortè in Tuſculano rectè eſſe poſſim, ne id melius ſit. ero libentiùs: nihil enim ignorabo: an hoc, cùm Antonius veneri. Sed vt aliud ex alio, mihi non eſt dubium, quin quod Græci καθῆκον, nos officiũ, id autẽ quid dubitas, quin

etiam

etiam in rempub.præclarè caderet? Nonnè dicimus,conſulum officium,ſenatus officiũ? præclare conuenit,aut da melius. Malè narras de Nepotis filio: valde mehercule moueor,& moleſtè fero.neſcieram omnino eſſe iſtum puerum. Caninium perdidi hominẽ, quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorum nihil eſt quod hortere: miſit enim ſatis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæſo omni ratione ſubueni. Quintus tui patris nepos ſcribit ad patris mei nepotẽ, ſi ex nonis ijs,quibus nos magna geſſimus, ædem Opis explicaturum,idq; ad populum: videbis igitur,& ſcribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

NOli putare pigritia facere me,quòd non mea manu ſcribam: ſed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud,quod dicam: & tamen in tuis quoque epiſtolis Alexim videor agnoſcere: ſed ad rem venio. Ego ſi me non improbiſſimè Dolabella tractaſſet, dubitaſſem fortaſſe vtrum remiſſior eſſem, an ſummo iure contenderem: nunc verò etiam gaudeo mihi cauſam oblatam,in qua & ipſe ſentiat,& reliqui omnes, me ab illo alienatum. Idq; præ me feram, & quidem me mea facere,& reipub.cauſa,cur illum oderim: ꝙ cùm eam me autore defendere cœpiſſet, nõ modo deſeruit emptus pecunia, ſed etiam quantùm in ipſo fuerit,euertit. Quòd autẽ quæris,quomodo agi placeat,cùm dies veneri: primùm velim eiuſmodi ſit, vt non alie-

num

nũ ſit me Romæ eſſet: de quo, vt de cæteris, faciam vt tu cenſueris. De ſumma autem agi prorſus vehementer, & ſeuerè volo. Etſi ſponſores appellare, videtur habere quandam δυσωπίαν: tamen hoc quale ſit, conſideres velim: poſſumus enim vt ſponſores appellentur, procuratorem introducere: neque enim illi litem conteſtabuntur: quo facto, nõ ſum neſcius ſponſores liberari. Sed & illi turpe arbitror eo nomine, quòd ſatiſdatò debeat, procuratore eius nõ diſſoluere: & noſtræ grauitatis, ius noſtrum ſine ſumma illius ignominia perſequi. De hoc quid placeat, reſcribas velim: & non dubito, quin hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Redeo ad Rempu. multa mehercule à te ſæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter. ſed his literis nihil prudẽtius, QVANQVAM enim poſſet in præſentia bellè iſte puer retundere Antonium: tamen exitum expectare debemus. At quę concio? nam eſt miſſa mihi. Iurat. ita ſibi parentis honores conſequi liceat, & ſimul dexteram intendit ad ſtatuam: μὴ δὲ σωθείη, εἴποτε τοιούτω. Sed, vt ſcribis, certiſſimum eſſe video diſcrimen Caſcæ noſtri tribunatum: de quo quidem ipſo dixi Oppio, cùm me hortaretur, vt adoleſcentem, totamq́ue cauſam, manumq́ue veteranorum complecterer, me nullo modo facere poſſe, ni mihi exploratum eſſet eum non modò non inimicum tyrannoctonis, verum etiam amicum fore. Cùm ille diceret, ita futurum, Quid igitur feſtinamus, inquam? illi enim mea opera ante cal. Ianu. nihil opus eſt. Nos autem eius voluntatem ante idus. Dec. perſpiciemus in Caſca. mihi

valde

valde aſſenſus eſt. Quam ob rem hæc quidē hactenus. Quod reliquū eſt, quotidie tabellarios habebis, & vt ego arbitror, etiam quod ſcribas quotidie. Leptæ literarum exemplū tibi miſi: ex quo mihi videtur ϛρατηλάτης ille deiectus de gradu: ſed tu, cùm legeris, exiſtimabis. Obſignata iam epiſtola, literas à te, & à Sexto accepi. Nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius: nam tuę breues: priores erant vberrimæ. Tu quidem & prudenter, & amicè ſuades, vt in his locis potiſſimùm ſim, quoad audiamus, hæc, quæ commota ſunt, quorſum euadant: ſed me, mi Attice, non ſanè hoc quidem tempore mouet reſpub. non quò ea ſit mihi quicquam charius, aut eſſe debeat, ſed deſperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam. Quare iſta valeāt. Me res familiaris mouet. rem dico? imò verò exiſtimatio. Cùm enim tāta reliqua ſint, ne Terentiæ quidem adhuc, quod ſoluam, expeditum eſt: Terentiam dico? ſcis nos pridem iam cōſtituiſſe Montani nomine H-S. XXII. diſſoluere. prudentiſſimè hoc Cicero petierat, * vt ei de ſuo, liberaliſſimè, vt tibi quoque placuerat, promiſeram, Erotiq; dixeram vt ſepoſitum haberet. * Non modo: ſed iniquiſſimo fœnore verſuram facere Aurelius coactus eſt. Nā de Terentia nomine Tiro ad me ſcripſit, te dicere, nummos à Dolabella fore. Malè eum credo intellexiſſe: ſi quiſquā malè intelligit, potius nihil intellexiſſe: tu enim ad me ſcripſiſti Cocceij reſponſum, & iiſdem penè verbis Eros. Veniendum eſt igit̃ vel in ipſam flammam: turpius eſt enim priuatim cadere, quàm publicè. Itaq; cęteris de

rebus,

rebus, quas ad me ſuauiſſimè ſcripſiſti, perturbato animo non potui, vt conſueueram, reſcribere. Conſenti in hac cura, vbi ſum, vt me expediam: quibus autem rebus, venit quidem mihi in mentem: ſed certò conſtituere nihil poſſum, priuſquam te videro. Qui minùs autem ego iſtic rectè eſſe poſſim, quàm eſt Marcellus? Sed non id igitur: neq; id maximè curo. Quid curem, vides. Adſum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

IVcũdiſſimas tuas legi literas. Ad Plãcũ ſcripſi: habes exemplũ. Cũ Tirone quid ſit locutus, cognoſcã ex ipſo. Cum ſorore ages attẽtiùs ſi te occupatione iſta relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S. 18

ATtici noſtri te valde ſtudioſum eſſe cognoui: mei verò ita cupidũ, vt meherculè paucos æquè obſeruanteis, atque amãteis me habere exiſtimem. Ad paternas.n. magnas, & veteresq́, & iuſtas neceſſitudines magnã attulit acceſſionẽ tua voluntas erga me, meaq́; erga te par atque mutua. Buthrotia tibi cauſa ignota non eſt: egi enim ſæpe, tibiq́ue totam rẽ demonſtraui: quæ eſt acta hoc modo. Vbi primùm Bruthrotium agrũ proſcriptum vidimus, cõmotus Atticus libellũ cõpoſuit: eum mihi dedit, vt darem Cæſari: eram.n. cœnaturus apud eum illo die. *Cùm libellum Cæſari dedi, probauit cauſam: reſcripſit Attico æqua eũ poſtulare: admonuit tamen, vt pecuniam reliquam Buthrotij ad diem ſoluerent. Atticus, qui ciuitatem conſeruatam cuperet, pecuniam numerauit de ſuo. Qđ cùm eſſet factũ, adiuimus ad Cæſarem,

rem, verba fecimus pro Buthrotijs: liberaliſſimum decretum abſtulimus, quod eſt obſignatum ab ampliſſimis viris. Quæ cùm eſſent acta, mirari quidem ſolebam, pati Cæſarem conuenire eos, qui agrum Buthrotiũ cõcupiuiſſent: neque ſolùm pati, ſed etiam ei negòtio te præficere. Itaque & ego cùm illo locutus ſum, & ſæpius quidem, vt etiam accuſarer ab eo, ꝙ paruum cõſtantiæ ſuæ cõfiderem. Et M. Meſſalæ, & ipſi Attico dixit, vt ſine cura eſſent: aperteque oſtendebat, ſe præſentiũ animos (erat enim popularis, vt noras) offendere nolle. Cũ mare trãſijſſent, curaturũ ſe, vt in aliũ agrum deducerentur. Hæc illo viuo. Poſt interitũ verò Cæſaris, vt primũ ex s. c. cauſas conſules cognoſcere inſtituerunt, hæc quæ ſcripſi, ad eos delata ſunt. Probauerũt eãm, ſine vlla dubitatione, ſeq; ad te literas daturos eſſe dixerunt. Ego aũt, mi Plance, etſi nõ dubitabã quin & s. c. & lex, & cõſulũ decretũ, ac literæ apud te plurimũ autoritatis haberent, teque ipſius Attici cauſa velle intellexerã: tñ hoc pro cõiunctione & beneuolẽtia nña mihi ſumpſi, vt id à te peterẽ, quod tua ſingularis humanitas, ſuauiſſimiq; mores à te eſſent impetraturi: id aũt eſt, vt hoc quod te tua ſponte facturũ eſſe certò ſcio, honoris noſtri cauſa libenter, prolixè, celeriter facias. Mihi nemo eſt amicior, nec iucũdior, nec charior Attico, cuius anteà res ſolũ familiaris agebatur, eaque magna: nũc acceſſit etiam exiſtimatio, vt quod conſecutus eſt magna, & induſtria, & gratia, & viuo Cæſare, & mortuo: id te adiuuante obtineat. Quòd ſi à te erit impetratum

tratum

tratū, ſic velim exiſtimes: me de tua libera-
litate ita interpretaturum,vt tuo ſummo be
neficio me affectum iudicem. Ego quæ te
velle,quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſtu-
dioſè diligēterq; curabo.Da operā vt valeas.

Cicero Planco Præt. Des. S. 18

IAm anteà petiui abs te literas,vt cū cauſa
Buthrotiorum probata à conſulibus, eſ-
ſet,quibus & lege,& s.c.permiſſum erat,
vt de Cæſaris actis cognoſcerent,ſtatuerent,
iudicarent,eam rem tu adiuuares, Atticum-
que noſtrum,cuius te ſtudioſum cognoui,&
me, qui non minus laboro, moleſtia libera-
res.Omnibus enim rebus magna cura, mul-
ta opera & labore confectis, in te poſitum
eſt, vt noſtræ ſolicitudinis finem quàm pri-
mùm facere poſſimus. quanquam intelligi-
mus ea te eſſe prudentia, vt videas ſi ea de-
creta conſulum, quæ de Cæſaris actis inter-
poſita ſunt,non ſeruentur, magnam pertur-
bationem rerum fore. Equidē cū multa(qđ
neceſſe erat in tanta occupatione) non pro-
bentur quæ Cæſar ſtatuerit,tñ otij,paciſque
cauſa acerrimè illa ſoleo defendere:quod ti-
bi idem magnopere faciendū cenſeo: quan-
quam hæc epiſtola non ſuaſoris eſt,ſed roga
toris. Igit̄,mi Plance,rogo te,& ēt oro,ſic me-
diusfidius,vt maiore ſtudio,magiſq; ex ani-
mo agere non poſſim: vt totum hoc negotiū
ita agas,ita tractes, ita conficias, vt quod ſi-
ne vlla dubitatione apud conſules obtinui-
mus,pp ſummā bonitatē,& æquitatē cauſę,
id tu nos obtinuiſſe non modò facilè patia-
re:ſed ēt gaudeas. Qua quidem volūtate eſ-
ſe erga Atticū,ſępe pręſens,& illi oſtendiſti,
& ve-

& verò etiam mihi. Quod ſi feceris, me, quẽ voluntate & paterna neceſſitudine coniunctũ ſemper habuiſti, maximo beneficio deuinctum habebis: idq; vt facias, te vehemẽter, etiam atq; etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni ſuo S. 19

NVnquam putaui fore, vt ſupplex ad te venirem: ſed herculè facilè patior datũ tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, ſcis. Amabo te, da mihi & hoc: obliuiſcere mea cauſa, illum aliquando ſuo familiari aduerſario tuo voluiſſe conſultum, cùm illius exiſtimatio ageretur. Hoc primum ignoſcere eſt humanitatis tuę: ſuos enim quiſque debet tueri: deinde, ſi me amas, *omitte Atticum Ciceroni tuo: quem quanti facias, præ te ſoles ferre: totum hoc, vt quod ſemper exiſtimaui, nunc planè intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cum multis ampliſſimis viris, liberauiſſet, oſtendiſſetque nobis, ſe cùm agrarij mare tranſijſſent, literas miſſurum, quem in agrum deducerentur: accidit, vt ſubitò ille interiret. Deinde quemadmodum tu ſcis (interfuiſti enim, cùm conſules oporteret ex s. c. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab ijs in calend. Iun. dilata. Acceſſit ad s. c. lex, q̃ lata eſt a. d. IIII. non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet, conſulibus cognitionem dedit. Cauſa Buthrotiorum delata eſt ad cõſules, decretũ Cęſaris recitatum eſt, & multi prętereà libelli Cæſaris prolati. Conſules de conſilij ſententia decreuerunt ſecundum Buthrotios,

Plan-

Plancum ...derunt. Nunc, mi Capito (ſcio enim quātùm ſemper apud eos, quibuſcum ſis, poſſe ſoleas, eò plus apud hominem facillimum, atque humaniſſimum Plancum) eniꞇere, elabora, vel potius eblandire, effice vt Plancus, quem ſpero optimum eſſe, ſit etiam melior opera tua. Omnino res huiuſmodi videtur eſſe, vt ſine cuiuſquam gratia, Plancus ipſe pro ingenio, & prudentia ſua nō ſit dubitaturus, quin decretum conſulum, quorū & lege, & s.c. cognitio & iuditium fuit, cōſeruet: præſertim cùm hoc genere cognitionum labefacto, acta Cæſaris in dubium ventura videantur: quæ non modò ij, quorum intereſt, ſed etiam ij, qui illa non probant, otij cauſa confirmare velint. Quod cùm ita ſit: tamen intereſt noſtra, Plancum hoc animo libenti, prolixeoque facere: quod certè faciet, ſi tu neruulos tuos mihi ſæpe cognitos, ſuauitatēq;, qua nemo tibi par eſt, adhibueris. Quod vt facias, te vehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S. 20

PAtrem tuum plurimi feci, meque ille mirificè & coluit, & amauit: nec mehercule vnquam mihi dubium fuit, quin à te diligerer: ego quidem id facere non deſtiti. Quamobrem peto à te in maiorem modū, vt ciuitatem Buthrotiam ſubleues, decretumque conſulum, quod ij ſecūdum Buthrotios fecerūt. cùm & s. c. ſtatuendi poteſtatē haberēt, des operam, vt Plancus noſter q̄ primū confirmet, & probet. Hoc te vehementer, mi Cupienni, atque etiam rogo. Vale.

Cicero Planco præt.Deſ. S. 21

IGnoſce mihi, quod cùm anteà accuratiſſimè de Buthrotijs ad te ſcripſerim: eadem de re ſæpius ſcribam. Non mehercule, mi Plance facio, quòd parùm confidam aut liberalitati tuæ, aut noſtræ amicitiæ: ſed cùm tanta res agatur Attici noſtri, nunc verò etiam exiſtimatio, vt, id quod probauit Cæſar, nobis teſtibus, & obſignatoribus, qui & decretis, & reſponſis Cæſaris interfueramus, videatur obtinere potuiſſe: præſertim cùm tota poteſtas eius rei tua ſit, vt ea quæ conſules decreuerunt, ſecundum Cæſaris decreta, & reſpõſa, non dicam comprobes, ſed ſtudioſè, libẽterq; comprobes. Id mihi ſic erit gratum, vt nulla res gratior eſſe poſſit. Etſi iam ſperabam, cùm has literas accepiſſes, fore vt ea quę ſuperioribus literis à te petijſſemus impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus. Deinde enim confido fore, vt alio genere literarum vtamur, tibiq; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. Quod ſi acciderit, velim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S. 22

NOn dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, quòd tecum de eadem re agã ſæpius. hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res

agitur,

agitur, Attici. Cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multũ potes nos apud Plancum iuuare: noui humanitatem tuam: ſcio quàm ſis amicis iucundus. Nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quàm tu. & res iſta eſt firma, vt debet eſſe, quam conſules de conſilij ſententia decreuerunt, cùm & lege, & s. c. cognoſcerent: tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cùm officij tui, & reipubl. cauſa decretum conſulum comprobaturum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. Adiuuabis igitur, mi Capito. quod vt facias, vehementer te etiam atque etiam rogo. Vale.

T. POMPONII ATTICI

VITA,

Per Cornelium Nepotem.

POMPONIVS Atticus ab origine vltima ſtirpis Romanæ generatus, perpetuò à maioribus acceptam equeſtrem obtinuit dignitatem. Patre vſus eſt diligente, indulgente, & vt tum erant tempora, diti, in primiſq; ſtudioſo literarum. Hic, prout ipſe amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas imperti ri debet, filium erudiuit. Erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, ſumma ſuauitas oris, & vocis: vt non ſolùm celeriter acciperet quæ tradebantur, ſed etiam excellēter pronuntiaret. Qua ex re pueritia nobilis inter æqualeis ferebatur clariuſque explendeſcebat, q̄ generoſi condiſcipuli animo æquo ferre poſſent. Itaq; incitabat omneis ſtudio ſuo. Quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos cõſuetudine ſua ſic ſibi deuinxit, vt nemo ijs perpetuò fuerit charior. Pater maturè diſceſſit. Ipſe adoleſcentulus propter affinitatē P. Sulpitij,

quì trib. pl. interfectus eſt, non expers fuit il lius periculi. nanque Anitia Pomponij conſobrina nupſerat Seruio fratri Sulpitij. Itaque interfecto Sulpitio, poſteaquam vidit Cinnano tumultu ciuitatem eſſe perturbatam, neq; ſibi dari facultatem pro dignitate viuēdi, quin alterutram partem offenderet, diſſociatis animis ciuium, cùm alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus, idoneum tempus ratus ſtudijs obſequendi ſuis, Athenas ſe cōtulit. Neq; eò ſecius adoleſcentem Marium hoſtem iudicatū iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. Ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarū traiecit ſuarū. Hic ita vixit, vt vniuerſis Athenienſibus meritò eſſet chariſſimus. nā præter gratiam, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiā eorum publicam leuauit. Cùm enim * vſuram facere publicè neceſſe eſſet, neq; eius cōditionē æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit, atque ita, vt neq; vſuram vnquam ab ijs acceperit, neq; longiùs, quàm dictum eſſet, debere paſſus ſit. Quod vtrunque erat ijs ſalutare. nam neque indulgendo inueteraſcere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis vſuris creſcere. Auxit hoc officium alia quoq; liberalitate. nam vniuerſos frumēto donauit, ita vt ſingulis VII. modij tritici darētur, qui modius menſuræ. Medimus Athenis appellatur. Hic aūt ſic ſe gerebat, vt communis infimis, par principibus videreē. Quo factū eſt, vt huic omneis honores, quos poſſent, publicè haberēt, ciuēq; facere ſtude

rent quo beneficio ille vti noluit: quòd nõnulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanam, alia aſcita. Quãdiu affuit, ne qua ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. Itaque aliquod ipſi, & Piliæ locis ſanctiſſimis poſuerunt: hunc enim in omni procuratione reip. actorem, authorẽque habebant. Igitur primum illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimùm vrbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperij, vt eandem & patriam haberet, & domum: hoc ſpecimen prudentię, quòd, cùm in eam ſe ciuitatem cõtuliſſet, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaque præſtaret omneis, ei vnus ante alios fuerit chariſſimus. Huc ex Aſia Sulla decedens cũ veniſſet, quãdiu ibi fuit, ſecum habuit Pomponium, captus adoleſcentis & humanitate, & doctrina. Sic enim Græcè loquebatur, vt Athenis natus videretur: tanta autem erat ſuauitas ſermonis Latini, vt appareret in eo natiuum quendam leporem eſſe, non aſcitum. Idem poemata pronuntiabat & Græcè, & Latinè ſic, vt ſuprà nihil poſſet. Quibus rebus factum eſt, vt Sulla nuſquam à ſe dimitteret, cuperetq; ſecũ deducere. Qui cùm ꝑſuadere tentaret: Noli, oro te, inquit Pomponius, aduerſum eos me velle ducere, cũ quibus, ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. At Sulla adoleſcẽtis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiſcens iuſſit deferri. Hic complureis annos moratus, cùm & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempo-

ra, aut literis, aut Athenienſium reip. tribueret: nihilo minus amicis vrbana officia præſtitit: Nam & ad comitia eorum ventitauit, & ſi qua res maior acta eſt, non defuit: ſicut Ciceroni in omnibus eius periculis ſingularem fidem præbuit: cui ex patria fugienti H-S. CC. & quinquaginta millia donauit. Tranquillatis autem rebus Romanis remigrauit Romam, vt opinor, L. Cotta, & L. Torquato COSS. quem diem ſic vniuerſa ciuitas Atheniēſium proſecuta eſt, vt lachrymis deſiderij futuri dolorem indicaret. Habebat auunculum Q. Cęcilium equitem Romanū, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natura: cuius ſic aſperitatem veritus eſt, vt quem nemo ferret poſſet, huius, ſine offenſione, ad ſummam ſenectutem retinuerit beneuolentiam. Quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens teſtamēto adoptauit eum, hæredemq́ue fecit ex dodrante: ex qua hęreditate accepit circiter cēties H-S. Erat nupta ſoror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq́ue nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiſcipulatu viuebat cōiūctiſſimè, multò etiam familiariùs, quàm cum Quinto: vt iudicari poſſit, plus in amicitia valere ſimilitudinem morum, quàm affinitatem. Vtebatur autem intimè Q. Hortenſio, qui his temporibus principatum eloquentiæ tenebat: vt intelligi non poſſet, vter eum plus diligeret, Cicero, an Hortenſius: id, quod erat difficillimum, efficiebat, vt inter quos tantæ laudis eſſet æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, eſſetq́ue talium virorum copula. In repub. ita eſt verſatus, vt ſem-

per optimarum partium,& eſſet, & exiſtima retur: neque tamen ſe ciuilibus fluctibus cõmitteret, quòd nõ magis eos in ſua poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe his dediſſent, quã qui maritimis iactarentur. Honores non petijt, cùm ei paterent propter vel gratiam, vel dignitatem, quòd neque peti more maiorũ, neque capi poſſent conſeruatis legibus, in tam effuſis ambitus largitionibus,*neque reip. ſine periculo, corruptis ciuitatis moribus. Ad haſtam publicam nunquam acceſſit nullius rei neque præs, neque manceps factus eſt. Neminem ſuo nomine, neque ſubſcribens accuſauit. In ius de ſua re nunquã ijs: iudicium nullum habuit. Multorum cõſulum, prætorumque præfecturas delatas ſic accepit, vt neminem in prouinciam ſit ſecutus, honore fuerit contentus, rei familiaris deſpexerit fructum: qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit ire in Aſiam, cùm apud eum legati locum obtinere poſſet. Nõ enim decere ſe arbitrabatur, cum præturam gerere noluiſſet, aſſeclam eſſe prætoris. Qua in re non ſolùm dignitati ſeruiebat, ſed etiam trãquillitati: cùm ſuſpiciones quoque vitaret criminum. Quo fiebat, vt eius obſeruantia omnibus eſſet charior, cùm eam officio, non timori neque ſpei tribui viderent. Incidit Cęſarianum ciuile bellum, cùm haberet annos circiter ſexaginta: vſus eſt ætatis vacatione, neq; quoquam ſe mouit ex vrbe. Quæ amicis ſuis opus fuerant ad Pompeium proficiſcentibus, omnia ex ſua re familiari dedit. Ipſum Pompeium cõiunctum nõ offendit. Nullum enim ab eo habebat ornamentum,

tum,vt cæteri qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitiſſimi caſtra ſunt ſecuti, partim ſumma cum eius offenſione domi remanſerunt. Attici autem quies tantopere Cæſari fuit grata, vt victor, cùm priuatis pecunias per epiſtolas imperaret,huic non ſolùm moleſtus nõ fuerit, ſed etiam ſororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij caſtris conceſſerit. Sic verò inſtituto vitæ effugit noua pericula. Secutum eſt illud occiſo Cæſare, cùm reſpu. penes Brutos videretur eſſe, & Caſſium, ac tota ciuitas ſe ad eum conuertiſſe videretur: ſic M. Bruto vſus eſt,vt nullo ille adoleſcẽs æquali familiariùs,quàm hoc ſene: neque ſolùm eum principem conſilij haberet, ſed etiam in cõuictu. Excogitatum eſt à quibuſdam, vt priuatum ærarium Cæſaris interfectoribus, ab equitibus Romanis conſtitueretur: id facilè effici poſſe arbitrati ſunt, ſi & principes illi' ordinis pecunias contuliſſent. Itaque appellatus eſt à C. Plauio Bruti familiari Atticus, vt eius rei princeps eſſe vellet. At ille, qui officia amicis præſtanda ſine factione exiſtimaret, ſemperque à talibus ſe conſilijs remouiſſet, reſpondit ſi quid Brutus de ſuis facultatibus vti voluiſſet, vſurum, quantùm eæ paterentur, ſed neque cum quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum. Sic ille conſenſionis globus huius vnius diſſenſione diſiectus eſt. Neque multò pòſt ſuperior eſſe cœpit Antonius, ita vt Brutus & Caſſius prouinciarum, quæ ijs necis cauſa datæ erãt à cõſulibus, deſperatis, rebus, in exiliũ proficiſceretur. Atticus, qui pecuniam ſimul cum

cæteris conferre noluerat, florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiaque cedenti H-S.C.M. muneri miſit: eidem in Epeiro abſens CCC. iuſſit dari: neq; eò magis potenti adulatus eſt Antonio, neq; deſperatos reliquit. Secutum eſt bellum geſtum apud Mutinam: in quo ſi tantum eum prudentem dicã, minùs quam debeam, prædicem, cũ ille potiùs diuinus fuerit: ſi diuinatio appellanda eſt perpetua naturalis bonitas, quæ nullis caſibus agitur, neq; minuitur. Hoſtis Antonius iudicatus Italia ceſſerat: ſpes reſtituẽdi nulla erat. Non ſolùm inimici, qui tamen erant potentiſſimi, & plurimi, ſed etiam qui aduerſarijs eius ſe dabant, & in eo lædendo aliquã conſecuturos ſperabant commoditatẽ, Antonij familiareis * ſequebantur, vxorem Fuluiam omnibus rebus ſpoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cùm Ciceroni intima familiaritate vteretur, amiciſſimus eſſet Bruto, nõ modò nihil ijs indulſit ad Antonium violandũ, ſed è contrario familiareis eius ex vrbe profugienteis, quantum potuit, texit: quibus rebus indiguerũt, adiuuit. P. verò Volumnio ea tribuit vt plura à parente proficiſci non potuerint: ipſi autẽ Fuluiæ, cùm litibus diſtineretur, magniſq; terroribus vexaretur, tanta diligentia officium ſuum præſtitit, vt nullum illa præſtiterit vadimonium ſine Attico, ſponſor omnium rerum fuerit. Quinetiam, cùm illa fundum ſecunda fortuna emiſſet in diem, neque poſt calamitatẽ verſurã facere potuiſſet, ille ſe interpoſuit, pecuniamq; ſine fœnore, ſineq; vlla ſtipulatione credidit: maximũ exiſtimans

quæſtum,

quæſtũ,memorem,gratũq; cognoſci: ſimulque aperire,ſe non fortunæ, ſed hominibus ſolere eſſe amicũ. Quæ cùm faciebat, nemo eũ temporis cauſa facere poterat exiſtimare: nemini.n.in opinionem veniebat, Antoniũ rerum potiturum. Sed ſenſim is à nonnullis optimatibus eius reprehẽdebatur, ꝙ parum odiſſe malos ciueis videretur. Ille aũt ſui iudicij,potiùs,quid ſe facere par eſſet,intuebatur,q̃ quid alij laudaturi forent.Cõuerſa fortuna eſt. Vt Antonius rediji t in Italiã, nemo non magno in periculo Atticum putarat, ꝑꝑ intimam familiaritatem Ciceronis & Bruti. Itaq; ad aduẽtum imperatorum de foro deceſſerat,timens proſcriptionem, latebatque apud P.Volũmnium,cui,vt oſtendimus paulò antè,opem tulerat (tanta varietas his temporibus fuit fortunæ, vt modò hi,modò illi in ſummo eſſent aut faſtigio, aut periculo) habebatq; ſecum Q.Gellium Caniũ ęqualẽ, ſimillimumque ſui. Hoc quoque ſit Attici bonitatis exemplum,quòd cum eo,quẽ puerum in ludo cognorat,adeò coniunctè vixit, vt ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem etſi tanto odio ferebatur in Ciceronem,vt nõ ſolùm ei, ſed etiã omnibus ſuis amicis eſſet inimicus, eoſque vellet proſcribere multis hortantibus: tamẽ Attici memor fuit officij, & ei, cùm requiſiſſet vbinam eſſet,ſua manu ſcripſit, ne timeret, ſtatimque ad ſe veniret: ſe eum, & Gellium Canium de proſcriptorum numero exemiſſe: ac,ne quod periculũ incideret, quod noctu fiebat, præſidium ei miſit. Sic Atticus in ſummo timore non ſolùm ſibi, ſed etiã ei

quem chariſſimum habebat, præſidio fuit: neque enim ſuę ſolùm à quonquam auxiliū petijt ſalutis, ſed coniunctim: vt appareret nullam ſeiunctam ſibi ab eo velle fortunã. Quod ſi gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hyeme, mariq; ſcopuloſo ſeruat: cur non ſingularis eius exiſtimetur prudentia, qui ex tot, tantiſque grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatē peruenit? Quibus ex malis vt ſe emerſerat, nihil aliud egit quàm vt plurimis, quibus rebus poſſet, eſſet auxilio. Cum proſcriptos præmijs. Imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epeirum venit, cui res vlla defuerit: nemini non ibi perpetuò manendi poteſtas facta eſt. Quinetiam poſt prælium Philippenſe, interitumque C. Caſſij, & M. Bruti, L. Iulium. Mocillam prætorium & filium eius, Aulumque Torquatum, cæteroſque pari fortuna perculſos inſtituit tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciã ſupportari iuſſit. Difficile enim eſt omnia perſequi, & non neceſſaria. Illud vnum intelligi volumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuiſſe. Id ex ipſis rebus, ac temporibus iudicari poteſt, quòd non florentibus ſe venditauit, ſed afflictis ſemper ſuccurrit: qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus poſt mortem eius, quàm florentem coluerit. Sed liberalitatę vtens, nullas inimicitias geſſit, quod neque lædebat quenquam, neque, ſi quam iniuriam acceperat, non malebat obliuiſci, quàm vlciſci. Idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipſe tribuerat, tandiu meminerat, quoad il-

le gratus erat, qui acceperat. Itaque hic fecit, vt vere dictum videatur, SVI cuique mores fingunt fortunam. Neque tamen prius ille fortunam, quàm ſe ipſe finxit, qui cauit, nequa in re plecteretur. His igitur rebus effecit, vt M. Vipſanius Agrippa intima familiaritate coniunctus adoleſcenti Cæſari, cum propter ſuam gratiam, & Cæſaris potentiã, nullius conditionis non haberet poteſtatẽ, potiſſimum eius diligeret affinitatem, peroptaretq; equitis Romani filiam generoſam nuptijs. Atque harum nuptiarum conciliator fuit (non enim eſt celandum) M. Antonius triumuir reipub. cuius gratia cùm augere poſſeſſiones poſſet ſuas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, vt nulla in re vſus ſit ea, niſi in deprecãdis amicorum, aut periculis, aut incommodis. Quod quidem ſub ipſa proſcriptione per illuſtre fuit. Nam cùm L. Saufeij equitis Romani æqualis ſui (quicum plureis annos ſtudio ductus philoſophiæ habitabat, habebatque in Italia pretioſas poſſeſſiones) triumuiri bona vẽdidiſſent conſuetudine ea, qua tum res gerebantur, Attici labore, atq; induſtria factum eſt, vt eodem nuntio Saufeius fieret certior, ſe patrimonium amiſiſſe, & recuperaſſe. Idem L. Iul. Calidium (quem poſt Lucretij, Catullique mortem multò elegantiſſimum poetã noſtram tuliſſe ætatem verè videor poſſe contendere, neque minus virum bonum, optimiſque artibus eruditum) poſt proſcriptionem equitum propter magnas eius Africanas poſſeſſiones in proſcriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonij

tonij abſentem relatum, expediuit. Quod in præſenti vtrum ei laborioſius, an glorioſius fuerit, difficile fuit iudicare: quòd & in eorum periculis non ſecus abſenteis, quàm præſenteis amicos Attico eſſe curæ, cognitũ eſt. Neque verò minùs ille vir, bonus paterfamilias habitus eſt, quàm ciuis: nam cùm eſſet pecunioſus, nemo illo minùs fuit emax, minus ædificator. Neque tamen non in primis bene habitauit, omnibuſque optimis rebus vſus eſt. nam domum habuit in colle Quirinali Pamphilianam, ab auunculo hæreditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, ſed ſylua conſtabat: ipſum enim tectum antiquitus conſtitutum plus ſalis, quàm ſumptus habebat: in quo nihil commutauit, niſi ſi quid vetuſtate coactus eſt. Vſus eſt familia, ſi vtilitate iudicandum eſt, optima: ſi forma, vix mediocri: nanque in ea erant pueri literatiſſimi, anagnoſtæ optimi, & plurimi librarij: vt ne pediſſequus quidem quiſquam eſſet, qui non vtrunque horum pulchrè facere poſſet. Pari modo artifices cæteri, quos cultus domeſticus deſiderat, apprimè boni: neque tamen horum quenquam, niſi dominatum, domiq; factum habuit: quod eſt ſignum non ſolum continentiæ, ſed etiam diligentiæ. nam & non intemperanter concupiſcere, quod à pluribus videas, continentis debet duci: & potiùs diligentia, quàm pretio parare, non mediocris eſt induſtriæ. Elegans, non magnificus: ſplẽdidus, non ſumptuoſus: omni diligentia mũditiem non affluentem affectabat. ſupellex modica, non multa, vt in neutram partem

conſpici

conſpici poſſet. Nec præteribo(quanquam nonnullis leue viſum iri putem) cùm in primis lautus eſſet eques Romanus, & non parum liberaliter in domum ſuam omnium ordinum homines inuitaret, ſcimus nõ amplius, quàm terna millia æris peræquè in ſingulos menſes, ex ephemeride eum expẽſum ſumptui ferre ſolitum: atque hoc non auditum, ſed cognitum prædicamus: ſæpe enim propter familiaritatem domeſticis rebus interfuimus. Nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnoſten: quod nos quidem iucũdiſſimum arbitramur. Neque vnquam ſine aliqua lectione apud eum cœnatum eſt, vt non minùs animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. namque eos vocabat, quorum mores à ſuis non abhorrerent. Cùm tanta pecunię facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de vitæ conſuetudine: tantaque vſus eſt moderatione, vt neque in H-S. vicies, quod à patre acceperat, parum ſe ſplendidè geſſerit: neq; in H-S. centies affluentiùs vixerit, quàm inſtituerat: parique faſtigio ſteterit in vtraque fortuna: nullos habuerit hortos, nullam ſuburbanam, aut maritimam ſumptuoſam villam, neque in Italia,(præter Ardeatinum, & Nomentanum) ruſticum prædium. Omnis eius pecuniæ reditus conſtabat in Epiroticis, & vrbanis poſſeſſionibus: ex quo cognoſci poteſt, eum, vſum pecuniæ non magnitudine, ſed ratione metiri ſolitum. Mẽdacium neque dicebat, neq; pati poterat. Itaq; eius comitas non ſine ſeueritate erat, neque grauitas ſine facilitate: vt difficile eſſet intelle-

ctu,

ctu, vtrum eum amici magis vererentur, an amarent. Quicquid rogabatur, religiosè promittebat. quòd non liberalis, ſed leuis arbitrabatur polliceri, quod præſtare non poſſet. Idem in nitendo quod ſemel admiſiſſet, tanta erat cura, vt non mandatam, ſed ſuam rē videretur agere. Nuſquam ſuſcepti negotij eum pertæſum eſt: ſuam enim exiſtimationem in ea re agi putabat: qua nihil habebat charius. Quo fiebat, vt omnia Ciceronis, Catonis, Quintique Hortenſij, A. Torquati, multorum præterea equitum Romanorum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, ſed iudicio fugiſſe reip. procurationem. Humanitatis verò * nullum afferre maius teſtimonium poſſum, quàm ꝙ adoleſcens idem ſeni Sullæ fuerit iucundiſſimus, ſenex adoleſcenti M. Bruto: cum æqualibus autem ſuis Q. Hortenſio, & M. Cicerone ſic vixerit, vt iudicare difficile ſit, cui ætati fuerit aptiſſimus: quanquam eum præcipuè dilexit Cicero, vt ne frater quidem ei Quintus charior fuerit, aut familiarior. Ei rei ſunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus ſunt editi, ſexdecim volumina epiſtolarum, ab conſulatis eius, vſque ad extremum tempus, ad Atticum miſſarum: quę qui legat, non multum deſideret hiſtoriam contextam eorum temporum. Sic enim omnia de ſtudijs principum, vitijs ducum, æmulationibus reip. perſcripta ſunt, vt nihil in his non appareat: & facilè exiſtimari poſſit prudentiam quodāmodo eſſe diuinationem. Non enim Cicero ea ſolùm, quæ viuo ſe acciderūt, futura prædixit,

dixit: ſed etiam quæ nunc uſu veniunt, ce-
cinit, vt vates. De pietate autem Attici
quid plura commemorem? cùm hoc ipſum
verè gloriantem audierim in funere ma-
tris ſuæ, quam extulit annorum nonagin-
ta, cùm eſſet ſeptem & ſexaginta ſe nun-
quam cum matre in gratiam redijſſe, nun-
quam cum ſorore fuiſſe in ſimultate, quam
propè ætate æqualem habebat: quod eſt ſi-
gnum, aut nullam vnquam inter eos que-
rimoniam interceſſiſſe, aut hunc ea fuiſſe
in ſuos indulgentia, vt quos amare deberet,
iraſci eis nefas duceret. Neque id fecit na-
tura ſolum (quanquam omnes ei paremus)
ſed etiam doctrina: nam & principum phi-
loſophorum ita percepta habuerat præce-
pta, vt his ad vitam agendam, non ad oſten-
tationem vteretur. Moris etiam maiorum
ſummus imitator fuit, antiquitatisq; ama-
tor: quam adeo diligenter habuit cognitam,
vt eam totam in eo volumine expoſuerit,
quo magiſtratus ornauit. Nulla enim lex,
neque pax, neque bellum, neque res illuſtris
eſt pop. Rom. quæ non in eo ſuo tempore
ſit notata: &, quod difficilimum fuit, ſic fa-
miliarum originem ſubtexuit, vt ex eo cla-
rorum virorum propagines poſſimus cogno-
ſcere. Fecit hoc idem ſeparatim in alijs
libris, vt M. Bruti rogatu, Iuniam familiam
à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumeraue-
rit, notans qui à quoque ortus, quos hono-
res, quibusque temporibus cepiſſet. Pari
modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Sci-
pionis Cornelij, & Fabij Maximi Fabiorũ, &
Aemyliorũ: quibus libris nihil pōt eſſe dul-

cius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum. Attigit quoque poeticem, credimus, ne eius expers eſſet ſuauitatis: nanque verſibus, qui honore, rerumque geſtarum amplitudine cæteris Rom. populi præſtiterunt, expoſuit, ita vt ſub ſingulorum imaginibus facta, magiſtratuſque eorum non amplius quaternis, quiniſque verſibus deſcripſerit: quod vix credendum ſit tantas res tam breuiter potuiſſe declarari. Eſt etiam vnus liber Græcè confectus de conſulatu Ciceronis. Hactenus Attico viuo edita à nobis ſunt. Nunc quoniam fortuna nos ſuperſtites ei eſſe voluit, reliqua perſequemur, &, quantùm poterimus, rerum exemplis lectores docebimus, ſicut ſuprà ſignificauimus, ſuos cuique mores plerunque conciliare fortunam nanque hic cōtentus ordine equeſtri, quo erat ortus in affinitatem peruenit Imperatoris diui Iulij filij, cùm iam antè familiaritatem eius eſſet cōſecutus nulla alia re, quàm elegantia vitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliore. Tanta enim proſperitas Cæſarem eſt conſecuta, vt nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam antè detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit conſequi. Nata autem eſt Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam collocauit. hanc Cæſar, vix anniculā T. Claudio Neroni Druſilla nato priuigno ſuo deſpondit. Quæ coniunctio neceſſitudinem eorum ſanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem. Quantis ante hæc ſponſalia non ſolum cùm ab vrbe abeſſet, nunquam ad ſuorum

quen-

quem̃quàm literas miſit, quin Attico mitteret;quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quandiu eſſet moraturus: ſed & cum eſſet in vrbe,& propter ſuas infinitas occupationes minùs ſæpe, quàm vellet, Attico frueretur: nullus dies temere interceſſit,quo non ad eum ſcriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modò aliquam quæſtionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius verboſiores eliceret epiſtolas. Ex quo accidit, cùm ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo conſtituta,vetuſtate, atque incuria detecta prolaberetur, vt Attici admonitu Cæſar eam reficiendam curaret. Neque verò à M.Antonio minùs abſens literis colebatur, adeò vt accuratè ille exultum his terris,quid ageret,quid curæ ſibi haberet, certiorem faceret Atticũ. Hoc quale ſit, faciliùs exiſtimabit is, qui iudicare poterit, quantæ ſit ſapientiæ, eorum retinere vſum, beneuolẽtiamque inter quos maximarum rerum, non ſolùm æmulatio, ſed obtrectatio tanta intercedebat quantam fuit intercedere neceſſe, inter Cæſarem, atque Antonium: cùm ſe vterque principem non ſolùm vrbis Romanæ, ſed orbis terrarũ eſſe cuperet. Tali modo,cùm ſeptem, & ſeptuaginta annos compleſſet,atque ad extremam ſenectutem non minùs dignitate, quàm gratia, fortunaq; creuiſſet (multas.n. hæreditates,nulla alia re, quàm bonitate eſt conſecutus)tantaque proſperitate vſus eſſet valetudinis, vt annis x x x. medicina non indiguiſſet: nactus eſt morbum, quem initiò & ipſe, & medici contempſerunt: nam

putarunt eſſe tenaſmon, cui remedia celeria, faciliaque proponebantur. In hoc cùm treis mẽſes ſine vllis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, conſumpſiſſet, ſubitò tanta vis morbi in vnum inteſtinum prorupit, vt extremo tempore per lumbos fiſtula putris eruperit. Atque hoc priùs quàm ei accideret, poſtquam in dies dolores accreſcere, febreiſque acceſſiſſe ſenſit, Agrippam generum ad ſe accerſiri iuſſit, & cum eo L. Cornelium Balbum, Sextumque Peduceum. Hos vt veniſſe vidit: in cubitum nixus, Quãtam, inquit, curam, diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cùm vos teſtes habeam, nihil opus eſt pluribus verbis commemorare: quibus quoniam, vt ſpero, ſatisfeci, me nihil reliqui feciſſe, quod ad ſanandum me pertineret, reliquum eſt, vt egomet mihi conſulam. Id vos ignorare nolui. nam mihi ſtat alere morbum deſinere: nanque his diebus quicquid cibi ſumpſi, ita produxi vitam, vt auxerim dolores ſine ſpe ſalutis. Quare à vobis peto, primùm vt conſilium probetis meum: deinde ne fruſtrà dehortando conemini. Hac oratione habita, tanta conſtantia vocis atque vultus, vt non ex vita, ſed ex domo in domum videretur migrare: cùm quidem Agrippa eum flens, atque oſculans oraret atque obſecraret, ne ad id quod natura cogeret, ipſe quoque ſibi accelerarct: &, quoniam tum quoque poſſet temporibus ſupereſſe, ſe ſibi, ſuiſque reſeruaret: preces eius taciturna ſua obſtinatione depreſſit. Sic cùm biduum cibo ſe abſtinuiſſet, ſubitò febris

deceſſit,

deceſſit, leuiorque morbus eſſe cœpit: tamen propoſitum nihilo ſecius peregit. Itaque die quinto poſtquam id conſilium inierat, prid. calen. Apr. Cn. Domitio C. Soſio cos s. deceſſit. Elatus eſt in lecticula, vt ipſe præſcripſerat, ſine vlla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. Sepultus eſt iuxta viam Appiam, ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi ſui.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

AD BRVTVM

LIBER.

CLODIVS trib. pleb. deſignatus valde me diligit, vel vt ἐμφατικώτερον dicam, valde me amat. Quod cùm mihi ita perſuaſum ſit, non dubito (bene enim me noſti) quin illum quoque iudices à me amari. Nihil enim mihi minùs hominis videtur, quàm non reſpondere in amore ijs, à quibus prouocere. Is mihi viſus eſt ſuſpicari, nec ſine magno quidem dolore, aliquid à ſuis, vel per ſuos potiùs inimicos ad te eſſe delatum, quò tuus animus à ſe eſſet alienior. Non ſoleo, mi Brute (quod tibi notum eſſe arbitror) temere affirmare de altero: eſt enim periculoſum propter occultas hominum voluntates, multiplicesque naturas. Clodij animum perſpectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, ſed ad ſcribendum non neceſſaria: volo enim hoc teſtimonium tibi videri potius, quàm epiſtolam. Auctus Antonij beneficio eſt. eius ipſius beneficij magna pars à te eſt. Itaque eum ſaluis nobis, vellet ſaluum. In eum autem locum rem adductam intelli-

git' eſt enim, vt ſcis, minimè ſtultus) vt vtri-
que ſalui eſſe non poſſint. Itaque nôs ma-
uult. de te verò amiciſſimè & loquitur, &
ſentit. Quare, ſi quis ſecùs ad te de eo ſcri-
pſit, aut ſi coràm locutus eſt, peto à te etiam
atque etiam, mihi vt potiùs credas, qui &
faciliùs iudicare poſſum, quàm ille neſciò
quis, & te plus diligo. Clodium tibi amiciſ-
ſimum exiſtima, ciuémque talem, qualis &
prudentiſſimus, & fortuna optima eſſe de-
bet. Scripta & obſignata iam epiſtola, lite-
ræ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum no-
uarum, maximéque mirabiles: Dolabellam
quinq; cohortes miſiſſe in Cherrhoneſum.
Adeone copijs abundat, vt is, qui ex Aſiâ fu-
gere dicebatur, Europam appetere conetur?
Quinque autem cohortibus quid ſe nam fa-
cturum arbitratus eſt, cùm tu eò quinque
legiones, optimum equitatum, maxima au-
xilia haberes? quas quidem cohortes ſpero
iam tuas eſſe, quoniam latro ille tam fuit
demens. Et tuum conſilium vehementer
laudo, quòd non prius tuum exercitum, A-
pollonia, Dyrrhachióque mouiſti, quàm de
Antonij fuga audiſti, Bruti eruptione, pop.
Rom. victoria. Itaque quòd ſcribis, poſtea
ſtatuiſſe te ducere exercitum in Cherrhone-
ſum, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio
eſſe imperium populi Rom. facis ex tua di-
gnitate, & è repub. Quòd ſcribis de ſeditio-
ne, quæ facta eſt in legione quarta de C. An-
tonio (quòd dicam, in bonam partem acci-
pias) magis mihi probatur militum ſeueri-
tas, quam tua. Te beneuolentiam exercitus,
equitúmque expertum eſſe, vehemen-

ter gaudeo. De Dolabella, vt ſcribis, ſi quid habes noui, facies me certiorem. In quo valde delector, me ante prouidiſſe, vt tuum iudicium liberum eſſet cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, vt ego tum intelligebam, ad rempub. vt nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quòd ſcribis me maximo odio egiſſe, vt inſectarer Antonios, idque laudas: credo ita videri tibi: ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo. ſcribis enim acriùs prohibenda bella ciuilia eſſe, quàm in ſuperatos iracundiam exercendam. Vehementer à te, Brute, diſſentio, neque clementiæ tuæ concedo: ſed ſalutaris ſeueritas vincit inanem ſpeciem clementiæ. Quòd ſi clementes eſſe voluerimus, nunquam deerunt bella ciuilia. Sed de hoc tu videris. De me poſſum idem, quod Plautinus pater in Trinummo, "Mihi quidem ætas acta fermè eſt, tua iſtuc refert maximè. Opprimemini (mihi crede) Brute, niſi prouideritis: neque enim populum ſemper eundem habebitis, neque ſenatum, neque ſenatus ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta: nihil poteſt eſſe verius. XIIII. cal. Maij.

CICERO BRVTO S. 2

NOſtræ res meliore loco videbantur. ſcripta enim ad te certo ſcio quę geſta ſunt. Quales tibi ſæpe ſcripſi conſules, tales extiterunt. Cæſaris verò pueri mirifica indoles virtutis. vtinam tam facilè eum floren-

tem & honoribus, & gratia regere, ac tenere poſſimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Eſt omnino illud difficilius, ſed tamen non diffidimus: perſuaſum eſt enim adoleſcenti, & maxime per me, eius opera nos eſſe ſaluos. Et certè, niſi is Antonium ab vrbe auertiſſet, perijſſent omnia. Triduo verò, aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculſa ciuitas tota ad te, ſe cum coniugibus, & liberis effundebat, eadem recreata.a.d. x I I. calen. Maij, te huc venire, quàm ſe ad te ire malebat. Quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, ſi modò eſt aliquis fructus ex ſolida, veraque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit vrbs noſtra, concurſus eſt ad me factus, ea cum vſque in capitolium deductus, maximo clamore, atque plauſu in roſtris collocatus ſum. Nihil eſt in me inane: neque enim debet. Sed tamen omnium ordinum, conſenſus, gratiarum actio, gratulatioque me commouet, propterea quòd popularem me eſſe in populi ſalute præclarum eſt. Sed hæc te malo ab alijs audire. Me velim de tuis rebus, conſilijsque facias diligentiſſimè certiorem: illudque conſideres: ne tua liberalitas diſſolutior videatur. Sic ſentit ſenatus, ſic populus Romanus, nullos vnquam hoſteis digniores omni ſupplicio fuiſſe, quàm eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. Quos quidem ego omnibus ſententijs vlciſcor, & perſequor, o̅ibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re ſen

tias,

tias, tui iudicij eſt: ego ſic ſentio, trium fratrum vnam, & eandem eſſe cauſam. Conſules duos bonos quidem, ſed duntaxat bonos amiſimus. Hircius quidẽ in ipſa victoria occidit, cùm paucis diebus magno prælio antè viciſſet. Nam Panſa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hoſtiũ Brutus per ſequitur, & Cæſar. Hoſtes autem omnes iudicati, qui M. Antonij ſectam ſecuti ſunt. Itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos ſiue captiuos, ſiue deditios pertinere. Equidem nihil diſſerui durius, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita ſtatueram, à te cognoſcere cauſam eius ſenatum oportere. x. cal. Maij.

BRVTVS CICERONI S. 3

QVanta ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & conſulum, faciliùs eſt tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. Cũ alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tũ quod Bruti eruptio non ſolùm ipſi ſalutaris fuit, ſed etiã maximo ad victoriam adiumẽto. Quod ſcribis, triũm Antoniorũ vnam, atque eandem cauſam eſſe: quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus, aut populi Rom. iudicium eſſe de ijs ciuibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipſum inquies, iniquè facis, qui hoſtilis animi in rem. homines ciueis appelles. Imò iuſtiſſimè: quod enim nondum ſenatus cenſuit, nec populus Rom. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium

meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quicquam eripui, neque, diſſolutè quicquam remiſi, habuique in mea poteſtate, quoad bellum fuit. Multo quidem honeſtius iudico, magiſque quod concedere poſſit reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potẽtibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. Qua in re, Cicero vir optime, ac fortiſſime, mihique meritò & meo nomine, & reipubl. cariſſime, nimis credere videris ſpei tuæ: ſtatimque, vt quiſque aliquid rectè fecerit, omnia dare, ac permittere: quaſi nõ liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen quod tibi viſum fuerit: etiam ego, cùm me docueris. Nunc, Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtrà oppreſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſque mali excidendi cauſa ſit, * vt aliud renaſcatur illo peius. Nihil iam neque opinantibus aut patientibus nobis aduerſi euenire poteſt, in quo non cũ omnium culpa, tum præcipuè tua futura ſit: cuius tãtam autoritatẽ ſenatus, ac po. Rom. non ſolùm eſſe patitur, ſed etiam cupit, quãta maxima in libera ciuitate vnius eſſe põt: quam tu non ſolùm benè ſentiendo, ſed et prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi ſupereſt, nulla abs te deſiderat, niſi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia ſic abundè adſunt, vt cũ quolibet antiquorum * cõparari poſſint. Vnum hoc grato animo, libe-

liberaliq́ue profectum, cautiorem, ac moderatiorē liberalitatem deſiderat : nihil enim ſenatus cuiquam dare debet, quod malè cogitantibus exemplo, aut præſidio ſit. Itaque timeo de conſulatu, ne Cęſar tuus altiùs ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi conſul factus ſit, deſcenſurum. Quòd ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumentū, occaſionem regnandi habuit : quonam animo fore putas, ſi quis autore non tyrāno interfecto, ſed ipſo ſenatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cùm exploratum habere cœpero, Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? Prorſus alienæ, ſi prouideri potuit, ne exiſteret: quòd vtinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te cōſulem factum audiuimus. Tum verò incipiam proponere mihi rempublicam iuſtam, & iam ſuis nitentem viribus, ſi iſthuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. idibus Maijs, ex caſtris.

CICERO BRVTO S. 4

A. D. v. cal. Maij, cùm de ijs qui hoſtes iudicati ſunt, bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & vt Caſſius perſequeretur Dolabellam. Cui cùm eſſem aſſenſus, decreui hoc ampliùs, vt tu ſi arbitrarere vtile fore, eque rep. eſſe, perſequerere Dolabellam bello: ſi minùs

ſi minùs id commodo reipub. facere poſſes, ſiue non exiſtimares è repub. eſſe, vt in ijſdē locis exercitum cōtineres. Nihil honorificētius potuit facere ſenatus, quàm vt tuum eſſet iudicium, quid tibi maximè conducere reipubl. videretur. equidem ſic ſentio, ſi manum habet, ſi caſtra, ſi vbi conſiſtat vſpiam Dolabella: ad fidem, & ad dignitatem tuam pertinere eum perſequi. De Caſſij noſtri copijs nihil ſciebamus: neque enim ab ipſo vllæ literæ: neque nuntiabatur quicquam, qđ pro certo haberemus. Quantopere autem interſit opprimi Dolabellam, profectò intelligis: tum vt ſceleris pœnas perſoluat, tum ne ſit quò ſe latronem duces ex Mutinenſi fuga conferant. Atque hoc mihi iam antè placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis literis recordari: quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. Quò magis nunc liberati (vt ſpero) periculis, in Dolabella opprimēdo occupati eſſe debemus. Sed hæc cogitabis diligentiùs, ſtatues ſapienter: facies nos, quid conſtitueris, & quid agas (ſi tibi videbitur) certiores. Ciceronem noſtrum in veſtrum collegium cooptari volo. Exiſtimo omninò abſentium rationē ſacerdotū, comitijs poſſe haberi. nam etiā factū eſt anteà. C. enim Marius, cùm in Cappadocia eſſet, lege Domitia factus eſt augur: nec, quo minus id poſteà liceret, vlla lex ſanxit. Eſt etiam in lege Iulia, quæ lex eſt de ſacerdotijs proxima, his verbis. QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. aperte indicat poſſe rationem haberi etiam

non-

non præſentis. Hac de re ſcripſi ad eum, vt tuo iudicio vteretur, ſicut i rebus omnibus. Tibi autem ſtatuendum eſt de Domitio, & de Catone noſtro. Sed quanuis liceat abſentis rationem haberi, tamen omnia ſunt præſentibus faciliora. Quòd ſi ſtatueris in Aſiá tibi eundum, nulla erit ad comitia noſtros accerſendi facultas. Omnino Panſa viuo, celeriora omniam putabamus: ſtatim enim collegam ſibi ſubrogaſſet: deinde ante prætoria ſacerdotum comitia fuiſſent. Nũc per auſpicia longuam moram video: dum enim vnus erit patricius magiſtratus, auſpicia ad patres redire non poſſunt. Magna ſanè perturbatio. Tu tota de re quid ſentias, velim me facias certiorem. III. non. Maij.

BRVTVS CICERONI S. 5

NOli expectare dum tibi gratias agam. Iampridem hoc ex noſtra neceſſitudine, quæ ad ſummam beneuolentiam peruenit, ſublatum eſſe debet. Filius tuus à me abeſt: in Macedonia congrediemur: iuſſus eſt enim Ambraciá ducere equites per Theſſaliam: & ſcripſi ad eum vt mihi Heracleam occurreret. Cùm eum videro (quoniam nobis permittis) cõmuniter conſtituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Panſæ, qui ſororem Achilleos noſtri in matrimonio habet, diligentiſſimè commendo. Audimus eum veniſſe in ſuſpicionem Torquato de morte Panſæ, cuſtodirique vt parricidam. Nihil minùs credendum eſt: quis

enim

enim maiorē calamitatē morte Pãſę accepit? Præterea eſt modeſtus homo, & frugi, quem ne vtilitas quidem videatur impulſura fuiſſe ad facinus. Rogo te, & quidem valde rogo (nam Achilleus noſter non minùs, quàm æquum eſt, laborat) eripias eum ex cuſtodia, conſerueſque: hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æquè, atque vllam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te ſcriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita eſt mihi epiſtola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæſum, fugatumque eſſe. Græcam epiſtolam tibi miſi Cycherei cuiuſdam ad Satrium miſſam. Flauius noſter de controuerſia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, ſumpſit te iudicem. Rogo te, Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. Quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non eſt dubiū, neque Dyrrhachini inficiātur, ſed ſibi donatum æs alienum à Cæſare dicunt. Noli pati, à neceſſarijs tuis neceſſario meo iniuriam fieri. XVII. cal. Iun. ex caſtris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S. 6

Bibulus quàm charus mihi eſſe debeat, nemo meliùs iudicare poteſt, quàm tu, cuius tantæ pro republ. contentiones, ſolicitudineſque fuerunt. Itaque vel ipſius virtus, vel noſtra neceſſitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi ſcribenda eſſe arbitror. voluntas enim te mouere debet noſtra, ſi modò iuſta eſt, aut pro officio neceſſario ſuſcipitur. In Panſæ locum petere

con-

cōſtituit. eā nominationem à te petimus. nē que cōiunctiori dare beneficium quàm nos tibi ſumus: neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio & Apuleio quid attinet me ſcribere: cùm ipſi per ſe tibi commendatiſſimi ſint? Apuleium verò tu tua autoritate ſuſtinere debes. Sed Apuleius in ſua epiſtola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex ſinu tuo, tantum iam virum, ex quanto (crede mihi) poteſt euadere, qui veſtris paucorum reſpondeat laudibus.

CICERO BRVTO S. 7

MVltos tibi commendo, & commendem neceſſe eſt: optimus enim quiſque vir, & ciuis ſequitur iudicium tuum: tibique omnes fortes viri nauare operam & ſtudiū volunt: nec quiſquam eſt, quin ita exiſtimet, meam apud te, & gratiam, & autoritatem, valere plurimùm. Sed C. Naſennium municipem Sueſſanum tibi ita commendo, vt neminem diligentiùs. Cretenſi bello, Metello Imperatore, octauum principem duxit, poſteà in re familiari occupatus fuit. Hoc tempore cùm reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, vellet per te aliquid autoritatis aſſumere. Fortem virum, Brute, tibi commendo, frugi hominem, &, ſi quid ad rem pertinet, etiam locupletem. Pergratum mihi erit, ſi eum ita tractaris, vt merito tuo mihi gratias agere poſſit.

CICERO BRVTO S. 8.

FVngerer officio, quo tu functus es in meo luctu, teq́ue per literas conſolarer, niſi ſcirem ijs remedijs, quibus meum dolorem tu leuaſſes, te in tuo non egere: ac velim faciliùs, quàm tunc mihi, nunc tibi tute medeare. Eſt enim alienum tanto viro, vt es tu, q̄d alteri præceperit, id ipſum facere non poſſe. Me quidem, cùm rationes, quas collegeras, tum autoritas tua à nimio mœrore deterruit. Cùm enim molliùs tibi ferre viderer, quàm deceret virum, præſertim eum qui alios conſolari ſoleret, accuſaſti me per literas grauioribus verbis, quàm tua conſuetudo ferebat. Itaque iudicium tuum magni æſtimans, idq́ue veritus, me ipſe collegi, & ea quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua autoritate addita. Ac mihi tum, Brute, officio ſolùm erat, & naturæ: tibi nunc, populo, & ſcenæ (vt dicitur) ſeruiendum eſt. Nam cùm in te non ſolùm exercitus tui, ſed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti oculi ſint: minime decet, propter quē fortiores cæteri ſumus, eum ipſum animo debilitatum videri. Quam ob rem accepiſti tu quidem dolorem (id enim amiſiſti, cui ſimile in terris nihil fuit) & * eſt dolendum in tam graui vlnere, ne ad ipſum carere omni ſenſu doloris ſit miſerius, quā dolere: ſed vt modicè cæteris vtile eſt, tibi neceſſe eſt. Scriberem plura, niſi ad te hæc ipſa nimis multa eſſent. Nos te, tuumq́; exercitum expectamus: ſine quo, vt reliqua ex ſententia ſuccedant, vix ſatis liberi vi-

demur fore. De tota republica plura ſcribã, & fortaſſe iam certiora ijs literis, quas Veteri noſtro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S. 9

NVllas adhuc à te literas habebamus, ne famam quidem, quæ declararet te cognita ſenatus autoritate, in Italiam adducere exercitum: quod vt faceres, idq; maturares, magnopere deſiderabat reſpub. Ingraueſcit enim in dies inteſtinũ malum, nec externis hoſtibus magis, quàm domeſticis laboramus: qui erant omnino ab initio belli, ſed faciliùs frangebãtur. Erectior ſenatus erat, non ſententijs ſolùm noſtris: ſed etiam cohortationibus excitatus. Erat in ſenatu ſatis vehemens & acer Panſa, cùm in cæteros huius generis, tum maximè in ſocerum: cui conſuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. Bellum ad Mutinam gerebatur, nihil vt in Cæſare reprehenderes, nõnulla in Hircio. huius belli fortuna, vt in ſecundis, fluxa, vt in aduerſis, bona. Erat victrix reſpubl. cęſis Antonij copijs, ipſo expulſo à Bruto. deinde ita multa peccata, vt quodammodo victoria excideret è manibus: perteritos, inermes, ſaucios non ſunt noſtri duces perſecuti: datumquè Lepido tempus eſt, in quo leuitatem eius ſæpe perſpectam, maioribus in malis experiremur. Sũt exercitus boni, ſed rudes Bruti, & Plãci. Sunt fideliſſima, & maxima auxilia Gallorum: ſed Cęſare[illegible] meis conſilijs adhuc gubernatũ, præclara ipſum indole, admirabiliquè conſtantia,

tia,improbiſſimis literis quidā, fallacibusq́; interpretibus, ac nuntijs, impulerunt in ſpem certiſſimam conſulatus. Quod ſimul atque ſenſi,neque ego illum abſentem literis monere deſtiti,nec accuſare præſenteis eius neceſſarios,qui eius cupiditati ſuffragari videbantur: nec in ſenatu ſceleratiſſimorum conſiliorum fontes aperire dubitaui: nec verò vlla in re memini aut ſenatū meliorem,aut magiſtratus. Nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, vel potentiſſimi potius(quandoquidem potentia iam in vi poſita eſt,& armis) accidit, vt nemo tribunus pl. nemo alio magiſtratu, nemo priuatus autor exiſteret:ſed in hac cōſtantia, atque virtute erat tamen ſolicita ciuitas. Illudimur enim, Brute,cùm militum delicijs,tum Imperatoris inſolentia: tātum quiſque in rep. poſſe poſtulat, quantum habet virium.non ratio, non modus, non lex, non mos,non officium valet,non iudicium, non exiſtimatio ciuium,non poſteritatis verecundia. Hæc ego multò antè proſpiciens, fugiebam ex Italia, tum, cùm me veſtrorum edictorum fama reuocauit. Incitaſti verò tu me,Brute,Veliæ. Quamquam enim dolebā in eam me vrbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoque quondam acciderat periculo ſimili, caſu triſtiore; perrexi tamen,Romamq́ue perueni,nulloq́; præſidio quateſeci Antonium:contraq́; eius arma nefanda,præſidia,quę oblata ſunt, Cæſaris cōſilio,& autoritate firmaui. Qui ſi ſteterit idē,mihiq́ue paruerit,ſatis videmur habituri præſidij: ſin autem impiorum cōſilia

plus valuerint, quàm noſtra, aut imbecillitas ætatis nō potuerit grauitatem rerum ſuſtinere: ſpes omnis eſt in te. Quamobrē aduola obſecro, atque eam remp. quam virtute, atque animi magnitudine magis, quàm euentis rerum liberaſti, exitu libera. omnis omnium concurſus ad te futurus eſt. Hortare idem per literas Caſſium: ſpes libertatis nuſquam, niſi in veſtrorum caſtrorum præſidijs eſt. Firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. Hoc adoleſcentis præſidium equidem adhuc firmum eſſe cōfido, ſed ita multi labefactant, vt ne moueatur interdum extimeſcam. Habes totum reipub. ſtatum, qui quidem tum erat, cùm has literas dabam. Velim deinceps meliora ſint, ſin aliter fuerit (quod Dij omen auertant) reip. vicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat: mihi quidem quantulum reliqui eſt?

BRVTVS CICERONI S. 10

VEteris Antiſtij talis animus eſt in rep. vt non dubitem, quin in Cæſare, & Antonio, ſe præſtiturus fuerit accerrimum propugnatorem communis libertatis, ſi occaſioni potuiſſet occurrere. Nam qui in Achaia congreſſus, P. Dolabella milites, atque equites habente, quoduis adire periculum, ex inſidijs paratiſſimi ad omnia latronis maluerit, quàm videri aut coactus eſſe pecunia dare, aut libenter dediſſe homini nequiſſimo, atque improbiſſimo, is nobis vltro pollicitus eſt, & dedi x x. H-S. ex ſua pecunia, &, quod multo carius eſt, ſeipſum obtulit,

obtulit,& coniunxit. Huic perſuadere cœpimus,vt imperator in caſtris remaneret, remque publicam defenderet. ſtatuit eundē ſibi,quàm exercitum dimiſiſſet:ſtatim verò rediturum ad nos confirmauit legatione ſuſcepta, niſi prætorum comitia habituri eſſent conſules. Nam illi ita ſentienti de republica magnopere author fui, ne differret tempus petitionis ſuæ. Cuius factum omnibus gratum eſſe debet, qui modo iudicarint hunc exercitum eſſe reip. tibi tantò gratius,quantò maiore animò, gloriaque libertatem noſtram defendis,& dignitatem : ſi contigerit noſtris conſilijs exitus,quem optamus,* perfuncturus es. Ego etiam, mi Cicero propriè familiariterque te rogo,vt Veterem ames,veliſque eſſe quàm ampliſſimum:qui etſi nulla re deterreri à propoſito poteſt,tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaque poterit, quo magis amplexetur,ac tueatur iudicium ſuum.id mihi gratiſſimum erit.

CICERO BRVTO S. 11

ETſi daturus eram Meſſalæ Coruino continuò literas : tamen Veterem noſtrum ad te ſine literis meis venire nolui. Maximo in diſcrimine reſpublic. Brute, verſatur, victoresque rurſus decertare cogimur: id accidit M. Lepidi ſcelere, & amentia. Quo tempore cùm multa propter eam curam,quàm pro republic. ſuſcepi, grauiter ferrem,tum nihil tuli grauius, quàm me nō poſſe matris tuæ precibus cedere, non ſororis. Nā tibi(quod mihi plurimi eſt)facilè me

ſatisfacturum arbitrabar. Nullo enim modo poterat cauſa Lepidi diſtingui ab Antonio, omniumq; iudicio etiam durior erat, quòd, cùm honoribus ampliſſimis à ſenatu eſſet Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras literas ad ſenatum miſiſſet: repentè non ſolùm recepit reliquias hoſtium, ſed bellum acerrimum terra, marique gerit exitus qui futurus ſit, incertum eſt. Itaque cùm rogamur, vt miſericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quò minùs ſumma ſupplicia, ſi (quod Iupiter omen auertat) pater puerorum vicerit, ſubeunda nobis ſint. Nec verò me fugit, quàm ſit acerbum, parentum ſcelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclarè legibus comparatum eſt, vt charitas liberorum amiciores parentes reip. redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos non is qui Lepidum hoſtem iudicat. Atq; ille ſi armis poſitis de ui damnat⁹ eſſet, quo in iudicio certè defenſionem non haberet, eandem calamitatem ſubirent liberi bonis publicatis. quanquam quod tua mater, & ſoror deprecatur pro pueris, idipſum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hoſtes denuntiant. Itaque maximam ſpem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. Cùm ad reip. ſummã, tum ad gloriam, & dignitatem tuam vehementer pertinet te in Italiam, vt antè ſcripſi, venire quamprimùm: eget enim vehemẽter tum viribus tuis, tum etiam conſilio reſpublica. Veterem pro eius erga te beneuolentia, ſingulariq; officio libenter ex tuis literis complexus ſum, eumq; cùm tui, tum

reip.ſtudioſiſſimum, amantiſſinumque cognoui. Ciceronem meum propediem vt ſpero, videbo: tecum enim illum, & te in Italiã celeriter eſſe venturum confido.

BRVTVS CICERONI S, 12

DEM. Lepido vereri me cogit reliquorum timor; qui ſi eripuerit ſe nobis (qđ velim temere, atque iniurioſè de illo ſuſpicati ſint homines) oro atque obſecro te, Cicero, neceſſitudinem noſtram, tuamque in me beneuolentiam obteſtans, ſororis meæ liberos obliuiſcaris eſſe Lepidi filios, meque his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. Hoc ſi à te impetro, nihil profectò dubitabis pro his ſuſcipere. Aliter alij cum ſuis viuunt: nihil ego poſſum in ſororis meæ liberos facere, quo poſſit expleri voluntas mea, aut officiũ. Quid verò aut mihi tribuere boni poſſunt (ſi modo digni ſumus, qbus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac ſorori, puerisque illis præſtaturus ſum, ſi nihil valuerit apud te, reliquumque ſenatum, contra patrem Lepidum Brutus auunculus? Scribere multa ad te neque poſſum præ ſolicitudine, ac ſtomacho, neque debeo. Nam ſi in tanta re, tamq; neceſſaria, verbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirmandum; nulla ſpes eſt facturum te quod volo, & quod oportet. Quare noli expectare longas preces: intuere meipſum qui hoc à te vel à Cicerone coniunctiſſimo homine priuatim, vel à cõſulari tali viro, remota vel à neceſſitudine priuata, impetrare debeo. Quid ſis facturus, velim mihi quàm primum reſcribas. Cal. Quint. ex caſtris.

tias, tui iudicij eſt: ego ſic ſentio, trium fratrum vnam, & eandem eſſe cauſam. Conſules duos bonos quidem, ſed duntaxat bonos amiſimus. Hircius quidē in ipſa victoria occidit, cùm paucis diebus magno prælio antè viciſſet. Nam Panſa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hoſtiū Brutus per ſequitur, & Cæſar. Hoſtes autem omnes iudicati, qui M. Antonij ſectam ſecuti ſunt. Itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos ſiue captiuos, ſiue deditiios pertinere. Equidem nihil differui durius, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita ſtatueram, à te cognoſcere cauſam eius ſenatum oportere. X. cal. Maij.

BRVTVS CICERONI S. 3

QVanta ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & conſulum, faciliùs eſt tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. Cū alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tū quod Bruti eruptio non ſolùm ipſi ſalutaris fuit, ſed etiā maximo ad victoriam adiumēto. Quod ſcribis, triūm Antoniorū vnam, atque eandem cauſam eſſe: quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus, aūt populi Rom. iudicium eſſe de ijs ciuibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipſum inquies, iniquè facis, qui hoſtilis animi in rem. homines ciueis appelles. Imò iuſtiſſimè: quod enim nondum ſenatus cenſuit, nec populus Rom. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum.

meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quicquam eripui, neque, diſſolutè quicquam remiſi, habuique in mea poteſtate, quoad bellum fuit. Multo quidem honeſtius iudico, magiſque quod concedere poſſit reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potētibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. Qua in re, Cicero vir optime, ac fortiſſime, mihique meritò & meo nomine, & reipubl. cariſſime, nimis credere videris ſpei tuæ: ſtatimque, vt quiſque aliquid rectè fecerit, omnia dare, ac permittere: quaſi nō liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen quod tibi viſum fuerit: etiam ego, cùm me docueris. Nunc, Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtrà oppreſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſque mali excidendi cauſa ſit, * vt aliud renaſcatur illo peius. Nihil iam neque opinantibus aut patientibus nobis aduerſi euenire poteſt, in quo non cū omnium culpa, tum præcipuè tua futura ſit: cuius tātam autoritatē ſenatus, ac po. Rom. non ſolùm eſſe patitur, ſed etiam cupit, quāta maxima in libera ciuitate vnius eſſe pōt: quam tu non ſolùm benè ſentiendo, ſed et prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi ſupereſt, nullā abs te deſiderat, niſi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia ſic abundè adſunt, vt cū quolibet antiquorum * cōparari poſſint. Vnum hoc grato animo, libe-

liberalique profectum, cautiorem, ac moderatiorē liberalitatem deſiderat: nihil enim ſenatus cuiquam dare debet, quod malè cogitantibus exemplo, aut præſidio ſit. Itaque timeo de conſulatu, ne Cęſar tuus altiùs ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi conſul factus ſit, deſcenſurum. Quòd ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumentū, occaſionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, ſi quis autore non tyrāno interfecto, ſed ipſo ſenatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cùm exploratum habere cœpero, Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? Prorſus alienæ, ſi prouideri potuit, ne exiſteret: quòd vtinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te cōſulem factum audiuimus. Tum verò incipiam proponere mihi rempublicam iuſtam, & iam ſuis nitentem viribus, ſi iſthuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt, idibus Maijs, ex caſtris.

CICERO BRVTO S. 4

A.D.v.cal. Maij, cùm de ijs qui hoſtes iudicati ſunt, bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & vt Caſſius perſequeretur Dolabellam. Cui cùm eſſem aſſenſus, decreui hoc ampliùs, vt tu ſi arbitrarere vtile fore, eque repub. eſſe, perſequerere Dolabellam bello: ſi minùs

ſi minùs id commodo reipub. facere poſſes, ſiue non exiſtimares è repub.eſſe,vt in iiſdē locis exercitum cōtineres. Nihil honorificētius potuit facere ſenatus,quàm vt tuum eſſet iudicium,quid tibi maximè conducere reipubl. videretur.equidem ſic ſentio,ſi manum habet,ſi caſtra,ſi vbi conſiſtat vſpiam Dolabella:ad fidem,& ad dignitatem tuam pertinere eum perſequi. De Caſſij noſtri copijs nihil ſciebamus: neque enim ab ipſo vllæ literæ: neque nuntiabatur quicquam, qđ pro certo haberemus. Quantopere autem interſit opprimi Dolabellam,profectò intelligis: tum vt ſceleris pœnas perſoluat, tum ne ſit quò ſe latronem duces ex Mutinenſi fuga conferant. Atque hoc mihi iam antè placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis literis recordari: quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. Quò magis nunc liberati (vt ſpero) periculis, in Dolabella opprimēdo occupati eſſe debemus. Sed hæc cogitabis diligentiùs, ſtatues ſapienter: facies nos, quid conſtitueris, & quid agas (ſi tibi videbitur) certiores. Ciceronem noſtrum in veſtrum collegium cooptari volo. Exiſtimo omnino abſentium rationē ſacerdotū, comitijs poſſe haberi. nam etiā factū eſt anteà. C. enim Marius, cùm in Cappadocia eſſet, lege Domitia factus eſt augur: nec, quo minus id poſteà liceret, vlla lex ſanxit. Eſt etiam in lege Iulia, quæ lex eſt de ſacerdotijs proxima, his verbis. QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. aperte indicat poſſe rationem haberi etiam

non-

non præſentis. Hac de re ſcripſi ad eum, vt tuo iudicio vteretur, ſicut ī rebus omnibus. Tibi autem ſtatuendum eſt de Domitio, & de Catone noſtro. Sed quanuis liceat abſentis rationem haberi, tamen omnia ſunt præſentibus faciliora. Quòd ſi ſtatueris in Aſiā tibi eundum, nulla erit ad comitia noſtros accerſendi facultas. Omnino Panſa viuo, celeriora omniam putabamus: ſtatim enim collegam ſibi ſubrogaſſet: deinde ante prætoria ſacerdotum comitia fuiſſent. Nūc per auſpicia longuam moram video: dum enim vnus erit patricius magiſtratus, auſpicia ad patres redire non poſſunt. Magna ſanè perturbatio. Tu tota de re quid ſentias, velim me facias certiorem. III. non. Maij.

BRVTVS CICERONI S. 5

NOli expectare dum tibi gratias agam. Iampridem hoc ex noſtra neceſſitudine, quæ ad ſummam beneuolentiam peruenit, ſublatum eſſe debet. Filius tuus à me abeſt: in Macedonia congrediemur: iuſſus eſt enim Ambraciā ducere equites per Theſſaliam: & ſcripſi ad eum vt mihi Heracleam occurreret. Cùm eum videro (quoniam nobis permittis) cōmuniter conſtituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Panſæ, qui ſororem Achilleos noſtri in matrimonio habet, diligentiſſimè commendo. Audimus eum veniſſe in ſuſpicionem Torquato de morte Panſæ, cuſtodirique vt parricidam. Nihil minùs credendum eſt: quis

enim

enim maiorẽ calamitatẽ morte Pãſę accepit? Præterea eſt modeſtus homo, & frugi, quem ne vtilitas quidem videatur impulſura fuiſſe ad facinus. Rogo te, & quidem valde rogo (nam Achilleus noſter non minùs, quàm æquum eſt, laborat) eripias eum ex cuſtodia, conſerueſque: hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æquè, atque vllam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te ſcriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita eſt mihi epiſtola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæſum, fugatumque eſſe. Græcam epiſtolam tibi miſi Cycherei cuiuſdam ad Satrium miſſam. Flauius noſter de controuerſia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, ſumpſit te iudicem. Rogo te, Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. Quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non eſt dubiũ, neque Dyrrhachini inficiãtur, ſed ſibi donatum æs alienum à Cæſare dicunt. Noli pati, à neceſſarijs tuis neceſſario meo iniuriam fieri. XVII. cal. Iun. ex caſtris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S. 6

Bibulus quàm charus mihi eſſe debeat, nemo melius iudicare poteſt, quàm tu, cuius tantæ pro republ. contentiones, ſolicitudineſque fuerunt. Itaque vel ipſius virtus, vel noſtra neceſſitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi ſcribenda eſſe arbitror. voluntas enim te mouere debet noſtra, ſi modò iuſta eſt, aut pro officio neceſſario ſuſcipitur. In Panſæ locum petere

cõſtituit. eã nominationem à te petimus. neque cõiunctiori dare beneficium quàm nos tibi ſumus: neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio & Apuleio quid attinet me ſcribere: cùm ipſi per ſe tibi commendatiſſimi ſint? Apuleium verò tu tua autoritate ſuſtinere debes. Sed Apuleius in ſua epiſtola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex ſinu tuo, tantum iam virum, ex quanto (crede mihi) poteſt euadere, qui veſtris paucorum reſpondeat laudibus.

CICERO BRVTO S. 7

MVltos tibi commendo, & commendem neceſſe eſt: optimus enim quiſque vir, & ciuis ſequitur iudicium tuum: tibique omnes fortes viri nauare operam & ſtudiũ volunt: nec quiſquam eſt, quin ita exiſtimet, meam apud te, & gratiam, & autoritatem, valere plurimùm. Sed C. Naſennium municipem Sueſſanum tibi ita commendo, vt neminem diligentiùs. Cretenſi bello, Metello Imperatore, octauum principem duxit, poſteà in re familiari occupatus fuit. Hoc tempore cùm reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, vellet per te aliquid autoritatis aſſumere. Fortem virum, Brute, tibi commendo, frugi hominem, &, ſi quid ad rem pertinet, etiam locupletem. Pergratum mihi erit, ſi eum ita tractaris, vt merito tuo mihi gratias agere poſſit.

CICERO BRVTO S. 8.

FVngerer officio, quo tu functus es in meo luctu, teque per literas conſolarer, niſi ſcirem ijs remedijs, quibus meum dolorem tu leuaſſes, te in tuo non egere: ac velim faciliùs, quàm tunc mihi, nunc tibi tute medeare. Eſt enim alienum tanto viro, vt es tu, quod alteri præceperit, id ipſum facere non poſſe. Me quidem, cùm rationes, quas collegeras, tum autoritas tua à nimio mœrore deterruit. Cùm enim molliùs tibi ferre viderer, quàm deceret virum, præſertim eum qui alios conſolari ſoleret, accuſaſti me per literas grauioribus verbis, quàm tua conſuetudo ferebat. Itaque iudicium tuum magni æſtimans, idque veritus, me ipſe collegi, & ea quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua autoritate addita. Ac mihi tum, Brute, officio ſolum erat, & naturæ: tibi nunc, populo, & ſcenæ (vt dicitur) ſeruiendum eſt. Nam cùm in te non ſolùm exercitus tui, ſed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti oculi ſint: minime decet, propter quẽ fortiores cæteri ſumus, eum ipſum animo debilitatum videri. Quam ob rem accepiſti tu quidem dolorem (id enim amiſiſti, cui ſimile in terris nihil fuit) & * eſt dolendum in tam graui vlnere, ne ad ipſum carere omni ſenſu doloris ſit miſerius, quã dolere: ſed vt modicè cæteris vtile eſt, tibi neceſſe eſt. Scriberem plura, niſi ad te hæc ipſa nimis multa eſſent. Nos te, tuumq; exercitum expectamus: ſine quo, vt reliqua ex ſententia ſuccedant, vix ſatis liberi vi-

demur fore. De tota reipublica plura ſcribã, & fortaſſe iam certiora ijs literis, quas Veteri noſtro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S. 9

NVllas adhuc à te literas habebamus, ne famam quidem, quæ declararet te cognita ſenatus autoritate, in Italiam adducere exercitum: quod vt faceres, idq; maturares, magnopere deſiderabat reſpub. Ingraueſcit enim in dies inteſtinũ malum, nec externis hoſtibus magis, quàm domeſticis laborámus: qui erant omnino ab initio belli, ſed faciliùs frangebãtur. Erectior ſenatus erat, non ſententijs ſolùm noſtris: ſed etiam cohortationibus excitatus. Erat in ſenatu ſatis vehemens & acer Panſa, cùm in cæteros huius generis, tum maximè in ſocerum: cui conſuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. Bellum ad Mutinam gerebatur, nihil vt in Cæſare reprehenderes, nõnulla in Hircio. huius belli fortuna, vt in ſecundis, fluxa, vt in aduerſis, bona. Erat victrix reſpubl. cęſis Antonij copijs, ipſo expulſõ à Bruto. deinde ita multa peccata, vt quõdammodo victoria excideret è manibus: perteritos, inermes, ſaucios non ſunt noſtri duces perſecuti: datumque Lepido tempus eſt, in quo leuitatem eius ſæpe perſpectam, maioribus in malis experiremur. Sũt exercitus boni, ſed rudes Bruti, & Plãci. Sunt fideliſſima, & maxima auxilia Gallorũm: ſed Cęſare meis conſilijs adhuc gubernatũ, præclara ipſum indole, admirabilique conſtan-

tia,

tia, improbiſſimis literis quidã, fallacibusq; interpretibus, ac nuntijs, impulerunt in ſpem certiſſimam conſulatus. Quod ſimul atque ſenſi, neque ego illum abſentem literis monere deſtiti, nec accuſare præſenteis eius neceſſarios, qui eius cupiditati ſuffragari videbantur: nec in ſenatu ſceleratiſſimorum conſiliorum fontes aperire dubitaui: nec verò vlla in re memini aut ſenatũ meliorem, aut magiſtratus. Nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, vel potentiſſimi potius (quandoquidem potentia iam in vi poſita eſt, & armis) accidit, vt nemo tribunus pl. nemo alio magiſtratu, nemo priuatus autor exiſteret: ſed in hac cõſtantia, atque virtute erat tamen ſollicita ciuitas. Illudimur enim, Brute, cùm militum delicijs, tum Imperatoris inſolentia: tãtum quiſque in rep. poſſe poſtulat, quantum habet virium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium valet, non iudicium, non exiſtimatio ciuium, non poſteritatis verecundia. Hæc ego multò antè proſpiciens, fugiebam ex Italia, tum, cùm me veſtrorum edictorum fama reuocauit. Incitaſti verò tu me, Brute, Veliæ. Quamquam enim dolebã in eam me vrbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoque quondam acciderat periculo ſimili, caſu triſtiore; perrexi tamen, Romamque perueni, nulloq; prçſidio quateſeci Antonium: contraq; eius arma nefanda, præſidia, quç oblata ſunt, Cæſaris cõſilio, & autoritate firmaui. Qui ſi ſteterit idẽ, mihique paruerit, ſatis videmur habituri præſidij: ſin autem impiorum cõſilia

plus valuerint, quàm noſtra, aut imbecillitas ætatis nõ potuerit grauitatem rerum ſuſtinere: ſpes omnis eſt in te. Quamobrẽ aduola obſecro, atque eam remp. quam virtute, atque animi magnitudine magis, quàm euentis rerum liberaſti, exitu libera. omnis omnium concurſus ad te futurus eſt. Hortare idem per literas Caſſium: ſpes libertatis nuſquam, niſi in veſtrorum caſtrorum præſidijs eſt. Firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. Hoc adoleſcentis præſidium equidem adhuc firmum eſſe cõfido, ſed ita multi labefactant, vt ne moueatur interdum extimeſcam. Habes totum reipub. ſtatum, qui quidem tum erat, cùm has literas dabam. Velim deinceps meliora ſint, ſin aliter fuerit (quod Dij omen auertant) reip. vicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat: mihi quidem quantulum reliqui eſt?

BRVTVS CICERONI S. 10

VEteris Antiſtij talis animus eſt in rep. vt non dubitem, quin in Cæſare, & Antonio, ſe præſtiturus fuerit accerrimum propugnatorem communis libertatis, ſi occaſioni potuiſſet occurrere. Nam qui in Achaia congreſſus, P. Dolabella milites, atque equites habente, quoduis adire periculum, ex inſidijs paratiſſimi ad omnia latronis maluerit, quàm videri aut coactus eſſe pecunia dare, aut libenter dediſſe homini nequiſſimo, atque improbiſſimo, is nobis vltro pollicitus eſt, & dedi x x. H-S. ex ſua pecunia, &, quod multo carius eſt, ſeipſum obtulit,

obtulit,& coniunxit. Huic perſuadere cœpimus,vt imperator in caſtris remaneret, remque publicam defenderet. ſtatuit eundũ ſibi,qm̃ exercitum dimiſiſſet:ſtatim verò rediturum ad nos confirmauit legatione ſuſcepta, niſi prætorum comitia habituri eſſent conſules. Nam illi ita ſentienti de republica magnopere author fui, ne differret tempus petitionis ſuæ. Cuius factum omnibus gratum eſſe debet, qui modo iudicarint hunc exercitum eſſe reip. tibi tantò gratius,quantò maiore animò, gloriaque libertatem noſtram defendis,& dignitatem: ſi contigerit noſtris conſilijs exitus,quem optamus,* perfuncturus es. Ego etiam, mi Cicero propriè familiariterque te rogo,vt Veterem ames,veliſque eſſe quàm ampliſſimum: qui etſi nulla re deterreri à propoſito poteſt, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaque poterit, quo magis amplexetur,ac tueatur iudicium ſuum. id mihi gratiſſimum erit.

CICERO BRVTO S. II

ETſi daturus eram Meſſalæ Coruino continuò literas: tamen Veterem noſtrum ad te ſine literis meis venire nolui. Maximo in diſcrimine reſpublic. Brute, verſatur, victoreſque rurſus decertare cogimur: id accidit M. Lepidi ſcelere, & amentia. Quo tempore cùm multa propter eam curam, quàm pro republic. ſuſcepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me nõ poſſe matris tuæ precibus cedere, non ſororis. Nã tibi(quod mihi plurimi eſt)facilè me

ſatisfacturum arbitrabar. Nullo enim modo poterat cauſa Lepidi diſtingui ab Antonio, omniumq; iudicio etiam durior erat, quòd, cùm honoribus ampliſſimis à ſenatu eſſet Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras literas ad ſenatum miſiſſet: repentè non ſolùm recepit reliquias hoſtium, ſed bellum acerrimum terra, marique gerit exitus qui futurus ſit, incertum eſt. Itaque cùm rogamur, vt miſericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quò minùs ſumma ſupplicia, ſi (quod Iupiter omen auertat) pater puerorum vicerit, ſubeunda nobis ſint. Nec verò me fugit, quàm ſit acerbum, parentum ſcelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclarè legibus comparatum eſt, vt charitas liberorum amiciores parentes reip. redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos non is qui Lepidum honeſtem iudicat. Atq; ille ſi armis poſitis de ui damnat' eſſet, quo in iudicio certè defenſionem non haberet, eandem calamitatem ſubirent liberi bonis publicatis. quanquam quod tua mater, & ſoror deprecatur pro pueris, idipſum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hoſtes denuntiant. Itaque maximam ſpem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. Cùm ad reip. ſummã, tum ad gloriam, & dignitatem tuam vehementer pertinet te in Italiam, vt antè ſcripſi, venire quamprimùm: eget enim vehemẽter tum viribus tuis, tum etiam conſilio reſpublica. Veterem pro eius erga te beneuolentia, ſingulariq; officio libenter ex tuis literis complexus ſum, eumq; cùm tui, tum

reip.

reip. ſtudioſiſſimum, amantiſſinumque cognoui. Ciceronem meum propediem vt ſpero, videbo: tecum enim illum, & te in Italiã celeriter eſſe venturum confido.

BRVTVS CICERONI S, 12

DE M. Lepido vereri me cogit reliquorum timor: qui ſi eripuerit ſe nobis (qđ velim temere, atque iniurioſè de illo ſuſpicati ſint homines) oro atque obſecro te, Cicero, neceſſitudinem noſtram, tuamque in me beneuolentiam obteſtans, ſororis meæ liberos obliuiſcaris eſſe Lepidi filios, meque his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. Hoc ſi à te impetro, nihil profectò dubitabis pro his ſuſcipere. Aliter alij cum ſuis viuunt: nihil ego poſſum in ſororis meæ liberos facere, quo poſſit expleri voluntas mea, aut officiũ. Quid verò aut mihi tribuere boni poſſunt (ſi modo digni ſumus, qbus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac ſorori, puerisque illis præſtaturus ſum, ſi nihil valuerit apud te, reliquumque ſenatum, contra patrem Lepidum Brutus auunculus? Scribere multa ad te neque poſſum præ ſolicitudine, ac ſtomacho, neque debeo. Nam ſi in tanta re, tamq; neceſſaria, verbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirmandum; nulla ſpes eſt facturum te quod volo, & quod oportet. Quare noli expectare longas preces: intuere meipſum qui hoc à te vel à Cicerone coniunctiſſimo homine priuatim, vel à cõſulari tali viro, remota vel à neceſſitudine priuata, impetrare debeo. Quid ſis facturus, velim mihi quàm primum reſcribas. Cal. Quint. ex caſtris.

CICERO BRVTO S. 13

BReues tuæ literæ: breues dico? imò nullę. tribusne verſiculis his temporibus Brut' ad me? nihil ſcripſiſſem potius: & requiris meas. Quis vnquam ad te tuorum ſine meis venit? quæ autem epiſtola non pondus habuit? quæ ſi ad te perlatæ non ſunt, ne domeſticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni ſcribis te longiorem daturum epiſtolam. rectè id quidem: ſed hæc quoq; debuit eſſe plenior. Ego autem, cùm ad me de Ciceronis abs te diſceſſu ſcripſiſſes, ſtatim extruſi tabellarios, literasq; ad Ciceronem, vt etiam ſi in Italiam veniſſet, ad te rediret. Nihil enim mihi iucundius, nihil illi honeſtius: quanquam aliquoties ei ſcripſeram, ſacerdotum comitia, mea ſumma contentione, in alterũ annum eſſe reiecta: quod ego cùm Ciceronis cauſa elaboraui. tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorũ: quod ad te etiam ſcripſeram. Sed videlicet, cùm illam puſillam epiſtolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. Quare omni ſtudio à te, mi Brute, contendo, vt Ciceronem meũ, ne dimittas, tecũque adducas: quod ipſum, ſi remp. cui ſuſceptus es, reſpicis, tibi iam, iamque faciendum eſt: renatum enim bellum eſt, idq; non paruo ſcelere Lepidi. Exercitus autem Cæſaris, qui erat optimus, non modò nihil prodeſt, ſed etiam cogit exercitum tuum flagitari: q ſi Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem q dem ciuem appellari fas ſit) qui ſe non in tua caſtra conferat: etſi Brutum præclarè cũ

Planco coniunctum habemus Sed non ignorras quàm ſint incerti & animi hominũ inſecti partibus,& exitus prœliorum. Quin etiã ſi,vt ſpero,vicerimus,tamen magnam gubernationem tui conſilij,tuæq; authoritatis res deſiderabit. Subueni igitur per Deos, idque quàmprimùm. tibi perſuade, non te idibus Martijs,quibus ſeruitutem à tuis ciuibus repuliſti,plus profuiſſe patriæ, quàm ſi mature veneris,profuturum. II.id. Quint.

CICERO BRVTO S. 14

MEſſalam habes. Quibus igitur literis tã accuratè ſcriptis aſſequi poſſum, ſubtilius vt explicem,quæ gerantur,quæq; ſint in rep. quàm tibi is exponet,qui & optimè omnia nouit,& elegantiſſimè expedire,& deferre ad te poteſt? Caue enim exiſtimes, Brute (quanquam non eſt neceſſe ea me ad te, quæ tibi nota ſunt,ſcribere: ſed tamen tantam omnium laudum excellentiã non queo ſilentio præterire) caue putes probitate, conſtantia,cura,ſtudio reip. quicquam illi eſſe ſimile: vt eloquentia, qua mirabiliter excellit,vix in eo locum ad laudandum habere videatur. quanquàm in hac ipſa ſapiẽtia plus apparet: ita graui iudicio multaq; arte ſe exercuit in veriſſimo genere dicendi. Tanta autem induſtria eſt, tantúmque euigilat in ſtudio,vt non maxima ingenio, quod in eo ſummum eſt,gratia habenda videatur. Sed prouehor amore: non enim id propoſitum eſt huic epiſtolę,Meſſalam vt laudẽ, præſertim ad Brutum, cui & virtus illius non minus,

nus,quàm mihi,nota eſt,& hæc ipſa ſtudia, quæ laudo,notiora. Quem cùm à me dimittens grauiter ferrem,hoc leuabar vno, quòd ad te tanquam ad alterum me proficiſcens, & officio fungebatur, & laudem maximam ſequebatur. Sed hæc haſtenus. Venio nunc, longo ſanè interuallo,ad quandam epiſtolã, qua mihi multa tribuens vnum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis eſſem nimius,& tanquam prodigus. Tu hoc, alius fortaſſe, quòd in animaduerſione, pœnaque durior: niſi fortaſſe,vtrunque tu. Quod ſi ita eſt, vtriuſque rei meum iudicium tibi cupio eſſe notiſſimum: neque ſolum vt Solonis dictum vſurpẽ, qui & ſapiens vnus fuit ex ſeptem, & legũ ſcriptor ſolus ex ſeptem. Is remp. duabus rebus contineri dixit, præmio,& pœna. eſt ſcilicet vtriuſque rei mod⁹, ſicut reliquarum, & quædam in vtroque genere mediocritas. Sed non tanta de re propoſitum eſt hoc loco diſputare. Quid ego autem ſecutus hoc bello ſim in ſententijs dicẽdis. alienum non puto aperire. Poſt interitum Cæſaris, & veſtras memorabileis id. Martias, Brute, quid ego prætermiſſum à vobis, quantamque impendere reipublic. tempeſtatem dixerim, non es oblitus. Magna peſtis erat depulſa per vos, magna populi Rom. macula deleta,vobis verò parta diuina gloria: ſed inſtrumentum regni delatum ad Lepidum,& Antonium: quorum alter ĩconſtantior,alter impurior, vterque pacem metuens: inimicus otio. His ardentibus perturbandæ reipubli. cupiditate quod opponi poſſet præſidium,non habebamus. Erexerat

enim

enim ſe ciuitas in retinenda libertate conſentiens. Nos tum nimis acres: vos fortaſſe ſapientius exceſſiſtis vrbe ea, quam liberaratis: Italiæ ſua vobis ſtudia profitenti remiſiſtis. Itaque cùm teneri vrbem à parricidis viderem, nec te in ea, nec Caſſium tutò eſſe poſſe, eamque armis oppreſſam ab Antonio, mihi quoque ipſi eſſe excedendum putaui. Tetrum enim ſpectaculum, oppreſſa ab impijs ciuitas, opitulandi poteſtate præciſa. ſed animus idem, qui ſemper infixus in patriæ charitate, diſceſſum ab eius periculis ferre non potuit. Itaque in medio Achaico curſu, cùm Eteſiarum diebus Auſter me in Italiã, quaſi diſſuaſor mei conſilij retuliſſet, te vidi Veliæ, doluique vehementer. Cedebas enim Brute, cedebas, quoniam Stoici veſtri negant fugere ſapientis. Romam vt veni, ſtatim me obtuli Antonij ſceleri, atque dementię. Quẽ cùm in me incitauiſſem, conſilia inire cœpi Brutina planè (veſtri enim hæc ſunt propria ſanguinis) reipub. liberandæ. Longa ſunt quæ reſtant, prætereunda: ſunt enim de me; Tantum dico. Cæſarem hunc adoleſcentem, per quem adhuc ſumus, ſi verum fateri volumus, fluxiſſe ex fonte conſiliorum meorum. Huic habiti à me honores. nulli quidem, Brute, niſi debiti, nulli niſi neceſſarij. Vt enim primùm libertatem reuocare cœpimus, cùm ſe nondum, ne Decimi quidem Bruti diuina virtus ita commouiſſet, vt iam id ſcire poſſemus, atq; omne prȩſidium eſſet in puero, qui à ceruicibus noſtris auertiſſet Antonium, quis honos ei non fuit decernendus? quanquàm ego illi tum verborum laudem

dem tribui, eamq; modicam. Decreui etiam imperium: quod quanquàm videbatur illi ætati honorificum, tñ erat exercitum habenti neceſſarium. Quid enim eſt ſine imperio exercitus? Statuam Philippus decreui, celeritatem petitionis primò Seruius. pòſt maiorẽ etiam Seruilius. Nihil tum nimium videbatur: ſed neſcio quomodo faciliùs in timore benigni, quàm in victoria grati reperimur. Ego enim D. Bruto liberato, cùm lætiſſimus ille ciuitati dies illuxiſſet, idemq; caſu Bruti natali eſſet, decreui, vt in faſtis ad eum diẽ Bruti nomen aſcriberetur. In eoque ſum maiorum exemplum ſecutus, qui hunc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cui vos Pontifices ad aram in Velabro facere ſoletis. Quod ego cùm dabam Bruto, notam eſſe in faſtis gratiſſimæ victoriæ ſempiternam memoriam volebam. Atque illo die cognoui paulò pluréis in ſenatu maleuolos eſſe, q̃ gratos. Eos per ipſos dies effudi (ſi ita vis) honores, in mortuos Hircium, & Panſam, Aquilam etiam: quod quis reprehendit, niſi qui, depoſito metu præteriti periculi fuerit oblitus? Accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam poſteris poſſet eſſe ſalutaris: extare enim volebam in crudeliſſimos hoſtes monimenta odij publici ſempiterna. Suſpicor illud minùs tibi probari, qđ ab tuis familiaribus, optimis illis quidem viris, ſed in re publica rudibus non probatur, ꝙ, vt ouanti introire Cæſari liceret, decreuerim. Ego autem (ſed erro fortaſſe: nec tamen is ſum, vt mea me maximè delectẽt) nihil mihi videor hoc bello ſenſiſſe prudentiùs.

tiùs. Cur autem ita ſit, aperiendum non eſt: ne magis videar prouidus fuiſſe, q̃ grat⁹. Hoc ipſum nimiũ: quare alia videamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. Præclara illi quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: ſed ſenatus etiam ſapiens, qui, qua quenque re putat, modò honeſta, ad rempub. iuuandã poſſe adduci, hac vtitur. At in Lepido reprehendimur: cùm ſtatuam in Roſtris ſtatuiſſemus, ijſdem illam euertimus. Nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare: vicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiam. Nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantum in euertenda boni. Satis multa de honoribus, nunc de pœna pauca ſunt dicenda. Intellexi enim ex tuis ſæpe literis, te in ijs, quos bello deuiciſti, clementiam tuam velle laudari. Exiſtimo equidem, nil a te, niſi ſapienter: ſed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod vocatur ignoſcere) etiam ſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello pernicioſum puto. Nullum enim bellum ciuile fuit in noſtra republica omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello nõ, vtracunque pars viciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura reipublicæ. Hoc bello victores quam rempublicam ſimus habituri, non facilè affirmarim: victis certè nulla vnquam erit. Dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras: neque tam vlciſcendi cauſa, quàm vt & in præſens ſceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talem amentiam vellet

 imitari.

imitari.quanquàm hæc quidem ſententia, non magis mea fuit quàm omnium. In qua videtur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt,& omnium ciuitatum: ſiquidem etiam Themiſtoclis liberi eguerũt: Et ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciueis.qui potuimus leniores eſſe in hoſteis? quid autem queri poteſt quiſquam de me,qui,ſi viciſſet, acerbiorem ſe in me futurum fuiſſe confiteatur neceſſe eſt? Habes rationem mearum ſententiarum,de hoc genere duntaxat honoris,& pœnæ: nam de cæteris rebus quid ſenſerim, quidq́; cenſuerim, audiſſe te arbitror. Sed hæc quidem non ita neceſſaria. Illud valde neceſſarium Brute, te in Italiam cum exercitu venire quamprimum, ſumma eſt expectatio tui. qui ſi Italiã attigeris,ad te concurſus fiet omnium. Siue enim vicerimus (qui quidem pulcherrimè viceramus,niſi Lepidus perdere omnia, & perire ipſe cum ſuis concupiuiſſet) tua nobis authoritate opus eſt ad collocandum aliquem ciuitatis ſtatum: ſiue etiam nunc certamem reliquum eſt,maxima ſpes eſt cùm in authoritate tua,tum in exercitus tui viribus.Sed propera,per Deos: ſcis enim quantũ ſit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filijs quàm diligenter cõſulam, ſpero te ex matris,& ex ſororis literis cogniturum: qua in cauſa maiorem habeo rationem tuæ voluntatis, quæ mihi chariſſima eſt,quàm, vt quibuſdam videor, conſtantiæ meæ.Sed ego nulla in re malo,quàm te amãdo conſtans & eſſe,& videri.

BRVTVS CICERONI S. 15

PArticulam literarum tuarum, quas miſiſti Octauio, legi, miſſam ab Attico mihi Studium tuum, curaque de ſalute mea nulla me noua voluptate affecit: non ſolùm enĩ vſitatum, ſed etiam quotidianũ eſt, aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter, atque honorificè dixeris, aut feceris: At dolore, quantum animo maximum capere poſſum, eadem illa pars epiſtolæ ſcriptæ ad Octauium de nobis affecit. Sic enim illi gratias agis de republica, tam ſuppliciter, ac demiſſe (quid ſcribam? pudet conditionis, ac fortunæ: ſed tamen ſcribendum eſt: commendas noſtram ſalutem illi: quæ morte qua non perniciosior?) vt prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominum commutatum eſſe. Verba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus regem iſtas eſſe preces. Vnum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur. & expectetur, vt eos ciueis, de quibus viri boni. populuſq́; Roma. bene exiſtimet, ſaluos velit. Quid ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quam eſſe per illũ præſtat. Ego medius fidius nõ exiſtimo tam omneis Deos auerſos eſſe à ſalute pop. Rom. vt Octauiusq́; orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. Iuuat enim magnificè loqui, & certè decet aduerſus ignoranteis, quid pro quoque timendum, aut à quoque petendum ſit. Hoc tu, Cicero, poſſe fateris Octauium, & illi amicus es: aut, ſi me charum habes, vis Ro-

mæ

rogaremus alterum, qui ſe in eius locum reponi pateretur? an vt eſſet ſui iuris, ac mancipij reſp. niſi forte non de ſeruitute, ſed de cōditione ſeruiendi recuſatum eſt à nobis. Atqui non ſolùm bono domino potuimus Antonio tolerare noſtram fortunam, ſed etiam beneficijs, atque honoribus, vt participes, frui quantis vellemus. Quid enim negetijs, quorū patientiā videret maximū ſuæ dñationis præſidiū eſſe? Sed nihil tanti fuit, quo venderemus fidē noſtrā, & libertatem. Hic ipſe puer, quē Cæſaris nomē incitare vt in Cæſaris interfectores quāti æſtimet (ſi ſit cōmercio locus) poſſe nobis authoribus tm̄, quantum profectò poterit, qm̄ viuere, & pecunias habere, & dici conſulares volumus? Cæterùm nequicquam perierit ille: cuius interitu quid gauiſi ſumus, ſi mortuo nihilominus ſeruituti eramus? nulla cura adhibetur. Sed mihi prius omnia Dij, Deæq́; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modò hæredi eius, quem occidi, non conceſſerim, quod in illo non tuli, ſed ne patri quidem mèo, ſi reuiuiſcat, vt patiente me, plus legibus, ac ſenatu poſſit. An hoc tibi perſuaſum eſt, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in iſta ciuitate locus non ſit? qui porrò id, quod petis, fieri poteſt vt impetrès? rogas enim, velit nos ſaluos eſſe. Videmur ergo tibi ſalutem accepturi, cùm vitam acceperimus? quam, ſi prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui poſſumus accipere? an tu Romæ habitare, id putas incolumem eſſe? res, non locus, oportet præſtet. Atque mihi. neque incolumis fui Cæſare vi-

 uo,

uo, niſi poſtquam illud conſciui facinus? neque vſquam exul eſſe poſſum, dum ſeruire, & pati cõtumelias, peius odero malis omnibus alijs. Nonne hoc eſt in eaſdem tenebras recidiſſe, cùm ab eo qui tyranni nomẽ aſciuit ſibi (cùm in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppreſſis illis, eodem ſupplicio afficiantur) petitur vt vindices, atq; oppreſſores dominationis ſalui ſint? Hanc ego ciuitatẽ videre velim: aut putem vllam, quæ ne traditam quidem, atq; inculcatam libertatem recipere póſſit: pluſq; timeat in puero nomen ſublati regis, quàm confidat ſibi: cùm illum ipſum, qui maximas opes habuerit, paucorum virtute ſublatum videat? Me verò poſthac ne commendaueris Cæſari tuo, ne te quidem ipſum, ſi me audies. Valde carè æſtimas tot annos, quot iſta ętas recipit, ſi propter eam cauſam puero iſti ſupplicatus es. Deinde, quod pulcherrimè feciſti, ac facis in Antonium vide ne conuertatur à laude maximi animi, ad opinionem formidinis: nam ſi Octauius tibi placet, à quo de noſtra ſalute petendum ſit, non dominũ fugiſſe, ſed amiciorem dominum quæſiſſe videberis: quem quòd laudas ob ea quæ adhuc fecit, planè probo: ſunt enim laudanda, ſi modò contra alienam potentiam, non pro ſua ſuſcepit eas actiones. Cùm verò iudicas tantũ illi non modò licere, ſed etiã à te ipſo tribuendũ eſſe, vt rogandus ſit, ne nolit eſſe nos ſaluos: nimium magnam mercedẽ ſtatuis. Id enim ipſum illi largiris, quod per illum habere videbatur reſp. Neq; hoc tibi in mentẽ venit: ſi Octauius vllis dignus ſit honoribus,

noribus,quia cum Antonio bellum gerat,ijs qui illud malum exciderint, cuius iſtæ reliquiæ ſunt, nihil, quo expleri poſſit eorum meritum, tributurum vnquam populũ Ro. ſi omnia ſimul congeſſerit. At vide quantò diligentius homines metuant,quàm meminerint,quia Antonius viuat, atque in armis ſit.De Cæſare verò quod fieri potuit, ac debuit, trãſactum eſt, neq; iam reuocari in integrum poteſt.Octauius is eſt, qui quid de nobis iudicaturus ſit expectet pop.Ro.nos ij ſumus,de quorum ſalute vnus homo rogandus videatur?Ego verò (vt iſtuc reuertar) is ſum,qui non modò non ſupplicem, ſed etiã coerceam poſtulanteis,vt ſupplicetur, aut lõgè à ſeruientibus abero, mihiq; eſſe iudicabo Romam,vbicũq; liberum eſſe licebit: ac veſtri miſerebor,quibus nec ętas,neq; honores, neq; virtus aliena dulcedinem viuendi minuere potuerit. Mihi quidem ita beatus eſſe videbor, ſi modò cõſtanter ac perpetuò placebit hoc conſiliũ,vt relatam putem gratiam pietati meæ Quid enim eſt mèliùs, q̃ memoria rectè factorum,& libertate contentum negligere humana?Sed certè non ſuccũbam ſuccumbentibus, nec vincar ab ijs qui ſe vinci volunt,experiarque, & tentabo oĩa, neq; deſiſtam abſtrahere à ſeruitio ciuitatẽ noſtram.Si ſecuta fuerit,quę debet,fortuna, gaudebimus omnes:ſin minus, ego tñ gaudebo. Quibus enim poti' hæc vita factis aut cogitationibus traducatur, q̃ ijs, quæ pertinuerit ad liberãdos ciueis meos?Te, Cicero, rogo atq; hortor,ne defatigere,neu diffidas: ſemper in præſentibus malis prohibendis,

futura quoque,niſi ante ſit occurſum,explores,ne ſe inſinuent.Fortem, & liberum animum,quo & conſul,& nunc conſularis rēp. vindicaſti,ſine cōſtātia,& æquabilitate nullum eſſe putaris: fateor enim duriorem eſſe conditionem ſpectatæ virtutis, quàm incognitæ. Benefacta pro debitis exigimus,quę aliter eueniunt,vt decepti ab his,infecto animo reprehendimus. Itaq; reſiſtere Antonio Ciceronem,etſi magna laude dignum eſt:tamen quia ille conſul, hunc conſularem meritò,præſtare videtur,nemo admiratur. Idē Cicero, ſi flexerit aduerſus alios iudicium ſuum,quod tanta firmitate ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, nòn modò reliqui temporis gloriam eripuerit ſibi, ſed etiā præterita euaneſcere coget: nihil enim ꝑ ſe amplum eſt,niſi in quo iudicij ratio extat. Quia neminem magis decet quam te remp.amare,libertatisq; defenſorem eſſe, vel ingenio,vel rebus geſtis, vel ſtudio, atq; efflagitatione omnium.Quare nō Octauius eſt rogandus,vt velit nos ſaluos eſſe: magis tute exuſcita,vt eam ciuitatem,in qua maxima geſſiſti, liberam atque honeſtam fore putes,ſi modò ſint populo duces ad reſiſtendū dum improborum conſilijs.

BRVTVS ATTICO S. 16

SCribis mihi mirari Ciceronem, ꝙ nihil ſignificem vnquam de ſuis actis. quoniā efflagitas, coactu tuo ſcribam quæ ſentio. Omnia feciſſe Ciceronem optimo animo ſcio:qd enim mihi exploratius eſſe poteſt, q̄ illius

illius animus in remp. ſed quædam mihi videtur, quid? dicam imperitè, vir omniũ prudentiſſimus, an ambitioſè feciſſe, qui valentiſſimum Antonium ſuſcipere pro rep. non dubitarit inimicum? Neſcio quid ſcribam tibi, niſi vnum, pueri & cupiditatem, & licentiam potius eſſe iritatam quàm repreſſam à Cicerone: tãtumq; eum tribuere huic indulgentiæ, vt ſe maledictis non abſtineat, ijs quidem quæ in ipſum dupliciter recidunt, quod & plureis occidit vno, ſeq; prius oportet fateatur ſiccarium, quàm obijciat Caſcæ quod obijcit, & imitatur in Caſca Beſtiam. An, quia non omnibus horis iactamus idus Martias, ſimiliter atque ille nonas Decembreis ſuas in ore habet, eò meliore conditione Cicero pulcherrimum factũ vituperabit, quàm Beſtia, & Clodius reprehendere illius conſulatum ſoliti ſunt? Suſtinuiſſe mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noſter: quid hoc mihi prodeſt, ſi merces Antonij oppreſſi poſcitur in Antonij locum ſucceſſio? & ſi vindex illius mali, autor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, ſi patiamur? vt iam iſta quæ facit non dominationem, non, ſed dominum Antonium timentis ſint. Ego autem gratiam non habeo, ſi quis dum ne irato ſeruiat, rem ipſam non deprecatur: imò triumphus, & ſtipendiũ decernitur, & omnibus decretis ornatur. * Pudeat conſpicere fortunã, cuius nomen ſuſceperit. Cõſularis hoc, an Ciceronis eſt? Quoniam tacere non licuit, leges, quæ tibi neceſſe eſt moleſta eſſe: etenim ipſe ſentio, quãto cũ dolore hæc ad te perſcripſerim: nec ignoro quid

ſentias in rep.& q̄ deſperatam quoq; ſanari putes poſſe. Nec mehercule te Attice, reprehendo: ætas enim, mores, liberi, ſegnem efficiunt: quod quidem etiam in Flauio noſtro perſpexi. Sed redeo ad Ciceronem. Quid inter Saluidenum & eum intereſt? quid autem amplius ille decerneret? Timet, inquies, etiā nunc reliquias belli ciuilis. Quiſquam ergo ita timet profligatum, vt neque potentiam eius qui exercitum victorē habeat, neq; temeritatem pueri putet extimeſcendam eſſe? An hoc ipſum ea re facit, quod illi propter amplitudinem omnia iam, vltroq; deferēda putat? ò magnam ſtultitiā timoris, id ipſum quod verearis, ita cauere, vt cùm vitare fortaſſe potueris, vltrò accerſas, & attrahas: nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. Hæc mihi videntur Ciceroni vltima eſſe in malis: & dum habeat à quibus impetret quæ velit, & à quib⁹ colatur, ac laudetur, ſeruitutem, honorificam modò, non aſpernatur, ſi quicquam in extrema, ac miſerrima cōtumelia poteſt honorificum eſſe. Licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem,* referat omnia, laudet, gratias agat: tñ illud apparebit, verba rebus eſſe contraria. Quid enim tā alienū ab humanis ſenſibus eſt, q̄ eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero ſit? Atqui eò tēdit, id agit, ad eū exitum properat vir optimus, vt ſit illi Octauius propitius. Ego verò iā ijs artibus nihil tribuo, quibus ſcio Ciceronem inſtructiſſimum eſt: quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quę de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſimè?

me? Quanto autẽ magis illa callere videtur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, q̃ Cicero qui alieno tribuat? Deſignat igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros. quid enim noſtra, victum eſſe Antonium, ſi victus eſt, vt alij vacaret quod ille obtinuit? tametſi tuæ literis dubia etiam nunc ſignificãt. Viuat herculè Cicero, qui poteſt, ſupplex, & obnoxius, ſi neq; ætatis, neq; honorum, neq; rerum geſtarum pudet. Ego certè, qui cum ipſa rè bellum geram, hoc eſt cũ regno, & imperijs extraordinariis, & dominatione, & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe velit, nulla erit tam bona conditio ſeruiendi, qua nõ deterrear, quanuis ſit vir bonus, vt ſcribis, Antonius, quod ego nunquam exiſtimaui. ſed dominum, ne parentem quidem maiores noſtri voluerunt eſſe. Te niſi tantũ amarem, quantum Ciceroni perſuaſum eſt diligi ſe ab Octauio, hæc ad te non ſcripſiſſem. Dolet mihi, tum quòd tu non ſtomacharis amantiſſimus, tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. Sed perſuadere tibi de voluntate propria mea nihil eſſe remiſſum, de iudicio largiter: neque enim impetrari poteſt, quin quale quicque videatur ei, talem quiſque de illo opinionem habeat. Vellem mihi ſcripſiſſes, quę conditiones eſſent Atticæ noſtræ, potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror: denique quod petis, faciam libenter: nam etiam ſorores meæ rogant: & hominem noro, & quid ſibi voluerit.

M. T. C. MARCO
BRVTO S. 17

CVm ſæpe te literis hortatus eſsē, vt quāprimum reipub. ſubuenires, in Italiamque, exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos neceſſarios: rogatus ſum à prudentiſſima, & diligentiſſima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te conſumuntur, vt venirem ad ſe a. d. VIII. Calend. Sext. quod ego, vt debui, ſine mora feci. Cùm autem veniſſem, Caſca aderat, & Labeo, & Scaptius. At illa retulit, quæſiuitque quidnam mihi videretur, accerſeremuſne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare & commorari te melius eſſet. Reſpondi id quod ſentiebam, & dignitati, & exiſtimationi tuæ maximè conducere, te primo quoque tempore ferre præſidiū labenti, & inclinatæ reipub. Quid enim abeſſe cenſes mali in eo bello, in quo victores exercitus fugientem hoſtem perſequi noluerunt? & in quo incolumis Imperator, honoribus ampliſſimis, fortuniſque maximis, coniuge, liberis, vobis affinibus ornatus, bellum reipub. indixerit? Quid dicam, in tanto ſenatus, populiſque conſenſu, cùm tantum reſideat intra muros mali? Maximo autem, cùm hæc ſcribebam, afficiebar dolore, quòd cùm me pro adoleſcentulo, ac pœnè puero reſpublica accepiſſet vadem, vix videbar quod promiſeram, præſtare poſſe. Eſt autem grauior, & difficilior animi, & ſententia, maximis præſertim in rebus, pro altero, quàm

pecu-

pecuniæ, obligatio. Hæc enim ſolui poteſt, & eſt rei familiaris iactura tolerabilis. reipublicæ quod ſpoponderis, quemadmodum ſoluas, niſi is dependi facilè patitur, pro quo ſpoponderis? Quanquam & hunc (vt ſpero) tenebo multis repugnantibus: videtur enim in eo eſſe indoles, ſed flexibilis ætas: multique ad deprauandum parati, qui ſplendore falſi honoris obiecto, aciem boni ingenij perſtringi poſſe confidunt. Itaque ad reliquos hic quoque labor mihi acceſſit, vt omneis adhibeam machinas ad tenendum adoleſcentem: ne famam ſubeam temeritatis. Quanquam quæ temeritas eſt? magis enim illum, pro quo ſpopondi, quàm me obligaui. Nec verò pœnitere poteſt rempublic. me pro eo ſpopondiſſe, qui fuit in rebus gerendis, tum ſuo ingenio, tum mea promiſſione conſtantior. Maximus autem (niſi fortè fallit) in republ. nodus eſt inopia rei pecuniariæ, obdureſcunt enim magis quotidie boni viri ad vocem tributi, quod ex centeſima collatum, impudenti cenſu locupletum, in duarum legionũ præmijs omne conſumitur. Impendent autem infiniti ſumptus tum in hos exercitus quibus nunc defendimur, tum verò in tuum: nam Caſſius noſter videtur poſſe ſatis ornatus venire. Sed & hæc, & multa alia coràm cupio, idque quamprimùm. De ſororis tuę filijs, non expectaui Brute, dum ſcriberes. Omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi cauſam reſeruant. Sed ego

à prin-

à principio, cùm diuinare de belli diuturnitate non poſſem, ita cauſam egi puerorum in ſenatu, vt te arbitror à matris literis potuiſſe cognoſcere. Nec verò illa res erit vnquam, in qua ego non vel vitæ periculo ea dicam, eaq́ue faciam, quæ te velle, quæq́ue ad te pertinere arbitror.

Vale.

VI. Calend. Sext.

SEX
HAS EPISTOLAS, VT A GERMANIS.

Accepimus, ita damus. Quanuis enim in nullo veteri exemplari inuenerimus, tamen nec Germanorum fidem improbare, qui ſe in vetuſto codice eas reperiſſe teſtati ſunt: nec noſtrum vllam in partem iudicium interponere voluimus.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S. 1

QVAM hæc ſcribebam, res exiſtimabatur in extremũ adducta diſcrimen: triſtes enim de Bruto noſtro literæ nuntijque adferebant. Me quidem non maximè conturbabant: his enim exercitibus ducibusque quos habemus, nullo modo poteram diffidere. Neq; aſſentiebar maiori parti hominum, fidem enim conſulum non condemnabam,

quæ

PLanci animum in rempubl. egregium, legiones, auxilia, copias, ex literis eius, quarum exemplum tibi miſſum arbitror, perſpicere potuiſti. Lepidi tui, neceſſarijs qui ſecundum fratrem affines habet, quos oderit proximos) leuitatem, & inconſtantiam, animumque ſemper inimicum reipubl. iam credo tibi ex tuorum literis eſſe perſpectum nos expectatio ſolicitat, quæ eſt omnis iam in extremum adducta diſcrimen. Eſt enim ſpes omnis in Bruto expedienda, de quo vehementer timebamus. Ego hic cum homine furioſo ſatis habeo negotij. Seruilio: quem tuli diutius, quàm dignitas mea patiebatur, ſed tuli reipubl. cauſa, ne darem perditis ciuibus, hominem parum ſanum illum quidē ſed tamen nobilem, quò concurrent: quod faciunt nihilominus: ſed eum alienandum à republ. non putabam. Finem feci eius ferendi: cœperat enim eſſe tanta inſolentia, vt neminem liberum duceret. In Planci verò cauſa exarſit incredibili dolore, mecūq; per biduum ita contendit, & à me ita fractus eſt, vt eum in perpetuum modeſtiorem ſperem fore. Atque in hac contentione ipſa cùm maximè res ageretur. a. d. v. idib. Apr. literæ mihi in ſenatu redditæ ſunt à Lentulo noſtro, de Caſſio, de legionibus, de Syria: quas ſtatim cùm recitauiſſem, cecidit Seruilius, complures prætereà: ſunt enim inſignes aliquot, qui improbiſſimè ſentiunt: ſed acerbiſſimè tulit Seruilius, aſſenſum eſſe mihi de Planco.

BRVTI

BRVTI EPISTOLA imperfecta. 3

MAgnum illud monſtrum in rep. eſt, ſed quo nos amiſiſſe. quem ſic vexari à Dolabella audio, vt iam non videatur crudeliſſimum eius facinus, interfectio Trebonij. Vetus Antiſtius me tamē pecunia ſubleuauit. Cicero filius tuus ſic mihi ſe probat, induſtria, patientia, labore, animi magnitudine, omni denique officio, vt prorſus nunquam dimittere videatur cogitationem, cuius ſit filius. Quare quoniam efficere non poſſum, vt pluris facias eum qui tibi eſt chariſſimus, illud tribue iudicio meo, vt tibi perſuadeas non fore illi abutendum gloria tua vt adipiſcatur honores paternos. calend. April. Candachio.

CICERO BRVTO S. 4

DAtis manè a. d. VI. id. April. Scaptio literis, eodem die tuas accepi calēd. Apr. Dyrrhachio datas veſperi: itaq; manè prid. idus April. cùm à Scaptio certior factus eſſem, non eſſe eos profectos, quibus pridie dederam, & ſtatim ire, hoc paululùm exarui ipſa ī turba matutinæ ſalutationis. De Caſſio lætor, & reip. gratulor: mihi etiam, qui repugnante & iraſcente Panſa ſententiam dixerim, vt Dolabellam bello Caſſius perſequeretur. Et quidem audacter dicebam, ſine noſtro s.c. iam illud eum bellum gerere. De te etiam dixi tum, quæ dicenda putaui. Hæc ad te oratio perferetur, quoniam te video delectari Philippicis noſtris. Quòd me de

de Antonio conſulis, quoad Bruti exitum cognorimus, cuſtodiendum puto. Ex his literis quas mihi miſiſti, Dolabella Aſiam vexare videtur, & in ea ſe gerere teterrimè. Compluribus autem ſcripſiſti Dolabellam à Rhodijs eſſe excluſum: qui ſi ad Rhodum acceſſit, videtur mihi Aſiã reliquiſſe. Id ſi ita eſt, iſtic tibi cenſeo commorandum: ſin eam ſemel cepit, mihi crede * non erit. id. Apr.

BRVTVS CICERONI S. 5

Literas tuas valde expecto, quas ſcripſiſti poſt nuntios noſtrarum rerum: & de morte Trebonij: non enim dubito quin mihi conſilium tuum explices. Indigno ſcelere & ciuem optimum amiſimus, & prouinciæ poſſeſſione pulſi ſumus, quam recuperari facile eſt. Neque minus turpe aut flagitioſum erit, ſi poteſt recuperari. Antonius adhuc eſt nobiſcum: ſed mediusfidius & moueor hominis precibus, & timeo ne illum aliquorũ furor excipiat: planè æſtuo. Quòd ſi ſcirem, quid tibi placeret, ſine ſolicitudine eſſem: id enim optimum eſſe perſuaſum eſſet mihi. Quare quamprimum fac certiorem quid tibi placeat. Caſſius noſter Syriam legiones Syriacas habet, vltro quidem à Marco, & à Martio, & ab exercitu ipſo accerſitus. Ego ſcripſi ad tertiam ſororem, & ad matrem, ne prius ederent hoc, quod optimè ac feliciſſimè geſſit Caſſius, quàm tuum conſilium cognouiſſent, tibique viſum eſſet. Legi orationes duas tuas, quarum altera calend. Ian. vſus es, altera de literis

meis, quę habita eſt abs te contra Calenum. Nũc ſcilicet hoc expectas, dum eas laudem. Neſcio animi, an ingenij tui maior in his libellis laus contineatur. Iam concedo, vt vel Philippici vocentur, quod tu quadam epiſtola iocans ſcripſiſti. Duabus rebus egemus, Cicero pecunia & ſupplemento: quarum altera poteſt abs te expediri, vt aliqua pars militum iſtinc mittatur nobis, vel ſecreto conſilio aduerſus Panſam, vel actione in ſenatu: altera quæ magis quàm reliquorum. Hoc magis doleo, Aſiam * at in Aſiam cenſeo perſequendum. Nihil mihi videris hoc tempore melius acturus.

CICERO BRVTO S. 6

QVod egere te duabus neceſſarijs rebus ſcribis, ſupplemẽto, & pecunia, difficile conſilium eſt: non.n. mihi occurrunt facultates, quibus vbi te poſſe videã, præter illas quas ſenatus decreuit, vt pecunias à ciuitatibus mutuas ſumeres. De ſupplemẽto autem non video quid fieri poſſit: tantum.n. abeſt, vt Panſa de exercitu ſuo, aut delectu tibi aliquid tribuat, vt etiã moleſtè ferat tã multos ad te ire voluntarios. Quomodo equidẽ credo, ꝙ his rebus quæ in Italia decernũtur, nullas copias nimis magnas eſſe arbitretur: qũo autem multi ſuſpicantur, ne te quidem nimis firmũ eſſe velit: quod ego non ſuſpicor. Quòd ſcribis te ad tertiam ſororẽ ſcripſiſſe, vt ne prius ederent ea quæ geſta à Caſſio eſſent, ꝗ mihi viſum eſſet, video te veritũ eſſe id quod verendum fuit, ne animi partium

Cæſaris,

Cęſaris, quomodo etiam nunc partes appellantur, vehementer commouerentur. Sed antequàm tuas literas accepimus, audita res erat, & peruulgata: tui etiam tabellarij ad multos familiares tuos literas attulerant. Quare neq; ſupprimenda res erat, prę ſertim cùm id fieri non poſſet, neque ſi poſſet, non diuulgandam potius, quàm occultandam putaremus. De Cicerone meo, & ſi tantum eſt in eo quantum ſcribis, tantum ſcilicet quantum debeo, gaudeo, etſi quòd amas eũ, eò maiora facis: idipſum incredibiliter gaudeo, à te eum diligi.

CICERO BRVTO S. 7

QVæ literæ tuo nomine recitatę ſunt idibus Aprilis in ſenatu, eodemq; tempore Antonij, credo ad te ſcripſiſſe tuos, quorum ego nemini concedo. Sed nihil neceſſe erat eadem omnes: illud neceſſe, me ad te ſcribere quid ſentirem de tota cõſtitutione huius belli, & quo iudicio eſſem, quaq; ſententia. voluntas mea Brute, de ſumma republ. ſemper eadem fuit quæ tua: ratio quibuſdam in rebus, non omnibus, paulò fortaſſe vehemẽtior. Scis mihi ſemper placuiſſe non rege ſolùm, ſed regno liberari rempub. Tu lenius, immortali omnino cum tua laude: ſed quid melius fuerit, magno dolore ſenſimus, magno periculo ſentimus. Recenti illo tempore, tu omnia ad pacem, quæ oratione confici non poterant: ego omnia ad libertatem, quæ ſine pace nulla eſt: pacem ipſam bello atque armis effici poſſe arbitrabar. Studia

non deerant arma poſcentium, quorum repreſſimus impetum, ardoremq; reſtinximus. Itaque res in eum locum venerat, vt niſi Cæſari Octauiano Deus quidam illam mētem dediſſet, I poteſtatem perditiſſimi hominis, & turpiſſimi M. Antonij veniendum fuerit, quocum vides hoc tempore ipſo, quod ſit, quantumque certamen. Id profectò nullum eſſet, niſi tum conſeruatus eſſet Antonius. Sed hæc omitto: res enim à te geſtã memorabilis, & penè cœleſtis repellit omnes reprehenſiones: quippe quæ ne laude quidem ſatis idonea affici poſſit. Extitiſti nuper vultu ſeuero: exercitum, copias, legiones idoneas per te breui tempore comparaſti. Dij immortales qui ille nuntius, quæ illæ literæ, quæ lætitia ſenatus, quæ alacritas ciuitatis erat? Nihil vnquam vidi tam omnium conſenſione laudatum. Erat expectatio reliquiarum Antonij, quem equitatu, legionibusque magna ex parte ſpoliaras. Ea quoque habuit exitũ optabilem. Nam tuæ literæ, quæ recitatæ in ſenatu ſunt, & imperatoris, & militum virtutem, & induſtriam tuorum, in quibus Ciceronis mei, declarant. Quòd ſi tuis placuiſſet de his literis referri, & niſi in tēpus turbulentiſſimum, poſt diſceſſum Panſæ conſulis incidiſſent, honos quoque iuſtus & debitus Dijs immortalibus decretus eſſet. Ecce tibi id. Apr. aduolat manè celer Pilus, qui vir (Dij boni) quàm grauius, q̃ conſtans, quàm bonarum in rep. partiũ? Hic epiſtolas affert duas, vnam tuo nomine, alteram Antonij dat Seruilio trib. pl. ille Cornuto: recitantur in ſenatu. ANTONIVS PROCOS. magna

gna admiratio, vt ſi eſſet recitatum, Dolabella imperator, à quo quidem venerant tabellarij: ſed nemo Pili ſimilis, qui proferre literas auderet, aut magiſtratibus reddere. Tuæ recitantur, breues illæ quidem, ſed in Antonium admodum lenes: vehementer admiratus ſenatus. mihi autem non erat explicatū quid agerem. falſas dicerem? quid ſi tu eas approbaſſes? confirmarem? non erat dignitati tuæ. itaque ille dies ſilentio. Poſtridie autem cùm ſermo increbuiſſet, Pilusque oculos vehementius hominum offendiſſet, natum omnino eſt principium à me. De procos. Antonio multa: Seſtius cauſæ non defuit. Pòſt mecum: quantò ſuum filium, quātò meum in periculo futurum diceret, ſi cōtra procos. arma tuliſſent. Noſti hominem, cauſæ nō defuit. Dixerunt etiam alij. Labeo verò noſter, nec ſignū tuum in epiſtola, nec diem appoſitum, nec te ſcripſiſſe ad tuos, vt ſoleres. Hoc cogere volebat, falſas literas eſſe, & ſi quæris, probabat. Nunc tuum eſt conſilium, Brute, de toto genere belli. Video te lenitate delectari, & eum putare fructum eſſe maximum. præclare quidem, ſed alijs rebus, alijs temporibus locus eſſe ſolet, debetque clementiæ. Nunc quid agatur, Brute, templus Deorum immortaliū imminet hominum egentium & perditorum ſpes, nec quicquam aliud decernitur hoc bello, niſi vtrum ſimus, necne. cui parcimus, aut quid agimus? His ergo conſulimus, quibus victoribus veſtigium noſtrum nullum relinquetur. Nam quid intereſt inter Dolabellam, & quemuis Antoniorum trium? quorum ſi-

ſicuti parcimus, duri fuimus in Dolabella. Hæc vt ita ſentiret ſenatus, populusq́; Rom. etſi res ipſa cogebat, tamen maxima ex parte noſtro cōſilio atque autoritate perfectum eſt. Tu ſi hanc rationem non probas, tuam ſententiam defendam, non relinquam meã, neq; diſſolutum à te quicquam homines expectant, nec crudele. Huius rei moderatio facilis eſt, vt in duces vehemens ſis, in milites liberalis. Ciceronem meum, mi Brute, velim quamplurimùm tecum habeas. Virtutis diſciplinam meliorem reperiet nullam, quàm contemplationem atque imitationem tui. XIII. calendas Maij.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINTVM FRATREM, LIBER I.

M. CICERO QVINTO FRATRI S. 1

ETSI nō dubitabam quin hanc epiſtolam multi nūtij, fama denique eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, tuque antè ab alijs auditurus eſſes, annum tertium acceſſiſſe deſiderio noſtro, & labori tuo: tamen exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ nuntium perferri oportere. Nam ſuperioribus literis, non vnis, ſed pluribus, cùm iam ab alijs deſperata res eſſet, tamen ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebam, non ſolùm vt quamdiutiſſimè te iucunda opinione oblectarem, ſed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à prætoribus contentio, vt rem poſſe confici non diffiderem. Nunc, quoniam ita accidit vt neq; prætores

ſuis opibus, neq; nos noſtro ſtudio quicquã proficere poſſemus, eſt omnino difficile, non grauiter id ferre: ſed tamen noſtros animos maximis in rebus gerendis, & ſuſtinendis exercitatos, frangi & debilitari moleſtia nõ oportet. Et quoniam ferre ea moleſtimè homines debent, quæ ipſorum culpa contracta ſunt, eſt quiddam in hac re mihi moleſtius ferendum, quàm tibi: factum eſt enim mea culpa, contrà quàm tu mecum & proficiſcẽs, & per literas egeras; vt priore anno non ſuccederetur. Quod ego, dum ſociorum ſaluti conſulo, dum impudentiæ nõnullorum negotiatorum reſiſto, dum noſtram gloriam tua virtute augeri expeto, feci non ſapienter præſertim cùm id commiſerim, vt ille alter annus etiam tertium poſſet adducere. Quod quoniam peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ, atque humanitatis tuæ curare, & perficere, vt hoc minùs ſapienter à me proui ſum, diligentia tua corrigatur. Ac ſi te ipſe vehementius ad omneis parteis bene audiẽdi excitaris, non vt cum alijs, ſed vt tecum iam ipſe certes: ſi omnem tuam mentem, curam, cogitationem, & excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, vnus annus additus labori tuo, multorum annorum lætitiam nobis, gloriam verò etiam poſteris noſtris afferret. Quapropter hoc te primùm rogo, ne contrahas, aut dimittas animum, neve te obrui tanquam fluctu ſic magnitudine negotij ſinas, contraque erigas, ac reſiſtas, ſiue etiã vltro occurras negotijs: neque enim eiuſmodi partem reipu. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua

pluri-

plurimum ratio poſſit,& diligentia. Quòd ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium videre, tremerem animo, quòd eodem tẽpore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. Nũc verò ea pars tibi reipu. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna teneat, & quæ mihi tota in tua virtute, ac moderatione animi poſita eſſe videatur. Nullas (vt opinor) inſidias hoſtium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendij, aut rei frumentariæ, nullam ſeditionẽ exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpè ſapientiſſimis viris acciderũt, vt quemadmodũ gubernatores optimi vim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetũ ſuperare nõ poſſent. Tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas, ita tamen vt ea dormientẽ gubernatorem vel obruere, vigilãtem etiam delectare poſſit. Conſtat enim ea prouincia primùm ex eo genere ſociorum, quod eſt ex hominum omni genere humaniſſimum: deinde ex eo genere ciuium, qui, aut quod publicani ſunt, nos ſumma neceſſitudine attingunt, aut quod ita negotiantur, vt locupletes ſint, noſtri cõſulatus beneficio ſe incolumes fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipſos exiſtunt graues controuerſiæ, multæ naſcuntur iniuriæ, magnæ contentiones conſequuntur. Quaſi verò ego id putem, nõ te aliquantum negotij ſuſtinere: intelligo permagnum eſſe negotium, & maximi conſilij. Sed memento cõſilij me hoc negotium eſſe magis aliquantò, quàm fortunę putare.

à principio, cùm diuinare de belli diuturnitate non poſſem, ita cauſam egi puerorum in ſenatu, vt te arbitror à matris literis potuiſſe cognoſcere. Nec verò illa res erit vnquam, in qua ego non vel vitæ periculo ea dicam, eaque faciam, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitror.

Vale.

VI. Calend.

Sext.

SEX
HAS EPISTOLAS, VT A GERMANIS.

Accepimus, ita damus. Quanuis enim in nullo veteri exemplari inuenerimus, tamen nec Germanorum fidem improbare, qui ſe in vetuſto codice eas repériſſe teſtati ſunt: nec noſtrum vllam in partem iudicium interponere voluimus.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S. 1

QVAM hæc ſcribebam, res exiſtimabatur in extremũ adducta diſcrimen: triſtes enim de Bruto noſtro literæ nuntijq́ue adferebant. Me quidem non maximè conturbabant: his enim exercitibus ducibusq́ue quos habemus, nullo modo poteram diffidere. Neq; aſſentiebar maiori parti hominum, fidem enim conſulum non condemnabam, quæ

CICERO BRVTO S. 2

PLanci animum in rempubl. egregium, legiones, auxilia, copias, ex literis eius, quarum exemplum tibi miſſum arbitror, perſpicere potuiſti. Lepidi tui, neceſſarijs qui ſecundum fratrem affines habet, quos oderit proximos) leuitatem, & inconſtantiam, animumque ſemper inimicum reipubl. iam credo tibi ex tuorum literis eſſe perſpectum nos expectatio ſolicitat, quæ eſt omnis iam in extremum adducta diſcrimen. Eſt enim ſpes omnis in Bruto expedienda, de quo vehementer timebamus. Ego hic cum homine furioſo ſatis habeo negotij. Seruilio: quem tuli diutius, quàm dignitas mea patiebatur, ſed tuli reipubl. cauſa, ne darem perditis ciuibus, hominem parum ſanum illum quidē ſed tamen nobilem, quò concurrent: quod faciunt nihilominus: ſed eum alienandum à republ. non putabam. Finem feci eius ferendi: cœperat enim eſſe tanta inſolentia, vt neminem liberum duceret. In Planci verò cauſa exarſit incredibili dolore, mecūq; per biduum ita contendit, & à me ita fractus eſt, vt eum in perpetuum modeſtiorem ſperem fore. Atque in hac contentione ipſa cùm maximè res ageretur. a. d. v. idib. Apr. literæ mihi in ſenatu redditæ ſunt à Lentulo noſtro, de Caſſio, de legionibus, de Syria: quas ſtatim cùm recitauiſſem, cecidit Seruilius, complures præterea: ſunt enim inſignes aliquot, qui improbiſſimè ſentiunt: ſed acerbiſſimè tulit Seruilius, aſſenſum eſſe mihi de Planco.

BRVTI

BRVTI EPISTOLA imperfecta. 3

MAgnum illud monſtrum in rep. eſt* ſed quo nos amiſiſſe. quem ſic vexari à Dolabella audio, vt iam non videatur crudeliſſimum eius facinus, interfectio Trebonij. Vetus Antiſtius me tamē pecunia ſubleuauit. Cicero filius tuus ſic mihi ſe probat, induſtria, patientia, labore, animi magnitudine, omni denique officio, vt prorſus nunquam dimittere videatur cogitationem, cuius ſit filius. Quare quoniam efficere non poſſum, vt pluris facias eum qui tibi eſt chariſſimus, illud tribue iudicio meo, vt tibi perſuadeas non fore illi abutendum gloria tua vt adipiſcatur honores paternos. calend. April. Carachio.

CICERO BRVTO S. 4

DAtis manè a. d. VI. id. April. Scaptio literis, eodem die tuas accepi calēd. Apr. Dyrrhachio datas veſperi: itaq; manè prid. idus April. cùm à Scaptio certior factus eſſem, non eſſe eos profectos, quibus pridie dederam, & ſtatim ire, hoc paululùm exarui ipſa ī turba matutinæ ſalutationis. De Caſſio lætor, & reip. gratulor: mihi etiam, qui repugnante & iraſcente Panſa ſententiam dixerim, vt Dolabellam bello Caſſius perſequeretur. Et quidem audacter dicebam, ſine noſtro s.c. iam illud eum bellum gerere. De te etiam dixi tum, quæ dicenda putaui. Hæc ad te oratio perferetur, quoniam te video delectari Philippicis noſtris. Quòd me de

de Antonio conſulis, quoad Bruti exitum cognorimus, cuſtodiendum puto. Ex his literis quas mihi miſiſti, Dolabella Aſiam vexare videtur, & in ea ſe gerere teterrimè. Compluribus autem ſcripſiſti Dolabellam à Rhodijs eſſe excluſum: qui ſi ad Rhodum acceſſit, videtur mihi Aſiã reliquiſſe. Id ſi ita eſt, iſtic tibi cenſeo commorandum: ſin eam ſemel cepit, mihi crede * non erit. id. Apr.

BRVTVS CICERONI S. 5

Literas tuas valde expecto, quas ſcripſiſti poſt nuntios noſtrarum rerum: & de morte Trebonij: non enim dubito quin mihi conſilium tuum explices. Indigno ſcelere & ciuem optimum amiſimus, & prouinciæ poſſeſſione pulſi ſumus, quam recuperari facile eſt. Neque minus turpe aut flagitioſum erit, ſi poteſt recuperari. Antonius adhuc eſt nobiſcum: ſed mediusfidius & moueor hominis precibus, & timeo ne illum aliquorũ furor excipiat: planè æſtuo. Quòd ſi ſcirem, quid tibi placeret, ſine ſolicitudine eſſem: id enim optimum eſſe perſuaſum eſſet mihi. Quare quamprimum fac certiorem quid tibi placeat. Caſſius noſter Syriam legiones Syriacas habet, vltro quidem à Marco, & à Martio, & ab exercitu ipſo accerſitus. Ego ſcripſi ad tertiam ſororem, & ad matrem, ne prius ederent hoc, quod optimè ac feliciſſimè geſſit Caſſius, quàm tuum conſilium cognouiſſent, tibique viſum eſſet. Legi orationes duas tuas, quarum altera calend. Ian. vſus es, altera de literis

meis,quę habita eſt abs te contra Calenum. Nũc ſcilicet hoc expectas, dum eas laudem. Neſcio animi,an ingenij tui maior in his libellis laus contineatur. Iam concedo, vt vel Philippici vocentur,quod tu quadam epiſtola iocans ſcripſiſti.Duabus rebus egemus,Cicero pecunia & ſupplemento: quarum altera poteſt abs te expediri, vt aliqua pars militum iſtinc mittatur nobis, vel ſecreto conſilio aduerſus Panſam, vel actione in ſenatu: altera quæ magis quàm reliquorum.Hoc magis doleo, Aſiam * at in Aſiam cenſeo perſequendum.Nihil mihi videris hoc tempore melius acturus.

CICERO BRVTO S. 6

QVod egere te duabus neceſſarijs rebus ſcribis,ſupplemẽto, & pecunia, difficile conſilium eſt: non.n.mihi occurrunt facultates, quibus vbi te poſſe videã, præter illas quas ſenatus decreuit,vt pecunias à ciuitatibus mutuas ſumeres. De ſupplemẽto autem non video quid fieri poſſit: tantum.n.abeſt, vt Panſa de exercitu ſuo,aut delectu tibi aliquid tribuat, vt etiã moleſtè ferat tã multos ad te ire voluntarios. Quomodo equidẽ credo,ꝙ his rebus quæ in Italia decernũtur,nullas copias nimis magnas eſſe arbitretur:quõ autem multi ſuſpicantur, ne te quidem nimis firmũ eſſe velit: quod ego non ſuſpicor. Quòd ſcribis te ad tertiam ſororẽ ſcripſiſſe, vt ne prius ederent ea quæ geſta à Caſſio eſſent,q̃ mihi viſum eſſet, video te veritũ eſſe id quod verendum fuit, ne animi partium

Cæſaris,

Cæſaris, quomodo etiam nunc partes appellantur, vehementer commouerentur. Sed ante quàm tuas literas accepimus, audita res erat, & peruulgata: tui etiam tabellarij ad multos familiares tuos literas attulerant. Quare neq; ſupprimenda res erat, præſertim cùm id fieri non poſſet, neque ſi poſſet, non diuulgandam potius, quàm occultandam putaremus. De Cicerone meo, & ſi tantum eſt in eo quantum ſcribis, tantum ſcilicet quantum debeo, gaudeo, etſi quòd amas eũ, eò maiora facis: idipſum incredibiliter gaudeo, à te eum diligi.

CICERO BRVTO S. 7

QVæ literæ tuo nomine recitatę ſunt idibus Aprilis in ſenatu, eodemq; tempore Antonij, credo ad te ſcripſiſſe tuos, quorum ego nemini concedo. Sed nihil neceſſe erat eadem omnes: illud neceſſe, me ad te ſcribere quid ſentirem de tota cõſtitutione huius belli, & quo iudicio eſſem, quaq; ſententia. voluntas mea Brute, de ſumma republ. ſemper eadem fuit quæ tua: ratio quibuſdam in rebus, non omnibus, paulò fortaſſe vehemẽtior. Scis mihi ſemper placuiſſe non rege ſolùm, ſed regno liberari rempub. Tu lenius, immortali omnino cum tua laude: ſed quid melius fuerit, magno dolore ſenſimus, magno periculo ſentimus. Recenti illo tempore, tu omnia ad pacem, quæ oratione confici non poterant: ego omnia ad libertatem, quæ ſine pace nulla eſt: pacem ipſam bello atque armis effici poſſe arbitrabar. Studia

non deerant arma poſcentium, quorum repreſſimus impetum, ardoremq; reſtinximus. Itaque res in eum locum venerat, vt niſi Cæſari Octauiano Deus quidam illam mētem dediſſet, ĩ poteſtatem perditiſſimi hominis, & turpiſſimi M. Antonij veniendum fuerit, quocum vides hoc tempore ipſo, quod ſit, quantumque certamen. Id profectò nullum eſſet, niſi tum conſeruatus eſſet Antonius. Sed hæc omitto: res enim à te geſtá memorabilis, & penè cœleſtis repellit omnes reprehenſiones: quippe quæ ne laude quidem ſatis idonea affici poſſit. Extitiſti nuper vultu ſeuero: exercitum, copias, legiones idoneas per te breui tempore comparaſti. Dij immortales qui ille nuntius, quæ illc literæ, quæ lætitia ſenatus, quæ alacritas ciuitatis erat? Nihil vnquam vidi tam omnium conſenſione laudatum. Erat expectatio reliquiarum Antonij, quem equitatu, legionibusque magna ex parte ſpoliaras. Ea quoque habuit exitũ optabilem. Nam tuæ literæ, quæ recitatæ in ſenatu ſunt, & imperatoris, & militum virtutem, & induſtriam tuorum, ĩn quibus Ciceronis mei, declarant. Quòd ſi tuis placuiſſet de his literis referri, & niſi in tēpus turbulentiſſimum, poſt diſceſſum Panſæ conſulis incidiſſent, honos quoque iuſtus & debitus Dijs immortalibus decretus eſſet. Ecce tibi id. Apr. aduolat manè celer Pilus, qui vir (Dij boni) quàm grauius, q̃ conſtans, quàm bonarum in rep. partiũ? Hic epiſtolas affert duas, vnam tuo nomine, alteram Antonij dat, Seruilio trib. pl. ille Cornuto: recitantur in ſenatu. ANTONIVS PROCOS. magna

gna admiratio, vt ſi eſſet recitatum, Dolabella imperator, à quo quidem venerant tabellarij: ſed nemo Pili ſimilis, qui proferre literas auderet, aut magiſtratibus reddere. Tuæ recitantur, breues illæ quidem, ſed in Antonium admodum lenes: vehementer admiratus ſenatus. mihi autem non erat explicatũ quid agerem. falſas dicerem? quid ſi tu eas approbaſſes? confirmarem? non erat dignitati tuæ. itaque ille dies ſilentio. Poſtridie autem cùm ſermo increbuiſſet, Pilusque oculos vehementius hominum offendiſſet, natum omnino eſt principium à me. De procos. Antonio multa: Seſtius cauſæ non defuit. Pòſt mecum: quantò ſuum filium, quãto meum in periculo futurum diceret, ſi cõtra procos. arma tuliſſent. Noſti hominem, cauſæ nõ defuit. Dixerunt etiam alij. Labeo vero noſter, nec ſignũ tuum in epiſtola, nec diem appoſitum, nec te ſcripſiſſe ad tuos, vt ſoleres. Hoc cogere volebat, falſas literas eſſe, & ſi quæris. probabat, Nunc tuum eſt conſilium, Brute, de toto genere belli. Video te lenitate delectari, & eum putare fructum eſſe maximum. præclare quidem, ſed alijs rebus, alijs temporibus locus eſſe ſolet, debetque clementiæ. Nunc quid agatur, Brute, templus Deorum immortaliũ imminet hominum egentium & perditorum ſpes, nec quicquam aliud decernitur hoc bello, niſi vtrum ſimus, necne. cui parcimus, aut quid agimus? His ergo conſulimus, quibus victoribus veſtigium noſtrum nullum relinquetur. Nam quid intereſt inter Dolabellam, & quemuis Antoniorum trium? quorum ſi-

ſicuti parcimus, duri fuimus in Dolabella. Hæc vt ita ſentiret ſenatus, populusq; Rom. etſi res ipſa cogebat, tamen maxima ex parte noſtro cōſilio atque autoritate perfectum eſt. Tu ſi hanc rationem non probas, tuam ſententiam defendam, non relinquam meā, neq; diſſolutum à te quicquam homines expectant, nec crudele. Huius rei moderatio facilis eſt, vt in duces vehemens ſis, in milites liberalis. Ciceronem meum, mi Brute, velim quamplurimùm tecum habeas. Virtutis diſciplinam meliorem reperiet nullam, quàm contemplationem atque imitationem tui. XIII. calendas Maij.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINTVM FRATREM,

LIBER I.

M. CICERO QVINTO FRATRI S. 1

ETSI nō dubitabam quin hanc epiſtolam multi nūtij, fama denique eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, tuque antè ab alijs auditurus eſſes, annum tertium acceſſiſſe deſiderio noſtro, & labori tuo: tamen exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ nuntium perferri oportere. Nam ſuperioribus literis, non vnis, ſed pluribus, cùm iam ab alijs deſperata res eſſet, tamen ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebam, non ſolùm vt quamdiutiſſimè te iucunda opinione oblectarem, ſed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à prætoribus contentio, vt rem poſſe confici non diffiderem. Nunc, quoniam ita accidit vt neq; prætores

plurimum ratio poſſit,& diligentia. Quòd ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium videre, tremerem animo, quòd eodem tẽpore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. Nũc verò ea pars tibi reipu. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna teneat, & quæ mihi tota in tua virtute, ac moderatione animi poſita eſſe videatur. Nullas (vt opinor) inſidias hoſtium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendij, aut rei frumentariç, nullam ſeditionẽ exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpè ſapientiſſimis viris acciderũt, vt quemadmodũ gubernatores optimi vim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetũ ſuperare nõ poſſent. Tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas, ita tamen vt ea dormientẽ gubernatorem vel obruere, vigilãtem etiam delectare poſſit. Conſtat enim ea prouincia primùm ex eo genere ſociorum, quod eſt ex hominum omni genere humaniſſimum: deinde ex eo genere ciuium, qui, aut quod publicani ſunt, nos ſumma neceſſitudine attingunt, aut quod ita negotiantur, vt locupletes ſint, noſtri cõſulatus beneficio ſe incolumes fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipſos exiſtunt graues controuerſiæ, multæ naſcuntur iniuriæ, magnæ contentiones conſequuntur. Quaſi verò ego id putem, nõ te aliquantum negotij ſuſtinere: intelligo permagnum eſſe negotium, & maximi conſilij. Sed memento cõſilij me hoc negotium eſſe magis aliquantò, quàm fortunç putare.

Quid eſt enim negotij,continere eos quibus præſis, ſi te ipſe contineas? Id autem ſi magnum,& difficile cæteris, ſicut eſt difficillimum: tibi & fuit hoc ſemper facillimum, & verò eſſe debuit,cuius natura talis eſt,vt etiã ſine doctrina videatur moderate eſſe potuiſſe: ea autem adhibita doctrina eſt, quæ vel vitioſiſſimam naturam excolere poſſit. Tu cùm pecuniæ,cùm voluptati, cùm omnium rerũ cupiditati reſiſtes,vt facis: erit, credo, periculum ne improbum negotiatorem,paulò cupidiorem publicanum comprimere nõ poſſis. Nam Græci quidem ſic te ita viuẽtem intuebuntur, vt quendam ex annalium memoria,aut etiam è cœlo diuinum hominem eſſe in prouinciam delapſum putent.Atque hæc nunc non vt facias, ſed vt te facere, & feciſſe gaudeas ſcribo.Præclarũ eſt enim ſummo cum imperio fuiſſe in Aſia triennium, ſic vt nullum te ſignum, nulla pictura, nullum vas,nulla veſtis, nullum mancipium, nulla forma cuiuſquam, nulla conditio pecuniæ(quibus rebus abũdat iſta prouincia) ab ſumma integritate, continentiaq; deduxerit. Quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum poteſt, quàm iſtam virtutẽ moderationẽ animi, temperantiã non latere in tenebris, neq; eſſe abditam, ſed in luce Aſiæ,in oculis clariſſimæ prouinciæ, atq; in auribus omnium gentiũ ac nationũ eſſe poſitam: non itineribus tuis perterreri homines, nõ ſumptu exhauriri, non aduentu cõmoueri: eſſe quocũq; veneris, & publicè, & priuatim maximã lætitiã: cùm vrbs cuſtodem,non tyrannum: domus hoſpitem, non

expilatorem recepiſſe videatur? His autem in rebus, iam te vſus ipſe profectò erudiuit, nequaquam ſatis eſſe, ipſum haſce habere virtutes: ſed circunſpiciendum diligenter, vt in hac cuſtodia prouinciæ non te vnum, ſed omneis miniſtros imperij tui ſocijs, & ciuibus, & reip. præſtare videare. Quanquã legatos habes eos, qui ipſi ꝑ ſe habituri ſint rationem dignitatis ſuæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præſtat Tubero: quem ego arbitror, præſertim cùm ſcribat hiſtoriã, multos ex ſuis annalib. poſſe diligere, quos velit, & poſſit imitari. Hallienus autem noſter, cùm animo, & beneuolentia, tum verò etiam imitatione viuendi. Nam quid ego de Gratidio dicam? quem certò ſcio ita laborare, de exiſtimatione ſua, vt propter amorem in nos fraternum, etiam de noſtra laboret. Quæſtorem habes nõ tuo iudicio delectum ſed eum quem ſors dedit. Hunc oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis & præceptis obtemperare. Quorum ſi quis fortè eſſet ſordidior, ferres eatenus, quoad ꝑ ſe negligeret eas leges, quibus eſt adſtrictus: non vt ea poteſtate, quam tu ad dignitatem permiſiſſes, ad quæſtum abuteretur. Neque enim mihi ſanè placet, præſertim cũ hi mores tantùm iam ad nimiam lenitatẽ, & ambitionẽ incubuerint, ſcrutari te omneis ſordeis, excutere vnumquenque eorũ, ſed quãta ſit in quoque fides, tantum cuiq; committere. Atque inter hos, eos quos tibi comites, & adiutores negotiorũ publicorũ dedit ipſa reſpu. dũtaxat finibus ijs ꝓſtabis, quos antè ꝓſcripſi. Quos verò aut ex domeſticis conui-

ctoribus, aut ex neceſſarijs apparitoribus tecum eſſe voluiſti, qui quaſi ex cohorte pretoris appellari ſolent, horum non modò facta, ſed etiam dicta omnia præſtãda nobis ſunt. Sed habes eos tecũ, quos poſſis recte faciẽtes facile diligere, minus conſulenteis exiſtimationi tuæ facillimè coercere: à quibus, rudis cùm eſſes, videtur potuiſſe tua liberalitas decipi: nã vt quiſq; eſt vir optimus, ita difficillimè eſſe alios improbos ſuſpicatur. Nũc verò tertius hic annus habeat integritatẽ eandem quam ſuperiores, cautionem etiam diligentiorem. Sint aures tuæ, quæ id quod audiunt, exiſtimentur audire, nõ in quas fictè & ſimulatè quæſtus cauſa inſuſurretur. Sit annulus tuus non vt vas aliquod, ſed tanquã ipſe tu: non miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis tuæ. Accẽſus ſit eo etiam numero, quo eum maiores noſtri eſſe voluerunt, qui hoc non in beneficij loco, ſed in laboris, ac muneris, nõ temerè niſi libertis ſuis deferebãt: quibus illi quidem non multo ſecus ac ſeruis imperabant. Sic lictor non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor, maioraque præferant faſces illi, ac ſecures dignitatis inſignia, quàm poteſtatis. Toti denique ſit prouinciæ cognitum, tibi omnium quibus præſis, ſalutem, liberos, famã, fortunas eſſe chariſſimas. Denique hæc opinio ſit, non modò ijs qui aliquid acceperint, ſed ijs etiam qui dederint, te inimicum (ſi id cognoueris) futurum. Neque verò quiſquam dabit, cùm erit hoc perſpectum, nihil per eos qui ſimulant ſe apud te multum poſſe, abs te ſolere impetrari. Nec tamen eſt hæc oratio mea huiuſmodi, vt te

in tuos aut durum eſſe nimiū, aut ſuſpicioſum velim. Nam ſi quis eſt eorum qui tibi bieunij ſpatio nunquam in ſuſpicionē auaritiæ venerit,vt ego Cæſium,& Chærippum, & Labeonem audio,& quia cognoui exiſtimo:nihil eſt quod non & ijs, & ſi quis eſt alius eiuſmodi. & committi, & credi rectiſſimè putem. Sed ſi quis eſt in quo iam offenderis,de quo aliquid ſenſeris:huic nihil crediderís, nullam partē exiſtimationis tuæ cōmiſeris. In prouincia vero ipſa ſi quē es nanctus qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis antè fuerit ignotus: huic quantū credendum ſit,vide: nō quin poſſint multi eſſe prouinciales viri boni:ſed hęc ſperare licet,iudicare periculoſum eſt. MVLTIS enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur vniuſcuiuſque natura: frons, oculi, vultus perſæpè mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè. Quamobrem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careāt ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus, te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa ſimulent? Mihi quidem permagnū videtur: præſertim ſi ijdem homines priuatū non ferè quēquam prætores ſemper omneis amāt. Quo ex genere ſiquem fortè tui cognouiſti amātiorem (fieri.n.potuit)quàm temporis: hunc ad tuum numerum libenter aſcribito: ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis: propterea quod & omneis vias pecuniæ norūt, & omnia pecuniæ cauſa faciunt, & quicum

victuri

victuri nõ ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. Atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominũ perpaucorum, ſi qui ſunt vetere Græcia digni. Sic verò fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiã aſſentationẽ eruditi: quos ego vniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio amicitiaque coniungi dico oportere. Nimię familiaritates eorum neque tam fideles ſunt (non enim audent aduerſari noſtris voluntatibus) & inuident nõ noſtris ſolùm, verumetiam ſuis. Iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus vereor etiam ne durior ſim cautus eſſe velim, ac diligens, quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cùm omnibus in locis, tum præcipuè in prouincijs regere debemus. Quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & faclllimè teneri poteſt, vt ita ſe gerant in iſti Aſiaticis itineribus, vt ſi iter Appia via faceres: neve intereſſe quicquam putent, vtrum Tralleis, an Formias venerint. Ac ſi quis eſt ex ſeruis egregiè fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem reipublicæ pertinebunt, de ijs rebus ne quid attingat: multa enim, quæ rectè committi ſeruis fidelibus poſſunt, tamen ſermonis, & vituperationis vitandæ cauſa committenda non ſunt. Sed neſcio quo pacto ad præcipiendi rationem delapſa eſt oratio mea, cùm id mihi propoſitum inuitò nõ fuiſſet. Quid enim ei præcipiam, quem ego in hoc præſertim genere intelligam prudentia non eſſe inferiorem,

riorem,

riorem, quàm me, vſu verò etiam ſuperiorē? ſed tamen ſi ad ea quæ faceres, autoritas accederet mea, tibi ipſi illa putaui fore iucundiora. Quare ſint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium qui tecum ſunt, pudor. Delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens: familiæ grauis, & conſtans diſciplina. Quæ cùm honeſta ſint in his priuatis noſtris, quotidianiſque rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina videantur neceſſe eſt. Hæc inſtitutio, atque diſciplina poteſt ſuſtinere in rebus ſtatuendis, decernendiſque eam ſeueritatē, qua tu in ijs rebus vſus es, ex quibus nonnullas ſimultates cum magna mea lætitia ſuſceptas habemus: niſi fortè me Paconij, neſcio cuius, hominis ne Græci quidem, * ſed Myſi, aut Phrygis potius, querelis moueri putas: aut Tuſcenij hominis furioſi, ac ſordidi vocibus, cuius tu ex impuriſſimis faucibus inhoneſtiſſimam cupiditatem eripuiſti ſumma cum equitate. Hæc, & cætera plena ſeueritatis, quæ ſtatuiſti in iſta prouincia, non facilè ſine ſumma integritate ſuſtinebimus. Quare ſit ſūma in iure dicendo ſeueritas, dummodo ea ne varietur gratia, ſed conſeruetur æquabilis. Sed tamen parui refert, abs te ipſo ius dici *æqualiter, & diligenter, niſi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. Ac mihi quidē videtur nō ſanè magna varietas eſſe negotiorū in adminiſtrāda Aſia, ſed ea tota iuriſdictione maximè ſuſti-

neri.

neri: in qua, ſcientię p̄ſertim prouincialis ratio ipſa expedita eſt. Conſtantia eſt adhibenda & grauitas, quæ reſiſtat non ſolùm gratię, verùm etiam ſuſpitioni. Adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in decernẽdo, in ſatisfaciendo, ac diſputando diligentia. His rebus nuper Cn. Octauius iucundiſſimus fuit: apud quem primùm lictor * quieuit, tacuit accenſus: quoties quiſque voluit, dixit, & quàm voluit diu. Quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis videretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. Cogebantur Syllani homines, quæ per vim, & metum abſtulerant, reddere qui in magiſtratibus iniuriosè decreuerant, eodem ipſis priuatis erat iure parendum. Hæc illius ſeueritas acerba videretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quòd ſi hæc lenitas grata Romæ eſt, vbi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magiſtratus, tot auxilia, tanta vis, tanta ſenatus autoritas: quàm iucunda tandem prætoris comitas in Aſia poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot vrbes, tot ciuitates vnius hominis nutum intuentur: vbi nullum auxiliũ eſt, nulla conqueſtio, nullus ſenatus, nulla concio. Quare cùm permagni hominis eſt, & ipſa natura moderati, tum verò etiam doctrina, atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic ſe adhibere in tanta poteſtate, vt nulla alia poteſtas ab ijs quibus præſit, deſideretur Cyrus ille à Xenophonte non ad hiſtorię fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti imperij: cuius ſumma grauitas ab illo philoſopho cũ

ſingu-

ſingulari comitate coniungitur: quos quidẽ libros nõ ſine cauſa noſter ille Africanus de manibus ponere non ſolebat: nullum eſt.n.. prætermiſſum in ijs officium diligentis, & moderati imperij:' eaque ſi ſic coluit ille, qui priuatus futurus nũquam fuit, quonam modo retinenda ſunt ijs, quibus imperium ita datum eſt, vt redderent, & ab ijs legibus datum eſt, ad quas reuertendum eſt? At mihi quidem videntur huc omnia eſſe referenda ab ijs qui præſunt alijs, vt ij, qui eorum in imperio erunt, ſint quàm beatiſſimi: qđ tibi & eſſe antiquiſſimum, & ab initio fuiſſe, vt primum Aſiam attigiſti, conſtante fama, atque omnium ſermone celebratum eſt. Eſt autem non modò eius qui ſocijs, & ciuibus, ſed etiam eius qui ſeruis, qui mutis pecudibus præſit, eorum quibus præſit commodis, vtilitatique ſeruire. Cuius quidem generis conſtare inter omnes video, abs te ſummam adhiberi diligentiam: nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus: vetere autem magno, & graui multas abs te eſſe liberatas vrbeis: complureis dirutas, ac penè deſertas, in quibus vnam Ioniæ nobiliſſimã, alteram Cariæ, Samum, & Halicarnaſſum, per te eſſe recreatas: nullas eſſe ĩ oppidis ſeditiones, nullas diſcordias: prouideri abs te, vt ciuitates optimatum conſilijs adminiſtrẽtur: ſublata Miſiæ latrocinia, cedes multis locis repreſſas, pacem tota prouincia conſtitutam: neque ſolùm illa itinerum, atque agrorum, ſed multò etiam plura, & maiora oppidorum & furta, & latrocinia eſſe depulſa: remota à fama, & à fortunis, & ab otio locuple-

tum

tum illam acerbiſſimam miniſtram prætorũ auaritiæ, calumniam: ſumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fineis incolant, tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aureis tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac ſolitudinem non modò nullo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem tua, & cubiculo eſſe excluſam. tuo toto denique in imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele atq; omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis. Quantum verò illud eſt beneficium tuum, quod iniquo & graui vectigali ædilitiorum, magnis noſtris ſimultatibus, Aſiam liberaſti? Enimuerò ſi vnus homo nobilis queritur palàm te, quòd ædixeris ne ad ludos pecuniæ decernerentur, H-S. CC. ſibi eripuiſſe: quanta tandem pecunia penderetur ſi omnium nomine quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutum, erogaretur? Quanquam has querelas hominum noſtrorum illo conſilio oppreſſimus quod in Aſia neſcio quonam modo. Romæ quidẽ non mediocri cum admiratione laudatur: quod cum ad templum, monimentumq́ue noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent, cũq́ue id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs ſumma ſua voluntate feciſſent, nominatimq́ue lex exciperet, vt ad templum, monimentumq́ue capere liceret, cumq́ue id quod dabatur, non eſſet interiturũ, ſed in ornamentis templi futurum, vt non mihi potius, quàm populo Romano, ac Dijs immortalibus datum videretur: tamen id in quo erat dignitas, erat lex, erat eo-

rum

rum qui faciebant, voluntas, accipiendum non putaui: tam alijs de cauſis, tum etiam vt animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. Quapropter incumbe toto animo, & ſtudio omni, in eam rationē qua adhuc vſus es, vt eos quos tuæ fidei, poteſtatique, ſenatus, populusque Romanus commiſit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, vt eſſe quàm beatiſſimos velis. Quòd ſi te ſors Afris, aut Hiſpanis, aut Gallis præfeciſſet, immanibus ac barbaris nationib9: tamen eſſet humanitatis tuæ conſulere eorum commodis, & vtilitati, ſalutique ſeruire. Cùm verò ei generi hominum præſimus, non modò in quo ipſa ſit, ſed etiam à quo ad alios perueniſſe putetur humanitas: certè ijs eam potiſſimùm tribuere debemus, à quibus accepimus. Non enim me hoc iam dicere pudebit, præſertim in ea vita, atque ijs rebus geſtis, in quibus non poteſt reſidere inertiæ, aut leuitatis vlla ſuſpitio, nos ea quę conſecuti ſumus, ijs ſtudijs, & artibus eſſe adeptos, quæ ſint nobis Græciæ monimentis, diſciplinisque traditæ. Quare præter communem fidem quæ omnibus debetur, preterea nos iſti hominum generi præcipue debere videmur, vt quorum præceptis ſimus eruditi, apud eos ipſos, quod ab ijs didicerimus, velimus exprimere. Atque ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato, tum denique fore beatas reſpublicas putauit, ſi aut docti, & ſapientes homines eas regere cœpiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina, ac ſapientia collocaſſent.

Hanc coniunctionem videlicet poteſtatis, & ſapientiæ ſaluti cēſuit ciuitatibus eſſe poſſe: quod fortaſſe aliquando vniuerſæ reip. noſtræ, nunc quidem profectò iſti prouinciæ contigit, vt is in ea ſummam poteſtatem haberet cui in doctrina, cui in virtute atque humanitate percipienda, plurimum à pueritia ſtudij fuiſſet, & temporis. Quare cura, vt hic annus qui ad laborem tuum acceſſit, idē ad ſalutem Aſiæ prorogatus eſſe videatur. quoniam in te retinendo fuit Aſia felicior, quam nos in deducendo, pfice vt lætitia prouinciæ, deſiderium noſtrū leniatur, etenim ſi in promerendo, vt tibi tanti honores haberentur, quāti haud ſcio an nemini, fuiſti omnium diligētiſſimus, multò maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad antè. Semper eos putaui, ſi vulgares eſſent, vileis: ſi temporis cauſa conſtituerētur, leueis: ſi verò (id quod ita factum eſt) meritis tuis tribuerentur, ſexiſtimabam multam tibi in ijs tuendis operā eſſe ponendam. Quare, quoniam in iſtis vrbibus cum ſummo imperio, & poteſtate verſaris, in quibus tuas virtutes conſecratas, & in Deorum numero collocatas vides: in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit eiuſmodi, vt conſulas omnibus, vt medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, vt te parentem Aſiæ & dici, & haberi velis. Atque huic tuæ voluntati ac diligentiæ difficul-

ficultatem magnam afferunt publicani: quibus ſi aduerſamur, ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum repub. coniunctum, & à nobis, & à republ. diſiungemus: ſin autem omnibus in rebus obſequimur, funditus eos perire patiamur, quorum non modò ſaluti, ſed etiam commodis conſulere debemus. Hæc eſt vna (ſi verè cogitare volumus) in toto imperio tuo difficultas: nam eſſe abſtinentem, continere omnes cupiditates, ſuos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoſcendis, in hominibus audiendis, admittendiſque præbere, præclarũ magis eſt, quàm difficile. Non eſt enim poſitum in labore aliquo, ſed in quadam inductione animi, atque voluntate. Illa cauſa publicanorum quantam acerbitatem afferat ſocijs, intelleximus ex ciuibus qui nuper in portorijs Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs portitorum querebantur. Quare non ignoro quid ſocijs accidat in vltimis terris, cùm audiuerim in Italia querelas ciuium. Hic te ita verſari, vt & publicanis ſatisfacias, præſertim publicis malè redemptis, & ſocios perire non ſinas, diuinæ cuiuſdam virtutis eſſe videtur, id eſt tuæ. Ac primum Gręcis id, quod acerbiſſimũ eſt, quòd ſint vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quòd ſine imperio populi Romani ſuis inſtitutis ꝑ ſe ipſi ita fuerunt. Nomen autem publicani aſpernari nõ poſſunt, qui pendere ipſi vectigal ſine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla deſcripſerat. Non eſſe autem leniores in

exigẽdis vectigalibus Græcos, quàm noſtros publicanos, hinc intelligi poteſt, quòd Caunij nuper omnes ex inſulis, quæ erãt ab Sylla Rhodijs attributæ, confugerunt ad ſenatum, nobis vt potius vectigal, quàm Rhodijs penderent. Quare nomen publicani neque ij debent horrere qui ſemper vectigales fuerunt: neque ij aſpernari, qui per ſe pendere vectigal non potuerunt: neque ij recuſare qui poſtulauerunt. Simul & illud Aſia cogitet, nullam à ſe neque belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum calamitatem abfuturam fuiſſe, ſi hoc imperio nõ teneretur. Id autem imperium cùm retineri ſine vectigalibus nullo modo poſſit, æquo animo parte aliqua ſuorum fructuũ pacẽ ſibi ſempiternam redimat, atque otium. Quòd ſi genus ipſum, & nomen publicani non iniquo animo ſuſtinebunt, poterunt ijs conſilio & prudentia tua reliqua videri mitiora. Poſſunt in pactionibus faciendis non legem ſpectare cenſoriam, ſed potius commoditatẽ conficiendi negotij, & liberationem moleſtiæ. Potes etiam tu id facere, quod & feciſti egregiè, & facis, vt commemores quanta ſit in publicanis dignitas, quãtum nos illi ordini debeamus, vt remoto imperio, ac vi poteſtatis, & faſcium, publicanos cum Grecis, gratia, atque autoritate coniungas. Sed & ab ijs de quibus optimè tu meritus es, & qui tibi omnia debẽt, hoc petas, vt facilitate ſua nos eam neceſſitudinem quæ eſt nobis cum publicanis, obtinere, & conſeruare patiãt. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modò facere potes tua ſponte ſine cuiuſquam præceptis,

ceptis, ſed etiam magna iam ex parte perfeciſti? non enim deſiſtunt nobis agere quotidie gratias honeſtiſſimæ, & maximę ſocietates: quod quidem mihi idcirco iucūdius eſt, quòd idem faciunt Græci. DIFFICILE eſt autem ea quę commodis, vtilitate, & propè natura diuerſa ſunt, voluntate coniungere. At ea quidem quæ ſuprà ſcripta ſunt, nō vt te inſtituerem ſcripſi (neque enim prudētia tua cuiuſquam præcepta deſiderat) ſed me in ſcribendo commemoratio tuæ virtutis delectauit: quanquàm in his literis longior fui, quàm aut vellem, aut me putaui fore. Vnum eſt quod tibi ego præcipere nō deſinam, neque te patiar, quantum in me erit, cum exceptione laudari. Omnes enim qui iſtinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorāt, vt in tuis ſummis laudibus excipiant vnam iracundiam. Quod vitium cùm in hac priuata, quotidianaque vita leuis eſſe animi, atque infirmi videtur: tum verò NIHIL eſt tam deforme, quàm ad ſummum imperium, etiam acerbitatem naturæ adiungere. Quare illus non ſuſcipiam, vt quæ de iracundia dici ſolent à doctiſſimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cùm & nimis longus eſſe nolim, & ex multorum ſcriptis ea facilè poſſis cognoſcere. Illud quod eſt epiſtolæ proprium, vt is ad quē ſcribitur, de ijs rebus quas ignorat, certior fiat, prætermittendum eſſe non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cùm abſit iracundia, te fieri poſſe iucundius: ſed cùm te alicuius improbitas, peruerſitaſque commouerit, ſic te animo incitari,

vt ab omnibus tua deſideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem vitæ nos, non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipſa, ac fortuna deduxit, vt ſempiternus ſermo hominũ de nobis futurus ſit: caueamus, quantum efficere, & cõſequi poſſumus, ne quod ĩ nobis inſigne vitium fuiſſe dicatur. Neque ego nunc hoc contendo, quod fortaſſe cùm in omni natura, tùm iã in noſtra ætate difficile eſt, mutare animũ, & ſi quid eſt penitus inſitum moribus, id ſubitò euellere: ſed te illud admoneo, vt ſi hoc plenè vitare nõ potes, quòd antè occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit ne occuparetur, te antè compares, quotidieque meditere, reſiſtendum eſſe iracundiæ: cùmque ea maximè animum moueat, tum tibi eſſe diligentiſſimè linguam continendam: quæ quidem mihi virtus non interdũ minor videtur, quàm omnino non iraſci. Nã illud non ſolùm eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lentitudinis: moderari verò & animo, & orationi, cùm ſis iratus, aut etiam tacere, & tenere in ſua poteſtate motum animi, & dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ, tamen eſt non mediocris ingenij. Atq; in hoc genere multò te eſſe iam commodiorem, mitioremque nuntiant. Nullæ tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cùm abhorrent à literis, ab humanitate, tum verò contraria ſunt imperio, & dignitati. Nam ſi implacabiles ſunt iracũdiæ, ſumma eſt acerbitas: ſin autem exorabiles, ſumma leuitas: quæ tamen (vt in malis) acerbitati

bitati anteponenda eſt. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehenſione plurimum ſermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuria, quòd auaritia, quòd inſolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis videbatur: ſecundus autem multò lenior, quòd & conſuetudo, & ratio, & (vt ego arbitror) meæ quoque literæ te patientiorem, leniorem que fecerunt: tertius annus ita eſſe debet emendatus, vt ne minimam quidem rem quiſquam poſſit vllam reprehendere. Ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, ſed præcibus tecũ fraternis ago, totum vt animum, curam, cogitationemque tuam ponas in omnium laude vndique colligenda. Quòd ſi in mediocri ſtatu ſermonis, ac prædicationis, noſtræ res eſſent: nihil abs te eximium, nihil præter aliorum conſuetudinem poſtularetur. Nunc verò propter earum rerum, in quibus verſati ſumus, ſplendorem, & magnitudinem, niſi ſummam laudem ex iſta prouincia aſſequimur, vix videmur ſummam vituperationem poſſe vitare. Ea noſtra ratio eſt, vt omnes boni cùm faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, virtutemque & poſtulent, & expectent: omnes autem improbi, quòd cũ ijs bellum ſuſcepimus ſempiternum, vel minima re ad reprehendendum contenti eſſe videantur. Quare quoniam eiuſmodi theatrum eſt totius Aſiæ celebritate refertiſſimũ, magnitudine ampliſſimum, iudicio eruditiſſimum, natura autem ita reſonans, vt vſque Romam ſignificationes, voceſque referantur: contende quæſo, atque elabora, non

modò vt his rebus dignus fuiſſe, ſed etiam vt illa omnia tuis artibus ſuperaſſe videare. Et quoniam mihi caſus vrbanam in magiſtratibus adminiſtrationem reipublicæ, tibi prouincialem dedit, etſi mea pars nemini cedit, fac vt tua cæteros vincat: ſimul & illud cogita, nos non de reliqua, & ſperata gloria iam laborare, ſed de parta dimicare: quæ quidem non tam expetenda fuit, quàm tuẽda nobis eſt. Ac ſi mihi quicquam eſſet abs te ſeparatum, nihil amplius deſiderarẽ hoc ſtatu, qui mihi iam partus eſt. Nunc verò res ſic ſeſe habet, vt niſi omnia tua facta, atque dicta noſtris rebus iſtinc reſpondeãt, ego me meis tantis laboribus, tantiſque periculis, quorũ tu omnium particeps fuiſti, nihil cõſecutum putem. Quòd ſi, vt ampliſſimũ nomen conſequeremur, vnus præter cæteros adiuuiſti: certè idem, vt id retineamus, præter cæteros elaborabis. Non eſt tibi his ſolis vtendum exiſtimationibus, ac iudicijs, qui nunc ſunt hominum, ſed ijs etiam qui futuri ſunt: quãquã illorum erit verius iudiciũ, obtrectatione, & maleuolentia, liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi ſoli gloriam quærere: quod ſi eſſet, tamẽ non negligeres, præſertim cùm ampliſſimis monimẽtis conſecrare voluiſſes memoriam nominis tui: ſed ea tibi eſt communicanda mecum, prodenda liberis noſtris: in qua cauẽdũ eſt, ne, ſi negligẽtior fueris, non ſolùm tibi parũ cõſuluiſſe, ſed tuis etiam inuidiſſe videaris. Atque hæc non eò dicuntur, vt te oratio mea dormientem excitaſſe, ſed potius currentem incitaſſe videatur: facies enim

perpetuò quæ feciſti, vt omnes æquitatem tuam, temperãtiam, ſeueritatem, integritatemque laudent. Sed me quędam tenet, propter ſingularem amorem infinitas in te auiditas gloriæ. Quãquam illud exiſtimo, cùm iam tibi Aſia, ſicut vnicuique ſua domus nota eſſe debeat, cùm ad tuam ſummam prudentiam tantus vſus acceſſerit, nihil eſſe qđ ad laudem attineat, quod tu non optime pſpicias, & tibi non ſine cuiuſquã hortatione in mentem veniat quotidie. Sed ego, qui cũ tua lego, te audire, & qui, cùm ad te ſcribo, tecum loqui videor: ideo & tua longiſſima quaque epiſtola maximè delector, & ipſe in ſcribendo ſæpe ſum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt tanquam poetæ boni, & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione muneris, ac negotij tui diligentiſſimus ſis, vt hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectiſſimus atque ornatiſſimus fuiſſe videatur. Id facillimè facies, ſi me, cui ſemper vni magis, quàm vniuerſis placere voluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus ijs rebus quas dices, ac facies, intereſſe. Reliquum eſt vt te orem, vt valetudini tuæ, ſi me, & omnes tuos valere vis, diligentiſſimè ſeruias.

MARCVS Q. FRAT. S. 2

STatius ad me venit a. d. VIII. cal. Nouemb. eius aduentus, quòd ita ſcripſiſti, direptum iri te à tuis, dum is abeſſet, moleſtus mihi fuit. Quòd autẽ expectationẽ tui, con-

concurſumque eum qui erat futurus, ſi vnà tecum decederet, neque antea viſus eſſet ſuſtulit: id mihi non incommodè viſum eſt accidiſſe: exhauſtus enim eſt ſermo hominū & multæ emiſſæ iam eiuſmodi voces, ἀλλ' αἰεί τινὰ φῶτα μέγαν, q̄ te abſente confecta eſſe lætor. Quòd autem idcirco à te miſſus eſt mihi vt ſe purgaret, id neceſſe minimè fuit: primùm enim nunquam ille mihi fuit ſuſpectus: neque ego quæ ad te de illo ſcripſi meo iudicio, ſed cùm ratio ſalusque omnium noſtrum qui ad rempub. accedimus, non veritate ſolùm, ſed etiam fama niteretur, ſermones ad te aliorum ſemper, non mea iudicia perſcripſi: qui quidem quàm frequentes eſſent, & quàm graues, aduentu ſuo Statius ipſe cognouit. Etenim interuenit nonnullorum querelis quæ apud me de illo ipſo habebantur, & ſentire potuit ſermones iniquorum in ſuum potiſſimùm nomē erumpere. Quod autem me maximè mouere ſolebat, cùm audiebam illū plus apud te poſſe, quàm grauitas illius ætatis, & imperij prudentia poſtularet (quàm multos enim mecum egiſſe putas, vt ſe Statio commendarem? quàm multa autem ipſum ἀφελῶς mecum in ſermone ita protuliſſe?) id mihi non placuit, monui, ſuaſi, deterui. Qubus in rebus etiā ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniam tu ita iudicas: tamē ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui, dignitatem habere nullam poteſt. Atque hoc ſic habeto (nihil enim nec temerè dicere, nec aſtutè reticere debeo) materiam omnem

Statium dediſſe : & anteà tantùm intelligi potuiſſe iratos tuæ ſeueritati eſſe nõnullos: hoc manumiſſo, iratis quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpondebo ad eas epiſtolas quas mihi reddidit L. Cæſius : cui, quoniam ita te velle intelligo, nullo loco decero : quarum altera eſt de Blaudenio Zeuxide, quem ſcribis certiſſimum matricidam tibi à me intimè commendari. Qua de re, & de hoc genere toto, ne fortè me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce Ego, cùm Græcorum querelas nimium valere ſentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata, quoſcunque de te queri audiui, quacunque potui ratione placaui. Primùm Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui, quorum principem Hermippum non ſolùm ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. Ego Apamenſem Epheſium, ego leuiſſimum hominem Megariſtum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphonem etiam Colophonium: quæ feci omnia, nõ quòd me aut ij homines, aut tota natio delectaret: p̄tæſum eſt enim leuitatis, aſſentionis, animorum, non officijs, ſed temporibus ſeruientium. Sed vt ad Zeuxim reuertar, cùm is de Caſelij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa loqueretur, obſtiti eius ſermoni, & hominem in familiaritatem recepi. Tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, neſcio, ꝙ ſcribis, cupiſſe te, quoniã Smyrnę duos Myſos inſuiſſes in culeum, ſimile in ſuperiore parte prouinciæ edere exemplum ſeueri-

tatis tuæ, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione voluiſſe : quem adductum in iudicium, fortaſſe dimitti non oportuerit : conquiri verò, & elici blanditijs (vt tu ſcribis)ad iudicium neceſſe non fuit, eum præſertim hominem, quem ego & ex ſuis ciuibus, & ex multis alijs, quotidie magis cognoſco nobiliorem eſſe propè, quàm ciuitatem ſuam. At enim Græcis ſolis indulgeo. Quid L. Cæcilium? nonne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo ſpiritu? quem denique præter Tuſcenium, cuius cauſa ſanari non poteſt, non mitigaui? Ecce ſupra caput homo leuis, ac ſordidus, ſed tamen equeſtri cenſu, Catienus, etiam is lenietur. Cuius tu in patrem quòd fuiſti aſperior, non reprehendo, certò enim ſcio, te feciſſe cum cauſa. Sed quid opus fuit eiuſmodi literis, quas ad ipſum miſiſti? illũ crucem ſibi ipſum cõſtituere, ex qua tu eum antè detraxiſſes: te curaturum, ſumo vt combureretur, tota plaudente prouincia. Quid verò ad C. Fabium neſcio quem? (nam eam quoque epiſtolam T. Catienus circungeſtat) renuntiari tibi, Licinium plagiarium cum ſuo pullo Miluino tributa exigere? Deinde rogas Fabium, vt & patrem, & filium, viuos comburat ſi poſſit: ſin minùs, ad te mittat, vti iudicio comburantur. Hæ literæ abs te per totum miſſæ ad C. Fabium, ſi modò ſunt tuæ, cùm leguntur, inuidioſam atrocitatem verborum habent. Ac ſi omnium mearum literarum præcepta repetes, intelliges nihil eſſe à me, niſi orationis acerbitatem, & iracũdiam, & ſi forte, raro literarum

miſſarum * indulgentiam reprehenſam: quibus quidem in rebus, ſi apud te plus autoritas mea, quàm tua ſiue narura paulò acrior, ſiue quædam ducedo iracundiæ, ſiue dicendi ſal, facetiæq; valuiſſent, nihil ſanè eſſet quod nos pœniteret. Et mediocri me dolore putas affici, cùm audiam, qua ſit exiſtimatione Virgilius, qua tuus vicinus Cn. Octauius? Nam ſi te interioribus vicinis tuis. Cilicienſi, & Syriaco anteponis, * valde magnum facis. Atque is dolor eſt, quod cùm ij, quos nominaui, te innocentia non vincant, vincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ: qui neque Cyrum Xenophōtis, neque Ageſilaum nouerint: quorum regum ſummo in imperio nemo vnquam verbum vllum aſperius audiuit. Sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id quod mihi iam facere videris) relinque quæſo quàm iucundiſſimam memoriam tui: ſucceſſorem habes perblandum. Cætera valde illius aduentu tua requirentur. In literis mittendis (vt ſæpe ad te ſcripſi) nimium te * exorabilem præbuiſti, tolle omneis, ſi potes, iniquas, tolle inuſitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit ſcriptas ad te ſolere afferri, ab ſe legi, & ſi iniquæ ſint, fieri te certiorem: antequàm verò ipſe ad te veniſſet, nullum delectum literarum fuiſſe: ex eo eſſe volumina ſelectarum epiſtolarum, quæ reprehendi ſolerent. Hoc de genere nihil te nunc quidem moneo, ſerò eſt enim, ac ſcire potes, multa me variè diligenterque monuiſſe. Illud tamen quod Theopompo

man-

mandari, cùm eſſem admonitus ab ipſo, vide per homines amanteis tui, quod eſt facilè, vt hæc genera tollantur epiſtolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum abſurdè, & inuſitatè ſcriptarum, poſtremò in aliquem contumelioſarum. Atque ego hæc tã eſſe, quàm audio, non puto: & ſi ſunt occupationib. tuis minùs animaduerſa, nũc perſpice, & purga. Legi epiſtolam quã ipſe ſcripſiſſe Sylla Nomenclator dictus eſt, non probandam: legi nonnullas iracundas. Sed tẽpore ipſo de epiſtolis: nã cùm hanc paginã tenerem, L. Flauius præt. des. ad me venit, homo mihi valde familiaris. Is mihi te ad procuratores ſuos literas miſiſſe, quæ mihi viſę ſunt iniquiſſimæ, ne quid de bonis quę L. Octauij Naſonis fuiſſent, cui L. Flauius hęres eſt, diminuerẽt, ante quàm C. Fundanio pecuniam ſoluiſſent: itemque miſiſſe. Ad Apollonidenſes, ne de bonis quæ Octauij fuiſſent, diminui paterentur, priùs quàm Fundanio debitum ſolutum eſſet. Hęc mihi veriſimilia non videntur: ſunt enim à prudentia tua remotiſſima. Ne diminuat hæres? Quid ſi inficiatur? quid ſi omnino non debetur? Quid? prætor ſolet iudicare deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus ſum? non miſericordia moueor? nemo magis: ſed via iuris eiuſmodi eſt quibuſdam in rebus, vt nihil ſit loci gratiæ. Atque ita mihi dicebat Flauius ſcriptum in ea epiſtola quam tuam eſſe dicebat, te aut quaſi amicis tuis gratias acturum, aut quaſi inimicis incommoda laturum. Quid multa? ferebat grauiter. id vehementer me-

cum querebatur: orabatque vt ad te quàm diligentiſſimè ſcriberem: quod facio,& te prorſus vehementer etiam, atque etiam rogo, vt & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Appollonidenſibus nequid præſcribas quod cõtra Flauium ſit amplius, & Flauij cauſa, & ſcilicet Pompeij facias omnia. Nolo mediusfidius ex tua iniuria, in illam,tibi liberalem me videri. Sed & te oro,vt tu ipſe autoritatem, & monimentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas quod ſit ad Flauij rem, & ad cauſam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obſeruatiſſimus, & ſui iuris, dignitatiſque retinens, ſe apud te neque amicitia, neque iure valuiſſe: &, vt opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæſar tibi commendarunt,& ipſe ad te ſcripſerat Flauius, & ego certè. Quare ſi vlla res eſt, quam tibi faciendam petente me putes, hæc ea ſit: ſi me amas, cura, elabora, perfice vt Flauius & tibi, & mihi quàm maximas gratias agat: hoc te ita rogo, vt maiore ſtudio rogare non poſſim. Quod ad me de Hermia ſcribis, mihi mehercule valde moleſtum fuit. Literas ad te parum fraternè conſcripſeram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione ſtatim, quod audieram, iracundius ſcripſeram, & reuocare cupiebam. huic tu epiſtolæ non fraternè ſcriptæ, fraternè debes ignoſcere. De Cenſorino, Antonio, Caſſio, Scæuola, te ab ijs diligi,vt ſcribis, vehementer gaudeo.cætera fuerunt in eadem epiſtola grauiora,quàm vellem.

ὀρθὰν

ὀρθὰν τὴν ναῦν & ἅπαξ θανεῖν: maiora iſta erunt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris pleniſſimæ, quæ ſunt nonnullæ, ſed tamen mediocres, & paruæ potiùs. Ego te nunquam vlla in re dignum minima reprehenſione putaſſem, cùm te ſanctiſſimè gereres, niſi inimicos multos haberemus. Quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione ſcripſi, ſcripſi propter diligentiam cautionis meæ: in qua & maneo, & manebo, & idem vt facias, non deſiſtam rogare. Attalus Iphimenus mecum egit, vt ſe ne impedires quò minùs quod ad Q. Publicem ſtatuam decretum eſt, erogaretur: quod ego te rogo, & admoneo, ne talis viri, tamque noſtri neceſſarij honorem minui per te, aut impediri velis. Præthereà Aeſopi tragœdi noſtri familiaris. Licius ſeruus tibi notus aufugit: is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit: inde in Aſiam venit: poſteà Plato quidam Sardianus Epicureus, qui Athenis ſolet eſſe multum, & qui tum Athenis fuerat, cùm Licinius eò veniſſet, cùm eum fugitiuum poſteà eſſe ex Aeſopi literis cognoſſet, hominem comprehendit, & in cuſtodiã Epheſi tradidit: ſed in publicam, an in priſtinum, non ſatis ex literis eius intelligere potuimus. Tu quoquo modo, quoniam Epheſi eſt, hominem inueſtiges velim, ſummaque diligentia vel tecum deducas. Noli ſpectare, quanti homo ſit: parui enim pretij eſt, qui iam nihili ſit: ſed tanto dolore Aeſopus eſt affectus propter ſerui ſcelus, & audaciam, vt nihil ei gratius facere poſſis, quàm ſi illũ per te recuperarit. Nunc ea cognoſce, quæ maxi-

maximè exoptas. Rempub. funditus amiſimus, adeò vt Cato adoleſcens, nullius conſilij, ſed tamen ciuis Romanus, & Cato, vix viuus effugeret: quòd, cùm Gabinium de ambitu vellet poſtulare, neque prætores diebus aliquot adiri poſſent, vel poteſtatē ſui facerent, in concionē aſcēdit, & Pompeiū priuatus dictatorē appellauit: propius nihil eſt factū, q̄ vt occideretur. Ex hoc, qui ſit ſtatus totius reipubl. videre potes: noſtræ tamen cauſæ non vidētur homines defuturi, mirandū in modum profitentur, offerunt ſe, pollicentur: & quidē cùm ſpe ſum maxima, tùm maiore etiam animo. ſpero ſuperiores fore nos: confido animo, vt in hac rep. ne caſum quidem vllum pertimeſcam. Sed tamen res ſic ſe habet: ſi diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, vt multiplicata gloria diſcedamus: ſin autem vi agere conabitur, ſpero fore ſtudijs non ſolum amicorum, ſed etiam alienorum, vt vi reſiſtamus. Omnes & ſe, & ſuos liberos, amicos, clientes, libertos, ſeruos, pecunias denique ſuas pollicentur. Noſtra antiqua manus bonorum ardet ſtudio noſtri, atque amore: ſi qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio ſe cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæſar: quibus ego ita credo, vt nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni plebis deſſ. ſunt nobis amici: conſules ſe optimè oſtendunt: Prætores habemus amiciſſimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum: bonos etiā alios, ſed hos ſingulareis. Quare magnū fac animum habeas, & ſpem bonam: de ſin-

gulis tamen rebus quę quotidie gerantur, faciam tu crebrò certiorem. Vale.

MARCVS Q. FRAT. S. 3

MI frater, mi frater, mi frater, tune id veritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te ſine literis miſerim? aut etiam ne te videre noluerim? ego tibi iraſcerer? tibi ego poſſem iraſci? ſcilicet tu me afflixiſti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te miſerè perdidi. Meus ille laudatus conſulatus, mihi te liberos, patriam, fortunas: tibi velim nequid eripuerit præter vnum me. ſed certè à te mihi omnia ſemper honeſta & iucunda ceciderunt, à me tibi luctus meę calamitatis, metus tuę, deſiderium, mœror, ſolitudo. Ego te videre noluerim? imò verò me à te videri nolui: nō enim vidiſſes fratrem tuum, nō eū quem reliqueras, non eū quem noras, nō eum quem flens flentē, proſequētem proficiſcens dimiſeras, ne veſtigium quidem eius, nec ſimulachrum, ſed quandam effigiem ſpirãtis mortui. Atq; vtinam me mortuū prius vidiſſes, aut audiſſes. Vtinā te non ſolùm vitæ, ſed ēt dignitatis meę ſuperſtitem reliquiſſem. Sed teſtor omnes Deos me hac vna voce à morte eſſe reuocatum, ꝙ omnes in mea vita partē aliquam tuæ vitæ repoſitam eſſe dicebant. Quare peccaui, ſcelerateq; feci: nam ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoreq; in te facilè defenderet: nunc commiſi vt viuo me careres, viuo me alijs indigeres, mea

vox

vox in domeſticis periculis potiſſimùm occi deret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. Nam ꝙ ad te pueri ſine literis venerunt, qm̃ vides non fuiſſe * iracundię cauſa, certè pigritia fuit, & quædam infinita vis lachrymarum, & dolorum. Hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certò ſcio. An ego poſſum, aut non cogitare aliquando de te, aut vnquam ſine lachrymis cogitare? cùm.n. te deſidero fratrem, ſolùm deſidero? ego verò fratrem, ſuauitate propè æqualem, obſequio filium, conſilio parētem. Quid mihi ſine te vnquàm, aut tibi ſine me iucundū fuit? quid quod eodem tempore deſidero filiam? qua pietate, qua modeſtia, quo ingenio, effigiem oris, ſermonis, animi mei? quid filiū venuſtiſſimum, mihiq; dulciſſimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimiſi meo, ſapientiorem puerum, quàm vellem: ſentiebat enim miſer iam quid ageretur. Quid verò tuum filium? quid? imaginē meā, quem meus Cicero & amabat vt fratrem, & iam, vt maiorem fratrem, verebatur. Quid, ꝙ mulierem miſerrimam, fideliſſimam coniugem me proſequi non ſum paſſus, vt eſſet quæ reliquias communis calamitatis, cōmuneis liberos tueretur? Sed tamen quoquo modo potui, ſcripſi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi poſteà redditas eſſe: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi verbis meis nuntiarunt, vt Romā protinus pergas, & properes. Primùm enim te pręſidio eſſe volui, ſi qui eſſent inimici, quorum crudelitas nondum eſſet noſtra calamitate ſatiata: deinde congreſſus

noſtri lamentationem pertimui, digreſſum verò non tuliſſem: atque etiam id ipſum ꝙ tu ſcribis, metuebam, ne à me diſtrahi non poſſes. His de cauſis hoc maximum malum, quod te non vidi, quod nihil amantiſsimis, & coniunctiſſimis fratribus acerbius, ac miſerius videtur accidere potuiſſe, minùs acerbum, minùs miſerum fuit, quàm fuiſſet tũ congreſsio, tum verò digreſsio noſtra. Nunc, ſi potes, id quod ego, qui fortis tibi ſemper videbar, non poſſum, erige te, & confirma, ſi qua ſubeunda dimicatio erit. Spero, ſi quid mea ſpes habet autoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorẽ in te ciuitatis, & aliqđ etiam miſericordiam noſtri, præſidij laturã: ſin eris ab iſto periculo vacuus, ages, ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis: de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cùm inimici plurimum valeãt amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint: qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. Sed iſta qualia ſint, tu velim perſpicias, mihique declares. Ego tamen quandiu tibi opus erit, ſi quid periculi ſubeundum videbis, viuam. Diutius in hac ita eſſe non poſſum: neque enim tantum virium habet vlla aut prudentia, aut doctrina, vt tantum dolorem poſſit ſuſtinere, ſcio fuiſſe & honeſtius moriẽdi tẽpus, & vtilius: ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi: quæ ſi queri velim præterita, nihil agam, niſi vt augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam meam. Illud quidem nec faciundum eſt, nec fieri poteſt, me diutius,

quàm aut tuum tēpus,aut firma ſpes poſtulabit,in tam miſera, tamq; turpi vita commorari:vt qui modò fratre fuerim, liberis, coniuge,copijs,genere ipſo pecuniæ beatiſſimus,dignitate,autoritate,exiſtimatione,gratia non inferior,q̄ qui vnquam fuerunt ampliſſimi,is nunc in tam afflicta, perditaque fortuna,neq; me,neque meos lugere diutius poſſim. Quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione?quaſi verò nunc me non tuæ facultates ſuſtineant.Qua in re ipſa video miſer,& ſentio quid ſceleris admiſerim, cùm de viſceribus tuis,& filij tui ſatisfacturus ſis quibus debes,ego acceptam de ærario pecuniam tuo nomine fruſtrà diſſiparim. ſed tū & M. Antonio quantum tu ſcripſeras,& Cepioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id quod cogito,hoc quod habeo ſatis eſt:ſiue enim reſtituimur,ſiue deſperamur,nihil amplius opus eſt.Tu, ſi fortè quid erit moleſtię, te ad Craſſum, & ad Calidium conferas cenſeo:quantum Hortenſio credendum ſit, neſcio,me ſumma ſimulatione amoris, ſummaq; aſſiduitate quotidiana, ſceleratiſſimè, inſidioſiſſimèq; tractauit, adiuncto quoque Arrio:quorū ego cōſilijs promiſſis, præceptis deſtitutus,in hāc calamitatē incidi. Sed hæc occultabis,ne quid obſint.illud caueto.& eò puto per Pomponiū fouendū tibi eſſe ipſum Hortenſiū,ne ille verſus,qui in te erat collatus cū ædilitatem petebas, de lege Aurelia falſo teſtimonio cōfirmetur.Nihil enim tam timeo,q̄ ne,cùm intelligant homines quantū miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſal' allatura ſit,oppugnēt te vehementiùs. Meſ-

 ſalam

noſtri lamentationem pertimui, digreſſum verò non tuliſſem: atque etiam id ipſum ꝙ tu ſcribis, metuebam, ne à me diſtrahi non poſſes. His de cauſis hoc maximum malum, quod te non vidi, quod nihil amantiſsimis, & coniunctiſſimis fratribus acerbius, ac miſerius videtur accidere potuiſſe, minùs acerbum, minùs miſerum fuit, quàm fuiſſet tũ congreſsio, tum verò digreſsio noſtra. Nunc, ſi potes, id quod ego, qui fortis tibi ſemper videbar, non poſſum, erige te, & confirma, ſi qua ſubeunda dimicatio erit. Spero, ſi quid mea ſpes habet autoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorẽ in te ciuitatis, & aliqđ etiam miſericordiam noſtri, præſidij laturã: ſin eris ab iſto periculo vacuus, ages, ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis: de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cùm inimici plurimum valeãt amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint: qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. Sed iſta qualia ſint, tu velim perſpicias, mihique declares. Ego tamen quandiu tibi opus erit, ſi quid periculi ſubeundum videbis, viuam. Diutius in hac ita eſſe non poſſum: neque enim tantum virium habet vlla aut prudentia, aut doctrina, vt tantum dolorem poſſit ſuſtinere, ſcio fuiſſe & honeſtius moriẽdi tẽpus, & vtilius: ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi: quæ ſi queri velim præterita, nihil agam, niſi vt augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam meam. Illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius,

quàm aut tuum tẽpus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, tamq; turpi vita commorari: vt qui modò fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus, dignitate, autoritate, exiſtimatione, gratia non inferior, q̃ qui vnquam fuerunt ampliſſimi, is nunc in tam afflicta, perditaque fortuna, neq; me, neque meos lugere diutius poſſim. Quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi verò nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. Qua in re ipſa video miſer, & ſentio quid ſceleris admiſerim, cùm de viſceribus tuis, & filij tui ſatisfacturus ſis quibus debes, ego acceptam de ærario pecuniam tuo nomine fruſtrà diſſiparim. ſed tñ & M. Antonio quantum tu ſcripſeras, & Cepioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id quod cogito, hoc quod habeo ſatis eſt: ſiue enim reſtituimur, ſiue deſperamur, nihil amplius opus eſt. Tu, ſi fortè quid erit moleſtię, te ad Craſſum, & ad Calidium conferas cenſeo: quantum Hortenſio credendum ſit, neſcio, me ſumma ſimulatione amoris, ſummaq; aſſiduitate quotidiana, ſceleratiſſimè, inſidioſiſſimèq; tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorũ ego cõſilijs promiſſis, præceptis deſtitutus, in hãc calamitatẽ incidi. Sed hæc occultabis, ne quid obſint. illud caueto. & eò puto per Pomponiũ fouendũ tibi eſſe ipſum Hortenſiũ, ne ille verſus, qui in te erat collatus cũ ædilitatem petebas, de lege Aurelia falſo teſtimonio cõfirmetur. Nihil enim tam timeo, q̃ ne, cùm intelligant homines quantũ miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſal⁹ allatura ſit, oppugnẽt te vehementiùs. Meſ-

ſalam tui ſtudioſum eſſe arbitror. Pompeiū etiam ſimulatorem puto, ſed hæc vtinam nō experiare: quod precarer Deos, niſi meas preces audire deſijſſent. Veruntamen precor, vt his infinitis noſtris malis contenti ſint: in quibus non modò tamen nullius ineſt peccati infamia, ſed omnis dolor eſt, quod optimè factis pœna eſt maxima conſtituta. Filiā meam, & tuam, Ciceronemq́; noſtrum quid ego, mi frater, tibi commendem? Quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. Sed te incolumi, orbi non erunt. Reliqua, ita mihi ſalus aliqua detur, poteſtasq́; in patria moriendi, vt me lachrymæ non ſinunt ſcribere. Etiam Terētiam velim tueare, mihiq́; de omnibus rebus reſcribas. Sis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Theſſalonicæ.

MARCVS QVINT'O FR. S. 4

AMabo te mi frater, ne, ſi vno meo facto & tu, & omnes mei corruiſtis, improbitati, & ſceleri meo potius, quàm imprudentiæ, * miſeriæq́; aſſignes. Nullum eſt meum peccatum, niſi ꝙ ijs credidi à quibus nefas putaram eſſe me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar: intimus, proximus, familiariſſimus quiſque aut ſibi pertimuit, aut mihi inuidit. * Ita mihi nihil miſero præter fidem amicorum: cautum meum conſilium fuit. Quòd ſi te ſatis innocentia tua, & miſericordia hominum vindicat hoc tēpore à moleſtia, perſpicis profectò, ecquænam nobis ſalutis ſpes relinquatur. Nam

me

me Pomponius, & Seſtius, & Piſo noſter adhuc Theſalonicæ retinuerunt, cùm longius diſcedere propter neſcio quos mot⁹ vetarēt. verùm ego magis exitum illorum, literis, q̃ ſpe certa expectabam. Nam quid ſperem, potētiſſimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? * De nouis autem trib. pleb. eſt ille quidem in me officioſiſſimus, Seſtius, & (ſpero) Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, ſed valde aduerſante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam interceſſor parabitur. Hæc mihi proficiſcenti non proponebantur ſed ſæpe triduo ſumma cum gloria dicebar eſſe rediturus. Quid tu igitur, inquies? Quid? multa conuenerunt quæ mentem exturbarent meam: ſubita defectio Pompeij, alienatio conſulum, etiam prætorum timor, publicanorum arma, lachrymæ meorum me ad mortē ire prohibuerunt, quod certè & ad honeſtatem, & ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptiſſimum. Sed de hoc ſcripſi ad te in ea epiſtola, quam Phaethonti dedi. Nunc tu, qm̃ in tantum luctum, & laborem detruſus es, quantū nemo vnquam, ſi leuare potes communem caſum miſericordia hominum, ſcilicet incredibile quiddam aſſequeris: ſin planè occidimus, me miſerum: ego omnibus meis exitio fuero, quibus antè dedecori non eram. Sed tu, vt antè ad te ſcripſi, perſpicerem, & pertenta, & ad me, vt tempora noſtra, non vt amor tum fert, verè perſcribe. Ego vitam, quoad putabo tua intereſſe, aut ad ſpem ſeruandam eſſe, retinebo. Tu nobis amiciſſimū

Seſtium cognoſces,credo tuâ cauſa velle Lẽtulum,qui erit conſul : quãquam ſunt facta verbis difficiliora.tu,& quid opus ſit, & q̃d ſit,videbis omnino.Si tuam ſolitudinem, communemq́ue calamitatem nemo deſpexerit,aut per te confici aliquid,aut nullo modo poterit:ſin te quoque inimici vexare cœperint,ne ceſſaris:non enim gladijs tecum, ſed litibus agetur.Verùm hæc abſint velim. te oro vt ad me de omnibus rebus ſcribas, & in me animi,aut conſilij putes minus eſſe, quàm anteà: amoris verò, & officij non minus. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINTVM FRATREM, LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S. 1

EPiſtolam quam legiſti, manè dederam. Sed fecit humaniter Licinius, ꝙ ad me, miſſo ſenatu veſperi venit, vt, ſi q̄d eſſet actum, ad te, ſi mihi videretur, perſcriberem. Senatus fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe mēſe Decēbri ſub dies feſtos. Conſulares nos fuimus, & duo conſules deſignati P. Seruilius, M. Luculus: Lupus, Volcatius, Glabrio prætt. ſanè frequentes fuimus, omnino ad ducentos, commorat expectationem Lupus. Egit cauſam agri Campani ſanè accuratè: auditus eſt magno ſilentio: materiam rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fuerūt nonnulli aculei in C. Cæſarem, contumeliæ in Gellium, expoſtulationes cum abſente Pompeio; cauſa ſerò perorata, ſentētias ſe rogaturum

aturum negauit, ne quod onus ſimultatis nobis imponeret, ex ſuperiorum temporum conuitijs,& ex præſenti ſilentio,quid ſenat⁹ ſentiret,ſe intelligere dixit. Milo cœpit dimittere.Tum Marcellinus. Noli, inquit,ex taciturnitate noſtra, Lupe, quid aut probemus hoc tempore,aut improbemus, iudicare.Ego quod ad me attinet, idemq; arbitror cæteros,iccirco taceo,ꝙ non exiſtimo, cùm Pompeius abſit,cauſam agri Campi agi conuenire.Tum ille ſe ſenatum negauit tenere. Racilius ſurrexit,& de iudicijs referre cępit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cùm grauiter de Clodianis incēdijs,trucidationibus,lapidationibus quæſtus eſſet,ſentē tiam dixit,vt ipſe iudices per prętorem vrbanum ſortiretur,iudicum ſortitione facta, comitia haberētur:qui iudicia impediuiſſet, eū contra remp. eſſe facturum. Approbata valde ſententia,C.Cato contra dixit,& Caſſius,maxima acclamatione ſenatus, cùm comitia iudicijs anteferret. Philippus aſſenſit Lentulo. Poſteà Racilius de priuatis me primum ſnīam rogauit:multa feci verba de toto furore,latrocinioq; P.Clodij.eum tanquā reum accuſaui,multis,& ſecūdis admurmurationibus cuncti ſenatus. Orationem meā collaudauit ſatis multis verbis, non mehercule indiſertè Vetus Antiſtius, isq; iudiciorum cauſam ſuſcepit,antiquiſſimamq; ſe habiturum dixit.ibatur in eam ſnīam.Tum Clodius rogatus,diem dicendo eximere cœpit:furebat,à Racilio ſe contumaciter, vrbaneq; vexatum:deinde eius operæ repentè à Græcoſtaſi, & Gradibus clamorem ſatis magnum

gnum ſuſtulerunt, opinor in Q. Seſtilium, & amicos Milonis incitatę. Eo metu iniecto repentè magna querimonia omnium diſceſſimus. Habes acta vnius diei: reliqua, vt arbitror, in menſem Ianuarium reijcientur. De trib. ple. longè optimum Raciliũ habemus: videtur etiam Antiſtius amicus nobis fore. Nã Plautius noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, vt conſideratè, diligenterq; nauiges de menſe Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FR. S. 2

NOn occupatione, qua eram ſanè impeditus, ſed paruula lippitudine, adductus ſum, vt dictarem hanc epiſtolam, & non, vt ſoleo, ad te ipſe ſcriberem. Et primùm me tibi excuſo in eo ipſo, in quo te accuſo: me enim adhuc nemo rogauit: num quid in Sardiniam vellem. te puto ſæpe habere, etſi nõ ſemper, qui, num quid Romam velis, quærant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine ſcripſiſti, locutus ſum cum Cincio. Quomodo res ſe habet, non eſt facillima: ſed habet profecto quiddam Sardinia appoſitum ad recordationem præteritæ memoriæ. Nã, vt ille Gracchus augur, poſteaquã in iſtà prouinciam venit, recordatus eſt, quid ſibi in cãpo Martio comitia conſulum habẽti contra auſpicia accidiſſet, ſic tu mihi videris in Sardinia de forma Minutiana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitaſſe. ſed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta eſt. Tuſculano emptor nemo fuit. ſi conditio valde bona fuerit, fortaſſe non omittam. De ædificatione

catione tua Cyrum vrgere non ceſſo. ſpero eum in officio fore. ſed omnia ſunt tardiora propter furioſæ ædilitatis expectatioem. nã comitia ſine mora futura videntur. edicta ſunt ad XI. Cal. Febr. te tamen ſolicitũ eſſe nolo, omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino factum eſt S. C. cum multitudiue reduci, periculoſum reip. videri. reliqua cùm eſſet in ſenatu cõtentio, Lentuluſnè, an Pompeius reduceret, obtinere cauſam Lentulus videbatur. in ea re nos & officio erga Lentulum mirificè, & volunta ti Pompeij præclarè ſatisfecimus. Sed per obtrectatores Lentuli res calumnia extracta eſt. conſecuti ſunt dies comitiales, per quos ſenatus haberi non poterat. Quid futurum ſit latrocinio Tribunorũ, non diuino: ſed tñ ſuſpicor per vim rogationem Caniniũ perlaturum. in ea re Pompeius quid velit, non diſpicio. familiares eius quid cupiant, oẽs vidẽt. Creditores verò regis apertè pecunias ſuppeditant contra Lentulũ. Sine dubio res à Lẽtulo remota videtur eſſe, cũ magno meo dolore: quanquàm multa fecit, quare, ſi fas eſſet, iure ei ſuccenſere poſſemus. Tu, ſi ita expedit, velim quamprimùm bona, & certa tẽpeſtate conſcendas, ad meq; venias: innumerabiles enim res ſunt, in quibus te quotidie in omni genere deſiderem. Tui, noſtriq; valent. Vale. XIIII. cal. Febr.

MARCVS QVINTO FR. S. 3

Scripſi ad te anteà ſuperiora: nunc cognoſce poſteà quæ ſint acta. A Calend. Febr.

lega-

legationes in id. Feb. reijciebant.eo die res confecta nō eſt.a.d.I I I I.non.Milo affuit: ei Pompeius aduocatus venit. dixit Marcellus à me rogatus,honeſtè diſceſſimus . producta dies eſt in V I I I.id interim reiectis legationib' in idus,referebatur de prouincijs quæſtorum,& de ornandis prætoribus . Sed res multis querelis de republic. interponendis nulla trāſacta eſt.Cato legem promulgauit, de imperio Lentulo abrogando. veſtitum filius mutauit.A.d.V I I I.id.Milo affuit. dixit Pompeius,ſiue voluit.nam,vt ſurrexit,operę Clodianæ clamorem ſuſtulerunt : idque ei perpetua oratione cōtigit, non modò vt acclamatione,ſed vt conuitio,& maledictis impediretur.qui vt perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit,non eſt deterritus : dixit omnia, atq; interdum etiam ſilentio , * cū autoritate ſemper)ſed vt perorauit,ſurrexit Clodius. & tātus clamor à noſtris (pacuerat enim referre gratiam)vt neque mente,neq; lingua, neq; ore conſiſteret.Ea res acta eſt,cùm hora V I.vix Pompeius peroraſſet, vſque ad horā V I I I. cùm omnia maledicta, verſus etiā obſcœniſsimi in Clodium , & Clodiam dicerentur . Ille furens , & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet qui plebem fame necaret: reſpondebant operæ, Pompeius,quis Alexandriam ire cuperet:reſpondebant,Pompeius.quem ire vellent:reſpondebant , Craſſum : is aderat tum Miloni,animo non amico.Hora fere I X. quaſi ſigno dato,Clodiani noſtros conſputare cęperūt. exarſit dolor.vrgere illi, vt loco nos mouerent.factus eſt à noſtris impetus,fuga operarum.

rarũ. eiectus de roſtris Clodius, ac nos quoq; tum fugimus, ne quid in turba. Senatus vocatus in curiam, Pompeius domum. Neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorũ offenderẽ res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. A. d. VII. id. ſenatus ad Appollinis fuit, vt Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil profectum eſt. A. d. VI. id. ad Appollinis S. C. factũ eſt, ea quæ facta eſſent a. d. VIII. id. contra remp. eſſe facta. Eo die Cato eſt vehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reum accuſauit: de me multa, me inuito, cum mea ſumma laude dixit, cùm illius in me perfidiam increparet. auditus eſt magno ſilentio maleuolorũ. Reſpondit ei vehementer Pompeius. Craſſumq; deſcripſit, dixitq; apertè, ſe munitiorem ad cuſtodiendam vitam ſuã fore, quàm Africanus fuiſſet, quem C. Carbo interemiſſet. Itaque magnæ mihi res iã moueri videbantur. nam Pompeius hæc intelligit, nobiſcũq; cõmunicat, inſidias vitæ ſuę fieri, C. Catonẽ à Craſſo ſuſtentari, Clodio pecuniam ſuppeditari: vtrunq; & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæteriſque ſuis obtrectatoribus cõfirmari: vehemẽter eſſe prouidendum, ne opprimatur: concionario illo populo à ſe propè alienato, nobilitate inimica, non æquo ſenatu, iuuentute improba. Itaq; ſe comparat: homines ex agris accerſit. Operas autem ſuas Clodius confirmat: manus ad Quirinalia paratur.

in eò multò ſumus ſuperiores ipſius copijs: ſed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, vt etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo reſiſtamus A. d. IIII. id. Febr. Seſtius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu eſt poſtulatus, & eodem die à quodã M. Tullio de vi. Is erat æger. domum vt debuimus, ad eum ſtatim venimus, eiq́; nos totos tradidimus, idq́; fecimus præter hoĩum opinionẽ, qui nos ei iure ſuccẽſere putabãt, vt humaniſſimi, gratiſſimique & ipſi, & omnibus videremur: itaq; faciemus. Sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciam & C. Cornelium. Eodem die s. c. factum eſt, vt ſodalitates, decuriatique diſcederent, lexq́; de ijs ferretur, vt qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quę eſt de vi, tenerentur. A. d. III. id. dixi pro Beſtia de ambitu apud prætorem Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu, incidique in eum locum in dicendo, cùm Seſtius multis in templo Caſtoris vulneribus acceptis, ſubſidio Beſtiæ ſeruatus eſſet. Hic προῳκονομησάμην quiddam εὐκαίρως de ijs quæ in Seſtium apparabantur crimina, & eum ornaui veris laudibus, magno aſſenſu omnium. res homini fuit vehementer grata quæ tibi eò ſcribo, quòd me de retinenda Seſtij gratia, literis ſæpe monuiſti. Pridie idus Febr. hæc ſcripſi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs eram cęnaturus. Cętera ſunt in rebus noſtris, cuiuſmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, & gratię: quę quidem tua, mi frater, prudentia, patientia, virtute, pietate, ſuauitate,

etiam tibi, mihique ſunt reſtituta. Domus tibi ad Lucum Piſonis Liciniana conducta eſt. Sed, vt ſpero, paucis menſibus poſt calend. Quint. in tuam commigrabis. Tuam in Carinis mundi habitatores Lamię conduxerunt. A te poſt illam Olbienſem epiſtolam nullas literas accepi. quid agas, & vt te oblectes, ſcire cupio, maxímeque teipſum videre quamprimùm. Cura mi frater, vt valeas: & quanquam eſt hyems, tamen Sardiniam iſtum eſſe cogites. x v. Cal. Mart.

MARCVS QVINTO. FR. S. 4

SEſtius noſter abſolutus eſt I I I. idus Mart. & quod vehementer interfuit reip. nullam videri in eiuſmodi cauſa diſſenſionem eſſe, omnibus ſententijs abſolutus eſt. Illud quod tibi ſępe curę eſſe intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus vituperandi locum, qui nos ingratos eſſe diceret, niſi illius peruerſitatem quibuſdã in rebus quàm humaniſſimè ferremus, ſcito hoc nos in eo iudicio conſecutos eſſe, vt omnium gratiſſimi iudicaremur. nam in defendendo moroſo homine cumulatiſſimè ſatisfecimus, (& id quod ille maximè cupiebat) Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, Dijs hominibusque plaudentibus. quinetiam Paulus noſter, cùm teſtis productus eſſet in Seſtium, confirmauit ſe nomen Vatinij delaturum, ſi macer Licinius cunctaretur: & macer à Seſtij ſubſellijs ſurrexit, ac ſe illi non defuturum affirmauit. Quid quęris? homo petulans & au-

dax

dax Vatinius valde perturbatus, debilitatusq; diſceſſit. Quintus tuus puer optimus eruditur egregiè. hoc nunc magis animaduerto, quod Tyrannio docet apud me. Domus vtriuſque noſtrum ædificatur ſtrenuè: redemptori tuo dimidium pecuniæ curaui. ſpero nos ante hyemem contubernaleis fore. De noſtra Tullia tui mehercule amantiſſima ſpero cum Craſſipede nos confeciſſe: dies erant duo, qui poſt latinas habentur religioſi, cæteroqui confectum erat. * Latiari erat exiturus.

MARCVS QVINTO FR. S. 5

DEderam ad te literas anteà, quibus erat ſcriptum. Tulliam noſtram Craſſipedi prid. non. Apr. eſſe deſponſatam: cæteraque de repub. & priuata perſcripſeram. Poſtea ſunt hæc acta nonis Apr. S. C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad H-S. CCCC. Sed eodem die vehementer actum de agro Campano, clamore ſenatus propè concionali: acriorem cauſam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. Non prætermittã ne illud quidem: M. Furium Flaccum equitem Roma. hominem nequam Capitolini & Mercuriales de collegio eiecerunt, præſentem, ad pedes vniuſcuiuſque iacentem. A. d. VIII. id. Apr. ſponſalia Craſſipedi præbui: huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, quòd perleuiter commotus fuerat defuit. A. d. VI. id. Apr. veni ad Quintum, eumq; vidi planè integrum, multumque is mecum ſermonem habuit, & perhumanum

de diſcordijs mulierum noſtrarum. Quid quęris? nihil feſtiuius. Pomponia autẽ etiã de te queſta eſt: ſed hæc corã agemus. A puero vt diſceſſi, in aream tuam veni: res agebatur multis ſtructoribus. Longilium redemptorem cohortatus ſum. fidem mihi faciebat, ſe velle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantũ ex forma iudicabamus: itemq; noſtra celeriter ędificabat̃. eo die cęnaui apud Craſſipedem. Cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus ſum. Luceium cõuenire non potueram, quòd abfuerat. videre autem volebã, ꝙ eram poſtridie Roma exiturus, & ꝙ ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni, & ab eo petiui, vt quamprimùm te nobis redderet. ſtatim, dixit. erat aũt iturus (vt aiebat) a.d.III.id.Apr. vt aut Labrone, aut Piſis conſcenderet. Tu, mi frater, ſimul vt ille venerit. primã nauigationẽ (dũmodo idonea tẽpeſtas ſit) ne omiſeris. ἀμφιλοφίαν aũt illam quã tu ſoles dicere, bono modo deſidero, ſic prorſus vt aduenientẽ excipiã libenter, latentẽ ẽt nunc nõ excitẽ. Tribus locis ædifico, reliqua recõcinno: viuo paulò liberaliùs, q̃ ſolebã. Opus erat, ſi te haberẽ pauliſper, fabris locũ dare: ſed & hęc (vt ſpero) breui inter nos cõicabimus. Res aũt Romanę ſic ſe habẽt. Cõſul eſt egregius Lẽtulus, nõ impediẽte collega, ſic inquã bonus, vt meliorẽ nõ viderim. dies comitiales exemit oẽs. nam etiã Latinę inſtaurant̃: nec tñ deerãt ſupplicationes. Sic legibus pnicioſiſſimis obſiſtit̃, maximè Catonis. cui tñ egregiè impoſuit Milo noſter. Nam ille vindex gladiatorũ, &

beſtiariorum emerat de Coſconio,& Pompo nio beſtiarios, nec ſine his armatis vnquam in publico fuerat.hos alere non poterat. itaque vix tenebat. Senſit Milo: dedit cuidam nō familiari negotium, qui ſine ſuſpicione emeret eam familiam à Catone. Quæ ſimul atq; abducta eſt, Racilius, qui vnus eſt hoc tpe trib.pleb.rem patefecit, eosq́; homines ſibi emptos eſſe dixit(ſic enim placuerat) & tabulam proſcripſit. ſe familiã Catonianam venditurum. In eam tabulam magni riſus conſequebantur. Nunc igitur Catonē Lentu lus à legibus remouit, & eos, qui de Cæſare monſtra promulgarunt,quibus intercederet nemo.Nã quod de Pompeio Caninius agit, ſanè quàm refrixit:neq; enim res probatur, & Pompeius noſter in amicitia P. Lentuli vituperatur,& herculè nō eſt idē.Nam apud illam perditiſſimam,atq; infimam fecem pò puli pp Milonem ſuboffendit: & boni multa ab eo deſiderant,multa reprehendūt. Marcellinus autem hoc vno mihi quidem nō ſatisfacit,ꝙ eum nimis aſperè tractat, quanq̃ id ſenatu non inuito facit:quò ego me libẽtiùs à curia,& ab omni parte reipub.ſubtraho.In iudicijs ij ſumus, qui fuimus. domus celebratur,ita vt cùm maximè. Vnũ accidit imprudentia Milonis incommodè de Sext. Clodio,quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accuſatoribus mihi placuit accuſari.Ei tres ſententiæ teterrimæ in conſilio defuerunt.Itaq; hominem populus reuocat, & retrahatur neceſſe eſt: non enim ferunt homines,& quia,cùm apud ſuos diceret, penè damnatus eſt,vident damnatum.Eà ipſa

MARCVS QVINTO FR. S. 7

O Literas mihi tuas iucundiſſimas expectatas, ac primò quidem cum deſiderio, nunc verò etiam cum timore. Atque has ſcito literas me ſolas accepiſſe poſt illas, quas tuus nauta attulit, Olbià datas. ſed cætera (vt ſcribis) præſenti ſermoni reſeruentur. Hoc tamen non queo differre, Idib. Maij ſenatus frequens diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius hoc nemini accidiſſe. Foris valde plauditur. Mihi cùm ſua ſponte iucundum, tum iucundius, ꝙ me abſente (eſt enim εἰλικρινὲς iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra. eram Antij, Quod idibus, & poſtridie fuerat dictũ, de agro Campano actum iri, non eſt actum. in hac cauſa mihi aqua hæret. Sed plura, quàm conſtitueram: coràm enim. Vale mi optime, atque optatiſſime frater, & aduola!. idem te noſtri rogãt pueris. Illud ſcilicet: cœnabis, cùm veneris.

MARCVS QVINTO. FR. S. 8

P Laciturum tibi eſſe librum meum ſuſpicabar: tam valde placuiſſe quàm ſcribis, valde gaudeo. Quòd me admones,* de noſtra Vrania, ſuadesque vt meminerim Iouis orationem, quæ eſt in extremo illo libro: ego verò memini, & illa omnia mihi magis ſcripſi, q̃ cæteris. Sed tñ poſtridie q̃ tu es profectus, multa nocte cũ Vibulio veni ad Põpeiũ, cùmq́; egiſſem de iſtis operibus,

atque in ſcriptionibus:perbenignè mihi reſpondit.magnam ſpem attulit: cùm Craſſo ſe dixit loqui velle,mihiq́;,vt idem facerem, ſuaſit. Craſſum cos.ex ſenatu domum reduxit.ſuſcepit rem, dixitq́; eſſe quod Clodius hoc tpe cuperet per ſe,& per Pompeium conſequi:putare ſe,ſi ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine cõtentione, quod vellem:totum ei negotium permiſi, meq́ue in eius poteſtate dixi fore.Interfuit huic ſermoni P.Craſſus adoleſcens, noſtri (vt ſcis) ſtudioſiſſimus.Illud autem quod cupit Clodi⁹, eſt legatio aliqua,ſi minus per ſenatum, per populum libera aut Byzantium, aut ad Brogitarum,aut vtrunq; plena res nummorum. Quod ego non nimium laboro, etiam ſi minus aſſequor quod volo.Pompeius tamen cũ Craſſo locutus eſt.videntur negotium ſuſcepiſſe.ſi perficiunt optimè:ſin minùs, ad noſtrum Iouem reuertamur.A.d.III. Id. Maij S.C.factum eſt de ambitu in Afranij ſententiam,quam ego dixeram,cùm tu adeſſes:ſed magno cum gemitu ſenatus, conſules non ſunt perſecuti eorum ſententias. qui Afranio cùm eſſent aſſenſi,addiderunt:vt prætores ita crearentur,vt dies LX. priuati eſſent. Eo die Catonem planè repudiarunt. Quid multa?tenent omnia: idq́; ita omnes intelligere volunt. Vale.

MARCVS QVINTO FR. S. 9

TV metuis:ne me interpelles? primùm ſi in iſto eſſem,tu ſcis quid ſit interpellare. An te Atteius?mehercule mihi docere videris

ris iſtius generis humanitatem: qua quidẽ ego nihil vtor abs te. Tu verò vt me & appelles,& interpelles,& obloquare,& colloquare velim: quid enim mihi ſuauius? non mehercule quiſquam μυσοπάτακτος libentius ſua recentia poemata legit, quàm ego te audio quacunque de re, publica, priuata, ruſtica, vrbana. Sed mea factũ eſt inſulſa verecundia, vt te proficiſcens non tollerem. Oppoſuiſti ſemel * ἀντίεκτον cauſam, Ciceronis noſtri valetudinem: conticui. iterum Cicerones: quicui. Nunc mihi iucũditatis plena epiſtola hoc aſperſit moleſtiæ, ꝙ videris, ne mihi moleſtus eſſes, veritus eſſe. atque etiam nũc vereri. Litigarem tecum, ſi fas eſſet. ſed mehercule iſthuc ſi vnquam ſuſpicatus ero, nihil dicam aliud, niſi verebor, neqñ ego tibi cùm ſum vn à, moleſtus ſim. Video te ingemuiſſe. ſic fit.* εἰδ' * ἀνἴα, ἤζκσας. nũq̃ enim dicam ἔα πάσας. Mariũ aũt noſtrum in lecticam mehercule conieciſſem, non illam regis Ptolemæi Anitianam: memini enim, cùm hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, machærophoris centũ ſequẽtibus, miros riſus nos edere. cũ ille ignarus ſui comitatus, repentè aperuit lecticam, & penè ille timore, ego riſu corrui. Tunc, vt dico, certè ſuſtuliſſem, vt aliqñ ſubtilitatem veteris vrbanitatis, & humaniſſimi ſermonis attingerem: ſed hominem infirmum in villam apertam, ac nè * rudem quidem etiã nunc inuitare nolui. Hoc verò mihi peculiare fuerit, hic etiã iſto frui. Nam illorum prædiorum ſcito mihi vicinum Marium lumen eſſe: apud Anitiũ, videbimus, vt paratum ſit.

Nos enim ita philologi ſumus, vt vel cũ fabris habitare poſſim⁹. Habemus hanc philoſophiam, non ab Hymetto, ſed ab area Syra. Marius & valetudine eſt, & natura imbecillior. De interpellatione, tantũ ſumam à vobis temporis ad ſcribendum, quantum dabitis: vtinam nihil detis, vt potiùs veſtra iniuria: q̃ ignauia mea ceſſem. De repub. nimiũ te laborare doleo, & meliorem ciuem eſſe, q̃ Philoctetem, qui accepta iniuria, illa ſpectacula quærebat, quę tibi acerba eſſe video. Amabò te, aduola. conſolabor te, & omnem abſtergebo dolorẽ. & adduc, ſi me amas, Marium, ſed approperate. Hort⁹ domi eſt. Vale.

MARCVS QVINTO FR. S. 10

EPiſtolam hanc conuitio efflagitarunt codicilli tui. Nam res quidem ipſa, & is dies, quo tu es profectos, nihil mihi ad ſcribendum argumenti ſanè dabat. Sed quemadmodum coràm cùm ſumus, ſermo nobis deeſſe non ſolet, ſic epiſtolæ noſtræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas ſecuri Tenedia præciſa eſt, cùm eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio eſt honorifica facta, cùm te vnum dicerent poſtulationis L. Seſtij Panſæ reſtitiſſe. Reliquis diebus, ſi quid erit, quod te ſcire opus ſit, aut etiam ſi nihil erit, tamen ſcribam quotidie aliquid. Pridie idus neque tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, vt ſcribis, non ita ſunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis.

tis. ſed cùm veneris, virum te putabo: ſi Salluſtij Empedoclea legeris, hominē non putabo. Vale.

MARCVS Q. FRAT. S. II

GAudeo tibi iucundas eſſe meas literas: nec tamen habuiſſem ſcribendi nunc quidem vllum argumentum, niſi tuas accepiſſem. nam pridie id. cùm Appius ſenatum infrequentem coegiſſet, tantū fuit frigus, vt populi conuitio coactus ſit nos dimittere. De Comageno rege quòd rem totam diſcuſſeram, mirificè mihi & per ſe, & per Pomponium blanditur Appius. Videt enim hoc genere dicendi ſi vtar in cæteris, Februarium ſterilem futurum: eumq; luſi giocosè ſatis: neq; ſolum illud extorſi oppidulum, quod erat poſitū in Euphrate, & Zeugmate, ſed p̄tereà togam ſum eius prætextam, quàm erat adeptus Cæſare conſule, magno hominum riſu cauillatus. * Quòd nolit, inquam, renouare honores eoſdem, quò minùs togā prætextam quotannis interpolet, decernendum nihil cenſeo. Vos autem homines nobiles qui Buriſrienum prætextatum non ferebatis. Comagenum feretis? genus vides, & locū iocandi. Multa dixi in ignobilem regem quibus totus eſt exploſus. Quo genere commotus (vt dixi) Appius, totum me amplexatur. Nihil eſt enim facilius quàm reliqua diſcutere, ſed non faciam, vt illum offendam, ne imploret fidem Iouis hoſpitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecum in gratiam redijt. Theopompo ſatisfaciem⁹.

De Cęſare fugerat me ad te ſcribere. Video enim quas tu literas expectaris. Sed ille ſcripſit ad Balbum, faſciculum illum epiſtolarũ in quo fuerat & mea, & Balbi, totum ſibi aqua madidum redditum eſſe: vt ne illud q. dem ſciat, meam fuiſſe aliquam epiſtolam. Sed ex Balbi epiſtola pauca verba intellexerat, ad quæ reſcripſit his verbis, DE Cicerone video te quiddam ſcripſiſſe, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura conſequebar, id erat huiuſmodi, vt magis optandum, q̃ ſperandum putarem. Itaque poſtea miſi eodem illo exemplo literas. Iocum aũt illius de ſua egeſtate ne ſis aſpernatus. Ad quem ego reſcripſi, nihil eſſe quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret: luſiq; in eo genere & familiariter, & cũ dignitate. Amor autem eius erga nos perfertur omnium nuntijs ſingularis. Et literæ quidem ad id quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua ſingulorum dierum ſcribemus ad te, ſi modò tabellarios tu præbebis, quanquam eiuſmodi frigus impendebat, vt ſummum periculum eſſet, ne Appio ſuæ ædes vrerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FR. S. 12

RIſi niuem atram: teq; hilari animo eſſe, & prompto ad iocandum, valde me iuuat. De Pompeio aſſentior tibi, vel tu potius mihi: nam vt ſcis, iampridem iſtum canto Cæſarem, mihi crede, in ſinu eſt, neque ego diſcingor. Cognoſce nũc idus. Decimus erat Cęlio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. Vereor, ne homo tet.r, & ferus:

Pola

Pola Seruius ad accuſationem veniat. nam noſter Cœlius valde oppugnatur à gente Clodia, certi nihil eſt adhuc: ſed veremur. Eodē igitur die Tyriis eſt Senatus datus frequens: frequentes contra Syriaci publicani: vehementer vexatus Gabinius: exagitati tñ à Domitio publicani, qꝑ eum eſſent cum eqs proſecuti. Noſter Lamia paulò ferociùs, cū Domitius dixiſſet, Veſtra culpà hæc acciderunt, equites Rom: diſſolutè enim iudicatis: Nos iudicamus, vos laudatis, inquit. Actum eſt eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia ſequuntur, Appius interpretatur non impediri ſe lege Puppia, quo minùs habeat ſenatum: & quod Gabinia ſanctum ſit, etiam cogi ex cal. Febr. vſq; ad calen. Mart. legatis ſenatum quotidie dari. Ita putātur detrudi comitia in mēſem Martium: ſed tamen his comitialibus trib. pleb. de Gabinio ſe acturos eſſe dicunt. Omnia colligo, vt noui ſcribam aliquid ad te: ſed vt vides, res me ipſa deficit. Itaq; ad Calliſthenem, & Philiſtum redeo: in quibus te video volutatum. Calliſthenis quidem vulgare, & notum negotium, quemadmodum Græci aliquot locuti ſunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè puſillius Thucydides: ſed vtros eius habueris libros (duo enim ſunt corpora) an vtroſq;, neſcio. Me magis de Dionyſio delectat: ipſe eſt enim veterator magnus, & perfamiliaris Philiſto. Sed quòd adſcribis, aggrederiſne ad hiſtoriam? me autore potes: & quoniam tabellarios ſumminiſtras, hodierni diei res geſtas

Lupe-

Lupercalibus habebis. Oblecta te cum Cicerone noſtro quàm belliſſimè.

MARCVS Q. FRAT. S. 13

DVas adhuc à te accepi epiſtolas, earum alteram in ipſo diſceſſu noſtro, alteram Arimino datam. plureis, quas ſcribis te dediſſe, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præterquam ꝙ ſine te, cæterũ ſatis commodè oblectabar: & eram in eiſdẽ locis vſq; ad Cal. Iun. futurus. Scribebam illa, quæ dixeram, πολιτικά, ſpiſſum ſanè opꝰ, & operoſum. ſed ſi ex ſententia ſucceſſerit, benè erit opera poſita: ſin minùs in illud ipſum mare deijciemus, qđ ſcribentes ſpectabamus: aggrediemur alia, qm̃ quieſcere non poſſumus. Tua mãdata ꝑſequar diligẽter, & adiungendis hominibus, & ꝗbuſdã nõ alienandis. Maximè verò mihi curæ erit, vt Ciceronem tuũ, noſtrumq; videam ſcilicet quotidie, ſed inſpiciam quid diſcat, ꝗ̃ ſæpiſſimè: &, niſi ille contemnat, etiam magiſtrũ me ei profitebor: cuius rei nonnullã cõſuetudinẽ nactus ſum in hoc horum dierum otio, Cicerone noſtro minore perdocendo. Tu, quẽadmodum ſcribis, quod etiam ſi non ſcriberes, facere te diligentiſſimè tamen ſciebam, facies ſcilicet vt mea mandata digeras, ꝑſequare, conficias. Ego cùm Romam venero, nullum prætermittam Cæſaris tabellariũ cui literas ad te non dem. His diebus (ignoſces) cui darem, fuit nemo: ante hunc M. Orfium ęquitem Romanum noſtrum & perneceſſarium & quòd eſt ex municipio Atel-

lano, quod ſcis eſſe in fide noſtra. Itaq; eum tibi commendo in maiorem modum, hominem domi ſplendidum, gratioſum etiam extrà domum: quem fac, vt tua liberalitate tibi obliges. Eſt tribunus mil. in exercitu noſtro. gratum hominem obſeruantemq́ue cognoſces. Trebatium vt valde ames, vehementer te rogo. Vale.

MARCVS Q. FRAT. S. 14

A. D. III. non. Iun. quo die Romam veni, accepi tuas literas datas Placentię: deinde alteras poſtridie datas * Blādenonæ, cum Cæſaris literis refertis omni officio, diligentia, ſuauitate. Sunt iſta quidem magna, vel potiùs maxima: habent enim vim magnam ad gloriam & ad ſummam dignitatem. Sed mihi crede, quem noſti, quod in iſtis rebus ego plurimi æſtimo, id iam habeo, te ſcilicet, primùm tam inſeruientem communi dignitati, deinde Cæſaris tantum in me amorem, quem omnibus ijs honoribus, quos me à ſe expectare vult, antepono. Literæ verò eius vnà datę cum tuis, quarum initiū eſt. Quàm ſuauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio veteris amoris: deinde ſe effecturum, vt ego ī medio dolore, ac deſiderio tui te, cùm à me abeſſes, potiſſimùm ſecum eſſe lętarer: incredibiliter delectarūt. Quare facis tu quidem fraternè, quòd me hortaris: ſed mehercule currentem nunc quidem, vt omnia mea ſtudia in iſtū vnum conferam. Ego verò ardenti quidem ſtudio, ac fortaſſe efficiam, quod

ſæpe

ſæpe viatoribus, cùm properant, euenit, vt ſi ſeriùs, quam voluerunt, fortè ſurrexerint, properando etiam citiùs, quàm ſi de multa nocte euigilaſſent, perueniant quò velint: ſic ego quoniam in iſto homine colẽdo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum verò (quoniam ſcribis poema ab eo noſtrum probari) quadrigis poeticis. Modò mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præſertim, vt iſte me rogat, manenti vacuum oſtenditur? ſed videro: fortaſſe enim (vt fit) vincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quòd ad ſe miſerim, perſalsè, & humaniter etiam gratias mihi agit. Negat enim in tanta multitudine eorum, qui vnà eſſent, quenquam fuiſſe, qui vadimonium concipere poſſet. M. Curtio tribunatum ab eo petiui (nam Domitius ſe deridere putaſſet, ſi eſſet à me rogatus: hoc enim eſt eius quotidianum ſe ne tribunum mil. quidem facere: etiam in ſenatu luſit, Appium collegam propterea iſſe ad Cæſarem, vt aliquem tribunatum auferret) ſed in alterum annum. Id & Curtius ita volebat. Tu, quemadmodum me cenſes oportere eſſe in republica, & in noſtris inimicitijs, ita & eſſe, & fore auricula infirma ſcito molliorem. Res Romanæ ſic ſe habebant. Erat nonnulla ſpes comitiorum, ſed incerta: erat aliqua ſuſpicio dictaturæ, ne ea quidem certa ſummum otium forenſe, ſed ſeneſcẽtis magis ciuitatis quàm acquieſcentis: ſententia autem noſtra in ſenatu

eiuſ-

eiuſmodi, magis vt alij nobis aſſentiantur, quàm noſmetipſi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. Calamo & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur: ſcribis enim te meas literas ſuperiores vix legere potuiſſe: in quo nihil eorum, mi frater fuit, quæ putas: neque enim occupatus eram, neque perturbatus, neq; iratus alicui. Sed hoc facio ſemper, vt quicunque calamus in manus meas venerit, eo ſic vtar tanquam bono. Verùm attende nunc, mi optime, & ſuauiſſime frater, ad ea dum reſcribo, quæ tu in hac eadem breui epiſtola πραγματικῶς valde ſcripſiſti. De quo petis, vt ad te nihil occultans, nihil diſſimulans, nihil tibi indulgẽs, germanè, fraterneque reſcribam, id eſt, vtrũ voles, vt dixerimus, ad expediendum te: ſi cauſa ſit, commorere. Si, mi Quinte, parua aliqua res eſſet, in qua ſciſcitarere quid vellem, tamen cùm tibi permiſſurus eſſem, vt faceres quod velles, ego ipſe, quid vellem, oſtenderẽ. In hac verò re hoc profectò quęris, cuiuſmodi illum annum qui ſequitur, expectem, planè aut tranquillum nobis, aut certè munitiſſimum: quod quotidie domus, quod forũ, quod theatri ſignificationes declarãt: neq; laborãt, ꝙ *mea conſcientia copiarum noſtrarũ, ꝙ Cæſaris, quòd Pompeij gratiã tenemus. Hęc me, vt confidam, faciũt. Sin aliquis erũpet amentis hominis furor, omnia ſunt ad eũ frangendũ expedita. Hæc ita ſentio, iudico, ad te explorate ſcribo: dubitare te, non aſſentatoriè, ſed fraternè veto. Quare ſuauitatis equidẽ noſtræ fruẽdæ cauſa, cuperẽ te ad id tempus venire. quod dixeras,

ras,

ras, ſed illud malo tamen, quod putas, magis etiam illa (etenim magni æſtimo me) ὀμφιλαφίαν illam tuam, & expectationem debitorum tuorum. Illud quidem ſic habeto, nihil nobis expeditis, ſi valebimus, fore fortunatius, parua ſunt quæ deſunt, * quo noſtris q̃dem moribus: & ea ſunt ad explicandum expeditiſſima, modò valeamus. Ambitus redit immanis: nunquam fuit par. id. Quint. fœnus fuit 33. ex 3. coitione Memmij, quam cũ Domitio habuit. Scaurus * vnum vincereꝰ. Meſſala flaccet. non dico ὑπερβολικῶς. vel H-S. centies conſtituunt in prærogatiua pronũtiare. Res ardet inuidia. Tribunitij candidati cõpromiſerunt H-S. quingenis in ſingulos apud M. Catonem depoſitis, petere eius arbitratu, vt, qui contrà feciſſet, ab eo condẽnaretur. Quæ quidẽ comitia gratuita ſi fuerint, vt putantur, plus vnus Cato * fuerit, quàm omnes leges, omneſque iudices.

MARCVS Q. FRA. S. 15

CVm à me literas librarij manu acceperis, ne * paulùm otij me habuiſſe iudicato, cùm autem mea, nullum: ſic enim habeto, nunquam me à cauſis & iudicijs diſtrictiorem fuiſſe, atque id anni tempore grauiſſimo, & caloribus maximis. Sed hęc quoniam tu ita præſcribis, ferenda ſunt: neque committendum vt aut ſpei, aut cogitationi veſtræ ego videar defuiſſe, præſertim cùm, tametſi id difficiliùs fuerit, tamen ex hoc labore magnã gratiã, magnamq; dignitatem ſim collecturus. Itaq;, vt tibi placet, damus ope-

ram, ne cuius animum offendamus: atque vt etiam ab ijs ipſis, qui nos cum Cæſare tam coniunctos dolent, diligamur: ab æquis verò, aut etiam à propenſis in hanc partem vehementer & colamur, & amemur. De ambitu cùm atrociſſimè ageretur in ſenatu multos dies, quòd ita erant progreſſi candidati conſulares, vt non eſſet ferendum in ſenatu non fui. Statui ad nullam medicinam reip. ſine magno præſidio accedere. Quo die hæc ſcripſi, Druſus erat de præuaricatione à tribunis ærarijs abſolutus, in ſumma quatuor ſententijs, cùm ſenatores, & equites damnaſſent. Ego eodem die poſt meridiem *Vatinium aderam defenſurus. Ea res facilis eſt. Comitia in menſem Septembrem reiecta ſunt. Scauri iudicium ſtatim exercebitur: cui nos non deerimus. σuνδείπνους Σοφοκλέους quanquam à te actam fabellam video eſſe feſtiuè, nullo modo probaui. Venio nũc ad id quod neſcio, an primum eſſe debuerit. O iucundas mihi tuas de Britannia literas. timebam Oceanum, timebam litus inſulæ. Reliqua non equidem cõtemno, ſed plus habent tamen ſpei, quàm timoris, magiſque ſum ſolicitus expectatione ea, quàm metu. Te verò ὑπόθεσιν ſcribendi egregiam habere video. Quos tu ſitus, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quem verò ipſum imperatorem habes? Ego te libenter, vt rogas, quibus rebus vis, adiuuabo, & tibi verſus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας mittam. Sed heus tu, celari videor à te. quomodo nam, mi frater, de noſtris verſibus Cæſar? primũ librũ ſe legiſſe

* Epiſt. ad Attic.

ſcripſit ad me antè, & prima ſic, vt neget ſe, ne Græcá quidem meliora legiſſe. Reliqua ad quendam locum ῥαθυμάτερα, hoc enim vtitur verbo. Dic mihi verum. num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? Nihil eſt, quod vereare. ego enim ne pilo quidem minùs me amabo. Hac de re φιλαλήθως, &, vt ſoles ſcribe fraternè. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

AD QVINTVM FRATREM.

LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATREM S. 1

EGo ex magnis coloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati ſumma cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commẽdatis. In Arcano a.d. IIII. id. Sept. fui. ibi Meſſidium cum Philoxeno, aquamq́; quam ij ducebant non longè à villa, bellè ſanè fluentem vidi, præſertim maxima ſiccitate: vberioremq́ue aliquantò ſeſe collecturos eſſe dicebant. Apud Herum rectè erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem. ſed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. Villa mihi valde placuit, propterea quòd ſummã dignitatem pauimentata porticus habebat.

quod mihi denique apparuit, poſteaquam & ipſa tota patet, & columnæ politæ ſunt. Totum in eo eſt, quod mihi erit curæ, tectorium vt concinnum ſit: pauimenta rectè fieri videbantur. Cameras quaſdam non probaui, mutarique iuſſi. Quo loco in porticus te ſcribere aiunt, vt atriolum fiat: mihi, vt eſt, magis placebat: neque enim ſatis loci eſſe videbatur atriolo, neque ferè ſolet niſi in ijs ędificijs fieri in quibus eſt atrium maius, nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiuſmodi membra. Nunc hoc vel * hieme teſtudinis, vel æſtate valde boni æſtiui locũ obtinebit. Tu tamen ſi aliter ſentis, reſcribe quamprimum. In balnearijs aſſa in alterum apodyterij angulum promoui, propterea quòd ita erant poſita, vt eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, eſſet * ſubiectum cubiculo. Sub grande cubiculum autem, & hybernum alterum valde probaui, quod & ampla erãt, & loco poſita, ambulationis vno latere, eo, quod eſt proximum balnearijs. Columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat: eas ſcilicet demolietur: aliquando perpẽdiculo, & linea diſcet vti. Omnino ſpero paucis menſibus opus Diphili ꝑfectum fore: curat enim diligentiſſimè Cæſius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco rectà Vitularia via profecti ſumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuntijs Arpini de Fufidio H-S. CCCIↃↃↃ emeramus. Ego locum æſtate vmbroſiorem vidi nunquam, permultis locis aquam profluentem, & eam vberem. Quid quæris? iugera L. prati Cæſius irrigaturũ facile te arbitrabatur. Equidem

dem hoc,quod melius intelligo,affirmo,mirifica ſuauitate te villam habiturum, piſcina,& ſalientibus additis,paleſtra, & * ſylua viridicata. Fundum audio te hunc Bouilianum velle retinere.De eo quid videatur, ipſe conſtitues. Caluus aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure cõſtituto,& ſeruitute fundo illi impoſita, tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi vendere vellemus. Meſſidium mecũ habui:is ſe ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat:ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuũ I I I. millia. Mihi plus viſum eſt: ſed præſtabo ſumptum nuſquam melius poſſe poni.Chilonem arceſſeram Venafro. Sed ipſo die quatuor eius conſeruos, & diſcipulos Venafri cuniculus oppreſſerat, Idib. Sept. in Laterio fui:viã perſpexi: quæ mihi ita placuit,vt opus publicum videretur eſſe,præter C L. paſſus:ſum enim ipſe menſus ab eo ponticulo,qui eſt ad Furinæ, Satricum verſus:Eo loco puluis, non glarea iniecta eſt,& mutabit, & ea viæ pars valde accliuius eſt . Sed intellexi aliter duci nõ potuiſſe,præſertim cùm tu neque per Locúſtæ,neque per Varronis velles ducere. Veluinus ante ſuis fundum propè munierat:Locuſta nõ attigerat:quem ego Romæ aggrediar, &, vt arbitror,commouebo: & ſimul M. Taurum, quem tibi audio promiſiſſe,qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum villicum tuum ſanè probaui,quæſiuique ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauiſſes: tum is mihi reſpondit, ſe ipſum eius operis H-S. XVI. CIↃ.

conductorem fuiſſe,ſed te poſtea multa addidiſſe ad opus,nihil ad pretium : itaque id ſe omiſiſſe. Mihi hercule valde placet te illa,vt conſtituebas,addere: quanquam ea villa,quæ nunc eſt, tanquam philoſophia videtur eſſe,quæ obiurget cæterarum inſaniā. Veruntamen illud additum delectabit. Topiarium laudaui, ita omnia conueſtit hedera,quà baſim villæ, quà intercolumnia ambulationis, vt denique illi palliati topiariū facere videantur,& hederam vendere.Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alſius,nihil muſcoſius. Habes fere de rebus ruſticis. Vrbanam expolitionem vrget ille quidem, & Philotimus, & Cincius,ſed etiam ipſe crebrò interuiſo, qđ eſt facilè factus. Quamobrem ea te cura liberatum volo. De Cicerone quòd me ſemper rogas, ignoſco equidem tibi, ſed tu quoque velim mihi ignoſcas: non enim concedo tibi,plus vt illum ames,quàm ipſe amo. Atq; vtinam his diebus in Arpinati, quod & ipſe cupierat, & ego non minùs,mecum fuiſſet. Quod ad Pomponiam,ſi tibi videtur,ſcribas velim:cùm aliquò exibimus,eat nobiſcum, puerumque ducat:clamores efficiam, ſi eum mecum habuero otioſus. nam Romæ reſpirandi non eſt locus. Id me ſcis anteà gratis tibi eſſe pollicitum : quid nunc putas tanta abs te mihi mercede propoſita? Venio nunc ad tuas literas, quas pluribus epiſtolis accepi,dum ſum in Arpinati. nam mihi vno die tres ſunt redditæ,& quidem,vt videbantur, eodem abs te datæ tempore. Vna pluribus verbis, in qua primùm erat, quòd antiquior dies in tuis fuiſſet aſcripta literis,

quam in Cæſaris. Id facit Oppius nonnunquam neceſſariò, vt cùm tabellarios conſtituerit mittere, literaſque à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & neceſſariò ſerius, quàm conſtituerat, mittat, neque nos, datis iam epiſtolis, diem commutari curemus. Scribis de Cęſaris ſummo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuſcunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quòd tibi mea permiſſio manſionis tuæ grata eſt, id ego ſummo meo dolore, & deſiderio: tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis aliis arceſſendis quid cogites, non intelligo. Nemo iſtorum eſt, quin abs te munus, fundi ſuburbani inſtar, expectet. Trebatium verò meum quod iſto admiſceas, nihil eſt. Ego illum ad Cæſarem miſi, qui mihi iam ſatisfecit: ſi ipſi minùs, præſtare nihil debeo, teque item ab eo vindico, & libero. Quòd ſcribis te à Cæſare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum verò, qui eſt iſtius rei, quemadmodum ſcribis, adiutor, in oculis fero. Trebonium meum à te amari, teque ab illo pergaudeo. De tribunatu quod ſcribis, ego verò nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim. Curtio paratũ eſſe reſcripſit, meãque in rogando verecundiam obiurgauit. Sicut prætereà petiero (id quod etiam Oppio dixi, vt ad illum ſcriberet) facilè patiar mihi negari: quoniam illi qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facilè patiuntur. Ego Curtium, id quod ipſi dixi, non modò rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd

literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtrā facilè perſpexi. De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis, nihil eſſe nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ vis ad te Tironem ſcribere, negligentiùs ad te antè ſcribebam, quòd omnia minima, maxima, ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ: audi* nunc de minuſcula: in qua primùm eſt de Clodij ad Cæſarem literis: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi amantiſſimè petenti veniam non dedit, vt illum ad illam furiam verbum reſcriberet. Alterum eſt de Caluenti Marij oratione. Qđ ſcribis, miror, tibi placere me ad eũ reſcribere: præſertim cùm illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero: meã in illũ pueri omnes tãquã dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem, quod compoſueram, incidi. Tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſi quid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam Balbum quod ais maturè Romam bene comitatum eſſe venturum, mecumque aſſiduè vſque ad id. Maias futurum, id mihi pergratum, perque iucundum erit. Quòd me in eadem epiſtola, ſicut ſæpe anteà cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem ſed quando viuemus? Quarta epiſtola mihi reddita eſt idibus Sept. quam a. d. IIII. id. Sext. ex Britannia dederas. In ea nihil ſanè erat noui, præter Erigonam: quam ſi ab Oppio accepero, ſcribam ad te

quid

quid ſentiam : nec dubito, quin mihi placitura ſit. Et, quod præterij, de eo, quem ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarem, ego verò facilè patior ita Cæſarem exiſtimare, illum quàm maximum fuiſſe plauſum : & prorſus ita fuit : & tamen ille plauſus, qui illi datur, quodammodo nobis videtur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epiſtola, ſed ſerò allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones, fit vtrunque diligenter. Ad Telluris quidem etiam tuam ſtatuam locaui. Item de hortis quòd me admones, nec fui vnquam valde cupidus, & nũc domus ſuppeditat mihi hortorum amœnitatem. Romam cùm veniſſem a. d. XIII. calend. Oct. abſolutum offendi in ædibus tuis tectum. quod ſuper conclauia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum, id nunc honeſtè vergit in tectum inferioris porticus. Cicero noſter, dum ego adſum, non ceſſauit apud rhetorem. De eius eruditione quòd labores, nihil eſt, quoniam ingenium eius noſti, ſtudium ego video: cætera eius ſuſcipio, vt me putem, præſtare debere. Gabinium tres adhuc factiones poſtulant; L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maieſtate poſtulauit : T. Nero, cum bonis ſubſcriptoribus : C. Memius trib. pl. cum L. Capitone. ad vrbem acceſſit a. d. XII. calend. Oct. Nihil turpius, nec deſertius : ſed his iudicijs nihil audeo confidere, quòd Cato non valebat. adhuc de pecunijs repetundis non erat poſtulatus. Pompeius à me valde contendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit : nec, ſi vl-

lam

lam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas vehementer expecto. Quòd ſcribis, te audiſſe in candidatorum conſularium coitione me interfuiſſe, id falſum eſt: eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas poſteà Memmius patefecit, vt nemo bonus intereſſe debuerit: & ſimul mihi committendum non fuit, vt ijs coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderetur. cui quidem vehementer ſatisfacio rebus omnibus: vt arbitror, etiam Memmio. Domitio ipſi multa iam feci, quæ voluit, quæque à me petiuit. Scaurum beneficio defenſionis valde obligaui. Adhuc erat valde incertum & quando comitia, & qui conſules futuri eſſent. Cùm hanc iam epiſtolam complicarem, tabellarij à vobis venerunt a.d. x i. calend. Septembr. viceſimo die. O me ſolicitum, quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis literis? ſed quo erant ſuauiores, eò maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas venio literas. Primùm tuam remanſionem etiam atque etiam probo, præſertim cùm, vt ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quicquam cum Publilio: mihi enim non placuerat. Quod interiore epiſtola ſcribis, me idibus Septembr. Pompeio legatum iri: id ego non audiui, ſcripſique ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium: quo conſilio? Quanquam Oppium ego tenui, quòd priores partes Vibullij erant: cum eo enim coràm Cæſare egerat, ad Oppium ſcripſerat. Ego verò nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum

in

in Cæſaris rebus. Ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, vt ſit penè par: videor id iudicio facere: iam enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cùm ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cùm Pomponia foris cœnaret: deditque mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulò antè acceperat Ariſtophaneo * modo, valde mehercule & ſuauem, & grauem, qua ſum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum, tanquam magiſtro. Quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? Nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſeueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificat valde te ſibi gratum feciſſe, quòd de ſua voluntate erga Cæſarem humaniſſimè, diligentiſſimeque locutus eſſes. Cùm Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt, Hippodamum ad te profectum eſſe. Nō poſſum ſcribere me miratum eſſe, illum tam inhumaniter feciſſe, vt ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo: mihi moleſtum fuiſſe. Iam enim diu cogitaueram ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, vt ſi quid eſſet, quod ad te diligentiùs perferri vellem, illi darem: quòd mehercule hiſce literis, quas vulgò ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod, ſi in alicuius manus inciderit, moleſtè ferēdū ſit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reſer-

uabã. Labeo autem tardè proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus, ne nũm quidem quid velim, rogauit. T. Pinarius amabileis ad me de te literas mittit, ſe maximè literis, ſermonibus cœnis denique tuis delectari. Is homo ſemper me delectauit, fraterque eius mecum eſt multùm. Quare, vt inſtituiſti, cõplectere adoleſcentem. Quòd multos dies epiſtolam in manibus habui propter cõmorationem tabellariorum: ideo multa coniecta ſunt, aliud alio tẽpore, velut hoc. T. Anitius mihi ſæpe iam dixit, ſeſe tibi ſuburbanum, ſi quod inueniſſet, non dubitaturum eſſe emere. In eius ſermone ego vtrunque ſoleo admirari, & te de ſuburbano emendo, cùm ad illum ſcribas, non modò ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiam ſcribere: &, cùm ad illum ſcribas, nihil te recordari de te, de epiſtolis illis, quas in Tuſculano ei⁹ mihi oſtẽdiſti, nihil de præceptis Epicharmi γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται: totũ deniq; vultum, animum, ſermonem eius,* quemadmodum conijcio, quaſi. Sed hæc tu videris. De ſuburbano, cura vt ſciã, quid velis: & ſimul, ne q̃d ille turbet, vide. Quid præterea. Quid? ẽt. Gabinius a.d. IIII. calẽd. Octobr. noctu in vrbem introiuit: & hodie hora octaua, cùm edicto C. Alſij de maieſtate eũ adeſſe oporteret: cõcurſu magno, & odio vniuerſi populi penè afflictus eſt. Nihil illo turpi⁹: proximus eſt tamen Piſo. Itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in ſecũdum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in concilio Deorum, qualis reditus duorum Imperatorum futurus eſſet; quorum alter exerci-

tum

tū perdidiſſet, alter vendidiſſet. Ex Britānia Cęſar ad me cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi a. d. IIII. cal. Octo. ſatis commodas de Britannicis rebus: quibus ne admirer, quòd à te nullas acceperim, ſcribit ſe ſine te fuiſſe cùm ad mare acceſſerit. Ad eas ego literas nihil reſcripſi, ne gratulādi quidem cauſa propter eius luctum. Te oro etiā atque etiam, mi frater, vt valeas.

MARCVS QVINTO FR. S. 2

AD. VI. id. Octob. Saluius Oſtiam veſperi naui profectus eſt cum ijs rebus, quas tibi domo mitti volueras. Eodem die Gabinium ad populum luculentè calefecerat Memmius, ſic vt Calidio verbum facere pro eo non licuerit. Poſtridie autem eius, dici, qui erat tum futurus, cùm hæc ſcribebam ante lucem, apud Catonē erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C. L. Antonios M. F. Putabamus fore, vt Memmio daretur, etſi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? probè premitur, niſi noſter Pompeius dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. Cognoſce nunc hominis audaciam, & aliquid in repub. perdita delectare. Cùm Gabinius, quacunque veniebat, triūphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitoque bonus imperator noctu vrbē hoſtium planè inuaſiſſet, in ſenatum ſe non committebat. Interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renuntiare, in * re hæſit, ſumma infrequentia; cùm vellet exire, à conſulibus reten-

retentus eſt: introducti publicani. Homo vndique actus, cùm à me maximè vulneraretur, non tulit, & me trementi voce exulem appellauit. Hic, ô dij, nihil vnquam honorificentius nobis accidit. Conſurrexit ſenatus cum clamore ad vnum, ſic, vt ad corpus eius accederet. pari clamore, atque impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquam ſi tu eſſes, ita fuerunt. Nihil hominum ſermone foris clarius. Ego tamen teneo me ab accuſando vix mehercule, ſed tamen teneo, vel quòd nolo cum Pompeio pugnare (ſatis eſt quod inſtat de Milone) vel quod iudices nullos habemus: ἀπότευγμα formido: addo etiam maleuolentiam hominum: & timeo, ne illi me accuſante, aliquid accidat: nec deſpero rem & ſine me, & nonnihil per me cõfici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes, qui conſulatum petunt, à Mẽmio Domitius, à Q. Curtio bono, & erudito adoleſcente Memmius, à Q. Pompeio Meſſala, à Triario Scaurus. Magno res in motu eſt, propterea quòd aut hominum, aut legum interitus oſtenditur. Opera datur, vt iudicia ne fiant. Res videtur ſpectare ad interregnum. Conſules comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maximè Memmius, quòd Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum conſulem: ſed mirum in modum iacet. Domitius cum Meſſala certus eſſe videbatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurum: qui quidem mirificus illo die (quod penè præterij) fuit in Gabinium: accuſauit maieſtatis: nomina data, cùm ille verbum nullum. Habes forenſia. Domi rectè, &

& ipſa domus à redemptoribus tractatur nõ indiligenter. Vale.

MARCVS Q. VINTO FR. S. 3

OCcupationum mearum ſignum tibi ſit librarij manus. Diem ſcito eſſe nullum, quo die non dicam pro reo. Ita, quicquid cõficio, aut cogito, in ambulationis ferè tẽpus confero. Negotia noſtra ſic ſe habent: domeſtica verò, vt volumus: valent pueri, ſtudiosè diſcunt, diligenter docentur: & nos, & inter ſe amant. Expolitiones vtriuſque noſtrum ſunt in manibus, ſed tua ad perfectum iam res eſt ruſtica Arcani & Laterij. Prætereà de aqua, & via nihil prætermiſi quadam epiſtola, quin enucleatè ad te perſcriberem. Sed me illa cura ſollicitat, angitq; vehementer, quòd dierum iam ampliùs L. interuallo nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis nõ modò literarum: ſed ne rumoris quidem affluxit. Me autem iam & mare iſtud, & terra ſollicitat: neque deſino (vt fit in amore) ea, quæ minimè volo, cogitare. Quare nõ equidem iã te rogo, vt ad me de te, de rebus iſtis ſcribas (nunquam enim, cùm potes, prætermittis) ſed hoc te ſcire volo, nihil ferè me vnquam ita expectaſſe, vt, cùm hæc ſcribebam, literas tuas. Nunc cognoſce ea quæ ſunt in rep. Comitiorum quotidie ſinguli dies tolluntur obnuntiationibus, magna voluntate bonorum omnium: tanta inuidia ſunt conſules propter ſuſpicionem pactorum à candidatis præmiorum. Candidati conſulares quatuor, omnes rei: cauſæ ſunt difficiles:

ſed enitemur, vt Meſſala noſter ſaluus ſit: q̃d eſt etiam cum reliquorum ſalute coniunctũ Gabinium de ambitu reũ fecit P. Sylla ſubſcribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio, Sylla filio. Contrà dixit L. Torquatus, omnibusque libentibus non obtinuit. Quæris q̃d fiet: ſciemus de maieſtate triduo: quo quidẽ in iudicio odio premitur omnium generũ: maximè teſtibus cæditur: accuſatoribus frigidiſſimis vtitur. conſilium varium, quæſitor grauis: & firmus Alfius, Pompeius vehemens in iudicibus rogandis. Quid futurum ſit, neſcio: locum tamen illi in ciuitate non video animum præbeo ad illius perniciem, moderatum, ad rerum euẽtum leniſſimum. Habes ferè de omnibus rebus. Vnum illud addam. Cicero tuus, noſterque * ſummo ſtudio eſt Pæonij ſui rhetoris hominis (opinor) valde exercitati, & boni: ſed noſtrum inſtituendi genus eſſe paulo eruditus, & θετικώτερον non ignoras. Quare neq; ego impediri Ciceronis iter, atque illam diſciplinam volo, & ipſe puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari videtur. In quo quoniam ipſi quoque fuimus, patiamur illum ire noſtris itineribus: eodem enim peruenturum eſſe confidimus, ſed tamen ſi nobiſcum eum rcus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationem, conſuetudinemque inducemus. Magna enim nobis à te propoſita merces eſt: quam certè noſtra culpa nunquã minus aſſequemur. Quibus in locis, & qua ſpe hyematurus ſis, ad me quam diligentiſſimè ſcribas velim. Vale.

MARCVS QVINTO FR. S.

GAbinius abſolutus eſt: omnino nihil accuſatore Lentulo ſubſcriptoribusq́ue eius infantius, nihil illo conſilio ſordidius. Sed tamen niſi incredibilis cōtentio, & preces Pōpeij dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo non reſpōdiſſet, qui cū illo accuſatore, illoq́; conſilio, ſententijs condemnatus, ſit XXXII. cùm LXX. tuliſſent. Eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, vt videatur reliquis iudicijs periturus, & maximè de pecunijs repetūdis. Sed vides nullam eſſe remp. nullum ſenatum, nulla iudicia, nullam in vllo noſtrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo prætorij ſederunt, Domitius Caluinus, is apertè abſoluit, vt omnes viderent: & Cato, is diremptis tabellis de circulo ſe ſubduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli, Salluſtius, item, me oportuiſſe accuſare. Ijs ergo iudicibus cōmitterē? Quid eſſem, ſi me agēte eſſet elapſus? Sed me alia mouerūt. Non putaſſet ſibi Pōpeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecū eſſe certamen: in vrbē introiſſet: ad inimicitias res veniſſet: cū Eſernino Sānite * Pacidianus cōparatus viderer: auriculā fortaſſe mordicus abſtuliſſet: cum Clodio quidem certè redijſſet in gratiam. Ego verò meum conſilium (ſi præſertim tu non improbas) vehemēter approbo. Ille cùm à me ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet, cumq́; ego illi nihil deberē, ille mihi oīa, tñ in rep. me à ſe diſſentientem non tulit (nihil dicam gra-

quod mihi denique apparuit, poſteaquam & ipſa tota patet, & columnæ politæ ſunt. Totum in eo eſt, quod mihi erit curæ, tectorium vt concinnum ſit: pauimenta rectè fieri videbantur. Cameras quaſdam non probaui, mutarique iuſſi. Quo loco in porticus te ſcribere aiunt, vt atriolum fiat: mihi, vt eſt, magis placebat: neque enim ſatis loci eſſe videbatur atriolo, neque ferè ſolet niſi in iis ędificiis fieri in quibus eſt atrium maius, nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiuſmodi membra. Nunc hoc vel * hieme teſtudinis, vel æſtate valde boni æſtiui locũ obtinebit. Tu tamen ſi aliter ſentis, reſcribe quamprimum. In balnearijs aſſa in alterum apodyterij angulum promoui, propterea quòd ita erant poſita, vt eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, eſſet * ſubiectum cubiculo. Sub grande cubiculum autem, & hybernum alterum valde probaui, quod & ampla erãt, & loco poſita, ambulationis vno latere, eo, quod eſt proximum balnearijs. Columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat: eas ſcilicet demolietur: aliquando perpẽdiculo, & linea diſcet vti. Omnino ſpero paucis menſibus opus Diphili pfectum fore: curat enim diligentiſſimè Cæſius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco rectà Vitularia via profecti ſumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuntijs Arpini de Fufidio H-S. CCCIↃↃↃ emeramus. Ego locum æſtate vmbroſiorem vidi nunquam, permultis locis aquam profluentem, & eam vberem. Quid quæris? iugera L. prati Cæſius irrigaturũ facile te arbitrabatur. Equidem

dem hoc,quod melius intelligo,affirmo,mirifica ſuauitate te villam habiturum, piſcina,& ſalientibus additis,paleſtra, & * ſylua viridicata. Fundum audio te hunc Bouilianum velle retinere.De eo quid videatur, ipſe conſtitues. Caluus aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure cõſtituto,& ſeruitute fundo illi impoſita, tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi vendere vellemus. Meſſidium mecũ habui:is ſe ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat:ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuũ I I I. millia. Mihi plus viſum eſt: ſed præſtabo ſumptum nuſquam melius poſſe poni.Chilonem arceſſeram Venafro. Sed ipſo die quatuor eius conſeruos, & diſcipulos Venafri cuniculus oppreſſerat, Idib. Sept. in Laterio fui:viã perſpexi: quæ mihi ita placuit,vt opus publicum videretur eſſe,præter C L. paſſus:ſum enim ipſe menſus ab eo ponticulo,qui eſt ad Furinæ, Satricum verſus:Eo loco puluis, non glarea iniecta eſt,& mutabit, & ea viæ pars valde accliuius eſt. Sed intellexi aliter duci nõ potuiſſe,præſertim cùm tu neque per Locùſtæ,neque per Varronis velles ducere. Veluinus ante ſuis fundum propè munierat:Locuſta nõ attigerat:quem ego Romæ aggrediar, &, vt arbitror,commouebo: & ſimul M. Taurum, quem tibi audio promiſiſſe,qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum villicum tuum ſanè probaui,quæſiuique ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauiſſes: tum is mihi reſpondit, ſe ipſum eius operis H-S. X V I. C I Ɔ.

 con-

conductorem fuiſſe, ſed te poſtea multa addidiſſe ad opus, nihil ad pretium: itaque id ſe omiſiſſe. Mihi hercule valde placet te illa, vt conſtituebas, addere: quanquam ea villa, quæ nunc eſt, tanquam philoſophia videtur eſſe, quæ obiurget cæterarum inſaniã. Veruntamen illud additum delectabit. Topiarium laudaui, ita omnia conueſtit hedera, quà baſim villæ, quà intercolumnia ambulationis, vt denique illi palliati topiariũ facere videantur, & hederam vendere. Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alſius, nihil muſcoſius. Habes fere de rebus ruſticis. Vrbanam expolitionem vrget ille quidem, & Philotimus, & Cincius, ſed etiam ipſe crebrò interuiſo, qđ eſt facilè factus. Quamobrem ea te cura liberatum volo. De Cicerone quòd me ſemper rogas, ignoſco equidem tibi, ſed tu quoque velim mihi ignoſcas: non enim concedo tibi, plus vt illum ames, quàm ipſe amo. Atq; vtinam his diebus in Arpinati, quod & ipſe cupierat, & ego non minùs, mecum fuiſſet. Quod ad Pomponiam, ſi tibi videtur, ſcribas velim: cùm aliquò exibimus, eat nobiſcum, puerumq́ue ducat: clamores efficiam, ſi eum mecum habuero otioſus. nam Romæ reſpirandi non eſt locus. Id me ſcis anteà gratis tibi eſſe pollicitum: quid nunc putas tanta abs te mihi mercede propoſita? Venio nunc ad tuas literas, quas pluribus epiſtolis accepi, dum ſum in Arpinati. nam mihi vno die tres ſunt redditæ, & quidem, vt videbantur, eodem abs te datæ tempore. Vna pluribus verbis, in qua primùm erat, quòd antiquior dies in tuis fuiſſet aſcripta literis,

quam in Cæſaris. Id facit Oppius nonnunquam neceſſariò, vt cùm tabellarios conſtituerit mittere, literasque à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & neceſſariò ſerius, quàm conſtituerat, mittat, neque nos, datis iam epiſtolis, diem commutari curemus. Scribis de Cęſaris ſummo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuſcunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quòd tibi mea permiſſio manſionis tuæ grata eſt, id ego ſummo meo dolore, & deſiderio: tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis aliis arceſſendis quid cogites, non intelligo. Nemo iſtorum eſt, quin abs te munus, fundi ſuburbani inſtar, expectet. Trebatium verò meum quod iſto admiſceas, nihil eſt. Ego illum ad Cæſarem miſi, qui mihi iam ſatisfecit: ſi ipſi minùs, præſtare nihil debeo, teque item ab eo vindico, & libero. Quod ſcribis te à Cæſare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum verò, qui eſt iſtius rei, quemadmodum ſcribis, adiutor, in oculis fero. Trebonium meum à te amari, teque ab illo pergaudeo. De tribunatu quod ſcribis, ego verò nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim. Curtio paratū eſſe reſcripſit, meāque in rogando verecundiam obiurgauit. Sicut prætereà petiero (id quod etiam Oppio dixi, vt ad illum ſcriberet) facilè patiar mihi negari: quoniam illi qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facilè patiuntur. Ego Curtium, id quod ipſi dixi, non modò rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd

literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtrã facilè perſpexi. De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis, nihil eſſe nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ vis ad te Tironem ſcribere, negligentiùs ad te antè ſcribebam, quòd omnia minima, maxima, ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ: audi * nunc de minuſcula: in qua primùm eſt de Clodij ad Cæſarem literis: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi amantiſſimè petenti veniam non dedit, vt illum ad illam furiam verbum reſcriberet. Alterum eſt de Caluenti Marij oratione. Qđ ſcribis, miror, tibi placere me ad eũ reſcribere: præſertim cùm illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero: meã in illũ pueri omnes tãquã dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem, quod compoſueram, incidi. Tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſi quid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam Balbum quod ais maturè Romam bene comitatum eſſe venturum, mecumque aſſiduè vſque ad id. Maias futurum, id mihi pergratum, perque iucundum erit. Quòd me in eadem epiſtola, ſicut ſæpe anteà cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem, ſed quando viuemus? Quarta epiſtola mihi reddita eſt idibus Sept. quam a. d. IIII. id. Sext. ex Britannia dederas. In ea nihil ſanè erat noui, præter Erigonam: quam ſi ab Oppio accepero, ſcribam ad te

quid

quid ſentiam : nec dubito, quin mihi placitura ſit. Et, quod præterij, de eo, quem ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarem, ego verò facilè patior ita Cæſarem exiſtimare, illum quàm maximum fuiſſe plauſum : & prorſus ita fuit : & tamen ille plauſus, qui illi datur, quodammodo nobis videtur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epiſtola, ſed ſerò allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones, fit vtrunque diligenter. Ad Telluris quidem etiam tuam ſtatuam locaui. Item de hortis quòd me admones, nec fui vnquam valde cupidus, & nūc domus ſuppeditat mihi hortorum amœnitatem. Romam cùm veniſſem a.d. XIII. calend. Oct. abſolutum offendi in ædibus tuis tectum, quod ſuper conclauia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum, id nunc honeſtè vergit in tectum inferioris porticus. Cicero noſter, dum ego adſum, non ceſſauit apud rhetorem. De eius eruditione quòd labores, nihil eſt, quoniam ingenium eius noſti, ſtudium ego video: cætera eius ſuſcipio, vt me putem, præſtare debere. Gabinium tres adhuc factiones poſtulant : L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maieſtate poſtulauit : T. Nero, cum bonis ſubſcriptoribus : C. Memius trib. pl. cum L. Capitone. ad vrbem acceſſit a.d. XII. calend. Oct. Nihil turpius, nec deſertius : ſed his iudicijs nihil audeo confidere, quòd Cato non valebat. adhuc de pecunijs repetundis non erat poſtulatus. Pompeius à me valde contendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit : nec, ſi vl-

lam

lam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas vehementer expecto. Quòd ſcribis, te audiſſe in candidatorum conſularium coitione me interfuiſſe, id falſum eſt: eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas poſteà Memmius patefecit, vt nemo bonus intereſſe debuerit: & ſimul mihi committendum non fuit, vt ijs coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderetur. cui quidem vehementer ſatisfacio rebus omnibus: vt arbitror, etiam Memmio. Domitio ipſi multa iam feci, quæ voluit, quæque à me petiuit. Scaurum beneficio defenſionis valde obligaui. Adhuc erat valde incertum & quando comitia, & qui conſules futuri eſſent. Cùm hanc iam epiſtolam complicarem, tabellarij à vobis venerunt a.d. XI. calend. Septembr. viceſimo die. O me ſolicitum, quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis literis? ſed quo erant ſuauiores, eò maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas venio literas. Primùm tuam remanſionem etiam atque etiam probo, præſertim cùm, vt ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quicquam cum Publilio: mihi enim non placuerat. Quod interiore epiſtola ſcribis, me idibus Septembr. Pompeio legatum iri: id ego non audiui, ſcripſique ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium: quo conſilio? Quanquam Oppium ego tenui, quòd priores partes Vibullij erant: cum eo enim coràm Cæſare egerat, ad Oppium ſcripſerat. Ego verò nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum

in

in Cæſaris rebus. Ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, vt ſit penè par: videor id iudicio facere: iam enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cùm ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cùm Pomponia foris cœnaret: deditque mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulò antè acceperat Ariſtophaneo * modo, valde mehercùlè & ſuauem, & grauem, qua ſum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum, tanquam magiſtro. Quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? Nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſeueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificat valde te ſibi gratum feciſſe, quòd de ſua voluntate erga Cæſarem humaniſſimè, diligentiſſimeque locutus eſſes. Cùm Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt, Hippodamum ad te profectum eſſe. Nō poſſum ſcribere me miratum eſſe, illum tam inhumaniter feciſſe, vt ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo: mihi moleſtum fuiſſe. Iam enim diu cogitaueram ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, vt ſi quid eſſet, quod ad te diligentiùs perferri vellem, illi darem: quòd mehercùlè hiſce literis, quas vulgò ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod, ſi in alicuius manus inciderit, moleſtè ferēdū ſit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reſer-

uabam.

uabã. Labeo autem tardè proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus, ne nũm quidem quid velim, rogauit. T. Pinarius amabileis ad me de te literas mittit, ſe maximè literis, ſermonibus cœnis denique tuis delectari. Is homo ſemper me delectauit, fraterque eius mecum eſt multùm. Quare, vt inſtituiſti, cõplectere adoleſcentem. Quod multos dies epiſtolam in manibus habui propter cõmorationem tabellariorum: ideo multa coniecta ſunt, aliud alio tẽpore, velut hoc. T. Anitius mihi ſæpe iam dixit, ſeſe tibi ſuburbanum, ſi quod inueniſſet, non dubitaturum eſſe emere. In eius ſermone ego vtrunque ſoleo admirari, & te de ſuburbano emendo, cùm ad illum ſcribas, non modò ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiam ſcribere: &, cùm ad illum ſcribas, nihil te recordari de te, de epiſtolis illis, quas in Tuſculano ei⁹ mihi oſtẽdiſti, nihil de præceptis Epicharmi γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται: totũ deniq; vultum, animum, ſermonem eius,* quemadmodum conijcio, quaſi. Sed hæc tu videris. De ſuburbano, cura vt ſciã, quid velis: & ſimul, ne q̃d ille turbet, vide. Quid præterea? Quid? ẽt. Gabinius a.d. IIII. calẽd. Octobr. noctu in vrbem introiuit: & hodie hora octaua, cùm edicto C. Alfij de maieſtate eũ adeſſe oporteret: cõcurſu magno, & odio vniuerſi populi penè afflictus eſt. Nihil illo turpi⁹: proximus eſt tamen Piſo. Itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in ſecũdum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in concilio Deorum, qualis reditus duorum Imperatorum futurus eſſet; quorum alter exercitum

tũ perdidiſſet, alter vendidiſſet. Ex Britãnia Cęſar ad me cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi a. d. IIII. cal. Octo. ſatis commodas de Britannicis rebus: quibus ne admirer, quòd à te nullas acceperim, ſcribit ſe ſine te fuiſſe cùm ad mare acceſſerit. Ad eas ego literas nihil reſcripſi, ne gratulãdi quidem cauſa propter eius luctum. Te oro etiã atque etiam, mi frater, vt valeas.

MARCVS QVINTO FR. S. 2

AD. VI. id. Octob. Saluius Oſtiam veſperi naui profectus eſt cum ijs rebus, quas tibi domo mitti volueras. Eodem die Gabinium ad populum luculentè calefecerat Memmius, ſic vt Calidio verbum facere pro eo non licuerit. Poſtridie autem eius, dici, qui erat tum futurus, cùm hæc ſcribebam ante lucem, apud Catonẽ erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C. L. Antonios M. F. Putabamus fore, vt Memmio daretur, etſi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? probè premitur, niſi noſter Pompeius dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. Cognoſce nunc hominis audaciam, & aliquid in repub. perdita delectare. Cùm Gabinius, quacunque veniebat, triũphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitoque bonus imperator noctu vrbẽ hoſtium planè inuaſiſſet, in ſenatum ſe non committebat. Interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renuntiare, in * re hæſit, ſumma infrequentia: cùm vellet exire, à conſulibus

reten-

retentus eſt: introducti publicani. Homo vndique actus, cùm à me maximè vulneraretur, non tulit, & me trementi voce exulem appellauit. Hic, ô dij, nihil vnquam honorificentius nobis accidit. Conſurrexit ſenatus cum clamore ad vnum, ſic, vt ad corpus eius accederet. pari clamore, atque impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquam ſi tu eſſes, ita fuerunt. Nihil hominum ſermone foris clarius. Ego tamen teneo me ab accuſando vix mehercule, ſed tamen teneo, vel quòd nolo cum Pompeio pugnare (ſatis eſt quod inſtat de Milone) vel quod iudices nullos habemus: ἀπότευγμα formido: addo etiam maleuolentiam hominum: & timeo, ne illi me accuſante, aliquid accidat: nec deſpero rem & ſine me, & nonnihil per me cōfici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes, qui conſulatum petunt, à Mēmio Domitius, à Q. Curtio bono, & erudito adoleſcente Memmius, à Q. Pompeio Meſſala, à Triario Scaurus. Magno res in motu eſt, propterea quòd aut hominum, aut legum interitus oſtenditur. Opera datur, vt iudicia ne fiant. Res videtur ſpectare ad interregnum. Conſules comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maximè Memmius, quòd Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum conſulem: ſed mirum in modum iacet. Domitius cum Meſſala certus eſſe videbatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurum: qui quidem mirificus illo die (quod penè præterij) fuit in Gabinium: accuſauit maieſtatis: nomina data, cùm ille verbum nullum. Habes forenſia. Domi rectè, &

& ipſa domus à redemptoribus tractatur nõ indiligenter. Vale.

MARCVS Q. VINTO FR. S. 3

OCcupationum mearum ſignum tibi ſit librarij manus. Diem ſcito eſſe nullum, quo die non dicam pro reo. Ita, quicquid cõficio, aut cogito, in ambulationis ferè tẽpus confero. Negotia noſtra ſic ſe habent: domeſtica verò, vt volumus: valent pueri, ſtudiosè diſcunt, diligenter docentur: & nos, & inter ſe amant. Expolitiones vtriuſque noſtrum ſunt in manibus, ſed tua ad perfectum iam res eſt ruſtica Arcani & Laterij. Prætereà de aqua, & via nihil prætermiſi quadam epiſtola, quin enucleatè ad te perſcriberem. Sed me illa cura ſollicitat, angitq; vehementer, quòd dierum iam ampliùs L. interuallo nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis nõ modò literarum: ſed ne rumoris quidem affluxit. Me autem iam & mare iſtud, & terra ſollicitat: neque deſino (vt fit in amore) ea, quæ minimè volo, cogitare. Quare nõ equidem iã te rogo, vt ad me de te, de rebus iſtis ſcribas (nunquam enim, cùm potes, prætermittis) ſed hoc te ſcire volo, nihil ferè me vnquam ita expectaſſe, vt, cùm hæc ſcribebam, literas tuas. Nunc cognoſce ea quæ ſunt in rep. Comitiorum quotidie ſinguli dies tolluntur obnuntiationibus, magna voluntate bonorum omnium: tanta inuidia ſunt conſules propter ſuſpicionem pactorum à candidatis præmiorum. Candidati conſulares quatuor, omnes rei: cauſæ ſunt difficiles:

MARCVS QVINTO FR. S.

GAbinius abſolutus eſt: omnino nihil accuſatore Lentulo ſubſcriptoribusq́ue eius infantius, nihil illo conſilio ſordidius. Sed tamen niſi incredibilis contentio, & preces Pōpeij dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo non reſpōdiſſet, qui cū illo accuſatore, illoq́; conſilio, ſententijs condemnatus, ſit XXXII. cùm LXX. tuliſſent. Eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, vt videatur reliquis iudicijs periturus, & maximè de pecunijs repetūdis. Sed vides nullam eſſe remp. nullum ſenatum, nulla iudicia, nullam in vllo noſtrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo prætorij ſederunt, Domitius Caluinus, is apertè abſoluit, vt omnes viderent: & Cato, is diremptis tabellis de circulo ſe ſubduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli, Salluſtius, item, me oportuiſſe accuſare. Ijs ergo iudicibus cōmitterē? Quid eſſem, ſi me agēte eſſet elapſus? Sed me alia mouerūt. Non putaſſet ſibi Pōpeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecū eſſe certamen: in vrbē introiſſet: ad inimicitias res veniſſet: cū Eſernino Sāni te * Pacidianus cōparatus viderer: auriculā fortaſſe mordicus abſtuliſſet: cum Clodio quidem certè redijſſet in gratiam. Ego verò meum conſilium (ſi præſertim tu non improbas) vehemēter approbo. Ille cùm à me ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet, cumq́; ego illi nihil deberē, ille mihi oīa, tñ in rep. me à ſe diſſentientem non tulit (nihil dicam gra-

uiùs,) & minùs potens eo tempore, quid in me florentem poſſet, oſtendit: nūc, cùm ego ne curem quidem multum poſſe, res quidē publica certè nihil poſſit, vnus ille omnia: cum illo ipſo contenderem? ſic enim faciendum fuiſſet. Nō exiſtimo te putare, id mihi ſuſcipiendum fuiſſe. Alterutrum, inquit idē Salluſtius, defendiſſes, idque Pompeio contendenti dediſſes: etenim vehementer orabat. Lepidum amicum Salluſtium, qui mihi aut inimicitias putet periculoſas ſubeūdas fuiſſe, aut infamiam ſempiternam. Ego verò hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum eſt, quòd cùm teſtimonium ſecundum fidem, & religionem grauiſſimè dixiſſem, reus dixit, ſi in ciuitate licuiſſet ſibi eſſe, mihi ſe ſatisfacturum. neque me quicquam interrogauit. De verſibus, quos tibi à me ſcribi vis, deeſt mihi quidem opera: quæ non modò tempus, ſed etiam animum vacuum ab omni cura deſiderat: ſed abeſt etiam ἐνθουσιασμὸς non enim ſumus omnino ſine cura venientis anni, etſi ſumus ſine timore. ſimul & illud, (ſine vlla mehercule ironia loquor) tibi iſtius generis in ſcribēdo priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua Græca ſupplenda, libris commutādis, Latinis cōparandis, valde velim iſta confici, præſertim cùm ad meum quoque vſum ſpectēt. ſed ego mihi ipſi iſta per quem agā, non habeo: neque enim venalia ſunt, quæ quidē placeant, & confici niſi per hominem & peritum, & diligētem nō poſſint. Chryſippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fiſco quid egerit Scipio, quæram.

quod

quod videbitur rectũ eſſe, curabo. De Aſcanione, tu verò quod voles, facies: me nihil interpono. De ſuburbano, quod non properas, laudo: vt tu habeas, hortor. Hæc ſcripſi a.d. VIII. cal. Nouemb. quo die ludi cõmittebantur, in Tuſculanum proficiſcens, ducẽsque mecum Ciceronem meum in ludum diſcendi, nõ luſionis: ea re non lõgius quàm vellem, quòd Pomptinio ad triumphum a.d. III. non. Nou. volebam adeſſe: etenim erit neſcio quid negotioli. nam Cata, & Seruilius præt. prohibituros ſe minantur: nec quid poſſint ſcio: illo enim & Appium cos. ſecum habebit, & prætores, & Tribunos pl. ſed minantur tamẽ, in primisque ἄρης πνέων Q. Scæuola. Cura mi ſuauiſſime, & chariſſime frater, vt valeas.

MARCVS QVINTO FR. S. 5

QVòd quæris quid de illis libris egerim, quos, cùm eſſem in Cumano, ſcribere inſtitui, non ceſſaui, neque ceſſo: ſed ſæpe iã ſcribendi totum conſilium rationemq; mutaui. nam iã duobus factis libris (in quibus nouendialibus ijs ferijs quæ fuerunt Tuditano & Aquilio coss. ſermo eſt à me inſtitutus Africani, paulò ante mortem & Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lelij generorum Fannij, & Scæuolæ: ſermo autem in nouem & dies, & libros diſtributus, de optimo ſtatu ciuitatis, & de optimo ciue: ſanè texebatur opus luculenter, hominumque dignitas aliquantum orationi põderis afferebat) hi libri cùm in Tuſculano mihi legerentur:

audiente Salluſtio, admonitus ſum ab illo multo maiore autoritate illis de rebus dici poſſe, ſi ipſe loquerer de rep. præſertim cùm eſſem non Heraclides Ponticus, ſed conſularis, & is qui in maximis verſatus in repub. rebus eſſem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea viſum iri facta eſſe: oratorũ ſermonem in illis noſtris libris, quòd eſſet de ratione dicendi, bellè à me remouiſſe: ad eos tamen retuliſſe, quos ipſe vidiſſem: Ariſtotelem denique, quæ de republ. & pręſtãte viro ſcribat, ipſum loqui. Commouit me, & eò magis, quòd maximos motus noſtræ ciuitatis attingere non poteram, ꝙ erãt inferiores, quàm illorum ætas qui loquebãtur. Ego autem id ipſum tum eram ſecutus, ne in noſtra tempora incurrens offenderem quempiam. nunc & id vitabo, & loquar ipſe tecũ, & tamen illa quæ inſtitueram, ad te, ſi Romã venero, mittam: puto enim te exiſtimaturũ, à me libros illos, non ſine aliquo meo ſtomacho eſſe relictos. Cæſaris amore quem ad me perſcribit vnice delector: promiſſis ijs quæ oſtendit, non valde pendeo: nec honores ſitio, nec deſidero gloriam, magiſque eius voluntatis perpetuitatem, quàm promiſſorum exitum expecto: viuo tamẽ in ea ambitione & labore, tanquã id quod non poſtulo expectẽ. Quod me de faciẽdis verſibus rogas: incredibile eſt, mi frater, q̃ egeã tempore: nec ſanè ſatis commoueor animo ad ea quæ vis, canend. ὑποθέσεις verò, & ea quę ipſe ego ne cogitando quidem cõſequor, tu qui omneis iſto eloquendi & exprimẽdi genere ſuperaſti, à me petis? Facerem tũ vt poſſem: ſed (qđ

te minimè fugit)opus eſt ad poema quadam
animi alacritate,quam planè mihi tempora
eripiũt. abduco equidẽ me ab omni reipub.
cura,dedoq; literis: ſed tñ indicabo tibi qđ
mehercule in primis te celatum volebã An-
gor mi ſuauiſſime frater,angor, nullam eſſe
rempublicam,nulla iudicia, noſtrumq; hoc
tempus ætatis quod in illa autoritate ſena-
toria florere debebat,aut forẽſi labore iacta-
ri,aut domeſticis literis ſuſtentari: illud ve-
rò quod à puero adamaram, αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ
ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidiſſe: ini-
micos à me partim non oppugnatos, partim
etiam eſſe defenſos: meũ non modò animũ,
ſed ne odium quidem eſſe liberum: vnũque
ex omnibus Cæſarẽ eſſe inuentum,qui me
tantum quantũ ego vellem, amaret, aut etiã
(ſicut alij putant) hunc vnum eſſe, qui vel-
let. Quorum tamẽ nihil eſt eiuſmodi, vt ego
me non multa conſolatione quotidie leniã.
ſed illa erit cõſolatio maxima, ſi vnà erimus.
nunc ad illa vel grauiſſimum accedit tui de-
ſiderium. Gabinium ſi, vt Panſa putat opor-
tuiſſe, defendiſſem, concidiſſem, qui illum
oderũt(ij ſunt toti ordines)propter quẽ ode-
rũt, me ipſum odiſſe cœpiſſent, tenui me, vt
puto, egregiè: tantũ vt facerem, quantũ om-
nes viderent: & in omni ſumma, vt mones,
valde me ad otium pacemq; conuerto. De li-
bris, Tyrãnio eſt ceſſator. Chryſippo dicã: ſed
res operoſa eſt, & hominis perdiligentis: ſen-
tio ipſe, q in ſummo ſtudio nihil aſſequor.
De Latinis verò quò me vertã, neſcio. ita mẽ-
doſè & ſcribuntur, & veneunt: ſed tñ quod
fieri poterit, non negligam. Cerbrius, vt an-

MARCVS QVINTO FR. S. 8

SVperiori epiſtolæ quod reſpondeam nihil eſt: quæ plena ſtomachi, & querelarum eſt: quo in genere alteram quoque te ſcribis pridie Labieno dediſſe, qui adhuc non venerat: deleuit enim mihi omnem moleſtiam recentior epiſtola. Tantùm te & moneo & rogo, vt in iſtis moleſtijs, & laboribus, & deſiderijs recordere, conſiliũ noſtrum quod fuerit profectionis tuæ. non enim commoda quædam ſequebamur parua ac mediocria: quid enim erat quod diſceſſu noſtro emendũ putaremus? Præſidiũ firmiſſimum petebamus ex optimi & potentiſſimi viri beneuolentia ad omnem ſtatum noſtræ dignitatis: plura ponuntur in ſpe, q̃ in pecunijs: reliqua ad iacturam ſtruentur. Quare, ſi crebro referes animum tuum ad rationem & veteris conſilij noſtri, & ſpei, facilius iſtos militiæ labores, cæteraque quæ te offendunt, feres: & tñ, cùm voles, depones. Sed eius rei maturitas neque dum venit, & tñ tam appropinquat. Etiã illud te admoneo, nequid vllis literis cõmittas, quod ſi planum ſit, moleſtè feramus. Multa ſunt quæ ego neſcire malo, quàm cũ aliquo periculo fieri certior. Plura ad te vacuo animo ſcribam, cùm (vt ſpero) ſe Cicero meus bellè habebit. Tu velim cures, vt ſciam quibus nos dare oporteat eas quas ad te deinde literas mittem⁹: Cæſariſne tabellarijs, vt is ad te protinus mittat, an Labieno: vbi enim iſti ſint Neruij, & q̃ lõge abſint, neſcio. De virtute, & grauitate Cæſaris, quã in ſummo dolore adhibuiſſet, magnam ex epiſtola

tua accepi voluptatem. Quod me inſtitutum ad illum poema iubes perficere: etſi diſtentus cùm opera, tum animo ſum multò magis: quoniam tamen ex epiſtola, quam ad te miſeram, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum: idque perficiam his ſupplicationũ otioſis diebus, quibus Meſſalam iam noſtrum, reliquoſq; moleſtia leuatos vehementer gaudeo: eumque quòd certum conſulem cum Domitio numeraris, nihil, à noſtra opinione diſſentis. Ego Meſſalam Cæſari præſtabo: ſed Memmius in aduentu Cæſaris habet ſpem: in quo illũ puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor dictatoris, iniucundus bonis, mihi etiã magis quę loquuntur. Sed tota res & timetur & refrigeſcit. Põpeius planè ſe negat velle: anteà ipſe mihi non negabat. Hirrus autor fore videtur, ô Dij, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Licinianum hominem mihi deditũ per me deterruit: velit, nolit, ſcire difficile eſt, Hirro tñ agẽte nolle ſe non probabit. Aliud hoc tempore de repub. nihil loquebantur: agebatur quidẽ certè nihil. Serrani Domeſticij filij funus perluctuoſum fuit. a. d. IIII. cal. Decem, laudauit pater ſcripto meo. Nũc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & oĩa Cuttæ: dicitq; ſe perſecturum. *vt in illo Cæſar incumbat. Hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille dictator factus ſit, penè diffidit, interceſſorẽ dictaturæ ſi iuuerit manus, & præſidio ſuo, Põpeiũ metuit inimicũ: ſi nõ iuuerit timet ne per vim perfera-

ferat ur. Ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, vt nemo ſumptuoſiores: ſtultè, bis, terq; nō poſtulatus: vel quia munus magnificū dederat, vel quia facultates nō erāt, vel quia magiſter, vel quia potuerat magiſtrum ſe, non ædilem putare, omnia ferè ſcripſi. Cura, mi chariſſime frater, vt valeas.

MARCVS QVINTO FR. S. 9

DE Gabinio nihil fuit faciendum iſtorūque amātiſſimè cogitata ſunt. τότε μοι χάνοι. feci ſumma cum grauitate, vt omnes ſentiunt, & ſumma cum lenitate quæ feci. Illum neque vrſi, neque leuaui: teſtis vehemens fui, prætereà quieui. exitum iudicij ſędum. & pernicioſum leuiſſimè tuli. quod q̄dem bonum mihi nunc denique redundat, vt his malis reipub. licentiaque audacium qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidē, nihil eſt enim perditius his hominibus, his temporibus. Itaq; ex rep. quoniam voluptatis nihil iam capi poteſt: cur ſtomacher, neſcio. literæ me, & ſtudia noſtra, & otium, villæque delectant, maximeq; pueri noſtri. angit vnus Milo: ſed velim finem afferat conſulatus: in quo enitar nō minùs q̄ ſum eniſus in nr̄o: tuque iſtinc, quod facis, addiuuabis. de quo cætera (niſi planè vis eripuerit) rectè ſunt. De re familiari timeo, ὁ δὲ μάινεται, ὀυκ ἔτ' ἀνεκτῶς qui ludos * H-S. CCC. cōparet, cuius in hoc vno incōſiderantiam & ego ſuſtinebo vt potero: & tu, vt poſſis, eſt tuorū neruorū. De motu tēporum veniētis anni, nihil te intelligere voluerā domeſtici timoris, ſed de

gines enim iſtæ,& palæſtra,& piſcina,& Nilus multorum Philotimorum eſt,non Diphilorum. Sed & ipſi ea adibimus,& mittemus, & mandabimus. De Felicis teſtamento, tum magis querare,ſi ſcias. quas enim tabulas ſe putauit obſignare, in quibus in vncijs firmiſſimum tenuerat (lapſus eſt per errorem & ſuum,& Sicuræ ſerui) nõ obſignauit: quas noluit,eas obſignauit. ἀλλ' οἰμωζέτω, nos modò valeamus. Ciceronem & vt rogas,amo, & vt meretur,& vt debeo: dimitto autem à me & vt à magiſtris ne abducam,& quòd mater Pomponia diſcedit,ſine qua edacitatem pueri pertimeſco. Sed ſumus vnà tamen valde multũ. Reſcripſi ad omnia. Mi ſuauiſſime & optime frater, vale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitũ fuiſſet,quę nomini meo populoque R. ſunt inimiciſſimæ,venire in ſenatum, coramq; de republ. diſputare,feciſſem: neque tam libenter,quam neceſſario: nulla enim remedia,quæ vulneribus,adhibentur,tam faciũt dolorem,quàm quæ ſunt ſalutaria. Sed quoniam cohortibus armatis circunſeptus ſenatus,nihil aliud verè poteſt decernere,niſi timere, (in capitolio ſigna ſunt, in vrbe milites vagantur,in campo caſtra ponuntur, & Italia tota legionibus; ad libertatem noſtrã

conſcriptis,ad ſeruitutum adductis, equitatuſque exterarum nationum diſtinetur) cedam tibi in præſentia foro,curia, & ſanctiſſimis deorum immortalium templis : in quibus, reuiuiſcẽ & iã libertate, deinde rurſus oppreſſa,ſenatus nihil conſulitur,timet multa,aſſentitur omnia. Poſt etiam paulò, temporibus ita poſtulãtibus,cedam vrbe : quam per me conſeruatam,vt eſſet libera, in ſeruitute videre nõ potero.cedam vita, quæ quãquam ſolicita eſt, tamen ſi profectura eſt reip.bona ſpe poſteritatis me conſolatur: qua ſublata,non dubitanter occidam : atque ita cedam, vt fortuna iudicio meo,non animus mihi defuiſſe videatur. Illud verò, quod & præſentis doloris eſt indicium, & præteritæ iniuriæ teſtimonium, & abſentium ſenſus ſignificatio : non prætermittam, quin quoniã coràm id facere prohibeor,abſens proſim:ſiquidem mea ſalus aut vtilis reipub.eſt aut coniuncta certè publicæ ſaluti. nam per Deum immortalium fidem (niſi fortè fruſtrà eos appello,quorum aures, átq; animus, à nobis abhorret) perque fortunam populi Rom. (quæ quãquam nobis infeſta eſt, fuit aliquando propitia, & vt ſpero futura eſt) quis tam expers humanitatis, quis huius vrbis nomini,ac ſedibus vſque adeò eſt inimicus,vt iſta aut diſſimulare poſſit,aut non dolere? aut ſi nulla ratione publicis incommodis mederi queat,non morte proprium periculum vitet? Nam vt ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouiſſima cõferam primis, quæ non poſterior dies acerbior priore, & quæ nõ inſequẽs hora antecedẽte calamitoſior

mitoſior popul. Rom. illuxit? M. Antonius, vir animi maximi (vtinam etiam ſapientis conſilij fuiſſet)C. Cæſare fortiſſimè, ſed parum feliciter à reip. dominatione ſemoto, concupierat magis regium,quàm quem libera ciuitas pati poterat, principatum : publicam dilapidabat pecuniam : ærarium exhauriebat: minuebat vectigalia,donabat ciuitate ex commẽtario,dictaturam gerebat, leges imponebat,prohibebat dictatorem creari legibus: s. c. ipſe repugnabat in ſenatu : prouincias vnus omneis concupiebat:cui ſordebat Macedonia prouincia, quam victor ſibi ſumpſerat Cæſar. Quid de hoc ſperare, aut expectare nos oportebat? extitiſti tu vindex noſtræ libertatis, vt tunc quidem, optimus (quod vtinam neque noſtra nos opinio,neq; tua fides feſelliſſet)& veteranis vnum in cõductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem auocatis, ſubitò prope iam affectam,ac proſtratam remp. tuis opibus extuliſti. Quæ tibi non antè quàm poſtulares, maiora quàm velles, plura quàm ſperares, detulit ſenatus?dedit faſces,vt cũ authoritate defenſorem haberet, nõ vt imperio ſe aduerſum armaret:appellauit Imperatorem, hoſtium exercitu pulſo tribuens honorẽ, nõ vt ſua cæde cæſus ille fugiens exercitus te nominaret Imperatorẽ: decreuit in foro ſtatuã,locũ in ſenatu,ſummũ honorẽ ante tempus: ſi q̃d aliud eſt,quod dari poſſit, addat. Quid aliud eſt maius q̃d velis ſumere?ſin autẽ ſupra ætatẽ, ſupra conſuetudinem, ſupra etiã mortalitatẽ tuam tibi ſunt omnia tributa,cur aut ingratus crudeliter,aut immemor

bene-

Rom.capienda:conſulem des. rurſum incluſum eò,vbi ſe nõ mœnibus,ſed fluminib⁹, & montibus tueretur.Hęc quis conabitur exponere? quis credere audebit?Liceat ſemel impunè peccare: ſit erranti medicina confeſſio.verum enim dicam : vtinam te potius, Antoni dominum non expuliſſemus, quàm hunc reciperemus : non quòd vlla ſit optãda ſeruitus, ſed quia dignitate domini minus turpis eſt fortuna ſerui. in duobus autem malis cùm fugiendum maius ſit, leuius eſt eligendum.Ille ea tamen exorabat, quæ volebat auferre:tu extorques. Ille conſul prouinciam petebat:tu priuatus concupiſti.Ille ad malorum ſalutem iudicia conſtituebat, & leges ferebat:tu ad perniciem optimorũ. Ille à ſanguine,& incendio ſeruorum Capitolium tuebatur: tu cruore & flamma cũcta delere vis.Si,qui dabat prouincias Caſſio,& Brutis,& illis cuſtodibus nominis noſtri, regnabat:quid faciet qui vitam adimit? ſi,qui vrbe eijciebat,tyrannus erat: quem hunc vocemus,qui ne locum quidem reliquit exilio? Itaque ſi quid illæ maiorum noſtrorũ ſepultæ reliquiæ ſapiunt, ſi non vnà cum corpore ſenſus omnis vno,atque eodem conſumpt⁹ eſt igni:quid illis interrogãtibus, quid agat nunc pop.Rom.reſpondebit aliquis noſtrũ, qui proximus in illam æternam domum diſceſſerit?aut quem accipient de ſuis poſteris nuntium illi veteres Africani,Maximi,Paulli,Scipiones?Quid de ſua patria audiẽt, quã ſpolijs,triumphiſque decorarunt? an eſſe quendam annos XXIII. natum, cuius auus fuerit argentarius,adſtipulator pater, vterque

GRÆCA LATINIS EXPRESSA.

Pagina 6 *ἀδυνάτον*, quod fieri non poteſt.

8 *Ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον, οὐδὲ βοείην*, ſiquidem nec victimam, nec clypeum.

8 *ἡλίου ἀνάθημα*, ſolis donum.

13 *χρηστομαθῆ*, vtilia diſcentem.

15 *γυμνασιώδη*, ad gymnaſium ſpectantia.

15 *Εὐμολπιδῶν πάτρια*, Eumolpidarum patria. vel *πατρίδα*, patriam.

16 *οἰκεῖον*, proprium.

18 *σκήψεις*, prætextu. *ἀναβολαί*, dilationes.

18 *ταὐτόματον ἡμῶν*, caſus noſter.

21 *ἐν τοῖς πολιτικοῖς*, in ciuilibus.

22 *τοποθεσίαν*, loci deſcriptionem.

22 *ἀττικώτερα*, magis Attica.

22 *φιλορήτορα*, rhetorica ſtudioſum.

23 *πανηγύρεις*, conuentus.

23 *μάλ' ἀριστοκρατικῶς*, valde pro ſtato optimatum.

23 *γνησίως*, egregiè.

23 *ληκύθους*, orationis elegantiam & amœnitatem cum magnificentia & grauitate: à more ampullatum, quæ *λήκυθοι* Græcis dicuntur.

34 *ἀνεπερπερεύσάμην*, venditaui me.

24 *ἐπιχειρήματα*, argumenta.

21 *ὑπόθεσις*, materia.

24 *ἄρειος πάγος*, Areopagus.

25 *ἀπρακτότατος*, rebus agendis ineptus.

25 καχέκτης, habitus vitiorum deprauatus.
25 Τεῦκρις, Teucris.
26 φιλέλληνες, Græcorum ſtudioſi, & amatores.
26 παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο, Omnifariç virtutis reminiſcere.
27 ὕστερον πρότερον, ὁμηρικῶς, ordine conuerſo, Homericè.
27 πρὸς τὸ πρότερον, ad prius.
29 ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, &c. dicite nunc mihi muſæ, quomodo primùm ignis iniectus fuerit.
31 παῤῥησίαν, loquendi licentiam.
31 ἀγῶνα, certamen.
32 ἐπισημασίας, ſignificationes geſtuum.
33 ἀποθέωσιν, deificationem.
33 φιλοσοφητέον, philoſophandum.
33 ἐλαφητέον, fugiendum more ceruorum.
34 ἀμαλθεῖον, Amaltheū, bibliotheca.ſ.tua.
34 τοποθεσία, loci deſcriptione.
39 ἀφελίστατος, ſimpliciſſimus.
42 πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ, ciuilis vir, ne in ſomnio quidem.
43 τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, in lente vnguentū.
43 ἐπιφωνήματα, acclamationes.
46 νῆφε, καὶ μέμνασο, &c. Eſto ſobrius, & memineris diffidere: hi ſunt articuli mentium.
47 τίς πατέρ' αἰνήσει, quis patrem laudabit?
47 ἐγκωμιαστικὰ, laudatiua.
49 οἱ μὲν παρ' οὐδὲν, &c. qui quidem adſunt, nihili ſunt: illis verò nihil curæ eſt.
49 ὑπώπιον, liuor.
51 μυροθήκιον, pigmentarium.
52 ὑπόμνημα, commentarium.

52 σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος, grauior quidam & ciuilior.
53 ἀποσπασμάτια, reliquiæ quædam.
53 σῶμα, corpus.
53 φιλόπατρις, ſtudioſus patriæ.
55 πολιτεία, repub.
56 ἅλις σπουδῆς, ſatis ſtudij.
57 θεῖοι, patrui.
57 Πελληναίων, Pellenæorum.
57 Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων, Corinthiorum & Athenienſium.
58 εὐαγγέλια, boni nuntij.
58 Κύρου παιδείαν, Cyri inſtitutionem.
58 τὰς διαφάσεις, tranſparentias, feneſtras.
58 ἔστω ὄψις μὲν ἡ, α. τὸ δὲ ὁρώμενον β,γ, ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε. Sit aſpectus, α, quod autẽ videtur β, γ: radij verò δ & ε.
58 κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις, per ſimulacrorũ incidentias vel ingreſſiones.
58 εἴδωλα, ſpecies, imagines.
58 ἔκχυσις, effuſio.
58 ὑπόστασιν, ſtatum.
58 πολιτείαν, rempub.
58 Σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, more Socraticorum in vtranque partem.
58 τὴν ἀρέσκουσαν, quæ placeat.
59 κατάκρισις, ſanctio.
59 ἀριστοκρατικῶς, Ariſtocraticè: pro ſtatu optimatum,
59 εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, Vnum augurium optimum defendere patriam.
59 Θεοφράστου περὶ φιλομαθίας, Theophraſti de ſtudio diſcendi.
61 αἰδέομαι Τρῶας. &c. Vereor Troianos, &

Troianas habentes fluxas veſtes.

61 πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην, &c. Polydamus mihi primus vitio dabit.

91 Θεοφάνης, Theophanes.

62 φιλοσοφεῖν, philoſophari?

62 ἐπὶ σχολῆς, in otio.

62 γεωγραφικὰ, de terræ deſcriptione commentarios.

62 ὁμοειδεῖς, vniformes.

62 ἀνθηρογραφεῖσθαι, floridè ſcribi.

63 πολιτευτέον, in rep. verſandum.

63 ἀνέκδοτα, non edita.

63 πολιτεύομαι, in ciuitate facio.

65 κατὰ τὸ πρακτικὸν, ſecundum actiuum. καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς, &c. Et ſub tecto frequentem audire guttam, ſecuro animo.

66 βοῶπις, bouis oculos habens.

67 παλινῳδίαν, recantationem.

97 διβάφῳ, bis tincta purpura.

68 σοφιστεύειν, profiteri.

68 ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἐπαμύνεσθαι, &c. Polliceor virum vlciſci, cùm aliquis prior moleſtando laceſſat.

68 Κικέρων ὁ μικρὸς, &c. Cicero paruus ſalutat Titum.

68 ὑποσόλοικον, ſubabſurdum.

68 ἀναφαίνεσθαι, apparere.

69 τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ, &c. aſpera ſed bona puerorum nutrix. Nequaquam ergo ea terra poſsũ dulcius quicquã aſpicere.

69 εὐαγγέλια, boni nuntij.

70 συγκίρνημα, caſum.

70 ζώσης φωνῆς; viuæ vocis?

70 βοώπιδος, bouis oculos habentis.

70 ἀστεϊ-

70 ἀσελγοῦς; intemperantis?
70 ὀξύπεινος, famelicus.
70 συμπόσιον, conuiuium.
70 κατὰ ὀπώραν τραχὺς, aſpera per autumnū.
70 ἀδικαίαρχοι, iniuſti magiſtratus.
71 καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος, &c. & Cicero philoſophus ciuilem Titum ſalutat.
71 αὐθωρεὶ, eadem hora.
71 Τηλέπυλον λαιστρυγονίην, Telepylum vrbem Læſtrigoniam.
71 φιλοσοφῶμεν, philoſophemur.
72 δυσανατρέπτους, confutabiles.
72 ἐν τυραννεῖσθαι, ſub tyranno eſſe.
73 Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς, Cicero ſtatus optimatū ſtudioſiſſimus puer.
74 φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν, &c. intumeſcit enim non paruis tibolis amplius, ſed efferis follibus ſine ligula.
74 ἐσοφίζετο, cauillabatur, malitioſè cogitabat.
75 τὸν πρακτικὸν βίον, actiuam vitam.
75 τὸν θεωρητικὸν, ſpeculatiuam.
75 πρόσθε λέων, ὄπισθεν δὲ, antè leo, pòſt verò.
76 εἰ δὲ μὴ, ſi verò non.
76 ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται, ſine dubio tyrannidem conſtruit.
77 εὐελπιστία, bonæ ſpes.
77 ἀδιαφορία, indifferentia.
77 ἀφιλόδοξον, ambitione vacans.
77 κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, pro charitate.
77 ὑποθήκας, documenta.
77 περὶ τῶν ὅλων, de omnibus.
78 σκοπὸς, ſcopus.
78 κατὰ λεπτὸν, minutatim.

79 ἅλις δρυός, ſatis eſt quercus, id eſt, glandium.

79 τυφλώττω, cæcutio.

79 τῷ καλῷ προσπέπονθα, honeſto ſum affectus.

81 ἀσφάλειαν, ſecuritatem.

81 ἀκκιζόμεθα, deliciamur.

81 ἐν αἰνίγμασιν, obſcurè dictis.

82 ἀλληγορίαις, allegorijs.

89 κελεύσματα, hortamenta.

92 ἑλικτὰ, κοὐδὲν, inuoluta, & nihil.

92 τὰς τῶν κρατούντων, &c. potentium ſtultitias ferre oportet.

128 μυστικώτερα, ſecretiora.

132 συλλάβους, indices ex membranula.

132 παλινῳδία, recantatio.

133 ὑποθέσει, argumento.

134 πολιτικὸς, ciuilis.

134 ὁ παδοὶ, ſtipatores.

234 ταγοὶ, duces.

134 Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, Spartam ſortitus es, hanc orna.

135 βαθύτης, profunditas.

135 εὐκαιρότερον, opportunius.

135 οὐχ ὁσίη φθιμένοισι, impium mortuis.

136 ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων, hic verò non curabat ſermones.

136 μήπω μέγαν, &c. Nihil magnum dixeris priuſquam mortuum videris.

136 ἐμοὶ ἔστω φίλος οἶκος, ſit mihi cara domus.

136 σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα &c. Fico per Cererē ficus, neque quicquā tā ſimile fuit.

136 περίστασις, circunſtantia vel ſtatus.

637 πολιτικῶς, ciuiliter.

137 γραμμὴν, lineam.

138 καὶ τόδε φωκυλίδου, & hoc Phocylidis.
139 οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι, Nihil dulciùs quàm omnia ſcire.
141 σκυλμὸν, perturbationem & tempeſtatẽ, ſcilicet ciuitatis.
141 ὀξύπεινος, acuta fama percitus, id eſt, in deſiderio moræ impatiens.
141 τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, præſentem ſtatum reipub. quaſi formula quadam expreſſum.
242 συμπάθειαν, condolentiam.
142 ἡμερόλεγδον, vt quæque ſingulis diebus acciderunt.
143 θείους ἀρεοπαγίτας, diuinos & præclaros Areopigitos.
143 τέμπη, loca amœna.
143 σῆμα δέ τοι ἐρέω, Signũ autem tibi dicã.
244 ἐξοχὴ, excellentia.
146 ἐξωτερικοὺς, triuiales & populares.
146 πολιτεία, in libris de repub.
146 τεχνολογίαν, de arte ratiocinationem.
148 πρόπρυμνα, omnino, funditus. perperã in Exempl. πράρχπρυμνα.
149 ἐμφιλοσοφῆσαι, philoſophari.
151 ἀττικισμὸς. Atticiſmus.
151 συμπάθεια, condolentia.
159 σπουδαιότερον, ſtudioſius.
159 δυσδιάγνωστον (πρὸς νόησιν, difficile cognitu) ad aſſenſum.
161 διαλόγους, ſermones.
163 φιλοπροσηνέστατα, ſtudio benigniſſimo, manſuetiſſime.
165 ἔρδοι τὶς, faciat aliquis, ſubaudi quam nouit artem.
165 δυσθυμοίμητα, difficillima mitigatu.

alij δυσδυκοίμισα, difficilia ad ſopiendum.
165 βαθύτητα, profunditatem.
165 μελέτη, meditatio.
166 ἄνω κὴ κάτω, ſurſum & deorſum.
167 ἄφρακτα; ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad propugnandum.
167 ἐπίκωπον, nauticum.
167 οἷα τ' ἂν δύναιτο ἴνα, qualis hora fuerit.
167 ἀνεξίαν, tolerantiam.
167 μετέωρος, in expectatione.
168 ὑπομνηματισμὸν, commentarium.
168 συμπαθῶς, condolenter.
168 νομανδρίαν, paſtoralem virorum cœtum.
169 συνηγωνίων, cum illo mœrebam.
169 πολιτικώτερον, ciuilius.
171 παράγγελμα ἐνιαύσιον, quod mandaui de annua ad miniſtratione.
171 ἐνδόμυχον, occultum, & quaſi in domus penetralibus reconditum.
173 ἐπικεφάλια, tributa per capita.
174 συμφιλοδοξοῦσι, eadẽ ambitione certãt.
176 κεφάλαιον, caput.
176 συμπάθειαν, condolentiam.
178 τὸ νεμεσᾶν, indignari: τοῦ φθονεῖν, ab inuidendo.
178 ἐν ἐπιτομῇ, in breuiario.
179 πανικὰ; quædam tanquam, autore Pane deo, terricula.
179 τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) vana belli)
180 μώμῳ, liuori.
181 πεφυσίωμαι, elatus ſum, inflatus ſum.
181 λαμπρὰ, ſplendida.
181 ἐν παρόδῳ, in tranſcurſu, in tranſitu.
181 ἀπρόσιτον, non facilem acceſſu.

181 ἀδο-

181 ἀδωροδόκητον, incorruptum largitione,
182 κέρας, cornu.
184 εὐημερήματι, felici eius diei ſucceſſu.
183 ἀκροτελεύτιον, concluſionem.
183 γλυκύπικρον, dulce & amarum.
185 ὑπερβολικῶς, exceſſiuè.
185 τέθριππα, quadrigas.
185 κέρας, cornu: eſt autem muſicum inſtru.
188 ὁδοῦ παρέργον, obiter. ἐνδομύχῳ, arcano.
190 οἰκονομίαν, domeſticam curam.
190 οἴχεται, euaneſcit. βαθύτητα, profunditatem.
191 ὑπομεμψιμοίρους, ſubquerulas.
191 ἐξ ἀφαιρέσεως, per extractionem.
191 προσανατρεφομένην, recreatam. eſt autem ἀνατρέφεσθαι ægrotũ ex diuturno morbo curationibuſque valẽtibus imbecillum & macilentem reficere.
194 ἀκοινωνήτως, incommunicabiliter.
194 ἐγκελεύσματα, inhortamenta.
195 τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ, quod enim bene eſt. mecum eſt.
195 ἱστορικὸν, hiſtoricum.
195 οὐκ ἔλαθέ σε, non clàm te fuit.
195 ἀφελῶς, ſimpliciter.
196 οἰκονομία, domeſtica cura.
196 σχεδιάζοντα, erudientem.
196 πολίτευμα, adminiſtrationem publicã.
197 κέρας, cornu.
197 ἰσοδυναμοῦσαν, æquiualentem.
197 διαίρεσιν, diuiſionem.
198 ἄγραφον, non ſcriptum.
198 αὐτονομίαν, libertatẽ ſuis vtendi legibus.
198 τὸ παραδοξότατον, inopinatiſſimum.
198 μηδὲν αὐτοῖς, nihil illis, ſubaudi crede.

198 ὦ παρ

198 ὦ πραγμάτων ἀσυγκλώστων, O res malè cohærentes?
199 Πολυδεύκους, Pollucis ædem.
199 ὦ ἀνιστορησίαν, O inſcitiam hiſtoriarum.
199 ἠπόρησας, dubitaſti.
199 Εὔπολιον τὸν τῆς ἀρχαίας, Eupolim illũ ueteris, ſcilicet comœdiæ.
199 τί λοιπόν; quid reliquum?
200 πολλοῦ γε καὶ δεῖ, multum abeſt.
200 χρύσεα χαλκείων, aurea pro æreis.
200 ἀναντιρρήτον, in quam contra non aliquid dicam.
201 αἰδεσθὲν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι, ueriti ſunt quidem abnuere, timuerunt autem accipere.
202 παριστορῆσαι, ſcire.
202 προπύλαιον, veſtibulum.
203 ἱστορικώτατος, hiſtoriarum peritiſſimus.
203 νεόκτιστα, nuper ædificata.
203 τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ, in nauium recenſione, apud Homerum videlicet.
204 ἀναλογία, proportio, analogia.
204 Φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς. Phlius, Phliuntis, urbs Lacedæmoniorũ: Opus opuntis, urbs Locrorum, per contractionem. Integrum eſt ὀπίεις, ὀπόεντος. Sipus, Sipuntis, urbs Daunorium in Apulia.
204 ὀπέντιοι, σιπέντιοι, gentile nomen ab ὀποῦς, σιποῦς.
204 αὐτονομίαν, libertatẽ ſuis legibus utẽdi.
204 ὑπερβολικῶς (ſupra modum)
207 εὐήθειαν, fatuum ſimplicitatem.
208 πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλὸς) Multos autem in intermedio Auſter uoluit fluctus lati maris.)

maris.)Eſt autem propriè *μεταίχμιον*, id ſpatium quod eſt inter duos exercitus.

211 *ἀκοινώνητον*, incommunicabile.

212 *μυστικώτερον*, ſecretius.

212 *τῆς δ᾽ ἀμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω)* &c. Vxoris meæ libertus (noſti quem dico) viſus eſt mihi dudum è verbis quæ incōſideratè protulit, turbaſſe calculos, ſeu ſuffragia ex coemptione bonorum Crotoniatę tyrannicidæ. timeo ne quid intelligas, vnum quidem hoc ſi conſideraueris, reliqua munies explanando.

213 *ὁ τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς ἐξελεύθερος ἔδοξέ μοι θαμὰ*, &c. Vxoris meæ libertus uiſus eſt mihi ſæpe garriens, & in conciliabulis & confeſſionibus nugantium aliquid turbaſſe calculorum in Crotoniatæ.

213 *ἐξ ἄστεος ἑπταλόφου τειχῶν* &c. è ſepticollis urbis mœnibus tradidit noſtri cōiugij debita Camillus, ſeque debentem mnas 24. ex bonis Crotoniatarū, & Cheroneſitarum 48. & cum hęreditate conſecutus ſit 648. 20. 40. horum autem ne obolum quidem diſſoluiſſe ex omnibus debitis ſecundi menſis calendis. libertum autē eius exiſteūtem cognominem Cononis patri, nihil prorſus curaſſe. Hæc igitur primū, ut omnia cōſeruentur, deinde ut neque uſuras negligas eas, quæ ſunt à præcedenti die: quot dies ipſum tolerauimus, uehemēter timeo. Etenim

aderat

aderat apud nos, exploraturus, & aliquid propè ſperās, deſperans antē furtim ac inopinatè deſtitit: fatus, turpe eſſe diu manere, & inanem reuerti.

214 τὰ μὲν διδόμενα, quæ dantur.
214 λεληθότως, latenter.
214 ἄλλο πρόβλημα, alia quæſtio.
215 ἐξακανθίζειν, expinare, ſpinas euellere.
215 πύρους εἰς δῆμον, triticum in populum.
215 προπύλῳ, veſtibulo.
215 ἐπέχειν, hæſitare.
215 ἐποχῆς, dubitationis.
216 παλιγγενεσίαν, regenerationem.
216 ἐν αἰνιγμοῖς, ænigmaticè.
216 ἁπλῶς, ſimpliciter.
218 αἰσχρὸν σιωπᾶν, turpe tacere.
218 σύγχυσιν, confuſionem.
219 παραφύλαξον, obſerua.
219 τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα, turbatoris ambitionem ipſiſſimè.
219 κενὸν, inanem.
219 ἄτυφον, nec ambitioſo faſtu vacantem.
219 ἐπέχειν, dubitare.
219 ἀθέτησις, improbatio.
219 ἐποχὴ, cunctatio.
219 τοῦ μὲν ὄναρ ἐρῶν μοι, hoc meū mihi ſomnium dicens.
219 ἐπιχρονία ἐποχὴ, diuturna aſſenſionis retentio.
221 φιλοτιμία, ambitio.
222 πρόβλημα, quæſtionem.
222 ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν, &c. ſed meū nunquam animum in pectoribus perſuaſiſti, Vt nihil iucundius natali ſolo.
223 αἰδοῦμαι, vereor.

223 τρῶας καὶ τρωάδας, Troas & Troadas.
223 Πουλυδάμας μοι, &c. Polydamas mihi primus probrum inferat.
223 ὁδοῦ παρέργον, obiter.
223 ἐπίκτητα, fluxa.
224 ἐκβολὴ λόγου, egreſſio orationis.
224 εὐπόριστον, comparabilem.
225 φυράτης, permiſtor.
225 ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, &c. Sed hæc quidē facta eſſe ſinamus, licet dolētes.
225 ἄμεμπτα, non accuſanda.
225 σπονδειάζοντα, verſum ſpondaicum.
225 τῶν νεωτέρων, iuniorum.
226 αὐτόχθων, natiua & indigena.
226 στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem, τὴν πρὸς τὰ τέκνα, in filios.
229 ἀμεταμέλητος, non pœnitenda.
230 ποῦ τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν, vbi nauigiū Atridarum.
230 σύντομα, compendioſa.
232 δήμους, vicos.
233 ζήτημα, quæſtionem.
234 τεκμηριῶδες, coniecturale.
235 τοῖς ἀπαντῶσι, occurrentibus.
235 δύσχρηστα, inutilia.
236 ἀπότριψαι, abſtergito.
236 οὐ γὰρ ἂν τοῦδε μεῖζον ἕποι κακὸν, neque enim maius ſequetur malum.
237 παλινῳδία, recantatio.
237 λῆψις, deprehenſatio.
237 ἀβδηριτικὸν, Abderiticum.
139 ἐμπολιτεύομαί σοι, tibi in rep. verſor.
240 πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis conſideratio.
240 φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, contēplatius dijudicabimus.

240 σύγ-

240 σύγχυσιν τῆς πολιτείας, cõfuſionẽ reip.
240 ξυνὸς ἐνυάλιος, communis Mars.
240 πολιτικῶς, ciuiliter.
241 ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην, deforme & turpe eſt aduersãtis in republica debitorem eſſe.
261 διαδικασίας ἀρίστων πρόβλημα πολιτικὸν, dijudicabis quæſtionem ciuilem.
244 τοῦ καλοῦ, honeſti.
244 χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum reſtitutiones.
244 τὴν θεῶν μεγίστην, &c. deorũ maximam vt obtineat tyrannidem.
244 ἐνσχολάζω σοι, otium conſumo tibi.
244 ἀπορῶ, dubito.
244 οὕτως πολλῶν πρόσθεν &c. ſic ſanè ſuperiorum percontabamur laudes virorum.
245 ἐπίσκοπον, ſpeculatorem.
245 ὁρμὴ, impetus.
245 φαλαρισμὸν, Phalaridis imitationem.
246 αἰδέομαι Τρῶας, vereor Troianos.
246 ἀπορίαν, dubitationem.
247 πολιτικῶς, ciuiliter.
247 ἀστράτηγητος, regendi exercitus ignarus.
248 πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad tutum.
248 πρὸς τὰς δόξας, ad opiniones.
248 μάντις δ' ἄριστος, vates autem optimus.
253 σηστιωδέστερον, magis Seſtiane.
254 ὑπεκθέμενος, exponens.
256 ψευδησιόδειον, quòd falsò Heſiodo aſcribitur.
256 μηδὲ δίκην, neque cauſam. Totum carmen eſt, μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν, ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, Ne cauſam antè iudicaueris, quàm vtriuſque partis cauſam

cauſam audieris .
257 καὶ συναποθανεῖν, & ſimul mori .
258 φαινοπροσωπεῖν, oſtendere faciem lætã .
258 σκέμμα, conſideratio .
259 ἀπορία, dubitatio .
267 διπλῆ, nota in margine adſcripta, ſic apud Græcos appellata : eſt autem figura trianguli obliqui ſine baſi .
273 πολλὰ μάτην χέρεσσιν, multa fruſtra manibus in aerem propellere certè. Vide Animad.
276 ἀπροσφωνήτους, inſaluiatos .
276 τὸ καλὸν, honeſtum .
276 πρὸς ταῦθ' ὅ,τι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέσθων,&c. Ad hæc quòd oportet, & faciant, & omnia in me fabricentur.quod enim bene eſt', mecum eſt .
276 πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam ſalutem honeſto, ſcilicet dicens .
277 εὐγενῆ, generoſa, nobilia .
277 συνδιημερεύομεν, ſimul diẽ traducimus .
278 τέρας, monſtrum .
280 σκοπὸς, intentio .
280 προθεσπίζω, præſagio .
280 ἰλιὰς, Ilias .
281 περὶ ὁμονοίας, de concordia .
299 ἀπολιτικώτατον, maximè ciuilis gubernationis expertem .
299 ἀστρατηγικώτατον, maximè imperatoriæ artis ignarum .
299 ἀπαντήσεις, occurſus obuiam .
300 αἰδέομαι Τρῶας, vereor Troas .
301 κενόσπουδα, inanis ſtudij plena .
302 ἀναπάντητον, in quo nemo occurrat .

303 ὑπὸ τὴν λῆψιν, ſub ipſa acceſſione ſcilicet febris.

304 ἀπαῤῥησίαστον, loquendi audacia carentem.

304 τίς δ' ἐστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν, Quiſnam eſt ſeruus, de morte ſecurus qui ſit?

304 ἀσμενέστατον, acceptiſſimum.

305 θέσεις, poſitiones.

306 ἢ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, &c. An manendum in patria tyrannide oppreſſa. Ea verò tyrannide oppreſſa, an quouis modo tyrãnidis deſtructio tentanda eſt, etiamſi ciuitas propter id de ſumma rerum periculũ ſubitura ſit. Vtrum cauendum ne is qui tyrannidem deſtruxit attollatur. An tẽtandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile ſit, ſecedẽtem aliquò, quieſcere, oppreſſa à tyranno patria, an quodcũque ſubeundum diſcrimen pro libertate. An bellum inferendum regioni, eamq́; obſidendũ à tyranno oppreſſam. Vtrum etiam nõ probanti deſtructiõnem tyrannidis per bellũ, ſimul tamen cum optimatibus euertenda ſit ipſa, ſcilicet tyrannis. An cum benefactoribus & amicis vnà periclitãdum in adminiſtratione reip. etiamſi non videantur rectè de ſumma rerũ iniuiſſe conſilium. Vtrum de patria bene meritus, ob eamque cauſam grauiſſima quæq́; paſſus, & inuiſus, vltro pro patria diſcrimẽ ſubire debeat: an permittendum

dum ſibi, vt ſui ipſius interdum, & familiariſſimorum prouidētiā habeat, dimiſſis aduerſus potenteis reip. concertationibus.

306 τῶν πρὸ ἔργου τι, quæ ſunt ex re.
307 ἄκαιρος, intempeſtiuus.
307 εὐστομάχως, bono ſtomacho.
308 αὐτίκα γάρ τοι, &c. Statim enim tibi deinde poſt Hectorem mors parata.
308 αὐτίκα τεθναίην, &c. Vtinam ſtatim obeam, poſteaquam non eram ſocio interfecto ſuppetias laturus.
308 ἑταίρῳ, ſodali.
308 εὐεργέτῃ, benefactori?
310 οὐδέ μοι ἦτορ, &c. Neque enim mihi cor firmum, ſed conſternato ſum animo.
310 αἰσχροῦ φαντασία, inhoneſti imaginatio.
310 ἐν δυνάμει) in poteſtate)
311 σύν τε δύ' ἐρχομένω, paritérq; duo euntes.
312 τὸ συνέχον, continens.
312 ἀπάντησις, occurſus.
313 πολίτευμα, actio de rep.
313 μή μοι γοργείην, &c. Ne mihi Gorgoneū caput horrendi & grauis monſtri.
313 εἰδώς σοι λέγω, ſciens tibi dico.
313 ἀχαριστίας, ingrati animi.
313 ὁ πλοῦς ὡραῖος, nauigatio idonea.
315 Μέντορ, πῶς τ' ἄρ ἴω, &c. Mentor quonam modo adeam, & quonam modo amplexabor ipſum?
319 θέσεις, poſitiones.
319 Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ, Dionyſi⁹ Corinthi.
321 τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών, Tunc mihi dehiſcat lata terra.
323 ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, in amatorijs.

324 ἀλόγιςος, inconſideratè.
325 ὑποκορίζῃ, læni voce appellat.
325 χρησμὸς, oraculum.
325 ἄσπονδον, implacabile & irreconciliabile.
325 φιλόπατριν ac πολιτικὸν, ſtudioſum patriæ & ciuilem.
325 γενικώτερον, generalius.
326 νεκυίαν, turbam mortuorum. νεκυία, autem erat Attici verbum, quo turpem comitatum Cæſaris ſignificabat.
326 ἀπορῶ, dubito.
326 στερκτέον, acquieſcendum.
326 τὸ μέλλον καραδοκήσεις, quod futurum eſt expectabis.
326 ὑπὸ τὴν λῆψιν, ſub acceſſione febris.
327 ἀσμενέστατον, lubentiſſimum.
328 πολιτικὸν, ciuile.
328 μακροψυχίαν, longanimitatem.
328 εὐδαίμονα, felicem.
331 οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος. nõ eſt verax ſermo.
331 εὐημερίαν, felicem diei ſucceſſum.
332 συναγωγὴ, collectio.
333 λαλίζειν, ſermone & garrulitate ſeduxit.
333 λάπισμα, falſa quædam oſtentatio.
333 γοητείαν, præſtigationem.
333 πειθανάγκην, perſuaſionem neceſſitatis aliquid inferentem.
333 αἱ γὰρ τῶν τυράννων, &c. Tyrannorũ enim preces, inquit Plato, noſti quàm permixtæ neceſſitatibus.
333 ἀλίμενα, ſine portu loca.
333 ὑπηρεσίαν, miniſterium.
334 ἀδημονῶν, ſe excrucians.
334 διατριβὴν, apparatum.

335 αὐθεντικῶς, autoritate quadam domini-
337 τέτλα καὶ κύντερον, perfer peius. (vtens.
337 ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipſe.
337 ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autem & deus ſuggeret.
342 ἀναθεώρησις, ſpeculatio.
344 μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, &c. ne negligenter & inglorius perirem: ſed magnū facinus edens, quod vel à poſteris audiat.
345 τῶν πολιτικωτάτων σκέμματων, maximè ciuilium conſiderationum.
346 ἄλη, error.
346 πολιτευτέον, verſandum in rep.
355 συνοδία, congreſſus & colloquium.
358 τῶν τε παραχρῆμα, &c. Subiti caſus breuiſſima delibetatione egregius erat æſtimator, & de futuris prope vt euenturum erat, optimè conijciebat.
358 τό, τε ἄμεινον ἢ, &c. Quod melius quodq́; deterius in obſcuro adhuc etiamnū præuidebat.
359 πλουδοκῶν, nauigationem expectans.
359 στοργῆς, amoris.
359 σωύτηξις, colliquatio.
359 συμπάθειαν, condolentiam.
360 ζηλοτυπία, æmulatione.
362 αὐθεντικῶς, auctore certo.
365. σκυτάλην λακωνικήν, ſcuticam Laconicam Scytalem.
365 σὺν θεῷ τοι λέγω, cum deo tibi dico.
365 δυσουρία, vrinæ difficultas.
365 ἀρχὴ, principium.
366 ἀνηθοποίητον, citra decorum.
366 ἤθους ἐπιμελητέαν, moribus adhibenda diligentia.

366 ὕπουλον, ſubdolum.
307 ἀφράκτῳ, detecto nauigio.
368 ἀποτόμως, conciſè.
358 θυμικώτερον, ſtomachoſius.
368 παραπλευτέον, abnauigandum.
369 ὑγιές, ſanum.
369 ἀλλὰ τὰ μὲν, &c. Sed quæ quidem antè acta ſunt omittamus quamuis triſtes.
369 σφάλμα, peccatum.
370 ἦθος ἀκινάκιον, mores minimè ſimulati.
370 ἀρετὴ, virtus.
370 διδακτὸν, res quæ tradi poſſit docendo.
370 πρᾶξιν πολιτικῆς, factũ hominis ciuilis.
371 περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, circa ventris ſolutionem eſſe.
371 habet Scytha ὄνον, prouerbium eſt, quo ſignificat Atticum ſimulare proficiſci ab Italiá velle, ſed retineri ſe fingere, & prohiberi à Curtio. Vide Suidam.
373 ὦ πολλῆς ἀγενείας, ò multã ignobilitatẽ.
376 ἐκτένειαν, propenſionem.
377 ἑπταμηνιαῖον, ſeptimeſtrem: αὐτόκηστεν ſalua peperit.
377 κορυκαῖοι, Corcyræi.
413 γεροντικώτερον, ſenilius.
417 λέσχη, confabulatio.
413 τί γὰρ αὐτῷ μέλει; quid enim illi cura eſt?
413 βεβίωται, vita traducta eſt. De ijs autem dicitur qui genio indulgebant.
413 πρόβλημα, quæſtio.
414 ἀγοητεύτως, ſine præſtigijs & fuco.
414 μακάρων νῆσοι, beatorum inſulæ.
414 πάθει, affectu.
414 σκέψαι, conſidera.
414 ἀλογηθῇ, negligatur.

414 μελήσει, curæ ſit.
414 ἐνερευθέστερον, rubicundiorem.
414 πρόβλημα ἀρχιμήδειον, quæſtio Archi-
415 ψευδῶς, falsò. (medea.
415 ἄκουσμα, auditio.
245 ἔρανον, collationem.
415 διψῶσαν κρήνην, ſiticuloſum fontem.
415 πειρήνην, Pirenem.
415 ἀμπνευμα σεμνὸν ἀλφειοῦ κρήνην, re-
quiem verendam Alphei fontem.
415 ποῖ ταῦτ' ἄρα ἀποσκήψει; quonam hæc.
416 γεωμετρικῶς, more geometrico.
416 ἀρχέτυπα, exemplaria.
417 πάντα φιλόδημον, omnem popularem.
417 θεωρίαν, ſpeculationem.
417 τέλος; finem?
418 εὐπινὲς, venuſtum.
419 ᾧ ἀπεραντολογίαν δὸς, cui infinitā lo-
quacitatem tribue.
420 ἐπιδήμιον, publicum, & commune.
420 συμπάσχω, condoleo.
420 ἀποθέωσιν, conſecrationem.
420 μεθαρμόζομαι, adaptor.
420 ἀνεμέσητον γὰρ, nihil enim vetat.
431 πολιτικοὶ, optimates.
433 τετυφῶσθαι, tumefactum eſſe,
433 ἐγγήραμα, ſenectutis requies.
437 ἐντάφιον, ſenectutis otium.
441 ἀλόγως, ſine ratione.
441 ἀποθέωσιν, conſecrationem.
446 συμβουλευτικὸν, deliberatiuum.
446 ἀριστοτέλους καὶ, &c. Ariſtotelis & Theo-
pompi ad Alexandrum.
447 φιλαίτιον συμφορὰ, querula calamitas.
448 πρόπλασμα, præfigmentum.

450 συμπαθῶς, condolenter.
450 οἰκοδεσποτικὰ, patrisfamiliàs officia.
450 συντάγματα, opera.
451 ἀκηδία, incurioſitas.
451 ἀνεκτότερα, tolerabiliora.
451 συνναον, contubernalem.
451 ὑπόθεσις, argumentum.
454 τοῦτο δὲ μηλώσῃ, hoc verò conijcies, deſpicies indagabis.
455 ἀπόγραφα, deſcripta.
456 καταβίωσιν, tenuem victum.
459 εὔλογον, rationabile.
460 εὐλογώτατον, maximè rationi conſentaneum.
461 Παναιτίου περὶ προνοίας, Panætij de prouidentia.
462 ἐκτενέστερον, contentius.
462 φιλοστοργότερον, amantius.
462 ἄφατα, infanda: ἀδιήγητα, inenarrabilia.
462 εὐκαίρως, opportunè.
462 παρὰ τὴν ἱστορίαν, præter hiſtoriam.
463 κοινότερα, communiora.
463 πολιτικώτερα, ciuiliora.
463 οὐ γὰρ ὀνειδείως, non enim contumelioſè.
464 φιλολογώτερα, eruditiora.
464 προσφώνησιν, nuncupationem.
464 Καλλιππίδης, Callipides tragœdiarum hiſtrio.
465 αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον, ipſa menſura, & melius.
465 αἴκε δυνῄαι, ſi poſſis.
465 περὶ τελῶν σύνταξιν, de finibus opus.
465 ἀκαδημαϊκὴν, Academicam.
465 ἀντιόχεια, Antiochia.

466 quem

466 quem intellexeris ab eo ζηλοτοπεῖσθαι, id eſt, cuius libri gratia commoueatur inuidia, ſc. ob librum alteri dicatum.
466 φιλαυτία, amor ſui.
466 ἀπορῶ, dubito.
466 αἰδέομαι Τρῶας, vereor Troas.
466 μέμψιν, accuſationem.
467 παρὰ τὸ πρέπον, præter decorum.
467 ἀπαιδευσία, ruditas.
467 ἀτριψία, ignorantia.
468 πολυγραφώτατος, plurima ſcribens.
468 ζηλοτυπεῖν, æmulari.
469 ἀκίνδυνα, periculo carentia.
469 φιλένδοξος, ambitioſus.
469 ἀκαταληψίαν, incomprehenſibilitatem.
469 κωφὸν πρόσωπον, muta perſona.
469 ἀριστοτέλειον, Ariſtotelicum.
470 περὶ τελῶν, de finibus.
470 περιπατητικά, peripatetica.
470 ἀζηλότυπον, ſuſpicione alienus.
470 λογικώτερα, probabiliora.
470 ἕρμαιον, inſperatum lucrum.
470 πιθανά, ſuaſoria.
470 φιλαίτιος, querulus.
471 φιλοσόφως, philoſophicè.
471 δεδῆχθαι, morſum eſſe.
471 μὴ γὰρ αὐτοῖς, ne enim ipſis.
472 προβολήν, ingreſſum.
472 ἐποχῇ, inhibitioni.
472 λόγοισιν ἑρμόδωρος, verbis Hermodorus.
472 προσφωνῶ, nuncupo.
472 ἀδιόρθωτα, imperfecta.
473 ἕωλα, obſoleta.
472 περὶ μικρὰ σκουδάζειν, paruis ſtudere.
473 εὐκόλως, facilè,

473 εὐγενέστερος, generoſior.
473 ἀσμενέστατα, libentiſſimè.
474 τὰ κατὰ μέρος, particularia.
474 εὐλογίαν, honeſtam rationem.
475 συμβίωσις) conuictus)
475 εὐλαβῶς, cautè.
476 διφθέραι, membranæ.
476 αἰδέομαι Τρῶας, vereor Troas.
476 ἀσαφέστερος, obſcurior.
477 δεινὸς ἀνὴρ, ταχάκεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόω-τω, grauis vir, & qui fortè inſontem accuſet.
477 περιοχὰς, argumenta.
479 κολακία, aſſentatio.
479 ἐπίτευγμα, lucrum, quod acquiritur.
479 ἀπότευγμα, damnum, vel quod amittitur.
479 παρακινδυνεύειν ; periclitari ?
479 μείλιγμα, mitigamentum.
479 σπουδὴ, ſtudium.
480 πρόβλημα ἀρχιμίδειον, quæſtio Archimedea.
481 ἀφίδρυμα, res quæ dedicatur.
481 τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν προποφόρησον. Elationi meæ per deos morem gerito.
482 κολακίαι, aſſentationes.
482 πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem cōuentum.
483 καταβάσεως, deſcenſus.
483 κεπφικὰ, fatua.
484 περὶ ψυχῆς, de anima.
484 διὰ σημείων, per notas.
484 σύλλογον, conuentum.
484 πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις, oſtentare etiam perſonis.
484 δυσωπία, verecundia immodica.

485 κα

485 καταβάσεως, deſcenſus.
487 ἀξιοπίστως, fide dignum.
487 φοβερὸν ἦν, formidabile erat.
488 ἀνεμοφόρητα, ventis diſſipata.
488 οὐκ ἐπέστησεν, non aduertit.
489 πότερον δίκας, &c. vtrum iuſtitiæ murus altus, an obliquæ fraudis?
489 δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν, ambigit mihi mens verum dicere.
489 φαίδρου περὶ ὀρῶν τῆς ἑλλάδος, Phædri de montibus Græciæ: alij tamen ὅρων, id eſt finibus, legunt.
489 φιλοτέχνημα, comminiſcendi artes.
490 τὰ ὅλα, cuncta.
490 σκολιαῖς ἀπάταις, obliquis fraudibus.
491 καὶ μάλα κατηφὴς, & admodum triſtis.
491 σὺ δὲ τί σύννους, tu verò quid cogitabundus?
491 ἀσπόνδου, immitis.
492 μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error.
495 ἀλόγως, temere.
496 μέμψιν ἀναφέρει, accuſationem aſcribit.
499 πρὸς ἴσον, ὅμοιόνque, ad æquale & ſimile.
498 ἀκολακεύτως, ſine aſſentatione.
498 ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet.
499 ἐμετικὴν, vomitum.
499 ἀδεῶς, intrepidè.
499 οἱ περὶ αὐτὸν, qui apud eum.
499 σπουδαῖον οὐδὲν, ſtudioſum, ſiue ſerium nihil.
499 φιλόλογα, eruditula.
499 ἐπισταθμίαν, diuerſorium.
501 σαλάκωμα, inanem iactantiam.
501 φαλάκρωμα, caluitium.
502 πανικὸν, vanus terror.

502 δίκ…

502 διάθεσιν, affectum.
502 ἐπισημασίαν, ſignificationem.
502 ἥρωες, heroes.
503 ἠσίτησας, cibo abſtinuiſti.
503 μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error.
503 φυρμὸς πολὺς, permiſtio multa.
503 εὐρίπιςα, quæ velut flabello quodam ventilata facilè mouentur, & ad tumultuandum impelluntur.
504 νεωτερισμοῦ, innouationis.
504 πολιτεύεσθαι, adminiſtrare remp.
504 σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, inſulsū quàm tyrannicidas.
504 πεπολιτεύμεθα, rēp. adminiſtrauimus.
505 πεπινωμένα, inaffectatæ.
508 γῆν πρὸ γῆς, terram pro terra, id eſt, ſe longiſſimè à diſcordijs ciuilibus velle profugere.
508 ὑπηνέμιος, ſubuentanea.
509 ἀκολασίαν, intemperantiam.
510 ὦ πράξεως, &c. O rem pulchram quidē, ſed imperfectam.
511 ἁλιτενεῖ, ſecundum mare explicata.
511 ἀλλ' οὐ δαιτὸς, &c. Sed nō conuiuij dulcis opera curæ ſunt. Sed valde magnum malum, Ioue ſate, immiſſum intuentes timemus: daret autem ſeruari, aut perire.
512 Τέκνον ἐμὸν οὔ τοι, &c. haud tibi, fili mi, data ſunt bellica geſta. Sed tu amabilia exercere officia ſermonis.
516 πολιτικώτερα, ciuiliora.
518 ἀναθεώρησιν, conſiderationem.
519 ἀριστεῖαν, præclare geſtum.
520 κατὰ μίτον, de ſingulis rebus.

521 μιλή-

521 μελήσει, curæ erit.
521 ἀνέκδοτον, non editum.
527 πρᾶξιν, factum.
528 καθολικὸν θεώρημα, vniuerſalem ſpeculationem.
529 μὴ πολιτεύεσθαι, non adminiſtrare rempublicam.
530 ὑποσόλοικα, incongrua.
530 πεντέλοιπον, quinque quod reliquũ eſt.
530 λῆρος πολὺς, nugæ multæ.
532 ὑπόθεσιν, argumentum.
531 εὔλογον, rationi conſentaneum.
431 φαινοπροσωπητέον, hilari vultu agendũ (eſt.
531 ἰτέον, eundum.
532 ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς, &c. alijs in bonis, dedecus autem repellunt.
534 οὐδὲν ὑγιὲς, nihil ſani.
535 Δημοσθένους, Demoſthenis.
537 πεντέλοιπον, quinque quod reliquũ eſt.
538 ἄνω ποταμῶν, retro fluminũ. ſ. curſus eſt.
538 ἀπορία, dubitatio.
539 μελήσει, curæ erit.
539 παρεγχείρησις, conatus.
540 ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες, theſaurus carbones.
546 ἡ δεῦρ' ὁδός σοι, &c. iter huc tibi, quid poteſt nunc ò vates.
547 βλάσφημα, maledictum.
547 καὶ μάλα σ μνὸς, & valde grauis.
547 τὰν δ' αἰτίαν, &c. hãc verò cauſam Brutorum aliquis ſuſtinebat.
547 κατηχήσει, inſtructioni.
547 ἐὰν διαμείνῃ, ſi permanſerit.
548 ἀναντιφωνησία, incontradicentia.
548 διάλογον, dialogum.

548 ἡγε-

548 ἡρακλείδιον, Heraclideum opus.
549 φιλοσοφῶμεθα, philoſophamur.
549 τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio.
549 προσφωνοῦμεν, nuncupamus.
511 συντάξεις, commentationes.
551 μετέωρος, animi pendens.
551 φιλόλογα, ab æquitate non aliena.
551 φιλοφρόνως, benignè.
552 ἀπεπιτηδευμένως, inaffectatè.
552 προκοπὴν, promotionem, felicitatem.
553 οἶκος φίλος, domus chara.
553 ῥωπογραφία, ſcriptio de plantis.
553 ῥητορεύουσι, rhetoriſant.
553 φιλοστόργως, peramanter.
553 τὰ μὲν διδόμενα, data quidem.
554 ἐργῶδες, laborioſum.
554 ἀνεκτὸν, tolerabile.
555 σχεδίασμα, ex tempore factum.
554 ἄφατα, ineffabilia.
555 οὐδὲν, nihil.
556 πάσχω τι, patior aliquid.
557 ἀκεραίως, integrè.
557 πλοῦς, nauigatio.
558 ὑπόμνημα, commentarium.
559 ἀτοπώτατον, abſurdiſſimum.
561 πάνυ φιλοστόργως, valde amanter.
561 βουλύσει, veſpera.
562 ἀμηχανία, inopia conſilij, vel anxietas.
562 σκείσασθαι, inducias facere.
562 ἐβδελυττόμην, abominabar.
562 σκοπὸς, ſcopus.
563 οὐ παρὰ τοῦτο, non præter hoc.
564 ἔλθωμεν, eamus.
564 ἐνέμοπλοία, ſocietate nauigandi.
565 λῆρος πολὺς, nugæ multæ.

565 γλίσ-

565 γλίσχρως, parcè, tenuiter.
568 σύνταγμα, volumen elaboratum.
568 ἀρχέτυπον, archetypum, exemplar.
570. παρὰ λέξιν, præter verbum.
572 μετεωρότερον, ſuſpenſiore animo.
573 ἀσφαλὲς, tutum.
573 ῥοπὴ, momentum.
573 γαυριῶ, glorior.
573 μετ' ἀμύμονα, poſt inculpatum. Alludit autem ad illud Homericum, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
573 ἀμύμων, præſtans, inculpabilis.
573 ἄμβροτος, immortalis.
573 συναγωγὴ, collectio.
573 δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, longam nauigationem molientes.
574 ἢ δεῦρ' ὁδὸς σοι τί δύναται; iter huc tibi quid poteſt?
575 σύγγραμμα, conſcriptio.
576 ἀνεμέσητα, inuidia carentia.
576 εὐθανασίαν, felicem mortem.
576 σχόλιον, annotatiuncula.
576 ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defenſionem componam.
577 ἀναπολόγητον, quod defendi nequit.
577 δυσχρηστία, verſura faciendæ difficultas.
578 πειρᾶσθαι παραλύσειν, tentare diſſoluere: aliàs tamen παραλύσει legitur.
579 εὐκαιρίαν, occaſionem.
579 ἀσφάλειαν, ſecuritatem.
579 ἀπορίᾳ, dubitatione.
579 σκέπτομαι, conſidero.
579 ἀριστεία, virilitas, vel ſtrenuitas.
580 παῖδες παίδων, nati natorum.
581 εἷς ἐμοὶ μυρίοι, vnus mihi mille..

581 ἀδόλεσχος, loquax.
581 ἐυμφιεία, conſtantia.
581 εἰρωνεία, diſſimulatio.
581 πεπλογραφίαν, pepli deſcriptionem.
581 ταξιάρχης, ordinum ductor.
581 τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio.
582 τὰ κεφάλαια, capita.
582 περὶ τοῦ καλ περίστασιν καθήκοντος, deoffi-
cio circa aduerſitatem fortunæ.
582 προσφωνῶ, alloquor, ſcribo.
582 ἀνοικεῖον, alienum.
582 αἰδεσθὲν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέ-
χεσθαι, veriti ſunt quidem abnuere, ti-
muerunt autem accipere.
582 ἀπάντησις, occurſus.
584 δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα, longuam na-
uigationem capeſſentem.
584 ἀπροσδιόνυσον, ad rem non faciens, ab-
ſurdum.
584 παρ' ἠνεμόεντα, &c. apud ventis expoſi-
tū Mimantem, ſuper inſulam Pſyriā.
584 ἐν ἀριστερ' ἔχοντα, ad ſiniſtram habentem.
587 ἐν πολιτικῷ, in ciuili.
587 μὴ δὲ σωθείην εἴ ποτε τοιοῦτο, ne ſaluus
quidem fiam, ſi vnquam tale.
588 στρατηλάτης, Imperator.
614 ἐμφατικώτερον, expreſſius & euidentius.
682 ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, ſed ſemper
quendam hominem ingentem.
688 ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν, rectam
nauim, ſemel mori.
703 προῳκονομησάμην, præcurauimus.
703 ἐυκαίρως, opportune.
706 ἀμφιλαφίαν, ancipitem anſam. Bud.
ἀμφιλαβία.

709 εἰλι-

709 εἰλικρινὲς, ſyncerum.
718 μȣσοπάτακἶος, œſtro Muſarum percitus. alij, μȣσοπάταγος, recitator clamoſus.
711 ἔα πάσας, mitte omnes, ſcilicet μελεδῶνας, curas.
719 τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, talia ærumnoſum bellum efficit.
719 πραγματικῶς, negotialiter.
720 ὑπερβολικῶς, ſupra quàm res eſt.
721 συνδείπνȣς Σοφοκλέȣς, concęnatores Sophoclis.
721 ὑπόθεσιν, argumentum.
721 γλαῦκα εἰς ἀθήνας, noctuam Athenas.
722 ῥαθυμότερα, ſegniora.
722 χαρακἶὴς, ſtylus.
722 φιλαλήθως, ingenuè.
725 ἀποδυτηρίῳ, ſpoliario.
730 δευτέρας φροντίδας, ſecundas curas.
732 γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, noſce quomodo aliò vſus fuerit.
732 ἐμβόλιον, interpoſitum.
734 ἀπότευγμα, repulſam.
738 ἐνθȣσιασμὸς, diuinus furor.
739 ἄρη πνέων, martem ſpirans.
740 ὑποθέσεις, argumenta.
741 αἰὲν ἀριστεύειν, &c. ſemper ſtrenuè ſe gerere, & præſtantem eſſe alijs.
742 πλέον, plus.
742 γνῶθι σαυτὸν, noſce teipſum.
742 ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς, &c. die autumnali cū abundantiſſimam pluit aquam Iuppiter, cùm iam hominibus iratus ſuccenſet: qui per vim in foro obliquas iudicent iuſtitias, iuſtitiam autem expellāt, deorum

rum vocem non curantes.
745 τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiſcat.
745 ὁ δὲ μαίνεται οὐκέτ' ἀνεκτῶς, hic autē furit non amplius tolerabiliter.
746 ἐν παρέργῳ, obiter.
746 ἔπος, carnem.
747 ἄλλ' οἰμωζέτω, alia plorent.

FINIS.

IN PRIMVM LIBRVM Epiſtolarum ad Atticum I.M. Bruti breues annotationes ex P. Manutij, Sebaſt. Corradi, & Leonardi Malaſpinæ in eaſdem commentarijs.

6. 1. Catilina, ſi iudicatum erit eius haberi rationẽ licere. Ita legẽdum exiſtimat Malaſpina probata Corradi emendatione, cui Lambinus ſuffragatur.

15. quæ cùm erit abſoluta. locus eſt ita fœdè corruptus, vt cùm in eo emẽdãdo multi elaborarint, nemini tñ planè cũ altero cõueniat. Lãbinus quidẽ q̃ poſtremus manus admouit, propoſita prius veterũ exẽplariũ ſcriptura, atque aliorum in ea caſtigãda ſentẽtia, Manutij, Sigonij, Corradi, Turnebi, ita locũ reſtituere conatur. Quę cùm erit abſoluta, ſanè facile & libẽter tũ ei cæteri conceſſerint. Nos vulgatam lectionem retinuimus, nõ quòd eam probemus, ſed ꝙ in tantum tenebris, in quibus non ſatis eſt lynceum eſſe, quid potiſſimùm ſequeremur nõ habuimus. Quod quidem ſupereſſe viſum eſt, locũ aliorũ induſtriæ ſarciendum emendandumque reliquimus.

6. 35 Caninio Satrio, legit Lamb. & infra, ſemper eodem modo. Cæteri, vt noſter, Satyro habent.

8. 1 ϑεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. Hæc cũ ita legerẽtur in vulgatis, nos Man. ſecuti, vt ille cenſuit, locum reſtitutum, edidimus,

mus,quo modo etiam Lamb. excudē-
dum curauit. ἘΠΕΙ οὐκ ἱερήϊον οὐδὲ βοείην

8.7 ἡλίου ἀνάθημα,legit Manut. non ἑρμαθῆνα,quod habent excuſi.

10 L. Iulio Cæſare C. Figulo coſſ. Quæ erat in vulgatis primæ epiſtolæ poſtrema pars, eam principium ſequentis fecimus,ijs rationibus adducti, quę à Malaſp.afferuntur.

16 quos voluimus.Lamb.

28 Auiam tuam, principium tertiæ epiſtolę facit Malaſp.quod probat etiam Lamb.

11.31 duxiſſem,non,duxi, alij legendum cenſent:in his Malaſp. cuius ſententiæ Lamb.ſuffragatur.

12.4 quid dicas. Lamb. legit ſine interrogandi nota:vt,verbum, neſcio,aut, ignoro deſideretur. Alij,vt nos,quid dicas?

24 conquieſcimus. Q.Fratrem. ita ex coniectura vt videtur Lamb. locum emendat: quam in primis lect. probamus.

13.10 χρηστομαθῆ, legit Lamb.

14.6 Ille noſter amicus, mehercule vir, & optimus, & mihi amiciſſimus. Ita Lamb. legit, aliquantò quàm eſt in vulgatis elegantius.

16.20 prædico, te non modò non arceſſi à me,ſed prohiberi:quod intelligam. ita Lamb.legit.

30 ſponſorem appellat, cùm anteà malè legeretur, Manutius ex codice Beſſa-

rionis Cardinalis, qui Venetijs in Marciana bibliotheca aſſeruatur, ſpō ſorem non appellat, emendauit: eam lectionem mirificè, vt ille ait, coniectura approbante.

17.14 allegatio, docet Malaſp. legendum, non ſolùm adductus coniectura, ſed autoritate vetuſti Codicis Bernardini Maffei Cardinalis, in quo quidem, allegatio, ſe legiſſe teſtatur. Notio certè huius vocis, multò aptius quadrare Ciceronis ſentētiæ videtur, anteà perperam, legatio, legebatur.

34 Mirè quàm, ait Malaſp. legitur in antiquis libris: & vt rectum ſuſpicer, facit verbum delectat indicandi modi, vbi ſi vocem illam, mirum, ſeruemus, delectet, videtur legendum.

18.15 σκήψεις, non vt antea σκέψεις, Malaſpina:

19.14 Quod, legit Manut. Quid Maleſpina: qui, multis adductis exemplis in medium, ita omnino eſſe legendum cōtendit. Ita quidem & Lamb. legi oportere exiſtimat.

19 anchora ſoluta, affirmat Malaſp. in omnibus ſuis libris manuſcriptis legi: quæ lectio etiam Lamb. probatur.

23 ad reſcribendum Malaſp. & Lamb.

20.2 niſi eam pellectione releuarit. ita legendum conijcit Malaſp. adductus veterum codicum autoritate, in quibus, ait, miro conſenſu pellectionem legi.

32 nihil agens in repub. Pet. Victor. Lamb. Malaſp.

21. 2 qui nunc leniter,Lamb.
32 mitigamur,alij legunt.
22. 32 dereptum.Lamb.
23. 5 illo die,Malaſp. legit, cōſentientibus manuſcr.ferè omnibus.
19 de noſtris rebus, Manutio aſſenſi excudi curauimus.
24. 10 ἀνεπερπειρασάμην. Nos ἐνεπερπερευσάμην. probata Malaſpinæ coniectura, edidimus.
25. 35 nunc vt ad priuata redeam, legit Malaſp.ſecutus fidem veter. exemplar.
26. 6 videro hominē.valde petitur. renouabo operā. locū corruptum ita Manut. emēdare conatur, Nō dimitto,inquit, quā pridē amplexus ſum ſententiam, vt legendum putem,Video hominem valde pœnitere : & pulchrè conuenit cū antecedenti membro : quo mēbro ſatis apertè ſignificatur, non ſtare per Luceiū quo minus diſſoluta gratia cōglutinetur.impreſſam quidem lectionē eo magis ſuſpicor nō carere mendo, ꝙ & Caualcantis & Beſſarionis antiqua exemplaria, nonnihil à vulgata ſcriptura diſſident:habent enim ſic,petitur ire nauabo. Ita Manutius. Lābinus ex corrupta lectione, petitur ire,vnicum verbum efficitur,petiturire. Sic enim legit, Video hominem valde petiturire. nauabo operam.
28. 2 illum in infamia relinqui ac ſordibus,legit Malaſpina ex aut. manuſcr. exemplar.
28 Tribuni non tam ærati, quàm, vt appellan-

pellantur, ærarij. ita innixus ope vet. cod. Malaſpina legi oportere exiſtimat: quæ lectio Lambino etiam probatur.

29. 24 illum, illum laudatorem meum. ita legi Malaſpin. in omnibus manuſcr. teſtatur: & infra, vbi alij accerſſiuit, arceſſiuit, atque adeò ita ferè vbique.

32 productiones vel perductiones, vt Malaſpina cenſet, legẽdum videtur. quo mode etiam Lamb. curauit excudendum.

30. 9 ſtatus rerum Malaſ. quam lectionem Lamb. probat: & paulo poſt, ſciãt, vbi excuſi, ſciebant. ita autem legi affirmat in omnibus manuſcriptis.

20 Talnam. Malaſp.

31. 23 ne aut ignorando ſtultiſſimi iudicaremur. locum mancum, quod etiam vidit Manut. Lambinus explet, addito altero membro, quod deſiderari videbatur. Sic autem legit, ne aut ignorando ſtultiſſimi, aut metuendo ignauiſſimi iudicaremur. Nos lectionem vulgatam, tantum aliorum coniectura indicata, vt locus aliorũ induſtriæ relinqueretur, retinuimus.

32. 8 Marianas, legit Corradus, & alij. P. Victor. marinas legendum arbitratur: cuius ſententiam Malaſpina tuetur veterum librorum autoritate.

33. 12 cuiuſmodi diuiſores. cuius domi, & Manutius & Malaſp. & Lamb. emendat. &, pro haberent, habitarent, quo

modo mino conſenſu legi affirmant in omnibus antiquis libris.
27 erit, fabulam numinum, legendũ putat Manutius ex coniectura, quam tueri conatur certa ratione. V. illius comment. Lamb. erit, mimum futurum, legit, inducta illa voce, fabam, quæ in vulgatis habetur.
29 & iſtos conſulatus non flocci, ἰδλέον. Lamb. εὐλαβηθέον Malaſp. non mala coniectura legendum ſuſpicatur.
34.11 venditaui, præter Malaſp. qui ita legi teſtatur in antiquis libris, legit Lãb.
36.6 ſi ita eſſe ſtatueris. Malaſp. eſſe, verbũ tollendum exiſtimat, tanquam redũdans, rationem & conſuetudinem Latini ſermonis ſecutus. nã ita etiã legi ait in nonnullis vetuſtis exempl.
23 ingenuitas, in Anton. libro legi, ait Malaſp. rectius quidem quadrare vox, integritas, huic loco videtur, quæ in vulg. habetur.
37.8 negligentiem, alij habent.
39.27 Metellus, non homo, quod excuſi habebant, Malaſpinæ, aut mei, legendũ, vt ad Q. referatur, aut vtranq; vocem, quod mihi magis probatur, tollendã exiſtimat. Lamb. mei, non homo, excudi curauit.
40.35 ſed ſpe corrigendæ, abiecta, non, quæ vox eſt in vulg. Malaſp. emendat, cuius coniecturam Lamb. tuetur.
41.14 iuuentutis. Lamb.
35 Quòd habere dicit cauſam promulgatam. vulgata lectio, quam ita emendat

dat Lãb. quod habet dicis cauſa promulgatum. Malaſp. quidem in vetuſtis exemplaribus ita legi affirmat, ꝙ habet, vt dicit, promulgatum. vulgata lectio planè eſſe corrupta videtur. Mihi quidem Lamb. ingenioa cõiectura in primis, & veluti propius accedẽs ad Ciceronis ſententiam probatur.

43.30 naſcantur Lamb. legit. vt Manut. alij innaſcantur.

44.6 & Artemitanos. Malaſp. ex voce corrupta, Arteminos, Arretinos emẽdat, præter alias rationes veteris exemplaris autoritate adductus.

.11 reficeretur. Lamb.

29 putat ſe legiſſe in quibuſdam Malaſ. affirmat.

46.4 iniquitatem maleuolorum, Malaſp. quo modo edidit Lamb. malorum, noſter, antea habebat.

17 nam quod me affuiſſe ſcribendo, vides, legit Lamb.

34 barbara quædam & ſolœca. Malaſp. adductus P. Victorij autoritate, cũ quo facere omnia ſua exemplaria ait. obſoleta vulg. habent.

47.5 Τίς πόλις σ' αἰνήσει, quidam legi malũt, certa ratione adducti. Vide Malaſp. nos, vt Lamb. vulgatam lectionem retinuimus.

48.5 ſi quid referet. Lamb.

49.16 cucurrerunt, legit Malaſp. quomodo Lamb. excudendum curauit.

52.6 deterritũ, legit Lamb. omnino aptius & magis propriè.

34 indicarunt. cùm malè antea, inuocarunt,legeretur,edidimus. probata Malaſp.coniectura.verbum enim, inuocarunt,hoc loco planè ineptum,& redundans videtur.

53.6 aut ne popoſciſſes,ego me,Lamb.

54.9 deducerem⁹, quærit ex me.ita legi ait Malaſp. in duobus vet. exẽplar. Faerni altero,altero Antonij Auguſtini.

12 nouus patronus,ſecutus Guidi Lolgij coniecturam Malaſp.legendum arbitratur. Quod enim Clodij ius, patronos,vt ille ait, prouincijs dandi?

29 de optimati, Lamb.

55.26 publicanis conductionem renuntiãtibus. Lamb.

56.14 laudemus ne in diſceſſionibus, Lãb. legit,multò rectiùs & probabilius.

25 de cenſu,non,de acceſſu,legit Lamb.

57.2 neque te in toculionibus. locum eſſe omnino corruptum Manutius arbitratur:quod res ipſa loquitur,etiam tacente eo.

12 mihi credas, lege, emendat ex vet. exempl.Malaſp.mihi crede,legendus eſt.Lamb.Antea,mihi hæredes, lege, perperam noſter habebat.

19 de vino.Alij de vino,alij de Vinio placet,inquit Manutius. Fuiſſe enim Viniam Familiam Romæ Horatij verſu confirmat.

58.4 Calatino F.Lambinus.

11 Cyrus aiebat,viridariorum, Lamb. qui ſe ita legiſſe ferè in omnibus manuſcr. teſtatur: quo modo etiam eden-

edendum curauit.

20 ὑπόθεσιν ſuſpicatur Malaſpi. legendum.

60. 4 velim Syrpia conditione. Manut. qui locum deprauatum putat. velim, Syriæ conditione, Adr. Turnebus, à Corrado, & ab alijs diſſentiẽs, qui partim Cypriæ, partim Cyrniæ conditione, legunt, reponendum arbitratur.

9 ſcieris. Lamb.

61. 20 Etiam, hercule. Lamb.

33 videte ciuitatem meam, legit Manut. qui hemiſtichium ex vetere poeta ſumptum à Cicerone arbitratur, ad ſtatum miſerabilem ciuitatis demonſtrandum. Vide leuitatem meam, legit Muretus, cuius coniecturam L. probat.

63. 7 qui quenquã ex viginti viris viuum eſſe nouerit, aut audiuerit, quo modo Lamb. legit, Malaſp. ex veſtigijs veræ lectionis legi poſſe ſuſpicatur, certè vocem illam viuum, ſe reperiſſe in quibuſdam manuſcrip. teſtatur.

64. 3 literas hominem ire cupiebam, ſublata, in, præpoſ. quæ in excũſis ante vocem, hominem, hæſerat, edidimus, Manutio aſſenſi.

10 reſalutare, Lamb.

20 illa optima ad exigẽdas pecunias Druſo, vt opinor, Piſaurenſis nebuloni Vatinio reſeruat̃. Hęc cùm ita deprauata legerentur, mirifica coniectura à Paulo Manutio ſunt reſtitutá, quo modo & ipſi edidimus. Iſaurenſi, vbi, Piſaurenſis,

renſis, alij habent, Malaſp. legendum ſuſpicatur.

25 quoad poteſt. Lamb.

29 Megaboccho hæc ſanguinarię iuuentus. Lamb.

65.32 vtili & ſuaui venerat. Ita legit Lambinus, quod etiam ſe reperiſſe Malaſ. teſtatur in antiquis libris nonnullis. nobis quidem videtur, perbellè verbum, veneras, poſſe deſiderari.

66.8 aliud agamus, quæ vulgata lectio eſt, Manut. legit, hoc ſenſu, ne poſthac ſoliciti ſimus, à timore animum ad meliorem ſpem traducamus. illud agamus: Malaſpina quod in veteri exemplari ſe inueniſſe affirmat, quæ non mala lectio eſt. Eam certè Lamb. probat. Nos Manut. aſſenſi vulg. lectionẽ retinuimus: quæ vbi certa ratione innitatur, non videtur eſſe temere improbanda.

14 ſilicatum legit Lamb.

30 quem abdis, Malaſ. quam lectionem ait ſe in Faerni libro, & ĩ altero Maffei Cardinalis reperiſſe.

67.19 quid iam, alij habent. alij ita, Ecquid nam cenſes fore?

68.4 Si ille cogitat. Si quid ille aduerſus me inimicè cogitat: vel certè, Si ille cogit, at tantùm duntaxat nos defendere: vt nihil mutetur, & Tãtùm duntaxat, ita dictum intelligatur, quomodo dicitur, Tantum modò, pro modò.

70.3 ipſis Cerealibus. Ex hoc loco colligit Corradus, epiſtolã hanc, quo loco alia

exem-

exemplaria habent octauã, eſſe reponendam: quem ordinẽ ſeruat Lamb.
8 Cæſaris,vt omnia. Lamb.
aggredimur, legit Manut. & Malaſp. aggrediebamur, Lamb.
76.32 tamen non eſſet Lamb.
77.15 iacet enim ille ſic.vt in corrupto loco, & difficili explicatu, amplexi Malaſpinæ coniecturam, quo modo etiam Lambi.excudendum curauimus.
78.33 apud furorem, nos probata emendatione Malaſpinæ, apud pudorẽ, edidimus: quod ironicè dictum quadrat in primis huic voci, Pulchelli.
80.34 quod erat ſuſpectum, legit Corradus, quomodo etiam legi teſtatur Malaſp. in codice Maffei Cardinalis.
86. 8 cùm autem rurſus opes & vim, quod habent vulg. Malaſp. ex codice vet. opes eorum, & vim legit. opes eorum cum vim Lamb.
16 cùm plebeium Lamb. aſſenſus Malaſpin. qui ita legi ait in duobus antiquis libris, Poggij & Faerni.
17 ſed fidem recepiſſe, negat Lamb. latinè dici poſſe: itaque ſed fidem ſe dediſſe, emendat.
87. 18 certè, habent Malaſ. exemplaria, multò melius, quàm quod vulg. certo.
88. 16 nec voluntatis, nec ſermonis, Malaſp. legit, omnibus quos habet conſentiẽtibus libris manuſcriptis.
89. 8 ad illam celeritatem. Adrianus Turneb. ad illa κειλεύματα legit, veſtigijs huius lectionis quæ in antiquo libro extant,

extant, adductus. huius enim vocis partem κελεῦ in eo ſe reperiſſe affirmat, ex qua integrum verbum κελεύματα, effecerit: ſanè melior lectio atque aptior Ciceronis ſentẽtiæ eſt: ſunt enĩ κελεύματα adhortationes, & incitamenta, quibus nautæ ad munera ſua impigrè obeunda excitantur.

26 reclamatum eſt, optima cõiectura fretus Malaſp. male legi exiſtimat, atque eius loco, relatum eſt, reponit. Deprauatum verò locum eſſe, quod ſtatim ſequitur, Tum expoſuit, oſtendit, vt ille ait.

28 Q. Cepio, Manutij emendationem ſecuti reſtituimus. malè enim antea in excuſis Cn. legebatur. Id facile cognoſci poteſt ex Philip. x. Apparet .n. M. Brutum adoptatum à Seruilio auũculo, cuius prænomen, Q. cognomen, Cepio fuerit.

91. 20 tum mortis tempore, Lamb. legit, vt de Catulo iam mortuo intelligatur: ſed vt tamen haud ſatis commodè locus reſtitui poſſe videatur.

27 omni oratione, Malaſp. quem Lamb. ſequitur, legi mauult.

92. 5 inodoratus eſt Lamb.

94. 2 Buthrotum, alij legi malunt, non mala coniectura.

9 Narycij Locridis, vel Narycæ Locridis, putat Manut. legendum: cuius coniectura Mala. refellit: qui à Corradi coniectura ſtans, Thurij Lucaniæ, quo modo etiam Lamb. curauit

uit excudendum, legi oportere exiſtimat.

96. 29 hoc affirmo,habent alij.

34 non iam ad medicinam, ſed ad finem doloris. Ita legit Malaſpi. ex duobus vet. exemplar. Faerni, & Antoniano.

98. 1 poſtularetur, legit Lamb. poſtularer, Corradus.

99. 34 auelleretur. Malaſpina.

101. 3. aliquid aliud, Malaſp. Lamb. aliud aliquid, habent excuſi.

30 releuares, habent vulg. leuares. Lamb.

102. 15 vt ego, quæ vulg. lectio eſt, Man. ſlegit, itaque interpretatur, vt ego, hoc eſt, quàm ego, ſicuti ſuprà de Pompeio, Vt ille tum humilis, vt demiſſus erat. Lamb. tum ego, legit.

30 itaque ſileri, ſuſpicatur Malaſpi. legendum. nobis nihil cauſæ viſum eſt cur vulgatam lectionem improbaremus.

103. 14 pro Sidona, quod habent vulg. Malaſp. optima innixus coniectura, Dodona reſtituit. Quid enim Ciceroni eo tempore cum Sidone Phœnicum vrbe? de Dodone quidem nemo dubitare poteſt, cùm eo nomine celebre in Epiro oppidum Iouis oraculo fuerit.

104. 3 etſi ſcio, ait Mal. ſe legiſſe in Faerni libro, vt ſi ante vocē, meas, quā ſublata, &, copula, reponatur, optimè conſtare

Cice-

Ciceronis ſententia videatur.
105.32 & quo modo, Ma'aſ. ſe legiſſe in quinque veteribus exemp. affirmat, ex quo effici cōmodè poſſit, ecquomodo, quæ minimè eſt coniectura improbanda. quomodo non, addita negatione quæ in vulgatis abeſt. Lamb. legit.
107.20 hic mihi ignoſces: quo modo ſe Malaſp. legiſſe in omnibus manuſcriptis teſtatur.
28 quid eſt firmius? Lamb.
108. 9 vtinam modò agatur aliquid: in quo ipſo multa. Ita legit Malaſp. ex duob' exemplarib. Antoniano & Faerni.
109. 9 comiter, Lamb. vbi communiter, alij.
28 veſtrarum. Lamb.
35 quàm cùm lectæ ſunt, habent excuſi. L. quòd cum lectæ ſunt. Manut. quem ſumus ſecuti, quòd cùm lætæ ſunt: lętæ autem, vt ille ait, quia ſpem meliorem afferebant, cùm rurſus quoniam certi nihil afferebant, infirmarent: quorum alterum ad veritatem, alterū ad conſolationem ſpectabat. Coniecturam Manutij Torneſij exemplar tuetur, in quo ita ſe legiſſe Lamb. affirmat.
110. 8 Liuineius, optima fretus coniectura putat Manut. legendum.
13 à fratre literas attulit, à te nullas attulit. Lamb.
111.21 Quoad eiuſmodi, Malaſp.
115. 7 premor cùm luctu, tum deſiderio omnium rerum quæ, & cæt. Ita legitur in impreſſis. Lam. ſic, premor cùm luctu, tum

tum deſiderio rerum, cùm omnium,
tum carũ, quæ, & cęt. Malaſp. vt nos il
lius coniecturam ſecuti edidimus.

116.23 illud ipſum abrogaretur, quo modo eam abrogari oporteat. Ita Manut. legit: à quo Malaſpina diſſentiens, ita locum, vt ipſe exiſtimat, deprauatum, emendare conatur. illud ipſum abrogetur, quo nõ eam abrogari oporteat.

117.15 Numium ac cęteros, quod eſt in vulg. Malaſp. emendat, innixus ope vet. codicum, Vt Ninnium, ac cæteros. In hîs enim aut Ninnium, aut cæteros, ſe legiſſe teſtatur.

118.31 videretur. Lamb.

119.23 imminuta, Malaſp. legit coniectura adductus.

123.35 omnino, Lamb. legit, & verò omnino rectius.

124.4 Meſſinius, non vt antea, Meſſius, legendum Manut.

125.21 neque plebiſcito is qui, Malaſp. ita enim ſe ſcriptum reperiſſe in manuſcriptis cõfirmat, plebiſcituis, ex qua voce non ita deprauata facile vnius vocalis mutatione vera lectio cõſtitui poſſit.

32 intimi, putat Malaſp. legendum, non vt antea infimi, rationemq́ue huius ſuæ coniecturę addit probabilem in primis. Nobis quidem videtur non malè etiã infimi poſſe legi. Ita enim erant abſurda quæ Clodius ſua oratione afferebat, ut imperitis etiam & ex infima multitudine, quibus quid-

uis

tis facilè perſuaderi poſſit,riſum mouerent.
126.11 ſuo quiſque loco, Lam.
127.21 quin niſi vellent,alij.
25 omnium ſacrorum locorum. Malaſp. & quem in eo autorem ſequitur, Corradus.
128.4 abſens,præſenſque Mala. abſens,præſentes illi,Lamb. quæ mihi magis lectio probatur.
31 ruerem Malaſp. quam lectionem miro conſenſu manuſcriptorum omniũ tuetur: quibuſcum conuenire cum ſuis Lamb. ait.
129.12 deſcenderem,non diſcederem,legendum Manut. docet,auctoritatem vet. exemplarium,& rationem ſecutus.
21 Nam Milonis domum, meamque in Ceramio. Manutius locum corruptum eſſe arbitratur,quod nemo non videt. Eum verò Malaſpina ita reſtituere conatur,vt ex illa voce, meam, detracta priore litera, eam, conficiat, ex ea quæ ſequitur,quæ,relatiuum, quæ: vt ad Milonis domum referatur, qui plures potuit habere: cùm tria patrimonia dicatur effudiſſe,vt Malaſp. rectè docet, in Carinis autem, pro in Ceramio, legi poſſe ſuſpicatur Lãb. magis probata Turnebi coniectura, qui Germalo, pro Ceramio legit ex Varronis autoritate, qui huius loci meminit libro 4. de lingua lat. in Carinis tamen excudendum curauit.
27 oppugnationem, Lambinus ex manuſcript.

nuſcript.libro,in quo,pupugnationē, legi ait, putat legendum : qui tamen vulgatam lectionem retinet.

31 in interiora ædium abdidit Sullæ. is in ſenatu. Ita locum corruptum Manutius mirifica coniectura reſtituit. In vulgatis malè antea legebatur, in interiorem partem ædium abdidit. Sulla ſe in ſenatu. quam lectionem eſſe fœdè corruptam nemo non videt.

130. 2 virtute, tuæ veriſſimæ literæ. vocem, tuæ, quæ in excuſis deſiderabatur, Malaſp. ex vet. exempl. reſtituit.

35 paucis pannoſis ſine laterna, quæ lectio vulgata eſt, ita Malaſp. emendat adiumento veteris exemplaris Faerni, pauci pannoſi ſine laterna, neque diſſimulat in omnibus manuſcriptis, lanterna legi, non, vt eſt in excuſis, laterna.

131. 7 ſi ſe interim obuiam obtulerit, Pet. Victorius ſi ſe ituro Lanuuium obtulerit, Manu. ſi ſe vltro in via obtulerit Lambin. certè vulgata lectio videtur eſſe inepta, & non ferenda.

132. 1 offendes deſignationē Tyrannionis, mirificam meorum librorum bibliothecam, Malaſpina ait in Antonij Auguſtini libro vocem bibliothecam, non extare : quam rectè conijcit ex ſeduli interpretatione, in Ciceronis orationem immigraſſe. Ac ſi modò retinenda ſit, bibliothecæ, non bibliothecam legendū cenſet. Lāb. deſi-

derari patitur, qui illam penitus inductam tollit.

13 MeDius Fidius Nomenti emiſti, locum præclarum. Ita locum reſtitutum. Manutij coniectura. Lamb. edendum curauit.

20 Ain tu? exiſtimas. Malaſp. Ain tu? mene exiſtimas. ita autem legit ait in Antonij Aug. lib.

133.10 aut etiam vulg. Malaſp. ex antiquo libro à Vetio legendum docet, quo modo edidimus.

18 & me maſtigiam germanum fuiſſe. ita planè corruptum & deprauatum locum Malaſp. emendare conatur.

134.2 ſed nonnullo tamen, Malaſp. aſſenſi edidimus. antea ſed non multo tamen, legebatur.

26 A te literas crebrò. hic octauæ epiſtolæ initium Lamb. facit: in cuius fine, verba illa, Nihil εὐκαιρότερον, principium inſequentis ſatis aptè & venuſtè, probata in primis Malaſpinæ coniectura.

135.24 ciuis improbus nemo. Lamb. & mox, quicquid eſt, tibi, nummi meo periculo ſint.

27 fecerit. Lamb.

136.14, ἐμοὶ ἔστω φίλος οἶκος. contaminatam ſcripturam, & fœde deprauatam, quę hactenus in excuſis hæſerat, Malaſp. diuina coniectura reſtituit. poſt quæ, ſyttibæ libros illuſtrarunt. ita locus a Pantagatho Romæ emendatus eſt: quem meritò Lamb. laudat. Vulgata

lectio

lectio non eſt ferenda.

22 ſi ſe geſſere, Malaſ. emendat. ſic egiſſe, antea male.

138.2 num cenſum impendant, malè in vulgatis legebatur. Manut. optima coniectura, pro verbo, impendant, impediant, reſtituit.

13 ſuauiſſimè, hercule, eſt effuſus: venit. Ita habent ferè vulgati omnes. elegãtius multò P. Victorij editio, ſuauis, mehercule, & effuſus. Lamb. in nos verò ſuauiſſimè hercule effuſus venit etiam ad me.

140.11 antè agi, quod legitur in excuſis. Antij egi, Malaſpina legendum docet, duobus veter. exempl. hanc lectionem tuentibus.

23 promouebo, alij legunt, quæ vulgata lectio eſt. nos præmonebo. Malaſp. aſſenſi edidimus.

35 ego, vt ſit rata, affuiſſe me. Lamb.

141.5 & præſertim, alij legunt, non malè.

143.4 tres ἀρεοπαγίτας, Malaſp. deprauatũ locum, probabili coniectura, ex trita hac voce, tres; quæ parum apta hæſerat hoc loco, θείους, reſtituit. Ita cùm de iudicio Clodij ageret, clamare præclari areopagitæ, quæ belliſſima ironia eſt.

6 debemus patrem familias. nos Malaſpinæ aſſenſi, verbum, debemus, vt redundans ſuſtulimus.

144.8 ἐξοχὴ in nullo. Malaſp. eodem ſenſu, ex vet. libro.

145.12 Bruto datæ. locum mendo non care-

re Manutius arbitratus,pro Bruto, legendum, Buthroto, veriſimili coniectura exiſtimat.

146.28 Aureliam,vt ſcribis,indicis.locus corruptus, egregiè à Manut. ex antiquo libro Beſſarionis Cardinalis eſt reſtitutus: quo modo ipſi excudendum curauimus.

34 cùm habeat deos faciles, alij legi malunt,in his Malaſp.& Lamb. quos ſecuti ſumus,excuſi,duos, habent. Eſt, inquit, adeò duro atq; immiti ingenio, vt quanquam habeat propitios deos,nihil illo ſit difficilius.

147.10 notum tibi vt quod,vulg.habent.Malaſp. ex ingenio notum tibi vt video emendat: quo modo edidit Lambinus.

21 Veietorantius, quod malè in excuſis legebatur, feliciſſimè Pantagathus emendauit.Ex priore enim eius vocis parte,Veie.Veientinam tribum,colligi non malè poſſe putat: vt ad vocem antecedentem Opimius adiungatur: ex frequenti,Torantius, Terentium: qui tribunus plebis ab Opimio appellatus, mox dicitur interceſſiſſe.

21 reſcidit,alij res ad ſen.Manutius quæ mihi lectio admodum placet.

148. 8 profectò ſpem non habes nullam, Lamb. profectò rem, Manut. & alij, æquè facili ſenſu.

22 Nunc vt opinionem habeas rerum: Hæc pars tota, inquit Malaſpina, vſque ad illam periodum, cuius eſt ini-

initiũ,Sed accipe alia, ἀποσπασμάτιον quoddam mihi videtur eſſe epiſtolæ alterius, aut certè epiſtola ſine capite & calce. Lambinus magnam huiuſce epiſtolæ partem conijcit, in eam quæ proximè ſequitur, nimirum ab eodẽ capite, Nunc, vt opinionem habeas rerum. quod tamen ita nititur emendare. Nunc de Gabinio abſoluto. verùm ferendum eſt: vſque ad epiſtolæ finem. rurſus ex epiſtola ſequenti, ab ea parte, Paccianæ epiſtolę reſpondi, vſq; ad finem, quicquid eſt totum in præcedenti includit.

150.10 γεράνδριον Lamb. legit, vbi germanæ, nullo ſenſu excuſi habent. Manut. ita, Germanam peti, vide nummis ante comitia tributim vno loco diuiſis palàm : vide abſolutum Gabinium. vt ſit ſenſus, Aduola, mi Attice, & inuiſe ſimilem remp. reip. illi noſtræ, quàm laudare ſolebamus. dicit enim, germanam illius noſtræ reipub. per ironiam, quaſi prorſus diſſimilem & planè mutatam. deinde ſequitur, Vide magiſtratus peti, &c. Hæc Manutius.

151.6 recordans tuæ tranſmiſſionis Derris. Sed, niſi &c. Lamb.

15 detur etiam valiturum Malaſ. ex ant. libro, quod magis placet.

23 in patris memoria, Lamb.

152. 4 neque argenti ſcripulum. Lambinus & ita eſt legendum. Malaſp. noſtri, inquit, ferè ſcripulum habẽt: quo

modo ſuo tempore ſcribi ſolitum eſſe Cariſius ait, cùm ſcriptulum Varro dicat. Sic enim inſtitut. gram. 1. Scriptulum, quod nunc vulgus ſine t, ſcripulum dicit, Varro in Plautormio dixit. Idem in annali, Nummum argenteum cōflatum primùm à Seruio Tullo dicunt, is quatuor ſcriptilis maior fuit quàm nunc. Plura vide apud P. Victorium Var. lect. lib. 5.

153. 14 non. alij habent, nunc, vt nos edidimus, legitur in P. Victorij editione, quam & Malaſp. & Lambinus ſequitur.

24 Lepidum, quò res cadat. Lam.

154. 1 fuiſſet, non affuiſſet, putat Manut. legendum, cuius coniecturam, cùm ratio, tum autoritas lib. vet. tuetur. Malaſp. Lamb.

155. 33 in Arpinas, legit Malaſpi. miro conſenſu, præter grammat. rationem, antiquis libris hanc lectionem tuentibus. in Arpinum, quod excuſi habēt, videtur ſpeciem ſolœciſmi habere. In Arpinas verò, hoc eſt, in fundum Arpinatem.

156. 5 ille ſic dies, alij.

11 ego viros acciuero, Malaſp. coniectura adductus legendum putat.

158. 23 eodem autem exiens è Pompeiano. Lamb.

159. 19 mandatis, alij.

23 vt noſtra. Lamb. & in ſequenti linea, ad πρόσνευσιν. equidem ſum facilis.

25 nec me abſente, putat, & quidem recte,

ctè, Malaſp. legi debere. quomodo etiam Lamb. edidit.

28 Nunc ſi etiam. Lamb.

160.6 etiamne hic mihi curandus eſt? curandus autem? hactenus, nequid ad ſenatum. Manut. quo modo excudendum curauimus. Lamb. vocem autem non habet.

21 & vt ne angar amplius, legit Malaſp. ex ingenio, loco emendato.

25 mea captio eſt, habent veteres omnes codices, Malaſp. Victorij, Lamb.

163. 2 Roma acceperam, alij habent. Romę, Lamb. probat.

10 alienus, legi alij malunt. Vide Malaſpinam.

165. 22 vt puto, & volo, habet Beſſarionis liber, Manutio teſtante, cui eius poteſtas fuit: nos vulgatam lectionem retinuimus, vt credimus, meliore ſenſu.

166. 8 turbæ duntaxat? & vrbis ornamentũ. & hominum amores ĩ te, in nos quadam beneuolentia: ſed multùm ex philoſophia '. Ita habent vulgati: quam lectionem, reiecta vetere, Manutius tuetur. Nos Malaſpinæ emendatione probata, Vrbs duntaxat, &c. edidimus.

10 ἄνω καὶ κάτω, in excuſſis legitur, Malaſpi. Antiochina, in antiquis libris legi ait. Lamb. vulg. lect: retinet. Marcellus ſedendi comes huius loci emẽdationem Malaſpina partim Sigonio, partim Pantagatho acceptam

refert. Lambinus vbi illi, fœdè, fœdus, legit.

167.28 excuſato, Lamb.

34 iſte dixit, alij.

169.19 deſtrue alueorum. Malaſpinæ coniectura.

30 ad Bouillas, alij.

170.4 cùm decumanis. Manutius ex ingenio cùm Romanus, emendat. Lamb. ad coniecturam Manutij, ciuis, addit. ita enim legit, cùm ciuis Romanus, veniſſem cum imperio.

32 num quid, alij.

171.16 nemini ne minimo quidẽ ſumptui. Lamb.

172.2 ex hoc die clauum animo verbis. Hæc verba affirmat Manut. abeſſe à Beſſarionis libro, & à duobus manuſcriptis Romanis, quæ quidem facile quis deſiderari patiatur, ſine his enim Ciceronis ſententia cõſtat. Corrigi autem eadem ita poſſe ait, ex hoc die commouebis: vt ſit hic ſenſus, Quandoquidem iam in prouinciam venimus, iam licebit mãdatum noſtrum aggrediare. Ita ſuprà dixerat, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. Abſurdum enim fuiſſet, vt idem Manut. ait, agere de prouincia non proroganda, quo tempore nondum Cicero prouinciam attigiſſet.

5 tædeat, ne non habeat, Lambinus & paulò poſt, ceſſet, vbi excuſi habent, eſſent. vtrunque non malè.

30 Sit annuum, Malaſpina ſe in pleriſque

que & impreſſis & manuſcriptis legiſſe affirmat. Lambinus & hic, & non ita multò pòſt eodem modo, ſit annuum.

34 Plura tibi ſcribebam : tardè redituro. Malaſp. qui ita ſe in nonnullis lib. manuſcr. legiſſe teſtatur.

173.2 pro magiſtris, nos fide habita Malaſpinæ, qui præter vnum Maffei Cardinalis, in omnibus eodem conſenſu, per magiſtros, legi ait, vt etiam Lambinus, per magiſtros, edi curauimus.

21 Tædet omnium vitæ. Manutius rectius, tædet omnino vitæ, vt ad prouinciales referatur. Lambinus tædet omnino eos vitæ. Nos vt Manutius, tædet omnino vitæ : ſed vt æquè eleganter ad Ciceronem referri poſſe arbitremur, cui adeò vexata & exinanita prouincia in tanta populorum querela eſſet obeunda.

176.23 quem nos Deiotari aduentu omnibus copijs duplicaturi eramus. Ita legit Lamb. duobus verbis quæ in excuſis habentur, cum ſuis, tanquam redũdantibus, rectè, vt mihi uidetur, ſublatis.

177.28 rediret, ita iam. Lambi. rediret iam, Malaſp. etiam, quod in uulgatis legitur, exiſtimant alij legendum, atque hoc loco, etiam, tamen ualere contendunt, quorum ſententiam refellere Malaſp. conatur.

178.4 quæ de Tarentinis. P. Manutius, quæ de Parietinis, emendat, loco ex

epiſt.

epiſt. ad Memium indicato & alijs, in quibus eadem de re agit.

14 pindeniſſitæ, Lamb.

31 ſuperiores quod * Dein. Malaſp. ita locum emendat, quinq; vetuſtis exēp. eandem lectionem tuentibus, quod idem dein Apameæ, optimo ſenſu Lamb. ſuperioris quadriennij, legit. Sed illud tamen non eſt prætereūdum, iam pridem Manut. ex ingenio eodem modo, quo Malaſp. locū emēdaſſe, parum adiutum Beſſaronis lib. in quo ita legi affirmat: quod idem, quod idem, vt ſecundo loco ineptè & perturbatè repetita verba ita commodè emendari potuerint.

179.28 à quo Antiochia. Lamb.

181.10 Atque etiam ſpero toto anno. Valde vereor. Malaſpina inquit, ne verba ea quę hęc antecedunt, Brutum abiectum, tranſpoſita per imprudentiam fuerint, ſintque ita ordinanda, Interea è Cappadocia ne pilum quidem: atque etiam ſpero toto anno imperij noſtri teruntium ſumptus in prouincia nullum fore. Brutum abiectum quantum potui excitaui, quem non minꝰ amo quàm tu, penè dixi quàm te. Habes ad omnia. Certè Lamb. ita edi curauit.

13 Habes ad omnia, Malaſp.

24 Lemnij pueris. Lamb.

182.18 conuellatur: vtrique noſtrum, vulg. conuellatur, cùm vtrique noſtrum, Lamb.

fore

183.35 ſore venturum, malè in vulg.legitur. eſſe venturum docet Malaſp. in manuſcr.quibuſdam legi. Lamb.fortaſſe venturum edidit.

184.8 & reliquo tempore re probabo.

23 tranſita. Ex corrupta voce tranſita, Manut.ex ingenio, tranſitans,emendauit,quam eius coniecturam Malaſ. fretus ope veter.cod. tuetur, in quib⁹ ait,tranſitam,extare: vt facile ex litera,m,duæ ns, confici poſſint.

185.17 eana, quod antea ĩ excuſis legebatur, nullo ſenſu, ſana, Manutius emendauit,optima innixus coniectura:quã in primis probauimus.

187.22 ſolebant dare quatuor. ita legi affirmat Malaſpina, non ſolum in antiquis,& manuſcriptis libris,ſed etiam in nonnullis recentioribus. Sic autem locum interpretatur. Matinio & Scaptio per ſenatus conſultum licuiſſe,quanquam lege Gabinia fœnus cũ prouincialibus interdictum eſſet, pecuniam dare quatuor centeſimis, ita rectè legendum videri. Solebant dare quatuor. Nos vulgatam lectionem retinuimus, minimè hęc improbata.

28 Vt & ea ſyngrapha eſſet. Hic placuit Malaſpinæ verba adſcribi, quibus locum mancum,& fœdè deprauatum explicare & reſtituere conatur. Pluraq́, inquit, hic deeſſe puto, quàm videntur. Nam, vt ex hoc loco ita contaminato reliquaq́ue epiſtola cõijcitur,

tur, ſenatuſconſultum duo capita cõtinebat: vnum, vt ex ea ſyngrapha ius diceretur: alterum, vt eodem iure eſſe quo cæteræ. Quæ duo partim conciſa ſunt, partim in mendo obſcurata. Neque tamen hoc poſterius Scaptius, & Matinius in S.C. impetrando quærebant: ſed tantùm vt ex ea ſyngrapha in prouincia ius diceretur: propterea quòd in lege Gabinia non modò illud eſſet, Neve pecuniam Romæ quis prouincialibus daret, neve illi acciperent, ſed etiam hoc, ſin data fuiſſet, de ea ſyngrapha vt ius ne diceretur. Itaque cùm prius S. C. vt dare poſſent, parum ſibi prodeſſe intelligerent, niſi in prouincia ius dici ex ſyngrapha liceret: hoc ipſum quod voluerunt impetrarunt à ſenatu, vt ius diceret ex ea quæ alioqui quaternas habebat, centeſimas: contrà, quod non voluerunt, vt eodẽ quo in cæteræ, eſſet iure, imprudentibus fortaſſe, inuitis, certè illis adſcriptum eſt. Quod additum fuiſſe videtur, vel ad fœneratorum cupiditatem retundendam, vel ad edicta prætoris in ſuis prouincijs ſeruãda, quorum ſenatui ratio habenda fuit: ne quid is aliter Romæ edixiſſe videretur, quàm in ſuis ꝓuincijs edixiſſet. Quare, alterũ caput fœneratorũ cõmodis ſeruiebat, alterũ procõſulis exiſtimationi. Cicero ergo rſpecto S.C. ius dicere de ſyngrapha illa non recuſa-

recuſabat: ſed cum ita edixiſſet, ſe in ſua prouincia, atq; imperio de his pecunijs ius eſſe dicturum, quæ vſura centeſima cum anatociſmi anniuerſario, hoc eſt ſingulorum annorũ renouatione ductæ eſſent: ius de illa dicere, quæ quaternas centeſimas haberet, non poterat. Verùm vt ad prima redeam, veteres libri ſic habent. Vt ex ea ſyngrapha eſſet, quam cæteræ eſſet vt eodẽ. Quorum priore parte caput illud contentum fuiſſe puto, quo cauebatur vt ex ea ſyngrapha ius diceretur: poſteriore verò, quo ſyngrapha iubebatur, eodem eſſe iure, quo cæteræ. Quę quibus verbis continerentur, ſine veterũ librorũ auxilio aſſeq nemo poſſit. Hæc Malaſpina. Lambinus, partim Memmiani codicis ope adiutus, partim, vt ipſe ait, Corradi coniecturam ſecutus, ita locum emendat. Tum fit S. C. vt ea ſyngrapha eſſet eodem iure, quo cæteræ: non meliore quàm cæteræ, ſed vt eodem.

188. 3 Quid opus eſt. inquam? nihil potius quàm vt rationes conferatis. ita legit Lamb.

28 duxerit, non dixerit, legendum. Manut. Corradus, Malaſp. Lamb.

35 Poſthumiæ filio. Manut. filiæ, malè in excuſis legitur.

190. 6 ad quintum miliare, quod habent vulgati, ad quintum, Terminalia, Manutius emendat ex vetere ſcriptura: quæ, Termilia, habet.

nam

25 nam putaram paulò ſecus, alij legũt.
191. 6 immutet ille. Lamb.
35 ſed dico? appoſita interrogandi nota, Manut. mirificè, vt omnia, emendauit antea, ſed dico.
194. 32 ſoluatur æs Scaptio. Manutius ſoluta res Scaptio quam decretum ſit tu iudicabis. Mala ſp. ſoluta re Scaptio, quod decretum ſit, ex Pantagathi & Maffei Cardinalis antiquo libro. nos vulgatam lect. retinuimus, quæ æquè videtur concinna eſſe.
195. 18 ὀυκ ἔλαθὲ σε, alij habent.
198. 8 ὄγραπτον, alij legunt, non, ἄγραφον.
25 & publicanis res eſt gratiſſima. ſic illa iam habent. Lamb.
31 ſed me id ipſum. Lamb.
200. 8 ſed à ciuitatibus, Manutius & de ciuitatibus emendat optima coniectura. Scripſerat enim Cælius non ſolum de pantheris, ſed de M. Ferridij agris, qui fructus ciuitatibus penderent, vt eos immunes eſſe vellet, vt idem ait.
24 literarum datarum, alij. Vt noſter alij literas daturus, in his Victorius. daturum Man. legit. Locus inquit ex epiſtola Attici: qui Ciceroni memoriam attulit clariſſimi iuriſiurandi, cum ſcilicet prid. cal. Ianuar. iurauit rempub. à ſe eſſe ſeruatam. Hæc Manutius.
34 Lentulum quidem noſtrum omnia præter Tuſculanum proſcripſiſſe audio. Lamb.

Poſſi-

201.18 Poſſidonij,non,Pompeij,vt antea,edi dimus. probata Manutij & Faerni coniectura, qui ita locum emendant ex ingenio.

19 Cæſarē in merito reædificando.Man: Cæſarem in Marathone reædificãdo, corrigit. ſcribit enim Trãquillus,Italiæ, Galliarum, Hiſpaniarum, Aſiæ quoq; & Græcia potentiſſimas vrbes Cæſaris munificentia præcipuis operibus ornatas.Hæc Manut.

201.35 ex hac voce,lagunculæ,Man.imagunculæ,efficit:quomodo legi ait in antiquo Beſſar. libro, & verò res ipſa loquitur eſſe legendum.

204.9 præterquam Ciciliæ,Lamb.

18 ne teruncij quidem,alij.

20 alterum, potius, quod habet Victorij editio,quàm, altera videtur legendum.

30 nec impedita,Lambinus habet, quomodo ratio legendum docet. in excuſis,nec imperita,malè legebatur.quorſum enim iuriſdictio imperita?

205.19 creberrimis literis Faern. liber Malaſp.referente.

206.2 vt ius diceretur ex iſta ſyngrapha. Lamb.ex, à vulgatis abeſt.

207.6 nimis,nimis inquam, Lamb.Malaſpina.

15 neſcio quid ſcilicet? Malaſp. neſcio quid ſit hominis Lamb.

20 ex epiſtola tua Corcyræa Malaſpina ex vet.exemp.vox tua, in vulg. deſideratur.

ſagax,

208.12 ſagax, malè hic poſitum Manutius ſuſpicatur, eius enim verbi ea notio eſt,vt neque laudem, neque vitium ſignificet.itaque, aut, rapax, aut huiuſmodi aliud quippiã legi mauult: ſed ita tamen poſtremò ait, id fortè eò ſpectare, vt hominem furacem natura deſignet, qui ſagax eſſet ad furta indaganda,vt dubitari non poſſit,q n eadem vera & germana lectio ſit. itaque illam retinuimus.Lamb.quidem ex Cuiacij emendatione, tagax, non ſagax, legit optimo ſenſu. Tagax enim, vt rectè idem ex Feſto ait, eſt furunculus,ita à tangendo dictus,cuius vocabuli Lucilius meminit. Et muton' manum proſcribere poſſe tagacem. qua de coniectura docti ſtatuant.

210.13 Gauius eſt quidam. Manut. ex Beſſarionis libro, in quo Gaius legi ait, ex quo legendum Gauius ſuſpicatur.

29 Præfecti corrigit Lamb. ex codice antiquo Turneſiano, in excuſis, Profectò,eius loco habetur.

33 oratione,non, peroratione aut operatione: quam vocem Lamb. iure refellit,illi aſſenſi edidimus.

211.8 grauius autem. Corruptum locum ita Manut. ex ingenio emendat, vt ipſi edidimus. Grauius autem homo ſalſus, & dicax videtur appellari à poeta, cuius etiam Cicero meminit in Bruto, qui id crebrò eſſet ſolitus vſurpare,Ego nemine cõtẽno,ne me quidem, ſed ſuperbos odi. Vides

igitur,

igitur, Attice, ſuperbiam ex illo verſu non amandam. Sic ferè Man.

27 nihil amplius. non fui, inquit, in illum prolixior, ne offenderem patris animum, cui filius odio eſſet. Hęc Manutius ex Val. Max. lib.5.capit. 9. quem adi.

35 *μήτιȣ νοήσης*. Lamb. quod etiam Manutius vidit & paulò pòſt *ἐν δήπȣ*, non *εἰς δήτȣ*.

213.20 *ἐφθαρκέναι τὰς ψήφȣς* Lamb.

214. 6 perſpice. Nos etſi annuum tempus Lamb. antea perſpiciamus, haud rectè legebatur.

31 Atticulæ Malaſpina legit. vbi habent vulgati, articulatè: cuius coniecturæ Lamb. ſuffragatur. Manut. articulatè, legit, quod verbum valere diſtinctè, ait, qua in ſignificatione vſus eſt Gellius lib.5. cap.9.

215. 14 cùm iam, Manutius emendat, ex vna voce, quoniam, corrupta, quæ temere ex duabus, quom iam, coaluerat. facili lapſu veteribus, qui pro, u, o ſcribere ſolerent.

25 puero me tradere. Lamb.

216. 6 Ex hac voce, fortuita, admirabili coniectura, Manutius, vnius literæ immutatione, fert vita, reſtituit: quomodo edendum curauimus.

9 Vt etiam inquireret, Malaſp. in nonnullis è ſuis legi affirmat, vt verbum, inquireret, ad Cælium referatur. Non erat, inquit, mihi committendum, vt adoleſcẽs nobilis hunc contumelia

affectus, in eum inquireret id quod ſine meæ exiſtimationis iactura fieri vix poterat, quem reliquiſſem.
217. 2 aliquantum proficies. Lamb.
8 Sed feſtinare planè volo his magiſtratibus. Quod verbum hic Malaſpina deſiderari ait non mala coniectura, Lamb. feſtinare addit, quod in alijs abeſt, & vulg. & manuſcrip.
13 Eſeæ, habent vulg. Iſſi alij: in nonnullis, Patris legitur.
218. 3 L. Tarquitio, Malaſp. ex vetere libro, & ex coniectura.
31 tuæ copioſiſſimæ, habent vulg. Manut. multò elegantius, compoſitiſſimæ: quam lectionem Lam. agnoſcit.
219. 6 ſed amaui tamen. Lamb.
29 τὸ μὲν ὅσιεῤον ἐμοὶ. Lamb.
220. 7 referantur, Malaſp. legit, antiquis lib. hanc lectionem tuentibus.
11 macte ſcribas, in vulg. legitur: eius loco, In arce Athenis, Malaſp. reponit: quam ſe lectionem reperiſſe in antiquis libris teſtatur. Idem affert Achillis Statij coniecturam non contemnendam, qui quo loco alij aut, macte, aut, in arce habent, in acte legi non incommodè poſſe putat. Regio enim illa litoralis omnis in qua Athenæ ſitæ erant, aliquando Acte dicta eſt.
222. 8 conferiam, alij.
28 in repub. Lamb.
28 nec cum Cæſare ſentienti pugnandū eſſe cum Pompeio, Malaſp.
223. 12 denſæ dexteræ, omnium conſenſione
videō

video legi : ſed vt tamen non eſſe abijciendam lectionem putem, quæ in noſtris habetur, in quibus, tenſæ dextræ haud ſcio an meliore etiam ſenſu legitur.

14 de decem tribunis pleb. alij habent.

18 ἀναθήσει Lamb.

225.21 Anchiſetes. Lamb. ex Adr. Turnebi cōiectura, legit quam veteres omnes libri ferè agnoſcunt : in quibus Anches mitis habetur. Eſt autem ventus ita nominatꝰ, vt is ſuſpicatur, ab Anchiſa Epiri portu, cuius mentio eſt apud Dionyſ. Halicarnaſſeum. Eadē lin. pro σπουδάζοντα, σπουδειάζοντα legendum.

23 Valetudo. Lamb. inualetudo, alij.

226.7 manum, vocem putat, & quidem recte, elegantius deſiderari, Manut. loco eius, Lamb. animum probata Malaſ. emendatione, reponit, Nam animum pro conatu quodam & animi ſtudio maiore in Alexide accipi vult eſſingendi heri manum, quō Ciceronem falleret.

31 de tortorio. locum penitus deprauatū, Man. ex ingenio reſtituit : & ſi vix ſe aſſecutum id ſperat: quo modo & ipſi edidimus. coniectura certè eſt mirifica & Manutio digna.

227.6 Commodùm expectabam epiſtolam, quam Philoxeno dediſſes. Lamb.

23 extulit, Malaſp. ex antiquo libro. nam paulò pôſt, ſpem habuit, non habuerit.

229.2 te approbante,alij.
230.20 ut nunc in uno ciue, res ad reſiſtendum ſit. ita ſe legiſſe Malaſp. in omnibus manuſcriptis ait, quod idem Lamb. teſtatur,ſe in ſuis inueniſſe. qui tamen ab illo diſſentiens locum ita emendare conatur,ut nunc in uno ciui ſpes reip. poſita ſit. nos quidem uulgatam lectionem retinuimus,atq; adeò,ut in uno ciue pro, in unius ciuis præſidio,nempe Pompeij, imbecillam ad reſiſtendum remp. Cæſaris potentię interpretemur.
231.7 omnes decet,aut,conuenit,legendum uidetur: ſi quidem uerum eſt,uoce, omneis, accuſandi caſu numeri multitudinis eſſe. Lamb. conuenit, legit.
233.19 parant,Lamb.
234.1 fuimus unà horas duas ferè,Lamb,
237.1 priuato,alij habent,alij, priuatius,in his Rob. Stepha. & ex manuſcr. Beſſarionis Cardinalis. Lamb. putidius: priuato, Malaſp. legit, ut ualeat idem,quod priuatim:qua de re docti uiderint.
238.21 placeat,Lamb. &,infra paulo poſt,& Mamurræ placeant & Balbi horti.
242.8 ex illa autem ſententia,ira relinquendæ urbis mouet hominem. locum eſſe deprauatum nemo non uidet, & ſi Manu. ut plurimum ualet ingenio, retineri non malè uulg. lect. poſſe putat. Itaque eum ex Pātagathi emēdatione reſtitutum,quæ præſertim &

Ma-

Malaſpinæ,& Lamb. probatur, uulgata lect. reiecta, edidimus.

26 cùm ueneris, alij.

27 ad buſtum Baſili uulneratus & deſpoliatus eſt. Via Appia, inquit Aſconius, eſt prope urbem monumentum Baſilij: qui locus latrocinijs perquã fuit, infamis. Baſili autem, non, ut hactenus, Baſilij. Malaſpina legendum docet, ex Iuuenali. Quot Baſilus ſocios, quot circunſcripſerit Hirrus Pupillos.

243.6 & ſtupent omnes, alij.

244.4 Inquis, non inquit, ut ad Atticum referatur, cuius illa ſunt uerba. Ita autem legitur etiam in Faerni libro, ut ait Malaſpina.

12 Vbi eſt autem dignitas, niſi ubi honeſtas? honeſtum igitur. Ita legit Lamb.

246.2 reliquaque in Apulia, alij.

8 nec eum rerum prolatio. Video, inquit Manut. ſcriptum à nemine, rerũ prolatio, & res prolatę quid ſignificet. Significat autem, ut ex accurata multorum locorum examinatione collegimus, tempus illud, cùm homines feriarentur. declarat id maximè Plauti paraſitus in Captiuis, " Vbi res prolatæ ſunt, cùm rus homines erunt, Simul prolatæ res ſunt noſtri dentibus: Quaſi cùm caletur cochleæ in occulto latent, Suo ſibi ſucco uiuunt, ros ſi non cadit, Item paraſiti rebus prolatis uiuũt. Et pro Muræna, ubi Cicero iurecõſulto agitat, Sapiẽs exiſtimari nemo poteſt in ea prudẽtia, quæ

neque extra Romam vſquam, neque Romæ, rebus prolatis, quicquam valet. Idem ad Q. Fratrem, Res prolatæ, ad interregnum comitia adducta, & Epiſt. 5. lib. 14. Meam ſtultam verecũdiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere viderer &c. Rerũ igitur prolatio, vel res prolatæ idem eſt, ac ſi dicas vacatio à muneribus, quæ maximè erat ludorum diebus. Hæc ex Manut. comment.

231.33 quæ autem ſine cõſilio res ſtet? ita legi Manut. teſtatur in antiquo libro amici ſui. quàm autem ſine conſilio, res teſtis, Lamb. quæ perelegans lectio eſt. vulg. ita habent, quam item ſine conſilio res ſtet. Nos Manutij emendationem, quæ præſertim nititur vet. exemplaris autoritate, ſecuti ſumus.

323.30 quippe cùm de me ipſo, ac de meis, Lamb.

233.8 in eo æſtu, aut die, Malaſp. ex Vgolini Martellij coniectura mirificè locum corruptum emendat. Oppios enim de Velia Saccones dicis. in eo æſtu haud diu. hoc eſt non diu laboraui, haud me id diu torſit. breui quid velles ſum aſſecutus. Contra Lamb. in eo æſtuaui diu, cuius eſt belliſſima coniectura. Me aliquandiu id torſit. diu in eo enodando laboraui. Nos, probata Vgolini coniectura, in eo æſtu haud diu, edidimus, Malaſpinæ aſſenſi.

Malaſp.

28 Malaſp. multis argumentis euincit, Iguuij quo loco, Tignij, alij habent, legendum. Quod ſi verum eſt, locus Cæſaris in primo comment. de bello ciuili videtur emendandus, & in eo pro Tignio, Iguuium reponendum.

239.33 cùm præſertim rogatꝰ eſſet, ſcio. Malaſp. ex Antoniano vetuſto codice. Vulgata lectio verbum, ſcio, non habet, quo haud ſcio an poſſit elegātius deſiderari.

259.21 rectè ſit. cenſeo cedēdum &c. Lamb.

261.17 non habere militum vnum. Lamb.

264.25 tutiſſimò, alij.

265.10 quæſita ſit vnquem Lamb. legit.

267.15 ſi qua erunt, doce me quomodo effugere poſſim. ita locum emendat Malaſp. ſecutus fidem vet. cod.

26 Sed non ita non meo iudicio ſpem de ſalute reip. Malaſ. partim coniectura, innixus, partim ope vet. exēpl. ita locum corrigit, vt ipſi edidimus. Sic verò legi in antiquis libris ait. Sed non tamen ita etiam meo iudicio, vt commodè locus emendari poſſit, ſi pro meo, in eo; qui facilis lapſus librario fuit, & pro iudicio, vna litera vocali ſublata, iudico, legas. Venuſtè autem verbum, poſitam, deſiderari non incommodè certè poteſt.

268.21 vel fortuna cum fortuna iungenda. Malaſp. vel fortuna cum fortuna coniungenda. Lambinus.

270. 2 ſed ſine cauſa, alij. ſed in ea cauſa, alij legunt.

271. 2 Thraſybuli, Malaſp. non, Philippi, rectè putat legẽdum, quomodo nos excudi curauimus. Philippi, ſanè nullo ſenſu antea legebatur.

32 ſumma autem, legunt alij.

272. 11 ne tui quidem teſtimonij, ait legi in omnibus vet. exemplaribus, Malaſp. iunxiſſe autem veteres verbũ, vereor, cũ patrio caſu, Terentij loco ex Phormione allato, docet, P. Victorij editio certè Malaſp. ſuffragatur.

273. 21 πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμαίνοντα, ita corrigit Lamb.

23 vide meam manſuetudinem, alij legunt non malè.

274. 13 nunc vt ego non ſcribam, tua ſponte te intelligere ſcio quanti &c. ita legit Lamb. quæ veriſſima lectio eſt. vulg. ſic habent, in his noſter nunc, vt ego non neſciebam, tua ſponte te &c.

276. 9 affulſiſſe, alij.

277. 15 quid nunc ipſum, Manut. Lamb.

278. 19 cui perſuaderi poſſe non arbitror, niſi erit conuentus. detruſum ſuo loco, non Manutius in alienum migraſſe exiſtimat, itaque eſſe legendum, cui perſuaderi poſſe arbitror, niſi nõ erit conuentus.

279. 3 in nominibus haberet, non, in nummis. Manut. ex antiquo libro amici ſui legendum contendit. habere autem in nominibus idem valet, atque in ſuo ære habere.

16 Lamentari autem licet. illud tamen totos dies, ſed vereor, ne, nihil

cùm

cũm proficiã,etiam dedecori ſim ſtudijs ac literis noſtris: Hęc vulgata editio,eſt,quę plane clamat,corruptam ſe ac deprauatam eſſe.

281.35 tutiſſimo,vt alibi etiam, Lamb.

283.34 ex corrupta voce,Dialio,Manut. integram,& germanam,D. Lælio. (is erat Pompeianarum partium dux) veriſimili coniectura efficit.

285.14 quàm qui Corfinij fuiſſent. Lamb.

286.32 Quàm breuiſſimam illius temporis, dum in ſpe pax fuit, rationem noſtrã vides. Ita legit Lamb.

290.8 atque ita video cẽſeri à Marcello, emẽdat Manutius ex Beſſarionis libro,cuius coniecturam Romani, quibus eſt vſus Malaſpina,confirmant.

294.1 quòd inter ſe ne noti ſunt. Faerni liber, inqt Malaſpina, & Antonianus, ne quidẽ noti ſunt. Romanus,ne noti quidem ſunt. Nec dubito quin melius certè vſitatius. Omnes tamen quod,habent, Mallem. qui, Nos Manut.ſecuti,qui,edidimus multo explicatiore & faciliore ſenſu: cui Malaſp. & Lamb. ſuffragantur.

295.13 bidui,aut tridui,alij malunt.

18 vocem, Feralibus, vt redundãtem adducti Malaſpinę rationibus tollendã cenſuimus.

296.11 locum penitus corruptum & mancũ, vt deſperat Manut. à ſe ſanari poſſe, ita aſteriſco notãdũ curauimus. Lãb. qdem ex ingenio, loco emẽdato ita legit,modò eſſe in Tiburtino Lepidi, modo

modo cum Lepido acceſſiſſe ad vrbē.

33 in libro Faerni, intendit, Malaſp. teſtatur legi, vſitatiore dicendi forma, vt ſi abſq; ad legas, Hemonis fugam intendis, perbellè Ciceronis ſententia conſtare videatur.

300. 9 demum quem expecto? ita legendum ex vetuſto cod. & vt docet ratio, non vt antea, domum.

306. 14 *πραγματευτέον*, alij.

16 *μὴ αὐτὸς ἀρθῇ*, Lamb.

17 *εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ ἢ καιρίῳ λόγῳ μᾶλλον ἢ πολέμῳ.* Lambinus ex Henr. Steph. id eſt, vtrum conandum ſit opitulari patriæ tyrannide oppreſſæ, oratione vtili & ſalutari potius, quàm armis & bello.

311. 4 Qua facta volebam. Liber qui apud Pantagathum erat, inquit Malaſ. habet, videbam. vnde vir ſummo iudicio, vbi eſt, vt ea, vt mea, legendum cenſuit, illo cenſu, Facta compoſitione fore vt ſua ſenectus ſolicitudine liberaretur, quòd ea compoſitio & popularis eſſet, & ſua: hoc eſt ſe ſuaſore & hortatore facta. Valet autem vt, vtpote. Lambin. alio ſenſu, qua facta, videbam omni populari mea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari.

17 meo commodo potuiſſem, properarē, atque eſſem in itinere. Locus emendatus à Malaſp. partim coniectura, partim ope atque adiumento vetuſti exempl.

quæ

212.6 quæ mihi quiddam quaſi animi à te inſtillarunt. Adriani Turnebi coniectura: quam ſequitur Lamb.

213.5 depeciſci Malaſp. inquit, in nonnullis legitur: quo modo quidam cẽſent legendum, ex Terentij vetere illo Bẽbi exemplari: in quo quidem, depeciſci, non depaciſci, in fabula Phormione, habetur. Iam, ĩquit, depeciſci morte cupio. Huic lectioni Pandectæ Florentinæ ſuffragantur. in quibus depectum, pro depactum legitur: fortè, vt à verbo partior, impertior.

23 explicata, quæ lectio nititur manuſcr. libri autoritate, docet Malaſp. ex Gellio legendum.

316.7 Lambinus è prima huius epiſtolę voce, Subitò plures conficit, Si vales, bene eſt, ego valeo. Malaſp. in antiquis omnibus, quod etiam Victorius notauit. Sub ante, poſtquàm, legi ait: ut in primis uideatur probabilis Lam. coniectura, qui ita ex ingenio locum emendauit.

25 uoluntate. alij. & non ita multò pòſt, iam abiectam, ubi alij tam abiectam legunt.

318.35 perlabor, noſter habet, nõ admodum a Faerni antiquo libro diſſentiens, in quo teſte Mal. prolabor, legitur: ut hic ſit ſenſus, ſuſceptum conſilium, vt ſupero mari tranſmittam, facilè perlapſus in tuam ſententiam abijcio: anni tempore commodiore mõti infero nauigaturus ſimili ferè vſus tranſlatione

tione Horat. ait ſe nonnunquam furtim in Ariſtippi præcepta relabi. Manut. quidem ex voce, plaboq́; , deprauata, Balboq́;, efficit. Ita autem optima vſus cōiectura locum reſtitui poſſe exiſtimat. Aſſentio tibi, vt in Formiano potiſſimum commorer, etiam de ſupero mari: Balboq́;, vt antea ad te, ſcripſi, ecquonam modo &c.

319. 9 feſtiuo ſimiliurus. Mala. feſtino enim ſimilis rus decurro: in decurſu, &c. vt iam non diſſimulet, ſe probato Attici conſilio, ac collecto à mœrore animo, aberrationem à dolore hanc quærere, vt feſtinanti ſimilis villas ſuas obeat, quem tanquam vnum portum malorum ingentium quibus iactatur, auidiſſimè petat. In codice Turneſiano ita Lamb. legi ait: feſtino enim ſimilimus decurro, atque in decurſu &c. quę minimè contemnenda lectio eſt. Adrianus Turnebus nihil mutādum cenſet, quamq́; alij corruptam lectionem exiſtimant, exemplo & ratione tuetur. Quò, inquit, Cicero ait, feſtiuo enim ſimili vrus decurro, id valet, feſtiua ſimilitudine, & imagine quis vrum dicere currentem poteſt, de quo Virg. Geor. 2. Silueſtres vri aſſiduè capreæq́; ſequaces Illudunt. Qui ſic rura peragro animali inepto, & ſtupido, & illepido ac tardo perſimilis: qua de emendatione ſtatuant ij, qui in iudicando ratione magis, quàm autoritate cuiuſquam ducuntur. Plinius certè excel-

excellentem vim, & velocitatem, vt illius verbis vtar, vro attribuit, lib. 8. cap. 15. vt non videã qui hoc aut ioco, aut ſerio in Ciceronem cadere poſſit.

322. 2 diagramma, alij malunt. codicem autem fuiſſe interpretantur, in quem ſoleret Atticus & fructus agrorum & impenſas referre.

8 volui H-S. Q. hoc eſt, quingentis millibus.

323. 2 ſcribere, legas, vbi in excuſis, malè. ſcire, legitur Manut. coniectura.

4 alienant immundæ, non alienantur, aliquanto faciliore ſenſu edidimus. Ita autem ſe legiſſe in vet. lib. Corradus affirmat.

324. 6 ſuſtentabat Lamb.

9 alia mens mea, quod in antiquis libris inuenitur, alii malũt, in his Lãb.

325. 3 quæ enim finis, in omnibus antiquis & excuſis, & manuſ. legitur. Malaſp.

24 fugam ne fœdam, an moram nefandã vtiliorem putem. Lamb. emendatio.

327. 3 non iſſe alij, nos vulg. lectionem retinuimus.

14 Tu modò autoritatem tuam defendito aduerſus me. locum quem alij deprauatum putãt, ita Manutius interpretatur, & quidem mirificè. Para, inquit, defenſionem, Attice, tantummodo aduerſum me, ſi hæc manſio tua autoritate ſuſcepta infeliciter cadat. Nã ſi in fraudẽ ĩcidero, te autore dicã incidiſſe. Qđ ad alios attinet, in quibus ſunt Lepidus & Tullus, ſatis ſcio

non

non opus eſſe: quibus ego conſcius ſum, eiuſdem eſſe ſententiæ, videlicet manendum eſſe.

21 Lentulum ſcis Puteolis eſſe. alij hic alterius epiſtolæ initium faciunt, in quibus eſt Malaſpina, qui qua ratione adductus hoc cenſeat pluribus docet.

329.2 non quam iam noſtrarum interuallũ, alij emendant. Quid Attici ad Ciceronem, an non æquè illæ crebræ?

330.6 & pacis vtriusque veſtrum. Malaſp. & ad pacem vtriusque veſtrum, emendat. tum ex ingenio, tum ope antiqui libri, in quo legitur, & ad pacis. Lãb. aliter, & ad vtriuſque veſtrum, & ad ciuium concordiam.

28 quam euigilatę tuę cogitationes? alij.

331.15 & quinam eſt tui conſilij adfinis. locus fœdè corruptus ita præclara coniectura Manut. reſtituitur, & quidnã eſt tui conſilij? quid? finis &c. quomodo edidimus.

332.23 & quàm valde, alij.

333. 6. ἐλάπιζειν, Manut. Ita enim paulo poſt, Sed ſit hoc λάπισμα. Sed ſit hæc oſtentatio.

14 vt tu ſcribis, ludum. Ac vellem, ſcribis, hæc lectio vulgata. Alij ita legunt vt tu ſcribis, ludunt. Ac bellè ſcribis.

15 Qui nam hæc ſignificaſſet? Sed & iſte quia plus oſtenderat quàm fecit, & vulgo illum. Nos Lambini editionem ſequuti ſumus, qui locum mancum & fœdè laceratum, coniectura eruditorum

rum hominum, quorum nomina nõ edit, haud magnopere diſcedens à vetere ſcriptura emendat.

334.6 Lentulus noſter puteolis ἀδημονῶν, vt Cæcius narrat. Quid agat? διατροπὴν Corfinienſem reformidat: Pompeio nunc putat ſatisfactum; beneficio Cęſaris mouetur :. ſed tamen mouetur magis proſpectare, nec hæc poſſe ferre. Hæc eſt vulgata lectio : nos vt Malaſpin. emendauit, illius coniectura probata, edidimus.

16 optimi viri, aut, optimi ciuis legendũ videtur, ratione id latini ſermonis poſtulante: quod etiam vidit Malaſp.

335.4 me conficere poſſe, alij.

34 feciſſet. Ab hoc lege de ambitu eos ex vrbe eiectos, quibus exilij pœnas ſuperioribus legibus nõ fuiſſet, ita Lãb. locum mutilum explet, vtrum ex ingenio, an ex veter. exemplaris autoritate, non affert.

336.6 Sed quis vlli non dicat? ita legitur in vulg. Manut. ita diſtinguit, Sed quis, vlli non dicat. Lamb. ex codice Turneſiano, quæ planè vera lectio videtur. Sed quis illa non dicat? Sed qui ſoli non dicat. Turneb.

8 A te nihil: ne ante prorſus quidem quid literarum. Ita antea, vt ferè in omnibus excuſis, in noſtro legebatur. Nos Mala. emendatione probata, vt edidimus, cenſuimus legendum.

30 & primas eius actiones, alij legunt.

337.6 πέπλαθι: κύντερον alij.

Treba-

25 Trebatium alij, Rabirium alij malũt. Malaſp. in Faerni libro Rabilium, in alijs Trabilium legi ait.

338.13 De Philargyro bene, alij.

33 Trebatius ſedulò, Lamb.

340.5 ſed quid præcipio. Lam. Man. vulgatã lectionem tuetur, atque adeò vt verbum, oportet nõ inuenuſtè deſiderari poſſe exiſtimet.

14 inania nuntiant. Malaſp. ex Faerni libro. alij, vt vulgati ferè omnes, id modò nuntiant.

24 ſi cum ijs non veniſſemus, Lamb.

341.29 in pedanum, alij.

30 ἀλλὰ τελείαν noſter. ἀλλὰ τέλσαν Manut. qui diuinandum ait qua ratione vox corrupta corrigi poſſe videatur. Lam. ἀνατέλλουσαν ex Turnebi cõiectura, vt tempus aptũ ad nauigandum ſignificet. iudicet lector.

345.5 non enim puto, eodem modo legi in omnibus manuſcriptis Malaſp. teſtatur, vt minimè dubium ſit, quin ea vera lectio ſit habenda. Nam vocem ſenatum addi oportere, quis non videt?

27 ſed tamen munus hoc ipſum probi eſt. Lamb.

346.4 ἐκφώνησις ὑπὲρ σοῦ. Corradus,

15 aut nunc, alij.

347.1 ἀνατέλλουσα Lamb. vt videtur, ex ingenio: nihil enim affert.

21 cùm igitur hæc ſcire cuperem. Lamb.

351.16 eius inertium finem belli fore: planè iracundia elatum voluiſſe Cæſarẽ

occidi

occidi Metellum tribunum plebis. propius factum eſſe nihil. ita commutato verborum ordine cenſet Malaſp. legendum. Atqui priore loco ſi poſtrema verba retineantur, quomodo collocata in excuſis leguntur, videtur ad illud tempus referenda, cũ Pompeius, Cæſare eum perſequente, ægrè Brundiſio profectus, ex illius manibus euaſit. ſed magis placet ad Metellum referri, quod etiam ſi ea verba loco non moueantur, intelligi non incommodè poteſt.

32 exitum, quo loco alij, exemplũ habẽt Malaſp. legendum ſuſpicatur.

352.14 nec eius cauſam, Lambinus. Idẽ paulò poſt, Ad quæ ego vbi, Atque ego alij habent.

22 verum profectò. profectum inducta priore voce, verum, optima coniectura Manut. emendat.

27 illum ad ſe deferre. L. quod alij ad Curionem, ad Cęſarem alij referri volũt.

31 amiciſſimum mihi Cæſarem eſſe. nõ dubito, inquã: id enim ſcripſit ad me Dolabella. Scio inquit: affirmabatque quòd ſcripſiſſet Cæſarem cupere me ad vrbem venire: illum ei quidem gratias agere maximas, idque non modò probare, ſed etiã gaudere quid quæris? De Quinto nihil habebat. Ita legit L. nos vulgatã lectionẽ retinuimus, quã præſertim Manut. agnoſcit,

353.2 atque iubebat. Corradus ex priore voce, atque, duo efficit verba à Quinto,

altera tota integra relicta, vt ſit ſenſus, à Quinto, hoc eſt, quantum ad Quintum pertineret, iubebat, me ſoluto animo eſſe, nihilque timere: alii aliquando audacius, ex, à, leui mutatione de conficiunt.

4 & quã ipſe metuo ne pro illo ſit ſupplicandum. Lambin. coniectura, quã adiuuant libri plerique manuſcr. in quibus, ſupplicandum, legitur. metuo, autem ex me inuito, facili emendatione effici potuit.

7 quàm minimum, alii.

22 de Quinto regendo, legi oportere Victorius ſuſpicatur. & ſequenti linea vbi vulgati ἀρχαῖον habent, Manutius ἀρκαδίαν, difficilem prouinciam.

354.10 in verbo retice, ſubeſſe mendum Manutius. ſuſpicatur. pro eo Lamb. legit, reticebo.

356.27 tacita eſſe poterit in id dignitas noſtra. L. nos vulgatam retinuimus.

30 Clodium. & mox, Catelli in Beſſarionis libro legi Manut. ait.

357.18 quod malũ maius ſeu tantum? Lambinus.

19 Annis ab hinc nouem abſens & ſolus tuli ſcelus. Ita locum à Faerno reſtitutum, excudendum curauimus. Veteres enim libri, in his Beſſarionis, Manutio teſte, partim. Anni valde hic in abſentes ſolus tuli, partim, An qui valde hinc abſentis tuli ſcelus, partim, Animal de hic abſentis ſo us tuli ſcelus legunt, referente id Malaſ.

cui

cui eſt Faerni emendatio accepta referenda. Cùm autem Cicero de exilio ſuo loquatur, tempora Malaſpina ait, optimè congruunt: nouem enim ab eius anni coſſ. ad Piſonem, & Gabinium conſules intercedunt.

26 quin turpiter facere cum periculo, habet Victorii editio: in excuſis aliis tria uerba, facere cum periculo, ita deſiderantur, ut uideri poſſint è gloſſemate in Cicer. epiſt. immigraſſe.

358.8 Florentis ac nouos ut uti diebus. Ita habere uetuſtos libros Manut. ait qui admirabili coniectura locum deploratum aliis reſtituit, florentiſſ. ac nouus V I. V I I. diebus, ut ſex. ſeptem dictum ſit pro, ſex, ſeptemue: quemadmodum Horat. dixit, Si quadringentis, ſex, ſeptem milia deſint Plebs eris. Ex, nouos enim, nouus, ex duabus uocibus, ut uti, quæ proximè ad eorum numerorum notam accedunt V I, V I I. rem conficit.

360.1 nolit intereſſe, alii.

13 magnę curę eſſe, alii.

361.14 obſecutus eris. Lamb.

362.33 eum allicit Poſthumia. ita locũ emendat Lamb. in uulgatis malè, & adiicit à Poſthumia.

367.5 lentum, alii.

368.4 θυμικώτερον erã iocatus, Corradus, cuius probat coniecturam Malaſpina.

12 impetraturum, alii, quorum quæ ratio ſit non uideo. impetratum quidẽ eſſe legendum, res ipſa loquitur. epi-

ſtola enim 14.videlicet,inquit,aut ali quid attrocius de me imperatum eſt.

369.19 iubes de mea profectione prouidere, alii legum.forte, & cum tempeſtate Malaſp. ex uet. exemp. vt ſit ſenſus, dure res, & anni tempore minimè idoneo ad nauigandum, cum tempeſtate etiam ſubeunda. in uulg. fortè ne cum tempeſtate.

33 clàm autem iſtis.Lamb quomodo videtur legendum.malè enim, clàm cũ iſtis legitur in uulgatis.

370.7 & uicimi,Lamb.

18 ἀκιμολιών Lamb.legit ex antiquę ſcripturæ ueſtigiis.quomodo etiam legẽdum Corradus cẽſet. ualet autem hęc vox,ut Lamb.ait,non fucatum, rectũ ſimplex. Turnebus ἀδόκιμον ma uult. Manutius ἄκιμον, id eſt mores ſanabiles.

371.3 vt exulibus reditũ polliceretur. Lãb. ſed tu iſtos, alii. Victorius, ſed dii iſtos:quam ſcripturam Malaſpina ꝓpius accedere ad antiquam docet.

375.33 ſimul, & pro ſimulatque legi in omnibus antiquis libris Malaſp. teſtat.

380.13 eſt una enata,Man. Nihil,inquit, hic Mal. reprehendimus: à parientibus uterùmque gerentibus ſumpta metaphora eſt,quæ leuari ſolent euato fœtu,uulg.ablata habent.

382.2 nonnihil conſolationis, alij malunt, inchis Malaſp. Lamb.

4 quæ tu profectò uides, vt ſunt,& gra-

uiſſima eſſe & cæt. Mala ſp. ex Faerni libro.

383.28 Subdebilitatum, alij legunt.

385.13 recipio tempore me domo. Corruptus locus, inquit Manut. quem reſtituere & ſanare vix videmur poſſe. Adducor igitur vt putem, Ciceronem, cùm de ſuo ad Oppidum acceſſu dixiſſet, ſubdidiſſe cum dolore & indignatione, Recipi, ô tempora, me domo, & hunc? vt hoc dicat: vide quàm ſim miſer. colere me homines, & ad me domum venire ſolebant. nunc venit tẽpus, cùm me Oppius quaſi dignitate ſuperior domo recipiat, exire ad me nolit, intra parietes ſuo commodo me expectet, ô tempora, recipi me domo, vt illud, ô tempora, fore cùm Curtius non dubitet conſulatum petere? Et hunc? tam abiectum videlicet. Lam. aliter, reſipio de domo. Tu nũc ad Oppium. hoc eſt de domo iam minus ſolicitus ſum, quòd ſcribis omnia tranquilla eſſe. Idem affert Ioſephi Scaligeri coniecturam, qui ita locum totum emendat. in turbam conieci, ad oppidum accedẽs, ne quis impetus militũ fieret, recipio tempore me. Tu nũc putat, vocẽ domo, ſeu modo eſſe adiectam propter verbum, recipio. Nos, vt in malis, Manutij coniecturam ſecuti ſumus, vt magis noſtro iudicio probabilem: qui ſupra etiam quo loco alij, oppidum legendum cẽſet: quo modo edidimus.

388.34 te flagitari, Lamb. ita ſe legiſſe in antiquo libro affirmat. Tulliam flagitare Malaſpi. ex coniectura quam mihi non probat. Tametſi enim Terentiam legas, non ita intelligendum eſt Terentiæ incommodo Ciceronem commoueri vt profunderet lacrymas, ſed ſuo. Aegrè enim ferebat ſibi deeſſe rationem illi ſatisfaciendi. Vide ſecundam huius libri epiſt. Nã quod infra eſt in vulgatis, Terentiæ obeſſe, hoc totum nihil eſt: tibi obeſſe enim, non, Terentiæ, legitur in manuſcrip. nos quidem Lamb. editionem probauimus. Ea enim omnem ambiguitatem tollit. Nam Ciceronem, & dolore affici, & commoueri Terentiæ cauſa potuiſſe, etiam ſi cogitaret de nuntio illi remittendo, ex eadem epiſtola intelligi poteſt.

390.33 caſus attulit, non cauſa, Malaſpina ex Faerni libro non malè. Certè ita legi in vetuſto Vbaldini codice Manut. affirmat: qui ita etiam contendit eſſe legendum.

394.24 qui nondum cognoſſem, Lamb. qui nondum cognoſſet alij, vt vulg. ferè omnes,

.27 tamen de eo, Lamb.

397.2 neque tam mihi deſperatum iri videbantur, Lamb.

398.14 ad Minutium patrem, alij.

.20 ibi facile eſt, quid, quale ſit, hic grauius exiſtimare. Lamb.

28 Achaici. Lamb. & quidem rectè. Ita

etiam

etiam epiſtola ſuperiore, Achaici deprecatores. Et inſequēti, Achaici etiā Fufio ſpem deprecationis afferunt. Achæi enim eſt gentis nomē: Achaici qui in Achaia commorātur: vt cętera quæ ad Achaiam pertinent. Ita Hora. vret Achaicus ignis Iliacas domos.

400. 13 neque enim valde aduentus eius opinio eſt. lectio vulgata: quam deprauatam, mirificè Lamb. emendat, ex vna voce, valde, duabus, vlla de, effectis, & ſublata poſtrema litera huius vocis, aduentus. De aduentu, quidem legi in Faerni libro Malaſp. affirmat, quomodo etiam Victorius multis abhinc annis edendum curauit.

33 auferunt, Manut. ſuſpicatur legendū: hoc ſenſu qui deprecaturi erāt à Cæſare, iam mutato cōſilio, ſpem deprecandi Fufidio auferunt, ex belli Alexandrini euentu conſilium capturi.

401. 4 ſin iactor, aut reijcior, Lamb.

402. 3 eo breuior eſt. Manut. teſtatur in antiquo libro Vbaldini legi, quæ venuſta ac perelegans lectio eſt, eo breuiorem, alij habent.

23 pro ea quemadmodum conſolandis ſcripſiſti P. tanta eo me ſcripſiſſe. locum adeò fœdè inquinatum, & corruptum, ita Malaſp. emendare conatur, vt poſtremam partem aſſequatur, priorem quam poſtea mirificè Lamb. expleuit, corrigendam alijs ſanādamque relinquat. Ex P. tanta, enim, vnicū verbum, putato, conficit, ex ſequē-

 ti voce,

ti voce, eo, optimo ſenſu, eà: rurſus Lam. ex verbo, conſolandis, dempta poſtrema litera, s, Cõſolandi ſcilicet. erat enim, s, nota hui⁹ vocis, ſcilicet, librarijs imperitis longo vſu recepta. Cauſa, addit, quã vocẽ requiri, locus demõſtrat, vt ſit, incuria in deſcribendo à librario prætermiſſam. Ita duorum coniectura mirifica locum reſtitutum edidimus.

403. 3 illinc quenquam, Lamb.

404. 2 Cũ tuis dare poſſem literas. Hoc loco erat collocanda huius libri epiſtola poſtrema, cuius eſt initiũ. Facile aſſentior tuis literis, id quod Malaſpi. animaduertit & Lamb. ſeruauit. Is autẽ ita perturbatum ordinem, & confuſum emẽdat vt apud eum 19. ſit, quæ, vt diximus, poſtrema habebatur, 20. quæ in vulgatis, 23. rurſus, 21. quæ alijs, 20. Et quæ 24. alijs, 22. Idem mox 23. habet quam vulg. 20. & 24. quam illi 21. poſtremo loco cõſtituit, quam alij 22. numerant. Nobis ſatis viſum eſt, vt alibi etiã fecimus, rẽ indicare, vt perſpecta re, iudiciũ magis doctorũ hominum, quàm præpoſterum vſum, & errorem imperitorum ſequantur.

20 Seleuca Peria C. Trebonij is. Nos, vt locum Manut. emendauit, edidimus. Seleucia Pieria C. Trebonius. Antea quàm turpiter deprauatus eſſet, nemo non videt.

406. 3 vt obliuiſcar. locus qui maneus eſſe videbatur ita ex Vbaldini libro &

Maffei

Maſſei Card. à Manut. reſtituitur, vt ipſi edendum curauimus.

33 in oppidis, Lamb. vulgatam Manut. tuetur. ita autem locum interpretatur, non, vt Cæſar in vnoquoque oppido multos dies ponat, ſed, vt ab oppido ad oppidum multorum dierum itinere perueniat quale, inquit, illud eſt, Ne totum diem in villam, vbi ſubaudio ponam dum in viam eo. Equidem, in oppidis mallem, vt Lam. legit.

407.19 certiorem, Lamb.

408.4 vel tabularum nouarum metu, Lam: legit, & ſequenti linea, malorum, vbi habent vulgati, maiorum.

29 vt omni ſtatu reipubl. eundem exitũ &c. Lamb.

31 ſed ad meam manum reddiderim. Manut. ex Vbaldini Bendinelli emẽdatione, ſed ad meam manũ rediero.

33 non, credo & commoti. neque enim rogari ne me quidem. Lambi. aliter legit, non, credo, te commonuit, neq; rogauit, ne me quidem. Non credo, & cõmonui, Malaſpina & deinceps, nõ quem rogari? ne me quidem, ex vetere ſcriptura; quæ neque eum habet loco emendato.

410.30 Quòd ad te iam pridem. Quòd ad te iam pridem de teſtamento ſcripſi, velim apud te quod poſtulas: ut poſſim ego aduerſus huius miſeriam tua facultate fretus conflictari. Nobis iã aperto ab alijs aditu ad veram & germanã lectionẽ, ita nõ malè poſſe legi

arbi-

arbitramur. Quòd ad te iam pridẽ de teſtamento ſcripſi: quod poſtulas, velim, vt poſſim aduerſus ego huius miſeriam, tua facultate, cõfectus conflictari. Ita eodem ordine, nullo adiecto, aut ſublato verbo, non ita magna immutatione verborum locus reſtituitur. Ex apud, quod, ex epiſtolas, poſtulas, quę eſt Lambi. coniectura, ex, ea, tua integra lectio abſoluitur. Nam quòd hanc vocem, confectus, retineo, eã vim hoc loco habere puto, vt quando ipſe confectus & perditus ad rem agendum minimè idoneus ſit. facultate Attici innixus aduerſus Terẽtiæ miſeriam conflictetur.

411.14 loquitor alij habent.

413.25 verum, ſi quæris, homini non recta, Lamb.

415.20 Quid autem ſi in hanc rem ἔρανον à a te? fac &c. Lamb.

416. 1 noſſet, alij, & paulo poſt, demõſtraret.

33 Nicaſionum, Lamb. quam lectionem etiam Manut. inueniri in Caualcãtis codice affirmat.

420. 2 cum Thalumeto ſuſpicatur Manut. legendum; qui & ipſe Attici ſeruus erat. Eius etiã alibi Cicero meminit.

423. 2 Piliam angi vetat ſatis eſt mẽ mœrere, pro omnibus. ita Lamb. Manutius. Pro omnibus. initium alterius epiſtolæ facit, & ſequẽtibus, apud Apuleiũ, annectit, optimo ſenſu.

424.22 eiuſmodi eſt, legitur in vulgatis, Malaſp. ex vet. exempl. cuiuſmodi cui cuimodi.

cuimodi.Lambinus.

426.12 de nepote:ſiue de Nepote legarur, exiſtimat Manut.deprauatum locum eſſe.Perobſcurus certe eſt.

427.6 quæ de iudicatu meo reſponſa ſint. Lamb.

428.3 quàm quòd totos dies,Malaſp. quam lectionem in Anton. & Faerni libro extare affirmat.qui,legit Lamb.quod equidem & ipſe mallem, ni vet.libri refragarentur.

429.15 recedit,vulg.Manut.ex ingenio,procedit: cuius coniecturam Lam. probat.

34 quatenus habent vulg. aliquatenus, Lamb.

430.19 ſed quàm primùm: & num.alij.

431.8 & de foro,& de curia,Lamb.

435.23 quod ego æſtimo, alij. quod ego magni æſtimo,Lamb.

.26 Sed intus erat vbi acquieſcerem, alij malunt.

437.4 Si ſunt igitur autores futuri: Lamb. & ſequenti linea, quoad poſſum, & paulo poſt,& ecquid inclinent.

439.3 domi,eam ad me.Lamb.

29 reficietur,alij.

444.19 quæ maximè liberaliſſima, alij, quæ maxima,liberaliſſima,Malaſp.nos vt Lamb. cuius eſt in eo loco reſtituendo coniectura mirifica, edidimus.

449.11 Quod ſcies rectè. Quod ſcribis rerite illam rem mihi fore leuamẽto, benefacis:quanquam id eſſet & cæt.

452.16 inferiores ſumus,alij.in his Malaſp.

455.12 quando veneant,Lamb.

nec

456. 9 nec magis quemadmodum Lamb.
457.27 parochus publicus alij malunt, quod eſt in uulgatis.
458.19 præs aliquando factus es, habet editio Baſilienſis, ex qua, factus eſſes, Manut. corrigit. Lambi. uerbo, eſſet, defecto, factus es, &, legit.
459.10 ſed videlicet, alij.
460. 8 ſed tamen ſaluum eſt. ait Tiro te habere, & ut recordor & cæt. ita legit Lamb.
16 qui nuper eſt mortuus, Lamb. uocem quidem, mortuus, quæ abeſt in uulgatis, uerisſimile eſt deſiderari: quod etiam Manut. uiderat.
463.31 οὐ γὰρ ὀνειδείως, Lamb.
498.22 Brutum non multo Hortenſium minus quæ duo ſverba ait Manut. deſiderari, conſultò à Cicerone omiſſa, quòd de re ſatis nota ageret, Lambinus addit, Brutum non.
470.5 Academica, vt ſcis, quæ in Catulum, Lucullum, Hortenſium contuleram ſane in perſonas non cadebant. ita alij.
471.2 Nihil enim curandum. Melius nõ eſt, atque hoc & cæt. Ita ex Faerni libro emendat locum Malaſpina. Nobis viſum eſt vulgatam lectionem retinere, quatuor verbis parentheſis nota incluſis, (curandum enim nobis eſt) vt ſenſus cõſtet perbellè, nulla vel vnius literæ immutatione facta.
9 in vita, Lambi. nos, in toto, vt vulgati omnes; vt ſit ſenſus, in omni re, qua

de

dè nobis eſt agendum, vnum mihi cu-
ræ eſt, ei vt ne deſim, cætera negligo. mox legit Lamb. iudicia hominum, hoc eſt, quid de nobis ſentiãt viri boni. Man. uulg. lectionẽ tuetur, & hanc vocem, iudicia, ad forũ refert, vt hæc à Cicerone εἰρωνικῶς dicta uideantur. id ago ſcilicet, vt in iudicijs videar regnare. Non hoc meum conſilium eſt, alia ſpecto. meo iudicio, non aliorum ſeruio. Ita eſſe, quæ paulo poſt ait demonſtrant. Vellem tam domeſtica ferre poſſem, quàm iſta contemnere.

473.8 vt humanus. Mal. corrigit, vt homo.

25 proximè habitat. Lamb. legit.

474.28 locum non ſanè probo, quòd eſt hominibus deſertior. Lamb.

475.15 defecti. Man. aut deſcripti, aut perfecti, legendum contendit. L. detexti.

22 quare confice εὐλαβῶς. Lamb.

27 quàm habere qui utar, lætor. Lamb. quàm delecter habere qui utar, alij, quàm habere qui utar, Manut.

480.11 ſi ad eum peruenisſent. Lambi. & mox, Quid eum? non uides.

24 quem tam timebam. Lamb.

481.34 confidam alij.

21 vbiuis πολιτικὸν σύλλογον, Lamb.

484.33 quod expoſtulet, alij.

485.10 περὶ ψυχῆς, alij non habent, mox ſequenti linea, negotium dederis, vt verba iacentia &, planè corrupta Malaſ. ita emendat, negotium de decem, hoc eſt, legatis. cui aſſenſi ſumus.

12 L. Mummio, Lamb.

facere,

487.19 facere, verbum L. tollit. Malaſp. pro eo, furere, legendum ſuſpicatur.
488. 8 poſſe diem differri. Lamb.
489. 18 plena pietatis. Lamb.
29 φαίδρου περὶ θεῶν & ΠΛΑΙΔΟΚ Corradus ita emendat, φαίδρου περὶ ὁρῶν τῆς ἑλλάδος.
32 Hic autem, vt fultum eſt. corruptum locum, Lambinus optima coniectura emendat, quemadmodum ipſi edidimus.
490.24 ſignificaui me non fore ei iratum, Lambi. vulgò legitur ſignificaui me non fore, Ciceroni vſitata ratione in his epiſtolis, in quibus, vt fit, cum homine perneceſſario, ſæpe vnũ, aut alterum verbum patitur deſiderari.
494. 6 ſexaginta diebus, ex vet. exempl. Malaſpina docet legendũ. adducit enim Vlpiani locum, ita cretionem definiẽtis. Cretio eſt certorum dierum ſpatium quod datur inſtituto hæredi ad deliberandum, vtrum ei expediat hæreditatem adire, necne. Veluti, Titius hæres eſto, cernito in diebus centum proximis, quibus ſcieris poterisque: ni ita creueris, exhæres eſto: vt videatur à Cluuio datum ſpatium duorum & ſexaginta dierum ad cernẽdam hæreditatẽ hæredibus fuiſſe.
27 Poſteaquàm abs te Agamemno, non vt venirem (nam id quoque feciſſem niſi Torquatus eſſet) ſed vt ſcriberem tetigit aures nuntius, extemplo inſtituta omiſi: ea quæ in manibus habebam

bam abieci : quod iuſſeras, edolaui, Lamb.

497.9 mittere inſtituerem, cùm mihi &c. alij legunt.

499.4 dum audiuit de Mamurra, vultum non mutauit. vnctus eſt. Lamb.

500.12 verùm ille gaudet. Lamb.

1 In ſermonem ſe poſt idus Mart. præterquam cum Lepido, veniſſe cum nemine. Lamb.

501.21 ſed minus: diu enim eius ſermonē ſum retentus. ita Lamb. legit, conuerſo verborum ordine, ſed meliore ſenſu, faciliore certè,

23 obſcurè fortaſſe, ita alij legunt, obſecro, quod habent alij, quid ſibi hoc velit non aſſequor.

30 Lanuuium, & paulo poſt, Aſturam, Lamb.

502.21 Num quid putas me Lanuuij? Lamb.

503.8 ἠσίτησας cùm leuiter, alij.

505.17 omnino : ſi ergo eſt vt volo, menſe Quintili &c. Mala ſp. tanquam otioſa verba & ſenſum perturbantia, ſi ergo eſt vt, tollenda putat. Mihi videtur ita non malè legi poſſe, vna, r, litera ex voce, ergo, ſublata, collocatione modò atque interpunctione verborū alia. omnino ego, ſi eſt vt, volo menſe Quintili in Græciam. hoc ſenſu, ſi eſt vt, hoc eſt, ſi quid ſubeſt cauſæ, cur ad hoc mihi conſilium deſcendendum ſit, uolo in Græciam.

509.14 vt noſtri illi, non heroes, ſed dij futuri gloria ſempiterna ſint, ſed nō ſine inuidia,

inuidia, ne ſine periculo quidem. ita Lamb.

511.3 non eſt tam, quàm dudum, Lam. quo modo planè legendum uidetur.

519.15 renauigaturus, Lamb.

520.2 QVO MODO nunc eſt. Lamb.

525.2 pudentem Manut. legit, ειρωνικῶς, impudentem Lamb.

34 Ego ex Pompeiano accepi binas à te literas. Lamb.

528.1 De tuo autem, cum in Pompeiano, & cæt. Lamb.

529.26 Hæc ſcripſi properè. ſtatim enim, L. deſiderari quidem properè Manut. ſuſpicatur.

531.20 deſiſſemus, alij, non malè.

534.27 τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Lamb.

535.4 Quin etiam paulò clàm ijs eam uidi. Manu. ex duabus uocibus, clàm ijs, clarius ex ingenio reſtituit, ut in malis non malè. Corradus clarius, cum is eam uidi, legit.

536.4 in Veſciano Malaſp. ex Caroli Sigonij emendatione. Veſcia enim Stephano Auſonum urbs.

537.18 acta ſine in æde Apollinis. Mala.

32 De Quinto filio quod ſcribis, ἄλας de patre coràm agemus, ita alij legunt.

539.3 Saufeium de re celemus, L. Saufeium, peto vt celemus, Corradus, Saufeium, ut petis, celemus, alij.

5 à Bruto rogari ſcribis. alij ſine uerbo, rogari legunt.

6 uenturus, alij.

540.26 vehementer errat, alij.

Hirtius

29 Hirtius quidem actutum,Lamb. ſine copula,&c.
34 tantumque abeſt, alij. Manutius negationem tollit.
541.10 Qui porrò. Malaſp. ex tribus ueter. exemp. Poggi,Lolgij,Romano.
31 Rure.iam redierim quæris.an ego cũ omnes caleant, ignauiter aliquid faciam?ita legi Lamb. præclarè,ut mihi quidem uidetur.
544.10 ad conſiliandum,Lamb.
546.31 nec facile addi pōt ad hoc genus.Lãb.
548.15 ſic enim mauis: deſperatum locum & uno modò adiumento ueterum exemp. ſanandum,Man. & Malaſpi. cēſent. Lamb. magna ex parte,ut ait, Corradi cōiecturam ſecutus, ita emēdare conatur. Quòd ad te antea atq; adeò prius ſcripſi(ſic enim me mauis dicere) tu uerò ad ſcribendum feciſti me alacriorem. Ad tuum enim &c. Quæ emendandi ratio mihi probanda in primis uidetur. alio enim ordine uerbis collocatis qui præpoſterus antea erat & in una uoce, uerè, in o, poſtrema uocali,e,conuerſa,locus mirificè uidetur reſtitutus.
25 Itane?Gallo Caninio,Corradus.
549.20 quiuis noſtrum,alij.
552.4 refectum eſt,Lamb.
553.9 Duas epiſtolas accepi,alij.
30 teſtem etiam tibi probari,alij.
554.1 ἐσπινᾶς Lamb.
555.25 Quis .n. hæc,ut ſcribis ante nos? nūc dubitare quenquam prudentem &c.

Lamb. Quis enim hæc, vt ſcribis ante me? Man.

558.10 vtro erit, excuſio omnes habent, cum vtro rectè Manut. corrigit, & illi aſſentiens Lamb.

559.5 vt tu ſcribis. Man. ſuſpicatur legendũ, quomodo edidit Lamb.

560.1 Reliqua pars epiſtolæ. illa nanque. ita legitur in vulgatis corruptè quidem & deprauatè. Malaſp: ex vetuſtis libris ita emendat, Reliqua pars epiſtolę, eſt illa quidem, quemadmodum planè legendum videtur. Equidem nuſquã memini me apud Ciceronem legiſſe, nanque, ſecundo loco.

19 Caſcellio, alij malunt.

24 Octauam partem Tulij luminarium in ædium ad ſtrane memineris, Hæc quidem vulgata lectio planè deploratæ ſpei, niſi illi ope vet. exemp. ſuccurratur. Malaſpina quidem ita locum reſtituere conatur, vt ad Corradum reijciat. In manuſcriptis, inquit, tuli, non Tullii legitur, fortaſſe eo ſenſu, Octauam partem ſum paſſus luminarium ad Strenæ, ſupple tolli, deinde à nouo principio, nouaq; re Memineris cui Cerelia. Sed næ ego ridiculus qui in re deſperata laborẽ. Nã neq;, ædium, libri veteres, ſed mediũ, neque luminarium, neq; Strenæ, ſed vel, Aſtrane, vel Aſture, vel, Aſtrare, vel quid deformis & monſtruoſius habent: vt vulgata lectio omnis ex ingenio ſit, quam tamen non damno.

Hæc

Hęc Malaſp. Nos ex Corradi coniectura locum emendatum excudendis curauimus. Lamb. ita edidit, Octauam partem Tullianarum ædium ad Strenæ, memineris cui.

562.25 & quod mecum στρατεύεσθαι vult, & quod cum Bruto, & Caſſio. La.

34 negaui putare me illa eſſe vera. La.

564.14 θέομεν L. legit ex codice Turneſiano, id eſt, currimus.

17 ita enim meditabar, vulg. ineptè, & & nullo ſenſu. Man. veſtigia veræ lectionis è libro Beſſar. ſecutus, ex mediabam, corrupto verbo, audiebam, coniectura probabili emendat.

565.7 In mandatis ſit abundè, ex veterum codicum fide Malaſp.

567.13 Euro villa habent excuſi. furore illo Corradus, vt ad Antonium referatur. furcilla Turnebus ex ingenio reſtituit, cuius emendationem tum ſcriptura codicis Turneſiani tum Catulli carmine Lamb. tuetur.

568.21 lege arcanò, Man. ex Chariſij veteris grammatici autoritate: tuetur autem hanc lectionem Cæſaris loco è Cõm. libro primo de bello ciuili. Domitius arcano cum paucis familiaribus ſuis colloquitur.

571.23 & tectis, alij legunt. Eteſijs L. ex codice Turneſii, quomodo & Corradus legendum coniecerat.

572.1 quandiu, alii.

573.5 ſed antè quàm erubeſco, Lamb.

5 O dies in auſpiciis Lepidi, lepidè de-

ſcriptos. Ita Malaſpina ex cōiectura :
quam Lamb. probat.
24 pedibus; ecquis. Malaſp. vocem equis,
tollit tanquam redundantem . quod
etiam L. facit.
574. 7 Sed id ſatis ſuperque.. tecum me non
eſſe?quid fugientem?periculum ne ?
At id. Ita Lamb. nos vulgatam lectio-
nem retinuimus, optimo, ut putam?,
ſenſu, ac paulò poſt ubi alij, vllum eſt,
habent, nos ex Victorij editione, nul-
lum multo quidē melius, noſtra ſen-
tentia, edidimus.
21 bella reliqua, non, reliqui, alii legunt.
576. 10 relinquis patriam, alij.
579. 14 ἀσφάλειαν habet. is locus fugæ, an Ro-
mam ne deſideremur. ita locum Lam.
ex vetere ſcriptura emēdat, mea qui-
dem ſententia, mirificè.
29 mihi nō, ſi firmas copias habet, Lam.
580. 10 conſtitueram ad I. I. id. aut Aquini
manere, aut in Arcano. Lamb.
581. 16 illud etiam malo indigniſſimum
hunc viuere, quàm quid indignius.
ita Lamb.
583. 3 Lepidanis fetijs, ex Malaſp. & Corra-
di coniectura.
588. 24 vt fide ſua, alij malunt.
26 non modò non fecit, Lamb.
589. 29 eum libellum, Cæſari dedi, Mala-
ſpina.
592. 16 omitte Atticum Ciceroni tuo, quem
quanti facias præ te ſoles ferre, hoc
totum da. ita Lamb.

597.20 verſuram facere, Lamb.
600. 9 neque geri ſine periculo, Lamb.
602.17 inſequebantur, Lamb.

In Epiſtolas ad Brutum.

619.23 cur aliud renaſcatur illo peius. Lambinus.
35 comparari poſſint tuę virtutes. poſtrema duo verba Manutio aſſenſi ſuſtulimus.
625.27 eſt eſt verendum Lamb.
628.19 mihi quidem uitæ quantulum reliquę eſt? alij.
629.14 perfructurus, ex perfuncturus Manutius emendat, quod Lamb. etiam probatur.
645.30 pudeat me concupiſcere fortunam, cuius nomen ſuſceperit an conſularis, an Cicero. Lamb.
646.25 referat ei accepta omnia. Lamb.
669.20 at Myſi, omnes ferè excuſi, ſed Myſi. Lamb.
30 æqualiter, vulg. malè, vt cenſeo. æquabiliter Lambi. quomodo planè legi malim.
670. 8 ex duobus verbis, qui fuit, quieuit, integrum uerbum. id quod alij etiam uiderunt. fortè loco perſimili in Philipp. moniti, legendum.
685. 1 indiligentiam literarum. Equidem, vt ſuſpicer legendum eſſe indulgen-

tiam, quod noſter habet, faciunt ea quæ paulo poſt fratri à Cicerone præcipiuntur. In literis mittendis vt ſæpe ad te ſcripſi, nimium te exorabilē præbuiſti: tolle omnes, ſi potes iniquas, tolle inuſitatas, tolle contrarias. Nam & indulgentiam, & exorabilem, legi oportere, non inexorabilem, & indiligentiam, declarant, quę ſequuntur, generá. volumina ſelectarum epiſtolarum, quę quidem indiligentis eſſe non poſſunt. indulgentis ſuorum precibus, qui iniquas, contrarias. inuſitatas, contumelioſasque adeò in quemuis, nullo negotio impetrarent, eſſe poſſunt.

10 vel magnum facis, Lamb.

25 exorabilem vt emendauit Lamb. edidimus.

694.23 miſeriæque aſſignes, legit Manut. ex Beſſarionis libro. in excuſis miſericordiæ, legitur.

28 ita mihi nihil miſero præter fidē amicorum, cautum meum conſilium fuit. Manut. poſt vocem amicorum verbū, defuit, aut, obfuit deſiderat.

695.8 Denocius autem, malè antea in vulgatis legebatur. De nouis, ex ingenio P. Victorius reſtituit.

701.18 cū autoritate peregerat, malè excuſi habebant. cum autoritate ſemper, Lamb. P. Daneſii coniecturam ſecutus, & ex ingenio, edidit.

705.11 Latiare Macrob. ſolenne latinarum ſacrum. Ita, vt Manut. cenſet, latiari

erat

erat exiturus,emendandum.

709.25 de non cuſantia malè habēt excuſi: de noſtra Vrania Malaſp. quem ſecuti ſumus.

711.10 ἀντίλεκτον. Ex P. Victorii emēdatione.quæ quidem probabili coniectura nititur. Idem tamen Manutio aſſenſus ἀντείσακτον legēdum arbitratur:quam ſcripturam ſe inueniſſe in Beſſarionis codice Manut. ait. ἀντίλεκτον quidem eſt, quem contra dici nihil poteſt.quę verbi notio huic loco perbellè quadrat. ἀντείσακτον q̄d ſtudio & voluntati cuiuſpiam aduerſatur.

19 εἰ δή ἐν αἰεὶ ἔζησας.Lamb.

31 ac ne tutam quidem,Lamb.

713.20 Quod vult, Mala. Quod non vult. Lambinus.

717.12 Blādenonæ.Laude Nonis,Lamb. probata C.Sigonii coniectura.

719.16 id eſt,vtrum voles,vt dixerim ad expediendum, ſi cauſa ſit,an commorere. Lambinus.

27 quòd mira conſpiratio copiarum noſtrarum,Lamb.

720.7 parua ſunt,quę deſunt, noſtris quidē moribus.

9 Idib.Quintil.Fœnus fuit 22. ex 2. locum in vulgatis corruptū ita Manut. emendat.Ibid.Quint.fœnus fuit 3'3. ex 3.quo modo etiam Lamb. edidit.

11 Scaurus vult vincere,Lamb.

19 plus vnus Cato potuerit.Lamb.

23 nec paulum otii me habuiſſe iudica-

to: cùm autem meum. Ita rectè cenſet Lamb. legendum. Quid, ſi ex verbo, nullum, leui immutatione, multum efficias? Et cōmmodius certò & elegātius ſi ita legas, totus verborum ambitus concludatur.

721.15 Vatinium eram defenſurus. Lamb.

724.12 Nunc hoc vel honeſtate teſtudinis, vel valde boni æſtiuum locum obtinebit: locum *fœdè* lacerum, partim ex Manutij cōiectura, partim ex Lambini emendatione reſtitutum edidimus.

18 ſub tectum cubiculi, vulg. nos ſubiectum cubiculo, probata. Malaſpina emendatione.

725.3 & ſylua vindicata, Turneb. emendat.

728.8 audi nunc ad minuſculam, alij.

731.9 Ab Ariſtophane modo. Malaſp. Ariſtophaneo modo. P. Victorius quidem putat epiſtolam hanc verſibus ſcriptã fuiſſe: cuiuſmodi nonnunquam vti ſolerent Romani Ariſtophaneo modo. Id probat loco alio ex epiſtola quadam ad Atticum: Mummium fuiſſe ad Corinthum ꝓ certo habeo: ſæpe enim hic Spurius qui nuper eſt mortuus, epiſtolam mihi pronuntiabat verſiculis facetis ad familiares miſſas à Corintho. Hac Malaſp.

732.22 quemadmodum, conijcio, quaſi ignoto. Lamb.

32 irrepſit ſumma infrequentia. Lamb.

736.17 ſummo ſtudio inſtituitur, alij.

737.17 diruptis tabellis. nos diremptis tabellis.

lis. non, vt alij, diribitis.
26 Placideianus, alij.
742.7 κλέος quæris. i. gloriam, Lamb.
20 ανέρεσι. Lamb.
744.31 vt in illum Cæſar incumbat. Lamb.
745.29 Qui ludos H-S. CCC. compareret. Hinc Malaſp. inquit, ſublatam ſtellulam miror, cùm ſatis appareat, hanc pecuniæ ſummam nõ eſſe huiuſmodi vnde naufragium fortunarum ſuorum Milo facere potuerit. Ad hæc valde ſuſpecta eſt, vox illa & noua, & ſententiæ repugnans, conſiderantiã. Hęc Malaſp. quem quidem miror, non vidiſſe locum vnius ſyllabæ additione emendari poſſe. Ita quidem in quibuſdam etiam excuſis legitur, à quibus ſtat Lamb. Nam verbo, inconſiderantia, Suet. in Claudio eſt etiam vſus: quem ego autorem, quicquid de eo alij ſtatuant, haud ſanè reijciendum cenſeam.
746.31 non habeam, Lamb.

In Epiſtolam ad Octauium.

752.8 Conſcelerata impudicitia. Lamb. cõſceleratum impudicitia, Malaſp. malè vulg. conſceleratum impudicitiæ. Nos Malaſp. aſſentientes cõſceleratum impudicitia.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh.

Omnes ſunt Quaterniones.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

VENETIIS,

Apud Dominicum Nicolinum.

M D LXXXIIII.

58